

BHAVAN'S LIBRARY

This book is valuable and
/ **NOT** to be **ISSUED**
out of the Library
without Special Permission.

अथश्री वचनामृत.

महाराज श्री सहजानंदजीनां कहेलां तेनो संग्रह करेलो ते परथी

वडवाळना. साधु पासेयी मेळवेलो ते सघळाने पोस्ते.

अप्रदावाद मध्ये.

लाडियामा. अमरतलाळना महादेवमां हितेच्छ प्रेसमां मेहेता पिताबरदास
त्रिभुवनदासि. छापी प्रसिद्ध कर्पा.

मूल रु. २५

संवत्. १९३३—शके १७९९

तेम छपाववी के लोकोंने तेना रु६०) सुंधी यतो खर्च अने मुश्किली बचे. आ हेतुं पारपाडवोंने सने १८७६ ना न.
 बंबर आखरमां वडताळना धर्मवलभानंद-ब्रह्मचारीने जणाव्यो. तेमणे ते संबंधी हा कह्युं, पण ते शरुं करतां प्रथम ते
 मने जणावयुं, एवुं तेमणे मने कह्युं हंतुं. आ पछी अमदावादना पण विद्वान साधु अने ब्रह्मचारीने जणावतां 'तेओनी
 पण इगुटा जणाइ. आ उपरथी ते काम में चालुं कीधुं, पण पाळळ्यी वडताळ तरफर्या अने अमदावाद ते बहार नहि
 पाडतां थएलो खर्च लेइ बंध करवा मने जुदी-जुदी वखत जणाव्युं. पांतु ते बावत मने महारा उपरना निश्चयधी दूर
 स्त नहि लागवें. में 'माहार काम शरु कीधुं. वने तरफधी बंध कराववानां आग्रह माटे हुं धारुं छुं के 'वडताल वाळा
 ना मनमां आ काम अमदावादमां थाय छे तेथी अमदावादवाळा पेतानां नवां वधारेलें दाखल करामशे. तेम अम
 दावाद वाळाना मनमां ए वडताळ्यी मेळवेली प्रत छापे छे तेथी अमारां दाखल नहि थाय तेथी वचमंत्रण वखत
 बंध पाडवाथी काम घणुं धीमुं चालुं आखरे माहारा समजवा प्रमाणे गोंडळवाळो कोइ छपावे छे एम जणावुं. तेथी
 महारी साधे दाब पेच थाय छे एवुं मने जणायाथी में आ बावत जलदधी जाहेर खबरो बहार पाडी.
 आ उपरथी अमदावाद वाळाना मनमां अमारी प्रतर्माना अगियात नहि आवे, ए भयथी तेमणे अत्रेना एक चमनलाल
 शेटना नामथी बहार पडग्यां. आयी महारा मनमां घणोज संतोप थयो के जे महाराजो, एक हजार कोपी. बहार
 पाडवा देता नहोता, तेना बदलामां त्रण हजार बहार पडी के जेथी महारो संकल्प तेमनाथी सिद्ध थयो.

आ ग्रंथ पहिलेथी छेले सुधी सघळाओने वांचवानी भलामण करतां एटलुं जणांवानी जरुं छे के तेमां
 पाछला वखतनी उतावळ्यी कोइपण जगोए कांइ पण दोप रहेलो होय तो 'तेने माटे ग्रहस्थो. दुरगुजर करी सुधारी
 लेसो. तथा ग्रंथनो हेतुं अने मतलब समजसो. प्रथम पयो केथी रीते उत्पन्न थाय छे, पाळळ्यी तेमां केथी जातनो केरफार
 करी लोकोगां इश्वरी दावो वतावाय छे. अने तेमां केवो जमत्कार अने विचारवा लायकनी विना उमेराय छे, ए सघळुं सुश

ઓ ઋણાયનમો નમઃ ॥ પાતુંધર્મમધર્મમુત્ખાનયિતું શ્રીભાકેધર્માગતિજાતાયોત્તરકોશલેષુ
 દયયાસર્વેશ્વરેશાય ચ ॥ તૃપિત્વાક્યસંધાર સૌર્વિદધતે નૈ જ્ઞાનજાનમુંહુસ્તસ્મૈ શ્રીહરયે નમોસ્તુ સહજાનંદો
 યસદર્શિને ॥ ૧ ॥ જ્ઞાનેન ધર્મર્ણયુતો વિરક્ત્યા માહાત્મ્યબોધેન ચ યોનિજસ્ય ॥ પ્રવર્તયામાસ મુવિસ્વભક્તિસ શ્રી
 હરિર્નોસ્તુ મતિ પ્રદાતા ॥ ૨ ॥ અજ્ઞાનસંજ્ઞાગ્રહનાંધકારં નિજાશ્રિતસ્વાંતગુહાગતંયઃ ॥ અપારહરજ્ઞાનદિ
 વાકરઃ શ્રીધર્માગજન્માજયતિ પ્રભુઃ સઃ ॥ ૩ ॥ પ્રોકાનિયા નાહવચોમૃતાનિ શ્રીસ્વામિનાતેન નિજાશ્રિતેભ્યઃ
 તેષાં લિખામઃ કતિચિત્તદયિતુષ્ટયથાશ્રુતં ચ ॥ ૪ ॥ તત્ત્વાદૌ શ્રીહરે સ્તરયજન્માદિચરિતં શુભમ્
 કથયામઃ સમાસેન તદિયાનંદદાયકમ્ ॥ ૫ ॥ શ્રીગોલોકનાં મધ્યે વિપે ભગવાનનું અક્ષર ધામ
 છે તે કેવું છે, તો કોટિ કોટિ સૂર્ય, ચંદ્ર ને અગ્નિ તે સરખું પ્રકાશમાન છે ને દિવ્ય છે
 ને અત્યંત શ્વેત છે ને સચ્ચિદાનંદ રૂપ છે અને જેને વ્રહ્મપુરુ કહે છે, અમૃતધામ કહે છે, પરમ
 પદ કહે છે, અનંત અપાર કહે છે, બ્રહ્મ કહે છે, ચિદાકાશ કહે છે, એવું જે એ અક્ષર ધામ
 તેને વિષે શ્રીઋણભગવાન જે તે સદાય વિરાજમાન છે, તે કેવા છે તો જેને પુરુષોત્તમ કહે છે
 વાસુદેવ કહે છે નારાયણ કહે છે, પરમાત્મા કહે છે, બ્રહ્મા કહે છે, પરબ્રહ્મા કહે છે, દેશ્વર
 કહે છે, પરમેશ્વર કહે છે, વિષ્ણુ કહે છે, અને વ્રહ્મા તે ભગવાન કેવા છે તો ક્ષર અક્ષર

ધકિ પરછે, સર્વજ્ઞછે, સર્વ કર્તા છે, સર્વના નિયંતા છે, સર્વના અંતર્યામિ છે, સર્વ કારણ
 કારણ છે, નિર્ગુણ છે, સ્વપ્રકાશ છે, સ્વતંત્ર છે. અને બ્રહ્મ રૂપ એવા જે અનંત કોટિ મુક્ત
 તેમને, ઉપાસના કરવા યોગ્ય છે અને અનંત કોટિ બ્રહ્માંદાંનિ જે ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ ને પ્રલય તે
 રૂપજે લિલા જેનિ એવાં છે અને પ્રકૃતિ, પુરુષ, કાલ, પ્રધાન પુસ્પને મહત્ત્વાદિક એ જે પોતાની
 શક્તિથી તેના પ્રેરક છે. ને અનંત કોટિ બ્રહ્માંડના રાજાધિરાજ છે ને સદા કિશોર
 મુર્તિ છે ને કોટિ કોટિ કંદર્પ સરસા સુંદર છે ને નવિન મેઘ સરસો ધ્યામ છે વર્ષા જેનો
 એવા છે અને અમુલ્ય ને દિવ્ય એવા જે નાનાં પ્રકારનાં વચ્ચ ને આમુષણ તેણે યુક્ત છે અને
 કાંનને વિષે મકરાકાર કુંડલ ધરી રહ્યા છે ને મસ્તકને વિષે નાના પ્રકારના રત્ને જાડિત એ
 વા જે મુગટ તેને ધરી રહ્યા છે અને શરદ સ્તુનું જે કમલ તેનિ પાંખડિ સરસાં અણિયાલાં છે
 નેત્ર કમલ જેનાં એવા છે અને રુડું એવું જે સુગંધિમાન ચંદન તેણે કરિને ચરચ્યાં છે અંગ જેનાં
 એવા છે. અને મધુરે સ્વરે કરિને વેણુંને વજાડે છે અને રાધિકાજિ ને લક્ષ્મીજિ તેણે પુજ્યાં છે
 અને મુર્તિમાન એવા જે સુદર્શનાદિક આયુધ તથા નંદ સુનંદને સુદામાંદિક જે અસંખ્ય પા
 પદ તેમણે સેવ્યાં છે. અને કોટિ કોટિ મુર્યને ચંદ્ર સરસા પ્રકાશે યુક્ત છે મુર્તિ જેનિ એવા છે.
 અને અનંત કોટિ એવા જે કલ્યાણકારિ ગુણ તેણે યુક્ત છે. અને ધર્મ જ્ઞાન ને વૈરાગ્યાદિકજે

ऐश्वर्य तथा अणिमार्दिक जे सिद्धियाँ तेमणे सेव्यां छे चरण कमल जेनां एवा छे. अने मुर्ति
 भान एवा जे चार वेद तेमणे स्तुतिने कर्या छे अने वासुदेवादिक जे चतुर्व्यह तथा केशवा
 दिक जे चोविस मुर्तियो तथा वाराहादिक अवतार ए सेवना धरनारा छे, एवा जे श्री कृष्ण
 पुरुषोत्तम भगवान ते जे ते आज्ञे पोतानुं समग्र ऐश्वर्य तेणे युक्त यका प्रथमाने विषे एकान्तिक
 धर्मे प्रवर्ततावचने अर्थेने पोताना एकान्तिक भक्त जे धर्म भक्ति ने मरिच्यादिक अपि तेमनि रक्षा
 करवाने अर्थे ने तेमने सुख आपवाने अर्थे ने अनेक जिवनां कल्याण करवाने अर्थे ने अथर्मनो उछेद
 करवाने अर्थे कोशल देशने विषे प्रगट धार्ता हवा. हवे ए भगवान जेवां रीत्ये प्रगट धयाछे ते संक्षेपे क
 रिने कहिये छइये. एक समे मरिच्यादिक अपि जे ते बहुरि कां भ्रमने विषे श्रीनरनारायण भगवाननां
 दर्शन करवा सारु आवता हवा ते वातने सांभळिने धर्मदेव पण पोतानि खां जे मुर्ति तेणे सहित थका
 श्रीनरनारायणनां दर्शन करवा आव्या. पछे ते अपिनि सभाने विषे उठेवे सहित बेठा एवा
 जे श्रीनरनारायण अपि तेनुं दर्शन कारिने सभाने विषे बसता हवा. अने मरिच्यादिक अपिये
 श्रीनारायण अपि आगत्य प्रथम कही हति जे भरतखंडना वृत्तांति वार्त्ता तेने श्रीनारायण
 आपिना मुखारविंद थकि एकाग्रहचित्त येने धर्मदेव जे ते सांभळता हता तथा ते अपिने ऊध

वच.

व ते पण ते वात्तानि एकाग्रहचित्त येन 'सांभळता-हता ते समयमां कैलास पर्वत थकि दुर्वासा ऋ
 पि जे ते श्री नारायण ऋषिने दर्शने आल्या. तेन 'कोइथि सनमान थयुं नहि माटे ते दुर्वासा
 ऋपि तो-ए धर्मादिक सर्वेने आप देता हवा जे मारा अपमानना करनारा जे तमे सर्व ते भ
 रतबुंडने विषे मनुष्यपणाने पामोने त्या असुर' थकि 'अपमानने ने' कष्टने पामो. एवा आप
 सांभळीने धर्मदेवे घणाक प्रकारना विनयजुक वचने करीने शांति पमाड्या एवा जे दुर्वासा
 ऋपि ते बोल्या जे तमे सर्वे श्री नारायण 'ऋषिनि बात सांभळवाने' विषे आशक होता माटे म
 ने न देख्यो ने मारु सनमान न थयुं' एनि मने खबर न्ह्येती ते सारु में तमने आप दिधो
 पण ते मारी आप तो निवारण नहि थाय, पण ते आप भेळो हुं तमने अनुग्रह करुं.
 जे हे धर्मदेव तमे ने आ तमारी खी मोंच ते ब्राह्मणना कुलने विषे मनुष्य देह धरशो. ने त्यां
 आ नारायण ऋपि तमारा पुत्र थारो. ने तमने ने आ ऋषियेने मारा शाप थकि मुकावशेने
 असुरना कष्ट थकि तमारि सर्वेनी रक्षा करशे. एम काहिने दुर्वासारुपि तो पाळ' कैलास
 पर्वतमां गया. पळे श्री नारायण ऋषि जे ते धर्मादिक सर्वे प्रस बोलता हवा जे अपराध वि
 ना जे आ आप तमने थयो तेने जो हुं टाळवने इच्छुं तो हुं समर्थ हुं ते टळि जाय पण हमणां

भरतखंडने विषे कलिजुगना बलने पामिने अधर्मे ने अशुर ते बहु वृद्धिने पास्यछे. तेमना ना-
 शने अर्थे मारि इछाये करिनेज ए शाप थयो छे ते में अंगीकार करेचो छे. माटे हे धर्म
 हुं तमारो पुत्र धैने ते अमरुतो ने अधर्मनो नाश करीश ते तमारि भवैनी एक्षा करीश ने
 प्रथविने विषे एकांतिक धर्मेने प्रवर्ताविश, माटे तमे कांडू चिंता राखशोमां ने प्रथविने विषे सर्वे
 मनुष्य देहने धारो. एवां वचन सांभळिने अनारायण ऋषिने नमस्कार करिने धर्मादिक सर्वे
 जे ते मनुष्य देह धरवाने अर्थे प्रथवि प्रसे जाता हवा. हवे धर्मेने मुक्ति जेवि रिते प्रगट थयां
 छे ते कहिये छेये, जे कोशल देशने विषे एकहट नामे पुस्यछे तेमां सखरिया ब्राह्मण शाम
 वेदि पंडे बालशर्मा नामे हता ते थकि भागवति नामे जे तेनि पालि तेने विषे धर्मदेव जे ते सं-
 वत् १७६६ सतरसौने छनुना कार्तिक शुदि १२ एकादशने दिवस मध्यान् पछे प्रगट थाता
 हवा. अने पिता जे ते विधिंये करिने तेमना जात क कर्मादिक संस्कारने करता हवा. ने बारमे
 दिवसे देवशर्मा एवुं नाम धरता हवा. अने ते कोशल देशने विषे बछियिया नामे गाममां जा
 डि कृष्णशर्मा नामे ब्राह्मण ते थकि भवानि नामे जे तेनी पालि तेने विषे मुक्ति जे ते संवत्
 १७६८ सतरसौने अठानुना कार्तिक शुदि १५ पुन्यमने दिवस सायंकाले प्रगट थातां

हवां. ते पछे दिवसे दिवसे मोटां थयां ने श्री कृष्णभगवानि अतिशो भक्ति करवा लाय्या. मा
 टे भक्ति एवा नामने, पांमतां हवां. पछे ए भक्तियो पिता जे कृष्णशर्मा ते जे ते पोतानि पुत्री जे
 भक्ति तेनो धर्मना अवतार जे देवशर्मा ते साथे यथा विधि विवाह करता हवा. ने ए जे पोताना
 जमाइ तेने पोताना गाममां पोताने, घेर राखता हवा. पछे ते देवशर्मा जे ते भक्ति जे पोतानी प-
 ली तेणे सहित थका गृहस्था श्रमना जे धर्म तेने आशारेने श्रीकृष्ण भगवाननि भक्ति करता
 हवा अने पोते धर्मेने विषे अति द्रढपणे वरस्या. तेने जोइने सर्वे लोक जे ते धर्म एवे नामे क
 रिनेज बोलावता हवा. पछे ए धर्म भक्तिने असुर थकि अतिशो कष्ट थयुं तेना. निवारणे अर्थ
 ते धर्मभक्ति जे ते वृंदावनमां जइने मरिच्यादिक ऋषिये युक्त थकां श्रीकृष्णभगवाननि आ-
 राधना करतां हवां. तेणे करिने ते भगवान एमनि उपर प्रसन्न थया ने पोताना अक्षर धा
 ममां जेवा पोते सदाविराजमान छे तेवुं पोतानुं दर्शन आप्तिने धर्मभक्ति प्रसे बोळता हवा. जेहे
 धर्म भक्ति तमने कष्टना देगारा जे असुरतेमने पुर्वे में कृष्णावतारने विषे मार्यां हता तेथी मारा
 उपर एमने बैर छे, माटे तमने मारा जाणीने पिडे छे. ते असुरना नाशने अर्थ हुं जे ते नारा
 यण ऋषि रूपे तम थकि प्रगट थइने हरिकृष्ण नामे विख्यात थइश ने तमारी ने ऋषिनी

असुरना कष्ट थाक रक्षा करिष न तमन दुर्वासना आप थकी मुकाविश ने असुरनो ने अ
धर्मनो उछेढ करिष ने प्रयविने विपे एकांतिक धर्मेने प्रवर्ताविश. एम कहिने श्रीकृष्ण भग
वान जे ते अंतर्धान थइ गया ने धर्मना सदय कमलने विपे विराजमान थया. पछे ते धर्मभक्ति जे
ते अति आनंदने पामेने सांधि पाछां पोताने गाम आविने श्रीकृष्ण भगवाननि भक्तिने करता
हवां. अने एवि रित्ये ए धर्मेने भगवान प्रसन्न थया माटे सवै जन जे ते तेमने हरिप्रसादना-
मे कारिने बोलवतां हवां. अने पछे केटलाक मास गया केडे ते हरिप्रसादजि थकी भक्तिने
विशे श्रीकृष्णभगवान जे ते संवत् १८३७ ना चैत्र शुदी ९ मीनी रात्री दस वड़ी थइ त्यारे
प्रगट थाना हवा. ते समयमां हरिप्रसादजीना चरने विशे मोटो ओछव थतो हवा अने ईंद्रा-
दिक देव जे ते जय जय शब्दने करता थका, ने हुंदभाने वजाडता थका, पुठपनो वरसाद-
करता हवा. अने अपहराउ जे ते नृत्य करती हवी ने गांधर्व जे ते गान करता हवा. अने मु-
नी जे ते आसीरवाद देता हवा अने देवताने साधुनां जे मन ते अतो प्रसन्न थातां हवां अने
असुरनां जे मन ते तत्काल त्रासने पामतां हवां, अने ते गाममां रहेनारी स्त्रियुं ते मंगल गती
हवी अने बाल रूप एवा जे हरी तेने आसीस देती हवीयुं, अने ते समयने विशे मंद सुगंधअने

શીતલ એવા જે વાયુ તે વાતા હવા અને તારાના ગણે સહીત આકાશ જે તે નિરમલ થતો હવો,
 તે વાર પછી તે હરિપ્રસાદજી જે તે પોતાના પુત્રનું જાતક કર્મ તે બ્રાહ્મણ પાસે યથા વિધો ક-
 રાવીને બ્રાહ્મણને ઘણીક પ્રકારનાં દાન આપતા હવા. પછે જન્મેથી છઠા દીવસને વિશે કોટરા
 આલોક વાલ ગ્રહ જે તે વાલ સ્વરૂપ એવા જે ભગવાન તેને મારવા સારુ આઘ્યાં તેમને તે મ-
 ગવાન જે તે પોતાનો દ્રષ્ટો મન્ત્રે કરાવે બાહ્યોને ભગવી દેતા હવા. પછે ભગવાન સવાત્રણ મહિના-
 ના ધયા ત્યારે મારકંડ ઋષી જે તે બ્રાહ્મણને વેશે તે હરિપ્રસાદજીને ધેર આવતા હવા. ત્યારે
 હરિપ્રસાદજી જે તે તે ઋષીનું આતિથે સનમાન કરીને તેમને ડ્યોતિશી જાણીને કહેતા હવા, 'હે
 તમે આમારા પુત્રનું નામ કરણ કરો. પછે તે ઋષી જે તે રાજા ધંદેન નામ કરણ કરતા ધુમ્કા
 વીલ્યા, જે હરિપ્રસાદજી આ તમારા પુત્ર જે તે તમારો સર્વે આપદાને હરશે ને કરક રાશીને
 વિધે. એનો જન્મ છે માટે એનું હરિ એવું નામ થાશે, અને વઢી આ જે તમારા પુત્ર તેના દેહનો
 કુળવરણ છે તથા પોતાના આશ્રીત જનનાં જે મન તેમને પોતાની મુર્તિને વિશે તાણી લેશે,
 તથા ચૈત્ર માસમાં જનમ છે મોટું કુળ એવે નામે વિખ્યાત થાશે. એનું નામ નોંધાં નોંધા
 છે તો પણ એ વે ભેગાં મઢીને હરો કુળ એવું ત્રીંબું નામ પણ થશે. અને આ તમારા પુત્ર જે તે ત્યાગ

જ્ઞાન તપ ધર્મ ને યોગ ૯ પાંચ ગુણે કરીને તો શોવજી જેવા થાશે. માટે નિલકંઠ એવે નામે કરીને લોકને વિષે પ્રસિદ્ધ થશે. અને આ જે તમારા પુત્ર તેના હાથને વિશે પદ્મનું ચિન્હ છે તથા પગને વિષે વજ્ર, ડીંદોરેલા ને કમલ તેનાં ચિન્હ છે તે માટે આ તમારા પુત્ર જે તે લક્ષ્યાર્થી મનુષ્યના નિયંત્રતા થાશે. અને આ તમારા પુત્ર જે તે કલ્યાણ કરી એવા અનંત ગુણે ભુક્ત થાશે ને તમારી સમય કષ્ટ થકી રક્ષા કરશે. એમ કહિને વિરામ પામ્યા એવા જે માર્કંડેય આપિ તેને હરિપ્રસાદજી તે ઘણિક દક્ષણા ને ભારે ભારે નવાં વસ્ત્રો ને આભૂષણ તે આપતા હવા. પછે તે આપિ જે તે એક દિવસ ત્યાં રહિને પ્રયાગ તિર્થની જાત્રા કરવા સારુ ચાલિ નિસરતા હવા. અને તે પછે તે હરિપ્રસાદજીને ભક્તિ માતા જે તે પોતાના પુત્રના ગુણે સંભાળિને બહુ પ્રસન્ન થાતાં હવાં॥ પછે તે શ્રીહરિ જે તે પોતાની બાલ લિલાયે કરીને પોતાનાં માત પોતાને ને સંબંધિ જનનને બહુ આનંદ ઉપજાવતા થકા ચાલંચંદ્રની પેઠે વૃદ્ધિને પામતા હવા, અને તે પછે હરિપ્રસાદજિ જે તે પોતાના પુત્રને પાંચમે મહિને પ્રથમ પ્રથવા ઉપર વેસારતા હવા અને છઠા મહિનાને વિષે પ્રથમ અન્ન જમવા શિખવતા હવા. અને સાતમે મહિને કાનને વિધાવતા હવા. અને ત્રિજુ વર્ષે બેઠું તારે ચૌલસંસ્કાર જે ગર્ભના કેશ ઉતારાવવા તે કરાવતાહવા.

અને એજ દિવસે માયાવિ એવો જે કાલીદત્તનામે અસુર તે ભગવાનને મારવાને આવ્યો, તેને મ-
 ગવાને પોતાની દ્રષ્ટિયે કરીને મોહ પમાડ્યો તે વ્રક્ષને વિષે અપહાઈ અપહાઈને મરી જાતો હવો
 અને તે પછે હરિપ્રસાદજી જે તે અસુરના ઉપદ્રવ થકિ છર્પાયા ગામનો સાગ કરીને પોતાના
 કુટુંબે સહિત થકા અયોધ્યાપુરીમાં નિવાસ કરીને રહેતા હવા અને પછે હરિપ્રસાદજી જે તે પો-
 તાના પુત્રને પાંચમા વરસને વિષે પ્રથમ અક્ષર ભળવા શિખવતા હવા. અને આઠમા વર્ષને વિષે
 મારે મારે સામગ્રિયોને મેલી કરીને પોતાના પુત્રને યજ્ઞોપવિત્ત દેતા હવા, અને તે શ્રીહરિ જે તે
 પોતાના પિતા થકિ યજ્ઞોપવિત્તને પામીને નૈષ્ઠિકવ્રત્તચારિના ધર્મને વિષે રહ્યા થકા વેદાધ્યયનને ક-
 રતા હવા. અને પોતાના પિતા પાસે વેદ શાસ્ત્ર પુરાણ इतिहास ધર્મશાસ્ત્ર સર્વ ગ્રંથનું પોતે અ-
 ધ્યયન કરીને તથા શ્રવણ કરીને તે સર્વનું જે રહસ્ય તેને યથાર્થ જાણતા હવા. અને એ સર્વમાર્ગો
 પોતે ચ્યાર સાર કાઢતા હવા, તેમાંથી શ્રીમદ્ભાગવત્ પુરાણ થકી તો પંચમસ્કંધ ને દશમસ્કંધ
 એ સાર કાઢ્યો તથા સ્કંદપુરાણ થકિ વાસુદેવ માહાત્મ્ય એ સાર કાઢ્યો તથા इतिहाસ જે મહાભા-
 રત તે થકિ ભગવદ્ગિતા વિદુરનિતિ ને વિષ્ણુ સહસ્રનામ એ સાર કાઢ્યો તથા સર્વધર્મશાસ્ત્ર થકિ
 યાજ્ઞવલ્ક્ય સ્મૃતિ એ સાર કાઢ્યો એવી રીતે એ ચાર સાર કાઢીને તેનો ગુટકો લેવાવીને પોતાની

પાસે નિત્યે રાખતા હવા ॥ પછે તેં ઓ હરિ જે તે જન્મ થકિ અગિયાર વરસના થયા ત્યારે પોતાની માતા જે ભક્તિ તેને ધર્મ જ્ઞાન ને વરાગ્ય સહિત એવિ જે ભક્તિ તેનો ઉપદેશ કરીને દિવ્યગતિને આપતા હવા ને દુર્વાસાના શાપ થકિ મુકાવતા હવા, અને તે પછે કેટલાક માસ ગયા કેડે તે ઓ હરિ જે તે પોતાના પિતા જે હરિ પ્રસાદ જી તેને પોતાના સ્વરૂપનું યથાર્થ જ્ઞાન આપિને દિવ્ય ગતિને પમાડતા હવા ને દુર્વાસાના શાપ થકી મુકાવતા હવા અને એવિ રિસે ભક્તિ ધર્મ જે તે દિવ્ય ગતિને પામીને પછે દિવ્ય દેહે કરિને નિરંતર તે ઓ હરિની પાસે રહેતાં હવાં. તે વાર પછે તે ઓ હરિ જે તે પોતાના જે સંબંધિ તેને પુછ્યા વિના જ નિસ્ય સ્નાને મિપે કરાને તિવ્ર વૈરાગ્યના વેગ થકિ પોતાના વરનો સાગ કરિને પોતે એકલા જ ઉત્તર દિશાને વિષ તપ કરવા સારુ ચાલિ નિસરતા હવા. તે પોતે કેવા છે, તો બહિર્વાસે સહિત જે કૌપિન તેને ધારી રહ્યા છે, ને મૃગ ચર્મ ધાર્યું છે ને પલાશનો દંડ ધાર્યો છે, ને શ્વેત એવું જે યજ્ઞોપવિત તેને ધાર્યું છે, ને કંઠને વિષે તુલસીને બે માઠા ધારિ છે, ને ચાંદલે સહિત જે ઉર્ધ્વ પુંડ્ર તિલકનું ચિન્હ તે ધાર્યું છે, ને મસ્તક ઉપર જટાને ધારી રહ્યા છે ને કેડને વિષે મુજાને મેંચલા ધારિ છે ને હાથને વિષે જ પ માળા, કમંડુલું, મિશ્રા પાત્ર ને જલ ગરણું એટલાં વાનાંને ધારિ રહ્યા છે, ને શાલગ્રામ ને

વદ્ય. ત્રાલ મુઠ્ઠનો જે વટુવી તેને ગલ્લાને વિષે ધારી રહ્યા છે ને ચ્યાર સારનો ગુટકો તેને સ્વભા
 ને વિષે ધારી રહ્યા છે એવા વેશને ધરતા થકા ઓ નિલકંઠ બ્રહ્મચારિ જે તે સર-
 ઙ્ગુ નદિને ઉત્તરીને ઉત્તર દિશામાં જાતા હવા. તે ચાલતે ચાલતે કેટલેક દિવસે 'કારિને' હિ-
 માલા પર્વતની તળાઈમાં જે એક મહા મોટું વન આવ્યું તેને પામતા હવા, પછે સ્વાંથી 'ચાલ્યા
 તે કેટલેક દિવસે કરીને હિમાલય પર્વતને પામ્યા. ને તે પર્વતને વિષે 'ચાલતા' થકા 'કેટલેક
 દિવસે કરીને મુકનાથ પ્રસે આવેને ઉગ્ર તપ કર્યું ને તે તપે કરીને સૂર્યનારાયણને પ્રસન્ન ક-
 રતા હવા, અને સ્વાં કેટલાક માસ રહીને પછે સ્વાંથી દક્ષિણ દિશામાં ચાલ્યા તે હિમાલા
 પર્વતની તળાઈમાં એક મહા ધોર વન આવ્યું તેને વિષે વાર માસ સુધિ વિચરતા હવા પછે
 ઓ નીલકંઠ બ્રહ્મચારી જે તે તે વનને વિષે વડના વ્રક્ષ તલે બેઠા, ને તપને કરતા હવા જે ગો-
 ચાલ જ્યોગી તેને દેખતા હવા, ને તે જોગી પાસે રહીને શ્રાવણ જોગને શિખતા થકા એક
 નાસ સુધિ રહ્યા અને તે જ્યોગીને પોતાના સ્વરૂપનું જ્ઞાન આપીને સિદ્ધ ગતિને પમાડતા હવા.
 પ્રતે પછે સ્વાંથી ઉત્તર મુલે ચાલ્યા એવા જે ઓનિલકંઠ બ્રહ્મચારી તે જે તે આદિવારાહ
 નામે જે તિર્થ તેને પામ્યા. અને સ્વાંથી ચાલ્યા તે બંગાલા તેડાને વિષે મોંગળ નામે જે ક્ષેત્ર

तेने पामता हवा. अने ते सेहेरनो राजा सिद्धवल्लभ नामे महा धार्मिक हतो तेणे प्रार्थनाने कर्षा एवा जे श्री नीलकंठ ब्रह्मचारि ते जे ते चोमासाना च्यार महिना सुधी सां रहेता हवा. अने ते शेहेरने विपे काळि ने भैरव तेना उपासक ने सिद्धपणानु छे अभिमान जेमेने एवा जे असुर तेमना मदेने हरता हवा, ने पोतानो सेवक जे गोपाळदास नामे साधु तेनि असुरना अभिचार थकि पोताने सामर्थ्ये करिने रक्षा करता हवा. अने वळिते सेहेर ने विपे वेद शास्त्र पुराणनो भणेलो एवो तैलंग देशनो कोईक ब्राह्मण हतो तेणे ते राजा थकि हस्ति आदिकनु महादान लिधुं तेणे करिने ते ब्राह्मण गौरवर्ण हतो पण शाम वर्ण थइ गयो पछे ते ब्राह्मण पोताना पापनि शांतिने अर्थे श्री नीलकंठ ब्रह्मचारिने शरणे आय्यो तेने पोताना सामर्थ्ये करिने ते पाप थकि मुकाव्यो त्यारे काळो मटिने प्रथमना जेवा गौर वर्ण थतो हवो. पछे त्यांथि चाल्या एवा जे श्री हरि ते जे ते कामाक्षि देवीने समीपे कोईक गाम हवुं तेने पाण्या ने ते गाममां महाकाळोनो उपासक एक ब्राह्मण हतो ते पोताना गाम मां जे कोई साधु तथा ब्राह्मण तिर्थवासी आवे तेने अभिचारे करिने जोतिने पोताना शिष्य करे एवो अभिमानि हतो. ते ब्राह्मण आविने श्री हरिनो उपर पोतानुं जंत्र मंत्र अभिचारं सं-

वंधि ने घणुक सामर्थ्य तेने करतो हवो पण तेणे करिने पोते कांइ पराभव पाग्या नहि ने
 पोतने सामार्थ्य करिने ते ब्राह्मणनो समय मद उत्तारिने पोतने आश्रित करता हवा. पछे
 श्री हरि जे ते त्यांथि चाल्या थका नवलाखा पर्वतेने पाग्या. जे नव लखा पर्वतेने विपे नव ला-
 ख सिंदुनां स्थानक छे ने नव लाख ठेकाणे अग्निनि ज्वाळा निसरे छे तथा पाणिना कुंडछे ते
 पर्वतेने विपे रखा जे सिंदु तेमने पोतानु दर्शन आपिने ते पर्वथि उत्तर्या ते बालवा कुंड ना-
 मे जे तिर्य तेने पामता हवा. अने त्यांथी चाल्या जे श्री हरि ते गंगा सागरना संगमने पामने
 ने त्यां स्नान करिने पछे ते समुद्रनी खाडिने वाणमां बेसने उत्तर्या ने कापिलाश्रमने पामता ह-
 वा ने त्यांनिस्य कापिलज्जनां दर्शन करता थका एकमास सुधि रखा. अने पछे त्यांथि चाल्या ते ज-
 गन्नाथ पुरि प्रत्ये गया ने त्यां केटलाक मास निवास करिने प्रथवीना भार रूप पण वजे घ-
 णाक अमुर तेमने परस्पर वैर कराविने जुडे करिने नाश करावि नाखता हवा. पछे श्री नि-
 लकंठ ब्रह्मचारि जे ते त्यांथि महावनने विपे चालता थका मानसपुरने पाग्या ने ते पुरनासत्र-
 धर्मी नामे राजा हता ते पोताना आश्रित थया ने ते राजा द्वारे असुरनो पराभव करावता हवा
 अने त्यांथि चाल्या एवा जे श्री निलकंठ ब्रह्मचारि ते वेकटाद्रिने पाग्या ने त्यांथि शिवकां-

चि ने विष्णु कांचिने पाय्या. ने त्यांथि श्रीरामांजरने बे मास सुधि रेहता हवा, ने त्यां वैष्ण-
 व संवाधे संवाद करता थका तेमने विषे रह्यो जे दुराचार तेनो पोताने प्रतापे करिने त्याग
 करावता हवा. पछे त्यांथि चाल्या एवा जे श्री हंरि ते सेतुबंध नामे जे तिथि तेने पामोने ने
 समुद्रने विषे स्नान करिने निते रामेश्वर महादेवनां दर्शन करता थका बे मास सुधि त्यां रे-
 हेता हवा. अने पछे त्यांथि चाल्या ते सुंदरराज नामे जे विष्णु तेनां दर्शन करिने त्यांथि
 चालता थका मार्गने विषे एक घोर वन आव्यु. तेमां पांच दिवस सुधि चाल्या. पण क्यांइ
 अन्न जळने न पाय्या. पछे छठे दिवसे मध्यान सोमे वनमां एक कुप आव्यो तेमांथो कमंडलुये
 करिने जळने स्नान कर्यु ने पछे वडना व्रक्ष तळे वेंसीने पोतानो नित्य वि-
 धि करताथका शालग्रामनी सेवा करवा लाग्या त्यारे ते शालग्रामने पात्रमां मुकि-
 ने कमंडलुनि धारे करिने स्नान कराववा मंडया ते जेटलु पाणी रेड्यु तेटलुं शा-
 लग्राम पि गया ते एम करतां करतां पांच सात कमंडलुं रेड्यां तेने पि गया प-
 छे जळ पाने त्राप थया जांशिने ते शालग्रामने चंदनादिके करिने पुजता हवा अने ए
 विचार करवा लाग्या जे शालग्रामने आठलि तरस लागीं त्यारे भुख पण हशे खरि पण

आपण पासे कांइ नैवेद धरवानुं नथि माटे विष्णुने शुं जमाडिये एम विचार करे छे ते-
 लामां शिवजी ने पार्वति ते पोठिया उपर वेशीने कापडिने वेशे त्यां आविने प्रथमथिज उभां
 हतां ते श्री नीलकंठ ब्रह्मचारिने एवी रीति शालग्रामनी पुजा करता जोइने तेने साधवोंने मा-
 ठुं आपतां हवां. पछे ते साधवाने जळमां चोळीने ने विष्णुने नैवेद्य धरिने पोते जमता हवा अने
 पछे त्यांथि चाल्या एवा जे श्री नीलकंठ ब्रह्मचारि ते जे ते भुतपुरिने पाभ्या ने त्यां रहिने रा-
 मानुज आचार्यनि प्रतिमा तेनुं दर्शन तथा पुजन करिने त्यांथि कुमारिका क्षेत्र प्रत्ये आव्या.
 त्यांथि पद्मनाभ गया ने त्यांथि जनार्दन गया ने त्यांथि आदिकेशव नामे विष्णु तेनां दर्शन
 करिने त्यांथि मलयिचल नामे जे कुलगिरि तेने प्रामना हवा. अने त्यां साक्षिगोपाल नामे
 जे विष्णु तेनां दर्शन करता थका पांच दिवस रहेता हवा. अने त्यांथि चाल्या एवा जे श्री नीलकंठ ब्र-
 ह्मचारि ते पंडरपुर गया ने त्यां विठ्ठलनाथ नाम जे विष्णु तेनां दर्शन करता थका जे मास सुधिरहे-
 ता हवा. पछे ते विठ्ठलनाथने भेटिने त्यांथि चाल्या ते दंडकारण्यने पाभ्या ने ते दंडकारण्यनि प्रदक्षणा
 करिने नासीकपुर प्रत्ये आव्याने त्यां चंबकेश्वर महादेवनां दर्शन करिने तापि नदि प्रत्ये आव्या
 ने त्यांथि चाल्या ते नर्मदा नदिने उतरांने माहि नादिने पाभ्या ने माहि नदिने उतरिने तथा

साभरमति नदीने उत्तरीने ने भालदेशने श्रीलंघिने भीमनाथ आवंता हवा, अने त्यांची चाल्या
 एवा जे श्री नीलकंठ ब्रह्मचारि ते जे ते गोपनाथ नामे शिवजीनां दर्शन करीने पंच तीर्थ क-
 रता करता मांगरोल बंदरमां आवंता हवा. एवी रीति तिर्थ यात्रांने करता एवा जे श्री हरि-
 कृष्ण भगवान ते जे ते जे तीर्थमां पोते गया ते ते तीर्थने विज्ञो रह्यो जे अधर्म तेनो उच्छेद
 करता हवा अने एकांतिक धर्मनुं स्थापन करता हवा, अने ते तीर्थमां रेहेनारा जे जन तेमने
 पोतानां दर्शन आप्तिने तथा तेमनुं अन्न जलादिक ग्रहण करीने तेमने संसारना बंधन थाकी
 छोडता हवा, अने पछे त्यांची चाल्या एवा जे श्री नीलकंठ ब्रह्मचारि ते जे ते संवत् १८५६
 अठारसोने छपनना आवण वदी ६ छठने दिवसे लोजपुरमां आवता हवा. अने ते लोजपुरमां
 उखवना अवतार एवा जे श्री रामानंद स्वामी तेना शिष्य जे मुकानंद स्वामी आदिक साधु
 तेमने देखता हवा. ने तेमने साधु लक्षणो जुक्त एवा जे श्रीकृष्ण भगवानना भक्त जाणीने ते
 भेळ्या पोते रेता हवा. अने केटलाक मास त्यां राहिने पछे त्यांची ते साधु भेळ्या चाल्या, ते
 गीरनार पर्वतनी छायामां जे पिपलाणुं गांम तेमां रह्या जे नरसई मेहेतानामे ब्राह्मण तेना च-
 रने विषे विराजमान एवा जे श्रीरामानंद स्वामी तेनां दर्शन संवत् १८५६ अठारसोने छपन

ना जेए वही १२ द्वादशीने दिवसे करता हवा. ते स्वामी केवाछे तो गौर ने पुष्ट छे मुनि जेनि एवा छे, ने स्वत वस्त्र पेयछि, ने नैष्टिक ब्रह्मचारिना वेशने धरि रखाछे, एवा जे स्वामी तेने साष्टांग नमस्कार करिने ने मञ्जीने स्वामी पास बेसता हवा. पछे ते स्वामी जे ते ते श्री नीलकंठ ब्रह्मचारिने जोइने बहू आनंद पामता हवा ने तेमनु जे सर्व वृत्तान्त तेने पुछता हवा. पछे ते श्री नीलकंठ ब्रह्मचारि जे ते पोतानु जन्म स्थान, कुल, माता, पिता, गोत्र ने वेद, प्रवर गुरु, इष्टदेव ते सर्वेने जेम छे तेम कहेता हवा तथा पोतानो जे वैराग्य तथा पोते जेम रवजन-नो त्याग कर्यो, तथा पोते जेम वनमां निवास करिने रखा, तथा पोते जेम नाना प्रकारे तप श्रयो करी, तथा पोते जेम अष्टांग योग्य साध्यो, तथा पोते जेम तिर्थ जात्रा करी, तथा ते तिर्थमां रहेनारा जे पाखंडि गुरु तेनो पोते जेम पराजय कर्यो, ए आदिक जे सर्व पोतानु वृत्तान्त तेने अनुक्रमे करिने विस्तारि सहित कहेता हवा. सारे ते वार्त्तानि सांभळिने स्वामी जे ते आतिशे प्रसन्न थया ने श्री नीलकंठ ब्रह्मचारि प्रत्ये बोल्या जे हे ब्रह्मचारि तमे तो अमाराजो केम जे तमारा पिता जे धर्म ते प्रथम प्रयाग क्षेत्रने विषे अमर्थकज भागवति दिक्षाने पम्या हता ने अमारि आज्ञाये करिने मुमुक्षु जनने धर्म सहित श्री कृष्ण भगवाननि भक्तियो उपदेश

करता थका कोसल देशमां रखा हता, ते धर्मना तमे पुत्रछो नै. गुणे करीने तो तमारा पिता थकि पण अधिक छो. एवि रीतनां जे स्वामीनां वचन तेने सांभळीने श्री नोलकंठ ब्रह्मचारि जे ते अतिशो प्रसन थया थका ते स्वामीपासे रहेता हवा. पछे संवत् १८५७ अठारसेने सतावनना कार्तिक शुद्ध ११ एकादर्शने दिवसे ते स्वामी थकि भागवति दिक्षानुं ग्रहण करता हवा. त्यारे ते स्वामीए सहजानंद एवु पोतानुं नाम धर्यु, तथा विंशुं नारायण मुनी एवुं नाम धर्यु. पछे पोते अतिशो प्रीतिथे करिने ते स्वामीने सेवता हवा. पछे ते स्वामी जे ते सर्वे साधु गुणे संपन्न नै अति. समर्थ एवा जे नारायण मुनि तेने जोइने ने पोतानि जे धर्मधुर ते नारायण मुनिने सोपिने पोते संवत् १८५८ अठारसेने अठवनना मागसर शुद्धि १३ तेरसेने दिवसे देह त्याग करीने पाछा बद्रिकाश्रमने विपे जाता हवा, ने दुर्वासाना शाप धकी मुकावता हवा. पछे श्री सहजानंद स्वामी जे ते ते पोताना गुरुनी जे देह क्रिया तेने यथा विधिथे करी ने धर्मधुरने उपाडि लेता हवा. ने श्री रामानंद स्वामीना आश्रित जे साधु ब्रह्मचारिने ग्रहस्थ हता तेमनी शास्त्रना उपदेशो करीने संभावना करता हवा अने तेमने पोतानो अलौकिक प्रताप देखाडोने पोताने विपे तेमना चितने ताणि लेता हवा. तेवार पछे स्वामी श्री सहजानंदजी महाराज जे ते पोताना शि-

व्य जे त्यागी, साधु तथा ब्रह्मचारि तथा केटलाक ग्रहस्य सत्संगी तेमणे विंठाणा थका सोरठ, हालार, कच्छ, फालावाड, काठियावाड, भाल, गुजरात, ए आदिक जे सर्व देश तेमने विषे पोताना प्रतापने विस्तारता थका ने धर्म ज्ञान ने वैराग्ये बुक्त जे भक्ति तेने प्रवर्तवता थका ने अधर्म नो उच्छेद करता थका ने अधर्मि एवा जे पाखंडि असुरांश गुरु तेमनो पराभव करता थका विचरता हवा. अने श्रीजिमहाराज जे ते जे जे देशने विषे विचर्या ते ते देशना जे जन ते श्रीजिमहाराजना अलौकिक ऐश्वर्यने जोईने धणाक आश्रित थाता हवा ने श्रीजिमहाराजनु प्रगट प्रमाण करता हवा. पळे श्रीजिमहाराज जे ते तेमना उच्छाहने अर्थे ने तेमनी बुद्धिनी द्रढताने अर्थे पोतानुं जे नाना प्रकारनुं ऐश्वर्य ते समाधिये कारिने देखाडता हवा. तेमां केटलाक मनष्यने तो गोलिकने मध्ये जे अक्षरधाम धाम तेने विषे लक्ष्मी राधिकाने श्रीदामादिक पापदे सहित श्रीकृष्ण रूपे पोतानुं दर्शन देता हवा, अने केटलाकने तो वैकुण्ठलोकने विषे लक्ष्मीने नंदसुनंदादिक पापदे सहित विष्णु रूपे पोतानुं दर्शन देता हवा, अने केटलाकने तो श्वेतद्विपने विषे निरन्म मुक्ते सहित महापुरुष रूपे पोतानुं दर्शन देता हवा, अने केटलाकने तो अव्याकृत धामने विषे लक्ष्मी आदिक शक्तियेने पापदे सहित भुमापुरुष रूपे पोतानुं दर्शन देता हवा,

અને કેટલાકને તો ઘઢરિકાશ્રમને વિષે મુર્તિયે સહિત નરનારાયણ રૂપે પોતાનું દર્શન દેતા હવા, અને કેટલાકને તો ક્ષીર સમુદ્રને વિષે લક્ષ્મીને શેપનામે સહિત યોગેશ્વર રૂપે પોતાનું દર્શન દેતા હવા, અને કેટલાકને તો સૂર્યના મંડલને વિષે હિરણ્યમયપુરુષ રૂપે પોતાનું દર્શન દેતા હવા, અને કેટલાકને તો અગ્નિ મંડલને વિષે જે યજ્ઞપુરુષ રૂપે પોતાનું દર્શન દેતા હવા, અને કેટલાકને તો પ્રણવના જે નાદ તેને તતકાલ સંભળાવતા હવા, અને કેટલાકને તો કોટિ કોટિ સૂર્ય સરલું જે પોતાનું તેજ તેને દેખાડતા હવા, અને કેટલાકને તો જાગ્રત સ્વપ્ન સુષુપ્તિ થકી પર ને સચ્ચિદાનંદ છે લક્ષણ જેનું, દ્રષ્ટા છે નામ જેનું એવું જે બ્રહ્મ તે રૂપે પોતાનું દર્શન દેતા હવા, અને કેટલાકને તો બ્રહ્માંડના આધાર ને પુરુષસુક્તને વિષે કહ્યા એવા જે વિરાટપુરુષ પતે રૂપે પોતાનું દર્શન દેતા હવા, અને કેટલાકને તો ભૂગોળ ને યજ્ઞોક્તિને વિષે રહ્યાં જે દેવતાનાં સ્થાનક ને ऐश्वर્ય તેને દેખાડતા હવા, અને કેટલાકને તો આધારાદિક જે છત્રચક્ર તેને વિષે રહ્યાં એવા જે ગણેશ આદિક દેવતા તેમને પ્રથમ પ્રથમ દેખાડતા હવા, અને વ્યયેક તો સાંજે સાંજે ગાઉને છેડે રહ્યાં એવા જે પોતાના ભક્ત તેમને પ્રસક્ત પ્રમાણ પોતાનું દર્શન દેતા હવા, અને વ્યયેક તો છેડે રહ્યાં એવા જે પોતાના ભક્ત તેમણે પોતાના ઘરને વિષે શ્રીર્જીમહારાજનો પ્રતિમાને

आगल धरुं जे नैवेद्य तेने पोते पोताना भक्तने विस्मय पमाडता थका जमता हवा, अने
 क्यारेक तो देह त्यागने करता एवा जे पोताना भक्तजन तेमने पोताना धाम प्रसे लेई जावने
 ईच्छता थका त्यां पोते आवीने ते भक्ता गामने विपे रह्या एवा जे बीजा भक्त अथवा अभ-
 क्त तेमने पण पोतानुं साक्षात दर्शन देता हवा, एवीं रोसे मुमुक्षु नहि एवा जे जन तेमने पो-
 ताना अलौकीक ऐश्वर्यने देखाडता हवा एवा जे श्रीसहजानंदजी महाराज तेने जेईने अ-
 तिशे विस्मयने पास्या एवा जे हजारो मनुष्य ते पोतपोताना मतनो ने गुरुनां त्याग करीने ने
 श्रीजीमहाराजने अन्यन्य आश्रय करीने प्रगट प्रमाण भजन करता हवा. पछे यणाक जे
 मतवादि ते श्रीजीमहाराज संगाय विवाद करवा आव्या, पण वादे करीने श्रीजीमहाराजने
 जितवाने काजे कोई, समर्थ न थया, पछे ते सर्वे मतवादि जे ते श्रीजीमहाराजनां अ-
 लौकीक ऐश्वर्य प्रताप देखिने ने नमस्कार करीने वोल्या जे हे महाराज तमे तो परमेश्वरछो
 माटे आमारा जे जे इष्टदेवछे तेनां दर्शन आश्रमने कृपा करीने करावो, एवि रीति जे तेमनुं प्रा-
 र्थना वचन तेने सांभाळिने ते सर्वेने वेसांरिने ने पोताने प्रतापे कारिने तेमने ततकाळ समाधि
 करावता हवा, पछे ते सर्वे जे ते श्रीजीमहाराजने दर्शन मात्रे कारिने खेचाइ गया छे नाडि

प्राण जेमना एवा थका पोत पोताना हृदयेने विपे पोत पोताना इष्टदेव रूप श्रीजीमहारानेने देखता हवा; तेमां जे वलभकुलने आश्रित एवा वैष्णव हता तथा नीमानंदि हता तथा माध्व संप्रदायना हता ए त्रण तो गोपिना गणे विटाणा ने वृंदावनेने विपे रक्षा ने बाळलिलये करिने मनोहर गुंति एवा जे श्री कृष्ण भगवान ते रूपे देखता हवा, अने जे रामानुज संप्रदायना हता ते तो मंदसुनंद विष्वक्सेन ने गरुडादिक पार्षदे सहित लक्ष्मीनाराण रूपे देखता हवा. अने जे रामानंदि हता ते तो सीता लक्ष्मणने हनुमाने जुक थका दिव्य सिंहासन उपर बेठा एवा जे श्री रामचंद्रजी ते रूपे देखता हवा. अने जे शंकराचार्यनामत बाळा हता ते तो ब्रह्म ज्योति रूपे देखता हवा, अने जे शैवि हता ते तो पार्वतिने प्रथम गणे सहित जे शिवजि ते रूपे देखता हवा, अने जे सूर्यना उपासक हता ते तो सूर्यना मंडळने विपे रक्षा जे हिरण्यमयपुरुष ते रूपे देखता हवा, अने जे गणपतिना उपासक हता ते तो महागणपति रूपे देखता हवा अने जे देविना उपासक हता ते तो देवि रूपे देखता हवा. अने जे जैन हता ते तो तीर्थंकर रूपे देखता हवा, अने जे यवन हता ते तो पेंगंबर रूपे देखता हवा. एवो रीते समाधिये करिने पोत पोताना इष्टदेव रूपे श्रीजी महाराजने जोडने ने सर्वना कारण जाणिने ने पोत पोताना मत

नो त्याग करीने श्रीजो महाराजो द्रढ आश्रय करता हवा ने प्रगट प्रमाण भजन करता हवा. एवि रीति श्रीसहजानंदजी महाराज जे ते पोताना प्रतापे करीने जीवनु जे मुळ अज्ञान तेनो नाश करता थका प्रथवीने विपे नाश पाय्यो एवो जे एकांतिक धर्म तेनूं रुडे प्रकारे स्थापन करता हवा. अने बलि धनादय एवा जे पाताना भक्तगृहस्थ सत्संगी ते पासे घणांक अन्नछत्र करावता हवा तथा द्विसाये रहि त एवा जे विष्णु याग महारुद्रने अतिरुद्रादिक यज्ञ तेने करावता हवा, अने ते यज्ञने विपे हजारी ब्राह्मणेने मीष्ट अन्ने करीने तुम करावता हवा, अने ते ब्राह्मणेने बहु प्रकारनादान देवाडता हवा. अने साधु, ब्राह्मण ने देवता तेमनु जे पुजन तथा भोजन करीने तूती तेने वारंवार करता हवा. तथा अधर्म अने पाखंड तेनो वारंवार उच्छेद करता हवा. अने श्रीजिमहाराज पोते ज्यां ज्यां विचरथा त्यां त्यां रह्या जे पोताना भक्त जन तेमनी आगळ वर्णाश्रमना धर्म तथा आत्मज्ञान तथा वैराग्य तथा पोताना स्वरूपनूं ज्ञान तथा पोताना महात्म सहित भक्ति एमना जे बहु प्रकारना भेद तेमने विस्तार करीने यथार्थपणे कहता हवा. एवी रीत्ये नीत्य प्रत्ये पोताना भक्तजनने आनंद पमाडता एवा जे श्रीजिमहाराज ते जे ते श्रीगढडा नगरने विपे पोताना भक्त एवा जे अभय नामे राजा ने तेनी पूज्यो ने तेनो पुत्र ए सर्वेनी भक्तिने

વશ ધરને એમને ઘેર પોતે નિવાસ કરીને રહેતા હવા. અને ત્યાં રહ્યા થકા જન્માષ્ટમી, રા-
મનવમી, પ્રવોધનિ એકાદશી, હુતાસણી ને અન્નકોટ એ આદિક જે ઉચ્છવના દિવસ તેને વિષે
ભારે ભારે સામગ્રિયો મગાવોને મોટા મોટા ઉચ્છવ કરાવતા હવા, અને તે ઉચ્છવને વિષે પરમહંસ
તેંથા વ્રહ્મચારિ તથા વેશ વેશના હરિભક્ત સત્સંગી તે ઓજીમહારાજનાં દર્શન કરવાને અર્થે વા
રંવારં આવતા હવા અને નાનાં પ્રકારનાં વસ્ત્ર આભુષણ, ચંદન, પુષ્પ એ આદિક જે પુજાની સા-
મગ્રિયો તેમણે કરીને ઓજીમહારાજને પુજતા હવા. અને તે ઉચ્છવને વિષે ઓજીમહારાજ તે
નાના પ્રકારની ભોજન સામગ્રિયો કરાવોને હજારો સાધુને તથા બ્રાહ્મણોને ઘર્ણાંક પ્રકારે
વારંવાર વૃત્ત કરતા હવા.

શ્રી ભક્તિ ધર્મના પુત્ર એવા જે શ્રી સહજાનંદ સ્વામી મહારાજ તેને
મુત્તિનાં લેચિન્હ તે પ્રથમ લખિયે હોયે. ઓજીમહારાજના બે ચરણારવિંદના તલ્લામાં કર્દૂર-
ખા છે તે કેવિ છે તે ઓગ્રંથાની પાસેનાં જે ઓગ્રંથાળીયું તેને બેય કોરા નિકલ્લિ છે, ને પાનિને
બેય કોરા નિકલ્લી છે અને જમણા પગના ઓગ્રંથાના થડમા ઉર્દૂ રેખોને મલ્લતું બંવનું ચિન્હ છે.

અને તે જમણા પગના તલ્લામાં ઉર્દૂ રેપાના બેય કોરે, કમલ, અંકુશ, ધ્વજ, અષ્ટકોણ, વજ્ર
 સ્થિતિક, જંફુફલ્લમનાં ચિન્હ છે, અને જમણા પગના અંગુઠાના નપમાં એક ડાંબે રાતિ રેખાનું
 ચિન્હ છે ને એજ અંગુઠાને બાહર ને પડે એક તિલ છે અને એ અંગુઠાની પાસેની જે આંગ-
 લિ તેનું જે અંગુઠાની કોરનું પડે તેમાં એક તિલ છે, અને એ અંગુઠાની પાસેની જે આંગલો
 તેનું જે અંગુઠાની કોરનું પડે તેમાં એક તિલ છે, અને જમણા પગની છેલિ આંગલોના બાહર-
 ના પડેલામાં મથની પાસે એક તિલ છે, અને ડાબી પગના ઉર્દૂ રેખાની ડાબિકોરે દયામ એવાં
 બે ચિન્હ પાસે પાસે છે, અને વલ્લી એ ઉર્દૂ રેખાને મલતુજ ફણાના થડમાં એક ઘોમનું ચિન્હ છે અને
 એ ડાબા પગના તલ્લામાં ઉર્દૂ રેખાને બે કોરે 'ધનુષ', કલશ, મચ્છ, ત્રિકોણ. ગોપદ, અર્ધચંદ્ર, એ
 મનાં ચિન્હ છે, અને બે પગનાં તલ્લાં રક્ત છે, ને બે પગના અંગુઠાને આંગલિયુના જે નલ તે
 રક્ત છે ને વપડતા છે ને તેજસિ છે. અને બે પગના અંગુઠાને આંગલિયુની ઉપર ળિણાંજિ-
 નાં ને કોમલ એવાં રોમનાં ચિન્હ છે, અને બે પગના અંગુઠાને તેની પાસેની જે આંગલિયુ તે
 ઉપર ચાલડીના ઘસારાનાં ચિન્હ છે, અને બે પગની જે વાહરની ઘુટિયું ને તેથી હેઠે આસનના
 ઘસારાનાં ચિન્હ છે. અને જમણા પગની ઘુટીયો પાંચ તસુ ઉંચો નલોને ઉપર એક નાનો તિલ

હે અને એ પગના સાથલને વાહેરલિ કોરે એક મોટું ચિન્હ છે. અને હાલા પગની ઘુટિયો પાંચ તસુ હંધો નલ્લિને ઉપર એક મોટો તિલ છે. ને તેયો ઉપર પાસે એક નાનો તિલ છે અને એ પગના ઢિંચણને બાહરલે પડલે એક ચિન્હ છે. અને કાઠિ ભાગને વિષે બે કોરે ધોતિયું પેરવાના ઘસારાનાં શ્યામ ચિન્હ છે, અને સદા શિતલ એવું બે ઉપર ત્રિવલિ પડે છે અને હંડી ને ગોંલ એવી બે નાભિ તેની વેચ કોરે તિલ છે, તેમાં જમણી કોરે તો નાભિયી જરાક છેટે છે. અને જમણી કુખમાં એક મોટો તિલ છે ને તેની પાસે બિજો નાનો તિલ છે અને નાભિયી ઉપર બે તસુને છેટે ત્રણ તિલ છે, તેમાં બે નલ્લિના ઉપર એક છે ને એક વચ્ચે છે અને તે વચલ્યા તિલથી બે તસુ ઉપર એક તિલ છે. અને હાલા પડલે કુખથી ઉંચે ને વગલથી હેઠે મોટા ચ્યાર તિલની એક તખી હારથ છે, ને તેની પાસે વાહેરલિ કોરે એક બિજા નાના ચ્યાર તિલની ઉભિ હારથ છે, અને હૃદયને વિષે રોમનું શ્રીવચ્છ ચિન્હ છે, અને છાતિને વચ્ચે અર્ધ ચંદ્રને આકારે પાંચ તસુ પોલું ને જરાક રાતું એવું એક મોટું ચિન્હ છે તે જમણીકોરે કાંદ્ર ક વિશેષ ચઢનું છે. અને એ ચિન્હને વચ્ચે જરાક હાલિ કોરે એક મોટો તિલ છે અને એ તિલથી હાલિ કોરે બે આંગળને છેટે એક તિલ છે ને તેથી હાલિ કોરે બે તસુને છેટે હાલા

સ્તનથી ઉપર એક તિલ છે અને વે સ્તનથી ઉપર વે છાપનાં ચિન્હ છે. અને જમણિ ભુજાની પાસે માહિલિ કોરે ઉમી ઓઢ્યે ચ્યાર તિલ છે અને જમણિ ભુજાના મુઢ્યી ત્રણ તસુ હેઠું એક છાપનું ચિન્હ છે ને તે છાપના ચિન્હને પડલે બહારલિ કોરે નાના ચ્યાર તિલ છે, અને જમણિ કુંણિથી હેઠો ને કાંડાથી ઉંચા વે તિલ છે, અને જમણા હાથની ટ્વલી ઓંગઢીના મુઢ્યી ઉપર અરધા ઓંગઢીને છેટે એક નાનો તિલ છે, અને ડાઘી ભુજાના મુઢ્યી તસુ હેટું એક છાપનું ચિન્હ છે અને ડાઘી કુંણિથી વે તસુ હેઠો હાથને ઉપલ્યે ભાગે એક તિલ છે. અને ડાઘા હાથના અંગુઠા પાસની વે ઓંગઢી તથા વચ્ચલિ ઓંગઢી એ બેની વચે એક તિલ છે અને એ અંગુઠા પાસની ઓંગઢીના નલની પાસે માહિલિ કોરે એક નાનો તિલ છે અને ડાઘા હાથના પેંચાં ઉપર એક તિલ છે, અને વે હાથના જે નલ તે રક્ત છે ને ઉમડતા છે અને તેજસ્વિ છે ને તે નલનાં જે અગ્ર ભાગ તે અતિ તિક્ષણ છે અને વે હાથનાં જે તલ્લાં તે રક્ત છે ને તે તલામાં જે રેપાડ તે ધોડિ ધોડિ દયામ જણાય છે, અને વે હાથેઢીના મુઢ્યમાંથી ઉપર આઠ તસુ ઉંચા વે છાપનાં ચિન્હ છે, અને વે કુણાં દયામ છે અને કંઠના ધાઢાને વચ્ચે એક તિલ છે ને એ તિલથી જરાક છેટે એક નાનો તિલ છે અને ડાહિયો હેઠો

એક તલ છે, અને ડાબા હાથમાં એક રોમે સહિત એક મોટો તિ-
 લ છે ને એ તિલથી હેઠે એક તિલ છે ને વલી તેથી હેઠે વીજો તિલ છે, અને કરોડાની
 ડાબીકોરે ડોકથી બે તસુ હેઠો એક તિલ છે અને જમણી હાથપડી ઉપર એક નાનો તિલ
 છે, અને કરોડાથી જમણી કોરે વાંસાનો મધ્યે ચ્યાર તિલ છે, અને નાસિકાનો પાસે જમ-
 ણી કોરે એક મોટો તિલ છે, અને એ તિલથી ઉંચો ને આંખના યુગ્મથી હેઠો પાસેજ એક
 નાનો તિલ છે અને બે નેત્રની બે હેઠલી ને ઉપર પાંપણું તેથી ઉપર ને હેઠે જિણી ક-
 રચલિયું પડે છે, અને નાસિકાને ઉપર શિલિનાં ચાટાંનાં, જિણાં જિણાં ચિન્હ છે, અને મુ-
 હમાં જમણી કોરે હેઠલિ બે પ્રથમનિ ડાઢ તેમાં ડયામ ચિન્હ છે અને જિમ્યા તે કમલના
 પત્ર સરખિ રત્ન છે. અને ડાબા કાનને માંહિલિ કોરે ડયામ ત્રિદુનાં ચિન્હ છે, અને વિશાલ
 ને ઉપરનું એવું બે લલાટ તેને વિષે તિલકને આકાર ઉર્મી બે રેખા છે, અને વલિ લહેટને
 વિષે જમણી કોરે કેશથી હેંટું એક ચિન્હ છે, અને જમણા કાનની બુટિ ઉપર એક નાનો તિ-
 લ છે, અને તાલવાંનિ ઉપર એક મોટો તિલ છે અને શિલાથી આગલ્ય સંમોપે એક તિલ
 છે, અને શિલાથી પછવાડે જમણી કોરે ત્રણ તિલ છે, અને એ વિના વિજા પણ જિણાજિ-

ણા તિલ તે શરીરમાં કંટલાક છે અને શ્રીજીમહારાજનો જે મુક્તિ તે અતિશો રૂપને સુંદરતા ને મધુરતા તેણે બુક્ત છે, અને તે મુક્તિ પુષ્ટ છે ને અતિશો શોભાયમાન છે, અને તે મુક્તિના દર્શનને કરનારા જે ભક્તજન તેમના મન ને નેત્રને હરી લે એવી તે મુક્તિ છે, અને તે મુક્તિ વનદયામ છે ને શાંત સ્વભાવે બુક્ત છે અને દુર્ગપત્તનને વિષે શ્રીગોપિનાથજીનો મુક્તિ જેટલી હંડે. ચિ છે તેટલિજ શ્રીજીમહારાજનો મુક્તિ ઉંચી છે, અને શ્રીજીમહારાજનો મુક્તિનાં જે કર ચરણ આદિક સર્વે અંગ તે સામુદ્રિક શાસ્ત્રમાં જેવાં કહ્યાં તેવાં છે, આ વિ રિત્યે શ્રીજીમહારાજનો મુક્તિનાં જે ચિન્હ તે પોતાની સ્મૃતિને અનુસારે લિખ્યાં છે,

હવે શ્રીજીમહારાજનો જે સ્માર્તિક ચંપા તે લિખિયે હૈયે. શ્રીજીમહારાજ નિત્ય પ્રત્યે પછલી ચ્વાર ઘડિ અથવા ત્રણ ઘડિ રાત્રિ રહે તારે ઠઠિને દાતણ કરવાનો સ્માવ છે, અને તે પછે સ્નાન કરિને ને ધોયેલું જે કોરું સુદમ વસ્ત્ર તેણે કરિને શરિરને લોઈને પછે ઉભા થઈને પેરચાના વસ્ત્રને બે સાથલ વચ્ચે મેલું કરિને તેને બે હાથે કરિને નિચોવિને પછે સાથલને નેપગને લોઈને પછે ધોયેલું જે સુદમ ઘાટુંજે સ્વેતવસ્ત્ર તેને સારી પેઠે તાણિને પહેરે છે, અને એત

વચ્ચ પેરવાનિછે સુચિ જૈને એવા જૈ શ્રીભિમહારાજતે તે પછે વિંજુધોયેલું સુદમ ધેત વચ્ચ ઓઢિને ને ચાખડિ ઉપર ચઢીને જમવા પધારેછે, અને પવિત્ર એવું જૈ જમવા વેસવાનું સ્થાનક સોં જઈને આસન ઉપર વેસે છે, અને જમવા વેસે સારે ઓઢવાના વચ્ચને કાનને પછવાડે રાખીને ને કાનને ઉઘાડાં રાખીને જમવા વેસે છે, અને જમવા વેસે સારે ડાબા પગની પલાંઠી વાળીને તે ઉપર ડાબા હાથની હથેલિ મુકીને ને જમણો પગ ઉમો રાખીને ને તે ઉપર જમણા હાથની કુંળી રાખીને જમે છે. અને જમતાં જમતાં વારંવાર પાણી પિવાનો સ્વભાવ છે, અને જમતાં જમતાં પોતાને જૈ જમ્યાનિ જણાવ સારિ સ્વાદુ જણાય તે વિજા કોઈક શ્રેષ્ઠ હરિભક્ત પોતાને મનગમતા હોય તેને આપિને પછે પોતે જમે છે, અને જમતા થકા ઓડકાર ખાઈને પેટ ઉપર હાથ ફેરવવાનો સ્વભાવ છે, અને ક્યોરેક તો કોઈક ભક્તજનના ઉપર પ્રસન્ન થયા થકા પોતાની પ્રસાદીનો થાઠ તેને આપે છે અથવા અપાવે છે, અને સાધુને પીરસવું હોય ત્યારે ડાંબેં ખેસને નાંખીને ને તે છેસના છેડાને કેંડય સંગાથે તાણિ વાંધીને પીરસે છે અને પીરસે સારે લાડુ જલેલી આદિક જૈ જમ્યાનિ જણશું તેનું વારંવાર નામ લેતા થકા પંક્તિમાં વારંવાર કરે છે, અને સાધુ હરિભક્તને જમાડવામાં તથા પીરસવામાં પોતાને શ્રદ્ધા આદરને પ્રસન્ન-

તા તે ઘણ છે અને શ્રીજીમહારાજ ચચારેક તો વરદશાસ્ત્ર તથા શરદરુતુને વિષે દુર્ગપત્તને સમિપે ઘેલા નદીનું નિર્મલ જલ જાણિને સાધુ તથા સત્કાંગી સહિત નહાવા પધારે છે, અને તે નદીના જલને વચાણતા થકા ને પોતાના ભક્તજનને આનંદ ઉપજાવતા થકા તે ભક્તજન મેઝા વધુ પ્રકારે જલ ક્રોડા કરે છે અને જલમાં ડુબકિ મારે છે, ચારે પોતાના કાંન નેત્રને નાક તેને બે હાથના અંગુઠાને આંગલિયે કરીને દબાવે છે તથા ડુપકિ મારીને ઝાંઝિવાર પછિ નિકલે છે, ચારે પોતાના મુખારવિંદ ઉપર જમણા હાથને ફેરવીને કોગલા કરવા ભો સ્વભાવ છે. અને ચચારેક તો નદીના પ્રવાહને મધ્યે ઉભા રહ્યા થકા સાધુનો પાસે તાલિ વગાડિને કિર્તન ગવરાવે છે, ને પોતે પણ તે મેલા તાલિ વગાડતા થકા ઠન્ઠાહે સહિત કિર્તન ગાયછે, અને જલમાં સ્નાન કરવા પેસે છે તથા સ્નાન કરીને નિસરે છે ચારે પોતાને પ્રિય એવો કોઈક ભક્તજન બલવાન હોય તેના હાથને પોતાના હાથે કર્કને જાલે છે અને પોતાને દર્શને કરીને હરશે જુક્તછે મુખ જોમનાં એવા જે પોતાના ભક્ત જન તેમણે સહોત નદીના જલથી બાહર નિસરારી નદીના કાંઠાને વિષે ઉભા રહ્યા થકા પ્રથમનિ પેઠે પેરેલાં વચ્ચેને નોંચોવિને ને શારિરને લોહને ધોલો સેશ સારો પેઠે તાણીને પેરે

હે ને પછે ધોલો ફેટો માથે વાંધે છે અને માથે ફેટો બાધે છે સારે ફેટાના છેડાનું છોગલું મુકીને વાંધે છે તથા ફેટાના એક આંટાનો પેચ ધફુટાની પાંપણ ઉપર લાવીને વાંધે છે, અને તે પછે ધોલ્યા છેસને હાથે ખમ્બે નાંખીને ને તે છેસના છેડાને કેડય સંગાથે તાંણિ વાંધીને પછે સુંદર ભારે ઘોડિ ઉપર અથવા ઘોડા ઉપર અસવાર થઈને હજારો જે પોતાના ભક્તજન તેમણે ચ્યારે કોરે વિટાણા થકા ને પોતાના દર્શનને કરતા જે ભક્તજન તેમના નેત્રને આનંદ ઉપજાવતા થકા પોતાને ઉતારે પધારે છે અને શ્રીજીમહારાજ પોતે ચાલે છે સારે ધોલિ પછે ડિને અથવા ધોલ્યા છેસને હાથા ધમા ઉપર આડસોડે નાંખીને જમણા હાંથને હલાવતા થકા ચાલે છે, અને ક્યારેક તો રુમાલે બુક્ત જે જમણો હાથ તેને હલાવતા થકા ચાલે છે, અને ક્યારેક તો હાથને કેડય ઉપર મુકીને જ જમણા હાથમાં રુમાલ લેઈને તે જમણા હાથને હલાવતા હલાવતા ચાલે છે, અને શ્રીજીમહારાજને સેહેજે ઉતાવળ ચાલવાનો સ્વભાવ છે, અને પોતે ચાલે છે સારે પોતાની કેડે ચાલતા જે ભક્તજન તે ઠોડે સારે માંડ માંડ મેલે ચાલિ સકે એવિ રિસે ઉતાવળા ચાલે છે, અને બ્યારે પોતે ચાલિ પેહેરીને ચાલે છે સારે ચાલિના ચટ ચટ શબ્દ ધાય છે, અને ક્યારેક તો પોતે કાંઈ કારણ કરવાને તત્પર થયા થ-

કા ઉભા હોય તથા ધિરે ધિરે ચાલતા હોય ત્યારે પોતાના જમણા હાથની મુઠી વાઢીને પોતાના જમણા સાથઢમાં ધિરે ધિરે મારવાનો સ્વભાવ છે, અને વ્યારેક તો ઘણાક માણસની મિહડય થાય છે ને રૂજ ઉડે છે ત્યારે પોતાની નાસિકા ને મુલારાવિંદ તેને આડો સમાલ દે છે અને વ્યારેક તો પોતે ઢોલિયા ઉપર વેસે છે ને વ્યારેક તો આંછાડે સહિત ગોઢડું પાથર્યું હોય તે ઉપર વેસે છે, ને વ્યારેકતો ગાઢો ઉપર વેસે છે. ને વ્યારેક તો ચાકલા ઉપર વેસે છે, ને વ્યારેક તો ઢોલિયા ઉપર તકિયો પડ્યો હોય તે ઉપર વેસે છે, અને વેસે ત્યારે વ્યારેક તો પલાંઠિ વાઢિને વેસે છે ને વ્યારેક તો વસ્ત્રો કરિને ઢિચણને વાંધિને વેસે છે, અને વ્યારે વ્યારે વેસે ત્યારે વહુધા તો નાકિયાનું ઉઠિગણ કરીને વેસે છે. અને વ્યારેક તો પોતે ઢોલિયા ઉપર અથવા આસન ઉપર વેઠા થકા તકિયાનું ઉઠિગણને કરીને ને પોતાના પગને લાંબા કરીને ને પગ ઉપર પગને મુકીને વેસવાનો સ્વભાવ છે અને વ્યારેક તો પોતે વેઠા થકા ઢાબા ચરણારાવિંદની ઉર્ધ્વેલા ઉપર પોતાના જમણા હાથની આંગઢીને ઉમી ફેરવે છે, અને વ્યારેક તો પોતાની જિભને એક કોરના ઢાંત તલે ઢાવિને વેસવું એવો સહજ સ્વભાવ છે, અને વ્યારેક તો પોતે વેઠા થકા પોતાની ડોકને વે પાસે મરોડીને કઢાકા વગાડે છે, અને વ્યા-

રેક તો પોતાના ભક્તજનની પાસે પોતાના વાંસાને દબાવે છે સારે હૃદયાની તેલે તકિયો રા-
 ખિને દબાવે છે, અને શ્રીજિમહારાજ ડ્યાં ડ્યાં સહેજે બેઠા હોય સારે તુલસીની માઝાને ફેર-
 વે છે, અને ક્યારેક તો રમસની પેઠે તે માલને વેવડી કરીને બે બે મણકા મેઝા ફેરવે છે,
 અને ક્યારેક તો વાર્તા કહેતા થકા તે માઝાને મેઝી કરીને ને બે હાથના તઢા વચ્ચે રાખિ-
 ને ઘસે છે, અને ક્યારેક તો માઝા ન હોય સારે પોતાના હાથનો આંગઠોના પવને ગળે છે,
 અને ક્યારેક તો નેત્ર કમઢને મિચિને ધ્યાન કરતા થકા બેસે છે અને ક્યારેક તો નેત્ર ક-
 મઢને ઉઘાડાં રાખિને ધ્યાન કરતા થકા બેસે છે. અને ક્યારેક તો જાગે છે, અને ક્યારે-
 ક તો પોતાની આગલ્ય સાધુ વાંજિત્ર વજાડીને કિર્તન ગાતા હોય સારે પોતે ધ્યાન કરીને
 બેસે છે, અને ક્યારેક તો ચળટિ વજાડતા થકા તે સાધુ મેઝા ગાવા લાગે છે, અને ક્યારેક
 તો સાધુ તાઢિ વજાડીને કિર્તન ગાતા હોય તે મેઝા પોતે તાઢી વજાડીને કિર્તન ગાય છે,
 અને ક્યારેક તો પોતાની આગલ્ય વાંજિત્ર વજાડીને સાધુ કિર્તન ગાતા હોય તથા પોતાનો
 આગલ્ય કથા વંચાતિ હોય તથા પોતે પોતાના ભક્તજનની આગલ્ય વાર્તા કરતા હોય સારે
 લ્હસીને તેમને સમીપે જાય છે, અને કથા વંચાવતા હોય સારે વારંવાર હરે એવા શબ્દનું ઉચા-

રણ કરે છે, અને વિજી જે જે ક્રિયા કરતા હોય તેને વિશે પણ તે કથાને માને કરીને
 વ્યારેક તો અચાનક હરે એવા શબ્દનું ઉચારણ કરે છે ને તેની સ્મૃતિ થાય છે સારે પોતા
 પાસે જે ભક્તજન બેઠા હોય તેમના સામું જોઈને મંદ મંદ હસે છે, અને વ્યારેક તો પોતે રા-
 જિયામાં વાર્તા કરતા હોય અથવા કથા કરાવતા હોય અથવા કિર્તન ગવરાવતા હોય અથવા
 કાંઈક વિચારમાં બેઠા હોય ને તે વચ્ચમાં કોઈક જમ્યાનું પૂછવા આવે અથવા કોઈક પૂજા
 કરવા આવે અથવા હાર ચઢાવવા આવે તો તે તે ઉપર બહુ કચવાઈ જાય છે. અને વ્યારેક તો
 પોતાના ભક્તજનની સભામાં બેઠા ધર્મ જ્ઞાન વૈરાગ્યેજુક્ત જે ભક્તિ તે સંબંધી જે વાર્તા તે પા-
 તાના ભક્તજનની આગલ્ય કરે છે, અને વ્યારેક તો યોગ, જ્ઞાંત્ય, પંચરાત્ર, વેદાંત રૂપાદિક
 જે જ્ઞાત્ર તેના રહસ્યની વાર્તા કરે છે, અને વ્યારેક તો પોતાના ભક્તજનની સભામાં બેઠા ધ-
 કા તે ભક્તજનની આગલ્ય ધર્માદિક સંબંધિ વાર્તા કરે છે સારે પ્રથમ પોતાના વે મુજ ડંચા
 ઉપાડીને તાલિ વજાડીને સર્વેને છાંના રાખીને વાર્તા કરે છે, અને વ્યારેક તો વણા ભક્તજન
 ના સમુહની મોટી સભા થઈ હોય ને તેમની આગલ્ય ધર્માદિક સંબંધિ વાર્તા કરવાં હોય ત્યા-
 રે છેડેથી પણ સંમળાય તેને અર્થે પોતે ઉભા થઈને ને તાલિ વજાડીને સર્વેને છાંવા રાખીને

વાર્તા કરે છે અને ક્યારેક તો તે વાર્તા કરવાને વિષે એકાગ્રહ ચિંતે કરીને પોતાને ઓઢવાનું વસ્ત્ર ખસી જાય તેની પણ સુસ્ત રહેતી નથી એવો સ્વભાવ છે, અને ક્યારેક તો પોતાના ભક્તજનની સભામાં બેઠા થકા પોતાના મુખાવિદને સમોપે બેઠા જે સાધુ તથા હરિભક્ત તેમને પણ પરસ્પર પ્રશ્ન ઉત્તર કરાવે છે, ને તેમાં કોઈ કઠણ પ્રશ્ન પૂછે ને તેનો ઉત્તર ન આવડે તો સર્વેને આનંદ ઉપજાવતા થકા પોતે ઉત્તર કરે છે, અને ક્યારેકતો તે વાર્તા કરતા થકા પૂછના ગુછને અથવા કોઈ મોટા પૂષ્પને બે હાથે કરીને ચોઢી નાંખે છે, અને ક્યારેક તો તે વાર્તા થકા પોતાના સમાલના હેડાને વઢ દેવો એવો સહજ સ્વભાવ છે, અને ક્યારેક ઉછવને વિષે નાના પ્રકારના દેશથી આવ્યાં જે પોતાના ભક્તજન તેમણે પ્રિતિયે કરીને કરી જે મોટી પુજા તેનો અંગીકાર કરે છે, અને ક્યારેક તો ઉછવને વિષે પોતાની પુજા કરવા સાર વળાક હરિભક્ત મેલા થઈને આવે છે, સારે તેમણે ચઢાવ્યા જે પૂષ્પના હાર તેને પોતાના બે હાથે કરીને ગ્રહણ કરે છે, તથા ચર્ણાવિદે કરીને ગ્રહણ કરે છે તથા છાંડિયે કરીને ગ્રહણ કરે છે, અને ક્યારેક તો પોતાના દર્શન માત્રે કરીને પોતાના ભક્તજનને સમાધિ કરાવે છે, ને ક્યારેક તો તે સમાધિમાંથી તત્કાલ ઉઠાડે છે, અને ક્યારેક તો પોતે

સભામાં બેઠા હોય ને કોઈક ભક્તજનને પોતાની પાસે તેડવો હોય સારે નેત્ર કમલની સાંને કરીને અથવા અંગુઠા પાસેની જે આંગળી તેની સાંને કરીને તે ભક્તને બોલાવી લઈ, અને વ્યારેક તો મોગરા આદિક પુષ્પના હાર તથા લોંબુ આદિક જે ફલ તેને શતિલ જાણિને પોતાની આંલ્ય ઉપર વારંવાર અડાડે છે, અને વ્યારેક તો પોતે ભગવત્કથા કરાવીને સાંભળે છે, અથવા પોતે કથા કરે છે, અથવા પોતે ભગવદ્વાર્તા કરે છે, અથવા કિર્તન ગવરાવિને તે પોતે ગાયછે અથવા મંદિર કરાવેછે અથવા સાધુ બ્રાહ્મણને જમાડે છે इत्यादिक सत क्रिया करचा विना वयारेय नवरं न रहेवं एवो स्वभाव छे, અને પોતે ભક્તિ ધર્મ સંબંધિ જે જે કારણનો આરંભ કરે છે તેને સંપૂર્ણ કરવામાં પોતાને શીઘ્રપણું વળું છે. અને છિક્કે લાવિ હોય ત્યારે પ્રથમથી પોતાના સમાલને ચોલિને તે સમાલને મુલાવિંદ આગલ્ય રાખિને છેડે સંભલાય એવિ રિતે ઉંચે સ્વરે છિક્કે લાવેછે અને ઘ્યારે ઘ્યારે એવિ છિક્કે લાવે છે, ત્યારે જે ત્રણ મેલ્લિ છિક્કે લાવેછે અને ઘ્યારે પોતે વગાસું લાવેછે ત્યારે હરિ હરિ હરિ એવા શબ્દનું જાણ કરતા થકા પોતાને હાથે કરીને નેત્ર કમલને જે ત્રણ વાર ચો-લે. અને નિષ્કામ ભક્તે કરિ જે પોતાની સેવા તેને વિષે છે, સચિ જોનિ એવો પોતાનો સ્વભાવ

ત્રવ.

૧. અને કોઈક રમુજે કારિને અતિશે હસેછે સારે હાથે કારિને પોતાના સમાલને મુઘારાવિંદ
 નાહો દેહને હસે છે, અને વચારેક તો દેશાંતર થાકે પોતાને સમીપે આવ્યા જે સાધુ તથા
 પોતાને પ્રિયે એવા ભક્તજન તેમને જોઈને પ્રસન્ન થયા થકા તત્કાલ ઠઠિને તેમને વચમાં ઘાલી-
 ને મઢેછે અને વચારેકતો ડગલે નિપે પોતાને સમીપે રહીને પછે પોતાનો આજ્ઞાયે કરીને પર-
 નેશમાં જાતા જે સાધુ તેમને પ્રસન્ન થઈને મઢે છે અને વચારેક તો પોતાના ભક્તજન ઉપર પ્ર-
 નુન્ન થઈને તેના મસ્તક ઉપર પોતાના જે હાથે મુકેછે, અને વચારેકતો પ્રસન્ન થઈને કોઈક
 ભક્તજનના સ્વયંને વિશે ચર્ણાવિંદનું ધારણ કરે છે, અને વચારેકતો પોતાનો
 આજ્ઞાને તત્કાલ પાછવેને ઇછતો થકો તત્પર થયો જે કોઈક ભક્તજન તથા તે પોતા-
 નો આજ્ઞાને સહિ રિતે પાછીને આવ્યા જે કોઈક ભક્તજન તેને જોઈને તેની ઉપર પ્ર-
 સન્ન થયા થકા તેના હૃદયને વિષે પોતાનાં ચર્ણાવિંદ આપે છે, અને વચારેકતો કોઈ-
 ક ભક્તજન ઉપર પ્રસન્ન થઈને તેને પોતાનો પ્રસાદિ પુષ્પના હાર આપે છે તથા તેના વા-
 જુબંધ આપેછે તથા પોતાનાં વંદ્ય આમુષ્ણ આપેછે, અને અતિશે ઉદાર છે સ્વભાવ જેનો એવા જે
 શ્રીજી મહારાજ તે પોતાને અતિપે પ્રિય એવું જે પદાર્થ તે મારે મુલ્યવાન હોય તો પણ તેનો

તેવ નો મનમાં સંકલ્પ કરતા થકા તત્કાલ સદપાત્રને દેહદે છે પણ વાર લગાડતા નથી એ
 વો સ્વભાવ છે, અને ક્યારેક તો પોતાના હાથ પગનો બે આંગળિયુ તેને મરડીને કડાકા વગા
 ડેહે, અને ક્યારેક તો પોતાને સમીપે વેઠા બે ભક્તજન તેમની પાસે પોતાનો હાથ પગના આંગળીયું
 ને મરડાવીને કડાકા વગડાવેહે, અને ક્યારેક તો કોઈક ગ્રાણિને દુવિયો દેપિને અથવા સાંભ
 ળીને તત્કાલ દયાયેજુક્ત થકા રામ રામ રામ એવિ રિસે ચોલવાનો સ્વભાવ છે, અને વઢિ
 ક્યારેક તો હરકોઈ મનુષ્યને દુખિયો દેખિને દયાયે કરીને પોતાના ચિતમાં એવને પામતા
 થકા પ્રસન્ન થઈને તે મનુષ્યનું દુખ ટેલેવો રિતે અન્ન વસ્ત્રાદિક પદાર્થે કરીને ઉપકાર ક-
 રે છે, અને ક્યારેક તો કોઈકને કોઈ મારતું હોય તેને દેખિને દયાયે કરીને તેને ન દેખિ
 લખતા થકા તત્કાલ સહાય કરીને તેનું નિવારણ કરે છે, અને ક્યારેક તો પોતાની આગ-
 લ કોઈક સાધુનું અથવા કોઈક હરિમકનું કોઈક ઘસાતું ચોલે તેને સાંભળીને તેની ઉપર
 પોતે કચવાઈ જાય છે, અને તેનો અનાદાર કરીને ઠવકો દેહે. અને ક્યારેક તો પોતાના
 શરીરમાં કોઈ કસર જેવું હોય ત્યારે પોતાના ડાઘા હાથનો આંગળીયે કરીને જમણા હાથનો
 નાડોને બુલે છે, અને પોતે બ્યારે સમાર્પી ઉઠે છે, ત્યારે જય સચ્ચિદાનંદ અથવા જય સ્વા-

મૌનારાયણ એમ કહીને ને સાધુને નમસ્કાર કરીને ઉઠવાનો સ્વભાવ છે, અને બ્યારે પોતે પંથ ને માર્ગે ઘોડે ચઢીને ચાલે છે સારે ક્યારેક તો લિલાયે કરીને ઘોડાની ડોક ઉપર પોતાના એક પગને લાંબો નાંખીને ઘોડાને ચલાવે છે. અને સુવે છે સારે પ્રથમ જાગતા થકા હાથની જે આંગળિયું તે તિલક કરવાની પેઠે માલને વિપે રૂમિ ફેરવે છે, અને સુવાનું હોય સારે પોતાની માલને માર્ગને જમણા હાથમાં લેઈને ફેરવતા થકા સુવે છે, અને પોતે પોતે છે સારે પોતાનું મુખાવિંદ ઉઘાડું રાખીને પોઢવાનો સ્વભાવ છે, અને પોતે મરોનદ્રામાં સુતા હોય ને કોઈક જરાક અડી જાય તો તત્કાલ જવકી જાગી જાય છે ને કોણ છે, એમ તેને પૂછે છે, આવી રીતે શ્રીજીમહારાજની જે સમાવિક ચેષ્ટા તે પોતાની સ્મૃતિને અનુસાર લેખી છે ને ઘીજી પણ કેટલીક ચેષ્ટા છે એવા જે શ્રીજીમહારાજ તેમણે ગઢડામાં રહ્યા થકા પોતાના મ-ક્તજનના સંશય ટાલવાને અર્થે સ્વર્થમ્ આત્મજ્ઞાનવૈરાગ્ય, પોતાના સ્વરૂપનું જ્ઞાન ને પોતાના મા-હાત્મે સહિત ભક્તિ એ પાંચ વાર્તા સંવંધી જે જે વચનામૃત કહ્યાં છે, તથા ત્યાંથી વીજા ગા-મમાં જઈને જે જે વચનામૃત કહ્યાં છે તેમાંથી કેટલાક દિવસનાં જે વચનામૃત તે શ્રીજીમહા-રાજના જે આંકાંતિક ભક્તતેમની પ્રસન્નતાને અર્થે પોતાની જે સ્મૃતિ ને વૃદ્ધિ તેને અનુસાર લેખાયે છે એવા.

તેવ નો મનમાં સંકલ્પ કરતા થકા તત્કાલ સદપાત્રને દેહદે છે પણ વાર લગાડતા નથી એ
 વો સ્ખાવ છે, અને ક્યારેક તો પોતાના હાથ પગનો જે આંગળિયુ તેને મરાડિને કડાકા વગા
 ડે છે, અને ક્યારેક તો પોતાને સમીપે બેઠા જે ભક્તજન તેમની પાસે પોતાનો હાથ પગના આંગળીયું
 ને મરાડીને કડાકા વગાડાવે છે, અને ક્યારેક તો કોઈક પ્રાણિને દુપિયો દેપિને અથવા સાંભ
 ળીને તત્કાલ દયાયેજુક્ત થકા રામ રામ રામ એવિ રિતે બોલવાનો સ્ખાવ છે, અને વલ્લિ
 ક્યારેક તો હરકોઈ મનુષ્યને દુખિયો દેખિને દયાયે કરીને પોતાના ચિત્તમાં ખેલને પામતા
 થકા પ્રસન્ન થઈને તે મનુષ્યનું દુખ ટેલેથી રિતે અન્ન વસ્ત્રાદિક પદાર્થે કરીને ઉપકાર ક-
 રે છે, અને ક્યારેક તો કોઈકને કોઈ મારતું હોય તેને દેખિને દયાયે કરીને તેને ન દેખિ
 સ્ખમતા થકા તત્કાલ સહાય કરીને તેનું નિવારણ કરે છે, અને ક્યારેક તો પોતાની આગ-
 લા કોઈક સાધુનું અથવા કોઈક હરિભક્તનું કોઈક ઘસાતું બોલે તેને સાંભળીને તેની ઉપર
 પોતે કચવાઈ જાય છે, અને તેનો અનાદાર કરીને ઠગકો દે છે. અને ક્યારેક તો પોતાના
 શરીરમાં કોઈ કસર જેવું હોય સારે પોતાના ડાબા હાથની આંગળીયે કરીને જમણા હાથની
 નાડીને બુલે છે, અને પોતે બ્યારે સમામાંથી ઉઠે છે, સારે જય સચ્ચિદાનંદ અથવા જય સ્વા-

મીનારાયણ એમ કહીને ને સાધુને નમસ્કાર કરીને ઉઠવાનો સ્વભાવ છે, અને ડ્યારે પોતે પથ ને માર્ગે ઘોડે ચઢીને ચાલે છે સારે ક્યારેક તો લિલાયે કરીને ઘોડાની ડોક ઉપર પોતાના એક પગને લાંબો નાંખીને ઘોડાને ચલાવે છે. અને સુવે છે સારે પ્રથમ જાગતા થકા હાથની જે આંગળિયું તે તિલક કરવાની પેઠે ધાડીને વિષે હાથ ફેરવે છે, અને સુવાનું હોય સારે પોતાની માઢાને માર્ગને જમણા હાથમાં લેઈને ફેરવતા થકા સુવે છે, અને પોતે પોઢે છે સારે પોતાનું મુખાવિંદ ઉઘાડું રાત્રિને પોઢવાનો સ્વભાવ છે, અને પોતે મરનિંદ્રામાં સુતા હોય ને કોઈક જરાક અડી જાય તો તત્કાલ જગી જાય છે ને કોણ છે, એમ તેને પૂછે છે, આવી રીતે શ્રીજીમહારાજની જે સ્વાભાવિક ચેષ્ટા તે પોતાની સ્મૃતિને અનુસાર લખી છે ને બીજી પણ કેટલીક ચેષ્ટા છે એવા જે શ્રીજીમહારાજ તેમણે ગઢડામાં રહ્યા થકા પોતાના મ-ક્તજનના સંશય ટાલવાને અર્થે સ્વર્ધર્મ, આત્મજ્ઞાન તૈરાગ્ય, પોતાના સ્વસ્પનું જ્ઞાન ને પોતાના મા-હાત્મે સહિત મળિ એ પાંચ વાર્તા સંવેધી જે જે વચનામૃત કહ્યાં છે, તથા ત્યાંથી બીજા ગા-મમાં જઈને જે જે વચનામૃત કહ્યાં છે તેમાંથી કેટલાક દિવસનાં જે વચનામૃત તે શ્રીજીમહા-રાજના જે આંતિક મક્ત તેમની પ્રસન્નતાને અર્થે પોતાની જે સ્મૃતિ ને બુદ્ધિ તેને અનુસારે લખાયે છે એવા।

તેવ નો મનમાં સંકલ્પ કરતા થકા તત્કાલ સદપાત્રને દેદ તે છે પણ વાર લગાડતા નથી એ
 વો સ્વભાવ છે, અને ક્યારેક તો પોતાના હાથ પગનાં લે આંગળિયુ તેને મરડીને કડાકા વગા
 ડેછે, અને ક્યારે ફતો પોતાને સમીપે બેઠા લે ભક્તજન તેમની પાસે પોતાનાં હાથ પગનાં આંગળીયું
 લે મરડાવીને કડાકા વગડાવેછે, અને ક્યારેક તો કોઈક પ્રાણિને દુષિયો દેપિને અથવા સાંભ
 ળીને તત્કાલ દયાયેજુક્ત થકા રામ રામ રામ એવિ રિચે ચોલવાનો સ્વભાવ છે, અને વઢિ
 ક્યારેક તો હરકોઈ મનુષ્યને દુષિયો દેખિને દયાયે કરીને પોતાના ચિતમાં ખેલને પામતા
 થકા પ્રસન્ન થઈને તે મનુષ્યનું દુઃખ ટેલેલી રિતે અન્ન વસ્ત્રાદિક પદાર્થે કરીને ઉપકાર ક-
 રે છે, અને ક્યારેક તો કોઈકને કોઈ મારતું હોય તેને દેખિને દયાયે કરીને તેને ન દેખિ
 લમતા થકા તત્કાલ સહાય કરીને તેનું નિવારણ કરે છે, અને ક્યારેક તો પોતાની આગ-

ઠી પ્રાપ્તિ પણ નથી, ત્યાર પછે હરિભક્ત સેઠ ગૌર્વધનભાઈયે શ્રીજીમહારાજ પ્રત્યે પ્રશ્ન પૂછ્યું જે
 જોને ભગવાનની માયા કહે છે તેનું રૂપ શું છે? પછે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે ભગવાનનો ભક્ત
 હોય તેને ભગવાનની મુર્ત્તિનું ધ્યાન કરતાં જે પદાર્થ આડું આવીને આવરણ કરે તેને માયા ક-
 હિયે. પછે મુક્તાનંદ સ્વામિયે પ્રશ્ન પૂછ્યું જે ભગવાનનો ભક્ત જ્યારે પંચમુતના દેહને મુકીને ભ-
 ગવાનના ધામમાં જાય છે ત્યારે તે કેવા દેહને પામે છે? ત્યારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે
 ધર્મ કુચ્છને આશ્રીત એવો જે ભગવાનનો ભક્ત છે, તે ભગવાનની ઇચ્છાયે કરીને વ્રહ્મમય દેહને
 પામે છે. અને જ્યારે દેહને મુકીને ભગવાનના ધામ પ્રત્યે જાય છે ત્યારે કોઈક તો ગરુડ ઉપર
 બેસીને જાય છે, ને કોઈક તો રથ ઉપર વસીને જાય છે, ને કોઈક તો વિમાન ઉપર બેસીને
 જાય છે એવી રિતે ભગવાનના ભક્ત ભગવાનના ધામમાં જાય છે તે યોગ સમાધિવાળા છે તે પ્રસક્ત
 દેખે છે. પછે હરિભક્ત ઠકર હરજિયે શ્રીજીમહારાજને પૂછ્યું જે કેટલાક તો વણા દિવસથી સત્સંગ
 કરે છે તો પણ તેને જોતો પોતાના દેહને દેહના સંબંધીને વિષે ગાઢ પ્રિતી છે તેની સત્સંગમાં ગાઢ
 પ્રિતી નથી યાતી તેનું શું કારણ છે? પછે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે એને ભગવાનનું મહાત્મ સં-
 પૂર્ણ જાણ્યામાં આનું નથી અને જે સાધુને સંગે કરીને ભગવાનનું મહાત્મ પરિપૂર્ણ જાણ્યામાં

સંવત ૧૮૫૬ ના માગશર શુદ્ધ ૪ ચતુર્થિને દિવસે શ્રીજીમહારાજ શ્રીગઢડા મધ્યે દાદાલાચરના દરવારમાં સાધુની જાયગાને વિષે રાત્રીને સમે પધારયા હતા. અને સર્વે સ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યા હતાં ને પોતાના મુખાવિંદની આગળ સાધુ તથા દેશદેશના હારિભક્તો સમા ભરાઈને બેઠી હતી. પછે શ્રીજીમહારાજે પ્રશ્ન પૂછ્યું જે સર્વે સાધનમા કિયું સાધન કઠણ છે? સારે સર્વે બ્રહ્મચારી સાધુ, ગ્રહસ્થ તેમણે પોતાની સમજણ પ્રમાણે ઉત્તર કર્યો પણ થયો નહીં. પછે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે હ્યો અમે ઉત્તર કાર્યે જે ભગવાનના સ્વરૂપમાં મનની અશ્વંડ વ્રત્તિ રાખવી તેથી કોઈ સાધન કઠણ નથી. અને જે મનુષ્યના મનની વ્રત્તિ ભગવાનના સ્વરૂપમાં અશ્વંડ રહેછે તેને તેથી ત્રિજી અધિક પ્રાપ્તિ શાસ્ત્રમાં કહી નથી. કાંજે ભગવાનની મૂર્તિ છે તે તો ચિંતામણી તુલ્ય છે જેમ ચિંતામણી કોઈક પુસ્પના હાથમાં હોય તે પુસ્પ જેને પદાર્થને ચિત્તે તે તે પ્રાપ્ત થાય છે. તેમ ભગવાનની મૂર્તિને વિષે જેના મનની અશ્વંડ વ્રત્તિ રહે છે તે તો જિવ, દેશ્વર, માયા ને બ્રહ્મ એમના સ્વરૂપને જો જોવાને રહેછે તો તત્કાલ દેખેછે તથા વૈકુંઠ, ગોલોક, બ્રહ્મ મોહોલ એ આદિક જે જે ભગવાનનાં ધામ છે, તેને પણ દેખે છે. માટે ભગવાનના સ્વરૂપમા અશ્વંડ વ્રત્તિ રાખવી તેથી કોઈ કઠણ સાધન પણ નથી ને તેથી કોઈ મો-

ઠો પ્રાપ્તિ પણ નથી, સાર પછે હરિભક્ત સેઠ ગૌવર્ધનભાઈયે શ્રીજીમહારાજ પ્રત્યે પ્રશ્ન પૂછ્યું જે
 જેને ભગવાનની માયા કહે છે તેનું રુપ શું છે? પછે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે ભગવાનનો ભક્ત
 હોય તેને ભગવાનની મુર્ત્તિનું ધ્યાન કરતાં જે પદાર્થ આડું આવીને આવરણ કરે તેને માયા ક-
 હિયે. પછે મુક્તાનંદ સ્વામિયે પ્રશ્ન પૂછ્યું જે ભગવાનનો ભક્ત જ્યારે પંચમુક્તના દેહને મુક્તીને ભ-
 ગવાનના ધામમાં જાય છે સારે તે કેવા દેહને પામે છે? સારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે
 ધર્મ કુલ્લને આશ્રીત એવો જે ભગવાનનો ભક્ત છે, તે ભગવાનની ઇચ્છાયે કરીને વ્રહ્મમય દેહને
 પામે છે. અને જ્યારે દેહને મુક્તીને ભગવાનના ધામ પ્રત્યે જાય છે સારે કોઈક તો ગરુડ ઉપર
 બેસીને જાય છે, ને કોઈક તો રથ ઉપર બસીને જાય છે, ને કોઈક તો વિમાન ઉપર બેસીને
 જાય છે એવી રીતે ભગવાનના ભક્ત ભગવાનના ધામમાં જાય છે તે યોગ સમાધિવાદ્યા છે તે પ્રસક્ત
 દેવે છે- પછે હરિભક્તઠકર હરજિયે શ્રીજીમહારાજને પૂછ્યું જે કેટલાક તો ઘણા દિવસથી સત્સંગ
 કરે છે તો પણ તેને જોઈ પોતાના દેહને દેહના સંબંધને વિષે ગાઢ પ્રિતી છે તેથી સત્સંગમાં ગાઢ
 પ્રિતી નથી થતી તેનું શું કારણ છે? પછે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે એ ભગવાનનું મહાત્મ સં-
 પૂર્ણ જાણ્યામાં આવ્યું નથી અને જે સાધુને સંગે કરીને ભગવાનનું મહાત્મ પરિપૂર્ણ જાણ્યામાં

આવેછે તે સાધુ જ્યારે પોતાના સ્વભાવ ઉપર વાત કરેછે, ત્યારે તે સ્વભાવને મુકી શકતો નથી, ને તે વાતના કરનારા જે સાધુ તેનો અવગુણ લે છે તે પાપે કરીને સત્સંગમાં ગાઢ પ્રિતી ધારી નથી. કાંજે અન્ય સ્થલને વિષે જે પાપ કર્યા હોય તે સંતને સંગે કરીને જાય અને સંતને વિષે જે પાપ કરેછે તે પાર તો એક સંતના અનુગ્રહ વિના વીજા કોઈ સાધને કરીને ટઢતાં નથી. તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે, અન્યક્ષેત્રે કૃતંપાપ તિર્થક્ષેત્રે વિનશ્યતિ॥ તીર્થક્ષેત્રે કૃતંપાપં વજ્રલેપો ભવિષ્યતિ॥ તેમણે સંતનો અવગુણ જો ન લે તો એને સત્સંગમાં દૃઢ પ્રિતિ થાય॥ इतिवचनामुत्तं॥ ૨॥

સંવત ૧૮૫૬ના માગશર શુદ્ધ ૫ પંચમીને દિવસ શ્રીજીમહારાજ શ્રી ગઢડા મંધે દાદા પાચરના દરવારમાં રાત્રીને સમે વિરાજમાન હતા અને સર્વે સ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યાં હતાં ને પોતાના મુખારવિંદની ધ્રાગલ સાધુ તથા દેશ દેશના હરિભક્તો સભા ભરાઈને બેઠી હતી. પછે મયારામ મટે શ્રીજીમહારાજ પ્રસે પ્રશ્ન પુછ્યો જે હે મહારાજ, ઉત્તમ, મધ્યમ ને કનિઠ એ ત્રણ પ્રકારનો જે વૈરાગ્ય તેનાં શાંલક્ષણ છે તે કહો? ત્યારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે ઉત્તમ વૈરાગ્ય જેને હોય તે પરમેશ્વરની આજ્ઞાએ કરીને અથવા પોતાના પ્રારબ્ધ કર્મ વશ કરીને વ્યવહારમાં રહે પણ તે વ્યવહારમાં જનક રાજાને પેઠે લોપાય નહિ. અને શબ્દ, સ્પર્શ, રૂપ, ર-

स ने गंध ए पंच प्रकारना जे उत्तम विषय ते पोताना प्रारब्ध अनुसारे प्राप्त थाय तेने भोगवे पण प्रितिये राहित उदास थको भोगवे अने ते विषय तेने लोपी शकै नहि ने तेनो त्याग मो-
 लो न पडे अने ते विषयने विषे निरंतर दोपने देखतो रहे ने विषयने शत्रु जेवा जाणो. अने संत
 सत्शास्त्र ने भगवाननी सेवा तेनो निरंतर संग राखे, अने देशकाल संग आदिक जो कठण आ-
 नो पडे तो पण एनी जे एवी समजण ते मोळी पडे नहि तेने उत्तम वैराग्य वाळो कहोए. अने
 जेने मध्यम वैराग्य होय ते पण उत्तम एवा जे पंच प्रकारना विषय तेने भोगवे पण तेमां आशक्त
 न थाय ने जो देशकाल संग कठण प्राप्त थाय ने विषयने विषे बंधाव जाय ने वैराग्य मंद पडो
 जाय तेने मध्यम वैराग्य वाळो कहिये, अने जे कनिष्ठ वैराग्य वाळो होय तेने सामान्य ने दोषे
 युक्त एवा पंच विषयो जो प्राप्त थाय ने तेने भोगवे तो तेमां न बंधाय अने जो सारा पंच विषय
 प्राप्त थाय ने तेने भोगने तो तेमां बंधाव जाय तेने मंद वैराग्य वाळो कहिये. इति वचना मृतं॥२॥

संवत् २८७६ ना मागशर शुद्ध ६ छठने दिवसे श्रीजी महाराज श्री गढडा मध्ये
 दादा खाचरना दरबारमां रात्रीने समे विराजमान होता अने सर्वे स्वेत वस्त्र धारण करायें ह
 तां ने पोताना मुखार्चिदनी आगळ मुनी तथा देशदेशना हरभक्तनी सभा भराइने वेठी हती

पछे श्रीजीमहाराज बोल्या जे जेने भगवान्नी मुर्ति अंतरमा अखंड देखाती होय तेने पण भगवाने जेजे अवतारे करीने जे जे स्थानकने विषे जे जे लिला करी होय ते संभारी राख्वा, ने ब्रह्मचारि, साधु तथा सत्संगी तेने साथे हेत राख्बुं ने ए सर्वे संभारी राखवा ते ज्ञा सारु जे कदापि देह मुक्क्या समे भगवानि मुर्ति भुलि जवाय तो पण भगवाने जे स्थानकने विषे लिला करि होय ते जो सांभरि आवे अथवा सत्संगी सांभरी आवे अथवा ब्रह्मचारी ने साधु सांभरी आवे तो तेने जोगे कराने भगवाननी मुर्ति पण सांभरी आवे ने ते जीव मोटी पदवी ने पामे ने तेनु घणुं रुडुं धाय ते माटे अमे मोटा मोटा विष्णु याग करिये छ्ये तथा जन्माष्टमीने एकादशी आदिक व्रतना वरसो वरस उछव करिये छ्ये ने तेमां ब्रह्मचारी साधु सत्संगीने भेळा करीये छ्ये, अने जो कौडक पापी जीव होयने तेने पण जो एमनी अंत काले स्मृति थइ आवे तो भगवानना धामनी प्राप्ति पाय, इति वचनामृतं, ३. संवत् १८७६-ना मागशर सुदी ७ सप्तमीने दिवस श्रीजिमहाराज श्रीगढडा मध्ये दादा खाचरना दरबारमां विराजमान हुता अने सर्वे स्वेत वस्त्र धारण कार्यां हुतां ने पोतना मुखारविंदनी आगळ साधु तथा देश देशाना हरिभक्तनी सभा भरावने वेटी हती. पछे श्रीजि माहाराज बो-

ल्या जे भगवानना भक्तने परस्पर इर्ष्या न करवी, त्यारे आनंदानंद स्वामी बोल्या जे हे महाराज इर्ष्या तो रहेछे. त्यारे श्रीजिमहाराज बोल्या जे इर्ष्या करवी तो नारदजीना जेवी करवी, जेम एक समयने विषे नारदजीने तुंबरुं एबे वैकुण्ठने विषे लक्ष्मी नारणनां दर्शन करवा गया ते लक्ष्मीनारण आगळ तुंबरुं ए गांन कर्युं तेंणे करीने लक्ष्मीजी तथा नारण एबेय प्रसन्न थैने तुंबरुंने पोतनां वख आभुपण आप्यां. त्यारे नारदजीने तुंबरुं उपर इर्ष्या आवि जे हुं तुंबरुना जेवी गांन विद्या शिखुं ने भगवानने प्रसन्न करुं पछे नारदजी गांन विद्या शिखता हवा ने भगवान आगळ गाता हवा. त्यारे भगवाने कहुं जे तमने तुंबरुना जेवुं गातां नथी आवडतुं पछे वळी शिव उपर तप करीने शिव थकी वर पामोने गान विद्या शिखीने भगवान आगळ करता हवा तो-पण भगवान एनी गान विद्या उपर प्रसन्न न थया. एवी रीते सात मन्वंतर सुधी गान विद्या शोख्या ने भगवानआगळ गाया तो पण भगवान प्रसन्न न थया पछे तुंबरुं पासे गान विद्या शिख्या ने श्रीकृष्णभगवान आगळ द्वारीकामां गावता हवा: त्यारे श्री कृष्ण भगवान प्रसन्न थया ने पोतनां वख अलंकार नारदजीने आप्यां, त्यारे नारदजीने तुंबरुं साधे इर्ष्या मेलि. माटे इर्ष्या करवी तो एनि करवी जे जेनि उपर इर्ष्या होय तेना जेवा गुणने ग्रहण

કરત્વા ને પોતાના શ્રવણને સ્થાગ કરત્વા ને તેવું ન થવાય ને જે દીપીયે કરિને ભગવાનના ભક્તનો દ્રોહ થાય તેવિ દીપીનો તો ભગવાનના ભક્તને સર્વ પ્રકારે સ્થાગ કરવો ॥૪૮૥૥

સંવત ૨૮૭૬ ના માગસર શુદિ ૮ અષ્ટમીને દિવસ શ્રીજીમહારાજ શ્રીગઢડા મધ્યે દાદાસ્વાચરના દરબારમાં વિરાજમાન હતા અને સર્વ સ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યા હતાં ને પોતાના મુખારવિંદની આગળ પરમહંસ તથા દેશ દેશના હરિભક્તનો સમા મરાઈને બેઠો હતો, પછે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે રાધિકાએ સહીત એવા જે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન તેનું ધ્યાન કરવું, અને તે ધ્યાન કરતે મુત્તિ હ્રદાને, વિષે ન દેખાય તોપણ ધ્યાન કરવું પણ કાયર થઈને તે ધ્યાનને મુકી દેવું નહિ એવી રીતના આગ્રહવાળા છે તેના ઉપર ભગવાનની મોટી કૃપા થાયછે ને એનો ભક્તિયે કરિને ભગવાન એને વશ થઈ જાયછે, ॥૪૮૬૥૥

સંવત ૨૮૭૬ ના માગસર શુદિ ૯ નવમીને દિવસ શ્રીજી મહારાજ શ્રી ગઢડા મધ્યે દાદા સ્વાચરના દરબારમાં વિરાજમાન હતા અને સર્વ સ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યાં હતાં ને પોતાના મુખારવિંદની આગળ મુની તથા દેશ દેશના હરિભક્તનો સમા મરાઈને બેઠો હતો, પછે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા જે આ સત્સંગમાં જે વિવેકિછે તેતો દિવસે દિવસે પોતાને વિષે શ્રવણને,

દેખેછે ને ભગવાનને ભગવાનના ભક્તને વિપે ગુણને દેખેછે ને ભગવાનને સાધુ પોતાના હિતને અર્થે કઠણ વચન કહેછે તેને પોતાના હિતકારી માનેછે ને દુઃખ નધા લગાડતો તે દિવસે દિવસે સત્સંગને વિપે મોટપને પામેછે અને જે અવિવેકીછે, તે તો જેમ જેમ સત્સંગ કરેછે ને સત્સંગની વાત સાંભળેછે તેમ તેમ પોતાને વિપે ગુણ પરટેછે, અને ભગવાનને સંત એનો દોષ દેખાડીને એની આગળ વાત કરેછે તે વાતને માને કરીને અવળો લેછે ને વાત કરનારાનો અવગુણ લેછે તે તો દિવસે દિવસે ઘટતો જાયછે ને સત્સંગમાં પ્રતિષ્ઠા હિન થઈ જાયછે. માટે પોતાને વિપે જે ગુણનું માન તેનો સ્વાગ કરીને ગુરવિર થઈને ને ભગવાનને ભગવાનના સંતને વિપે વિશ્વાસ રાખે તો એનો અવિવેક ટલો જાયછે ને સત્સંગમાં મોટપને પામેછે. ॥ इति वचनमृतं ॥ ૬ ॥

સંવત ૧૮૭૬ ના મગસાર શુદ્ધિ ૧૦ દશમીને દિવસ ઓર્જીમહારાજ શ્રી ગઢડા મધે દાદા પાચરના દરબારમાં વિરાજમાન હતા અને સર્વે સ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યાં હતાં ને પોતાના મુખાવિંદની આગળ સાધુ તથા દેશ દેશના હરભિક્તની સભા ભરાઈને બેઠી હતી, પછે શ્રીજી મહારાજ ત્રોલ્યા જે શાસ્ત્રમાં બ્યાં બ્યાં અધ્યાત્મવાર્તા આપેછે તે કોઈને સમજાતિ નથી ને ધમી જવા યચ્છે. માટે એ અધ્યાત્મવાર્તા જેમણે તેમ યથાર્થે પણે અમે કાહિયે છૂદાયે તે સર્વે સાંભળ્યો. જે સ્થુલ

સુદૃઢને કારણ એ ત્રણ દેહે જુક્ત જે જીવને કહેવો તે એ જીવનું અન્વયપણું છે ને એ ત્રણ દેહથી પ્રથક પણ સત્તા માત્ર જે કહેવો તે જીવનું વ્યતિરેકપણું છે તથા વિરાટ સુત્રાત્માને અવ્યાક્રત એ ત્રણ શરીરે સહિત જે દૈશ્વરને કહેવા તે દૈશ્વરનું અન્વયપણું છે. અને ત્રણ શરીરથી પ્રથકને સત્તા માત્ર પણ કહેવા તે દૈશ્વરનું વ્યતિરેક પણું છે. તથા માયા ને માયાના કાર્ય જે અનંત કોટીબ્રહ્માંડ તેને વિષે વ્યાપકપણે જે અક્ષર બ્રહ્મને કહેવા તે એનું અન્વયપણું છે અને એ સર્વથી વ્યતિરેક સચ્ચિદાનંદપણે જે અક્ષર બ્રહ્મને કહેવા તે એનું વ્યતિરેકપણું છે, તથા અક્ષર બ્રહ્મ ને દૈશ્વરને જીવને માયા ને માયાનાં કાર્ય જે બ્રહ્માંડ એમને વિષે જે શ્રી કૃષ્ણ ભગવાનને અંતર્યામીપણે કહેવાને નિયંતાણે કહેવા તે એ ભગવાનનું અન્વયપણું છે અને એ સર્વોચ્ચ પ્રથકપણે કરીને પોતાના ગૌલોક ધામને વિષે જે બ્રહ્મ જ્યોતિ તેને વિષે રહ્યા છે એમ જે કહેવું તે એ ભગવાનનું વ્યતિરેકપણું છે, અને એ પુરુષોત્તમ ભગવાનને અક્ષર બ્રહ્મ ને માયા ને દૈશ્વરને જીવે એ જે પાંચ ભેદ તે અનાદિ છે, इति वचना मृतं ॥ ૭ ॥

સંવત ૧૮૭૬ ના માગશર સુદી ૧૨ એકાદશીને દીવસ શ્રીજી મહારાજ શ્રી ગઢડા મધ્યે દાદાલાચરના દરવારમાં વિરાજમાન હતા અને સર્વ સ્વેત વસ્ત્રા ધારણ કરતાં હતાં ને

પોતાના મુખાર્વિદની આગલ સાધુ તથા દેશ દેશના હરિભક્તની સભા ભરાઈને. બેઠી હતી,
 પહે શ્રીજી મહારાજ ગોલ્યા બે દ્વાદિયોની બે ક્રીયાછે તેને જો શ્રીઠક્ષણ ભગવાનને. તેના મક્તની
 સેવાને વિષે રાખે તો અંતઃકર્ણ શુદ્ધ થાયછે ને અંતંત કાલનાં બે પાપ બીવને વલ્ગ્યાંછે તેનો
 નાશ થઈ જાયછે. અને દ્વાદિયોની વૃત્તિયોને છો આદિકના વિષયમાં પ્રવર્તીવે છે તો એનું અંતઃક-
 ર્ણ ભૂટ થઈ જાયછે અને કલ્યાણના માર્ગ ધર્મ પડિ જાયછે. માટે જ્ઞાનમાં બે રીતે વિષય
 ભોગવ્યાનું કહુંછે તેથી રીતે નિયમમાં રહીને વિષય ભોગવવા, પણ જ્ઞાણની મરજાદાને ઉલંગન
 કરીને ભોગવવા નહિ. અને સાધુનો સંગ રાખવોને કુસંગનો ત્યાગ કરવો અને બ્યારે. એ કુસંગ-
 નો ત્યાગ કરીને સાધુનો સંગ કરેછે ત્યારે એને દેહને વિષે બે અહંબુદિછે તે નિવૃત્તિ પામેછે અને
 દેહના સંબંધને વિષે બે મમલ્લ બુદિછે તે નિવૃત્તિ પામેછે ને ભગવાનને વિષે અસાધારણ પ્રિતિ
 થાયછે ને તે ભગવાન વિના અન્યને વિષે વૈરાગ્ય થાયછે કિતિ વચના મૂતં. ॥ ૮ ॥

સંવત ૧૮૭૬ ના માગશર સુદી ૧૨ દ્વાદશિને દીવસ શ્રીજી મહારાજશ્રી ગઢડા મધ્યે
 દાદાસ્વાચરના દરવારમાં વિરાજમાન હતા અને સર્વ સ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યાં હતા ને પોતાના
 મુખાર્વિદની આગલ મુની તથા દેશ દેશના હરિભક્તની સભા ભરાઈને બેઠી હતી, પહે શ્રી-

जी महाराज बोल्या जे श्री कृष्ण भगवाननो प्रत्यक्षपणें निश्चये करयो होय ने तेना दर्शने करतो होय तो पण जे पोताने पूर्ण काम न माने ने अंतःकर्णमां न्यूनता वरते जे गोलोक वैकुण्ठादिक धामने विपे जे आनि आ भगवाननु तेजोमय रुपछे ते मुने ज्यां सुधी देखणु नथी त्यां सुधी मांसं परिपूर्ण कल्याण धनुं नथी. एवं अज्ञान होय तेना मुखधी भगवाननी वात पण न सांभळवी. अने जे प्रत्यक्ष भगवानने विषे द्रढ नीष्टा राखिछे ने तेने दर्शनिज पोताने परिपूर्ण मानेछे ने त्रिजु कांड नथी इच्छता तेने तो भगवान पोते बलातकारे पोताना धामने विपे जे पोतानां ऐश्वर्यछे ने पोतानी मुर्त्तियोछे तेने देखाडेछे. माटे जेने भगवानने विपे अन्न-न्य निव्दा होय तेने प्रत्यक्ष भगवान विना बीजुं कांड इच्छुं नही इति वचना मृतम् ॥ ९ ॥

संवत् १८७६ ना मागशर सुदी १३ तेरशने दिवस श्रीजि महाराज श्री गढडा मध्ये दादाखाचरना दरबारमां विराजमान होता अने सर्वे स्वेत वस्त्र धारण कर्यां हतां ने पोताना मुखारविंदनी आगल परमहंस तथा देश देशना हरिभक्तनो सभा भगइने वेठी होती. पळे श्रीजी महाराज बोल्या जे अमे वेंकटाद्रिथी सेतुबंधरामेश्वर जाता होता. त्यां एक सेवक राम नामे साधुहता ते श्रीमद्भागवतादिक पुराणने भण्यो हता. ते मार्गमां चालतां मांदो

पड्यो तेनी पासे रूपैया हजारनी सेना मोहं हति, पण चाकरीनो करनारो कोई नही माटे रोवा लागो पछे तेने अमे कहुं जे काई चिता राखशोमां तमारो चाकरी अमे करशुं. पछे गामने बाहेर एक केळांनी फुलवाडी हती तेमां एक वडनो वृक्ष हतो ते वडना वृक्षने विपे हजार भुत रहेतां पण ते साधुतो चाली ओके एवो रह्यो नाहिने अतिशे मांदो थयो ते उपर अमने अतिशे दया आवि पछे ते ठेकाणे अमे ते साधुने केळनांपत्र लाविने हाथ एक उंची पयारी करि आपी अने ते साधुने लोहीखंड पेट वेसणु हंतु तेने अमे धोता ने चाकरी करताने ते साधु पोताने जेटलुं जोइये तेटलुं अमार पासे खांडाचाकर धी, अन्न ते पोताना रूपैया आपीने मगावतो ते अमो लावीने रांधी खवरावता. ने अमो वस्तीमां जइने जमी आवता ने कोइक दिवस तो अमने वस्तीमां अन्न मळतुं नही सार अमार उपवास थातो, तो पण कोइ दिवस ते साधुए अमने एम कहुं नही जे अम पास द्रव्य छे ते आपणे जेने काजे रसोइ करी ने तमे पण अम भेळा जमो, पछे एमे सेवा करते थके ते साधुं जे माझे कांडक साधो थयो पछे सेतुबंधरामेश्वरने मार्गे चाल्यो सारे तेनो भार मण एक हतो ते अमार पासे आध्याज्यो ने पोते तो एक माळा लइने चालतो ने देहे पण साजो ने एक शेर घी जमीने

पंचादे एवो समर्थ धर्यो तो पण भार अमारी पास उपडले ने पोते अमयो चाले ने अमारी प्रकृति तो एवी हती जे भार नाम तो एक रुमाल पण राखता नही. माटे, तेने साधु जाणीने अमे एनो मण एकनो भार उपडो चालता. एवी रीते ते साधुनी अमे चाकरी करीने साजो कयों पण ते साधुए अमने एरु पैशा भार अन्न आयुं नही. पछे अमे तेने कतन्ने जाणीने तेना संगनो त्याग कयों. एवी रीते जे मनुष्य कयों कतने नजाणे तेने कतन्ने जाणवो, अने कौइक मनुष्ये कांइक पाप कयुं ने तेणे ते पापनुं यथा साम्य प्रायश्चित कयुं ने वळीतेने ते पापे जुक्त जे कहे तेने पण कतन्ने जेवो पापी जाणवो ॥ इतिवचनमृतं ॥ २० ॥

संवत् १८७६ ना भागशर शुदि १४ चौदशने दिवस श्रीजीमहाराज श्री गढडा मध्ये दादास्वचरना दरबारमां विराजमान होता अने सर्वे स्वतः वस्त्र धारण कर्यां हतां ने पोताना मुखार्चिदनी आगळ मुनि तथा देश देशना हरिभक्ती सभा भराइने घेठो हतो, पछे ब्रह्मानंद स्वामीए पुछुं जे हे महाराज वासनानुं शुं रुप छे, तयारे श्रीजीमहाराज बोल्या जे पूने जे विषय भोगव्या होय ने दाठा होय ने सांभळ्या होय तेनी जे अंतःकरणे विपे इच्छा वते तेने वासना कहीये, अने वळी जे विषय भोगव्यामां न आद्या होय तेनी जे अंतःकरणे विपे इच्छा

वर्ते तेने पण वासना कहीए. सारे मुक्तानंद स्वामीए पृच्छुं जे हं महाराज भगवाननी एकांति-
क भक्त केने कहीये, सारे श्रीजीमहाराज बोल्या जे जेने भगवान विना बीजी कोइ वास-
ना न होय ने पोताने ब्रह्मरूप मार्गाने भगवाननी भक्ति करतो होयते एकांतिक भक्त कहेवाय ॥
इतिवचनमृतं ॥ १२

संवत् १८७६ ना मागशर शुदि १५ पुन्यमने दिवस श्रीजीमहाराज श्री गढडा म-
ध्ये दादाखचरना दरबारमां विराजमान हता अने सर्वे स्वतः वस्त्र धारण करीं हतां ने पो-
ताना मुखार्चिदनी आगळ साधु तथा देश देशना हरिभक्तनी सभा भराइने बेठी हती. पछे
श्रीजीमहाराज बोल्या जे जगतनां कारण एवां जे पुरुष प्रकृतिने काळने महत्तत्वादिक चोवि-
शतत्व एमना स्वरूपने व्यापे ए जीव जाणे छे, सारे पोताने विपे रही जे आविद्या ने तेनां का-
र्य एवां जे चोविश तत्व तेना बंधन थकी मुकाय छे. सारे मुक्तानंद स्वामीए पृच्छुं जे हे म-
हाराज एमनु स्वरूप केम जाण्यामां आवे? सारे श्रीजीमहाराज बोल्या जे एमनां स्वरूप तो,
एमनां लक्षणने जाणवे करीने जणाय छे ते लक्षण कहीये छिये. जे प्रकृतिना नियंता, ने प्रक-
ृति थकी विजाती, ने अखंड, ने अनादि, ने अनंत, ने सत्य, ने स्वयंभ्योती, ने सर्वज्ञ, ने दि-

અયવિગ્રહ, ને સમગ્ર આકાર માત્રની પ્રવૃત્તિના કારણ, ને ક્ષેત્રજ્ઞ, એવા પુરુષ છે. અને જે પ્ર-
કૃતિ છે તે ત્રિગુણાત્મક છે, ને જડ ચિદાત્મક છે, ને નિત્ય છે, ને નિર્વિશેષ છે, ને મહદા-
દિક સમય તત્વને જીવ માત્ર તેનું ક્ષેત્ર છે, ને ભગવાની શક્તિ છે, અને ગુણસામ્ય, ને નિ-
ર્વિશેષ, એવી જે માયા તેનો જે ક્ષેપ કરે છે તેને કાલ કહોયે. અને હવે મહત્ત્વાદિક તત્વ તે
નાં લક્ષણ કહું તે સાંભલો. જે ચિત્તને ને મહત્ત્વને અભેદપણે જાણવું અને જે મહત્ત્વને વિષે
સુદૃઢ રૂપે કરીને સમગ્ર જગત રહ્યું છે ને પોતે નીર્વિકાર છે ને પ્રકાશમાન છે ને સ્વચ્છ છે
ને શુદ્ધ સત્ત્વમય છે ને શાંતિ છે, અને હવે અહંકારનું લક્ષણ કહોયે. જે અહંકાર-
ર જે તે ત્રિગુણાત્મક છે અને મુત માત્રાને દ્વિતીયને અંતઃકરણ ને દેવતા ને પ્રાણ એ સર્વની
ઉત્પત્તિનું કારણ છે ને એને વિશે શાંતપણું છે ને ધોરપણું છે ને વિમુદ્ધપણું છે. અને હવે મનનું લ-
ક્ષણ કહોયે. જે મન જે તે સ્ત્રી આદિક પદાર્થ જે સમગ્ર કામનાં તેની ઉત્પત્તિનું ક્ષેત્ર છે
ને સંકલ્પ વિકલ્પ રૂપ છે અને સમય દ્વિતીયનું નિયંત્ર છે. હવે બુદ્ધિને વિષે પદાર્થ માત્રનું જ્ઞાન
રહ્યું છે અને સમય દ્વિતીયને વિષે જે વિશેષ જ્ઞાન છે તે બુદ્ધિ વતે છે અને જે બુદ્ધિને વિષે સંશય
નિશ્ચય નિંદ્રા ને સમૃત્તિ એ રહ્યાં છે અને ઔત્તરિક, ચક્રુ, રસનાને ઘાણ, વાક, ગાળી, પાદ, ત્રાયુને ઉપ-

સ્ય એ જ દશ દ્વિયો તપનું લક્ષણ તો એ છે જે પોત પોતાના વિષયમાં પ્રવર્તે ત્યારે પંચ માત્રાનાં
લક્ષણ કહિયે છે. તેમાં શબ્દનું લક્ષણ તો એ છે જે શબ્દ જે તે અર્થ માત્રનો આશ્રય છે ને
વ્યવહાર માત્રનો કારણ છે અને બોલનારાની જે જ્ઞાતિને સ્વરૂપ તેનો જણાવનારો છે ને આકા-
શને વિષે રહેવા પળે છે ને આકાશની માત્રા છે, અને ઓત્ર દ્વિયે કારિને ગ્રહણ કરવામાં આવે
છે એ શબ્દનું લક્ષણ છે. હવે સ્પર્શનું લક્ષણ કહિયે છે જે સ્પર્શ છે તે વાયુની તત્ત્વ માત્રા છે
અને કોમલપણું કઠણપણું શિતલપણું ઉષ્ણપણું ને ત્વચાયે કપિને ગ્રહણ કરવાપણું એ સ્પર્શ-
નું સ્પર્શ પળે છે. હવે રૂપનું લક્ષણ કહિયે છે જે, જે પદાર્થ માત્રના આકારને જમાવી દેવાપણું
ને તે પદાર્થને વિષે ગાણપણ રહેવાપણું અને તે પદાર્થની રચના કરીને પરિણામ પળું અને
તેજ તત્ત્વનું તન્માત્રપણું ને સ્ફુટુ દ્વિયે કારિને ગ્રહણ કરવાપણું એ રસનું સપ્પળું છે. હવે રસનું લ-
ક્ષણ કહિયે છે જે, જેમ ધુરપણું, તિલાપણું, કસાયલાપણું, કડવાપણું, લાટાપણું, સ્વાગપણું ને જલ-
નું તન્માત્રાપણું ને રસના દ્વિયે કરીને ગ્રહણ કરવાપણું એ રસનું સપ્પળું છે. હવે ગંધનું લક્ષ-
ણ કહિયે છે જે, જે સુગંધપણું ટુગંધપણું ને ગ્રધવીનું તન્માત્રાપણું ને ઘાણ દ્વિયે કારિને ગ્રહણ
કરવાપણું એ ગંધનું ગંધ પળું છે. હવે પૃથ્વીનું લક્ષણ કહિયે છે જે, જે સર્વે જીવ માત્રાનું ધારવા

પણું ને લોક રૂપે કરીને સ્થાનકપણું ને આકાશદિક જે ચાર ભૂત તેનું વિભાગ કરવાપણું ને સમગ્ર ભૂત પ્રાણી માત્રના શરિરનું પ્રગટ કરવાપણું પૃથ્વીનું લક્ષણ છે, હવે જલનું લક્ષણ કહિયે છે, જે પ્રથીવ્યાદિક દ્રવ્યનું પિંડી કરણ કરવાપણું ને પદાર્થને કોમલ કરવાપણું ને ભીનું કરવાપણું ને ત્રાપ્તિ કરવાપણું ને પ્રાણી માત્રને જીવાડવાપણું ને ત્ર્યાની નિવૃત્તિ પમાડવાપણું ને તાપને ટાલવાપણું ને બહુ પણું એ જલનું લક્ષણ છે. હવે તેજનું લક્ષણ કહિયે છે, જે પ્રકાશપણું ને અન્નાદિકને પચાવિ નાંવવાપણું ને રસને ગ્રહણ કરવાપણું ને કાષ્ઠનું જે હુતદ્રવ્યાદિકનું ગ્રહણ કરવાપણું ને ટાલચને હરવાપણું ને શોષણ કરવાપણું ને ક્ષુધાને તૃપા એ તેજનું લક્ષણ છે. હવે વાયુનું લક્ષણ કહિયે છે, જે વૃક્ષાદિકને કંપાવવાપણું ને તૃણાદિકને ભેઝા કરવાપણું ને શબ્દ, સ્પર્શ, રસ ને ગંધ એ જે પંચ વિષય તેને શ્રોતાદિક પંચ ઇન્દ્રિયો પ્રસે પમાડવાપણું ને સર્વે ઈન્દ્રિયોનું આત્માપણું એ વાયુનું લક્ષણ છે. હવે આકાશનું લક્ષણ કહિયે છે, જે સમગ્ર જિવ માત્રને અવકાશ દેવાપણું ને ભૂત પ્રાણી માત્રનો જે દેહને માંહિલો વ્યવહાર ને દેહને વાહેરનો વ્યવહાર તેનું કારણપણું ને પ્રાણ, ઇન્દ્રિયો અંતઃકરણ ને જીવ એ સર્વેનું સ્થાનકપણું એ આકાશનું લક્ષણ છે. એવી રીતે ચોવીશ તત્વ, પ્રકૃતિરૂપ ને કાલ એમનાં જો લક્ષણ જાણે તો એ જીવ

अज्ञान थीकी मुकाय छे. अने ए जे सेवे तेनी उत्पत्तिन नांखी ते उत्पत्ति कहिये छिये जे पातों-
ना धामने विषे रह्या एवा जे श्रीरुष्ण भगवान ते अक्षर पुरुष रूपे करीने मांयने विषे गर्भने
धरता हवा. सारे ते माया थीको अंत कोटि जे प्रधानने पुरुष ते थातां हवां, ते प्रधान पुरु-
ष केवा छे तो अंत कोटि ब्रह्मांडयो उत्पत्तिनु कारण छे. ते मध्ये एक ब्रह्मांडनी उत्पत्तिनु
कारण जे प्रधान पुरुष तेने कहिये छिये, जे प्रथम पुरुषोत्तम एवा जे श्रीरुष्णभगवान ते पुरुष
रूपे करीने प्रधानने विषे गर्भने धरता हवा. पछे ते प्रधान थीकी महत्व उत्पन्न थातुं हवूं, ने
महत्व थीकि त्रण प्रकारनो अहंकार उत्पन्नथातो हवो, तेमां सात्विक अहंकार थीकी मनने
इंद्रिना देवता उत्पन्न थाता हवा, अने राजस अहंकार थीकी दश इंद्रियो बुद्धिने प्राण ए उत्प-
न्न थातां हवां अने तामस अहंकार थीकी पंचभुतने पंचतन्मात्रा ए उपजतां हवां. एवी रीति ए
समय तत्व उपज्यां. पछे ते परमेश्वरनी इच्छाये प्रीया थीकां पोत पातनि अंशो करीने इश्वरने
जीवना देह ते विराट सूत्रात्मा ने आध्यात्मने जीवना देह ते स्थूलसुक्ष्मने कारण अने विराट
नामे जे इश्वरनी देह तेने द्विपार्षकालपर्यंत आयुपछे. अने ते विराट पुरुषना एकदिवसने विषे
चौदमन्वंतर थाय छे अने जेवडो एनो दिवस छे तेवडीन रात्रीछे. अने ज्यां सुधी एनो दि-

તસ હોય ત્યાં સુધી ત્રિલોકિનો સ્થિતી રહેછે અને ચ્યારે એની રાત્રી પડેછે સ્યારે ત્રિલોકિનો નાશ
 થાયછે તેને નિમિત્ત પ્રલય કહિયે. અને ચ્યારે તે વિરાટ પુરુષનો દ્વિપરાર્દ કાઢ પૂરો થાય છે
 સ્યારે એ વિરાટ દેહનો સસાદિક લોક સહિત નાશ થાય છે અને મહદાદિક જે ચોવિસ તત્વને
 પ્રધાન પ્રકૃતિને પુરુષ એ સર્વે મહામાયાને વિપેલય પામહે તેને પ્રાકૃત પ્રલય કહિયે. અને એ મહા
 માયા તે અક્ષર બ્રહ્માના પ્રકાશને વિપેલય પામેછે જેમ દિવસને વિપે રાત્રી લય પામેછે તેમ લય
 પામેછે તેને આત્યંતિક પ્રલય કહિયે. અને દેવ દૈત્યને મનુષ્યાદિકના જે દેહ તેનો જે ક્ષણક્ષણ પ્રત્યે નાશ
 તેને નિત્ય પ્રલય કહિયે. એવી રીતે જે વિશ્વની ઉત્પત્તિ સ્થિતિને પ્રલય તેને જો જાણે તો જીવને
 સંસારને વિપે વૈરાગ્ય થાય ને ભગવાનને ભક્તિ થાય છે. અને ચ્યારે એ સર્વે બ્રહ્માંડનો પ્રલય થા
 યછે ત્યારે સર્વે જીવ છે તે તો માયાને વિપે રેહે છે ને જે ભગવાનના ભક્ત છે તે તો ભગવાન-
 ના ધામમાં જાય છે. સ્યારે વલ્લી મુક્તાનંદ સ્વામીયે પુછ્યું જે તે ભગવાનનું ધામ કેનું છે? સ્યારે
 શ્રીજિમહારાજ બોલ્યા જે તે ભગવાનનું ધામ તો સનાતન છે નિત્ય છે અપ્રાકૃત છે સચ્ચિદાનંદ
 છે અનંત છે ને અખંડ છે તેને દ્રષ્ટી કરીને કહીયે હોયે. જેમ પર્વતને વૃષાદિક સહિતને મનુ-

आकाशने विपे समय तारा ते सर्वे सूर्य हांय पळे तेने तेजे करिने ते समय आकाशंये सहित
काचनी प्रथी जेवी शोभे तेवी शोभाये जुक भगवाननु धाम छे एवं जे भगवान धाम तेने भ-
गवानना भक्त छे ते समाधिने विपे देले छे ने देह मुक्या पळे ए तेजोमय जे भगवाननु धाम
तेने पामे छे ॥ इति वचनामृत ॥ २२

सुत २८७ईना मागशर वही १ पडवने दिवस रात्रीने समे श्रीगढडा मन्ने ताढा
खाचरना दरवारमां श्रीवामुदेव नारायणना मंदरने समीपे लिखडाना वृक्षनी हेठे ओटा उपर
ढोलियो ढळवीने विराजमान होता अने रातो सुरवाळ गेरघो हतो ने रातो डगली पेहेरी हती
ने माथे सोनेरी शेरुं बांधुं हतुं ने कर्माने विपे सोनेरी शेरुं बांधुं हतुं, अने कंठने विपे मो-
तोनी माळाओ पेहेरी हतो ने पावने विपे मोतीना तोरा लटकता मुक्या हता अने पोताना
मुखार्चदनी अगळ मुनी तथा देश देशा हरिभक्ती सभा भराइने वेठी हती, पळे श्रीजी
महाराजने नित्यानंद स्वामीपे प्रभु पुछुं जे देह देह प्रत्ये जीव एक छे के अनेक छे ने एक
केशो तो वड पिंपरय आदिक जे वृक्ष छे तेनी डाळीओ कापीने बीजे ठेकाणे रोपे छे सारे
तेवोने तेवोज वृक्ष धाय छे ए ते एक जीव जे प्रकारे धयो के बीजे जीवे प्रवेश करयो ने के-

હેશો જે એતો એનો એ જીવ છે તે જીવ તો અખંડ છે ને અચ્યુત છે તે કપાળો કેમ? સ્યારે શ્રી
 જીમહારાજ બોલ્યા જે હ્યો એનો ઉત્તર કરીયો. જે શ્રી કૃષ્ણ ભગવાન છે તેનો પુરુષને પ્રકૃતી
 એ બે શક્તિયો છે તે જગતની ઉત્પત્તિ સ્થિતિને પ્રલય તેનું કારણ છે તે પુરુષને પ્રકૃતિ રૂપ જે
 પોતાની બે શક્તિયો તેનું ગ્રહણ કરીને પોતે વિરાટ રૂપને ધારતા હવા ને તે વિરાટ રૂપ જે એ
 ભગવાન તે જે તે પ્રથમ બ્રહ્મ કહ્યને વિષે તો પોતાના ંગ થકી બ્રહ્માદિક સ્તંત્ર પર્યંત સમગ્ર
 જીવને સૃજતા હવા, ને પદ્મ કલ્પને વિષે તો એ ભગવાન બ્રહ્મા રૂપે કરીને મરીચ્યાદિકને સૃ-
 જતા હવા, ને કલ્પને દક્ષ રૂપે કરીને દેવ દૈત્ય મનુષ્યને પશુ પક્ષાદિક સમગ્ર સ્થાવર જંગમ
 જે જીવ તેને સૃજતા હવા. એવા જે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન તે જે તે પુરુષ પ્રકૃતી રૂપે જે પોતાની
 શક્તિ તેણે સહોત થકા જીવ જીવ પ્રસે અંતર્ધર્મી રૂપે રહ્યાછે, ને જે જીવે જીવાં કર્મ કર્યાં
 છે તે જીવને તેવા દેહને પમાડે છે, ને તે જીવ છે તેણે પુર્વજન્મને વિષે કેટલાંક કર્મ તો સત્ત્વ
 ગુણ प्रधानરણે કરીને કર્યાં છે, ને કેટલાંક કર્મ તો તમોગુણ प्रधानરણે કરીને કર્યાં છે,
 તે કર્મને અનુસારે કરીને એ જીવને ભગવાન જે તે ઉદ્ધીજ જાતિના જે દેહ ને જરાયુજ જાતિના
 જે દેહ ને મેલ જાતિના જે દેહને અદંત જાતિના જે દેહ તેને પમાડે છે. ને સુખ દુઃખ રૂપ જે

तं कर्मना फल तेने पमाई छे अने ते जीवना कर्मने अनुसार करीने तेना देह थकी बीजा दे-
हने सूजे छे, जेम कल्प आदिक प्रजापतिना देह थकी अनेक जातीना देहने सृजता हवा. तेम
एना ए भगवान अंतर्ध्यामी रूपे करीने समय जीव जिव प्रत्ये रखा थका जे देह थकी जेम उ-
पजानी रितो होय तेम बीजा देहने उपजावे छे, पण जे जीव थकी बीजा देहने उपजावे छे,
ते जीवज अनेक रूपे थाय एम नथी ए तो जे जीवने जेना देह थकी उपजानी कर्म संबंध
प्राप्त थयो होय ते जीवने ते द्वाराये करीने उपजावे छे ॥ इति वचनामृतम् ॥ १३ ॥

संत १८७६ना मागशार वटि २ बीजने दिवस स्वामी श्रीसहजानंदजी महाराज श्री
गणेश गण्ये दादाखाचरना दरबारमां श्रीवासुदेवनारायणना मंदीर आगळ्य लीवडीना वृक्ष
हुंटे ठोळिया उपर दक्षिणादे मुखाविंदे विराजमान हता, अने माथे धोळी पाच बांधी हती
अने धोळी खेस पहरेथी हती, ने धोळी चादर ओढि हती, अने पोळा पुष्पनो तारो पाचमां
विराजमान हती ने ते गुच्छी उपर गुलाबनां पुष्प विराजमान हतां ने कंठने विपे पीळा पुष्पना
विराजमान हता अने जमूणा हाथमां भोळुं जे सेवतीनुं पुष्प तेने फेरवता हता, अने पो-
लाहणी आगळ मुनी तथा देश देशना हरीभक्तनां सभा भराइने बेठां हती. पळे श्री

જી મહારાજે મુની પ્રસે પ્રશ્ન પુછ્યો જે એક હરીજન છે તે સંસાર તર્જાને નીસર્યો છે, ને અ-
 તિ તિવ્ર વૈરાગ્ય વાળોતો નથી અને દેહે કરીને તો વર્તમાન જથાર્થ પાછે છે અને મનમાં થોડો
 થોડો સંસારની વાસના રહી છે તેને વિચાર કરીને સ્વેદી કરી નાંચે છે એવો એક ત્યાગી ભ-
 ક્ત છે અને તેને ભગવાનનો નાંચે પણ દ્રઢ છે. અને વઠ્ઠી વિજો ગૃહસ્થ ભક્ત છે તેને પણ ભગ-
 વાનનો નિંચે દ્રઢ છે અને આજ્ઞા કરીને ઘરમાં રહ્યો છે ને સંસાર થકી ઉદાસ છે અને જે-
 ટર્થ ત્યાગીને જગતમાં વાસના છે તેટલી તે ગૃહસ્થને પણ વાસના છે એવે જે ભગવાનના ભક્તેમાં કોણ
 એટ છે? પછે મુક્તાનંદ સ્વામી વોલ્યા જે એ ત્યાગી ભક્ત એટ છે ત્યારે શ્રીજીમહારાજ વોલ્યા જે
 શ્રોલ્યો મુજાદને પોતાની મેલે ભેલ લેડને નિસર્યો છે તે કેડ રીતે એટ છે? ને ગૃહસ્થ તો આ
 જાયે કરીને ઘરમાં રહ્યો છે તે કેડ રીતે નુન્ય છે? પછે શ્રીજીમહારાજના પ્રશ્ન મુક્તાનંદ સ્વા-
 માયે વહુ પ્રકારે સમાધાન કર્યું પણ સમાધાન થયું નહીં. પછે મુક્તાનંદ સ્વામી વોલ્યા જે હે
 મહારાજ તમે ઉત્તર કરો, પછે શ્રીજીમહારાજ વોલ્યા જે ત્યાગી હોય ને તેને સારી પેઠે સ્વાના
 મેલે અને જો કાંચિ મતિવાળો હોય તો પાછી સંસારની વાસના હટામાં ઉદે થાય અથવા વ-
 ઘણું દુલ પડે તો પણ પાછી સંસારની વાસના ઉદે થાય એવા ત્યાગી કરતાં તો ગૃહસ્થ ઘણો

મારો ક્રેમ જે ગૃહસ્થ ભક્તને ઘ્યારે દુઃસ્વ પડે અથવા ઘણું સુખ આવી પડે ત્યારે તે એમ વિચાર રા-
 खे જે રહે મારે આમાંથી વંચન થાય એનું જાણને તે સંસારમાંથી ઉદાઝા રહે માટે ત્યાગી તો
 તે સ્વતો જે જેણે સંસાર મુક્ત્યો ને પાછી તે સંસારની વાસના રહેજ નહીં અને ગૃહસ્થ તો વા-
 સના તાઠ્ઠા ત્યાગી કરતાં ઘણો ઓછો છે. જો ગૃહસ્થના ધર્મ સચવાય તો પણ ગૃહસ્થના ધર્મ તો ઘણાં કઠણ
 ને અનંત પ્રકારનાં સુગદુઃખ આવી પેડ ત્યારે સંતની સેવામાંથી ને ધર્મમાંથી મનને આદુ અવલું ડોલવા
 ને નહીં અને એમ સમજે જે સંતનો સમાગમ મળ્યો છે તે તો મુને પરમ ચિંતામણી અને કલ્પવૃ-
 ધ્મ મળ્યો છે, ને ધન દોલત દિકરા દિકરી એતો સર્વે સ્વપ્ન તુલ્ય છે અને સાચો લાભ તે
 સંતનો સમાગમ મળ્યો એજ છે, એમ સમજે અને ગમે તેનું ભારે દુઃખ આવી પડે પણ તેણે ક-
 રીને પાછો પડે નહીં એવી જે ગૃહસ્થ તે અતિ ઓછ છે, અને સૌ કરતાં ભગવાનના ભક્ત થાવું એ
 નાનું કઠણ છે, અને ભગવાનના ભક્તનો સમાગમ મળવો ઘણો દુર્લભ છે. એમ કહીને તે ઉપર
 શ્રીજીમદાગજે ભગવાનને સંતના મહિમાનાં મુક્તાનંદ-સ્વામીનાં કિર્તન ગવરાવ્યાં પછે મુક્તાનંદ
 સ્વામીયે પ્રમ પુછ્યું જે અતિમાં એમ કહ્યું છે જે અંતે યામતિઃ સાગતિઃ એવી રીતે કહ્યું છે જે
 અંતકાલે ભગવાનને વિધે મતિ રહે તો ગતિ યાય અને ન રહે તો ન થાય એવો એ અતુતિનો અ-

ર્થ માસે છે, સારે જે ભક્તિ કરી હોય તેનો સો વિશેષ છે? પછે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે જીને સુઠાક્ષાત ભગવાનની પ્રાપ્તિ થઈ છે, તેને અંતકાલે સ્મૃતિ રહે અથવા ન રહે તો પણ તેનું અકલ્યાણ થાય નહીં તેની તો ભગવાન રક્ષા કરે છે. અને જે ભગવાન થકી વિમુક્ત છે તે તો જોલતાં ચાલતાં દેહ મુકે છે તો પણ તેનું કલ્યાણ થાતું નથી ને મરીને જમપૂરીમાં જાય છે, ને કેટલાક પાપી કસાઈ હોય તે જોલતાં ચાલતાં દેહ મુકે છે અને ભગવાનનો ભક્ત હોય ને તેનો અકાલ મૃત્યુ થયો તે માટે શું તેનું અકલ્યાણ થાશે ને પ્રાપ્તિનું શું કલ્યાણ થાશે? નહોતું થાય. સારે એ શ્રુતિનો અર્થ એમ કરવો જે જેવી હમણાં એની મતિ છે, તેવી અંતકાલે ગતિ થાય છે, માટે તે જે ભક્ત છે તેની મતિમાં એમ રહ્યું છે જે મારું કલ્યાણતો થઈ રહ્યું છે અ ને જીને સંતની પ્રાપ્તિ નથી થઈ ને ભગવાનના રૂપનો પણ પ્રાપ્તિ નથી થઈ તેની મતિમાં તો એમ વર્તે છે જે હું જ્ઞાની છું ને મારું કલ્યાણ નહીં થાય. તો જેવી એની મતિ છે તેવી એની અંતકાલે ગતિ થાય છે અને જે ભગવાનના દાસ થયા છે તેને તો કાંઈ કરવું રહ્યું નથી એના દર્શને કરીને તો વીજાં જીવનું કલ્યાણ થાય તો એનું કલ્યાણ થાય એમાં શું કેહેવું. પણ ભગવાનનું દાસપણું આવવું એ ઘણું કઠણ છે કેમજે ભગવાનના દાસ હોય તેનાં તો એ લક્ષણ છે

जे देहने मीथ्या जाले ने पोताना आत्माने सत्य जाले अने पोताना जे स्वामी तेने भोव्यागना जे पदार्थ तेने पोते भोगववाने अर्थ इच्छे नहीं अने पोताना स्वामीनुं गमतुं मुक्तिने बीजुं आचरण करेज नहीं एवो होय ते हरिनी दास केहेवाय छे अने जे हरिनी दास होय ते देह रूपे वरते ते तो प्राकृत भक्त केहेवाय. ॥ इति वचना मृतम् ॥ २४ ॥

संवत् २८७६ ना मागशर वादि त्रिजने दिवस श्रीजी महाराज श्री गढडा मध्ये दादासाचरना दरबारमां विराजमान हुता अने सर्वे स्वत वस्त्र धारण करयां हुतां ने पोताना मुखाविंदनी आगळ सर्वे साधु नथा देश देशा हरिभक्तनी सभा भराइने वेठी हती. पछे श्रीजी महाराजे एम वारता करी जे जेना हृदयामां भगवाननी भक्ति होय तेने एवी वृत्ति रहे जे भगवान तथा संत मुने जे जे वचन केहेछे तेमज मारे करवुं छे एम तेना हयामां हिमत्त रहे, अने आटलुं वचन मुभी मर्नाछे ने आटलुं नहि मनाय एवं वचन तो भुले पण न केहे अने वळी भगवाननी मुर्ति ने हृदयामां धारवी तेमां शुरविर पणुं रहे ने मुर्ति धारतां धारतां जो न धराय तो पण कायर न धाय ने नित्य नवी अद्वाराखे ने मुर्ति धारतां ज्यारे भुंडा वाट संकल्प धाय ने ते हठाव्या हठे नहीं तो भगवाननी मोटी महीमा समजीने पोताने पूर्ण काम मानेने ने

ते संकल्पने खोटो करतो रहे ने भगवानना स्वरूपने हृदयामां धारतो रहेते धारतां धारता दश वरसं धाय अथवा विस वरस धाय अथवा पंचविस वरस धाय अथवा सोवरस धाय तो पण कायर थई ने भगवानना स्वरूपने धारवु ते मुक्ति दे नही केम जे श्री कृष्ण भगवाने गीतामां कहें छे जे, अनेक जन्म संसिउस्ततोयातिपरांगतिम्, ते माटे एमने एम भगवानने धारतो रहे एवु जेने वरत तुं होय तेने एकांतिक भक्त कहिये ॥ इतिवचनामृतम् ॥ २५

संवत १८७६ ना माग शर वदि चोयने दिवस श्रीजामहाराज श्री गढडा मध्ये ढाढा खाचरना दरबारमां विराजमान हुता अने सर्वेस्वेत वस्त्र धारण करचां हतां ने पोताना मुखा विदनी आगळ साधु तथा देश देशना हरिभक्तनी सभा भराइने वेठी हती. पछे श्रीजी महाराजे एम वार्त्ता करी जे जे भगवाननो भक्तने संत असतना विवेक होय ते तो जे जे अ वगुण पोतामां होय तेने जाणे ने विचारिने तेनो त्याग करी दे अने संतमां अथवा कोइ स त्संगीमां कांइक अवगुण पोताने भासतो होय तो तेनो त्याग करी दे ने तेना जे गुण तेनुं ज ग्रहण करे अने परमेश्वरने विषे तो तेने कोइ अवगुण भासेज नाहि. अने भगवानने संत ते जे जे वचन कहे तेने परम सत्य करीने माने पण ते वचनने विषे संशे करे नही अने संत

કહે જેનું દેહ ઈંદ્રિ મન પ્રાણથી જુદો હું ને સસ્ય હું ને એનો જાણનારો હું ને એ દેહાદિક સર્વે અસસ્ય છે એમ વચન કહે તેને સસ્ય માંનીને તે સર્વેથી જુદો આત્મા રુપે વસ્તે પણ મનના ઘાટ મેંઝો ભઝી જાય નહિ. અને જેણે કરીને પોતાને વંધન ધાય ને પોતાના એકાંતિક ધર્મમાં સ્થાડ આવે એવા જે પદાર્થ તથા કુસંગ તેને આઝાદ રાખે ને તેથી છેડેજ રહે તેના વંધનમાં આવે નહિ અને સર્વઝો વિચાર હોય તેને ગ્રહણ કરે ને અવઝો વિચાર હોય તેનો ત્યાગ કરે એવે રીતે જ્યારે વસ્તુઓ હોય ત્યારે જાણિયે જે તેને વિવેક છે. ॥ इति वचनं मृतं ॥ ૨૬ ॥

સંવત ૧૮૭૬ના માગશર વદી ૫ પાંચમને દિવસે શ્રીજીમહારાજ શ્રીગઢડા મધ્યે તા-દાસ્વાચરના દરવારમાં આથમણે વારણે ઓરડો છે તેમાં કથા વંચાવતા હતા. અને ધોઝો સે-સ પેહેયો હતો તથા ધોઝી ચાદર ઓઢી હતી તથા ધોઝી પાંચ વાંધો હતી અને પિઝા પુળ્પની માઝા પેહેરી હતી ને પિઝા પુળ્પનો તોરો પાંચને વિષે સ્વોચ્ચો હતો અને અતિ પ્રસન્ન થકા વિરા-જમાન હતા. તે સમયને વિષે મુક્તાનંદ સ્વામી તથા ગોપાલ્લાનંદ સ્વામી આદિક સાધુને તેડાવ્યા ને શ્રીજીમહારાજ તે સર્વે પ્રસન્ને બોલ્યા જે આપણા સત્સંગમાં થોડોક કુસંગનો ભાગ રહ્યો જા-ય છે તે આજ કાઢવો છે ને આ પ્રકરણ એવું ચલાવું છે જે પરમહંસ તથા સાંલ્ય જોગી તથા

કર્મ જોગી સર્વે સત્સંગમાં પ્રવરતે. તે સત્સંગમાં કુસંગ તે શું છે. તો જે વાતના કરનારા હિમ-
ત વિનાની વાત કરે છે તે સત્સંગમાં કુસંગ છે. તે કેવી રીતે વાત કરે છે તો એમ કહે છે જે ભગ-
વાનનું જે વચન તેને યથાર્થે કોણ પાઠી શકે છે, ને વસ્તુમાન ધર્મ પણ અર્થાર્થ કોણ પાઠી શકે છે.
મોટે જોટલું પહે-તેટલું પાઠીયે, ને ભગવાન તો અધમ ઉધારણ છે તે કલ્યાણ કરશે. અને વઢી
એમ વાત કરે છે જે ભગવાનનું સ્વરૂપ જે સુદયમાં ધારું. તે કાંઈ આપણું ધારણું ધરાયું નથી.
એવો ભગવાન જેને દયા કરીને ધરાવે છે તેને ધરાય છે એવી રીતની મોઢી વાત કરીને ધર્મજ્ઞા-
ન, વૈરાગ્ય, ભક્તિ, ઇત્યાદિક જે ભગવાનની પ્રસન્નતાનાં સાધન તેમાંથી બીજાને મોઢા પાડે છે. મા-
ટે હવે આજ દિનથી આપણા સત્સંગમાં કોઈ પણ એવી હિમત રહિત વાત કરશો નહીં સદા
હિમત સહિત વાત કરશો, અને જે એવી હિમત રહિત વાત કરે તેને તો નપુંસક જાણવો.
અને એવી હિમત્ય વિનાની વાત જે દિવસ થઈ જાય તો તે દિવસ ઉપવાસ કરવો. इतिवच-
नामृतं॥ ૧૭॥

સંવત ૧૮૭૬ ના માગસર શુદ્ધ ૬ છઠ્ઠને દિવસ રાત્રી પાછળી પોર એક વાકી હતી
ત્યારે સ્વામી શ્રી સહજાનંદજી મહારાજ શ્રી ગઢડા મધ્યે દાદા શાચરના દરવારમાં આપમણે

વાર શ્રોરડાની ઓશરી આગલ ફલ્કીમાં ઢીલીયા ઉપર વિરાધ્યા હતાને સર્વે સ્વેત વસ્ત્રો ધારણ કર્યાં હતાં. પછે પરમહંસ તથા સત્સંગીને તેડાવ્યા ને વણી વાર સુધી તો પોતે વિચ્યારી રહ્યા ને પછે વૌલ્યા જે એક વાત કહું તે સાંભળ્યો એમ કહીને શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે મારા મનમાં તો એમ ધાય છે જે વાત ન કહું, પણ તમે અમારા હ્યો મોટ જાણીયે હૈયે જે કહીયેજ. અને આ વાત છે તેને સમજીને તેજ પ્રમાણે વસ્તે તેજ મુક્ત ધાયછે. ને તે વિના તો ચારે વેદ, સ્વદેશાસ્ત્ર ને અઢાર પુરાણ ને ભારતાદિક इतिहास તેને ભણવે કરીને સથા તેના અર્થને જાણવે કરીને અથવા તેને શ્રવણ કરીને પણ મુક્ત ધાય નહીં તે વાત કહીયે તે સાંભળ્યો. જે વાહાર તો ગમે તેટલી ઉપાધી હોય પણ તેનો જો મનમાં સંકલ્પ ન હોય તો તેનો અમારે સ્વસ્વરો નહીં, ને અંતરમાં જો રંચ બેટલો પદાર્થનો ઘાટ ધાય તો તેનો ત્યાગ કરીયે ત્યારે નીરાંત ધાય એવો અમારો સ્વભાવછે. મોટે અંગે હૃદયમાં વિચાર કર્યો જે ભગવાનના ભક્તના હૃદયમાં વિશેષ ધાયછે તેનું કારણ તે શું છે? પછે મન બુદ્ધિ ચિત્ત અહંકાર સામું જોયું ત્યાં તો એ અંતઃકરણ પણ અંગનું કારણ નથી. અંતઃકરણમાં તો ભગવાનના સ્વરૂપના નિશ્ચેનું વલ્લ અથવા આત્માજ્ઞાનનું વલ્લ તેને જોગે કરીને અંતઃકરણને ગાફલતા રહે છે જે ભગવાન મઝ્યા છે તે હવે કાંઈ કરવું

નથિ એવું ગાફલ પળું રહે છે એટલેજ અંતઃકરણનો વાંક છે. અને જાજો વાંક-તો પંચજ્ઞાન
 ડાંડિયોનો છે તેની વિગત કહિયે છે. જ એ બીવ-જે નાના પ્રકારનાં ભોજન જેમ છે તે ભોજન
 પ્રયે જૂદા જૂદા સ્વાદ છે અને જૂદા જૂદા ગુણ છે તે ભોજનને બ્યારે જમે છે ત્યારે તે ગુણ
 અંતઃકરણમાં તથા શરીરમાં પ્રવર્તે છે અને જો લીલાગર ભાંગ વિષે ને તે પ્રભુનો ભક્ત હોય
 તોય પણ લીલાગર ભાંગને કેફે કરીને વર્તમાનની સ્વર રહે નહીં ને પ્રભુના ભજનનો પણ સ્વ-
 વર રહે નહીં, તેમ અંતઃ પ્રકારના 'જે આહાર' તેના ગુણ પણ લીલાગર ભાંગની
 પેઠેજ અંતઃ પ્રકારના છે. તેનો ગણતાં પણ પાર આવે નહિ. તેમજ એ જીવ શ્રોત્રદ્વારે અંતઃ
 પ્રકારે શબ્દને સંભળે છે, તે શબ્દના પણ અંતઃ પ્રકારના ગુણ જૂદા જૂદા છે તે જીવો શ-
 વ્દ સંભળે છે તેવોજ અંતઃકરણમાં ગુણ પ્રવર્તે છે. જેમ કોઈક હત્યારો જીવ હોય અથવા કો
 ઇક પુરુષ વ્યભિચારી હોય અથવા કોઈક સ્ત્રી વ્યભિચારણી હોય અથવા લોક ને વેદની
 મરજાદાને લેખિને વરતતો એવો કોઈક અષ્ટ જીવ હોય તેમનો જે વાત સંભળી-તે તો જીવો
 લીલાગર ભાંગ પીએ અથવા દારુ પીએ એવો છે માટે તે વાતના સંભજનારાના અંતઃકરણને અષ્ટ
 કરી નાંખે છે ને ભગવાનનું ભજન સ્મરણ તથા વર્તમાન તેની વિસ્મૃતી કરાવી નાંખે છે. તેમજ

ત્વચાના સ્પર્શી પણ અનંત પ્રકારના છે ને તેના ગુણ પણ જૂદા જૂદા અનંત પ્રકારના છે તેમાં પાપી જીવનો જે સ્પર્શ તેજ માંગ ટાપના જેવોછે માટે તે સ્પર્શનો કરનારો હરિમક્ત હોય તેનો પણ સુધ વુધને મુલાકાઈ દેછે. તેમજ સ્પષ્ટ પણ અનંત પ્રકારનો છે ને તેના ગુણ પણ અનંત પ્રકારના જૂદા જૂદા છે, તે કોઈક અષ્ટ જોવ હોય ને તેનું દર્શન થયું હોય તો જેમ લીલાગર માંગ તથા દારુ પીધે મુંઝુ થાય તેમજ તે પાપીના દર્શનના કરનારાનું પણ મુંઝુજ થાય ને વુદ્ધિ અષ્ટ થઈ જાય છે, તેમજ ગંધ પણ અનંત પ્રકારના છે ને તેના ગુણ પણ અનંત પ્રકારના છે. તે જો પાપી જીવના હાથનું પુણ્ય અથવા ચંદન તેની જો સુગંધિ છે તો જેમ લીલાગર પીધે વુદ્ધિ અષ્ટ થાય, તેમજ વુદ્ધિ અષ્ટ થાય છે એવી રીતે જેમ મુંઝાને જોગે કરીને જિવની વુદ્ધિ અષ્ટ થાય છે, તેમજ પરમેશ્વર અથવા પરમેશ્વરના સંત તેને જોગે કરીને જિવની વુદ્ધિ સારી થાય છે અને જિવની વુદ્ધિ અષ્ટ હોય તો પણ ભગવાન ને સંતના શબ્દને સાંભળે કરીને ઉત્તમ થાય છે. તેમજ એમને સ્પર્શ કરીને પણ મતિ ઉત્તમ થાય છે, અને વર્તમાનનો આડે કરીને મોટા સંતનો સ્પર્શ ન થાય તો તેના ચર્ણની રજ લેઈને માથે ચઢાવે તેણે કરીને પવિત્ર થાય. અને તેમજ મોટા સંતને દર્શીને કરીને પણ પવિત્ર થાય પણ વર્તમાન રાખીને દર્શન કરવાં. તેમજ તે

મોટાની પ્રસાદિછે તેને જમવે કરીને પણ પવિત્ર થાય છે, તેમાં પણ વર્ણાશ્રમની મરજાદા પર-
મેશ્વરે બાંધી છે. તે મરજાદાને રાખીને પ્રસાદી લેવી ને લેને ન રાખે તેને સાકરની પ્રસાદિ ક-
રાવીને પ્રસાદિ લેવી. તેમજ તે મોટા પુરુષને ચઢવું એવું બે પૂષ્પ ચંદન તેની સુગંધી લિધે પણ બુદ્ધિ
નિર્મલ થાય છે, તે માટે એ પંચ વિપવને સમઝ્યા વિના જે ભોગવશે ને સાર અસારનો વિભાગ
નહી કરે ને તે નારદ સનકાદિક જેવા હશે, તેની પણ બુદ્ધિ ધ્રુઈ જાશે સારે જે દેહાભિ-
માની હોય ને તેની બુદ્ધિ ધ્રુઈ થાય તેમાં શું કેહેવું ? તે સારુ એ પંચે દ્વિત્રિયોને જોગ્ય અજોગ્ય
વિચારના વિના જે મોકલ્લી મેલશે તેનું અંતઃકરણ ધ્રુઈ જાશે અને પંચે દ્વિત્રિયો દ્વારે જિવ
જે અહાર કરે છે. તે અહાર જો શુદ્ધ કરશે તો અંતઃકરણ શુદ્ધ થાશે, અને અંતઃકરણ શુ-
દ્ધ થાશે તો અર્ધહ ભગવાનની સ્મૃતિ રહેશે, અને જો પંચે દ્વિત્રિયોના અહારમાંથી એકે દ્વિત્રિયો
આહાર મલિન થાય છે તો અંતઃકરણ પણ મલીન થઈ જાય છે, માટે ભગવાનના
મક્તને ભગવાનના મજનને વિષે જે કાંઈ વિશેષ થઈ આવે છે. તેનું કારણ તે
પંચ દ્વિત્રિયોનો વિપવજ છે પણ અંતઃકરણ નથી અને આ જિવ છે તે જેવી સોવત કરે છે તે
વું એનું અંતઃકરણ થાય છે તે બ્યારે એ જિવ વિપવદ્ધ જિવની સમામાં બેઠો હોય અને તે જગ્યા

પણ સુંદર સાત માલનો હવેલી હોય ને તે હવેલીને વિષે કાચના તકતા સુંદર જડયા હોય ને સુંદર ચિછાનોં કર્યા હોય ને તેમાં નાના પ્રકારના આમુપણ તથા વચ્ચેને પેરીને વિપદજન બેઠા હોય અને દારુના શિસા લઈને પરસ્પર પાતા હોય ને કેટલાક તો દારુના શિસા ભરેલા પડયા હોય ને વેશાંત્રો થેઈ થેઈકાર કરી રહી હોય ને નાના પ્રકારનાં વાજીત્ર વાજતાં હોય ને તે સ-
 મામાં જઈને જો જન વેસે તે સમે તેનું અંતઃકરણ બીજી જાતનું થઈ જાય છે અને ત્રણની પુ-
 પડી હોય ને તેમાં ફાટેલી ગોદડી વાલા પરમહંસની સમાવેંઠી હોય ને ધર્મ જ્ઞાન ને વૈરાગ્ય મ-
 ન્તિ સહવર્તમાન ભગવત વાત્તા ધાર્તા હોય તે સમામાં જઈને જો જન વેસે ત્યારે તે સમે તેનું અંતઃ-
 કરણ બીજી રીતનું થાય છે, માટે સત્સંગને, ને કુસંગને જોગે કરીને લેવું અંતઃકરણ થાય
 છે તેને જો વિચારીને જુવે તો જાણ્યામાં આવે છે અને ગચ્છગંડને તો કાંઈ સ્વચ્છ પડતી નથી.
 માટે આ વાર્તા છે તે છેક મૂર્ખપણે પશુને પાડે વરતતો હોય તેને તો ન સમજાય અને જો કાંઈ-
 ક વિવેકી હોય ને કાંઈક ભગવાનનો આશ્રિત હોય તેને તો આ વાત્તા તુરત સમજ્યામાં આવે
 છે માટે પરમહંસ તથા સાંખ્ય જોગી હરીજન તથા કર્મે જોગી હરીજન એ સર્વેને કુપાત્ર માણ-
 સનો સંગત કરવી નહી. અને સત્સંગ માર તો ગમે તેવો કુપાત્ર જિવ હોય તોય તેને નિયમ ધરા

राविने सत्संगमां लेवो पण सत्संगमा आग्या पछी कुपत्र पुणु राखे तो बाइ अथवा भाइ जे होय तेने सत्संग वार काढी मेलवो अने जो न काढे तो एमांथी ऊणुं भुंडुं थाय. जेम जे आंगळीने सापे करडी होय अथवा किडीयारानो रोग थयो होय ने तेटलुं अंग जो कार्पीनां खे तो पंडे कुशळ रहे ने तेनो लोभ करे तो ऊजे वीगाड थाय. तेम जे कुपत्र जिव जणाय तेनो ततकाळ त्याग करइयो अने आ अमारुं वचन छे ते भला थइने सर्वे जरूर राखशो, तो जाणे तमे अमारी सर्वे सेवा करी अने अमे पण तमने सर्वेने आश्रवाद देइशुं ने तमो उ- पर घणा प्रसन्न थशुं. कांजे तमे अमारो दाखडो सफल कर्यो, अने भगवाननुं धाम छे त्यां आपण सर्वे भेळा रहैशुं, अने जो एम नहीं रहोतो तमारिने अमारि वणुं छेटुं थइ जाशे अने भू- तनुं के ब्रह्मराक्षसनुं देह आवशे ने हेरान थशो अने जे कांइ भगवाननी भक्ति करी हश ते- नुं फळतो रजळतां रजळतां कोई क काले प्रगट थशे सारे पण अमे बात करी ते- प्रमाणे रहैशो सार पछी मुक्त थइने भगवानना धाममां जाशो. अने जो कोई अमारो बाद लेखो तो तेनुं जरूर भुंडुं थशे कांजे अमारा हृदयमां तो नरनारायण प्रगट विराजे छे अने हुं तो अनादि मुक्तज हुं पण कोईने उपदेशे करीने मुक्त नथी थयो अने मन, बुद्धि, चित्त ने अ-

हंकार तेमने तो हुं पकड़ी लेउछुं, जेम सिंह बकराने पकड़े छे तेनी पेठे ए अंतःकरणे हुं पक-
 डुं छुं अने बिजाने तो ए अंतःकरण देख्यामां पण आवतुं नथी, मटे अमारो वाद लइने
 जाणे जे उपाधीमां रहीने शुद्धपणे रहेशुं, तेतो नारद सनकादिक जेवो होय तेथी पण रहेवाय
 नहि तो बिजानी श्री वार्ता केहेवी. अने अर्न्त मुक्त थइ गया नै अर्न्त धाशे तेमां उपाधीमां
 रहीने निर्लेप रहे एवो कोइए थयो नथी ने धाशे पण नहि अने हमणां पण कोइये नथी अ-
 ने कोटी कल्प सुधि साधन करीने पण एवो धावाने कोइ समर्थ नथी मटे अंम कहुं छे ते
 प्रमाणे रहेशो तो रुंदु धाशे. अने अमे जे कोइने हेत करीने बोलावोए छिये ते तो तेना जी-
 वना रुडा सारु बालावीये छिये अथवा कोइने हेत करीने सामुं जोइए छिये अथवा कोइ सा-
 रां भोजन करावे छे ने तेने जमीये छिये अथवा कोइ ढोलीओ बिछावी देछे तेने उपरं वेशिये
 छिये अथवा कोइ वख अभुषण तथा पुष्पना हार इत्यादिक जे जे पदार्थ लवे छे तेने अं-
 गीकार करीये छिये ते तो तेना जीवना रुडा वास्ते अंगीकार करीये छिये पण अमारा सुखने
 वास्ते करता नथी ने जो अमारा सुखने वास्ते करता होइए तो अमने श्री रामानंद स्वामीना
 सम छे मटे एवं विचारीने कोइ अमारो वाद करशो मां, ने पंच इंद्रियो आहार छे तेने अतिशो

शुद्धपणे करीने राखजो, ए वचन अमार्ग जर मानज्यो अने आ वात तो सर्वेने समजाय एवी सुगमछे, माटे सर्वना समझ्यामांतुत आवी जाशे ते सार सत्संगमां अतीशे प्रवर्त्तविज्यो तेमां अगारो वणो राजोपो छे. एम वार्ता करीने जय सच्चिदानंद कहीने श्रीजीमहाराज पोताना उतारामां पधारता हवा. ॥ इति वचनामृतं ॥ १८ ॥

संवत् १८७६ ना पोस शुद्ध १ पडवने दिवस श्रीजीमहाराज संध्या समे श्रीगढडा मध्ये दादाखाचरना दरबारमां विराजता हता, अने सर्वे स्वेत वस्त्र धारण करयां हतां, ने पोताना मुखार्विंदनी आगळ परमहंस तथा देश देशना हरीभक्तनी सभा भराईने बेठी होती, पळे श्रीजीमहाज बोल्या जे आ सत्संगने विषे पोताना आत्यंतिक कल्याणने इच्छतो एवो जे भक्त जन तेने एकली आत्म नीष्टये करीने पोतानुं आत्यंतिक कल्याण रुपे कारज सरतुं नथी तथा एकलो जे वैराग्य तेंपे करीनेपण ते कारज सरतुं नथी तथा एकलो जे स्वधर्म तेंपे करीनेपण ते कारज सरतुं नथी ते माटे एआत्मनीष्टा आदिक जे चारे गुण तेसिद्ध करवा. शा माटे तो ए चारे गुणने एक बीजानी अपेक्षाछे, हवे ए चारे गुणने एक बीजानी अपेक्षाछे ते कहीए ते सांभळो जे आत्मनीष्टा तो होय पण जो श्रीहरीने विषे प्रीति न होय, तो ते प्रीति ये करीने थडने श्रीहरीनी प्रसन्न

ता तेणे करीने पामवा जोग एवं मोटु ऐश्वर्य जे मायाना गुणे करीने परामय न पमाय एवमाहु
 सामर्थ तेने ए भक्त नथी पामतो. अने श्रीहरीने विपे प्रीति तो होय. पण जो आत्मनीष्ट न होय तो
 देहाभिमानने जोगे करीने ते प्रीतिनी सिद्धि धाती नथी. अने श्रीहरीने विपे प्रीतिने आत्मनी
 ष्टा ए वेय होय पण जो द्रढ वैराग्य न होय तो माइक पंच विषयेने विपे आशक्ति ए करीने
 ते प्रीतिने आत्मनीष्टा तेनी सिद्धि धाती नथी. अने वैराग्य तो होय तो पण जो प्रीतिने आ-
 त्मनीष्टा न होय तो श्रीहरीना स्वरूप संबंधी जे परम आनंद तेनी प्राप्ति धाती नथी अने स्वधर्म
 तो होय तो पण जो प्रीति आत्मनीष्टाने वैराग्य ए अण न होय तो भुलोक भुवलोकेने ब्रह्मना
 भुवन पर्यंत जे स्वर्गलोक ते धक्की बाहेर गती धाती नथी के तां ब्रह्मांडुने भेदीने मायाना त-
 म धक्की पर एवं जे श्रीहरीनुं अक्षरधाम तेनी प्राप्ति धाती नथी अने आत्मनीष्टा प्रीतिने वैरा-
 ग्य ए त्रणे होय तो पण जो स्वधर्म न होय तो त्रणेनी सिद्धि धाती नथी. एवी रीति आत्म
 नीष्टा आदीक जे चारे गुण तेमने. एक बीजानी अपेक्षाछे ते माटे भगवानना एकांतिक भक्त
 ना समागमे करीने जे भक्तने ए चारे गुण अति द्रढपणे वरते छे ते भक्तने सर्वे साधन संपूर्ण
 ध्यां ने एनेज एकांतिक भक्त जाणवो ते माटे जे भक्तने ए चार गुणमांधी जे गुणनी न्यूनता

होय तो भगवानना एकांतिक भक्ती सेवासमागम करीने ते न्युनताने टाळवी ॥ इति वचनामृतं ॥ १९ ॥

संवत् १८७६ ना पोस शुद्धी २ बीजने दिवसे श्रीजीमहाराज श्रीगण्डा मध्ये दादा खाचरना दरवारमां उगमणे वारच औरडानि ओशरीये गादी तकीया नंस्वार्चने विराजमान होता ने धोळी पाध माधे बांधी होती. ने ते पाधने विषे पिळा पुष्पना तोंरा विराजमान होता अ ने कंठने विषे पिळा पुष्पनो हार विराजमान होतो, अने ने कांनने विषे धोळा ने पिळा पुष्पना गुछ विराजमान होता. अने धोळो चोफाळ ओढयो होतो. ने काळा छेडानो खेस पेरयो होतो, ने कथा वंचावता होता अने पोताना मुस्वाविंदनी आगळ परमहंस तथा देशना देशना हरी जननी सभा भराइने बेठी होती. पळे स्वामी श्रीसहजानंदजी महाराज बोल्या जे सांभळो स-र्वेने एक प्रश्न पुछिरे छिये. सारे सर्वे हरीभक्ते हाथ जोडीने कहुं जे पुछो. सारे श्रीजीमहा राज बोल्या जे अज्ञानिमां अतिशो अज्ञानो ते कोण छे. पळे तो सर्वे विचारी रत्ना पण उत्तर करी शक्या नहि. पळे श्रीजीमहाराज बोल्या जे ल्यो अमे उत्तर करीये, सार सर्व राजी ये ने कहुं जे हे महाराज तमथो जपार्थ उत्तर धाशे माटे कहो, पळे श्रीजीमहाराज बोल्या जे

આ દેહમાં રહેનારો જે જીવ છે તે સ્વપ્ને જુવે છે. ને કુસ્વપ્ને જુવે છે. તથા વાઙ્ જાંવનને વૃદ્ધ-
 પાને જુવે છે. એવા અનંત પદાર્થને જુવે છે. પણ જોનારો પોતે પોતાને જોતો નથી અને કેવળ બાહ્ય
 દ્રષ્ટિ કરીને પદાર્થને જોયા કરે છે. પણ પોતે પોતાને નથી જોતો તેજ અજ્ઞાનિમાં અતિશો
 અજ્ઞાનિ છે. અને જોમ નેત્રે કરીને અનંત પ્રકારના રૂપના સ્વાદને લે છે તેમજ શ્રોત્રત્વકારસનાને
 વ્રાણ इत्यादિક સર્વે इंद्रियोयે કરીને વિષય સુખને ભોગવે છે. ને જાણે છે પણ પોતે પોતાના સુખ-
 ને ભોગવતો નથી ને પોતે પોતાના સ્વપ્ને જાણતો નથી. એજ સર્વે અજ્ઞાનિમાં અતિશો અજ્ઞાનિ છે. ને
 એજ ઘેલમાં અતિશો ઘેલો છે, અને એજ મુર્ખમાં અતિશો મુર્ખ છે, ને એજ સર્વ નિચમાં અતિ-
 શો નિચ છે. ત્યારે શુક મુનિયે આ શંકા કરી જે પોતાનું સ્વરૂપ જોવું તે શું પોતાના હાથમાં છે?
 ને જો પોતાના હાથમાં હોય તો જીવ શિદ અતિશો અજ્ઞાની રહે? ત્યારે શ્રીજોમહારાજ બાલ્યા જે
 જોને સત્સંગ થયે છે તેને તો પોતાના જીવાત્માનું દર્શન પોતાના હાથમાં જ છે ને કંદાડે. એણે પો-
 તાના સ્વરૂપને જોવાનો આદર કર્યો ને ન દિઠો. અને એ જીવ માયાને આર્ધાન થકો
 પરવશ થઈને તો સ્નેહ સુસાધી અવસ્થામાં અંતર દ્રષ્ટિ કરીને જોય છે પણ પોતે પોતાને જા-
 નો કોઈ દિવસ પોતાના સ્વરૂપને જોવાને અંતર દ્રષ્ટિ કરતો નથી અને જે ભગવાનના પ્રતાપને વિ-

ચારીને અંતર દ્રષ્ટિ કરેછે તે તો પોતાના સ્વરૂપને અતિશયે ઉજ્જ્વલ પ્રકાશ માન જુવેછેને તે પ્રકાશને મધ્યે પ્રસક્ત એવા જે પુરુષોત્તમ ભગવાન તેનો મુર્તિને જુવે છે અને નારદ સનકાદિક જોવો મુશ્વિયો પણ થાયછે મોટું હરિભક્તને તો જોટલી કસર રહે છે, જોટલી પોતાને આઠસે કરીને રહે છે. ॥ इतिवचनामृतं ॥ ૨૦ ॥

સંવત ૧૮૭૬ના પોસ શુદ્ધિ ૩ ત્રિજને દિવસે શ્રીજીમહારાજ શ્રીગઢડા મધ્યે તાદાસ્વાચરના દરવારમાં સાંજને સમે ડગમળે વાર શ્રીરડાની શ્રીશરીએ ઢોલિયા ઉપર વિરાજતા હતા અને કાઢા છેડાનો રેસ પેર્યો હતો ને ધોઢો ચોપાઢ શ્રોઢયો હતો ને ધોઢી પાઘ માયે વાંધી હતી ને ડગમળે મુસ્વાવિંદે વિરાજમાન હતા ને પોતાને આગઢ સાધુ જાંજ પઢાજ લેઈને કિર્તન ગાતા હતા ને પોતાના મુસ્વાવિંદની આગઢ સાધુ તથા દેશ દેશના હરિભક્તની સભા મરાઈને બેઠી હતી. પછે તે સર્વને શ્રીજી મહારાજને છાના રાહ્યા ને એમ બોલ્યા જે સર્વે સાંભઢી એક વાર્તા કરીએ. એમ કહીને જાજીવાર મુધિ તો નેત્ર કમઢને મિચિને વિચારી રહ્યા ને પછે બોલ્યાજે જે હરિભક્તના મનમાં ભગવાનને અતિ પ્રસન્ન કરવાની ઇચ્છા હોય તે ભગવાનને પ્રસન્ન કરવાનો તો એ ઉપાય છે જે પોત પાતાના વર્ણાશ્રમનો જે ધર્મ તેને વિષે અચલ નિષ્ઠા તથા

આત્મનિષ્ઠાની અતિશો દ્રઢતા તથા એક ભગવાન વિના વિજા સર્વે પદાર્થને વિષે અરુચિ તન્ના

ભગવાનને વિષે મહાભો સહિત એવી નિષ્કામ ભક્તિ એ ચાર સાધને કરીને ભગવાનની અતિશો પ્રસન્નતા થાય છે. અને એ ચાર સાધન તેને એકાંતિક ધર્મ કહિયે ને એવા એકાંતિક ધર્મ લા જે ભક્ત તે આ સમામાં આપણા સત્સંગમાં કેટલાક છે, અને જે ભગવાનનો ભક્ત હોય તેને ખાતાં પિતાં, નાતાં ધોતાં, ચાલતાં બેસતાં સર્વ ક્રિયાને વિષે ભગવાનની મુત્તિનું ચિત્તન કરવું અને બ્યરિ અંતરમાં કાંઈ વિક્ષેપન હોય તારે તો ભગવાનનું ચિત્તવન કરવું ને ભગવાનનાં મુત્તિ સાંમુ જોઈ રહેવું અને અંતરમાં સંકલ્પ વિકલ્પનો વિક્ષેપ થાય તો દેહ દ્વિયો અંતઃકલ્પના દેવતા વિષય એ સર્વેથી પોતાનું સ્વરૂપ જૂઠું સમજવું ને બ્યારે સંકલ્પનો વિરામ થાય તારે ભગવાનની મુત્તિનું ચિત્તવન કરવું. અને આ દેહને તો પોતાનું સ્વરૂપ માંનવું નહીં ને દેહનાં સંવંધી તેને પોતાનાં સંવંધી માનવાં નહીં. કેમ આ જોઈ છે તે ચોરાશિ જાતના દેહેને ધારે આબ્રો છે ને જેટલી જગતમાં મ્હાયું છે તે સર્વેને પેટ જન્મ લીધા છે તથા જગતમાં જેટલી કુતરીયું, જેટલી મીનડિયું, જેટલી વાનરિયું એ આદિક જે જે ચોરાશીમાં જોઈ છે ને સર્વેને પેટ કેટલીક વાર જન્મ ધર્યા છે, અને આ જગતમાં જેટલી જાતની મ્હિયું છે તેનાં

કેઈ एणे છિયું નથી કરિ? સર્વેને પોતાની છાંયું કરી છે, તેમજ ए जीवे छिना देह धरी धરિને જગતમાં ભેટલી જાણના પુરુષ છે તે સર્વેને પોતાના ધણિ કરયા છે, તેટલા માટે જેમ ए चोराशि लाख. જાતના સગપણને હમણે માનતા નથી તથા ચોરાશી લાખ જાતના દેહને પોતાનું દેહ માનતા નથી, તેમજ આ દેહને પોતાનું સ્વરૂપ માનવું નહિ ને આ દેહનાં સંબંધિને પોતાનાં સંબંધી માંનવાં નહિ. કેમ જે ચોરાશી લાખ જાતના દેહ ધર્યા તેનો સંબંધ રહ્યો નહો તો આ દેહનો સંબંધ પણ નહિ રહે તે માટે દેહ ગેહાદીક સર્વે પદાર્થને અસત્ય જાણિને તથા દેહ દંદિયો અંતઃકરણ તેથી જડું પોતાનું સ્વરૂપ જાણિને તથા પોતાના ધર્મમાં રહિને ભગવાનનિ નિષ્કામ ભક્તિ કરવી. અને દિવસે દિવસે ભગવાનનું અતિશો માહાત્મ જણાય તેને અર્થે સાધુનો સંગ નિરંતર રાखवો અને જે આવી રાતે નથી સમજતો ને કેવલ દ્રેહાભિમાનીને પ્રાકૃતમતિ વાળો છે ને તે જો સસ્સંગમાં પડ્યો છે તો પણ એને પશુ જેવો જાણવો, અને આ સત્સંગમાં તો ભગવાનનો મોટો પ્રતાપ છે તેણે કરીને પશુનું પણ કલ્યાણ થાય છે તો ગુણ્યનું કલ્યાણ થાય તેમાં શું આશ્ચર્ય કહેવાય. પણ એને સ્વરે સ્વરો ભગવાનનો ઈકાંતિક ભક્ત ન કહેવાય. ઈકાંતિક ભક્તો જેને પ્રથમ કંઈ એવિ સમજણ હોય તેનેજ કહિયે અને એવા જે ઈકાંતિક ભક્ત તે દે-

હતાં સાગ કરીને ને સર્વ માયાના ભાવથી મુક્ત થઈને ને આંચિ માગે કરીને ભગવાનના અક્ષર
 ધામને પામે છે, તે અક્ષરનાં બે સ્વરૂપ છે એક તો નારાકાર, એક રસ ચૈતન્ય છે, તેને ચિદા
 કાશ કહિયે વ્રત્ય મોહોલ કહિયે, અને એ અક્ષર બિજે સ્પે કરીને પુરુષોત્તમ નારાયણની સે-
 વામાં રહે છે, અને એ અક્ષર ધામને પામ્યો જે ભક્ત તે પણ અક્ષરના સાર્થમાં પણને પામે છે,
 ને ભગવાનની અલંકાર સેવામાં રહે છે, અને એ અક્ષર ધામને વિશેષે અક્ષરના સાર્થમર્મણને પામ્યા એવા બ્ર-
 હ્માણ તો સદા વિરાજમાન છે, અને અક્ષર ધામને વિશેષે અક્ષરના સાર્થમર્મણને પામ્યા એવા બ્ર-
 ત કોટિ મુક્ત રહ્યા છે તે સર્વ પુરુષોત્તમના દાસ આવે વેરતે છે, તે પુરુષોત્તમ નારાયણને સ
 વેના સ્વામી છે, અનંત કોટિ વ્રહ્માંડનાં રાજા ધિરાજ છે, માટે આપણાં સત્સંગો સંતેને તો એમ
 જ નીચે કરવો જે આપણે પણ એ અક્ષર સ્વરૂપને મુક્ત તેમનાં પંકજમાં બ્રહ્મવું છે, ને - એ અક્ષર
 ધામમાં જઈને અલંકાર ભગવાનની સેવામાં હજુલ રહેવું છે, પણ નાશવંતને, હુછ એવું જે માયીક
 સુખ તેને દેછું નથી, એમાં કોઈ ઠેકાણે લોભાવું નથી, એવો દૃઢ નીચે રાસને નિરંતર ભગવા-
 નનો આત્મિક ભક્તિ કરવી, અને ભગવાનનું અતિશય માહાત્મ્ય યથાર્થે સમાલેખે ભગવાન વિના
 વિજા જે છી ધનાદિક સર્વ પદાર્થ તેની જે વાસના તેને દેહ દેહ છે તે જ ટાલ્લી નાશવો, અને જો

ભગવાન વિના ત્રિજા પદાર્થની વાસના રહી ગઈ હોય ને તેનો દેહ પડે ને તેને ભગવાનના ધાંમમાં જાતે જો માર્ગમાં સિદ્ધિયું દેખાય તો તે ભગવાનને મુક્તિને તે સિદ્ધિયુંમાં લોભાદ્ જાય તો તેને મોટું નિમ્ન થાય. માટે સર્વે પદાર્થની વાસના ટાલિને ભગવાનને ભજવા ॥ ઇતિવચના મૃતમ્ ॥ ૨૧ ॥

સંવત ૧૯૭૬ ના પોશા શુદ્ધ ૪ ચૌથને : દીવસ : મધ્યાન સમે શ્રીજી મહારાજ શ્રી ગઢડા મધ્યે દાદા સ્વાચરના દરવારમાં ઉગમણે વાર ઓરડાની ઓશીરીયે ઢાલિયા ઉપર વિરાજમાન હતા અને સર્વે શ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યાં હતાં ને પાંચને વિશે ફુલનો તેરો સોદયો હતો ને બે કાન ઉપર પુષ્પના ગુચ્છ ધાર્યા હતા ને કંઠમાં ગુલદાડીના પુષ્પનો હાર પેર્યો હતો ને ઉગમણે મુખાવિંદે વિરાજતા હતા ને પોતાના મુખાવિંદની આગળ પરમહંસ તથા દેશ દેશના હરીમક્તની સભા ભરાઈને બેઠી હતી ને પરમહંસ કિર્તન ગાતા હતા. પછે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા જે સાંભળ્યો એક વાત કરીએ ત્યારે સર્વે પરમહંસ ગાવંતું રાખીને વાત સાંભળવા તત્પર થયા, પછે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા જે મંદંગ, સારંગી, સરોદા, તાલ इत्यादिक વાજિત્ર વજાડીને : કિર્તન ગાવંતું તેને વિષે જો ભગવાનની સ્મૃતિ ન રહેતો એ ગાયું તે ન ગાયા જેવું છે ને ભગવાનને વિસારીને તો જગતમાં કેટલાક જોઈ ગાય છે તથા : વાજિત્ર વજાડે છે પણ તેણે કરીને તેના

मनमां शांति आचतो नथी ते माटे भगवाननां किर्त्तन गाववां तथा नाम रटन करवुं तथा नारायण धुन्य करवी इसादिकं जे जे करवुं ते भगवाननी मुर्त्तिने संभारीनेज करवुं. अने भजन करवा वसे तारे तो भगवानने विपे वृत्ति राखे ने ज्यारे भजनमांथी उठीने बीजो क्रियाने करे त्यारे जो भगवानमां वृत्ति न राखे तो तेनी वृत्ति भजनमां वैसे त्यारे पण भगवानना स्वरुपमां स्थिर थाय नहि माटे हाळतां चालतां, खातां पीतां, सर्वे क्रियाने विपे भगवानना स्वरुपमां वृत्ति राखवानो अभ्यास करवो तो तेने भजनमां वैसे त्यारे भगवानमां वृत्ति स्थिर थाय अने जेने भगवानमां वृत्ति रहेवा लागे तेने तो काम काज करते पण रहे अने जेने माफलइ होय तेने तो भजनमां वैसे त्यारे पण भगवानमां वृत्ति ने रहे ते माटे सावधान धरने भगवानना स्वरुपमां वृत्ति राखवानो अभ्यास भगवानना भक्ते करवो एटली बात करीने श्रीजी महाराज बोल्या जे हवे किर्त्तन गाओ. इतिवचनामृतं. ॥२२॥

संमत १८७६ ना पोस शुदी पंचमी ने दिवस श्री गढडा मध्ये दादाखाचरना दरवारमां उगमणे चार ओराडानी श्रीशरीएढोल्या उपर विराजमान होता अने श्रीजी महाराजे माये धोळी फेंदे वांध्यो हतो तथा धोळुं अंगरखुं पेहेयुं हतुं. तथा धोळो सुरवाळ पेहेयो हतो तथा केडे कसुंबल

ચોલું વાધું હું ને પોતાના મુખાવિંદની આંગળાં પરમહંસ તથા દેશ દેશના હરિભક્તનો સમા મરાદને
 જેઠી હતી. પહે કરુણા કરીને પરમહંસની આગળ ધીર્જીમહારાજ વાત કરવા લાગ્યા. જો વાસુદેવ
 માહાત્મ નામે જે ગ્રંથ તે ઝમને અતિશય પ્રિય છે કેમ. જે ભગવાનના મુકને ભગવાનને મહ્યાની
 રીતિ તે સર્વે એ ગ્રંથમાં કહી છે, અને ભગવાનના જે મુક તે વે પ્રકારના છે, તેમાં એકને ભગ
 વાનનો નીચે તો યથાર્થ છે, પણ તે દેહદમ બુદ્ધિ સોતે ભગવાનનું મુજન કરે છે. અને બીજો
 તો જાગ્રત સ્વપ્ન મુષુપ્તિ એ ત્રણ અવસ્થા તથા સુષુપ્ત સુદમનો કારણ, એ ત્રણ દેહ તેથી પરને ચિ-
 તન્ય રૂપ એવું પોતાના સ્વરૂપને માને અને તે પોતાના સ્વરૂપને વિષે ભગવાનની મુક્તિને ધારીને
 ભગવાનનું મુજન કરે પહે ત્રણ અવસ્થાથી ને ત્રણ અવસ્થાથી પણ જે પોતાનું સ્વરૂપ તેને અતિશય
 પ્રકાશમાન માલે ને તે પ્રકાશને વિષે ભગવાનની મુક્તિ જેથી પ્રગટ પ્રમાણ છે તેવી અતિશય પ્ર-
 કાશ જુક માસે એવી રીતની સ્થિતિવાળી હોય અને એવી રીતની સ્થિતી જ્યાં સુધી થઈ નથી
 ત્યાં સુધી ભગવાનનો મુક છે, તો પ્રણ તેને માયે વિગ્ર છે અને જો એવી સ્થિતીમાં શિવજી નો-
 તા વરતતા તો મોહની સ્વરૂપમાં મોહ પામ્યા અને એવી સ્થિતીમાં બ્રહ્મા નોતા વરતતા તો સ-
 રસ્વતિને દેહીને મોહ પામ્યા અને એવી સ્થિતિમાં નારદજી નોતા વરતતા તો પરેષ્યાનું મન

શ્રદ્ધા, અને દંડ તથા ચંદ્રાદિક તેમને જો એવી સ્થિતી નોતી તો કલંક લાગ્યાં અને ભગવાનનો ભક્ત હોય પણ જો એવી સ્થિતીને ન પામ્યો હોય તો ભગવાનને વિષે પણ પ્રાકૃત ભાવ પરઠાઈ ગયાય છે, જેમ રાજા પરોક્ષિત એવો ભક્ત નોતો તો રામ ક્રિડા સાંભળીને શ્રીલક્ષ્મણ ભગવાનને વિષે સંશો થયો અને ગુરુજી જો એવા ભક્ત હતા તો તેને કોઈ જાણનો સંશો થયોજ નહીં. અને જો એવો ભક્ત હોય તે તો એમ સમજે જે મારે વિષે કોઈ દોષ અડી સકે નહીં તથા તે દોષ કાંઈ વાપ્ય કરી શકે નહીં, તો જેને ભજને કરીને હું આવી યંચો, એવા જે ભગવાન તેને વિષે તો કોઈ માફક દોષ હોયજ કેમ! એમ દૃઢપણે સમજે છે, અને એવો જે એ ભગવાનનો ભક્ત છે, તે ભગવાનનો મુક્તિને વિષે જ્યારે વૃત્તિને રાખે છે, ત્યારે તે વૃત્તિના વે વિભાગ થાય છે, તેમાં એક વૃત્તિ તો ભગવાનના સ્વરૂપમાં રહે છે ને વીજી તો જે ભજનનો કરનારો તેમાં રહે છે, ને ભગવાનના સ્વરૂપમાં જે વૃત્તિ રહે છે, તે પ્રેમે જુક્ત રહે છે ને ભજનના કરનારામાં જે વૃત્તિ રહે છે, તે તો વિચારે જુક્ત રહે છે. ને તે વૃત્તિ જે તે ભજનના કરનારાને વિષે ભગવાનના મૂળનું વિના વિજા જે જે વાટ સંકલ્પ થાય છે, તે સર્વને ધોડી નાંખે છે, તથા તે ભજનના કરનારામાં જે દોષ તે સર્વને જોયા કરી નાંખે છે, એવી રીતે તેની વૃત્તિ ભગવાન-

मां अखंड रहे छे, अने घडीकतौ एकायाचिते बेसीने भगवाननुं भजन करे ने घडीकमतौ चाल्वा चुंथतौ परे तेने तो एवी स्थिति पाती नयी. जेम पाणीनो घडो भरीने एक ठेकाणे ढोळी आवीए पछे वळी बीजे दिवसे अथवा त्रिजे दिवसे ते ठेकाणे पाणीनो घडो ढोळीए तेणे करीने स्यां पाणीनो घडो भराय नहि. कां जे आगल्या दिवसनं जळ आगल्ये दिवस सुकाइ जाय ने पाछल्या दिवसनं पाछल्ये दिवस सुकाइ जाय अने जो आंगळी जेवी नानीज पाणीनो सेर आ-
आवती होय तो मोटो पाणीनो घडो भराइ जाय तेम खातां पातां, हालतां चालतां, शुभ क्रिया ने विपे तथा अशुभ क्रियाने विपे सर्वे काले भगवानमां अखंड वृत्ति राखवी. पछे एवी रीते भगवानमां अखंड वृत्ति राखतां एवी दृढ स्थितो धायछे. इतिवचनमृतं. ॥ २३ ॥

संवत् १८७६ ना पोस जुदी ६ छठने दिवस संध्या समे श्रीजीमहाराज श्रीगढडा मध्ये दादाखाचरना दरबारमां उगमणे बारब ओरडानी ओशरीये ढोलीया उपर विराजता हता, ने माये धोळो फेंदो बांध्यो हतो, ने धोळो खेस पहेरयो हतो, तथा गरम पोसनो राती डगली पेहेरी हती, ने धोळो चोफाल ओढयो हतो, ने पोताना मुखार्चिदनी आगळ परमहंस तथा देवा देवना हरीभक्तनी सभा भरईने बेठीं हती. पछे श्रीजीमहाराज परमहंस प्रत्ये नो-

લયા જે, જે રીત્યે જ્ઞાને કરીને સ્થિતી થાય છે, તે કહોયે છયે. તે જ્ઞાન કેવું છે, તો પ્રકૃતી પુરુષપર્થી પર છે ને એ જ્ઞાનને વિષે સ્થિતી થાય છે, ત્યારે પ્રકૃતી પુરુષ ને પ્રકૃતિ પુરુષનું જે કાર્ય તે કોઈએ નજરમાં આવતું નથી, ને એનું નામ જ્ઞાન પ્રલય કહેવાય છે, અને એવી સ્થિતી થાય છે તેને એક રસ ચૈતન્ય માસે છે, ને તેને વિષે એક ભગવાનની મુરતીજ રહે છે, પણ ત્રિજો કોઈ આકાર રહેતો નથી, અને ત્યારેક તો એ પ્રકાશમાં ભગવાનની મુર્તિ પણ નહીં એકલો પ્રકાશજ દેખાય છે, ને ત્યારેક તો પ્રકાશ પણ દેખાય ને ભગવાનની મુર્તિ પણ દેખાય એને જ્ઞાને કરીને સ્થિતી જાણવી. અને તેથી ભગવાનની મુર્તિ પ્રગટ દેખાય છે, તે મુર્તિ ને વિષે અતંદ્ર વૃત્તિ રહે તેણે કરીને એવી સ્થિતિ ધાય છે, ને જેને જેથી ભગવાનો મહિમા સમજાણો હોય તેના દ્વદામાં તેટલોજ પ્રકાશ થાય છે, ને તેટલોજ તેને પ્રણવને નાદ સંમળાયે છે, ને જેટલો જેને ભગવાનો નિશ્ચે ને મહિમા સમજાય છે, તેને તેટલા મુંડા ઘાટવંધ થઈ જાય છે, ને ત્યારે ભગવાનો નિશ્ચે યથાર્થ થાય છે, ને યથાર્થ મહિમા સમજાય છે, ત્યારે તેને મુંડા ઘાટ માત્ર ટલ્લી જાય છે, જેમ લિલ્લુની એક ચીરય વુડાઈ હોય તો મોડા થોડા ઢાંત અંવાય પણ હલ્લા હલ્લા ચણા ચવાય રૂબા ને જો આલું લિલ્લુ વુડયું હોય તો ચણા ચવાય ન-

હિ, ને મગનો દાણો પરાણે ચવાય અને જો ઘણાં ળિંત્રુ ચુદ્યા હોય તો રાંવેલો ખાત પણ ચવાય નહિ તેમ ભગવાનનો નિશ્ચે ને માહાત્મ્યસ્તીજોને ચટાઈ ચડો હોય તેની ચ્યાર અંતઃકર્ણને દશાંદ્રિયો રુપ જે ડાહચો તે સર્વે અંવાઈ જાય છે, સ્વારે ૯ જોત મન રુપ પોતાની ડાહચે કરીને વિપયના સંકલ્પ રુપી ચણાને ચાવવાન સમર્થ થાતો નથી, તેમજ ચિત્ત રુપ પોતાનો ડાહચે કરીને વિપયનું ચિતવન કરવા સમર્થ થાતો નથી, તેમજ વૃદ્ધિ રુપ પોતાનો ડાહચે કરીને વિપયગનો નિશ્ચે કરવા સમર્થ થાતો નથી, તેમજ અહંકાર રુપ પોતાની ડાહચે કરીને વિપય સંવંધી અભિમાન કરવા સમર્થ થાતો નથી, તેમજ પંચ જ્ઞાન રૂદ્રિયોને પંચ કર્મ રૂદ્રિયો રુપ જે ડાહચો છે, તે ડાહચે કરીને તે તે રૂદ્રિયોના વિપય રુપ જે ચણા તેને ચાવવાને સામર્થ થાતો નથી, અને જેને યયાર્થ ભગવાનનો નિશ્ચે ન હોય ને યયાર્થ ભગવાનનો મહિમા જણાણો ન હોય તેનાં રૂદ્રિયો તયા અંતઃકર્ણ તે પોતપોતાના વિપય યક્તિ યયાર્થપણે ગિવૃત્તિ પામતાં નથી, અને જે ભગવાનનું સરુપ છે, તે તો માયાને માયાના જે ગુણ તે યકો પર છે અને સર્વે વિકાર રહિત છે, પણ જીવના કલ્યાણને અર્થે મનુષ્ય જેવા ખાસે છે, તે ભગવાનને વિષે જે અલ્પ મતી વાઢા છે, તે જેવા જેવા દોષ કલેષ છે, તે ભગવાનને વિષે તો એકે દોષ નથી, પણ કલાનરાની કુ-

ડિમાંથી એ દોષ કોઈ કાળે ટલવાના નહિ, તેમાં જે ભગવાને કામો સમજે છે, તે પોતે અ-
 ત્યંત કામો થઈ જાય છે, અને જે ભગવાને ક્રોધો સમજે છે તે પોતે અત્યંત ક્રોધી થઈ જાય છે,
 ને જે ભગવાને લોભો સમજે છે તે પોતે અત્યંત લોભી થઈ જાય છે; ને જે ભગવાને દુર્વા-
 નસમજે છે તે પોતે અત્યંત દુર્વાદાન થઈ જાય છે, એ આદિક જે જે દોષ ભગવાને વિષે કલ્પે
 છે તે તે જો કેમ સૂર્ય સાંમી ધુલ્લો સાંટ મરતે નાલીયે તે પોતાની આંખમાં પડે છે તેમ ભગવા-
 નને વિષે જે જાતનો દોષ કહેવે છે તે દોષ પોતાને દુઃખ દે છે અને જો પોતામાં મને તેવા મુઠા સ્વભાવ હોય
 ને જો ભગવાને અતિશો નિર્દોષ સમજે તો પોતે પણ અતિશો નિર્દોષ થઈ જાય છે, પછે વ્રત્તાનંદ સ્વામી
 એ પુછ્યું 'જે કોઈ વિષયમાં પણ પોતાની ઇંદ્રિયો તપાતી ન હોય ને અંતઃકરણમાં પણ ઘોટા
 ઘાટ ધાત્તા ન હોય ને ભગવાનનો નિશ્ચે પણ યથાર્થ છે, તો પણ અનૂણ પુણુ રહે છે ને અંતર
 સુતુ રહે છે તેનું શું કારણ છે? ત્યારે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા 'જે એ પણ હરિભક્તમાં મોટી
 સ્વાટ છે જે પોતાનું મન સ્થિર થયું છે ને ભગવાનનો નિશ્ચે પણ અતિશો દુઢ છે, તોય પણ હિયા
 માં અતિશો આનંદ આત્તો નથી જે હું ધન હું ને હું કતાર્થ ધર્યો હું ને આ સંસારમાં જે
 જાવ છે તે કામ, ક્રોધ, લોભ, મંદ, મહર આશા ત્રણા તેને વિષે હેરાન થાય છે અને ત્રિ-

વિધી તાપમાં રાત્રી દિવસ વહે છે, ને મુને તો પ્રગટ પુરુષોત્તમે કરુણા કરીને પોતાનું સ્વરૂપ
 ઓળખાવ્યું છે ને કામ ક્રોધાદિક સર્વે વિકારથી રહિત કર્યો છે અને નારદ સનકાદિક
 જના સંત તેના સમાગમમાં રાખ્યો છે માટે માંદ મોટું ભાગ્ય છે, એવો વિચાર નથી કરતો ને
 આઠે ઠેર અતિશે આનંદમાં નથી વરતતો એ મોટી સોટ છે, જેમ વાઝકના હાથમાં ચિં-
 તામણી દિધી હોય તેને તેનું માહાત્મ્ય નથી, એટલે તેનો તેને આનંદ નથી, તેમ ભગવાન પુરુષો-
 ત્તમ મળ્યા છે, ને તેના અંતરમાં આઠે પોર કેતુ રહેતો નથી, જે માંદ પુર્ણકામપણું થયું છે,
 એવું નથી સમજતો એ હરીના ભક્તને મોટી ખોડ છે, અને જ્યારે કોઈ હરીભક્તનો દોષ ન-
 જરમાં આવે ત્યારે એમ સમજવું જે આનો સ્વભાવ તો સત્સંગમાં ન વટે એવો છે તોય પણ એને
 જો સત્સંગ મળ્યો છે, ને જો જેવો તેવો છે તોય પણ સત્સંગમાં પડ્યો છે, તો એનો પુર્વજન્મ
 નો અથવા આ જન્મનો સંસ્કાર ખારે છે, તો આવો સત્સંગ મળ્યો છે એમ સમજીને તેનો પણ
 અતિશે ગુણ લેવો એમ વાર્તા કરીને શ્રીજીમહારાજ જંય સચ્ચિદાનંદ કહીને પોતાને ઉતારે
 પધારયા ॥ इति वचनमृतं ॥ ૨૪

સંવત ૨૮૭૬ના પોસ શુદ્ધ ૭ સપ્તમિને દિવસે પ્રભાત સમે શ્રીજીમહારાજ શ્રીગઢડા

તાત્ સ્વરૂપ છે, પછે અમે તેને સમાધિ કરાવીને કહ્યું; જે ગણપતીને સ્થાનકે સ્થાર પાંચડીનું
 કમલ છે, ત્યાં જઈને તાત્ સ્વરૂપ જોઈ અને બ્યારે સમાધિવાળો ગણપતીને સ્થાનકે જાય છે,
 સારે નાદ સંભળાય છે, ને પ્રકાશ દેખાય છે ને તેથી। પર બ્રહ્માના સ્થાનકને વિષે જાય છે.
 સારે તેથી નાદ પણ ઘણો સંભળાય છે, ને પ્રકાશ પણ તેથી અતિશે ચણો દેખાય છે. અને
 તેથી પર વિષ્ણુને સ્થાનકે જાય છે, ત્યારે તેથી અતિપે નાદ સંભળાય છે ને તેથી તેજ પણ અ-
 તિશે દેખાય છે, એવી રીતે જેમ જેમ ઉચાં ઉચાં સ્થાનકને વિષે જાય છે તેમ તેમ વધુ નાદ
 સંભળાય છે ને વધુ વધુ પ્રકાશ દેખાય છે, અને એવી રીતે સમાધિમાં અતિશે તેજ દેખાય
 છે અને અતિશે નાદ થાય છે ને કડાકા અતિશે થાય છે તે ગમે તેવો ધિરજવાન હોય તો પણ
 કાયરપણું આવી જાય છે. જો અર્જુન ભગવાનના અંશ હતા ને મહાશુરવીર હતા તો પણ ભગવાનનું
 વિશ્વરૂપ જોવાને સમર્થ થયા નહિ. માટે એમ બોલ્યા બે હે મહારાજ આ રૂપ જોવાને હું સમર્થ
 નથી માટે તમારું જેવું પ્રથમ રૂપ હતું, તેવું તમારું દર્શન કરાવો એવી રીતે એવા સમર્થને પણ
 સમાધિને વિષે બ્યારે બ્રહ્માંડ ફાટી જાય એવા કડાકા થાય છે, ને જેમ સપુદ્ર મરજાતા મેલે
 એવા તેજના સમુદ્ર દેખાય છે, સારે ધિરજ રહેતા નથી. તે સારુ દેહ થકી પોતાનું સ્વરૂપ જુ-

ઉપમશ્યુ જાણ્ય. અને એવી જ સમાધિ પામ છે, તેના બે ભેદ છે, એક તો પ્રાણાયામે કરીને પ્રાણનો નિરોધ પામ છે, તે મેઢો ચિત્તનો પણ નિરોધ પામ છે. અને બીજો પ્રકાર એ છે કે ચિત્તને નિરોધ કરીને પ્રાણનો નિરોધ પામ છે, તે ચિત્તનો નિરોધ વ્યારે પામ છે તો બ્યારે સર્વે ઠેકણેથી વૃત્તિ તૂટીને એક ભગવાનને વિષે વૃત્તિ જોડાય તો બ્યારે સર્વે ઠેકણેથી વાસના તૂટીને એક ભગવાનના સ્વરૂપનો વાસના પામ છે તે વૃત્તિ કોઈની હઠથી ભગવાનના સ્વરૂપમાંથી પાછી હઠે નહિ. જેમ કોઈ કુવો હોય તે તે ઉપર વિશ કોશ ફરતા હોય તે તેનો પ્રવાહ જુદો-જુદો ચાલતો હોય ત્યારે તે પ્રવાહમાં જોર હોય નહિ. અને તે વિશે કોશનો પ્રવાહ મેઢો કરીએ તો નદીના જોરો વ્યારે કોઈની હઠથી વાસના સ્વરૂપમાં જોડાય છે. અને તેના ચિત્તમાં સંસારના મુશ્કેલી વાસના હોય તેને તો શ્રોત્ર દ્વિ દ્વારે અને જાણના જે શબ્દ તેને વિષે જુદા જુદા વૃત્તિ ફેલાઈ જાય છે. તેમજ ત્વચા દ્વિ દ્વારે હજાર જાણના જે સ્પર્શ તેને વિષે જુદા જુદા વૃત્તિ ફેલાઈ જાય છે. તેમજ નેત્ર દ્વિ દ્વારે જુદા જાણના જે રૂપ તેને વિષે ફેલાઈ જાય છે. તેમજ રસના દ્વિ દ્વારે જુદા જાણના જે રસ તેને વિષે ફેલાઈ જાય છે. તેમજ વૃત્તિ

તે હજારો જ્ઞાત્યના જે રસ તેમા ફેલાઈ જાય છે. તેમજ નાર્સિકા, રૂદ્રિની વૃત્તિ તે અનંત જ્ઞા-
ત્યના જે ગંધ તેમાં ફેલાઈ જાય છે. તેમજ કર્મ રૂદ્રિયોની વૃત્તિયું પણ પોતપોતાના વિપયને વિષે
હજારો પ્રકારે ફેલાઈ જાય છે. એવી રીતે દશ રૂદ્રિયો દ્વારે એનું અંતઃકરણ છે તે હજારો
પ્રકારે ફેલાઈ ગયું છે. તે દ્વારે ચિત્તા તે ભગવાનનું જ ચિત્તેન કરે. અને મના તે ભગવાનનો જ
વાટ ઘડે અને બુદ્ધિ તે ભગવાનના સ્વરૂપનો જ નિશ્ચે કરે અને અહંકાર તે હું આત્મા હું ને
ભગવાનનો ભક્ત હું એવું જ અભિમાન ધરે ત્યારે એની એક વાસના ધઈ જાણવી. અને પ્રાણે ક-
રોને જે ચિત્તનો નિરોધ થાય છે તે તો અષ્ટાંગ યોગે કરીને થાય છે. તે અષ્ટાંગ યોગ તો યમ,
નીયમ, આસન, પ્રાણાયામ, પ્રત્યહાર, ધારણ, ધ્યાન ને સમાધિ એ જે આઠ અંગ તેણે બુક્ત છે,
ને તે અષ્ટાંગયોગ તે સાધન રૂપ છે, ને એનું ફલ તે ભગવાને વિષે નિર્વિકલ્પ સમાધિ છે; તે
દ્વારે એવી નિર્વિકલ્પ સમાધિ થાય છે, ત્યારે પ્રાણને નિરોધે કરીને ચિત્તનો નિરોધ થાય છે,
અને જો એ ચિત્ત નિર્વાસન કરીને ભગવાનને વિષે બોડાય છે તો તે ચિત્તને નિરોધે કરીને
પ્રાણનો નિરોધ થાય છે, માટે જેમ અષ્ટાંગ યોગ સાધવે કરીને ચિત્તનો નિરોધ થાય છે,
તે ભગવાનના સ્વરૂપને વિષે જો હાવે કરીને ચિત્તનો નિરોધ થાય છે, માટે જે ભક્તો જે ચિત્તવાંતે

ભગવાનના સ્વરૂપને વિષે જોડાવે કરાવે ચિત્તનો નિરોધ થાય છે, માટે જે ભક્તને ચિત્ત વૃત્તિ
 ભગવાનના સ્વરૂપને વિષે જોડાણી તેને આટાંગ યોગ વગર સાધે સધાઈ રહ્યો. માટે અમે કહ્યું જે
 આત્મનીણે ભગવાનના મહાત્મનું જ્ઞાન એ બે સાધન તે દ્રઢપણે રાખવાં, અને વર્તમાન ધર્મ છે,
 તે તો ભગવાનની આજ્ઞા છે તે જસૂર રાખવાં, જેમ બ્રાહ્મણનો ધર્મ છે, જે નાવુંધોવું ને પવિત્રપણે
 રહેવું ને કોઈ દિવસ શૂદ્રના ઘરનું પાણી પીયેલ નહિ, તેમ સત્સંગી હોય તેને ભગવાનની આ-
 જ્ઞામાં ફેર પાડવોજ નહિ કેમ હે એ ભગવાનની આજ્ઞા પાઠે તો તેની ઉપર ભગવાન રાજી થા-
 ય છે, અને ભગવાનનું માહાત્મ, જ્ઞાન, તથા વૈરાગ્ય સહિત આત્મજ્ઞાન એ ત્રણ્યની આતિશે દ્રઢતા
 રાખવીને પોતા ને વિષે પૂર્ણ કામપણું સમજું જે હવે મારે કાંઈ ન્યુન્યતા રહિ નથી, એમ સમ-
 જીને નિરંતર ભગવાનની ભક્તિ કરવી ને તે સમજણને કૌંઠ કરીને છૂતી પણ જાતું નહીં અને
 પોતાને અક્રતાર્થપણું પણ માનવું નહિ, અને જો એ અક્રતાર્થપણું માને તો એને ઉપર-જે એવી ભ-
 ગવાનની કૃપા થઈ તે જાણે ચારા પાટમાં ત્રિજ બાવું તે ડગ્યુંજ નહિ ને જો છાંકે જોડેને
 જેમ તેમ કરવા લાગે તો જાણે અગ્નિમાં વિલ નાણું તે બઢી ગયું. માટે અમે કહ્યું તેમ
 જે સમજે તેને કોઈ પ્રકારની ન્યુન્યતા રહે નહિ, એમ કહિને શ્રીભીમહારાજ પોતાના આસન

ઉપર પઢાર્યા. ॥ इति वचनामृतम् ॥ २५ ॥

સંવત ૧૮૭૬ના પોસ શુદ્ધિ ૧૨-૧૩-૧૪ના દિવસ વપોરને સમે શ્રીજીમહારાજ શ્રી ગઢડા મધ્યે દાદાલાલચરના દરબારમાં હાજર થઈને શ્રીજીમહારાજ ઉપર વિરાજમાન હતા, ને માથે ધોળો ફેટો બાંધ્યો હતો તથા ધોળાં ખેંસ પેરચો હતો, તથા ધોળો ચોખ્ખા બોલ્યો હતો, તથા બે કાનને ઉપર ગુલદાવદનાં મોટાં મોટાં બે પુણ્ય ખોદ્યાં હતાં, તથા પુણ્યનો તોરો પાંચને વિષે સ્વોશો હતો, ને પોતાના મુખાંવદની આગળ પરમહંસ તથા દેશના દેશના હરીભક્તની સભા ભરાઈને બેઠી હતી, ને પરમહંસ તાલ પલાજ લેઈને કિર્તન ગાતા હતા. પછે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા ને હવે કિર્તન બોલ્યાં રાહો ને શ્રમે આ એક વાત સ્વીકારતી બોલીયે તે સાંભળો. પછે પરમહંસે કહ્યું કે હે મહારાજ બહુ સાત્ તમો વાત કરો. પછે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા ને ભગવાનનાં રસીક કિર્તન ગાતાં ગાતાં જો એક ભગવાનના સ્વરૂપમાં જ રસ જણાય તો ઠીક છે, ને જો ભગવાનના સ્વરૂપ વિના વાંજે ઠેકાણે રસ જણાય તે તો એક મોટી સ્વોદય છે, કેમ કે એ ભક્તને જેમ ભગવાનના શબ્દમાં હેત થાય છે ને તે શબ્દમાં રસ જણાય છે. તેમજ ગીત વાંચના શબ્દમાં અથવા સ્ત્રી આદિકના શબ્દમાં રસ

જણાય છે ને હેતુ થાય છે માટે એ ભક્તને ઓવિવેકી જાણવો. અને ભગવાન અથવા ભગવાનના સંત તેનાં જે વચન તેને વિષે જોવો રસ જણાય છે તેવોજ વિષયના શબ્દમાં રસ જણાય છે. એવી જો એ મુરખતા તેનો ત્યાગ કરીને એક ભગવાનને શબ્દે કરીનેજ સુખ માનવું ન એવી જાણ તેનો જે રસીક ભક્ત છે તે સ્વરો છે. અને એમ શબ્દ તેમજ સ્વરૂપ પણ એક ભગવાનનોજ હોય છે, અને અન્ય સ્વરૂપને તો કાઢી નાગ તથા વઢતો અગ્નિ તે જોવો જાણે ત્યારે તે રસીક ભક્ત સાચો. તેમજ સ્વરૂપ પણ ભગવાનનું જોઈને પરમ આનંદ પામે ને વીજા સ્વરૂપને તો જોવો નર્કનો ઢગલો તથા સંકેત કુતરું તેવું જાણે એ રસીક ભક્ત સાચો. તેમજ રસ પણ ભગવાનના માહા પ્રસાદનો હોય તેણે કરીને પરમ આનંદ પામે પણ વીજા જે નાના પ્રકારના રસ તેને સ્વાદે કરીને આનંદને ન પામે તે રસીક ભક્ત સાચો. તેમજ ભગવાનને ચઢ્યાં એવાં જે તુલસી, પુષ્પના હાર તથા નાના પ્રકારની સુગંધિયે મુક્ત એવાં અત્તર ચંદનાદિક તેની સુગંધિને ગ્રહણ કરીને પરમ આનંદ પામે પણ કોઈ અન્ય વીપયી જોવે દેહે અત્તર ચંદનાદિક ચરચ્યાં હોય એવો પુષ્પના હાર પેરચા હોય તેની સુગંધને પામીને રાહી નજ થાય. એવી રીતે જે વિષયે ભગવાન ન સંબંધિ હોય તેને વિષે અતિશય પ્રતિવાન થાય અને જગત સંબંધિ જે પંચ વિષય તેને વિષે

તિશે અભાવે યુક્ત વરતે તે રસીક ભક્ત સાચો છે, અને રસીક ભક્ત થઈને જેમ ભગવાન સંવં-
ધી વિપયને જોગે કરીને આનંદ પામે છે. તેમજ અન્ય સંવંધી જે શબ્દ, સ્પર્ષ, રૂપ, રસને
ગંધ તેને જોગે કરીને જો આનંદ પામે છે, તો એ સ્વોદો રસીક ભક્ત છે, કેમ જે જેમ ભગ-
વાનને વિષે આનંદને પામ્યો તેમજ વિપયને વિષે પણ આનંદ પામ્યો માટે એવા રસીક પણાને
એવી ઉપાસનને સ્વોદો કરી નાસવી કાં જે ભગવાન તો કાંઈ સ્વોદાનથી પણ એનો ભાવ સ્વોદો
છે, અને જેવાં પદાર્થને જાણ્યાં તેવાજ ભગવાનને પણ જાણ્યા માટે એની ભક્તિને એનું રસીકપણું
તે સ્વોદું કંહું. હવે જેમ સ્થુલ દેહને જાત્રત અવસ્થામાં પંચ વિપયનો વિવેક કહ્યો તેમજ સૂક્ષ્મ
દેહને સ્વપ્ન અવસ્થાને વિષે સૂક્ષ્મ પંચ વિપય છે, તે સ્વપ્નમાં બ્યારે ભગવાનની મુક્તિને દેખીને
તે ભગવાન સંવંધી શબ્દ, સ્પર્ષ, રૂપ, રસ ને ગંધે કરીને જેવો આનંદ પમાય તેવોને તેવોજ જો
અન્ય પંચ વિપયને દેખીને સ્વપ્નમાં આનંદ પમાય તો તે ભક્તનું રસીકપણું સ્વોદું છે અને સ્વ-
પ્નમાં કેવલ ભગવાનને સંવંધે કરીને આનંદ પામતો હોય ને અન્ય વિપયને વિષે ડલડા અન-
ની પેઠે અભાવ રહેતો હોય તો એ રસીક ભક્ત સાચો છે, અને એ મનમાં જાણતો હોય જે
ભગવાન સ્વપ્નમાં દેખાણા તે તો સાચા છે, પણ એ ભક્તને તો જેવો ભગવાનમાં પ્રેમ તેવો. અન્ય

વિપયમાં પ્રેમ છે, માટે એની સમજણ खोटी છે, અને એક ભગવાનના સ્વરૂપમાં લોભાઈ રહે
 ને વીજા વીપયમાં નજ લોભાય તે સમજણ સાચી છે. અને હ્યારે કેવલ-ભગવાનનું જ ચિત્ત-
 વન રહે છે, ત્યારે ચિત્તવન કરતાં કરતાં ગુન્યભાવને પાંખી જાય છે, ત્યારે એ મક્તને ભગવાન-
 ની મુક્તિ વિના પિંડ બ્રહ્માંડ કાંઈ માસતું નથી. પછે એવા ગુન્યને વિષે ભગવાનની મુક્તિને જોતાં
 જોતાં પ્રકાશ ધઈ આવે છે, ને તે પ્રકાશમાં ભગવાનની મુક્તિ દેખાય છે, માટે એવી રીતે કે-
 વલ ભગવાનના સ્વરૂપમાં પ્રિતિ હોય એ પતિવ્રતાની મક્તિ છે, અને અને પળ હ્યારે તમે રસકિ
 કિર્તન ગાઓ છો ત્યારે આંખું મીચીને વિચારીયે હોયે તે આવોજ વિચાર કરીયે હોયે. અને
 અમારો વિચાર થોડોજ છે, પણ ભગવાન વિના તે વિચારમાં ઘાંજું કાંઈ ટકિ શકતું નથી,
 અને ભગવાનના સ્વરૂપમાંજ રસીક પ્રતિહિતે તેમાં જો કાંઈ વિપય આડો આવે તો તેનું માથું
 ડહી જાય એવો અમારો વલવાન વિચાર છે. અને તમે જેમ કિર્તન જોડો રાખ્યું છે, તેમ અ-
 મે પણ આ વાત કરી ઇટલું એ કિર્તન જોડી રાખ્યું છે, તે-તમો આગલ કહ્યું, એમ ઓજો
 મહાગજ પોતાનું મીશ લેઈને પોતાના મક્તને અર્થે વાત કરી દેખાડી. ॥ इति वचनामु-
 तम् ॥ ૨૬ ॥

નિશી અભાવે યુક્ત વરતે તે રસીક ભક્ત સાચો છે, અને રસીક ભક્ત થઈને જેમ ભગવાન સંવં-
ધી વિપયને જોયો કરીને આનંદ પામે છે. તેમજ અન્ય સંવંધી જે શબ્દ, સ્પર્ષ, રુપ, રસને
મંથ તેને જોયો કરીને જો આનંદ પામે છે, તો એ જોયો રસીક ભક્ત છે, કેમ જે જેમ ભગ-
વાનને વિષે આનંદને પામ્યો તેમજ વિપયને વિષે પણ આનંદ પામ્યો મોટે એવા રસીક પણાને,
એવી ઉપાસનાને જોઈ કરી નાચવી કાં જે ભગવાન તો કાંઈ જોઈ નથી પણ એનો ભાવ જોઈ
છે, અને જેવાં પદાર્થને જાણ્યાં તેવાજ ભગવાનને પણ જાણ્યા મોટે એવી ભક્તિને એનું રસીકપણું
તે જોઈ કહ્યું. હવે જેમ સ્થુલ દેહને જાગ્રત અવસ્થામાં પંચ વિપયનો વિવેક કહ્યો તેમજ સૂક્ષ્મ
દેહને સ્વપ્ન અવસ્થાને વિષે સૂક્ષ્મ પંચ વિપય છે, તે સ્વપ્નમાં જ્યારે ભગવાનની મુક્તિને દેખીને
તે ભગવાન સંવંધી શબ્દ, સ્પર્ષ, રુપ, રસ ને મંથે કરીને જેવો આનંદ પમાય તેવોને તેવો જો
અન્ય પંચ વિપયને દેખીને સ્વપ્નમાં આનંદ પમાય તો તે ભક્તનું રસીકપણું જોઈ છે અને સ્વ-
પ્નમાં કેવલ ભગવાનને સંવંધે કરીને આનંદ પામતો હોય ને અન્ય વિપયને વિષે ડલટા અન-
ની પેઠે અભાવ રહેતો હોય તો એ રસીક ભક્ત સાચો છે, અને એ મનમાં જાણતો હોય જે
ભગવાન સ્વપ્નમાં દેખાણા તે તો સાચા છે, પણ એ ભક્તને તો જેવો ભગવાનમાં પ્રેમ તેવો અન્ય

વિષયમાં પ્રેમ છે, માટે એની સમજણ ઓછી છે, અને એક ભગવાનના સ્વરૂપમાં લોભાદિ
 ને વાંજા વીપયમાં નજ લોભાય તે સમજણ સાચી છે. અને ઘ્યારે કેવળ ભગવાનનું જ
 વન રહે છે, ઘ્યારે ચિંતવન કરતાં કરતાં કુન્યમાવને પાંખી જાય છે, ઘ્યારે એ ભક્તને ભગ
 ની મુક્તિ વિના પિંડ ત્રહાંડ કાંઈ માસતું નથી. પછે એવા કુન્યને વિષે ભગવાનની મુક્તિને
 જાણતાં પ્રકાશ થઈ આવે છે, ને તે પ્રકાશમાં ભગવાનની મુક્તિ દેખાય છે, માટે એવી રીતે
 વળ ભગવાનના સ્વરૂપમાં પ્રિતિ હોય એ પતિવ્રતાની ભક્તિ છે, અને અને પણ ઘ્યારે તમે
 કિર્તન ગાઓ છો ઘ્યારે આંખું મીચીને વિચારીયે છેયે તે આવોજ વિચાર કરીયે છેયે.
 અમારો વિચાર ધોડોજ છે, પણ ભગવાન વિના તે વિચારમાં ધીજું કાંઈ ટકે શકતું ન
 અને ભગવાનના સ્વરૂપમાં જ રસીક થોતિછે, ને તેમાં જો કાંઈ વિષય આડો આવે તો તેનું
 ડહો જાય એવો અમારો વળવાન વિચાર છે. અને તમે જેમ કિર્તન જોડો રાખુંછે, તેમ
 મે પણ આ વાત કરી ઇટહું એ કિર્તન જોડો રાખું છે, તે તમો આગળ કહ્યું. એમ
 મહારાજે પોતાનું મીઠા છેડેને પોતાના ભક્તને આર્થ વાત કરી દેલાડી. ॥ इति वचन
 तम ॥ ૨૬ ॥

સંવત ૨૮૭૬ ના પોસ ગુંદી ૧૨ દ્વાદશીને દિવસ શ્રીજીમહારાજ દિવસ ઊગ્યા પે-
 હેલાં શ્રીગઢડો મધ્યે લાદાલાચરના ઠરચારમાં પરમહંસની જાયગાને વિષે પધાર્યા હતા. અને
 માથે ધોલો ફેંટો બાંધ્યો હતો, તથા ધોલો ચોપાલ ઓઢ્યો હતો, તથા ચેસ પરચો હતો, ને
 ઓટા ઉપર અથમણ મુસ્લાઈદ રાહીને વિરાજમાન હતા. ને પોતાના મુસ્લાઈદની આગળ
 પરમહંસની સભા ભરાઈને બેઠી હતી. પછે શ્રીજીમહારાજ અર્ધ ઘડો સુદિ તો પોતાની નાસી-
 કાના અગ્ર સામું જોઈ રહ્યા ને પછે બોલ્યા કે પરમેશ્વરને ભજવानी તો સર્વને ફરજ છે, પણ
 સમજણમાં ફેર રહે છે, માટે જોની આવી સમજણ. હોય તેના હૃદમાં ભગવાન સર્વ પ્રકારે નિ-
 વાસ કરીને રહે છે. તેની વિગત કે જે એમ સમજતો હોય કે આ પૃથ્વી જોની રાહી સ્થિર ર-
 હી છે ને ડોલવી ડોલે છે તથા આ તારા મંડલ જેનું રાહું અધર રહ્યું છે, તથા જોના વર-
 સાબ્યા મેવ વરસે છે, તથા જોની આજ્ઞાએ કરીને સૂર્ય ચંદ્ર ઉદે અસ્તપણને પામે છે, તથા ચં-
 દ્રમાની કબ્બા કંધે ઘટે છે તથા પાલ્લીનાનો સમુદ્ર જોની મરજાદામાં રહે છે તથા જલના વિ-
 દુમાંથી મનુશ ઉત્પન્ન થાય છે, ને તેને હાંય પગ નાક કાન એ આદિક દશ દેહોયું થઈ આવે
 છે, તથા આકાશને વિશે અધર જલ રાહી મર્ચ્યું છે. ને તેમાં ગાજવીજી થાય છે. એવા અનંત

પ્રગટ પ્રમાણ જે ભગવાન તે વિના વીજો કોઈએ આશ્ચર્યનો કરનારો છે એમ માને નહિ. અને પૂર્વે જે જે અનંત પ્રકારનાં આશ્ચર્ય થઈ ગયાં છે તથા હમણે જે થાય છે તથા અગળ થાશે તે સર્વે મુને મલ્ક્યા એવા જે પ્રત્યક્ષ મગવાન તે વેતજ થાય છે એમ સમજે, અંતઃ વક્ષી પેતે એમ સમજીતો હોય જે चाये कौइ मारि उपरय धुळ नांखो चाये काई गमे तेवुं अ मान करो चाये कौइ हाथीये बिसारो चाये कौइ नारु कान कापिने गर्धडे बिसारो तेमां मां-समभावछे तथा जेने रूपवान एवि जुवान स्त्रीअथवा कुरूपवान स्त्री अथवा वृद्ध स्त्री तेने वि-तुल्य भाव रहेछे तथा सुवर्णનો ढगलो होय तथा पथरનો ढगलो होय ते बेयेने જે तुल्य જાણે છે એવિ જાતના જ્ઞાન, ભક્તી વૈરાગ્યાદિક જે અનંત હુમ્મણ તેણે જુક્ત જે ભક્ત હોય તેના હદા-માં ભગવાન નિવાસ કરે છે, પછે તે ભક્ત જે તે ભગવાનને પ્રતિ કરીને અનંત પ્રકારના એશ્વ-ર્યને પામે છે, ને અનંત જિવના ઉદારને કરે છે, અને એવિ સામર્થિ જુક્ત થકો પણ અન્ય જિવના માન અમાનને સહન કરે છે, એ પણ મોટી સામર્થિ છે, કાંજે સમર્થ વકા જરણા કરવી તે કોવધી થાય નહિ એવી રીતે જરણા કરે તેને અતિ મોટા જાણવા અને એ સમર્થ

તો કેવો છે, જે એના નેત્રમાં ભગવાન જોનારા છે, તે માટે બ્રહ્માંડમાં જેટલા જિવ પ્રાણિ છે, તેના નેત્રને પ્રકાશ કરવાને એ સમર્થ થાય છે, અને એના પગમાં ચાલનારા ભગવાન છે, તે માટે બ્રહ્માંડમાં સર્વે જીવના પગને વિષે ચાલવાની શક્તિને પોષણ કરવાને એ સમર્થ થાય છે, એમ એ સંતની સર્વે દૈદ્રિયોમાં ભગવાન રહ્યા છે, તે માટે એ સંત એ સંત તો બ્રહ્માંડમાં સર્વે જીવની દૈદ્રિયોને પ્રકાશ કરવાને સમર્થ થાય છે, માટે એ સંત તો સર્વે જગતના આધાર રૂપ છે, તે તુચ્છ જિવનું અપમાન સહે તે એમની અતિશે મોટચપ છે, ને એવી રીતની ક્ષમાવાછા છે. તેજ અતિ મોટા છે. અને જે આંખું કાઢિને પોતાથી ગરીબ હોય તેને વિચારે છે, ને મનમાં જાણે જે હું મોટો થયો છું પણ એમોટો નથી અથવા સદ્ગાદ દેસાડીને લોકને ડરાવે છે એવા જે જગતમાં જિવ છે, તે ભગવાનના ભક્ત નથી, એ તો માયાના જિવ છે. અને જમપૂરીના અધિકારી છે, એવાની જે મોટચપ છે, તે સંસારના માર્ગમાં છે. જેમ સંસારમાં જેને ઘોડું ચઢવા ન હોય તેથી જેને ઘોડું હોય તે મોટો અને એક ઘોડું બેને હોય તેથી બેને પાંચ ઘોડાં હોય તે મોટો. એમ જેમ જેમ અધિક સંપત્તિ હોય તેમ સંસાર વ્યવહારમાં અતિ મોટો કહેવાય પણ પરમેશ્વર ભગવાન તે મોટો નથી અને જેની મતિ એવી હોય જે આ સ્ત્રી તો અતિશે સુખવાન છે. અને આ

वस्त्र तो अतिशो सारं छे, अने आ मैडी तो घणी सारी छे, अने आ तुंवडो तो अतिशो सारी छे ने आ पात्र तो अतिशो सारं छे एवी रीतना जे ग्रहस्थ तथा भेख भारी ते सर्वे तुन्छ बुडि बाळ्छे. सारे तमे केशो जे एनुं कल्याण थारो के नहि धाय तो कल्याण तो पामर जेवो सत्संगमां होय तेनुं धाय छे, पण मेरे कहीं एवी जे संतता ते एमां कोइद हाडि आवंती नथी तथा पूर्वे कथा एवा जे संत तेना जे गुण ते पण एवामां आवता नथी कां जे ए पात्र थयो नथी एम वात करिने जयसाधिदानंद कहिने श्रीजी महाराज दादाखाचरना दरबारमां पोताने उतारे पधारया ॥ इति वचनममृतम् ॥ २७ ॥

संवत् १८७६ ना पौस शुद्धि १४ चउदशने दिवस श्रीजीमहाराज श्री गढडा मध्ये दादाखाचरना दरबारमां श्री वासुदेव नारायणना ओरंडानी हारे जे ओरडो तेनी ओशरीये ढोलीया उपर विराजमान हता अने सर्वे श्वेत वस्त्र धारण करयां हतां ने पोताना मुखावदनो आगळ साधुने जमवानी पंक्ति धइ हती ते संमे श्रीजी महाराज बोल्या जे जे सत्संगी सत्संगमांथी पाछो पडवानो होय तेने असहासनानी वृद्धि धाय छे ने तेने प्रथम तो दिवसे दिवसे सत्संगी मात्रनो अवगुण आवेछे ने पोताना हयामां एम जाणे जे सर्वे सत्संगी तो अण-

विराजमान हता, ने धोळो खेस पेरयो हतो; ने धोळी चादर ओढा हता. ने माथे धोळो फेटा बांध्यो हतो, ने धोळ्या पुष्पना हार पेर्या हता. ने पाथने विपे धोळ्या पुष्पनो तोरो लटकतो हतो. ने पोतामा मुखानिदनी आगळ साधु तया देश देशांना हरिभक्तनो सभा भरावने बेठी होती. पळे श्रीजिमाहाराज बोल्या जे प्रश्न पुछो, त्यारे भाषाळानेंद स्वामीये पुछ्युं जे धर्म ज्ञान विराये सहित जे भक्ति तेनुं वळ वृडिने केम पामे? त्यरि श्रीजिमहाराज बोल्या जे एना वया-
 प चार छे, एक तो पवित्र देश, धीजो सडो काळ, त्रिजो शुभ क्रिया अने चोथो सत पुरुष नो संग तेमां क्रियानुं समर्थपणुं तो योंडु छे; ने देशकाळने संगनुं कारण विदोष छे, केम जे जो पवित्र देश होय, पवित्र काळ होय ने तम जेवा संतनो संग होय तो त्यां क्रिया सडीव थाय. अने जो सिध जेवो भुंजो देश होय तया भुंजो काळ होय तया पातरयुंने भडवाअथवा दा-
 रु मांसना भक्षण करणारा तेनो संगे थांय तो क्रिया पण भुंजिज याय. माटे पवित्र देशमां रहनुं अने भुंजो काळ वसंतो होय त्यांथीं आधुं पाळुं स्वार्थ निसर्गुं अने संगं पण प्रभूना भक्तने पंच वर्त्तमाने बुक्त एवा. जे ब्रह्मवैर्त्ती साधु तिनो कर्वा, तो हरिभक्तने परमेश्वरानी जे भक्तिनुं वळ ते आतिशो ब्रूदि पामे ए प्रश्नो उंचांछे पळे मुक्तानेंद स्वामीये पुछ्युं जे हे महा-

सगङ्गु छे ने हुं समजुं छुं एम सर्वेया अधिक पोताने बाणे ने रात्री दिवस पोताना हैयामां
मुजाया करे अने दिवसमां क्रोड ठेकाणे सुखे करीने बेस नहिं ने रात्रीमां सुवे तो निद्रा पण
आवे नही ने कौय तो क्यारे मटेज नहिं ने अधबल्लेलां काष्टनी पेटे धुंधवाया करे एनुं जेने वरते
त्यारे तेने एम जाणीए जे ए सत्संगमांथी पहवानो ययी छे ने एवी होय ने ते जेटला दिवस
सत्संगमां रहे तेटला दिवस पण तेना हइयामां कोइ दिवस सुख आवि नहिं ने अंते पाछो प
डी जायछे, अने सत्संगमां जेने कथारो धवानो होय तेने शूभ वासनां वृद्धि पामेछे, त्यारे तेने दिव-
से दिवसे सत्संगी मान्नो हैयामां गुणज आवि अने भुव हरिभक्तने मोटा समज्जे ने पोताने न्युन
समज्जे ने आठे पाहोर तेना हैयामां सत्संगनो आनंद वरसा करे एवां लक्षण ज्यारे होय त्यारे
जाणीये जे शूभ वासना वृद्धि पामो छे ने ते जेम जेम वधु वधु सत्संग करेछे तेम तेम वधु वधु
समाप्त धातो जायछे ने अतिशे मोटपने पामो जाय छे एवी रीते श्रीजी महाराज वात करा
ने जयसाचिदानंद कहीने पोताने आरुने पधारथा ॥ इति वचनामृतं ॥ २८ ॥

संवत् १८७६ ईना पोसशुद्ध २५ पुन्यमने दिवस सांजने सुभे श्रीजी माहाराजश्री
गढडा मध्ये दादत्याचरना दरबारमां आधमणे बारच ओरुडानी ओशारिये ढोलीया उपर

વરાજમાન હતા, ને ધોઢી છેસ પેચો હતો, ને ધોઢી આદર ઓઢિ હતી ને માથે ધોઢી નેઢો
 વાંધ્યો હતો, ને ધોઢા પુળના હાર પેરયા હતા ને પાષને વિવે ધોઢા- પુળનો તોરો લટકતો
 હતો ને પોતાના મુઘાંદિની આગલ સાધુ તયા દેશ દેશનો હરિભક્તનો સમા ભરાઈને બેઠી
 હતો. પંડે શ્રીજિમહારાજ બોલ્યા બે પ્રશ્ન પૂછો ત્યારે ગાંપાલનંદ સ્વામીયે પૂછ્યું બે ધર્મ જ્ઞાન
 વૈરાગ્યે સહિત બે ભક્તિ તેનું વંલ વૃદ્ધિને કેમ પામે? ત્યારે શ્રીજિમહારાજ બોલ્યા બે એના ડયા-
 પ ચાર છે, એક તો પવિત્ર દેશ, બીજો સહો કાલ, ત્રિજો શુભ-ક્રિયા અને ચોથો સત પૂરુષ
 નો સંગ તેમાં ક્રિયાનું સમર્થપણું તો થોડું છે, ને દેશકાલને સંગનું કારણ વિશેષ છે, કેમ જો
 જો પવિત્ર દેશ હોય, પવિત્ર કાલ હોય ને તમ જેવા સંતનો સંગ હોય તો ત્યાં ક્રિયા સહીજ
 થાય. અને જો સિંધ જેવો ધુંડો દેશ હોય તયા ધુંડો કાલ હોય તયા પાતરુંને મહવાઝ્રથવા દા-
 ત માંસના ભક્ષણ કરનારા તેનો સંગ થાય તો ક્રિયા પણ ધુંડિજ યાય. માટે પવિત્ર દેશમાં
 રહેવું અને ધુંડો કાલ વરતતો હોય ત્યાંથી આનું પાનું સેવિ શિ નિસરવું અને સંગ પણ પ્રભૂના
 ભક્તને પંચ વર્તમાને નુક્ત એવા બે ત્રણેવેના સાધુ વિનો કરવા તો હરિભક્તને પરમેશ્વરીને
 ભક્તિનું વંલ તે આતિથો ત્રણે પામે એ પ્રશ્નો ઉત્તરછે. પંડે મુકાનંદ સ્વામીયે પૂછ્યું બે-હે મહા-

राज कोइक हरिभक्त तेने प्रथम तो अंतर गोत्रं सरं होय' ने पछे तो अतिशे शुद्ध थइ जाय छे, ते एने कोइ-पूर्वो संस्कार छे' तेने करीने । एम थयुं, के भगवान्नी कृपाये करीने एम थयुं, के ए हरीभक्तने पुरुष प्रयत्ने करीने-थयुं? पछे श्रीजीमहाराज बोल्या जे पूर्वने संस्कार करीने जे सार अथवा नरमुं थाय ते तो' सर्व जगतना जाण्यामां आवे, जेम भरतजीने मुंगलामां आसक्ति थइ एवे ठेकाणे प्रारब्ध लेवाय अथवा कोइ कंगाले होय ने तेने मोटुं राग्य मळे, एवी रलिये थाय ते तो सर्व जगतना जाण्यामां आवे सारे तेने तो प्रारब्ध जाणवूं पछे श्रीजीमहाराज पोतानी वत करी जे अगे जे जे साधन करयां हतां तेने विपे कोइ रीते देह रहेज नहि ने तेमां पण देह रह्यो' तेने प्रारब्ध कैये ते जुं तो अगे श्री पुरुषोत्तम पुरीमां रहेता सारे केटलाक मासे सुद्धि तो वायु भक्षण करीने रह्या' तथा त्रण्य न्यार गाउना प्होळा पाटवाळी एक नदी हती तेने विपे एकवार शरीर तणतुं मेळ्युं तथा सीयाळो, उनाळो ने चो-मासु तेने विपे छाया विना एक कोपिनभर रहेता तथा जाडिने विपे-वाद्य हाथी तथा अण्ण-पाडा तेनी मेळे फरतां एवां एवां अनंत विकट ठेकाणां तेने विपे फरया तोय पूण कोइ रीते देह पडयो नहि सारे एवे ठेकाणे तो प्रारब्ध लेवं अने जेम सांतांपनी नामे ब्राह्मण तेनी पत्र

जे ते नर्कधी मुकाणी अने वळी जेम पांच वपना ठुन्नजिये भगवाननी स्तुती करवा मांडी त्या-
रे वेदादिक अर्थानी सेहेजे स्फुर्ति पद एवी रीते अति शुद्ध भावे करीने प्रसन्न ध्या जे भग-
वान तेनी इच्छाये करीने तथा ते भगवानने वरदाने करीने अथवा अति शुद्ध भावे करीने प्र-
सन्न ध्या जे भगवानना एकांतिक साधु तेना वरदाने करीने जे सडी बुद्धि धाय तेने भगवाननी
कृपा जाणवी अने रुडा साधुनी संग करीने पोते पोताने विचारे करीने पोताने समास धाय
तेने तो पुरुष प्रयत्न कहिये एम वतें करीने जय सच्चिदानंद कहिने श्रीजीमहाराज हसता ह-
सता पोताने आसने पधारया ॥ इति वचनमृतम् ॥ २९ ॥

संवत् १९७६ ना पौस शुद्ध १ पडवने दिवस सांजना श्रीजी महाराज श्री गढडा
मध्ये दादाखाचरना दरबारमी श्री वासुदेव नारायणना मंदिराने हार उत्तरदि वार ओरडो
छे तेनि ओसरये ढोलीया उपर विराजमान हता, ने धोळो खेस परबो हतो ने धोळी चाद-
र आढी हतीने माथे धोळो फेंडो वांथो हतो ने धोळा पूषपना हार पेहेरया हता ने वे का-
नने विपे धोळा पूषपना गुच्छ खोशा हता ने पाधने विपे धोळा पूषपना तोरा लटकता हता ने
धोळा पूषपना बेरेखा पेरया हता ने पोताना मुखार्विदनी आगळ मुनी मंडळ तथा देश देशना

हृदयभक्तनी सभां मराइनें वेठीं हंतो ने मनीं मंडळ किर्तन बोलतो हेतां, पळे श्रीजी महाराज
 बोल्या जे हवे तो प्रभ-उत्तर करी त्यारे श्रीजी महाराज ग्रंथे दिनामाथ भटे पूछतुं जे हे। म
 हाराज कोइक समे तो हजां प्रगट थाय पण तेनो ममने विपे दुर्म वेसे नही अने कोइक स-
 मे तो अल्प घाट थाय तेनो मनने विपे दुस वेसे तेनु कांस्थ गु छे अने भगवानना भक्तने
 ए मननां वाटनी निवृत्ति थयांनी उपांय शो छे त्यारे श्रीजी महाराज बोल्या जे एनु कारण
 तो गुण छे, ते थ्यारे तमो गुण प्रधान होय ने तेमां घाट थाय त्यारे सुपुति सरखी श्रवस्था
 रहेती होय माटे तेमां घाटनो दुस वेसे नही, अने थ्यारे सत्वगुण वरततो होय त्यारे प्रकाश
 जेवु वरते ने ते समे जे जे घाट थाय अने विचारि करिने खाश करी नाखे माटे हे घाटनो
 पण दुर्म वेसे नहि, अने थ्यारे गुण वरते थ्यारे जे घाट थाय ने तेनो
 मनने विपे दुस वेसे माटे दुस वेसे छे ने मधी बेसतो तेनु कारण तो गुण अने बुद्धिमान होय
 तो आ वातने विचारीने जे समे घाट थाय ते समे ते घाट सामुं जेवु तो पातामां जे गुण
 धान वरततो होय तेने श्रीछसै अने वाडि वाडि पळपळमां मद्धम घाट थाय छे ते तो कीइना
 सोनगमां ज्योने मदि ते उम जेय कोन कवविचने योग जे ज्योना हिममां जे नण चार

સામી દ્રાષ્ટે રાખે અને સત્સંગમાં જે ભગવાની વાર્તા ધાય તેને ધારણ વિવારણ કરે તો આ
 સત્સંગનો પ્રતાપ પણ એવો છે જેને ગુણના ઘાટ યાતા હોય તે ઘાટનો તેને નિવૃત્તિ થઈ જાય છે તે
 તેને નિરુત્થાન થઈને અસ્વંડ પરમેશ્વરના સ્વરૂપનું ચિત્તવન ધાય છે, અને સત્સંગ વિના એકાન્ત
 કોટિ સાધન કરે પણ તેને ઘાટનો પ્રતાપ નથી, અને પરમેશ્વરની વાર્તાને ધારે વિચારે તો એ મલિન ઘાટનો નાશ
 નિઃકપટપણ કરાવે સત્સંગ કરે ને પરમેશ્વરની વાર્તાને ધારે વિચારે તો એ મલિન ઘાટનો નાશ
 ધાય છે, માટે સત્સંગનો પ્રતાપ તો અતિશે મોટો છે, અને ત્રિજાં સાધન છે, તે કોઈ સત્સંગ
 તુલ્ય ધાય નહિ કોઈ શાધને કરીને જે ઘાટની નિવૃત્તિ નથી થાતી તેની નિવૃત્તિ સત્સંગમાં
 ધાય છે, તે કારણ પણ માટે જેને રજોગુણ સંબંધી મલિન ઘાટ ટાલવા હોય તેને મન કર્મન-
 વને નિઃકપટપણે સત્સંગ કરવો તો સત્સંગના પ્રતાપથી એ ઘાટની નિવૃત્તિ થઈ જાશે. ॥
 इति वचनमृतम् ॥ ३०

સંવત ૧૮૭૬ ના પોશ વદિ ૨ વિજને દિવસ સાંજને સમે શ્રીજિમહારાજ શ્રીગઢડા
 મથે દાદાલાચરના દરવારમાં પોતાને ઉતારે ઊગમણે વાર શ્રીરત્નની શ્રોશરિયે ગાદિ તકિ-

સીમો દ્રોષે રાખે અને સત્સંગમાં જે ભગવાનની વાર્તા થાય તેને ધારવા વિવારવા કરે તો સત્સંગનો પ્રતાપ પણ એવો છે જે જે ગુણના ઘાટ યાતા હોય તે ઘાટનો તેને ત્રિવૃત્તિ થઈ જાય છે તેને નિસ્થાન થઈને અસ્વંડ પરમેશ્વરના સ્વરૂપનું ચિત્તવન થાય છે, અને સત્સંગ વિનાને કશું કોઈ સાધન કરે નહીં. જન્મ મરણ ચક્રમાંથી એક સ્ત્રી મારી, સ્વાય પછી વગલો મારે વાછડો માર્યો ને મધના પુડા ઉલેડ્યા તેણે કરીને એને મધુ સુદન કહે છે પણ એણે કાંઈ મનામે દૈત્ય માર્યો નથી ને વર્ણસંકર એવા જે પાંડવ તેણે પૂજ્યો તેણે કરીને શું એ ભગવાન થો? એવી રીતે ભગવાનને ભગવનના મુક્તનો અવગુણ આસુરી બુદ્ધિ વાળો લિધો પણ ભગવાનના મુક્ત હતા તેણે એવો અવગુણ કાંઈ ના લિધો માટે એવી જાતનો જેને અવગુણ આવે તેને આસુરી બુદ્ધિ વાળો જાણવો સ્વાયે કશીને તે હરીમુક્ત પૂજ્યું જે હે મહારાજમ તા જે પ્રભુના મુક્ત હોય તેનો તો અવગુણ આવે નહીં પણ જેવો તેવો હરીમુક્ત હોય તેનો અવગુણ તો આવે સ્વર્ગ પછે શ્રીજીમહારાજનાં વોલંયા જે જેમ તમે સમજી છો તેમ નાનપ મોટાપ નથી મોટાપ તો પ્રત્યક્ષ ભગવાનના નિશ્ચયે કરીને તથા તે ભગવાનની આજ્ઞાને વિધે વરતવે કરીને છે.

ચ. ને એ બે વાનાં જોને ન હોય ને તે ગમે તેવો વ્યવહાર કરીને મોટો હોય તો પણ એ નાનોજ છે, અને એ પ્રથમ કહી એવી મોટાળ તો આજ આપણા સત્સંગમાં સર્વે હરીભક્તને વિષે છે કેમ જો આજ એ સર્વે હરીભક્ત છે, તે એમ સમજે છે જો અક્ષરાર્થેતિ એવા જે પુરુષોત્તમ તે અમને પ્રત્યક્ષ મળ્યા છે ને અમે કુતાર્થ થયા હૈયે એમ સમજીને પ્રત્યક્ષ ભગવાનની આજ્ઞામાં રહ્યા થકા તે ભગવાનની ભક્તિ કરે છે, માટે એવા જે હરીભક્ત તેનો કાંઈક દેહ સ્વભાવ જોઈને તેનો અવગુણ લેવો નહિ અને જોને અવગુણ લીધાનો સ્વભાવ હોય તેનો તો આસુરી બુદ્ધિ યદ જાય છે.

॥ इति वचनामृतम् ॥ ૩૧ ॥

સંવત ૧૮૭૬ ના પોસ વૃદિ ૩ ત્રિજને દિવસ પ્રભાત સમે ઓગટ્ટા મધ્યે શ્રીજિમ હારાજ દાદાસ્વાચરના દરબારમાં આયુષમેળે ધાર ઓરહાની ઓશરણિયે ઢોલીયા ઉપર વિરાજમાન હતા. ને ધોળો સેસ પેરચો હતો, ને માથે ધોળી પાચ વાંધી હતો, ને ધોળી ચાદર ઓઢી હતી, ને લલાટને વિષે કેસરની આડચ કરી હતો, ને ધોળા ધુણનો હાર પેરચો હતો ને પાંચને વિષે ધોળા ધુણનો તોરો લટકતો હતો ને પોતાના મુસ્વાવિંદની આયલ મુની તથા દેશદેશના હરીભક્તની સમા ભરાઈને વેઠી હતી, ને કીર્તન ચાલતા હતા. પછે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે

સાંભળ્યો એક પ્રશ્ન કરીયો ત્યારે મુની તથા હરીભક્તે કહ્યું જે હે મહારાજ, પૂછ્યો. પછે શ્રીજીને મહારાજ ઘણીકવાર સુધી વિચારીને બોલ્યા જે આ સંસારમાં જે વિપદ જીવિહોય તે પંચ વિપદ વિના રહી શકે નહિ તે જેમ એ વિમુક્ત જીવને પંચ વિપય છે, તેમ હરીજનને પણ પંચ વિપદને પળ તેમાં મેદ છે તે મેદ કેમ છે તો વિપદ જીવ તો ભગવાન વિના અન્ય જે ગ્રામ્ય વિપય તેને મોગવે છે, ને ભગવાનના ભક્ત છે તેને તો ભગવાની કયા સાંભળી તેજ શ્રીજીનો વિપય છે અને ભગવાનના ચરણાવિદનો સ્પર્શ કરવો અથવા સંતના ચરણની રજનો સ્પર્શ કરવો તે ત્વચાનો વિપય છે, ને ભગવાનનાં અથવા સંત તેનાં દર્શન કરવાં તે નેત્રનો વિપય છે, અને ભગવાનના પ્રસાદ લેવો તથા ભગવાનના ગુણ ગાવા તે જિભનો વિપય છે, અને ભગવાનને ચડ્યાં પદો પદ્યાદિક તેની સુગંધિ લેવી તે ઘ્રાણનો વિપય છે, એવી રીતે વિમુક્તને હરીભક્તનાં વિપયમાં મેદ છે, અને એવી રીતના વિપય વિના તો હરીભક્તે પણ રેવાતું નથી અને નારદ સનકાદિક જેનાં અનાદો મુક્ત છે, તેમણે પણ એવા પાંચ વિપય વિના રહેવાતું નથી, તે સમાધિમાં ઘણા કાલ રહે છે પણ તે સમાધિમાંથી નીકળીને ભગવાનની કયા કિર્તવ્ય શ્રવણાદિક વિપયને મોગવેદે અને જેમ પદ્મી હોય તે પોતાના માલને મુકીને ચરવા નિકળે છે તે ચારો કરીને રાત્રી સંગે ૧૨૭

પોતપોતાના માલ્યામા જાડને વિરામ કરે છે, પણ પોતપોતાના સ્થાનકને કોઈ દિવસ મુલ્લીને વી-
 જાને સ્થાનકે જતાં નથી તેમ ભગવાનનો ભક્ત છે, તે ભગવાનની કથા કિર્તન શ્રવણાદિક એવો
 જે ચારો તેને ચરોને પોતાનો માલ્યો જે ભગવાનનું સ્વરૂપ તેમાં જાડને વિરામ કરે છે. બ્રહ્મે વલ્લી
 પશુ પક્ષી સર્વે જીવ જેમ પોતપોતાનો ચારો કરીને પોતપોતાને સ્થાનકે જાડને વિરામ કરે છે,
 તેમ મનુષ્ય પણ જે જે કારણ હોય તેને અર્થે દેશવિદેશો જાય છે પણ પોતાને. ઘેર આવે છે,
 ત્યારે નિરાંત કરીને બેસે છે. એ સર્વે દૃષ્ટાંત સિદ્ધાંત કહ્યાં તે વપર તમે સર્વે હરિભક્તને બ્રમ્મે
 પ્રશ્ન પુછીયે છેયે જે જેમ વિમુક્ત જીવ ગ્રામ્ય પંચ વિષયમાં વંધાણા છે ને તે વિષય વિમા પલ્લ-
 માત્ર ચાલતું નથી તેમ તેમ ભગવાનનો કથા વારતાનું જે શ્રવણાદિક તે રૂપો જે વિષય તેમાં
 દૃઢપણે વંધાડને એના વિષય થયા છો કે નહિ? અને વલ્લી વીજું પ્રશ્ન પુછીયે છેડયે જે જેમ
 પક્ષિ ચારો કરીને પોતાના માલ્યામાં આવે છે તેમ તમે સર્વે ભગવાનનો કથા કિર્તનાદિક સ-
 વિયો ચારો કરીને પાછા ભગવાનના સ્વરૂપ રૂપો માલ્યામાં વિરામ કરોછો કે વિજે બ્યાં ત્યાં
 વિરામ કરો છો? અને વલ્લી જેમ ધણિયાતું ઢોર હોય તે સાંમમાં ચરોને સંજો પોતાને ચિલે
 આવે છે ને જે હરારું ઢોર હોય તે ચિલે આવે નહિ ને જેનું તેનું સ્વતર સ્વાડને બ્યાં ત્યાં વેચી

रहे, पछे कौक धौका मुके का बाघ आवे तो मारे तेम तेम ते धणियाता ढोरनी पठे पोताने
 खिले आवो छो के हराया ढोरनी पठे कोइनुं खेतर खाइने झां सां बेसीने विराम करोछो?
 ए सर्वे प्रश्नो उत्तर पोताना अंतरमां विचारिने मोटा मोटा हो ते करो. पछे मुनी तथा ह-
 रीभक्त सर्वे जुदा जुदा बोल्यो जे हे महाराज भगवाननी कथा किर्त्तनादिकना विपइ पण थ-
 या छिये, ने भगवाननी मुर्ति स्पी जे मळो तथा खिलो तेने मुकीने चिबे ठेकाणो रहेता पण
 नथी ते वारताने सांभळीने श्रीजीमहाराज घणुं प्रसन्न थया. अने वळी तेने ते दिवसे बपोर
 नमते श्रीजीमहाराज दादाखाचरना दरबार बच्ये लोमडा तळे ढोलीया उपर विराजमानहता
 ने पोताना मुखारबिंदनी आगळ मुनी तथा देशदेशनाहरिभक्तनी सभा भराइने बेठी हती,
 पछे श्रीवासुदेवनायणना मंदिर सनमुख विराजमान हता, ने मुनी किर्त्तन बोलता हता,
 पछे श्रीजीमहाराज बोल्यो जे हवे तो प्रश्न उत्तर करो, पछे दिनानांय भटें तथा ब्रह्मानंद स्वा-
 मीये पुछुं जे कीइ समे तो भगवानना भकना हदामां आनंदयो भगवाननुं भजनस्मरण थाय
 छे ने भगवाननी मुर्तिनुं चितवन थाय छे अने कीइ समे तो अंतर डोळाइ जाय छे ने भज-
 न स्मरणनुं सुखआवतुं नथी तेनुं गुं कारण छे? सारे श्रीजी महाराज बोल्यो जे एने भग-

ध्याननी मूर्ति धार्यानी जुक्ति आवडती नथी, सारे मुक्तानंद स्वामीये पृच्छयुं जे
 केवो रीते जुक्ति जाणवी, त्यारे श्रीजी महाराज बोल्याजे जुक्ति तो एम छे जे
 अंतःकरणेने विषे गुणनो प्रवेश थाय छे ते ब्यारे सत्वगुण वरततो होय त्यारे
 अंतःकर्ण निर्मळ वरते ने भगवाननी मूर्त्तिनुं भजन स्मर्ण सुखे थाय ने ब्यारे रजोगुण वरते
 सारे अंतःकरण डोळाइ जाय ने घाट संकल्प घणा थाय ने भजन स्मरण सुखे थाय नहि
 अने ब्यारे तमोगुण वरते सारे तो अंतःकरण शुन्य वरते माटे भजनना करनाराने गुण अ-
 वगुण ओळखवा, ने जे समे सत्वगुण वरततो होय ते समे भगवाननी मूर्त्तिनुं ध्यान करवुं,
 अने तमोगुण वरते सारे कशो घाट थाय नहि ने शून्य सरखुं वरते तेमां पणभगवाननुं ध्या-
 न न करवुं, अने ब्यारे रजोगुण वरततो होय सारे घाट संकल्प घणा थाय माटे ते समे भग-
 वानुं ध्यान करवुं नहि. ने ते समे तो एम जाणवुं जे हुं तो संकल्प थकी जुदो हुं ने आ-
 त्मा हुं ने ए संकल्पनो जाणनारो हुं ने ते मारे विषे अंतराजामी रुपे पुरुषोत्तम भगवान स-
 दा काळ विराजे छे, अने ब्यारे रजोगुणनो वेग मठी जाय सारे भगवाननी मूर्त्तिनुं ध्यान क-
 रवें अने रजोगुण वरततो होय सारे ते संकल्प नाका भाग छे संकल्पने जे अने ते नाकां नहि

म जे अंतःकरण तो जेवु नानुं छोकसुं तथा वादसुं तथा कुतसुं तथा बाळकनो रमाडनार ते
 वुं छे ने ए अंतःकरणनो एवो स्वभाव छे ते विनाप्रयोजन वाळां कर्यां करे, माटे जेने भगवा-
 ननुं ध्यान करवुं तेने अंतःकरणना घाटने मानवा पण नहि ने पोताने ने अंतःकरणने जुहुं मा-
 नवुं. अने पोताना आत्माने जुहो मानने भगवाननुं भजन करवुं ॥ इतिवचनमृतम् ॥

सुंवत १८७६ ना पोस शुद्ध ५ पंचमने दिवस पाछळो पोर दिवस हतो त्यार श्री-
 जी महाराज श्री गडडा मध्ये दादाखाचरना दरवारमां श्री वामुदेव नारायणना मंदिरनी
 जोड जे औरडो तेनी ओसरिये उगमणे मुखार्विंदे डोलीया उपर विराजमान हता, ने धोळी
 खेस पेरयो हतो ने धोळी चादर ओढो हतो ने माथे कसबी रंगनाछेडानो फेंडो बांध्यो हतो.
 ने पोताना मुखार्विंदनी आगळ मुनी तथा देश देशना हरीभक्तनी सभा भराइने वेठी हतो ते
 सभे मुक्तानंद स्वामीए प्रश्न पृछ्यो जे भगवानने प्रसन्न करवानां साधन अनंत प्रकारनां आ-
 स्वामां कथां छे पण ते मध्ये एवं एक साधन कियुं चळवान छे जे समय साधन करे जेवा भ-
 गवान प्रसन्न थाय तेवा एक साधने करीने भगवान राजी थाय ते एवो एक उपाय कहो त्यारे
 श्रीजी महाराज बोल्या जे एकज साधने करीने भगवान राजी थाय ते कहोए ते सांभळो. जे

ભગવાનનો જેને હાથ આશરો એક સર્વ સાધનમા મોટું સાધન છે તેણે કરીને ભગવાન રાજી
 થાય છે ને તે આશરો અતિ દૃઢ બોદાયે. જેને વિષે કાંઈ પોલ્ય રહે નહિ. તે આશરમાં ત્રણ
 ભેદ છે, એક મૂઢપણે કરીને ભગવાનનો નિશ્ચે યાય છે. તે અતિ મૂઢ હોય તેને વ્રહ્મા જમો હોય
 તે નિશ્ચેમાં ડોલવે તોય પણ ડેાલે નહિ. અને વોજો પ્રકાર એ છે જે ભગવાનમાં જે પ્રીતી, તેણે
 કરીને ભગવાનનો દૃઢ આશરો ધાય છે તે જેને દૃઢ પ્રીતિ હોય તે પરમેશ્વરને મુકિને વિજા
 પદાર્થમાં જોરાવરી પ્રીતિ કરે તોય પણ થાતી નથી એવી રીતે જેને દૃઢ પ્રીતિ હોય તે પ્રીતિયે
 કરીને ભગવાનનો દૃઢ આશરો કહેવાય છે, અને ત્રીજો પ્રકાર એ છે જે જેને વૃદ્ધિ વિજાળા
 હોય તે ભગવાનનું સગુણ નિર્ગુણ પણું તથા અન્યથાતેરેક પણું તેને સમજતો હોય અને ભગ-
 વાનની માયા થકી જે જે સર્ગ ધર્યો છે તેને સમજતો હોય અને ભગવાનના જે પ્રધીને વિષે અ-
 વતાર ધાય છે તેની રીતને સમજતો હોય અને જગતની ઉત્પત્તિ કાલે ભગવાન જે પ્રકારે અસ-
 ર રૂપે વરતે તથા પુરુષ પ્રકૃતિ રૂપે વરતે છે તથા વિરાટ પુરુષ રૂપે વરતે છે તથા વ્રહ્માદિક પ્ર-
 જાપતિ રૂપે વરતે છે તથા જિવના કલ્યાણને અર્થે નારદ સનકાદિક રૂપે વરતે છે એ સર્વ રીતને
 મમ્મનો તાણે જાણે અને ઉપમેશ્વર આત્માને પ્રાણી ત્ત્વ ને નિર્વિકલ્પ આત્માને હોય એવી રીતે જેની દ્ર

પ્રિયોપોચતાં હોય તે બુદ્ધિયે કરીને ભગવાનનો દ્રઢ આશરો છે તે ત્રિજાનો ટાલ્યો ટલે નહિ એવું
 ભગવાન મનુષ્ય દેહને ગ્રહણ કરીને સમર્પણે અથવા અસમર્પણે વરતતા હોય તો તેને ટેલો
 તેમી બુદ્ધિને વિષે ધોતિ થાય નહિ. એમ કહીને પહે ઓર્જીમહારાજ ચોલ્યા જે કહે તો તમે
 'અ' પ્રથમ પુનું, સ્વારે મુક્તાનંદ સ્વામી ચોલ્યા જે પુછો મહારાજ, પહે એમ પુછું જે અમે વ
 ત્તાં જે જળ્યે અંગ તેમાં તમારું કિયું અંગ છે, અને એ જળ્યે અંગ ભગવાનના ભક્તને મિશ્રી
 હોય પણ તેમાં જે અંગ પ્રધાન હોય તેનું તે અંગ કેહેવાય માટે મુઢપણું, પ્રિતિ ને સમજણ એ
 જળ્યે અંગ તેમાં તમારું કિયું અંગ છે? પહે મુક્તાનંદ સ્વામી તથા બ્રહ્માનંદ સ્વામી ચોલ્યા
 અમારે તો સમજણનું અંગ છે અને વીજા સાધુ પણ જેને જે અંગ હતાં તે કહ્યાં ॥ હાં

વચનામૃતમ્ ॥ ૩૩ ॥

સંવત ૧૮૭૬ ના પોસ વદિ ૧૨ એકાદશીને દિવસ સવારમાં ઓર્જીમહારાજ
 શ્રી ગઢડા મધ્યે તાડા સાચરના દરવારમાં આપમણે વાર ઓરદ્વાની ઓસરોયે હોલીયા
 પર દક્ષણાતું મુલાવિંદ રાત્રીને વિરાજમાન હતા અને ધોલો સ્વેદા પહેર્યો હતો ને ધોલો ચો
 કાલ ઓઢ્યો હતો ને માથે ધોલો પાઘ બાંધી હતી ને ફુલના હાર પહેર્યા હતા ને પાવન

વિવે પૂષ્પના તથા હિરના તોરા લટકતા મુકયા હતા ને બે કાનની ઉપર પૂષ્પના ગુહા યોગે
 હતા ને પોતાના મુખાવિંદની આગળ મુની તથા દેશ દેશના હરીભક્તની સમા ભરાઈને વેળી હ-
 તો ને મુની વાજીંત્ર લઈને કિર્તન ગાતા હતા, પછે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા કે કિર્તન રાખીને
 પ્રશ્ન ઉત્તર કરો. પછે બ્રહ્માનંદ સ્વામીએ પૂછ્યું કે સર્વે સુખના ધામને સર્વે થકી પર એવા કે
 પરમેશ્વર છે તેમાં જિવની વૃત્તિ ચોટતી નથી ને માફક એવા કે નાશવંત તુચ્છ પદાર્થ તેમાં જી-
 વની વૃત્તિ ચોટતી જાય છે તેનું શું કારણ છે? પછે તેનો ઉત્તર મુક્તાનંદ સ્વામી કરવા લાગ્યા
 પણ થયો નહિ. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા કે એ પ્રશ્નો ઉત્તર સાંભળ્યો શ્રમે કરીયે હોય કે
 કે દિવસથી પરમેશ્વરે આ જગતની નૃપિ કરી છે તે દિવસથી એવીજ કલ્લ ચડાવી મુકી છે,
 કે ફરીને પરમેશ્વરને દાખડો કરવો પડે નહિ ને સંસારની કે વૃદ્ધિ કરવી તે પોતાનો મેલેજ
 ધયા કરે એવો ફેર ચડાવો મુક્યો છે તે માટે સહેજે સ્ત્રીમાં પુસ્પને હેત થાય છે ને પુસ્પમાં
 સ્ત્રીને હેત થાય છે, ને એ સ્ત્રીથી ઉપજી કે પ્રજા તેમાં પણ સહેજે હેત થાય છે, ને એ હેત
 સ્ત્રી ભગવાનની માયાછે તે માયાના પ્રવાહમાં કે ન વહે તેનો વૃત્તિ ભગવાનના સ્વરૂપમાં રહે છે,
 માટે કે ભગવાનના ગત્ત હોય તે માફક પદાર્થને વિવે દોષ ત્રિદિ રાખીને વૈરાગ્યને પામે ને મ-

ગવાનને સવેં મુલ્યમય જાણને ભગવાનમાં વૃત્તિ રાખે. અને જો માદક પદાર્થને વિષે વૈરાગ્ય ન રાખે ને ભગવાનના સ્વરૂપથી જુદા પડે તો શિવ વ્રહ્માને નારદાદિક એ જેવા સમર્થ મુક્તહોય તે પળ માદક પદાર્થમાં તણાઈ જાય છે, તેટલા માટે ભગવાનને મુક્તિને માદક પદાર્થનો સંગ કરે તો જરૂર તેમાં જિવની વૃત્તિ ઘોડી જાય તે સારુ પરમેશ્વરના ભક્તને પરમેશ્વર વિના વિજે કોઈ ઠેકાણે પ્રાપ્તી રાખવી નહિ. પછે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે હવે મુક્તાનંદ સ્વામીને પ્રશ્ન કરવાનો વારો આવ્યો તે પ્રશ્ન કરો. પછે શ્રી મુક્તાનંદ સ્વામીએ પૂછ્યું જે જીવને ભગવાનની પ્રાપ્તિ થાવી તે શ્રુતિ દુર્લભ છે અને ભગવાનની પ્રાપ્તિ થઈ ત્યારે અર્પી બીજો મોટો લાભ પણ નથી ને તેથી આનંદ પણ વીજો નથી તે એવા મોટા આનંદને મુક્તિને તુલ્ય પદાર્થ સારુ કેમ ક્લેશને પામે છે એ પ્રશ્ન છે. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે ત્યો એનો ઉત્તર કરીયે. જે પરમેશ્વરના વચનને મુક્તિને અરે આડો અવલો ઢોલે છે, ત્યારે ક્લેશને પામે છે અને જો વચનને વિષે રહે છે તો જેવો ભગવાનનો આનંદ છે તેવા આનંદમાં રહે છે ને જેટલું જે ભગવાનનું વચન લેપે છે તેટલો તેને ક્લેશ થાય છે; માટે સાગીને જે જે આજ્ઞા કરી છે, તે પ્રમાણે સાગીને રહેવું ને પ્રહસ્યને જે પ્રમાણે આજ્ઞા કરી છે, તે પ્રમાણે પ્રહસ્યને રહેવું ને તેમાં જેટલો ફેર પડે

છે તેટલો ક્લેશ થાય છે. અને સાગી હોય તેને અણ પ્રકારે છાનો સાગ રાખવો સારે તેનું
 બ્રહ્મચર્ય વ્રત પુરુ કેવાય નો તેમાંથી જેને જેટલો ફેર પડે તેને તેટલો ક્લેશ થાય છે. અને ગ્ર-
 હસ્થને પણ વ્રહ્મચર્ય કહ્યું છે જે પણ છાનો સાગ રાખવો તથા પોતાની છાનો પણ વ્રતને દિવ
 સ ત્યાગ રાખવો, ને ઋતુ સમેજ છાનો સંગ કરવો. એ આદિકા જે જે ત્યાગિને ને ગ્રહસ્થને
 નિયમ કહ્યા છે, તેમાં જેને જેટલો ફેર પડે તેને તેટલો ક્લેશ થાય છે. અને ભગવાનથી જે
 વિમુખ જીવિ હોય તેને જે સુખ દુઃખ આવે છે તે તે પોતાને કર્મે કરીને આવે છે ને જે ભગવા-
 નનાં અંક હોય તેને જેટલું સુખ દુઃખ થાય છે, તે કર્મનું પરિણામ છે. ભગવાનનાં ભક્તને તે
 જેટલું દુઃખ થાય છે, તે ભગવાનની આજ્ઞા લેખે કરીને થાય છે. ને જેટલું સુખ થાય છે, તે
 ભગવાનની આજ્ઞાને પાળે કરીને થાય છે. ॥ ૩૪ ॥

સંવત ૧૮૭૬ ના પોસ ત્રિ. ૧૨ દાદશીને દિવસ સ્વામી શ્રી સહજાનંદજી મહારાજ
 શ્રી ગંઢડાં-મધ્યે દાદા સ્વાચરના દરવારમાં શ્રી વાસુદેવ નારાયણનો મંદિર આગલ લિંગડાના
 પાંડ તેલે દોલીયાં ઉપર ડગમણે મુલાવિદે નિરાજતા હતા. અને સર્વે વસ્ત્રધારણ કર્યા
 હતાં, ને પોતાના મુલાવિદની આંગળે મુનાનો સંભા તથા દેશદેશના હરીભક્તનો સંભા ભરાઈને

વેઠાં હતાં. પછી શ્રાજીમહારાજ મુના પ્રસ વાલ્યા જે તમ પ્રશ્ન પૂછા, કા અમ પાછય. ત્યાર મુ-
 નીએ કહ્યું જે હે મહારાજ તમે પૂછ્યો, પછે શ્રીજીમહારાજ 'બોલ્યા' જે કોઈ પુરુષ છે તેમાં યોડિ
 વૃદ્ધિ છે તો પણ પોતાના કલ્યાણને અર્થે જે જંતન કરવું તેમાંથી પાછો પડતો નથી અને કોઈ
 વિજી-પુરુષ છે, તેમાં વૃદ્ધિ તો ઘણાં છે અને મોટાં મોટાંમાં પણ. યોડ કાઢે એવો છે, તોય
 પણ તે કલ્યાણને અર્થે માર્ગે-ચાલેલો નથી તેનું-શું-કારણ છે? ત્યારે મુંતયે ઉત્તર કરવા માં-
 ડયો પણ શ્રીજીમહારાજે આ શંકા કરી તે 'ઉત્તર ન થયો' પછે શ્રીજીમહારાજ 'બોલ્યા' જે લ્યો
 અમે ઉત્તર કરીયે જે એમાં વૃદ્ધિ તો જાણી છે. પણ એની વૃદ્ધિ દુસ્વીત છે, માટે એ કલ્યાણને
 માર્ગે જાણી શકતો નથી. જેમ સુદર મેશનું-દુધ હોય તેમાં સાંકર ઘોઝી-હોય ને તેમાં સરપની
 લાંઠ પડી પટલે એ સાંકરને 'દુધ' હતું, તે ઉત્તર થયું. પછે તેને જે પિયે-તેના પ્રાણ જાય, તેમ વૃદ્ધિ
 તો જાણી છે પણ એને કોઈ મોટાં મોટાં સંતનો અર્થવા-પરમેશ્વરનો અવગુણ લેધો છે. તે અવગુણ
 સાં. તોપ એની-વૃદ્ધિમાં-આવ્યો છે તે સર્પની લાંઠ સંપાડી છે. માટે એ તો કલ્યાણને માર્ગે-ક્યાંથી
 ચાલે પણ જો કોઈક એના-મુલની વાત માંબંધે તો તે 'સાંધકનારી' વૃદ્ધિ પણ સંસંગમાંથી
 પાછી પડી જાય છે અને એની દુર્બલિ વૃદ્ધિ-બોલા-ડ્યાં-ડ્યાં જનમ ધરે ત્યાં ત્યાં મર્ગવાનનો અ-

थावा भगवानना भक्तना द्रोहज करे, अने जेनीबुद्धि एवा रीते दुखीत न होय ने ते जो थो
 डीज होय तो पण पोतानाज कल्याणने अर्थे जतन करतो थकी पाछो पडतो नथी त्यारे मु-
 कानंद स्वामीए पुछ्युं जे हे महाराज ए कोइ दिवस भगवानने सनमुख थाय केन थाय? त्या-
 रे श्रीजी महाराजे कह्युं जे एतो कोइ काळे भगवान सनमुख थायज नहि. त्यारे वळी मु-
 क्तानंद स्वामीये पुछ्युं जे हे महाराज कोइ रीते एवा आसुरी बुद्धि न थाय तेनो जे उपाय
 होय ते कहो! त्यारे श्रीजी महाराज बोल्या जे एक क्रोध, बीजुं मान, बीजी इर्पा, चोथुं क
 पट ए च्यार वानां परमेश्वर साथे तथा संत साथे राखे नहि तो कोइ दिवस एनो आसुरी बु-
 द्धि थाय नहि अने ए च्यारवाना माहेलुं एके जो राखे तो जेम जयविजय घणा डाह्या हता
 पण सनकादिक संवाथे मान करीने वैकुंठ लोकमांथी पडी गया ने आसुरी बुद्धि थइ तेम
 तेनी पण आसुरी बुद्धि थाय अने ज्यारे आसुरी बुद्धि थाय त्यारे भगवान तथा भगवानना भ-
 क्तना जे गुण होय ते दोप सरखा भासे छे ने ए ज्यां ज्यां जन्म गरे त्यां त्यां कांतां शिव
 नो गण थाय ने कांतो कोइ दैत्यनो राजा थाय ने वैर भावे परमेश्वरनुं भजन करे ॥ इति
 वचना मृतम् ॥ ३५ ॥

મંવંત ૧૮૭૬ના પોસ વદિ ૧૩ તેરશેને દિવસ શ્રીજીમહારાજ શ્રી ગઢડામધ્યે દા-
 દા સ્વાચરના દરવારમાં શ્રી વામુનેવ નારાયણના મંદિરની આગલ લિંગડાના ઝાંડ હેઠે ઓટલા
 ઉપર ઢોલીનો ઢાઢાનોને ધરાજમાન હતા અને સર્વે શ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યા હતાં નેકંઠને વિષે
 ધોઢા ને પીઢા પુષ્પના હાર ધારણ કરયા હતા અને વે કાનને ઉપર ધોઢા પુષ્પના ગુન્હ
 સ્વેચ્છા હતા ને પાવને વિષે પીઢા પુષ્પનો તેરો લટકતો હતો તથા કાણિકારના રાતા પુષ્પનું
 છોગલું મુવયું હતું અને જમણા હાથને વિષે ધોઢા પુષ્પનો દડો ફેરવતા હતા એવી રીતનો શો-
 માને ધારણ કરતા ને પોતાના ભક્તજનને આનંદ ઉપજાવતા થકા વિરાજમાન હતા ને પોતાના
 મુલ્લાબંદની આગલ મુનિ તથા દેશ દેશના હરીભક્તની સભા ધરાઈને બેઠી હતી. પહે શ્રીજી
 મહારાજ બોલ્યા હે જેણે સંસાર મુક્યો ને ત્યાગીનો ભેલ લીધો અને તેને પરમેશ્વરના સ્વરૂપ
 વિના હે અસત પદાર્થમાં પ્રીતિ રહેલે તેને કેવો જાણવો તો જેવા મોટા શાહુકાર માણસની આ
 ગલ કંગાલ માણસ હોય તેવો જાણવો જેમ કંગાલ માણસ હોય ને પેહેરવા વસ્ત્ર ન મલ્લનું
 હોય ને ઉકરડામાંથી ઢાણા વિણી ચાતો હોય તે પેતે પોતાને પાપી સમજે અને વીંબા શાહુ-
 કાર લોક પણ તેને સમજે હે આણે પાપ કર્યાં હશે માટે એને અને વસ્ત્ર મલ્લનું નથી, તેમ

जे त्यागी धडने सारां सारां वस्त्रादिक पदार्थ तेने भेळा करी राखेअने तेनी नव्ना पण घणी राखे अने धर्म ज्ञान वैराग्य ने भक्ति तेने विपे प्रीतिय रहित होय एवो जे त्यागी तेने तो जे मोटा एकांतिक साधु छे ते कंगाल माणसनी पेटे पापी जाणे छे तो केम जे जो ए पापी छे, तो एने धर्म ज्ञान वैराग्य ने भक्ति तेने विपे प्रीति याती नथी ने परमेश्वर विना त्रिजा पदार्थमां प्रीति थाय छे, अने त्यागी होय तेने तो कचरो ने कंचन ए वेगं वरोवर होय अने आ पदार्थ सारं ने आ पदार्थ भुडुं एवो तो समजणज होय नहि अने भगवानेने विवेज प्रीति होय तेज साचो त्यागी छे॥ इति वचना मृतम्॥

संवत् १८७६, भा पोस वदि १४ द्वादशीने दिवस श्रीजी महाराज श्री गढडा मध्ये दादा खाचरना दरबारमां श्री वासुदेव नारायणना मंदिर आगळ लिचडा तळे ढोलीया उपर आयमणे मुखार्चिदे विराजमान होता, ने माये धोळी पाध विराजमान होती अने ते पाचमां पीळा पुष्पतो तोरो लटकतो हतो अने बे कान उपर धोळा पुष्पना गुच्छ विराजमान होता अने कंठने विपे पीळां ने धोळां पुष्पनो हार विराजमान हतो, अने धोळी चादर ओढी होती अने धोळी खेस पेहेरचो हतो अने पोताना मुखार्चिदनी आगळ मुनी

તથા દેશ દેશના હર્ષભક્તજનની સભા ભરાઈને વેઠી હતી. પછે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા કે જે
 અણસમઝું દોષ ને તેણે મેલ લીધો હોય તો પણ તેને બ્યાં બ્યાં પોતાની જન્મભુમી હોય તેને ત્રિપે
 હેત ટલ્લું નથી એમ કાહિને પછે પોતાના સાથલને ત્રિપે નાનપણમાં ઝાડનો સ્વાંષો લાગ્યો
 હતો તે સીને દેલાડ્યો ને બોલ્યા કે આ ચિન્હને ધ્યારે અમે દેસીયે છેએ ત્યારે તે
 ઝાડને તલત્રડી સંભરી આવે છે માટે જન્મભુમી તથા પોતાના સગા સંબંધો
 તેને અંતરમાંથી વિસારી દેવાં તે વળું કઠણ છે માટે જેને જેને જન્મભુમી તથા દેહના સં-
 બંધ તે ન સાંભરતાં હોય તે બોલો ને જે લાજે કરીને ન વોલે તેને શ્રી નરનારાયણના સમ છે.
 પછે સર્વે મુની જેમ જેને ઘરતતું હતું તેમ બોલ્યા. પછે તે સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા કે
 ધ્યારે પોતાને આત્મા સુધે માનિયે ત્યારે તે આત્માની જન્મભુમી કેઈ ને તે આત્માનું સંગુ કોણ
 ને તે આત્માની જાણ પણ કઈ? અને જો સગપણ છેવું હોય તો પૂર્વે ચોરાશી લાલ જાતનાં દેહ
 ધર્યાં છે, તે સર્વેનું સગપણ સરતું જાણવું ને તે સગાનું કલ્યાણ રહવું તો સર્વેનું રહવું અને
 આ મનુષ્ય દેહમાં આવ્યા સારે ચોરાશી લાલ જાતનાં જે માત્રાપ તે અજ્ઞાને કરીને વિસર્યાં
 છે તેમ આ મનુષ્ય શરીરનાં જે માત્રાપ છે તેમને જ્ઞાને કરીને વિસારી દેવાં, અને અમારે તો

કોઈ સગાં સર્વથી સાથે હેત નથી તથા અમારાં સેવા કરતો હોય ને તેના હૃદમાં જો પરમેશ્વરની ભક્તિ ન હોય તો તે ઉપર હેત કરીયે તોપણ ન થાય ને જો નારદજી જેવા ગુણવાન હોય ને તેને ભગવાનની ભક્તિ ન હોય તો તે અમને ન ગમે. અને જેના હૃદમાં ભગવાનની ભક્તિ હોય ને એમ સમજતો હોય જો જેવા પ્રગટ ભગવાન પ્રધી ઉપર વિરાજે છે, અને જેવા તે ભગવાનના ભક્ત ભગવાનની સમીપે રહે છે, તેવાને તેવા ધ્યારે આત્મતિક પ્રલય થાય છે ત્યારે પણ રહે છે અને આ ભગવાનને ભગવાનના ભક્ત તે સદા સાકારજ છે એમ સમજતો હોય ને ગમે તેવા વેદાંતના ગ્રંથ સાંભળે પણ ભગવાનને ને ભગવાનના ભક્તને નિરાકાર સમજેજ નહીં. અને એમ જાણે જો ભગવાન વિના મુઠુ પાનડું પણ ફરવાને સમર્થ નથી એવી જોને ભગવાનને વિષે સાકાર પણાની દૃઢ પ્રતિ હોય ને તે જોવોતેવો હોય તોપણ એ અમને ગમે છે ને એને માથે કાઢ કર્મ ને માયા તેનો હુકમ નથી અને જો એને દંડ દેવો હોય તો ભગવાન પોતે તે છે પણ વિજા કોઈનો એને માથે હુકમ નથી, અને એવી નિષ્ઠા ન હોય ને તે જો ત્યાગ વૈરાગ્યે જુગ્મ હોય તોપણ તેનો અમારા અંતરમાં આવે નહિ અને જેના હૃદમાં ભગવાનનો એવી નિષ્ઠા અચ્છ હોય ને તે ગમે તેટલાં શાસ્ત્ર સાં-

ખલે અથવા ગમે તેનો સંગ કરે, તેપણ પોતાને જે ભગવાનના સાકારપણાની નિષ્ઠા છે, તેટલે નહિ અને તેજના વિંચ લેવા નિરાકાર ભગવાનને કોઈ દિવસ સમજેજ નહિ, એવી નિષ્ઠાવાલો સંત છે, તેના પગની રજને તો અમે પણ માથે ચંડાવીયે હોયે. અને તેને દુસ્વાવતા થકા મનમાં વિહિયે હોયે, અને તેના દર્શનને પણ રૂંચિયે હોયે, અને એવી નિષ્ઠા વિનાનો જે જીવ છે તે પોતાના સાધનને વલે કરીને પોતાનું કલ્યાણ દેખે છે, પણ એવા પરમેશ્વરના પ્રતાપે કરીને પોતાનું કલ્યાણ રૂંચતા નથી, એવી જે જાડ મતીવાલા પુરુષ છે, તે તો જેમ નાવ વિનાનો પોતાના બાંહ વલે કરીને સમુદ્ર તરવા રૂંચે તેવા મુરખ છે, અને જે એવા ભગવાનને પ્રતાપે કરીને પોતાનું કલ્યાણ રૂંચે છે તે તો જેમ નાવમાં વેશીને સમુદ્ર તરવાને રૂંચે એવા ડાહ્યા છે. અને એવા જે ભગવાનના સ્વરૂપના જ્ઞાનવાલા છે તે સર્વે, તેને મુકીને ભગવાનના ધામમાં ચૈતન્યનીજ મુક્તિ થઈને ભગવાનની હજુરમાં રહે છે. અને એવી નિષ્ઠા જેને ન હોય તે તેણે વિજાં સાધન જો કરવાં હોય તો તે વિજા દેવતાના લોકમાં રહે છે. અને એવા જાપાર્થ ભગવાનના ભક્ત છે, તેનું દર્શન ન તો ભગવાનના દર્શન મુલ્ય છે અને એના દર્શન કરીને અનંત પવિત્ર જીવનો ઉદાર થાય છે એવા એ મોલ્ય છે. એવી રીતે વાત્તાં કરીને શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે કીર્તન બેલો ॥ इति

वचना मृतम् ॥ ३७ ॥

संवत् १८७६ ना महा शुद्धी १२ पडवाने दिवस श्रीजीमहाराज श्री गढडा मध्ये दा-
दा स्वाचरना दरवारमां सांज्जे सभे घोडशाल्जी ओझरीये गादलुं नखावीने विराजमान होता
ने धोळी खेस पेरयो होता ने माये रता छेडानो धोळी फेटो वांध्यो हुतो ने दोरियांनु अंगर-
खुं पेहरबुं हुतु ने धोळी चोफाळ ओढयो होता अने पोताना मुखो वंदनी आगळ साधु तथा
देश देवाना हरीभक्तनी सभा भराइने वेढो हती ते समे श्रीजीमहाराज सर्व हरभक्तां सामुं
जोइने जाजीवोर विचारी रहा ने पळे एम धोल्या जे सांभळो वात करीये छेये जे जे सस्वे
गी होय तेने ज्यांथी पोतानो सत्संग थयो होय ज्यांथी पोताना मननो तपास करवो जे प्रथम-
ना वरसमां माझुं मन आहुं हतुं अने आटली भगवानती दासन हुती ने आटली जगतनी हनी
एम् वरसो वरसने सावाळी विचारया करवो अने पोताना मनमां जे टली जगतनी वासना वा-
की रहि गइ होय तेने थोडे थोडे निरंतर टाळवी अने एम् विचारे नही ने अधी भेगी करे ते ते
वासना एनी टळे नही जेम् वणीकने धरनार्म कर्तु होय ते जो महीना महीनानु निरंतर चुकावो दये
ते देता कठण न पडे ने वरस दहोडानुं भेगुं करीए तो आपहुं बहु कठण पडे तेम निरंतर विचा-

૧ કરવો અને મન છે તે જગતનાં વાસનાયે કરાને વૃમાણું છે જમ ફુલ કરાને તલ વસાય છે.
 ને માટે હોય મનને ભગવાનનાં જે ચર્ગન તેનું જે મહિમા સહિત નિસ સ્મરણ તે મ્મ. ફુલને
 તિયે નામંવં અને ભગવાનનાં ચરીત્ર રૂ. જાલાને ત્રિપે મનને ધ્રુવવી મેલવું ને ભગવાનના ઘાટ મન
 વમાં કરવા કરવા એક શમ્યોને વીજો કરવો વિજો શમ્યોને વીજો કરવો એ મને એમ મનને
 નમત રહેવા દેવું નહિ. તે પછે મનનું દ્રષ્ટાંત વિસ્તારને કહિ દેવાડું ને પછે શ્રીહિમહારાજ વો
 લ્યો જે એવી રીસે ભગવાનનાં જે ચરીત્ર તથા ચાર્તો તથા દર્શન તે એક દિવસનાં જો સંભાર્યા
 માંડે તો તેનો પાર ન આવે તો સત્સંગ થયાં તો દશ પંદર વરસ થયાં હોય તો એનો તો પાર જ
 ન આવો અને તે એવી રીતે સંભારવાં જે આગમમાં આવી રીતે મહારાજ તથા પરમહંસની
 સભા થઈ અને આવી રીતે મહારાજની પૂજા થઈ ને આવી રીતે વાર્તી થઈ દ્વયાદિક જે
 ભગવાનનાં ચરીત્ર તેને વારંવાર સંભારવાં અને જે જાણું ના સમજતો હોય તેને તો એમ કરવું
 રજ શ્રેષ્ઠ ઉપાય છે એ જેવો વિજો નથી ત્યારે તમે કેહેશો જે અને થોડું સ્વાદ્યે તથા ઘણા
 ઉપવાસ કરીયે તો તે અમે કેહેતા નથી, છતાં જેમ જેના નિયમ કહ્યાં છે, તે પ્રમાણે સાધારણ
 પણે રહેવું અને કરવાનું તો આ અમે તમને કહ્યું છે. અને અમે તો એમ માન્યું છે જે મને નિ-

॥ धनिक जोइये अने देहे करीने गमे तेठली प्रवृत्ति होय ने तेनुं मन जो शुद्ध छे तो तेनुं अ-
 ति भुंहुं धाय नहि अने बाहेर लोकमां तो ते प्रवृत्तिवाळानुं भुंडा जेवुं जणाय अने जेने मनमां
 वासना न होय, ने ते बाहेर रारी ऐठे निवृत्ति परादण दरतो होय तो तेनुं बाहेर लोकमां तो सारुं
 जणाय पण तेना जिवनुं अति भुंहुं धाय केम जे मुवा टाणे तो जेवा मनमां संकल्प होय तेवा
 स्फुरी आवे जेम भरतर्जने अंतकाळमां मृगनुं वाळक स्फुरी आइयुं त्यारे ते मृगने आकारे
 धइ गया ने प्रथम राश्य मेल्युं हनुं, ने रुपभेदेव भगवान तो पोताना वाप हता, तोपण एम थयुं,
 माटे मने करीने निर्वासनीक रहेवुं ए अमारी मत छे अने जे उपवास करावा तेणे करीने देह
 दुर्बळ धाय त्यारे मन दुर्बळ धाय तो खरं पण ब्यारे देह पट्ट धाय त्यारे वळी मन पट्ट धाय
 माटे देहे करीने त्याग ने मने करीने त्याग ए बे भेळा जोइए अने जेने मनमां भगवानना वा
 ट थता होय ने जगतना वाट न थता होय, ते आपणा सत्संगमां मोटेरा छे, ने एवा जे न
 होय ते नानेरी छे. अने ग्रहस्थ होय तेने पण देहे करीने व्यवहार करवो ने मने करीने तो
 त्यागीनी पेटेज निर्वासनीक रहेवुं ने भगवाननुं चितवन करवुं अने व्यवहार तो भगवानने वचने
 करीने राखवो. अने मननो त्याग साचो न होय तो जनक जेवा राजा हता ते राज करता

ન મન તો માટા યાગધરના જુવુ હતું-તે માટે મને કરાને લે ત્યાગ તેજ ઠિક છે. અને લે પોતાના

મનમાં મુંડા ઘાટ થાતા હોય તે કહેવા પણ જેમ કુતરાનું મુલ-કુતરો, ઘાટે તયા સર્પને ધેર-પરોણો સાપ મુલ ચાટીને વઢીયો આપ, તથા રાંહોને પાસે સુવાસણી મ્હો જાય ત્યારે તે, કન્ને લે આવ્ય વાદ હું, લેવી તું પણ થા તેમ પોતાની પેઠે જોને મુંડા ઘાટ થાતા હોય તેને આગ લે ઘાટ કહેવો તે તો આ દ્રવ્યંતર દિધાં એમ છે માટે ઘાટ કેને કહેવો, તો જોના મનમાં કોઈ દિ- જગતનો મુંડો ઘાટ ન થાતો હોય એવો વઢીયો હોય તેની આગલ કહેવો અને એમ ઘાટ ન થ- એવા પણ વણા હોય તેમાંથી પણ એવાને-ઘાટ કહેવો છે તે ઘાટને સંભર્હિતે-તે, ઘાટ ઠ- વાત કરે ને ડ્યાં સુધી કહેનારાનો ઘાટ ઠલો જાય ત્યાં સુધી વેસતો, વઠતો, લાતો, પોતો ર- ક્રિયામાં વાત કરવા કરે અને તેના ઘાટ ટાઢ્યામાં કેવિ-ચાહના હોય તો જેમ પોતાના વ- ને ટાઢ્યાની ચાહના હોય, એવા આગલ ઘાટ કહેવો. અને જોની આગલ ઘાટ કહેયે ને તે, જ- થી રીતે વાત તો ન કરે ને પોતે આઢસું હોય તો શો સમાસ થાય માટે એવી રીતે પોતાના મ- ના ઘાટ કહીને તે ઘાટને ટાઢી નાખીને પોતાના મનને વિષે કેવલ ભગવાનના ઘાટ કરવા ક- વાને જગતના મુલ્યો નિર્વોસનીક રહેવું, અને એકાદશોનો ઉપવાસ કરવો તેનું શું લક્ષણ

तो दश इंद्रियोंने अर्गीयारमुं मन तेमने पोत पोताना विषयमांथो काढी ने भगवानमां जो-
डावां तेने एकादशानुं व्रत करथुं कहेवाय ने एवं व्रत तो भगवानना भक्तने निरंतर करवुं, अने
जेनुं मन निर्वासनीक न होय ने देहे करीने तो व्रत तप करे तोपण तेनुं अतिशो सारु थतुं
अथो माटे जे भगवानना भक्त होय तेने पोतपोताना धर्ममां रहिने ने भगवाननुं माहात्म्य समजिने
पोताना मनने निर्वासनीक करवानो नित्ये अभ्यास राखवो एम वार्त्ता करी. अने वळी श्रीजी
महाराजे विजी वार्त्ता करी जे साचो सार्गी केने कहिये? तो जे पदार्थनो त्याग करथो तेनो
पाछो कोइ दिवस मनमां संकल्प पण न धाय जेम विष्टानो त्याग करथो छे तेनो पाछो सं-
कल्प थतो नथी, तेम मंकल्प ना धाय त्यां शुक्लजी प्रत्ये नारदजीनो कहेलो श्लोक छे जे.॥
त्यज धर्ममधर्मच०॥अने ए श्लोकनुं हारद ए छे जे एक आत्मा विना विजां जे जे पदार्थ छे,
तेनो त्याग करीने केनळ आत्मापणे वरतवुं ने भगवाननो उपासना करवी तेने परो त्याग क-
हिये, अने जे ग्रहस्थ हरिभक्त होय ते तो जेम जनकराजाए कहुं जे अमारी भीधिलानगरी
बळे तेम। मारु कांद बळवुं नथी, त्यां श्लोक छे जे. ॥मिथीलायां प्रदोषायां नमेदह्यतिकचन॥
एम समजे ने बरहमां रेहेतो होय ते ग्रहस्थ हरिभक्त खरो कहेवाय. अने एवो रीतनो जे

ત્યાગી ન હોય ને એવી રીતનો જે ગ્રહસ્થ ન હોય તે તો પ્રાઠત ભક્ત કહેવાય. અને મોરે કહ્યો
 એવો જો હોય તે તો ઈકાંતિક ભક્ત કહેવાય એવી રીત્યે વાર્તા કરી. પછે મોટા આત્માનંદસ્વા-
 મીએ શ્રીજીમહારાજને પ્રશ્ન પૂછ્યો જો દેહ ઈંદ્રિયો તથા અંતઃકરણ તથા દેવતા તેથી જુદો જો
 જીવાત્મા તેનું રૂપ કહ્મ રીતે છે. પછે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જો થોડાકમાં એનો ઉત્તર ક-
 રીએ છદ્મયે જો દેહને ઈંદ્રિયાદિકના સ્વરૂપનો જો વક્તા તે સર્વના સ્વરૂપને જુદુ જુદુ કરીને શ્રો-
 તાને સમજાવે છે તે જો સમજાવનારા વક્તા તે દેહાદિક સર્વના પ્રમાણનો કરનારો છે ને જાણ-
 નારો છે, ને એ સર્વથી જુદો છે એનેજ જિવ કહિયે. અને જો શ્રોતા છે તે દેહાદિકના રૂપને
 જુદા જુદા સમજે છે ને એનું પ્રમાણ કરે છે, એને જાણે છે ને એ સર્વથી જુદો છે એનેજ જીવ
 કહિયે એવો રીતે જીવના સ્વરૂપને સમજાવવાની રીત છે એથી રાત્રી વાર્તા કરી. ॥. ૬૮. ॥

વચનામૃતમ્ ॥ ૩૮ ॥

સવત ૧૮૭૬ના મહા શુદિ ૩ ને દિવસે શ્રીજીમહારાજ શ્રીગઢડા મંથે દાદા સ્વાચ-
 રના દરવારમાં શ્રીવાસુદેવ નારાયણના મંદિરની આગલ ળિંબડાનાવૃક્ષ હેઠે ઓટલા ઉપર ઢોલે
 યો ઢઢાવાંને વિરાજમાન હતા. ને ધોલો રેલસ પેરચો હતો ને ધોલો ચાદર ઓઢિ હતોને માથે

धोळी पाव बांधी होती, ने पीळा पुष्पना तोरा पाघमां लटकता होता. ने कान उपर धोळाने
 पीळा पुष्पना गुछ खोश्या होता ने कंठमां पीळा पुष्पना हार पेरया होता, ने पोताना. मुखा-
 निनी आगळ सर्व मुनी तथा देशदेशना हरिभक्ती सभा भराइने वेळी होती. पळे श्रीजोम-
 हाराजे एक वेदांती ब्राह्मण आन्यो होता तेने प्रश्न पृछ्यो जे तमे एक ब्रह्मनु प्रतिपादन क-
 रीछो ने तो विना जे जीव ईश्वर मायाने जगत तथा वेद शास्त्रपुराण ते सर्वेने मीथ्या कहोछो
 ए वात अमने समजाति नथी तथा मान्यामां आवती नथी माटे तमने पुछीए छइये तेनो उ-
 त्तर करो ते शास्त्र पुराण स्मृति इतिहास तेनी साख्ये करीने करो, पुण कोईक कल्पित ग्रं-
 थने वचने करीने करचो तो असे तेने नहि मानिये. अने जो व्यासजिने वचने करो
 ने करचो तो अमारा मान्यामां आवचो केम जे अमारे व्यासजीना वचनमां तो दृढ प्रोति
 छे, पळे ते वदांतिये वणीक प्रकारनी बुक्तियो लावने उत्तर करवा मांडयो पण श्रीजी महा-
 राजे तेमां आशंका करी माटे ते प्रश्ननु समाधान थयुं नहि, पळे श्रीजी महाराज बोलया जे
 सांभळो ए प्रश्नो उत्तर अमे करीए छये जे ए तो परमश्वरने भजीने थया जे मुक्त तेनी
 स्थितीना भेद छे जेम मेसं पर्वत उपर उभा जे पुरूप ते जे ते मेस थकी ओरा जे सर्वे पर्वत

તથા સર્વ વૃક્ષ આધારે જો પ્રથીનું તલ્લ તે સૂને પ્રમર્ક પ્રયુક્ત પણે દેખે છે તેમ સર્વિકલ્પ સમા
 વિવાલા જો જ્ઞાની મુક્ત તે જો તે જિવ હવે સમાયા તથા હમનો આધાર જો વ્રહ્મ એ સર્વે પ્રયુક્ત
 પ્રયુક્ત પણે દેખે છે, અને વલ્લી જેમ લોકાલોક પર્વત ઉપર હુમા જે પુરુષ તે જો તે લોકાલો-
 ક પર્વતથી ઓરા જે પર્વત તથા વૃક્ષ તે સર્વે એક પ્રધી રૂપે દેખે છે, પણ પ્રયુક્ત પ્રયુક્ત પણે
 નથી દેખતા તેમ નિર્વિકલ્પ સમાધી વાલા જો મહામુક તે જો તે જીવ હવે રને માયા તેને એક વ્રહ્મ
 રૂપે કરીને દેખે છે પણ પ્રયુક્ત પ્રયુક્ત પણે નથી દેખતા એવી રીતે જો પ્રકારની સ્થિતિ વાલા મુ-
 ક્ત છે જો સ્થિતી વાલા મુક્ત છે તેવી સ્થિતીને જોગે કરીને એ સર્વેનું સંત્યપણું કહેવાય છે ને
 અસંત્યપણું કહેવાય છે અને સર્વોક્લ્પ સ્થિતિ વાલાનાં વચન તે દે શાસ્ત્ર પુરાણો દિકર્મો આવે છે
 તે એ સર્વેને દુલ્લ કહે છે ને નિર્વિકલ્પ સ્થિતિ વાલાનાં જો વચન તે એ સર્વેને અસંત્ય કહે છે પણ
 કાંઈ એ સર્વે અસંત્ય નથી એ તો એને નિર્વિકલ્પ સ્થિતીને વલ્લે કરીને દેખતાં નથી માટે અસ-
 ત્ય કહે છે, અને વલ્લી જેમ મૂર્યના રમ્યાં જો વેઠા હોય તેને રાત નથી પણ જો પ્રધા ઉપર
 રહ્યા છે તેને રાત્રી દિવસ છે તેમ નિર્વિકલ્પ સ્થિતી વાલાને મતે એ સર્વે છે નહિ પણ વીજોને
 ખેતો એ સર્વે છે, અને આવી રીતે વ્રહ્મ નિરુપણ કરે તો શાલ્કના વચનમાં પૂર્વોપર વાંધ ન

आवे ने एम न करे तो पूर्वापर बाध आवे छे ते बाधने तो समजता न होय तथा एवो री
तनी स्थितीने पण न पाम्या होय ने केवळ शास्त्रमांथी शिखिने वचन मात्रे करीने एक ब्रह्म
पणानुं प्रतिपादन करता होय ने गुरु, शिष्य, जीव, इश्वर, माया, जगत तथा वेद, पुराण
ए सर्वेने कल्पित कहेता होय, ते तो मुखे छे ने श्रुते नारकी थाय छे. एम कहनि बोल्या
जे आ अमे वात्ता करी तेमां तमने आ शंका थाती होय तो बोली. सारे ते वेदांती
ब्राह्मण बोलीये जे हे महाराज, हे प्रभो, हे स्वामीन, तमे तो परमेश्वर छो, ने जगतना क
ल्याणने अर्थे प्रगट थया छो ते तो उत्तर करयो ते ययार्थ छे एमां आज्ञांकानो माग नथी.
एम कहनि अति प्रसन्न थयो ने पेतानो जे अणसमजण तेनो साग करीने श्रीजीमहाराजने
आश्रित थयो. इति वचनमृतम् ॥ ३९ ॥

संवत १८७६ ना महा शुद्धी ४ चौथे दिवस प्रातःकाळे श्रीजीमहाराज श्री गळडा
मध्ये दादा स्वाचरना दरबारमां श्रीवासुदेव नारायणना मंदिरनी आगळ ल्हवडाना वृक्ष हेठे
ढोलिया उपर विराजमान होता ने धोळो खेस पेरयो हतो ने धोळी वाहर ओढी हती अने
माथे धोळी पाव बांधी हती, ने पावने विषे पोळा पुष्पनो तोरो लटकतो हतो ने कंठने विषे

पीळा पुष्पनी हार पेरचो हतो ने पोताना मुखाविंदनी आगळ सर्व मुनी तथा देश देशा हे-
 रिभक्ती सभा भराइने वेठी हती, पळे श्रीजीमहाराजने मुक्तानंद स्वामीये प्रश्न पृच्छो जे हे
 महाराज सविकल्प समाधि ते केने काहिए ने निर्विकल्प समाधि केने काहिये? तार श्रीजीम-
 हाराज बोल्या जे जेने भगवाना स्वरुपमां स्थिति थद होय तेने अशुभ वासना तो न होय ने
 शुभ वासना रही होय जे हुं नारद सनकादिकने शुकजी ते जेवो थाउं अथवा नरनारायणा
 आश्रममां जइने ते आश्रमना मुनी भेळो रहिने तप कष्ट अथवा श्वेत द्वीपमां जइने तप करिने
 श्वेतमुक्त जेवो थाउं एवी रीतनो जेने विकल्प रहेतो होय तेने सविकल्प समाधिवाळो काहिये. अने
 जेने एवी रीतनो विकल्प न होय ने अक्षर ब्रह्मना सधर्मपणाए केवळ भगवाननी मुक्तीने पामने विपे
 ज निमग्न रहेतो होय तेने निर्विकल्प समाधिवाळो काहिये. पळे वळो मुक्तानंद स्वामीये प्रश्न पृच्छो
 जे हे महाज भक्तिमां अने उपासनामां ते शो भेदछे? तार श्रीजीमहाराज बोल्या जे श्लोक श्रवणं
 कीर्तनं विश्रोः स्मरणं पाद संवर्गं। अर्चनं वंदनं दास्यं सख्यमात्म निवेदनं। एवी रीते नव प्रकारे
 करिने जे भगवाने भजना तेने भक्ति काहिये. अने उपासना तो तेने काहिये जे भगवाना स्व-
 रुपने विपे सदा साकारपणानी दृढ निष्ठा होय ने पाने जेम भजनो करनारो ते ब्रह्मस्वरुप

थाः तोपण ते निष्ठा जायज नहि ने गमेतेवा निराकार प्रतिपादनना ग्रंथने सांभळे तोपण भग
 वान्ग स्वस्वने सदा साकार समजे अने व्याख्येने विप्रे गमेतेवा वात व्यावे पण पोते भगवानने
 साकार स्वरूपनुज प्रतिपादन करे पण पोतानी स्वरूपाननु खंडत धवा देव नहि एवी रिति
 जेनी इष्ट समजणा होय तेने उपासना वाळ्यो कहीये ॥ इति वचनामृतम् ॥ ४० ॥ ॥ ॥
 संवत् १८७६ ना महासुदि ५ पंचमाने दिवस सांफने सुमे श्रीजी महाराज श्री गढडां म
 थै दादाखाज्जरता दरबारभां श्रीवासुदेव नारायणना मंदीरने समीपे लीबडा तळे चोतरा उपर
 डोलिये विराजमान होता ने सर्वे झोळां वस्त्र धारण करुणां हुतां ने पीळा पणना गुच्छां काम
 उपर धारया होता ने पावने विशे पीळा पणना वारो लटकता मुक्या हुतां ने पोतानां मुखानि
 देनां आगळ मुनी तथा देवदेवना हरीभक्तनी सुभां भराइने धेयां हुतो पळे श्रीजी महाराज जे
 ल्यां जे प्रभु उत्तर करो पळे नृसिंहानंद स्वामीये पळुं जे हे महाराज एकां वंहु स्याम एजे भ
 ति तेना जे अर्थ तेने जगतनां जे केटलाक पंडीत तया तदां तिथि ते एम सुमणे छे जे प्रलय कुळने
 विप्रे जे एक भगवान होता तेज पोतानी इच्छा एकरिने सुष्टिकाळे मधे जीव इतर रूप धया छे ते
 ए वात्ता तो मुख होय तेना मान्यामां आवि अने अमये तो तमारे ज्ञाशरी छे एटले ए वात

जीव इत्थर रूपे थाय नहि, माटे ए श्रुतिनो जे अर्थ ते तो तमे कहो तो यथार्थ समजाय. पछे श्रीजी महाराज बोल्या जे ए श्रुतिनो अर्थ तो ए सर्व करे छे एम नथी एनो अर्थ तो जीजी रीते छे ते वेदं स्तुतिना गद्यमां कछो छे जे "स्वकृत विचित्रयो निपु विशनिवहे तुतया तरत मृतश्चास्यनलवद्वक्तानुकृतिः ॥ एनो अर्थ एम छे जे पुरुषोत्तम भगवाने पोते करी एवी जे ना ना प्रकारनी योनीयुं तेमने विपे कारण पणे अंतर्थांमी रूपे करीने प्रवेश करीने न्युनाधिक भावे प्रकाश करे छे तेनी विगति जे अक्षराति एवा जे पुरुषोत्तम भगवान ते सृष्टि समयने विपे अक्षर समी दृष्टि करे छे ल्यारे ते अक्षरमांथी पुरुष प्रगट थइ आवे छे पछे ते पुरुषोत्तम जे ते अक्षरमां प्रवेश करीने पुरुषने विपे प्रवेश करे छे ने पुरुष रूपे थइने प्रकृतिने प्रे छे, एवी रीते जेम जेम पुरुषोत्तमनो प्रवेश थतो गयो तेम तेम सृष्टिनी प्रवृत्ति थइने पछे ते प्रकृति पुरुष धकि प्रधान पुरुष थया अने ते प्रधान पुरुष थकी महतत्व थयुं ने महतत्व थकी त्रण प्रकारनो अहंकार थयो ने अहंकार थकी भूत वीपय ईंद्रियो अंतःकरण, ने देवता ते थया ने ते थकी विराट पुरुष थया ने तेनी नामी कर्मलंभांथी ब्रह्मा थयां ने ब्रह्मा थकी मरी-

ચ્યાદિક પ્રજાપતિ યથા ને તે યંકો કદયપ પ્રજાપતિ યથા ને તે યંકો ઈદ્રાદિક દેવતા યથા ને
 દિત્ય યથા અને સ્વાવર જંગમ સર્વે સૃષ્ટિ થઈ અને પુરુષોત્તમ ભગવાન જે તે એ સર્વમાં કારણ
 પણે અંતર્યામી રૂપે પ્રવેશ કરીને રહ્યા છે પણ જેવા અક્ષરમાં છે, તેવી રીતે પુરુષ પ્રકૃતિમાં
 નથી ને જેવા પુરુષ પ્રકૃતિમાં તેવા પ્રધાન પુરુષમાં નથી ને જેવા પ્રધાન પુરુષમાં છે તેવા મહત્ત્વાદિક
 ચોવિશ તત્ત્વમાં નથી ને જેવા ચોવિશ તત્ત્વમાં છે તેવા વિરાટ પુરુષમાં નથી ને જેવા વિરાટ પુરુષમાં છે તેવા
 બ્રહ્મામાં નથી ને જેવા બ્રહ્મામાં છે તેવા મરિચ્યાદિકમાં નથી ને જેવા મરિચ્યાદિકમાં છે તેવા કદયપ-
 માં નથી ને જેવા કદયપમાં છે તેવા ઈદ્રાદિક દેવતામાં નથી, ને જેવા ઈદ્રાદિક દેવતામાં છે તેવા
 મનુષ્યમાં નથી ને જેવા મનુષ્યમાં છે તેવા પશુ પક્ષીમાં નથી. એવી રીતે પુરુષોત્તમ ભગવાન જે તે
 તારતમ્યતાયે સર્વમાં કારણપણે અંતર્યામી રૂપે કરીને રહ્યા છે. જેમ કાષ્ટને વિષે અગ્ની રહ્યો છે
 તે મોટા કાષ્ટમાં મોટો અગ્ની રહ્યો છે ને જાંબા કાષ્ટમાં જાંબો અગ્ની રહ્યો છે ને વાંકા કાષ્ટ-
 માં વાંકો અગ્ની રહ્યો છે તેમ, એ પુરુષોત્તમ ભગવાન છે, તે જે દ્વારે જેટલું કાર્ય કરાવવું હોય
 તેને વિષે તેટલી સામર્થ્યે જુક્ત રહે છે. અને અક્ષર ને પુરુષ પ્રકૃતિ આદ્યે સર્વેને વિષે પુરુ-
 શોત્તમ ભગવાન અંતર્યામી રૂપે રહ્યા છે પણ પાત્રની તારતમ્યતાયે કરીને સામર્થ્યમાં તારતમ્ય

પણ છે, એવી રીતે એક પુસ્તુપીત્તમ ભગવાન છે તે અંતર્યામી રૂપે કરીને એ સર્વને વિષે પ્રવે કરીને રહ્યા છે, પણ જીવ ક'ધરપણને પોતે પામીને ઘડુ રૂપે નથી થયા એવી રીતે એ શ્રુતિ-અર્થ સમજવો. ॥ इति वचनामृतम् ॥ ૪૨ ॥

સંવત ૧૮૭૬ના મહા વદિ દેહઠને દિવસ ઓર્જામહારાજે શ્રીગઢડા મધ્યે દાદાર-ચરના દરવારમાં શ્રીવાસુદેવ નારાયણના મંદિર આગળ લિચડાંના વૃક્ષની હેઠે ઓટા ડાકોલિયા ઉપર આયમણે મુસ્તાવિદે વિરાજમાન હતા અને માથે ધોળી પાવ વાંધી હતી, ને ધોળી ચાદર ઓઢી હતી ને ધોળો રેસ પેરથો હતો ને બે કાનને ઉપર પોંચા પુષ્પના ગુચ્છ રાજમાન હતા અને પોતાના મુસ્તારવિંદની આગળ મુની તથા દેશદેશના હરીભક્તની સમા-રાજો બેઠી હતી. અને તે સમાને વિષે કોઈક વેદાંતી બ્રાહ્મણ પણ આવીને બઠા હતા, તેને જોઈ શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા બે વેદાંત જ્ઞાત્રીને જો બે મળે છે તથા સાંબઠે છે તે એમ હે છે જો વિધીનિવેધ તો મોથા છે, અને વિધીનિવેધે કરીને પમાય એવાં જો સર્ગ ને નર્ક પણ મોથા છે અને તેને પામનારો જો શિષ્ય તે પણ મોથા છે અને ગુરુ પણ મોથા છે ને જો અજ્ઞાત સમરભર્યો છે તે સત્ય છે એવી રીતે જો કહે છે તે શું સમજીને કહેતા હશે? અને

વે વેદાંતિના આચાર્ય જે શંકરાચાર્ય તેમણે તો પોતાના શિષ્યને દંડકમેંડલું ધારણ કરાવ્યાં
 અને એમ કહ્યું જે ભગવદગીતા ને વિષ્ણુ શાસ્ત્રનામનો પાઠ કરવો તથા વિષ્ણુનું પૂજન કરવું અને
 જેને જાણું ચોમાસાં ધયાં હોય તેનું થોડા ચોમાસાવાલાને વંદન કરવું અને સારા પવિત્ર બ્રા-
 હ્મણ હોય તેના વરનીજ, ભિક્ષા કરવી એવી રીતે જો વિધિનિપેધનું પ્રતિપાદન કરવું તે શું
 એમને યથાર્થ જ્ઞાન નહિ હોય? અને જે હમણાના જ્ઞાનિ ધયા તેમણે વિધિનિપેધને સ્વેતો કરી નાલ્યોતે
 શું શંકરાચાર્ય કરતાં એમોટા ધયા? માટે એતો એમ જણાય છે જે એતો કેવલ મુર્ખાદમાંથી બોલે છે.
 અને વિધી નિપેધ શાસ્ત્રમાં લેવા કહ્યા છે તે તો એમ કહ્યા છે જેમ કેાદ મોટું વહાણ હોય અ-
 ને તે વહાણ મહાસમુદ્રને વિષે એક વરસ સુધી ચાલ્યું જાય છે તેને આગલો કાંઠો પણ દે-
 ર્યામાં આવે નહિ, અને પાછલ્યો કાંઠો પણ દેર્યામાં આવે નહિ, અને તે કાંઠા ઉપર મોટા
 મોટા પર્વત તે પણ દેર્યામાં આવે નહિ તો જાડવાં તથા 'મનુષ્ય તે તો ક્યાથી દેર્યામાં આ-
 વે અને જ્યાં દેલે ત્યાં એકલું જલ દેલાય પણ જલ વિના વીજો કોઈ આકાર દેર્યામાં આ-
 વે નહિ અને ડુંબું જુને તો મોટા મોટા સમુદ્રની લેહેરું ઉઠતી હોય માટે ડુંબું પણ જલ જણા-
 ય સારે તે વહાણને વિષે વેઠા એવા જે પુરુષ તે એમ કહે જે એકલું જલ છે વિજું કોઈ નથી

એક વ્રત્તજાણે અને તે વિના ધોડું જે જીવ, હૃદય અને માયા એ આદિક સર્વે તે મીઠાણે અને તેના
 વચન શાસ્ત્રમાં લખાણાં હોય તેને સાંભળીને પોતાને તો એવી સ્થિતી ન થઈ હોય તો પણ વિ-
 ધિનિપેદને યોગ્ય કહેછે અને સ્ત્રીની સુ શ્રુત્વા કરે ને છોકરાની સુ શ્રુત્વા કરે અને જોડા
 સંસારનો વ્યવહાર હોયતે સર્વેને તો સારો જાણીને સવધાન થઈને કરે છે, અને શાસ્ત્રો પ્રતિ-
 પાદન કર્યા એવા જે વિધિનિપેદ તેને યોગ્ય કહે છે એવા જે આ જગતને વિષે જ્ઞાનના કથના-
 રા છે તેને તો મહા અધમ જાણવા ને નાસ્તિક જાણવા અને શંકરાચાર્યે તો જીવના હયામાં
 નાસ્તિક પુણં આવી જાય તેની ધીકે કરોને 'ભજગોવિંદં ભજગોવિંદં ગોવિંદમજ મુહ મતે' એ
 આદિક વર્ણાંક વિષ્ણુનાં સ્તોત્ર કર્યાં છે તથા શિવજી તથા ગણપતિ તથા સૂર્ય એ આદિ-
 ને જે ઘણા કુ દેવતા તેનાં સ્તોત્ર કર્યાં છે, જેને સાંભળીને સર્વે દેવતા સત્ય ભાસે એવો આશય જા-
 ની શંકરાચાર્યે સર્વે દેવતાનાં સ્તોત્ર કર્યાં છે. અને આજ જે જ્ઞાની થયા તે તો સર્વેને સ્વાઠાક.
 રી નાખે છે ને વળી એમ કહે છે જે જ્ઞાની તો ગમે તેવું પાપ કરે તો પણ કાંઈ અડતું નથી
 તે મૂર્ખપણામાંથી કહે છે, અને જોડા ત્યાગી પરમહંસ થયા તે સર્વેને વિષે જડભરત. શ્રેષ્ઠ છે

અને જોટલા પુરાણ માત્ર તથા વેદાંતના ગ્રંથ તે સર્વે વિષે જહમરતની વારતા લખાણી છે
 એવા મોટા જો જહમરત તે પૂર્વે જન્મમાં ઋષભદેવ ભગવાનના પુત્ર હતા ને રાજનો સાગ કરીને
 વનમાં ગયા હતા તેને દયાયે કરીને પણ જો મૃગ સંઘાયે પ્રીતિ થઈ તો તેનો દોષ લાગ્યો ને પો-
 તાને મૃગનો જન્મ લેવો પડ્યો અને મૃગનો સરસા ચાર પગને ટુંકી પુંછડી ને માયે નાની સિ-
 ગડીયું એવો આકાર પેતાને પ્રાપ્ત થયો, અને-પરમાત્મા જે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન તેની સંઘાયે વ્ર-
 જની ગોપીયુષે કામ વૃંદિયે કરીને પ્રીતી કરી તો પણ સર્વે ભગવાનનો માયાને તરી ગઈયું ને
 પોતે ગુણાતિત થઈને નિર્ગુણ એવું જે ભગવાનનું અક્ષર ધામ તેને પામીયું તેનું કારણ એ છે જે શ્રી
 કૃષ્ણ ભગવાન પોતે સાક્ષાત ગુણાતિત પુરુષોત્તમ દિવ્ય મૂર્તિ હતા તો તે સંઘાયે ગોપીયુષે જા-
 નો અજાણો પ્રીતિ કરી તો પણ તે ગોપીયું ગુણાતિત થઈયું, અને ભરતજિયે દયાયે કરીને મૃગ-
 લામાં પ્રીતી કરી તો પોતે મૃગલું થયા માટે ગમે તેવા મોટા હોય તેનું પણ કુંસંગે કરીને તો
 મુંડુજ થાય છે અને ગમે તેવા પાપી-જીવ હોય ને તે જો દંત્યસ્વરૂપે એવા જે ભગવાન તેનો પ્ર-
 સંગ કરેતો પરમ પવિત્ર થઈને અમય પદને પામે, અને જો શ્રી કૃષ્ણ ભગવાન પોતે ગુણાતિત
 ન હોય તો એના ભક્ત જે ગોપીયું તે ગુણાતિત પણ ને ન પામત ને જો ગુણાતિત પદને પામીયું તો

श्रीकृष्ण भगवान् गुणान्वितः कैवल्य दिव्य मूर्त्तिर्जः छे अने वँदाति 'कहे छे जे सर्वत्र ब्रह्मस
भरभर्यो छे सारे जेम गोपीयुंये श्री कृष्ण भगवानेने विषे प्रीति करी तेमज सर्वे स्त्रीयुं पोत पो
ताना धणीने विषे प्रीती करे छे तथा सर्वे पुरुष पोतानी स्त्रीयुंने विषे करे' छे तो पण तेमने
गोपीयुंना जेवी प्राप्ति थाती नथी तेमने तो घोर नरकनी प्राप्ति थाय छे मटे जे विधिनिषेध छे
ते साचा छे पण खोटा नथी ने जे ए विधिनिषेधने खोटा कहेछे ते तो नारकी थाय छे एम
वार्त्ता करीने श्रीजी महाराज जयसच्चिदानंद कहीने पोताने 'उतारे पधारया ॥ इति वचना
मृतम् ॥ ४२ ॥

संवत् १८७६ ना महा सुदी ७ सातमने दिवस श्रीजीमहाराज 'श्री गढडा मध्ये दा-
दा स्वाचरना दरवारमां उगमणे वार औरइनी ओसरिये डोळियां उपर सांजने समे विरा-
जमान हता अने मांथे धोळी पात्र बांधी' हती, ने धोळी चाहर ओढी हती ने धोळो खेस
पेरयो हतो ने पावने विषे पीळा पुष्पना तोरा लटकता हता ने कंठने विषे पीळा पुष्पना हार
पेरया हता ने ने कानने उपर पिळा पुष्पना गुच्छ खाशा हता ने पोताना मुखानिंदनी आगळ
मुनी तथा देश देशाना हरीभक्तनी सभा भराइने बेठी हती. ते समे श्रीजीमहाराज सर्वे भक्त

જાન ઉપર કરુણાની દાટિયે કરીને સર્વે સામું બોદીને બોલ્યા જે સર્વે સામઝો એક પ્રશ્ન પૂછીયે
 છીયે.જે શ્રીમદ્ભગવત પુરાણમાં કહ્યુંછે જે જે ભગવાનના ભક્ત હોય તે ચ્યાર પ્રકારની
 મુક્તિને નથી દહતા અને બીજા પણ જે જે ભગવાનના મોટા ભક્ત છે તે એમ કહે છે, જે ભગ
 વાનના ભક્ત હોય તે ચ્યાર પ્રકારની મુક્તિને નથી દહતા તે ચ્યાર પ્રકારની મુક્તિ તે શું,તો એ-
 ક તો ભગવાનના 'લોકમાં' રહેવું અને બીજું ભગવાનના સમીપે રહેવું, અને ત્રીજું ભગવાનના સરખું
 રૂપ પામવું, અને ચોથું ભગવાનના સરખું ऐश्वर्य પામવું. એવી રીતે જે ચ્યાર પ્રકારની મુક્તિ છે,
 તેને તો ભગવાનનો ભક્ત નથી દહતો ને કેવલ ભગવાનની સેવાને દહંછે તે એ ભક્ત ચ્યાર પ્રકાર
 રની મુક્તિને શા સારુ નથી દહતો? એ પ્રશ્ન છે તેનો ઉત્તર જેને જોવા આવડે તેવો તે કરો.
 પહેલે સર્વે પરમહંસ ઉત્તર કરવા લાગ્યા પણ ઉત્તર થયો નહિ સારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા
 જે એ પ્રશ્નનો ઉત્તર શ્રીમે કરીયે છીએ જે જે ભગવાનનો ભક્ત થઈને એ ચ્યાર પ્રકારની મુક્તિ-
 ની દહતા રાખે તો તે સકામ ભક્ત કેહેવાય ને એ ચતુર્થા મુક્તિને ન દહ્છે ને કેવલ ભગવાનની
 સેવાનેજ દહ્છે તે નિષ્કામ ભક્ત કેહેવાય તે શ્રીમદ્ભગવતર્મ્મ કહ્યું છે જે. "સાલોક્ય સાદૃષ્ટિ સા-
 મીપ્યસા રૂપે કલ મપ્યુતઃ ॥ દિનમાનં ને પ્રહતિ વિનામ સેવનં જનાઃ નેહંતિ સેવ્યાપૂર્ણાઃ સાલો

વળાદિ ચતુષ્ટય ॥ એનો અર્થ એ છે જે જે ભગવાનના નિષ્કામ ભક્ત છે તે તે સેવા જે ભગવાનની પરી-
 ચર્યા કરવી તે જો એ ચતુર્થા મુક્તિમાં ન હોય તો એને રૂચ્છેજ નહિ ને એક સેવાનેજ રૂચ્છે
 છે, અને એવા જે નિષ્કામ ભક્ત તેમને ભગવાન પોતાની સેવામાં રાखે છે, ને એ ભક્ત નથી રૂ-
 ચ્છતા તોપણ વઢારકારે ભગવાન એને પોતાના એશ્વર્ય મુક્તને પમાડે છે તે કપલિદેવ ભગવાને
 કહ્યું છે જે “અર્થો વિભૂતિ મમ મધાર્વિનસ્તામૈશ્વર્યાપદ્યાંગ મનુ પ્રવૃત્તો ॥ ત્રિયંભાગવર્તી સ્પૃહ્યતિ ચા ભદ્રાં પ-
 રસ્યમે તેયુવતેતુ લોકે” અને એ નિષ્કામ ભક્તને જ ગીતામાં ભગવાને જ્ઞાની કહ્યો છે, ને જે સકામ
 ભક્ત છે તેને અર્થાર્થિ કહ્યો છે. માટે ભગવાનના ભક્તને ભગવાનની સેવા વિના થીજું કોંઈયે ન
 રૂચ્છવું, ને રૂચ્છે તો એમાં એટલો કાચપ કહેવાય છે, અને જો કાચપ હોય તો નિષ્કામ
 એવા જે ભગવાનના આકાંક્ષિક ભક્ત તેનો સમાગમ કરો ને એ કાચપને ટાલવી. ॥ इति वच-
 नामृतम्. ॥ ૩૯ ॥

સંવત ૧૮૭૬ના મહા શુદ્ધ ૮ આઠમને દિવસ શ્રીજીમહારાજ ઓંગઢડા મધ્યે ટાદા
 શ્વાચરના દરવારમાં શ્રીવાસુદેવ નારાયણના મંદિરની આગળ લિમડાના વૃક્ષ હેઠે ઓઠા ઉપર
 આપમણે મુખાર્વિદે સવારના પોરમાં વિરાજમાન હતા, ને ધોલો સ્વેસ પેરચો હતો ને ધોલો

चादर ओढि हती ने माथे धोळी फेंटी वाध्यो हतो ने ते फेंटने एक आटे करिने बोकानी वाळी हती ने ते पाव उपर धोळा पुष्पना हार विराजमान हता ने पोताना मुखविंदनी आगळ मुनी तथा देशदेशना हरीभक्तनी सभा भराइने वेठी हती. पळे श्रीबी महाराजे प्रभ पुत्रुं जे भगवानने विपे स्नेह होय तेनुं गुं रूप छे? पळे ब्रह्मानंद स्वामीये स्नेहनुं रूप करवा मांडवुं पण सामाधान न थुं. पळे श्रीजीमहाराज बोल्या जे तमने तो स्नेहनी दिशज जडी नहि अने तमे जे पिंडब्रह्मांडयी निस्प्रेह रेहेवुं तेने स्नेह कखो ए स्नेहनुं रूप नहि ए तो वैराग्यनुं रूप छे अने स्नेह तो एनुं नाम जे भगवाननी मुर्त्तिनी अखंड स्मृति रेहे एनुं नाम स्नेह कहीए ने जे भक्तेने परिपूर्ण भगवानने विपे स्नेह होय तेने एरु भगवान विना बीजो संकल्पज न थाय. अने जे टलो भगवा विना बीजो घाट थाय छे तंटलो तेना स्नेहमां फेर छे अने जेने परिपूर्ण भगवान मां स्नेह होय ने तेने जो जाणेअजाणे भगवाननी मुर्त्ति विना बीजो कांइक वाटथाय, तो जेम पंचामृत भोजन जमतो होय तेमां कोइक कांकरा तथा धुळनो खोबो भरीने नाखे / ने जेवुं वसमुं लागेअथवा कपाळमांबळवळतोडाम देने ते जेवो वसमो लागे तेवो भगवान विना बिजो घाट थाय ते वसमो लागे एवी रीते जेने वर्त्तनुं होय तेने भगवानने विपे प्रीति छे एम जाणवुं.

તે સર્વે પોતપોતાના હૃદયમાં તપાસી જુઓ તો જાને જાવી પ્રિતિ હશે તેને તેવી જણાઈ આવે. પછે બ્રહ્માનંદ સ્વામીયે પુછ્યું જે એવી દૃઢ પ્રીતિ ભગવાનને વિષે થાય તેનું શું સાધન. પછે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે સત પુરુષનો જે પ્રસંગ એજ પરમેશ્વર. વિષે દૃઢ પ્રીતી થવાનું કારણ છે. સારે સોમલો સ્વાચર બોલ્યા જે એવી પ્ર. તો અતિશયે કરીયે છદ્દયે, પણ એવી દૃઢ પ્રીતિ કેમ થતી નથી? પછે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા પ્રસંગ તો કરો છો પણ અરથો અમારો પ્રસંગ કરો છો, ને અરથો જગતેના પ્રસંગ કરો તે માટે ભગવાનને વિષે દૃઢ પ્રિતિ થતી નથી. પછે ગમ વસોના વિપ્ર વાલા ધુ તેણે પ્રશ્ન પૂછ્યો જે હે મહારાજ દેહને દેહના સંબંધીને વિષે અંદમત્વ પણના ઘાટ થાય છે તે કેમ ટકે? શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે એવો જીવને વિપરિતિ ભાવના થઈ છે, જે પોતાને દેહથી પ્રયત્ન જે વાત્મા તે સ્વે નથી માનતો ને દેહ સ્વે માને છે ને એ જિવાત્માને વિષે દેહ તો કેવી રીતે મ્યો છે તો જેમ કોઈક પુરુષ હોય તેણે દરજીને ઘેર જઈને ડગલો શિવડાવીને પેચ્યો તે એમ માને જે દરબી તે મારો વાપ છે ને દરજણ તે મારો મા છે એમ જે માને તે મુલ્ક હેવાય તેમ આ જીવને આ, દેહ રૂપ જે ડગલો તે, વચારેક તો બ્રાહ્મણને બ્રાહ્મણી થકી ડ.

થાય છે અને ક્યારેક તો નિચ જાતિમાંથી ઉત્પન્ન થાય છે તથા ચૌરાશી લાસ જાત થકી
 દેહ ઉત્પન્ન થાય છે તે દેહેન વિષે પોતાપણું માને ને તે દેહનાં માવાપને પોતાનાં માવાપ માને
 તે મુર્ખ કેહેવાય ને તેને પશુ જેવો જાણવો. અને ચૌરાશી લાસ જાતમાં જે પોતાની માવહેન
 દિકરીયું ને સ્ત્રીયું છે તે પતિવ્રતાનો ધર્મ એકે પાઠતો નથી માટે જેવા સગપણને સાચું માને
 છે તેને અહંમ મલ્લના ઘાટ કેમ ટલશે? અને આવી રીતની સમજણ વિના જ્ઞાનમંમુર્ખોની જે દેશ
 વાસના તે ટલ્લવી ઘણી કઠણ છે અને ડ્યાં સુધી દેહેને પોતાનું રૂપ માને છે સ્ત્રી સુધી એની
 સર્વે સમજણ વ્રથા છે. અને ડ્યાં સુધી વર્ણનું કે આશ્રમનું મન લદ્દને ફરે છે ડ્યાં સુધી એને
 વિષે સાધુણું આવતું નથી માટે દેહેને દેહના સર્વધિને વિષે અહંમલ્લનો ત્યાગ કરીને ને પોતા-
 ના આત્માને વ્રહ્મ રૂપ માનીને સર્વ વાસનાનો ત્યાગ કરીને સ્વધર્મમાં રહ્યો થકો જે ભગવાનને
 ભજે છે તે સાધુ કહેવાય છે અને જેને એવું સાધુપણું આવ્યું તેને ને પુરુષોત્તમ ભગવાનને કાંઈ
 હેટું રહેતું નથી. અને વિંજું સર્વે થાય પણ એવી સાધુતા આવવી તો ઘણી કઠણ છે ને એવી સા-
 ધુ તો હું છું જે મારે વર્ણાશ્રમનું લેશ માત્ર પણ માન નથી એવી રીતે શ્રીજીમરાજ બોલ્યા તે તો
 ભક્તને શિક્ષાને અર્થે છે એમ જાણવું ને પોતે તો સાક્ષાત પુરુષોત્તમ નારાયણ છે. ॥ इति व-

સંવત ૧૮૭૬ના મહા સુદિ ૧૦ ને દિવસ-સાંજને સમે સ્વામી શ્રી સહાજાનંદજી
 મહારાજ શ્રી ગઢડા મધ્યે દાદાશાસ્ત્રના દ્રશ્યાર્માં શ્રીવામદેવ નારાયણના મંદિર આગલ
 આટલા ઉપર દક્ષિણદે મુસ્તાવિદે વિરાજમાન હતા અને ધોલ્લી ચાલર ઓઢી હતી ને ધોલ્લી
 સેસ પેરયો હતો ને માથે ધોલ્લી પાણી બાંધી હતી ને અને પોતાના મુસ્તાવિદનો આગલ મુનો
 તથા દેશદેશના હરિભક્તની સભા ભરાઈ ને બેઠી હતી પછે ગોપાલાનંદ સ્વામીયે પૂછ્યું કે હે
 મહારાજ કેટલાક વેદાંતિ એમ કહે છે કે ભગવાને આકાર નથી અને તેવાજ પ્રતિપાદનનો શ્રુતિ-
 યુગે મળે છે અને કેટલાક જે નારદસનકાદિકે સરસ્વા ભગવાનના ભક્ત છે તે તો ભગવાનને
 સાકારપણું પ્રતિપાદન કરે છે એ વેમાંથી કોણ સાચા છે? પેછે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા કે જે ભગ-
 વાન પુરુષોત્તમ છે તે તો સદાકારજ છે ને મહા તેજોમય મૂર્તિ છે અને સર્વત્ર પુરાણ અંતર્યામી પણે
 કરીને એવું જે સચ્ચિદાનંદ વ્રહ્મ છે તે તો મૂર્તિ માન એવા જે પુરુષોત્તમ ભગવાન તેનું તેજ છે અને
 શ્રુતિયે પણ એમ કહ્યું છે કે તે ભગવાન માયા સાંમું જોતા હતા અને જ્યારે જુવે સારે તેને શું એક
 લી આંચલ્યજ હોય? હાથ પગ પૂર્ણ હોય મોટે સાકાર રૂપનું પ્રતિપાદન થયું અને વળી જેમ સ-

મગ્ર જલ છે તેના જીવ રુપ જે વસ્તુ તે પેતાના લોકને વિષે સાકાર છે, ને જલ નિરાકાર
 કેહવાય છે ને જેમ અગ્નિના જે જ્વાલા છે તે નિરાકાર કેહવાય છે અને તેના દેવતા જે અગ્નિ
 તે અગ્નિલોકને વિષે સાકાર છે, ને જેમ સમગ્ર તડકો તે નિરાકાર કેહવાય છે ને સૂર્યના મં-
 ડુલને વિષે જે સૂર્ય દેવ છે તે સાકાર છે તેમ સચ્ચિદાનંદ જે બ્રહ્મ છે તે નિરાકાર છે અને પુ-
 રુષોત્તમ જે ભગવાન તે સાકાર છે અને એ સર્વત્ર પૂર્ણ એવું જે સચ્ચિદાનંદ બ્રહ્મ તે પુરુષોત્તમ
 ભગવાનનું તેજ છે. અને કોઈ એમ કહેશે જે શ્રુતિમાં એમ કહ્યું છે જે પરમેશ્વર તો કર ચર્ણા-
 ટિક રહિત છે ને સર્વત્ર પૂર્ણ છે તો એ જે શ્રુતિયે કર ચર્ણાદિકનો નિષેધ કર્યો છે તો તે
 માર્થિક કર ચરણાદિકનો નિષેધ કર્યો છે અને ભગવાનનો આકાર છે તે તો દિવ્ય છે પણ
 માર્થિક નથી. અને અંતર્યામીણે કરીને જીવ દૃશ્વરને વિષે વ્યાપક એવું જે પુરુષોત્તમ ભગવા-
 નનું બ્રહ્મ રુપ તેજ તે નિરાકાર છે તોપણ જીવ દૃશ્વર સર્વેને તેમના કર્મને અનુસારે યથા યોગ્ય-
 પણે કર્મના ફલને દેવાને વિષે નિયંતાપણું છે ને સાકારનો પેઠે નિયંતા રુપ ક્રીયાને કરેછે માટે
 તે તેજને પણ સાકાર જેવું જાણવું એવી રીતે ભગવાન પુરુષોત્તમ તો મદા સાકારજ છે, પણ
 નિરાકાર નથી ને જે નિરાકાર કહે છે તે તો સમજતા નથી. ॥ ૪૫ ॥

સંવત ૧૮૭૬ના મહા શુદી ૧૧ એકાદર્શીને દિવસે સાંજને સમ ઓર્જીમહારાજ શ્રી
 મદ્દા મધ્યે દાદાસ્વાચરના દરબારમાં ઓવાસુદેવ નારાયણના મંદિરની સમીપે ઓટા ઉપર દ-
 ક્ષિણાદે મુખાવિંદે વિરાજમાન હતા ને ધોલો રેસ પેરથો હતો ને ધોલો ચાદર ઓઢી હતી, ને
 માથે ધોલ્કી પાંચ વાંધી હતી, ને પેતાના મુખાવિંદની આગળ મુર્તીની સમા તથા દેશ દેશના
 હરિભક્તની સમા ભરાઈને બેઠી હતી, તે સમે મટ્ટ માહેશ્વર નામે વેદાંતિ બ્રાહ્મણ હતો તેણે શ્રી-
 જી મહારાજને પ્રશ્ન પૂછ્યું જે સમાધીને વિષે સર્વે લીન થાયછે ત્યારે આકાશ કેવી રીતે લીન
 થાયછે, પછે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા જે આકાશનું સ્વપ્ન એ સ્વપ્ન પ્રકારે કરીયે તે તમે સર્વે
 સાવધાન થઈને સાંભલો જે આકાશ તે શ્વકાશને કહીએ, અને જે જે પદાર્થ રહે છે તે શ્વ-
 કાશમાંજ રહે છે અને તે પદાર્થમાં પણ આકાશ વ્યાપિને રહે છે ને એવું કંઈ પદાર્થ નથી
 જે હેને વિષે આકાશ ન હોય કેમ જે પ્રધીની એકં રજ અતિ ઝીણી હોય તેને વિષે પણ
 આકાશ છે ને તે એક રજનાં કોટાનકોટી કટકા કરીયે તોપણ તેને વિષે આકાશ છે માટે
 આકાશની દ્રષ્ટિયે જોઈયે સારે પ્રથો આદિક ચાર ભૂત દેખાતાં નથી એકલો આકાશજ
 દેખાય છે તે આકાશ સર્વનો આધાર છે. અને સ્થુલ સુક્ષ્મને કારણ એ જે ત્રણ શરીર તે

આકાશને વિષે છે અને આ બ્રહ્માંડ છે તે પણ આકાશને વિષે રહ્યું છે, અને બ્રહ્માંડનું કારણ જે પ્રકૃતિને પુરુષ તે પણ આકાશો વિષે છે, એવો જે આકાશ છે તે પ્રકૃતિ પુરુષને તેનું કાર્ય જે પિંડ બ્રહ્માંડ એ સર્વને માંહી પણ રહ્યો છે તે સર્વનો આધાર થઈને ચારણ પણ રહ્યો છે એવો જે આકાશ તે તો સુષુપ્તિને વિષે અથવા સમાધિને વિષે લીન થતો નથી. અને કોઈ કહેશે જે આકાશાદિક પંચ ભૂત તો તમો ગુણથી ઉપનાં છે તે આકાશ પુરુષને પ્રકૃતિનો આધાર-કેમ કેહેવાય ને સર્વમાં વ્યાપક કેમ કેહેવાય તો, એનો ઉત્તર એ છે જે પ્રકૃતિમાં જો આવકાશ રૂપ આકાશ ન હોય તો જેમ વૃક્ષમાંથી ફળ, પૃષ્ઠાદિક બાહ્ય નિસરે છે ને જેમ ગાયના પેટમાંથી વાછડું નિસરે છે તેમ પ્રકૃતિમાંથી મહત્ત્વની સરે છે તે કેમ નિસરે માટે પ્રકૃતિને વિષે આકાશ રહ્યો છે અને મહત્ત્વમાંથી અંહંકારના સરે છે માટે મહત્ત્વમાં આકાશ રહ્યો અને અંહંકારમાંથી ત્રણ ગુણ નિસરે છે માટે અંહંકારને વિષે આકાશ રહ્યો છે, અને તમો ગુણમાંથી આકાશ આદિક પંચમૂત નિસરે છે માટે તમો ગુણને વિષે પણ આકાશ રહ્યો છે ને તે મોગુણમાંથી જે આકાશ નિસરે છે તે આકાશ તો તમો ગુણનું કાર્ય છે ને વિકારવાન છે ને સર્વનો આધાર જે આકાશ છે તે નિર્વિકાર છે ને અનાદિ છે ને એવો સર્વાધાર જે આકાશ

છે તે આકાશને દ્રવ્ય કહીયે ચિદાકાશ કહીયે ને એ આકાશને વિષે પુરુષને પ્રકૃતિ તે સં-
 કોચ અવસ્થાને ને વિકાશ અવસ્થાને પામે છે તે કેવી રીતે તે બ્યારે પુરુષ પ્રકૃતિ સામું બુદ્ધિ
 ત્યારે જેમ સ્ત્રી પુરુષ થકી સંતાનની ઉત્પત્તિ થાય છે તેમ પુરુષ બે પાતિને પ્રકૃતિ રૂપ બે બિન્ન
 તે થકી મહત્ત્વાદિક સંતાન ઉત્પન્ન થાય છે એવી રીતે બે એ પ્રકૃતિ તે બોધિસ તત્ત્વ રૂપે ને
 પિંડ દ્રહ્માંડ રૂપે થાય છે એ પ્રકૃતિની વિકાશ અવસ્થા છે, અને જોટલાં પ્રકૃતિનાં કાર્ય છે,
 તેને વિષે પુરુષ પોતાનો શક્તિયે કરીને વ્યાપક પણ રહે છે, તે પુરુષની વિકાશ અવસ્થા છે,
 અને બ્યારે કાઠે કરીને પ્રકૃતિનું કાર્ય સર્વ નાશ પામી જાય છે અને પ્રકૃતિપણ પુરુષના અંગ-
 માં લીન બેયો રહે છે એ પ્રકૃતિનો સંકોચ અવસ્થા છે અને પુરુષ પણ પ્રકૃતિનાં કાર્ય સર્વ નાશ
 પામ્યા સારે પાતિને સ્વરૂપે રહ્યો એ પુરુષનો સંકોચ અવસ્થા છે જેમ કાચબો છે તે બ્યારે પો
 તે વિકાશને પામે છે સારે પોતાનાં અંગ સર્વ ધારબ કાઢે છે, અને બ્યારે સંકોચને પામે છે,
 સારે સર્વ પોતાનાં અંગ તાણી લે છે ને સંઘમુંઢ થઈને રહે છે તેમ પુરુષ પ્રકૃતિની સંકોચ વિ-
 કાશ અવસ્થા છે. અને પ્રકૃતિને પ્રકૃતિના કાર્યને વિષે અન્ય વ્યતિરેકણું પુરુષનું જ છે, પણ
 સર્વનો આધાર એવો બે ચિદાકાશ તેનું નથી કેમજે બે સર્વાધાર હોય તે કોણ થકી વ્યતિરે

ક હોય તો તે સદા સર્વમાં રહ્યોજ હોય અને આ બ્રહ્માંડ છે તેને ચ્યારે કોરે લોકાલોક પર્વત છે તે ગળની પેઠે રહ્યો છે, ને તે લોકાલોકની બાહાર તે અલોક છે, ને અલોકથી પરસમ આવરણ છે ને તેથી પર એકલું અંધારું છે ને તે અંધારાથી પર પ્રકાશ છે તે પ્રકાશને ચિદાકાશ કહીએ તેમજ ડુંચું પણ બ્રહ્મલોક સુધી કેહેવાય ને તેની ઉપર સમ આવરણ છે, ને તે આવરણનેપાર અંધકાર છે ને અંધકારનેપાર પ્રકાશ છે તે પ્રકાશને ચિદાકાશ કહીએ ને તેમજ હેઠે પણ સપાતાંત સુધી કેહેવાય ને તેથી હેઠાં સમ આવરણ છે, ને તેથી હેઠું અંધકાર છે ને તેથી હેઠો પ્રકાશ છે તે પ્રકાશને ચિદાકાશ કહીયે એવી રીતે બ્રહ્માંડની ચ્યારે પાસે ચિદાકાશ છે અને બ્રહ્માંડની માંહી પણ છે અને એવી જ એ સર્વાધાર આકાશ તેને આકારે જેની દ્રષ્ટિ વરતતી હોય તેને દહર વિદ્યા કહીયે અને અર્ધિ વિદ્યા આદિક ઘણીક પ્રકારની બ્રહ્મ વિદ્યા કહી છે તે માંહલી એ પણ એક બ્રહ્મ વિદ્યા છે, અને એ ચિદાકાશ છે તે અતિ પ્રકાશવાન છે અને તે ચિદાકાશ અનાદિ છે ને તેની ઉત્પત્તિ વિનાશ નથી, અને જે આકાશનો ઉત્પત્તિ ને વિનાશ કહ્યો છે તે આકાશ તો તમોગુણનું કાર્ય છે ને અંધકાર રૂપ છે તેની લીનતા યા-ય છે પણ સર્વનો આધાર એવી જે ચિદાકાશ તેની તો લીનતા થતી નથી એવી રીતે તમારા

प्रश्नो उत्तर करयो हवै तैमां कोइने आशंका रहो होय तो पुछी, पछे ते वेदांति ब्राह्मण तथा सर्वे हरीजन बोल्या जे हवे कोइने लेख मात्र संशय नयो ॥ इति वचनामृतम् ॥ ६६

संवत् १८७६ना महा शुद्धि १२ द्वादशीने दिवस सवारना पोहोरमां स्वामी श्री सहजानंदजी महाराज श्रीगढ़डा मध्ये दादाखाचरना दरबारमां श्रीवासुदेव नारायणना मंढिरनी आगळ लिमडाना वृक्षनी हेठे ओठा मध्ये ढोलिया उपर गिराजमान हता, अने सर्वे भक्त वस्त्र धारण करथां हतां ने पोताना मुखार्चिदनी आंगळ मुनी तथा देश देशना हरीभक्तनी समा भराइने बैठी हती. पछे श्रीजीमहाराज जमणे हाथे चपटी वगाडोने बोल्या जे सर्वे सावधान धइने संभळो एक बात करीए छीये ने ते बात तो स्पुलछे पण शुद्धिसुरत्यदइने संभळशो तो समजार्शे नहि तो नहि समजाय. पछे सर्वे हरीभक्ते कहूं जे हे महाराज कहो, पछे श्री जीमहाराज बोल्या जे परमेश्वरना भक्त होय तेमां कोइकने धर्म नीष्टा प्रधान होय ने कोइकने आत्मनिष्टा प्रधान ने होय ने कोइकने वैराग्यनिष्टा प्रधान होय ने कोइकने भक्तिनिष्टा प्रधान होय अने गौणपणे तो ए सर्वे अंग सर्वे हरिभक्तमां होय छे हवे जेने धर्मनीष्टा प्रधान होय, ते तो अहिंसा अन्नचर्यादिक रूप जे पोतानो वर्णाश्रम संबंधी सदाचार तेणे बुक्त थको निर्दे-

भणणे करीने भगवाने भगवाननी भक्ती सेवाचारी करवी तेने विपे प्रीतिये करीने जुक्त
 वत्तं अने भगवाननां मंदिर करवां तथा भगवाने अर्थे बागवगीचा करवा तेने विपे रुची वत्तं
 तथा भगवाने नानाप्रकारनां नैवद्य धरवां तेमां रुची वत्तं अने भगवानना मंदिरमां तथा सं-
 तना जायगामां लिपनुं तथा वाळवुं तेने विपे रुची वत्तं अने भगवाननी श्रवण किर्तनादिक जे
 भक्ति तेने निर्दभपणे करे अने ते धर्मनोष्टावाळा भक्तेने भागवत धर्म जुक्त एवं जे शास्त्र तेना
 श्रवण किर्तनादिकने विपे अतिशे रुचि वत्तं अने जेने आत्मनोष्टा प्रधान होय तेतो त्रण हे-
 हुने त्रण श्रवस्था तेथी परने सत्तारूप एवो जे पोतानो आत्मा ते रूपे निरंतर वत्तं अने पो-
 ताना इष्टदेव एवा जे प्रत्यक्ष श्रीकृष्ण परमात्मा तेने सर्वथी परने अति सुदु स्वरूपने सदा दिव्य
 साकार मूर्ति समजे अने ते पोतानो आत्मा तथा ते परमात्मा तेना सुदु स्वरूपना प्रतिपादनना
 करनारी जे वार्ता तेने पोते करे ने वीजाथी सांभळे तथा तेथी रीतना शास्त्रमां - प्रीतिये जुक्त
 वत्तं ने पोताने आत्मसत्तापणे वरतनुं तेमां विक्षेप आवे तो तेने सहन करी शके एवी प्रकृतिवळो
 होय अने जेने वैराग्यनिष्ठा प्रधान होय तेने तो एक भगवाननी मूर्ति विना जे सर्वे मायोक पदा
 धे मात्र तेने विपे निरंतर अस्वच वरते अने असत्स्वरूप जाणने पोते मलजो पेटे त्याग करया

जे अह कुटुंबी आदिक पदार्थ तेने निरंतर विस्मृति वत्तें अने ते भक्त जे ते त्यागी एवा जे भगवानना भक्त तेना समागमनेज करे ने भगवाननी भक्तिने करे ते पण पोताना त्यागमां विरोध न आवे तेवा रीति करे अने त्याग छे प्रवानपणें जेमां एवी वात्तीने पोते करे अने त्यागने प्रतिपादन करणां जे शास्त्र तेने विपे रूचिवांळो होय अने पोताना त्यागने विपे विरोध करणां जे स्वादु भोजन ने सदृखादिक पंच विषय संवधी गायिके पदार्थ मात्र तेने पामवाने विपे अतिशे अरुची वरते अने जेने भक्तिनिष्ठा प्रधान होय तेने तो एक भगवानना स्वरूपने विपे ज अतिशे दृढ पीति वत्तें ने ते भगवानना स्वरूपी अन्य एवा जे मायीक पदार्थ तेने विपे पोताना मननी वृत्तिने धारी शके नहि अने प्रेमे करीने भगवानने वंछ अलंकारनुं धारण करे अने ते भक्ते भगवानना जे मनुष्य चरीत्र तेना अवणने विपे अतिशे रूची वत्तें तथा भगवाननी मुक्तिना निरूपणने करणां जे शास्त्र तेने विपे अतिशे रूची वत्तें अने जे भक्ते भगवानने विपे प्रेमेने देखे ते भक्ते विपेज तेने अति धाय ते विना तो पोताना पुत्रादिकने विपे पण क्यारेय प्रीति न पाय अने ते भक्ते भगवाने संवधी क्रियाने विपेज नंतर प्रवृत्ति होय, एवी रीति आचार निष्ठवांळा भक्तां लक्षणने वात्तीने वि-

ચારીને જેનું જેવું અંગ હોય તેવું તે કહો? અને આ વાત્તો છે તે તો દર્પણ તુ-
 લ્ય છે તે જેને જેવું અંગ હોય તેવું તેને દેસ્વાડો આપે છે ને ભગવાનના ભક્ત હોય તે તો અંગ
 વિનાના હોય નહિ પણ પોતાના અંગને ઓઝાલે નહિ એટલે પોતાના અંગની દ્રઢતા થાય નહિ
 અને ડ્યાં મુઠિ પોતાના અંગની દ્રઢતા ન થઈ હોય ત્યાં મુઠિ જેવી વાત થાય તેવું તેનું અંગ
 વ્યભિચરી જાય માટે આ વાત્તોને વિચારીને પોત પોતાના અંગની દ્રઢતા કરો ને જેનું જેવું અંગ હોય તે
 તેમજેલો, પહેલે હરીભક્ત સર્વે જેવું જેનું અંગ હતું તે તેવી રીતે જોલ્યા પહેલે શ્રીજીમહારાજ જોલ્યા જે
 જેનું એક સરખું અંગ હોય તે ડહી ડહા ધાઓ, પહેલે જેનું જેનું એક સરખું અંગ હતું તે ડ-
 મા થયા. પહેલે શ્રીજીમહારાજે એ સર્વેને પાઠ્યા બેસારથા. પહેલે નિયાનંદ સ્વામીયે પુછ્યું જે
 એ ચારે અંગવાળાને પોત પોતાના અંગમાં કાંઈ ગુણ દોષ છે કે નહીં? પહેલે શ્રીજી મહારાજ
 જોલ્યા જે ગુણ દોષ છે તે કહિયે તે સાંભળ્યો જે એ ચારે અંગવાળા જે ભક્ત તેમનાં જે અંગ
 પ્રથમ લક્ષણ કહ્યાં તે પ્રમાણે એ વર્તે તે તો એમને વિષે ગુણ છે અને એ પ્રમાણે જેને ન વર-
 તાય એટલો એમને વિષે દોષ છે. પહેલે મુજાનંદ સ્વામીયે પુછ્યું જે એ ચાર નિષ્ટાવાળાને વિષે
 કોઈક અનિષ્ટ ગ્યન છે કે એ ચારે તત્ત્વ છે? પહેલે શ્રીજી મહારાજે જોલ્યા જે ડ્યાં મુઠી એ-

क एक निष्ठाने विपे वर्तता होय त्यां सुधी तो ए चार सरखा छे अने चार निष्ठार एकने विपे वर्ते त्यारे ते सर्व यकी अधिक छे अने चार निष्ठार एकने विपे वरत्ते त्यारे तेने परमभगवत कहोये अने एनेन एकांतिक भक्त कहोये ॥ इति वचनामृतम् ॥ ४७ ॥

संवत १८७६ना महा सुद्धि १३ तैरसने दिवसं सामी श्री सहाबानंदजी महाराज श्री गडडा मध्ये दादाखारचरना दरबारमां श्रीवासुदेव नारायणना मंदिरं-आगळ लिबडा-ना वृक्षनी हेठे ओटा मध्ये ढाण्णीया उपर आथमणे मुखार्विंदे संख्यासमे विराजमान हता ने सर्व श्वेत वस्त्र पेरधां हतां अने पोताना मुखार्विंदनी आगळ मुनी तथा देशदेशनां हरीभक्तनी सभा भराइ नैवेष्टी हती. अने पोताना मुखार्विंदनी आगळ बेमशाल चळती हती अने श्रीवासुदेव नारायणनी संख्या आरती तथा नारायण धुन्य थड रही ते केडे श्रीजी महाराज बोल्या जे सर्व सावधान थड ने सांभळो एकवार्त्ता करीये छोये त्यारे सर्व मुनी तथा हरीभक्त बोल्या जे हे महाराज कहो. पछे श्रीजी महाराज बोल्या जे भगवाननी भक्त होय तेने नित्य प्रत्ये भगवाननी पुजा करीने ने स्तुती करीने भगवान पामे एम मागवु जे हे महाराज हे स्वामीन, हे कपासंधो हे शरणा-

गत प्रतिपालक कुसंगी थकी मारी रक्षा करज्यो. ते कुसंगी च्यार प्रकारना छे. एक कुंडा-
 पंथी, बीजा शक्तिपंथी, त्रिजा वेदाति, चौथा नास्तिक ए च्यारे प्रकारना कुसंगी छे, तेमां
 जो कुंडापंथीनो संग थाय तो वर्त्तमानमांथी चुकाहीने भए करे, अने जो शक्तिपंथीनो संग
 थाय तो दास मांस खवरावीने स्वधर्म थकी भए करे, अने जो वेदातिनो संग थाय तो भग-
 वाननुं धामे तथा भगवाननो जे सदा दिव्य आक्रोर तथा भगवानना अवतारनी 'मुर्त्तियुनां जे
 आकार ते सेने खोटा करीने भगवाननो भक्तिने उपासना ते थकी भए करे, अने जो ना-
 स्तिकनो संग थाय तो कर्मनेज साचां करीने परमेश्वर एवां जे ओह भगवान तेने 'खोटा
 करी देखौडे ने अनादी सत दाखना मार्ग थकी भए करे. माटे भगवाननी पासे मागवुं जे
 ए च्यारे प्रकारना माणसनो कोइ दिवस संग थाशो नहि. अने वळी एम प्रार्थना करवी जे
 महाराज काम, क्रोध, मोह, अहंकार, इर्षा, देहाभिमान ए आदिक जे अंतर शत्रू ते थकी
 रक्षा करज्यो नेनिये तमारा भक्तनो समागम देख्यो एकी रीते नीले भगवाननी प्रार्थना करवी
 नेए कुसंगी थकी ने अंतर शत्रु थकी नींस्तर डरता रहवुं. ॥ इति वंचनामृतम्. ॥ ४८ ॥

संक्षेप १८७६ना माहा शुद्धि १४ चौदशने दिवस संध्या संमे स्वामी ओसहजानंद

ત્યારે શ્રીજીમહારાજ ચીલ્યા જે જેમ અંધારું ઘર હોય, ને તેમાં કોઈ તથા ધાંમલા રહ્યા હોય તેને દેલે છે, તોપણ યથાર્થ દેખ્યા ન કહેવાય તેમ પુરુષોત્તમ ભગવાને વિષે જહઞ્ચિદ પ્રકૃતિ રહી છે, ને એ પ્રકૃતિને વિષે પોતે રહ્યા છે, તેને અનુમાને કરીને જાણે છે, પણ જો દે-
ખ્યામાં નથી આવતું તો પરીપૂર્ણ જ્ઞાની ન કહેવાય. અને જો એને એવી આડી ઠાવકી છે, તો કાંઈક એને અલોકિકકપણું જણાણું જોડે નહિ તો જણાશે. અને નિઃસંદેહ એવી આંટી છે, ને જણાતું નથી તો એમ સમજે જે એ ભગવાને વિષે તો સર્વે છે પણ મુને દેખાડતા નથી, એવાજ એમની ઇચ્છા છે એમ સમજીને તે ભગવાનની ભક્તિ કરતો થકો પોતાને હસાર્થ માને છે; તો એ પરીપૂર્ણ જ્ઞાની છે. માટે હૈંદ્રિયું અંતઃકરણને અનુભવ એ ત્રણે પ્રકારે કરીને જે ભગવાને યથાર્થપણે જાણતો હોય તેને જ્ઞાની કાહિર, ને તેવા જ્ઞાનીને ભગવાને ગીતામાં એટલે કર્યો છે ॥ આ-
તોજીજ્ઞાસુરર્પીધ જ્ઞાનીચ ભરતર્પયતેવાં જ્ઞાની નિત્ય યુક્ત એક ભક્તિ વિંચીપ્યતે ॥ એવી જ જ્ઞાની તે તો સદાસાકારમુક્તિ એવા જે પ્રત્યક્ષ ભગવાન તેને પ્રકૃતિ, પુરુષ ને અક્ષર તે થકી પર ને સર્વના કારણ, સર્વના આધાર જાણીને અનન્યપણે સેવે છે, એવી રીતે જ સમંજાવું તેને જ્ઞાન કાહિર. અને એ જ્ઞાને કરીને આસંતિક મોક્ષ પાવે છે, અને જે એમ નથી સમજતા ને કેવલ

જાણો કરીને અહંબ્રહ્માસ્મી થઈ વેસે છે ને કહે છે. જો રામ, કૃષ્ણાદિક તો બ્રહ્મરૂપ એવો જે હું તે મારી લેહેરી છે, એવાં જે બ્રહ્મા કુદાલઆધુનીક વેદાંતિ તે તો અતિ દુષ્ટ છે, ને મહા પાપી છે, અને મરીને નર્કમાં પડે છે, તે કોઈ દિવસ એનો ઝુટકો પોતો નથી. ॥ इति वचनम्-
તમ્ ॥ ૭ ॥ ૨૧૫ ॥

સંચત ૧૮૭૮ ના માગશર શુદિ ૫ પંચમીને દિવસ રાત્રીને સમે શ્રીજીમહારાજ ગમ શ્રી લોહા મધ્યે સૂરા ચાચરના દરવારમાં બિરાજમાન હતા અને ધોળો ફેંટા મસ્તકે બાંધ્યો હતો ને ધોળી છોટની ડગલી પહેરી હતી. અને ધોળો ચેસ પહેર્યો હતો અને પોતાના મુઠ્ઠાવિંદની અગલ પર્મહંસ તથા દેશ દેશના હરીભક્તની સમા ભરાઈને બેઠી હતી. તે સમયને વિષે શ્રીજીમહારાજને મુકાનંદ સ્વામીએ પ્રશ્ન પૂછ્યો જે જે ધોળો હોય તેને તો કોઈ ક સ્વાભાવ દેખીને સંતનો અવગુણ આવે પણ જે ડાહ્યો હોય તેને સંતનો અવગુણ કેમ આવે છે? ત્યારે શ્રીજીમહારાજ વોહ્યા જે જે ડાહ્યો હોય તેને પોતામાં જે કોઈ અજોગ્ય સ્વાભાવ દેખ્યામા આવ્યો ને તેની ઉપર પોતે અતિ દોષવૃદ્ધિ રાખીને દૂપે સહિત તે સ્વાભાવને ટાલવાનો ટાલડો કરતો હોય અને તે સ્વાભાવ ઉપર પોતાને અતિ સ્વાદ હોય અને તેનોતે સ્વાભાવ કોઈ બિજા સં.

તમાં દેસ્વાય સારે તેનો અભાવ આવે છે અને જે મુર્ખ હોય તે તો પોતાના સ્વભાવને ઠાલે નહિને ત્રિજા સંતમાં કાંઈક તે સ્વભાવ દેખે તો તેનો અવગુણ લેછે તેને મુર્ખ કહિયે. સાર પછો શ્રીજી માહારાજે નાના નાના પર્મહંસને તેડાવીને પોતે પ્રશ્ન શિશુવત્તા લાગ્યા ને પોતે ઉત્તર કરવા લાગ્યા. તેમા પ્રથમ તો પોતે એમ પ્રશ્ન પૂછ્યો જે કામ, ક્રોધ ને લોભાદિક અત્રૂનો જે વેગ તેનું જે તિવ્રપણું ને મંદ પણું તે જાલ્ય, યોગ ને વૃદ્ધ તેણે કરીને છે; કેઈ રીતે તો બાલપણમાં મંદવેગ હોય અને યોગન અવસ્થામાં તિવ્ર વેગ હોય ને વઢી પાહું વૃદ્ધ પણમાં મંદપણું થાય એ કામાદિકનું તિવ્ર-મંદપણું છે તે તો જણાય છે, પણ વિચારે કરીને એનું મંદપણું છે કે નહિ? સારે તેનો ઉત્તર પોતે કર્યો જે વિચારે કરીને પણ કામાદિકનું મંદપણું છે. તે વિચાર કેમ કરે તો બાલ અવસ્થામાં મંદ પણું છે ને યોગન અવસ્થામાં તિવ્ર પણું છે ને વૃદ્ધ અવસ્થામાં પાહું મંદ પણું છે. તે તો અહારે કરીને છે, જે વાલ્ય અવસ્થાને વિષે પણ આહાર થોડો છે, માટે કામ પણ ઓછો છે. ને વૃદ્ધ અવસ્થામાં પણ આહાર ઓછો હોય એટલે કામ પણ ઓછો હોય, અને યોગન અવસ્થામાં આહારની વૃદ્ધિ હોય એટલે કામની પણ વૃદ્ધિ હોય, તે માટે જો યોગન અવસ્થામાં આહાર ઓછો કરે ને દેહે કરીને ચિંતે અવસાત, મુખ તેનું જાણીને સહન કરે એવો જે વિચાર રાખે.

અને મોટા સાધુનો સમાગમ રાલે તો તેને યોવન અવસ્થામાં પણ કામ મંદ પડી જાય. અને વઢી શ્રીજીમહારાજે પ્રશ્ન પૂછ્યો કે જીવેને નાના પ્રકારનાં વ્યસન પડે છે, કોદકને ભાંગનું, અફિણનું, દારુનું, ગાંજાનું, ઇત્યાદિક અનેક પ્રકારનાં પડે છે, તે વ્યસન ક્રિયામાણ છે કે પ્રારબ્ધે કરીને છે. સારે તેનો ઉત્તર પણ પોતેજ કર્યો કે એ વ્યસન તો કરવાં થાય છે, પણ પ્રારબ્ધે કરીને નથી મટે જો વ્યસનને ટાલ્યાને શ્રદ્ધા સહિત આગ્રહ કરેને સૂરવિરપણું હોય તો તે ટલ્લી જાય, પણ શ્રદ્ધા ન હોય ને ફોંશી હોય તો એ સ્વભાવ ટલે નહિ. પછે વઢી શ્રી જીમાહારાજે પ્રશ્ન પૂછ્યો કે કેટલાક બાલકને તો વૃદ્ધના સરખી પ્રકૃતિ હોય છે ને કેટલાકને તો અતિ ચંચલ પ્રકૃતિ હોય છે તે સંગે કરીને થાય છે કે એના જિવમાંજ એવી પ્રકૃતિ રહી છે. સારે તેનો ઉત્તર પણ પોતે કર્યો કે વહુધા તો સંગે કરીનેજ સારી નરશી પ્રકૃતિ થાય છે, ને કેટલાકને તો પૂર્વ કર્મનુંસારે પણ થાય છે. તે પછે કપીલેશ્વરાનંદ સ્વામીએ પૂછ્યું કે, હે મહારાજ પૂર્વનો સ્વભાવ હોય તે કેમ જાણવો ને હમણાંનો સ્વભાવ હોય તે કેમ જાણવો? ત્યા- શ્રીજીમહારાજે તેનો ઉત્તર કર્યો કે જે સ્વભાવ હમણાંનો હોય તે તો જો રુડા સંતને સંગ રહી ને ધોડોક તેને ટાલ્યાનો ઉપાય કરે તો ટલ્લી જાય. જેમ વંડી ઉપર ત્રણ ઝમ્યાં હોય તે પાંચ

દહાડા મથ ન વરસ તા મુકાદ જાય તમ હમણાના જ સ્થમાવ ત તા પાડાક
જાય છે, અને જે પૂર્વનો સ્થમાવ હોય તેને ટાલ્યાનો તો અતિ દાલદો કરે ત્યારે માંડ માંડ
ટલે; જેમ ધરતીમાં દ્રોનો છોડ હોય અથવા બોરડીનાં ઝાડ હોય તેને તો છેડું આગ્રે લગાડી-
ને વાલી દે તો પણ પાછો ફરતો આવે, ને જો કોદાલી લેઈને મુઠમાંથી સ્વેદી નાંખે તો જાય.
તેમ જે પૂર્વનો સ્થમાવ હોય તેને રુડા સંતના સમાગમમાં રહીને અતિ પ્રયાસે કરીને ટાલે તો
માંડમાંડ ટલે. અને ત્યાર પછે વલી ઓલીમહારાજે પ્રશ્ન પૂછ્યો કે 'જેનાં દ્વિયો ધંચક હોય
તે ચંચલતાને ટાલ્યાના પ્રયત્ન પ્રયત્ન ક્રિયા ઉપાય છે? ત્યારે તેનો ઉત્તર પણ પોતેજ કર્યો
જે ચમુ દ્વિની ચંચલતા ટાલ્યાનો એ ઉપાય છે, જે નાશીકામ દ્રષ્ટી રાલે ને આંડું અવલું
જુલે નહિ, મળવું હોય તો મળ્યા કરે તથા મજન સ્મરણ કર્યા કરે અને જો એમ કરતાં સ્ત્રી
આદિક દેખાદ જાય ને અજોગ્ય ઘાટ ન થયો હોય તો પણ નેત્રને ઉવાડાં રાલેને મેલોનમે-
લે રહિત કરીને બધાં સુધી નેત્ર સારી પેઠે-બલે ને આંસું ચાલે ત્યાં સુધી ઘડી ને ઘડીપરંતે
જોઈ રહે ત્યારે તેની દષ્ટી ચંચલ હોય તો પણ વજ્ર થઈ જાય છે. અને નાસીકા દ્વિદ્રિ છે, તે
કોઈનું શરીર અથવા મુલ કે વજ્ર તે મંથનું હોય, તેનો મંથ લે ત્યારે તેને ન મમે ત્યારે તેનો

वच एम विचार करे जे मारो देह पण उपरथो सारो छे, पण मांहितो रुधिर, मांस, हाडचक्रां छे तथा पेटमां मळ मुत्र आंतरडां छे, एम विचारें तो नासीकानी चंचळता टळे. अने कान-नी चंचळता एम टळे जे कोइक रमुज थाती होय, अथवा भवाइ थाती होय तो तेने सांभ-ळ्यामां हेत थाय ने भगवाननी कथा किर्त्तन-सांभळ्यामां निद्रा आबे त्यारे उभा धावु, ने निद्रा आळसने टाळवुं ने भगवाननी कथा सांभळ्यामां अद्वा राखनी ने हेत राखवुं तो कां न जितोय अने त्वचा ईद्रेने एम जिते जे बाणो जाणीने टाढ्य, तडको, वगसात तेने खम-चो, गोदडी होय ते उसीके मुकी राखवी ने सारी पेठे टाढ्य वाय सारि ओढवी तथा श्या-स्यां पडी रेहवुं एम करीने त्वचाने वाळीं नाखे एम करे तो त्वचा ईद्रीनी चंचळता टळे अने हा-थनी चंचळता एम टळे जे ब्यारे हाथ नवरा होय त्यारे हाथमां माळा राखीने स्वासो स्वास भगवाननु नाम लेइने ते माळी फेरववी पण उतावळी लहरके माळा न फेरववी, ने केटलाक एम कहे छे जे, मने करीने तो नाम वधु लेवाय ए वात खोटी छे, जेटलां जिभे लेवाय ते टलां ज मने करीने वांय छे, एम करे तो हाथनी चंचळता टळे अने पग चंचळ होय तो आ-सनने जितो तो पग जिताय अने डिग चंचळ होय तो जेम फिणी खस होय, के राती

તાદર હાય તેને સ્વજાલીએ તો લોહી નિકળે ત્યાં સુધી સ્વરૂપ ટલે નહિ. અને જો ન સ્વજાલી
 એ તો તે એમને એમ વઢી જાય, તેમ શિશુ દીદિમાં ચેલ આવે તોપણ તેને હાથે કરીને ઝા-
 હેડ નહિ. અને જો શિશુમાં વાયુ ભરાતો હોય તો આહાર થોડો કરે ને ઉપવાસ કરવા કરે,
 ને દેહ વઢી ન કરી નાંખે તો શિશુ જિતાય. અને જિંઘા દીદિને જિતવી હોય તો જોવસ્તુ જી-
 મને ગમતો હોય, તે વસ્તુ ન આપવી. અને અહાર જુક્ત કરવો તો જીંઘાની ચંચલતા ટલે.
 અને વાણી ચંચલ હોય તો એમ ટલે જે મુક્તાનંદ સ્વામી જેવા વાર્તા કરતા હોય, તથા કથા
 વાંચતા હોય, ને વચમાં પોતે ડાપણ કરીને બોલવું નહિ, અને જો વચમાં બોલાઈ જાય તો
 પચર્ચીસ માલા ફેરવી તો વાણીની ચંચલતા ટલી જાય. અને વઢી શ્રીજીમહારાજે પ્રશ્ન પૂ-
 છ્યો જે એ સર્વે દીદિયો છે તેમાંથી એકને પરિપક્વ જિતે તો સર્વે દીદિયાં જિતાય એવી એક
 કેદુ દીદિ છે? ત્યારે તેનો ઉત્તર પણ પોતે કર્યો જે, એક જીંઘાને પરિપક્વ જિતે તો બિજી
 સર્વે દીદિયો જિતાય છે. ત્યાર પછે વઢી શ્રીજીમહારાજે પ્રશ્ન પૂછ્યો જે જે પુરુષને અંતરમાં
 કામ-રૂપાણી હોય તેને બાહરેથી કેમ જાણીએ જે એને કામ વ્યાપ્યો છે, અને એનું જે અંગ
 તે તો વચમાં ઢાંક્યું હોય છે. ત્યારે તેનો ઉત્તર પણ પોતે કર્યો જે જેને કામ વ્યાપ્ય તેના નેત્ર

આદિક જે સર્વે દૈત્રિયો તે ચંચલ ધાય ત્યારે જાણવું જે એ કામે વ્યાકુલ થયો છે. અને વ-
લી શ્રીજીમહારાજે પ્રશ્ન પૂછ્યો જે જોનો ચંચલ સ્થાવ હોય તેને શાંત થાવું, અને જોનો શાંત
સ્થાવ હોય તેને ચંચલ થાવું તે કિયા વિચારે કરીને ધાય છે? ત્યારે તેનો ઉત્તર પણ પોતે જ કયો જો જે
ચંચલ હોય તે એમ વિચારે જે હું આત્માહું, બ્રહ્મહું ને અર્લોંગ હું ને આકાશની પેઠે સ્થિરહું
એવે વિચારે કરીને ઉપશમ અવસ્થાને પામે તો ચંચલ હોય તે શાંત પ્રાય. અને જે શાંતને ચં-
ચલ થાવું હોય તેને તો ભગવાન ને ભગવાનના ભક્તનું માહાત્મ જાણવું, ને મહાત્મ જાણે સારે
ભગવાનની નવ પ્રકારે ભક્તિ કરે, તથા ભગવાનના ભક્તની સેવા ચાકરી કરે તેણે કરીને એનો
ચંચલ સ્થાવ ધાય છે. અને વલી શ્રીજીમહારાજે પ્રશ્ન પૂછ્યો જે, શ્રીમદ્ભાગવત્તાદિક જે
આઠ સતશાસ્ત્ર તેમાંથી કોઈ ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે, કે સર્વે ગ્રહણ કરવા યોગ્ય છે? ત્યારે
તેનો ઉત્તર પણ પોતે જ કર્યો જે એ સર્વે ગ્રંથમાં પણ અનેક પ્રકારનાં પ્રકરણ છે, તે સર્વે પ્રકર-
ણે કરીને ભગવાનને પામ્યો જે ભક્ત તેમનાં ગ્રંથ કહ્યાં છે, માટે એ સર્વે ગ્રહણ કરવા યોગ્ય છે,
પણ સર્વે પ્રકરણમાંથી જે પ્રકરણ પોતાના ગ્રંથમાંથી મળવું આવતું હોય તેને ગ્રહણ કરવું, ને વિજ્ઞાનો
ત્યાગ કરતો કે ત્યાગ કરતો ને નહીં.

જામહારાજી પ્રથમ પૃછ્યો જે આ તમે સર્વે નાના હોકરા વેઠા છો તેમાંથી કોઈકને તો આ સર્વે સંત પ્રમાણ કરેછે ને કોઈકનું તો નથી કરતા અને સર્વેની અવસ્થા સરસીછે ને સંગ પણ એક સરસી છે; અને ભોજન, વસ્ત્ર, ઉપાસના, શાસ્ત્ર, ઉપદેશ, મંત્ર તે સર્વેને એક સરસી છે તો પણ જે ન્યુનાધિકૃત્વનું રહી ગયું તેનું શું કારણ છે? અને જે સર્વે છે તે તો સમ દ્રષ્ટિ વાળા છે, ને નિરપેક્ષ છે ને ધર્મ વાળા છે, તે તો જે જેવો હોય તેને તેમજ કહે માટે એનો ઉત્તર કહો? પછે પોતેજ એનો ઉત્તર કર્યો જે, જેનાં સંત વખાણ કરે છે તેને શ્રદ્ધાછે માટે ધર્મ પાલ્યા ને વિષે તેનો વધારોછે તે તેને સંતનો સેવા કરવાને વિષે તથા ભગવાનની વાત સાંભળવાને વિષે પણ શ્રદ્ધાછે ને સંતનો વિશ્વાસછે, માટે એ વધી ગયો અને જે આત્મા સયાગમમાં રહ્યો થકો વધ્યો નહિ, તે શ્રદ્ધા રહિત છે એમ જાણવું. ॥ ઇતિ વચનામૃતમ્ ॥ ૮ ॥ ૧૨૬ ॥

સંવત ૧૮૭૮ ના માગશર શુદ્ધિ ૬ છઠ્ઠને દિવસ શ્રીજીમહારાજ ગામ શ્રી લો-
હાં મધ્યે સૂરા લાવના દરવારમાં રિરાજમાન હતા ને ધોલો છોટની ડગલી પહેરી હતી.
તથા ધોલો સુરવાલ પેહેર્યો હતો તથા ધોલો ફેંટા મસ્તકે વાંધ્યો હતો ને પોતાના મુઠ્ઠાવિંદની
- ગલ્લ પર્મહંસ તથા દેશદેશના હરિભક્તની સભા ભરાઈને વેઠી હતી પછે શ્રીજી મહારાજ વાલ્યા

जो सर्व परमहंस । परस्पर प्रभु उत्तर करे । तारे आत्मानंद स्वामी ए आखंडानंद स्वामिनि
 प्रभु पूछे जे वैराग्य, ज्ञान, भक्ति ने धर्म ए चारने उपड्यानी हेतुं शुं छे? तेनो उत्तर श्री
 जो महाराज कर्षी जे वैराग्य तो एम, उपजे के जो कालनुं स्वरूप, जाण्यामां आवे ते कालनुं
 स्वरूप ते शुं तो नित्य प्रलयने जाणे ने नैमित्तिक प्रलयने जाणे ने प्रकृत प्रलयने जाणे ने आ-
 स्रुतिक प्रलयने जाणे तथा ब्रह्मादिक स्तवपर्यंत सर्व जीवनां आयुष्यने जाणे ने एम जाणीने
 पांडुब्रह्मांड सर्व पदार्थने कालनुं भक्षण समझे तारे वैराग्य उपजे अने ज्ञानतो एम धाय जे
 जो बृहदारण्यक उपनिषद् तथा भगवद्गीता तथा वासुदेव महात्म
 तथा व्यास सूत्र इत्यादिक ग्रंथनुं सदगुरु धर्मी श्रवण करे तो ज्ञान उपजे अने धर्म तो एम
 उपजे जे जो याज्ञवल्क्य स्मृति, मनस्मृति, पराशर स्मृति शंख लिखित स्मृति इत्यादिक स्मृति-
 नुं श्रवण करे तो धर्म उपजे ने तेमां निष्ठा धाय अने भक्ति एम उपजे जे जो भगवाननी जे वि-
 भूतियुं छे तेने जाणे ते केम जाणे तो खंडा खंड प्रत्ये भगवाननी मूर्त्तियुं जे रही छे तेनुं अ-
 वृण करे तथा भगवानां गुलौक, वैकुण्ठ, ब्रह्मपुर, तद्विपादिक धाम छे तेने सांभले तथा
 जगतनी उत्पत्ति स्थिति प्रलय रूप जे भगवाननी लीला तेने महात्म सहित सांभले तथा राम

रुश्यादिक जे भगवानना अवतार तेनी जे कथाउंतेने हेते सहित सांभळेतो भगवानने विपे भ-
 कि उपजे. अने ए-चारमां जे धर्म छे ते तो कांची बुद्धि होय ने प्रथमज कर्म कांड रूप-जे
 स्मृतिग्रंथ तेनु श्रवण करे तो उपजे. अने अ्यारे धर्मने विपे दृढता थाय त्यारे पछे उपासना ग्रंथ
 ने श्रवण करे त्यारे एने ज्ञान, भक्ति, वैराग्य एवलो उपजे एवी रति ए चारने उपज्याना हेतु
 छे. ॥ इति वचनामृतम् ॥ २॥ १७ ॥

संवत् १८७८ ना मागशर शुद्ध ८ आठमने दिवस श्रीजी महाराज गाम श्री लो-
 ह्या मध्ये सुरा स्वाचरना दरबारमां डोलिया उपर प्रातःकाळने समे विराजमान हता ने धो-
 ली छोटनी डगली पहरी हती तथा धोळी सुरवाळ पहेंयो हती ने धोळी फेंडो मस्तक उपर
 बांध्यो हतो ने पोताना मुखार्चदनी आगळ मुनी तथा देश देशना हरी भक्तनी सभा भराइने
 नेठी हती ते समयमां नित्यानंद स्वामी ए प्रभ पृष्ठ्यो जे आ जगतमां केट्याक मनुष्यने स्त्री
 यादिक पदार्थमां एबु हेत घाय छे जे तेनी विजोग थयो होय तो प्राणो त्याग धइ जाय.
 अने फेडलाकने स्त्रीयादिक पदार्थमां हेत छे एण साधारण छे, माटे तेना विजोगे करीने प्रा-

॥ न थाय ए वे प्रकारना बिब छे ते जेम संसारमां हेते करीने जोडाय छे तेम ते हेत

વાઢાને જો ભગવાન મલ્લે તો તેમાં પણ એમજ જોડાય જેમ ભગવાનનો વિજોગ થાય તો પ્રાણ-
 જાય અને જેને સંસારમાં સાધારણ હેતુ છે ને તેને ભગવાન મલ્લે તો ભગવાનમાં પણ સાધારણ હે-
 ત થાય તે એ કે પ્રકારના જે મનુષ્ય તેને વિષે કર્મે કરીને એવો ભેદ છે કે એ કે પ્રકારના જીવ
 અનાદિનાજ છે. પછે શ્રીજી મહારાજ વોલ્યા જે એ ભેદ જીવમાં સ્વભાવિક નથી એતો કર્મે કરી
 ને ધાગ છે, તે કેવી રીતે થાય છે તો બ્યારે જીવ કર્મે કરે છે સ્યારે જીવની વૃત્તિનો વેગ ત્રણ
 પ્રકારે થાય છે. એક મંદવેગ ને ત્રિજો મધ્યવેગ ને ત્રિજો તિવ્રવેગ તેમાં જેવે વેગે વૃત્તિ પદાર્થ-
 માં ચોટે સ્યારે તેને તેવી બાત્સનું કર્મે લાગે છે, તે કર્મે કરીને સ્નેહમાં ત્રણ પ્રકાર છે, પહે
 વઢી નિસ્યાનંદ સ્વામીએ પુછ્યું જે વૃત્તિના વેગમાં ત્રણ પ્રકાર થયા, તે ગુણે કરીને થયા કે
 કોઈ વિજા હેનુએ કરીને થયા. સ્યારે શ્રીજીમહારાજ વોલ્યા જે એ ત્રણ પ્રકારના જે ભેદ તે
 ગુણે કરીને નથી, એતો જે પદાર્થમાં કેવલ્લ ઈંદ્રિયું પ્રવર્તે ત્યારે મંદવેગ થાય છે, અને બ્યારે
 ગને સહિત ઈંદ્રિયું પદાર્થમાં જાયસ્યારે મધ્ય વેગ થાય છે, અને બ્યારે ઈંદ્રિયો મન ને જીવ એ
 ત્રણ ભેગાં થઈને પદાર્થમાં પ્રવર્તેલે, સ્યારે તે વૃત્તિનો તિવ્રવેગ થાય છે અને તે તિવ્રવેગ એક ચક્ષુ
 ઈંદ્રિને વિષે લાગ્યો હોય તો ત્રિજો ઈંદ્રિયો તેને અનુવરાત યેને સર્વે ઈંદ્રિયોમાં લાગે છે એવિ-

રિલે જેને દંદ્રિમાં મુખ્યપણે તિવ્રવેગ લાગ્યોહોય, ચ્યારે વિજીદંદ્રિયોતેને અનુવરતી થઈ રહે છે અને એ જે તિવ્રવેગ તે રજોગુણી, સત્વગુણી ને તમોગુણી એ ત્રણેને લાગે છે, અને એક એક દંદ્રિમાં તો સર્વેને તિવ્ર વેગ હોય છે, અને તદાનુસારે પદાર્થમાં હેત થાય છે. સારે વહી નિત્યાનંદ સ્વામીએ પૂછ્યું જે એને ભગવાનમાં કેમ તિવ્ર વેગે કરીને હેત થાતું નથી. સારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે દેશકાઠ, ક્રિયા, સંગ, મંત્ર, દિક્ષા ઉપદેશ ને દેવ, ઇટલાને યોગે કરીને શૂભ અથવા અશૂભ આચરણ થાય છે, તે જો રૂડા દેશકાઠ સંગાદિક પ્રાપ્ત થયાં હોય, તો ભગવાનને વિષે પણ તિવ્રવેગે કરીને સ્નેહ થાય છે, અને જો મુંડા દેશાદિકનો જોગ થાય તો ભગવાન વિના અન્ય પદાર્થમાં પ્રીતી થાય છે. ત્યારે ચૈતન્યાનંદ સ્વામીએ પૂછ્યું જે, કાઠ વિશમ હોય ત્યારે કેમ કરવું ? પછે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે ચ્યારે જે સ્થલમાં કાઠનું વિશમ પળું હોય ત્યારે તે ઠંકાણેથી અન્ય સ્થલમાં ભાગી જવું, પણ વિશમ કાઠમાં રહેવું નહિ. તે કાઠસત્યયુગ, દ્વાપર, કલ્કી રૂપે કરીને બાહરે વર્તે છે, ને પોતાના અંતરમાં પણ વર્તે છે. તે ચ્યારે હયામાં કલ્કી વર્તેતો હોય, ત્યારે ભગવાનની મૂર્તિ હયામાં ધારવી નહિ. બાહર નેત્રને આગળ રવી. પછે મકાનંદ સ્વામીએ પૂછ્યું જે જેનાં હૃદયમાં મંદવેગ, મધ્યવેગ ને તિવ્રવેગ વર્તેતો

होय ते' केम जाणवो. पळे श्रीजोमहाराज बोल्या जे' झ्यारे' मंदवेग वर्ततो होय स्यारे नानी
वाळकी तथा नव यौवनवाळी. स्त्री' तथा' वहु' स्त्री ए त्रणेने' देखीने सरखो भाव रहे केम जे
त्यां एकली ईद्रिनेज वृत्ति गइ छे, माटे' तेमां मंदवेग छे, अने' झ्यारे' ईद्रिने विपे मन भळेछे
ने ए त्रण प्रकारनी स्त्रीने देखे छे स्यारे' बाळकीने वहु स्त्री तेनो तो भुंडो घाट नथी थातो'
अने' जुवान स्त्रीने विपे भुंडो घाट थाय छे, ने' विकारने पामो' जाय छे. एने मध्यवेग जाणवो.
अने' झ्यारे' ईद्रिने विपे मन ने त्रिव ए' वेय-भेळीने ए त्रणे प्रकारनी स्त्री देखे छे, स्यारे तो ए
त्रणे' प्रकारनी स्त्रीने विपे' भुंडो घाट थाय' छे ने' विकारने पामे' छे अने पोतानी मा'
वोन' होय तो तेने देखीने पण' विकारने' पामे' एने- त्रिववेग जाणवो. पळे ब्र-
ह्मानंद स्वामी ए मंत्र पळ्यो. जे' ए. त्रण' प्रकारनी जे' स्त्रियुं तेने देखे ने
व्यक्ति जाणय तथा' रूप' कुरूप' पण' जाणे, अने' विकार तो थाय नहि स्यारे
तेने कियो वेग जाणवो. पळे श्रीजी महाराज बोल्या जे' ते पदार्थने असंतदुख दाइ जाणीने मन
न थयुं होय पळे ते' मनने करीने ने पदार्थने विपे असंत दोष जाणाय छे ते दोषनो मनमां वि-
चारि थइने जावमां ते' दोष प्रवेक करे छे. अने' क्रिष्णो पर जे साक्षी' तेणे पण ते दोषनुं म-

માણ કર્યું છે, તેણે કરીને એ દોષની અતિ દહતા થઈ છે, માટે પદાર્થને વિષે બ્યારે-હાંદ્રિની
 ચૃતિ થાય છે, ત્યારે તે ચૃત્તિને ભેલે મન તથા જિવ એ વેય આવે છે, પણ જીવમાં જે અતિંગે
 દોષની દહતા છે તે દોષની સેડ મન હાંદ્રિયું ને વિષે સોંસરી નિસરે છે માટે તે પદાર્થ યથાર્થ
 દેખાય તે જાણ્યામાં આવે, પણ તેને વિષે અત્યંત અભાવ આવી જાય છે. જેમ દુધમાં સાકર
 નું પાત્ર મધ્ય હોય ને તેમાં સર્વ લાઠ નાહી હોય, ને તેને નાંચતાં દિઠી હોય પછે તે દુધ જેવું
 પૂર્વે દેખાતું હતું તેવું તેવું જ દેખાય, પણ તેનો અતિ અભાવ હોવામાં વરતે છે, કેમ જે એને એમ
 જાણ્યું છે કે એને વિષે તો તત્કાલ પ્રાણ જાય, તેમ જેને એમ સમજાણું જે આ રુપવાન સ્ત્રી છે
 તે કલ્યાણના માર્ગમાં નિરોધિ છે, અને આલોક પરલોકને વિષે પરમદુઃખદાહ છે ને સ્ત્રીની
 પ્રાપ્તિ તો મુને સર્વે પશુ આદિકર્તા જન્મને વિષે અનંત વારે થઈ છે અને હજી જો પરમેશ્વરને
 નહિ મળું તો અનંત સ્ત્રીની પ્રાપ્તિ થાશે, માટે એ વાતે દૂર્લભ નથી અને જે ભગવાન ને ભગવાન-
 ના સંત તેનો સંગ તે તો મહા દૂર્લભ છે, અને એ દૂર્લભ વસ્તુનો પ્રાપ્તિ વિષે એ સ્ત્રીજ પરમ વિ-
 ષ્ણ રુપ છે, એવું જાણીને જે હૈયામાં દોષની દહતા થઈ છે તેણે કરોને ગમે તેવી રુપવાન સ્ત્રી
 ત્યાં જાય, તો પણ વિકાર થાય નહિ અને વચ્ચે અવિકાર રહાનું, ચિત્તું પણ કારણ છે,

જેમ જનક વિદેહી જેવા જે મોટા ભગવાનના ભક્ત રાજા હતા, તે રાજ્યમાં રહ્યા હતા. ને રમ-
ણીક એવા જે શબ્દાદિક પંચ વિષય તેને ભોગવતા થકા પણ જ્ઞાનની દૃઢતાએ કરીને નિર્વિકા-
રપણે રહ્યાં. અને એ જનક જેવા જ્ઞાનીનો હોય, તે એમ વિચારે જે હું આત્મા છું, શુદ્ધ છું, ચૈ-
તન્ય છું, નિર્વિકાર છું, સુખરૂપ છું, અવિનાશી છું, અને સ્ત્રિયાદિક જે વિષય છે તે તો તુ:
સ્વરૂપ છે, ને તુચ્છ છે ને જડ છે, ને નાશાંત છે, એમ વિચારે ને કેવલ પોતાના આત્મરૂપ-
નેજ સુખરૂપ જાણે છે, અને શબ્દાદિક વિષયમાં જે સુખ જેવું જાણાય છે, ને સારા જેવું જાણાય
છે, તે આત્માવતે જણાય છે; ને આત્માદેહમાંથી નિકળી જાય સારે સુખરૂપ હોય તે મુંડુપદ્મ
જાય છે. એવી રીતે પોતાના આત્માને વિચારે અને આત્મ થકી પર જે પરમાત્મા તેનો વિચાર
કરે જે આવું જે માયા થકે પર શુદ્ધ આત્માનું જ્ઞાન તેને હું પામ્યો. તે સંતને પ્રત્યે પામ્યો છું,
અને તે સંત પરમેશ્વરના ભક્ત છે, અને પરમેશ્વર તે તો સર્વાત્મા છે, એવા જે બ્રહ્મ તેના પણ
આત્મા છે, અને બ્રહ્મરૂપ પણ આત્મા છે, અને અંત કોઈ જે મુક્ત તેના પણ આત્મા છે.
એવા જે પરબ્રહ્મ પરમાત્મા નારાયણ તેનો હું બ્રહ્મ રૂપ એવો દાસ છું અને તે ભગવાનો મહિમા
તો એમ સમજે જે. ॥ યુગ્મતયએચન્તેયયુસ્તમન્તતયા ॥ ૬૪૮

તિશે પ્રતિપાદન કર્યો છે. એવી રીતે પોતાનાં સ્વરૂપનું તથા પરબ્રહ્મના સ્વરૂપનું જ્ઞાન છે. તેને ગમે તેવા સુંદર વિષય પ્રાપ્ત થાય પણ તેણે કરીને કાંઈ લેશ માત્ર પણ તેનું મન વિકારને પામે નહિ. અને આવશ્ય જો શબ્દાદિક વિષય ગ્રહણ કર્યાં જોઈતાં હોય તેને ગ્રહણ કરે પણ તે વિષયને આધિન થઈ જાય નહિ, સ્વતંત્રપણે ગ્રહણ કરે. જેમ કરોડીયો પોતાની લાઠીને વિસ્તારીને પાછો સ્વતંત્રપણે ગલ્લવી ઘંટે ત્યારે ગલ્લી લેછે, તેમ એવો જ્ઞાની તે પોતે પોતાની હિંદ્રિયુની વૃત્તિને વિષમાં પસારીને પાછો સ્વતંત્ર થકો સંકેલી લેછે. અને એવો જ હોય તે રાજ્યમાં હોય તોપણ વનમાં છે, અને વનમાં હોય તો પણ તેને રાજ્ય કરતાં વધતો આનંદ છે. અને એવો જ જ્ઞાની તે રાજ્યમાં રહ્યો હોય, ને હજારો મનુષ્ય પોતાની આજ્ઞામાં રહેતા હોય ને સ્મૃદિએ બુક્ત હોય તેણે કરીને પોતાને કાંઈ ન એમ માંને જો હું બહુ મોટો થઈ ગયો અને તે રાજ્યનો નાશ થઈ જાય ને હાથમાં મૃતિકાનું પાત્ર લઈને ઘરોઘર માગી સ્વાય તેણે કરીને એમન માંને જો હું તો હવે ગરીબ થઈ ગયો. કેમ જો તે પોતાના કેપમાં મહા અલમસ્ત રહે તથા તેણે પોતાના સ્વરૂપનો તથા ભગવાનના સ્વરૂપનો મહિમા જાણ્યો છે, તે માટે એને સોનું, કચરો, ઝોંડું, પાપાણ એ સર્વને વિશે સમ બુદ્ધિ વર્તે છે, તથા પ્રમાણ અપમાનને વિષે સમબુદ્ધિ વર્તે છે.

અને એવો જો જ્ઞાની તેને કોઈ પદાર્થ બંધન કરવા સમર્થ નથી. કેમ જે एनी દૃષ્ટી તો અતિ મોટી થઈ ગઈ છે, ને માર્ગીક સર્વે પદાર્થને તુच्छ જાણ્યા છે, જેમ કોઈક પુસ્તક પ્રથમ કંગાલ હોય ને પછે તેને રાજ્ય મળે. સારે તેની દૃષ્ટી મોટી થાય છે, ને પ્રથમ લાકડાંના મારા વેચતો હોય તથા વિજાં તુच्छ તુच्छ કામ કરતો હોય તે સર્વે એને વિસરી જાય ને મોટાં મોટાં મોટાં રાજ્ય સંબંધિકારણ કરવા લાગે તેમ એ જ્ઞાનીને સર્વે પદાર્થ માત્ર તુच्छ થઈ જાય છે. ને એવા જ્ઞાનને વિષે એની વિશાલ દ્રષ્ટિ થાય છે અને એવિ રિતે સમજે છે તે સુખિયો છે. તંથા જે વિશ્વાસી હોય કેતાં એમ સમજતો હોય જે આવા મોટા સંત તથા ભગવાન જે વાત કહે છે તે એમજ સમજે છે પણ એમાં કોઈ સંશય નથી. એમ સમજીને તે ભગવાન તથા સંત જેમ કહે તેમ કરવા લાગે. એ વેળણજ સુખિયા છે ને એ વિના જે વિજા છે તે સુખિયા નથી. સાં શ્લોક છે જે ॥ યશ્ચ મૂઢ તમોલોકે યશ્ચ-
 નુધે પરંગતઃ ॥ તાવું ભૌ સૂક્ષ્મ મેધુ તે ક્લિદ્યંતરિતો જનઃ ॥ તથા ભગવદ્ગીતામાં કહ્યું છે જે
 ॥ વિષયા વિનિવર્તેતે નિરાહાર સ્વદેહિનઃ ॥ રસ વર્જન રસો ય્યસ્ય પરમ દૃષ્ટાનિવર્તેતે ॥ એવિ રિતે જે
 નિ અલોકિક દ્રષ્ટિ ધાસ છે તેને પરમેશ્વર વિના સર્વે પદાર્થ તુच्छ થઈ જાય છે અને આ વે શ્લોક
 ક છે તેનો પણ એક સરલો આવે છે પણ મુક્તાનંદ સ્વોમયે શ્રીજિમહારાજને કહ્યું જે હે મહારાજ હ

જે તેમે જે પ્રશ્ન પુછતા હતા તે પુછો ત્યારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યાંજે માયામાં તે કેવલ દુઃખ છે
 કે સૂઝવણ કાંઈક છે? એ પ્રશ્ન છે. પછે મુક્તાનંદ સ્વામીયે કહ્યુંજે = માયાતો કેવલ દુઃખદાઈ છે
 પછે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યાંજે માયોમાંથી ઉપન્યા એવાંજે સત્, રજ ને તમ એ ત્રણ ગુણ તેમાં જે
 સત્વ છે તેતો સૂઝરૂપ કહેવાય છે તથા શ્રીમદ્ભોગવતમાં કહ્યુંછેજે ॥ સાંવંદ્ બ્રહ્મ દર્શન ॥ તથા સ
 ત્વ ગુણનો સંપતિ તે જ્ઞાન વૈરાગ્ય વિવેક શમદમાદિક છે. એવિંજે માયા તે કેદરિસે દુઃખરૂપ છે.
 અને વઢી એકાદશ સ્કંધમાં કહ્યુંછેજે ॥ 'વિદ્યાવિદ્યેમમતત્તુલ્યદુઃખશરિરિણમ્' ॥ વંધ મોક્ષ
 કરિઆયોમાય્યામોચિનિર્મિત ॥ યાદે મોક્ષને કરે એવિંજે વિદ્યા રૂપ માયાં તે કદ રિતે દુઃખદાઈ
 છે? પછે એ પ્રશ્નને સાંભળિને મુક્તાનંદસ્વામી આદિક સર્વે પરમ હંસ બોલ્યાંજે હે મહારાજ એનો
 ઉત્તર અમર્થી થાય નહિ એનો ઉત્તર તો કપાં કરીને તમેજ કરો. પછે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યાં
 જે જેમં યમરાજાનું જે રૂપ તે પોપી બીવિને અતિ ભયાનક વિકરાલ જણાય છે તથા મોટા મોટા
 દાંત ને મોટું મુઠું મુઠું ભયાનક દેખાય છે, તથા કાજલ જેવું કાઢું ને પર્વત જેવું મોટું ને કાઢ જે
 વું ભયાનક એવું દુઃખરૂપ દેખાય છે, અને પુણ્યવાળાં જે બીવિ તેને તો તે યમરાજાનું રૂપ અતિ
 શેસુઝદાઈ વિખું જેવું જણાય છે. તેમ માયા છે તે જે - ભગવાનથી વિમુઝ છે તેને તો અતિ વંધન

આકૃતિનું મનને વિષે ધ્યાન કરવું, તો એને સદ્ય સમાધિ ધાય, અને તે આકૃતિને વિષે જો મન દોષને કલેષે તો તેમાં બ્રહ્મિનિ ભાવના લાવવી જે સમગ્ર જગત ને બ્રહ્મ છે એમ વિચાર કરીને તે સંકલ્પને યોગ્ય કરવો. એથી રીતે જે સતશાસ્ત્રમાંથી અનુભવનું ગ્રહણ કરવું તે અસત પુરુષની સમજણ છે, અને એમ સમજવું એના મનનો અતિ દુષ્ટ ભાવ છે, અને એનું ફલ અંતકાલે ધોરતમ નરક છે, ને સંસૃતિ છે. ત્યારે વઢી શ્રીજીમહારાજને શુક મુનીએ પ્રશ્ન કર્યો જે એ સતશાસ્ત્ર થકી સત્ગુરુપ જે તે કેવી સમજણનું ગ્રહણ કરે છે તે કહો? ત્યારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે એ સતશાસ્ત્રને વિષેજ એ પ્રશ્નનો ઉત્તર કર્યો છે જે એક પુરુષોત્તમ નારાયણ વિના વિજ્ઞા જે શિવ બ્રહ્માદિક દેવતા તેનું ધ્યાન જે મોક્ષને ઇચ્છતો હોય તેને કરવું નહિ, અને મનુષ્યને વિષે તથા દેવતાને વિષે જે પુરુષોત્તમ નારાયણની, રામ, કૃષ્ણાદિક મુર્તિયું તેનું ધ્યાન કરવું, ને તેને વિષે પણ જે ડાહ્યા છે તે જેતે સ્થાનકમાં રામ, કૃષ્ણાદિક ભગવાની મનુષ્ય રુપ મુર્તિયું રહિ છે; તે સ્થાનકને વિષે વૈકુંઠ, ગૌલોક, શ્વેતદ્વિપ, બ્રહ્મપુર એ લોકની ભાવના કરે છે. અને તે લોકોને વિષે રંહ્યો જે પાર્વત તેની ભાવના રામ કૃષ્ણાદિકના પાર્શ્વે જે હનુમાન, ગુહવાદિક તેને વિષે કરે છે, અને કોટિ-કોટિ સૂર્ય, ચંદ્રમા, અગ્નિ, તેના પ્રકાશ જેવી પ્રકાશમાંન

એવી જો તે લોકુને વિપે રહિ જો પદ્મપોત્તમ નારાયણનો દિવ્ય મુર્તિયું તેની ભાવના તે રામ, કૃષ્ણ
 દિક્કને વિપે કરે છે. એવી રીતે જો સતશાસ્ત્ર ધર્મી સમજણનું ગ્રહણ કરીને દિવ્ય ભાવે સહિત
 મનુષ્ય રૂપ ભગવાનની મૂર્તિનું ધ્યાન કરે છે, તેને ભગવાનના અવતારની જો મૂર્તિયું તથા તે વિના-
 ના જો અન્ય આકાર તે વેચને વિપે સમપણું ધાયજ નહિ. અને ભગવાનના અવતારની જો મૂર્તિયું તે
 છે તો દ્વિભુજ અને તેને વિપે ચાર ભુજાની ભાવના અષ્ટ ભુજની ભાવના કહિછે, તે પણ ભગવાનની
 મૂર્તિને તે વિનાના અન્ય આકાર તે વેમાં જો અવિધેની પુરુષને સમભાવ ધાયછે, તેની નિવૃત્તિને અર્થ
 કહિ છે. અને જો ભગવાનની મૂર્તિ પોતાને મળી હોય, તેનું ધ્યાન કરવું. અને પૂર્વે ભગવાનના
 અવતાર થઈ ગયા ને મૂર્તિનું ધ્યાન ન કરવું. અને પોતાને ભગવાનની જો મૂર્તિ મળી હોય, તેને
 વિવેજ પતિવ્રતાની પેઠે ટેક રાખવી. જેમ પાર્વતીએ કહ્યું છે જો કોઈ જન્મ લગ રગડ અમારી
 વસ્ત્ર શંખેકે હું રહું કુંવારી ॥ એવી રીતે પતિવ્રતાપણાની ટેક તે પણ ભગવાનનું રૂપ ને અન્ય
 જિનનું રૂપ તે વેને વિપે અવિધેની પુરુષને સમભાવ ધાય છે, તેની નિવૃત્તિને અર્થ કહિ છે, કે
 મ જો પોતાને મળી જો મૂર્તિ તેને મુક્તિને તેનાંજ પૂર્વે પરીક્ષ અવતાર ધયાછે તેનું જો ધ્યાન કરે તો
 તે ભગવાન વિના વિજ્ઞા' જો દેવ મનુષ્યાદિક આકાર છે, તેનું પણ ધ્યાન કરે માટે પતિવ્રતાના

આકાંક્ષિતું મનને વિષે ધ્યાન કરવું, તો એને સઘ સમાધિ થાય, અને તે આકાંક્ષિતને વિષે જો મન દોષને કલ્પે તો તેમાં બ્રહ્માનિ ભાવના લાવવી જે સમગ્ર જગત તે બ્રહ્મ છે એમ વિચાર કરીને તે સંકલ્પને યોગી કરવો. એવી રીતે જે સતશાસ્ત્રમાંથી અનુભવનું ગ્રહણ કરવું તે અસત પુરુષની સમજણ છે, અને એમ સમજવું એના મનનો અતિ દુષ્ટ ભાવ છે, અને એનું ફલ અંતકાળે ધોરતમ નરક છે, ને સંસૃતિ છે. ત્યારે વઢી શ્રીજીમહારાજને શુક મનીએ પ્રશ્ન કર્યો જે-એ સતશાસ્ત્ર ધર્મી સત્પુરુષ જે તે કેવી સમજણનું ગ્રહણ કરે છે તે કહો? ત્યારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે એ સતશાસ્ત્રને વિષે જ, એ પ્રશ્નો ઉત્તર કર્યો છે જે એક પુરુષોત્તમ નારાયણ વિના વિજ્ઞા જે શિવ બ્રહ્માદિક દેવતા તેનું ધ્યાન જે મોક્ષને દૃષ્ટ્યો હોય તેને કરવું નહિ, અને મનુષ્યને વિષે તથા દેવતાને વિષે જે પુરુષોત્તમ નારાયણની, રામ, કૃષ્ણાદિક મુર્તિયું તેનું ધ્યાન કરવું, ને તેને વિષે પણ જે ડાહ્યા છે તે જેતે સ્થાનકમાં રામ, કૃષ્ણાદિક ભગવાનની મનુષ્ય રૂપ મુર્તિયું રહિ છે, તે સ્થાનકને વિષે વૈકુંઠ, ગૌલોક, શ્વેતદ્વિપ, બ્રહ્મપુર એ લોકની ભાવના કરે છે. અને તે લોકોને વિષે રહ્યો જે પાર્વત તેની ભાવના રામ કૃષ્ણાદિકના પાર્શ્વદે જે હનુમાન, ઉદ્ધવાદિક તેને વિષે કરે છે, અને કોટિ, કોટિ સૂર્ય, ચંદ્રમા, અગ્નિ, તેના પ્રકાશ જેવી પ્રકાશમાં

એવી જે તે લોકુને વિષે રહિ જે પુરુષોત્તમ નારાયણનો દિવ્ય મુર્તિયું તેની ભાવના તે રામ, કૃષ્ણ
 દિકને વિષે કરે છે. એવી રીતે જે સતશાસ્ત્ર ધર્મી સમજણનું ગ્રહણ કરીને દિવ્ય ભાવે સહિત
 મનુષ્ય રૂપ ભગવાનની મૂર્તિનું ધ્યાન કરે છે, તેને ભગવાનના અવતારની જે મૂર્તિયું તથા તે વિના-
 ના જે અન્ય આકાર તે વેચને વિષે સમપૂર્ણ ધ્યાન નહિ. અને ભગવાનના અવતારની જે મૂર્તિયું તે
 છે તો દ્વિભુજ અને તેને વિષે ચાર ભુજાની ભાવના અષ્ટ ભુજની ભાવના કહિછે, તે પણ ભગવાનની
 મૂર્તિને તે વિનાના અન્ય આકાર તે વેમાં જે અવિવેકી પુરુષને સમભાવ ધાયછે, તેની નિવૃત્તિને અર્થે
 કહિ છે. અને જૈવી ભગવાનની મૂર્તિ પોતાને મઠી હોય, તેનું ધ્યાન કરવું. અને પૂર્વે ભગવાનના
 અવતાર થઈ ગયા ને મૂર્તિનું ધ્યાન ન કરવું. અને પોતાને ભગવાનની જે મૂર્તિ મઠી હોય, તેને
 વિવેજ પતિવ્રતાની પેઠે ટેક રાખવી. જેમ પાર્વતીએ કહ્યું છે કે ॥ કોટી જન્મ લગ રગડ અમારી
 વસ્તુ શંભુએ હું ગંહુ કુંવારી ॥ એવી રીતે પતિવ્રતાપણની ટેક તે પણ ભગવાનનું રૂપ ને અન્ય
 જિવનનું રૂપ તે વેને વિષે અવિવેકી પુરુષને સમભાવ ધાય છે, તેની નિવૃત્તિને અર્થે કહિ છે, કે
 મા જો પોતાને મઠી જો મૂર્તિ તેને મુકીને તેનાંજ પૂર્વે પરીક્ષ અવતાર થયા છે તેનું જો ધ્યાન કરે તો
 તે ભગવાન વિના વિજા જો દેવ મનુષ્યાદિક આકાર છે, તેનું પણ ધ્યાન કરે માટે. પતિવ્રતાના

जवा टक कहा छ, पण भगवाननां मात्तयुन वप भट नया आवा एत सल पुस ॥ समजण छे माटे जे सत्य शास्त्रनुं श्रवण करवुं ते सत पुस्य थकीजकरवुं पण असस्य पुस्य थकी सत शास्त्रनुं कोइ दिवस श्रवण करवुं नहि. ॥ इति वचनामृतम् ॥ २१ ॥ २१२ ॥

संयत १८७८ ना मागशर शुदि २ नवमीने दिवस स्वामी श्री सहजानंदजी महाराज गाम श्री लोंढा मध्ये सुरा भक्तना दरवारमां रात्रीने समै विराजमान हता ने गरम पोसनी राती डगली पहरी हती ने बीजां सर्वे श्वेत वस्त्र धारण कयां हंतां अत्रने पोतानामुखाविंद नी आगळ पर्महंस तथा देश देशना हरी भक्तनी समा भराइने बेठी हंती. पछे श्रीजी महा-राजे प्रश्न कयौं जे भगवाननो निश्चय बे प्रकारनो छे, एक सविकल्प ने विजा निर्विकल्पने ते बे मां पण उत्तम, मध्यम ने कनछि ए त्रण प्रकारना भेद छे ते बे मलीने छो भेद थया तेनां लक्षणा प्रथक प्रथक करीने कहौं? पछे तेनो उत्तर पर्महंस वते थयो नहि, सारे श्रीजी महाराज बोल्या जे सविकल्प निश्चयमां कनिष्ठ भेद तो ए जे भगवान जे ते अन्य मनुष्यनी बरोबर काम, क्रोध, लोभ, स्वाद, मान ए आदिकने विषे प्रवर्तते त्यां सुधि तो भगवाननो निश्चय रहे पण जो वधारी करे तो न रहे अत्रने मध्यम भेद तो ए जे मनुष्य थकी बमणा कामादिकने विषे

અધિકં પ્રવર્તેત્યાં સુધી પણ નિશ્ચય રહે. અને ઉત્તમ મેદ તો એ જ ભગવાન ગમે તેવું નિચ જાતિનો પેઠે આચરણ કરે તથા મધ્યમાંસ પરસ્ત્રી, ક્રોધ, હિંસા, ઇત્યાદિક ગમે તેવું આચરણ કરે, તો પણ સંશય થાય નહિ, કેમ જો એ ભગવાનને એમ જાણે છે જો ભગવાન તો સર્વના કર્ત્તા છે ને પરમેશ્વર છે ને સર્વના મોક્ષ છે, માટે જો જો ક્રિયા પ્રવર્તે છે તે અન્વયપણે નિયંતા રૂપે કરીને સર્વને વિષે રહ્યા જો ભગવાન તે યર્કીજ પ્રવર્તે છે. તો એ તો કાંઈક યોડીક એવી નિચ જોવી ક્રિયા કરી તેણે કરીને એમને કાંઈ બાંધ નથી; કેમ જો એ તો સર્વના કર્ત્તા છે. એવી રીતે ભગવાનને વિષે સર્વેશ્વર પૂર્ણ જાણે છે, માટે એને ઉત્તમ સર્વિકલ્પ વાળો ભગવદ્ભક્ત કહિયો. અને હવે નિર્વિકલ્પમાં કનિષ્ઠ ભક્ત કિયો, તો ભગવાનને સર્વ શૂભ અશૂભ ક્રિયા કરતા દેખે તો પણ એમ સમજે જો સર્વ ક્રિયાને કરે છે તો પણ અકર્ત્તા હું કેમ જો એ ભગવાન તો બ્રહ્મ રૂપ છે, તે બ્રહ્મ કેવું છે તો આકાશની પેઠે સર્વને વિષે રહ્યું છે ને સર્વનો ક્રિયાંતં તેને વિષેજ થાય છુ એવું જો બ્રહ્મ પૂર્ણ ભગવાનને વિષે જાણે. જેમ રાસંપંચાધ્યાયિમાં શુકની પ્રસ્યે પારીક્ષિત રાજાએ પ્રશ્ન પૂછ્યો જો ધર્મ રક્ષક ભગવાનનો અવતાર તેણે પરદારાનો સંગ કેમ કર્યો સારે તેનો ઉત્તર-શુકાજિએ કર્યો જો શ્રી કૃષ્ણ તો અધિની પેઠે તેજસ્વી છે. તે જો જો શૂભ અ-

શૂભ ક્રિયાને કરે છે તે સર્વ ભંસમ થઈ જાય છે. એવી રીતે ભગવાનને નિર્લેપ એવા વ્રત લાપ જા-
ણે તેને કાનિષ્ઠ નિર્વિકલ્પ નિશ્ચય વાળો કાઢિયો. અને એવું દ્વિપાને વિશે રહ્યા એ સ્વટ ઝમિયે ર-
હિત એવા જે નિરત્ર મુક્ત છે તે જેવો પોતે થઈને વાસુદેવની ઉપાસના કરે છે, તેને મધ્યમ નિ-
ર્વિકલ્પ નિશ્ચય વાળો કાઢિયો. અને અષ્ટાવરણે બુક્ત એવાં જે કોટી કોટી વ્રહ્માંડ તે જે તે અ-
ક્ષરને વિષે અણુની પેઠે જાણાય છે, એવું જે પુરુષોત્તમ નારાયણનું ધામ સ્વપ્ન અક્ષર તે સ્વપ્ને પોતે
રહ્યો થકો પુરુષોત્તમની ઉપાસના કરે છે તેને ઉત્તમ નિર્વિકલ્પ નિશ્ચય વાળો કાઢિયો. સારે ચૈતન્યા-
નંદ સ્વામીએ પુછ્યું જે હે મહારાજ એવી રીતે નિશ્ચયનો ભેદ તે જાણે કરીને થયા છે?
પછે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા . જે જ્યારે મુમુક્ષુ પ્રથમ ગુરુ પાસે આવે ત્યા-
રે વક્તા જે ગુરુ તેને વિષે દેશ, કાલ, સંગ, દિક્ષા, મંત્ર, ક્રિયા, મંત્ર, શાસ્ત્રા-
દિકનું જે શૂભ અશૂભ પણું તથા પોતાની જે અડા તેનું જે મંદ તિક્ષણ પણું તેણે કરીને
એવા ભેદ પડી જાય છે. માટે સારા દેશાદિકને સેવવા તથા વક્તાપણ સુધો જ્ઞાત હોય ને તેમાં
કોઈ દોષ ન હોય તે સમે તે થકો જ્ઞાન સાંભળ્યું. સારે વક્તા ચૈતન્યાનંદ સ્વામીએ પુછ્યું 'જે
કદાચિત કોઈક જાગે કરીને કાનિષ્ઠ નિશ્ચય થયો હોય તેને પાછો વક્તા ઉત્કલ્પ નિશ્ચય થાય

के नाहि. सारे श्रीजी महाराज बोल्या जे बी श्रोताने उत्कृष्ट श्रद्धा उपजे तथा रुडा देशादिक
प्राप्त थाय तथा उत्कृष्ट ज्ञानवाळी वक्ता मळे तो सर्वोत्कृष्ट निश्चय थाय नहि; तो जन्मांतरे क-
रीने उत्कृष्ट निश्चयने पावे. ॥ इति वचनामृतम् ॥ १२ ॥ १२०

संवत् १८७८ ना मागसर वदि १० दशमीने दिवस प्रातःकाळने समे श्रीजी महा-
राज गाम श्री लोह्या मधे सूरु खाचरना दरबारमां ढेलीया उपर विराजमान हुता अने माये
धोळो फेंडो बांध्यो हतो ने विजा धोळा फेंटानो वोकानी बांधी हती ने गरम पोसनी राती
डगली पहेरी हती ने धोळो खेस पहेरयो हतो ने चोफाळ ओढ्यो हतो अने पोताना
मुखारिंदनी आगळ परमहंसनी सभा तथा देशदेशना हरिभक्तनी संभा भराइने वेठी हती.
पछे श्रीजीमहाराजे कहुं जे मोटेरा परमहंस परस्पर प्रश्न उत्तर करो. सारे गोपाळा-
नंद स्वामीए ब्रह्मानंद स्वामीने प्रश्न पुछ्यो जे केवो पुरुष होय, तेने देश, काळ, कि-
या संगादिके करिने पराभव न थाय ने केवो होय तेने थाय? अने सांभळ्यामांती एम आवे छे-
जे ब्रह्माने पण स्वरसतिने लेखने मोह थयो ने शिवजीने पण मोहनिने दर्शने करिने मोह थ-
थयो मांटे विचारिने उत्तर करो. केमजे एवा मोटाने पण देश, काळादिके करिने पराभव थ-

ચોછે. પછે તેનો ઉત્તર વ્રત્તાનંદ સ્વમીયે કરવામાંડયો પણ થયો નહિ. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ બો-
 લ્યાંજે એનો ઉતર એછે જે નાડિ પ્રાણ સંકેલાઈને નિર્વિકલ્પ સ્થિતિયે કરીને શ્રીનારાયણના ચર્ણા
 વિદમાં રહ્યો હોય તો તુચ્છ જેવો જીવ હોય તેને પણ દેશ કાલ સંગાદકે કારીને
 પરાભવ ન થાય. એવિરતિે વ્રત્તાદિક રહ્યા હોય તો તેને પણ પરાભવ ન થાય, અને એવી રીતે
 સ્થિતી ન થઈ હોય, ને દેહમાં વસ્તો હોય તો ત્રિજા જિવને પરાભવ થાય, ને એવા મોટા જો
 વ્રત્તાદિક તેને પણ થાય અને એમ ન હોય તો ॥ તત્સૃષ્ટસૃષ્ટેષુ કોન્વલ્લિતધીઃ પુમાન ॥
 અપિ નારાયણ મૃતૈયોપિન્મૃત્યુર્હમાયયા ॥ એ શ્લોકનો એ અર્થ ઠીક વેસે નહિ, માટે એને વિષે
 રહ્યા થકા તો એક નારાયણ ક્રોપિને પરાભવ ન થાય, ને વિજો તો ગમે એવો મોટો હોય, ને જો
 નારાયણના ચર્ણાવિદને વિષે નિમગ્ન ન રહે તો, તેને પરાભવ થાય અને જો નિમગ્ન રહેતો ન થાય.
 એવા રીતે અને અમારા અંતરમાં અચલ સિદ્ધાંત કરી રાખ્યો છે. અને તે ભાગવતમાં કહ્યું છે
 જે. ॥ એતદિશનમિશસ્ય પ્રકૃતિસ્થો પિતૃદુર્ણૈઃ ॥ નયુચ્યતે સદાત્મસ્થૈર્યથાત્તુદ્ધિઃ સ્તદાશ્રયા ॥ તથા
 ભગવાને કહ્યું છે જે ॥ દૌર્લભો પાણ મય્યામમાયાદુરત્પયા ॥ મામેવેય પ્રપદંતે માયામેતાંતર-
 તિતે ॥ એવી રીતે માયાયે કરીને નિર્લપણું તે-એક નારાયણને જ છે, અથવા તે નારાયણને નિ-

વિંકલપણે પાંમ્યો હોય તેને પણ પંરામ્ભવ ન થાય. અને સવિકલ્પણે 'જો' નારાયણને પામ્યો હોય, 'તો તે ગમે' તેવો મોટો હોય તેને પણ પરામ્ભવ થાય. અને ત્યાર પછે નિત્યાનંદ સ્વામીએ પ્રશ્ન પુછ્યું કે હે મહારાજ બ્યાસુધી એ મુકુને ગુણનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી તો તેને દેશકાઢાદિકે કરીને વિપર્યય પામી શકાય અને નારાયણ છે તે તો ગુણમાં રહ્યા થકા દેશકાઢાદિકે કરીને પંરામ્ભવને ન પામે એ તો ઠીક, પણ એવારે એ સર્વે મુકુને ગુણનો સંબંધ નહોતો ને નિર્ગુણ પણે કરીને અક્ષર ધામને વિષે રહ્યા હોય અને નારાયણ ત્યાં તેવી રીતે રહ્યા હોય તેવારે એ સર્વે ચૈતન્ય મય છે ને નિર્ગુણ છે ને ॥ મમસાધર્મ્યાગતાઃ ॥ એવી રીતે નારાયણના સાધર્મ્ય પણને પામ્યા છે, એવા જે મુક્ત અને નારાયણ તેને વિષે કેમ ભેદ સમજવો? ત્યારે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા કે જેમ ચંદ્રમા છે ને તારા છે તેમાં ભેદ છે કે નહિ, જુવોને પ્રકાશપણે કરીને સરખા નથી અને વિંબમાં પણ ઘણો ભેદ છે, અને સર્વે ઔપધિયુનું પોષણ તે પણ ચંદ્રમા વતેજ થાય, પણ વિંબે તારે ન થાય અને રાત્રીનો અંધકાર તે પણ ચંદ્રમાએ કરીને ટહે, પણ તારાએ કરીને ટહે નહિ, તેમ નારાયણ તથા મુક્તમાં ભેદ છે. અને વઢી જમ રાજા ને રાજાના ચાકર તે મનુષ્ય જાતીયે કરીને સરખા છે પણ રાજાનું સામર્થ્ય, એશ્વર્ય, સ્વપ્ન, લાવન્યતા,

તે સર્વોપરી છે. અને જે રાજાવતે થાય તે ચાકર વતે થાય નહિ, મૂકે એવડો મોટો હોય તો પણ ન થાય. તેમ પેરુપોત્તમ નારાયણ તે સર્વના કર્તા છે, સર્વના કારણ છે, સર્વના નિયંત્રતા છે અને અતિ રૂપવાન છે, અને તેજસ્વી છે, અતિ સમર્થ છે ને કર્તુ, મકર્તુ, અન્યથા કર્તુ, તે જો પોતાની ઇચ્છામાં આવે તો એ અક્ષરધામને વિષે રહ્યા બે મુક તે સર્વને પોતાના તેજને વિષે લીન કરીને પોતે એકજ વિરાજમાન રહે. અને જે અક્ષરધામને વિષે પોતે રહ્યા છે, તે અક્ષરને પણ લીન કરીને પોતે વિરાજમાન રહે. અને સૂકે તો એ સર્વે મુક્ત તેમણે સેવ્યા ધકા તેમની ભક્તિને અંગીકાર કરે ને એ સોતા વિરાજમાન રહે. અને જે અક્ષર ધામને વિષે પોત રહ્યા છે તે અક્ષરને પણ લીન કરીને સ્વરાટ ધકા એકલજ વિરાજમાન રહે અને પોતાને મનમાં આવે તો એ અક્ષરધામ વિના પણ અનંત કોટિ મુક્તને પોતાને એથરે કરીને ધારવાને સમર્થ છે. જેમ પૃથુ ભગવાને પૃથ્વીને કહ્યું જે મારા ધનુષ ધક્કો નિસરયાં જે વાણ તેણે કરીને તુને મારી નાશીને હું, જે તે માગ સામર્થ્ય કરીને આ સર્વે જગતને ધારવાને સમર્થ છું, તેમ નારાયણ પોતાને એથરે કરીને સર્વોપરી વર્તે છે, તે એને ને વિજ્ઞા અક્ષરાદિક મુખંતુને, સરસ્વા કહે છે. તે દૂટ મતવાડ્યા જાણવા ને તેને અતિ પાપી જાણવા, અને એનાં દર્શન પણ કરવાં નહિ. ને એવી રીતની સમ-

जणवाळानां दर्शन करीए तो पंच महा पाप जेवुं पाप थाय. अने ए नारायणने लेइने तो जेने
 विषे मोठयप कहिए तेने विषे संभवे. अने एने लेइने विभुं, ब्रह्मा, शिव, नारद, सनकादिक
 ए सर्वे भगवान कहेवाय छे, अने उद्धवजीने विषे ए नारायणने लेइने उद्धवने भगवान कहे-
 वाय. अने हमणां आ मुकानंद स्वामी जेवा संतने विषे ए नारायणने लेइने तो एमने पण भ-
 गवान जेवा कहेवाय. अने ए नारायणने लीधा विना तो अक्षरने पण भगवान न कहेवाय, तो
 विजानी शि वात्ता केहेवी ॥ अपरिमीताधुवास्तनु भूतोयदिसर्वगताः ॥ ए वेढ अतिना गद्य
 नो पण एज अर्थ छे. अने जो एम न होय, तो आ आपण सर्व छइए, ते आ देह धकी
 नोखो जे आत्मा तेने ब्रह्मरूप जाणीए छीए. अने ज्ञान वैराग्यादिक साधने बुक्त छइए, तो
 पण ए नारायणने प्रसन करवाने अर्थे रात दिवस उजागरा करीए छीए, ने किर्त्तन नाम स्म-
 री ते ताळीयुं वजाडी वजाडीने हाथनी आंगळीयुं फाटी जाय एम करीए छीए, तथा कथा
 वात्ता रात दिवस करीए कराणीए छीए. ते जो ए नारायण सरखा थइ ज्वानुं होय, तो
 एवडो दाखडो गुं करवा करीए मोटे ए नारायण जेवा तो एक नारायणज छे, पण पुनो
 कोइ ए जेवा थतो नथी. अने ॥ एक मेवाद्वितीयं ब्रह्म ॥ ए श्रुतिनो पण एज अर्थ छे, जे

એ નારાયણ જોવા તો એક નારાયણજ છે, એમ સર્વે આજ્ઞાનો સિદ્ધાંત છે. એવી રીતે ભક્તજનની શિષ્યને અર્થે શ્રીજીમહારાજે વાર્તા કરી ને પોતે તો સાક્ષાત પુરુષોત્તમ નારાયણ છે ॥ इति-च-
 चनामृतम् ॥ ૧૩ ॥ ૧૨૨ ॥

સંવત ૧૮૭૮ ના માગશર વદિ ૧૨ એકાદશીને દિવસ શ્રીજીમહારાજ ગામ શ્રી લોહ્યા મધ્યે મૂરા ભક્તના દરવારમાં ઢોલીયા ઉપર વિરાજમાન હતા, ને માથે ધોળો પેંટો ધારણ કર્યો હતો. તથા ધોળી ચાદર ઓઢી હતી તથા ધોળો ચેસ પેંચો હતો ને પોતાના મુખાવિંદની આગળ પરમહંસની સખા તથા દેશ-દેશના હરીભક્તની સખા મસાદને ઘેરી હતી. પછે શ્રીજીમહારાજ પરમહંસ પ્રત્યે બોલ્યા જે મોરે આચાર્ય થઈ ગયા છે તેની પૃથક પૃથક સ્તુતી છે, તેમાં શંકર સ્વામીને અદ્વૈત જ્ઞાનાંશ પ્રધાન જણાય છે, તથા રામાનુજનો એ મત છે, જે જિવ, માયા ને પુરુષોત્તમ એ ત્રણે નિત્ય છે, ને પુરુષોત્તમ છે તે જિવ માયાના નિયંતા છે, ને સર્વના કારણ છે, ને પોતાના અક્ષર ધામને વિષે સદા દિવ્ય આકાર ધકા વિરાજમાન છે ને સર્વે જે અવતાર તે તેના છે, એવા જે પુરુષોત્તમ નારાયણ તેની ઉપાસના જિવને કરવી, એવી રીતે રામાનુજની સમજણ જણાય છે. તથા વલ્લભાચાર્યને કેવલ ભક્તિ ઉપર નિષ્ઠા વહુ જણાય

છે, અને એ સર્વ આચાર્ય પોતાના ગ્રંથમાં પ્રસંગ કરીને વિહી વાત્તાંડે લખી છે. પણ ગમે તેવી રીતે કરીને અંત્યે પોતાની રુચી ઉપર હાય એમ તેમના ગ્રંથને વિષે તેમનાં વચન છે, તેણે કરીને તેમનો અભિપ્રાય યથાર્થ જાણ્યામાં આવે છે. તેમ અમારી વાર્તા સંબંધીને તમને સર્વેને અમારી કેવી રુચી જણાય છે? ને હોમ સોય કેહે દોરો ચાલ્યો જાય છે, ને વઢી હોમ માલ્લાના મણકાને વિષે દોરો સુંસરો છે, તેમ અમારી જે સર્વે વાર્તા તેમાં શો અભિપ્રાય નિરંતર સુંસરો ચાલ્યો આવે છે તે જોને હોમ જણાતો હોય તે તેમ કહો? ત્યારે સર્વ મોટેરા પરમહંસે જે ને હોમ જણાવું તમે કહ્યું. પછે શ્રીહીમહારાજ બોલ્યા જે લ્યો અમે અમારો અભિપ્રાય તથા રુચિ તે કહિંએ છીંએ. એકતાં અમને એ ગમે છે જે ક્રપ્તદેવ ભગવાન વામ્તુદેવ સંવાધે એકાસ્મતાને પામ્યા હતા, તોપણ જ્યારે સિદ્ધિયું આવીને પ્રાપ્ત થઈયું ત્યારે પોતે ભગવાન હતા તો પણ ત્રિ-જા ત્યાગીની જિજ્ઞાસે અર્થે તે સિદ્ધિયુંને ગ્રહણ ન કરતા હતા. તે શ્રીમદ્ભાગવતમાં કહ્યું છે, જે, જોગી સિદ્ધ થયો-હોય ને પોતાનું મન વશ થયું હોય, તો પણ તે મનનો વિશ્વાસ ન કરવો. ॥ ત્યાં શ્લોક છે ॥ નમુર્ચાલ્કોહિંચિસલ્યંમનસિથનવસ્થિતે ॥ યદિસ્તંભાચ્ચિરાચીણયચક્રંદતપે ચરં ॥ ૧ ॥ નિત્યંદદાતિકામસ્યન્નિહંદ્રંતમનુથે રયેઃ ॥ યોગીનઃકૃતમૈત્રસ્યપત્યુર્જીયેવપુંથલી ॥

તદ્વિપ તથા વદ્રિકાશ્રમ જેવા ગમે છે તેવા વિજા લોકે ગમતા નથી ને એમ મનમાં રહે છે. જે શ્વેતદ્વિપને વિષે તથા વદ્રિકાશ્રમને વિષે જાહને નિરત્ર પણે રહ્યા ધકા તપ કરીએ તે વહું સાસું લાગે પણ વિજા લોકમાં અનેક પ્રકારના વૈદ્યભવ ભોગવવાતે નયો ગમતા, તથા ભગવાનના બેઘણાક અવતાર ધયાછે તેને એમ જાણીએ છીએ જે એ સર્વે અવતાર નારાયણના છે તો પણ તે અવતારમાં ઋષભ દેવજી વહું ગમે, તથા તેથી ઉતરતા કપીલજી તથા દતાત્રેય એ ત્રે સરસ્વા જણાય છે અને એ ત્રણ અવતાર કરતાં કોઠી ઘણું શ્રી રુષ્ણને વિષે અમારે હેત છે ને એમ જાણીએ છીએ જે વિજા સર્વે અવતાર કરતાં આ અવતાર વહું મોહોદો ધયો ને વહું સમર્થ છે, અને એમાં અવતાર અવતારી એવો ભેદ નથી જણાતો. અને વીજા જે મચ્છ કચ્છાદિક તે ભગવાનના જ અવતાર છે, પણ તેમાં અમારી અતિ રુચી નથી. અને આવી રીતે તો અમારે ડાસના છે જે સર્વેથી પર એક મોટો તેજનો સમુહ છે, તે તેજનો સમુહ અધો, ઉર્ધ્વ તથા ચારે કોરે પ્રમાણે રહીત છે ને અનંત છે ને તે તેજના સમુહના મધ્ય ભાગને વિષે એક મોટું સીંહાસન છે ને તેની ઉપર દિવ્ય મુર્તિ એવા જે શ્રી નારાયણ પુરુષોત્તમ ભગવાન તે વિરાજમાન છે. ને તે સિંહાસનને ચારે કોરે

अनंत कोटी मुक्त वेठा थका ते नारायणनां दर्शन करे छे, एवा जे मुक्ते संहित श्री नारायण
 तेने अमे निरंतर देखीये छीये. अने ते भगवानने विपे तेबनु अतिशे पणुछे, तेणे करीने ब्या-
 रे ए सभा संहित ते भगवाननां दर्शन नथी थातां, सारे अमेन अतिशे कष्ट थाय छे. अने ते
 तेबनो समुह नो निरंतर देखाय छे तो पण एने विपे रुची नथी. अने भगवाननी मुर्त्तिनां द-
 र्शने करीनेज अति सुख थाय छे. अमारे एवी रीते उपासना छे. अने ए भगवानने विपे भक्ति
 तो जेवी गोपियुने हतो तेवी गमे छे ते सारु अमे सौ माणसने जोता रहीए छीए, जे कोइक
 कामी म्छो होय तेने पुरुषने विपे जेवु हेत होय तथा कामी पुरुष ने खीने विपे जेवु हेत होय
 तेने देखीने एम थाय, जे एवु हेत आपणे भगवानमां होय तो ठीक तथा कोइकने पुत्रमां, ध-
 नमां वहु हेत जणाय तेने देखीने एम थाय जे एवु हेत आपणे भगवानमां होय तो ठीक तथा
 कोइ गातो होय तो तेने सांभळीने तेने पासे कोइ माणसने मोकलीए अथवा पंडे एनी पासे
 जाइए ने जाणीए जे ए वहु ठीक करेछे. अने अमारे सुवाण तो एवा साथे थाय छे जे जे-
 मां काम, क्रोध, लोभ, स्वाद, मान, इर्षा, दंभ, कपट, इत्यादिकदोष न होय ने धर्म शान्ति-
 मां कहुं छे एवी रीते धर्म पाळतो होय, ने भगवाननी भक्ति जे जे होय ते साथेज अमारे

ઘેઠા ઉઠયાની સવાણ ધાય છે. અને એવો ન હોય, ને તે અમારે ભગો રહેતો હોય તોપણ તેની સાથે સવાણ ધાય નહિ તેની તો ઉપેક્ષા રહે છે. અને મોરે તો અમારે કામી ઉપર, ત્રહુ અમા-
વ રહેતો. અને હવે તો ક્રોધ, માન, રૂપી એ ત્રણે બેમાં હોય તે ઉપર વહુ અભાવ રહે છે, કાંતે
કામી હોય તે તો યહસ્થની પેઠે નિર્મની થીને સત્સંગમાં પડ્યો રહે છે. અને બેમાં ક્રોધ, માન
ને રૂપી, હોય છે, તે ત્રીણ સત્સંગમાંથી જરૂર પાડ્યા પડો જાતા દેખાય છે, માટે એ ત્રણે ઉપર
વહુ સ્વેદ રહે છે, તે માન તે શું તો જે માની હોય તેને પોતાથી મોટો હોય તેની આગલ પણ
સ્તબ્ધપણું રહે, પણ તેની આગલ હલ કો થઈને તેની સેવામાં વરતાર્ય નહિ. અને એ સર્વે જે અ-
મારો અભિપ્રાય તે ધોડારુમાં લ્યો કહિએ જે જેવો રીતે શંકર સ્વામીએ અદ્વૈત બ્રહ્મનું પ્રતિષ્ઠાદ-
ન કર્યું છે. તેને વિષે અમારે સુચિ નથી. તથા રામાનુજ સ્વામીએ જેવી રીતે ક્ષરબ્રહ્મર ધર્મો
પર જે પુરવોત્તમ ભગવન તેનું નિરૂપણ કર્યું છે તે પુરવોત્તમ ભગવાન વિષે તો અમારે ઉપાસના
છે. તથા ગોપિયુના જેવો તો એ પુરવોત્તમ ભગવાનને વિષે અમારે ભક્તિ છે. તથા શુકજીના જે
વો તથા જાડ ભરતના જેવો તો અમારે વૈરાગ્ય છે ને આત્મનિષ્ઠા છે એવી રીતે અમારો અભિપ્રાય
તથા સૂચી છે તે અમારી વાત્તાયિ કરીને તથા અમે માન્યા જે, અમારા સંપ્રદાયની ગ્રંથ તેણે

કરીને જો પુર્વાપર વિચારીને જુવતા ગ બુદ્ધવાન હાય તના જાણ્યામાં આવે છે. એવી રીતે પોતાના ભક્તજનની શિક્ષાને અર્થે શ્રીજીમહારાજે વાર્તા કરી.ને પોતે તો સાક્ષાત પુરુષોત્તમ નારાયણ છે. ॥ इति वचनामृतम् ॥ ૧૪ ॥ ૧૨૨ ॥

સંવત ૧૮૭૮ ના માગશર વદિ ૧૩ તેરશને દિવસરાત્રીને સમે શ્રીજીમરાહાજ ગામ શ્રીલોદ્યા મધ્યે સૂરા ભક્તના દરવારમાં વિરાજમાન હતા, અને ધોલો ફેંડો માંથે બાંધ્યો હતો તથા વિજે ધોલે ફેંડે વોકાની વાલ્ડી હતી, તથા ગરમખોસની રાત્રી ડગલી પેહેરી હતી, તથા ધોલ્લો લેસ પહેર્યો હતો ને ધોલ્લો ચોપાલ ને ધોલ્લી પછેડી તે ભેગાં કરીને ઓઢચાં હતાં ને પોતાના મુલાવિદની આગલ્લ દેશ દેશના હરીભક્તનો સમા તથા પર્મહંસની સમા ભરાઈને બેઠી હતી. પછે શ્રીજી મહારાજ કપા કરીને બોલ્યા કે આ જિવ છે, તે અધ્યાત્મ, અધિભૂત ને અધિદેવપણે કરી છે. સર્વ દેહમાં નલ શિખા પર્યંત વ્યાપીને રહ્યો છે. અને દેવતાને દંદ્રિયું સુપે કરીને જીવનું મોક્તાપણું છે, પણ દેવતા દંદ્રિયુંથી પ્રયક પણે મોક્તા નથી. સારે નિસાનંદ સ્વામીએ આશંકા કરી કે હે મહારાજ સારે એમ કહેવાય છે કે જિવ કે તે સામાન્ય પણે સર્વ દેહમાં. વ્યાપીને વિશેષ પણે. હૃદયકાશમાં રહ્યો છે સારે સર્વ ઠેકાણે સરલું જાણણું નથી

જણાતું તેનું કેમ સમજવું? પછે શ્રીની મહારાજ બોલ્યા જે ભેમ સૂર્ય છે તે કિરણો કરીને સર્વે પદાર્થમાં વ્યાપીને રહ્યોછે, પણ આગળ જેવું પદાર્થ છે ત્યાં તેવો સૂર્યનો પ્રકાશ જણાય છે. કેમ કે મ જ્ઞે-કાચની ભુમી હોય તથા સ્વચ્છ નિર્મલ પાણી હોય ત્યાં જેવી રીતે સૂર્યનો ચૂર પ્રકાશ છે તેવી રીતે પાણીની ભુમી, રેતની ભુમી તથા ડોહોળાયલું પાણી તેમાં જણાતો નથી. એવી રીતે સૂર્યના પ્રકાશમાં નુન્ય અધિક પળું. જણાય છે, તેમ એ જિવે ઇન્દ્રિયું, અંતઃકરણ ગોળોક એ સર્વેને વિષે સમાનપણે રહ્યો છે. પણ ઇન્દ્રિયોને વિષે સ્વચ્છ પળું છે માટે તેને વિષે વિશેષે પ્રકાશ જણાય છે જુવોને નેત્રમાં જેવું તેજ જણાય છે, તેવું નાક કાનમાં કોઈ દિવસ જણાયછે? નથી જણાતું. અને ચાર અંતઃકરણનું અતિસ્વછ પળું છે તો ત્યાં જિવનો અધિક પ્રકાશ જણાય છે, અને ત્રિજી ઇન્દ્રિયોમાં નુન્ય જણાય છે પણ જિવતો સર્વે દેહને વિષે સમાન પળે રહ્યો છે. સારે બ્રહ્માનંદ સ્વામીયે પ્રશ્ન પૂછ્યો જે એ જિવને કેટલાક-તો તારા જેવો દેલેછે, તથા દિવાની જોત જેવો દેલે છે, તથા વપોરિયા જેવી દેલે છે તે કેમ સમજવું? સારે શ્રીની મહારાજ બોલ્યા જે એ તો એમ છે જે ભેમ જેને અક્ષિ વિદ્યા છે તેને નેત્ર દ્વારા જીવનું દર્શન થાય છે ને તેને વિષે ભગવાનની મુર્તિને પણ દેલેછે; તેમ ભેનજે ઇન્દ્રિ દ્વારા

લક્ષ ધર્યો તે તેવો આત્માને દેવે છે, જેમ કાચનું પૂતળું મનુષ્યને આકારે કર્યું હોય તેને તેને
 અવયવ તથા મુઘાલા તથા નાડિયું તે સર્વ કાચનાં હોય ને તે પૂતળાંની માંહેલી કોરે તેજ મર્યું
 હોય તે તેજ દેખાય, તે જેવો મુંગલીનો અવકાશ હોય તે પ્રમાણે દેખાય છે, પણ સમગ્ર
 નથી દેખાતું. તેમ એ જિવનું સ્વરૂપ જેણે જેવું દિટું છે તે તેવું કહે છે, પણ એની નિરાવરણ
 દ્રષ્ટિ નથી થઈ, માટે તેને જેવો આત્મા છે તેવો નથી દેખાતો. અને જ્યારે તેની નિરાવરણ દ્રષ્ટિ
 થઈ ને આત્માકારે થાય છે ત્યારે હંદ્રિયના ગોલકના જે વિભાગ તે એની દ્રષ્ટિમાં નથી આ-
 વતા ને જેવો આત્મા છે તેવો જણાય છે. જેમ આકાશની દ્રષ્ટિને પામ્યો હોય
 તેની દ્રષ્ટિમાં ચિનાં ચાર ભૂત નથી આવતાં, તેમ જેનો નિરાવરણ દ્રષ્ટિ થાય છે તેને
 ગોલક, હંદ્રિયું, દેવતા, અંતઃકરણ તેણે કરીને જણાતા જે જિવના પ્રકાશના ભેદ તે દ્રષ્ટિમાં
 નથી આવતા ને જેવો જિવ છે તેવો યયાર્ય જણાય છે. અને ભેદ દ્રષ્ટિ વાળને જેવો છે તેવો નથી
 જણાતો. જેમ કોઈકે ગાયનું પુછુંદું દિટું, કોઈકે મુલ દિટું, છુર દિટું, પેટ દિટું, સ્તન દિ-
 ઠાં, તે જેણે જે જે અંગ દિટું, તે ગાયનું જ દિટું છે. પણ જેવો ગાય છે તેવો કોઈયે દિઠો ન-
 થો. ને એક અંગ દિટું માટે ગાય દિઠો પણ કહેવાય, તેમ એ આત્માના પ્રકાશનું દર્શન જેટલું

નેનેં ઇંદ્રિયું દ્વારાં અથવા અંતઃકરણ દ્વારાં યથું તેટલોં તે આત્મ દર્શા કહેવાય, પણ સમ્ય-
 ક્ આત્મ દર્શન એને કહેવાય નહિ; માટે અમે તો એ જિવને વિષે એવી રીતે સામાન્ય વિશેષ પ-
 ણ કહિએ છીએ. સારે નિયાનંદ સ્વામીયે પ્રશ્ન પૂછ્યો કે હે મહારાજ તમે જિવને તો નિરાકાર
 કહ્યો સારે તે જિવને વિષે ભગવાન રહ્યા છે તે પણ અર્લોગપણે રહ્યા છે કે મુક્તિ માન રહ્યા
 છે? પછે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા કે ભગવાન તો ઇંદ્રિયું, દેવતા અંતઃકરણ ને જિવ એ સર્વના
 આશ્રય પણે રહ્યા છે તે શ્રી કૃષ્ણ ભગવાને ઉદવ મેલે ગોપિયુંને કહેવરાવ્યું છે ને ઇંદ્રિયું,
 અંતઃકરણ, દેવતા ને જીવ તેના આશ્રય પણે કરીને તમારી સર્મપે હું રહ્યો છું, જેમ પંચ મહા
 ભૂત બ્રહ્માંડને વિષે રહ્યાં છે ને તેનાં તેજ સર્વના દેહમાં રહ્યાં છે, તેમ જે હું આ મધુરામાં રહ્યો
 છું તે તે જોમ મહાભૂત વિશેષ પણે કરીને બ્રહ્માંડને વિષે રહ્યાં છે તેમ રહ્યો છું. ને જોમ એ ભૂત
 જીવનાં દેહમાં સામાન્ય પણે રહ્યાં છે તેમ હું તમારે પાસે રહ્યો છું. અને ને હું દેખાતો નથી. તે
 તો તે મારા ચિત્તની વૃત્તિનો મારે વિષે નિરોધ થાય તેને અર્થે નથી દેખાતો, પણ રહ્યો તો મુ-
 ક્તિમાન છું. સારે વળી નિસાનંદ સ્વામીયે પૂછ્યું કે હે મહારાજ એ ભગવાન ઇંદ્રિયાદિકના આ
 અય પણે રહ્યા છે તે પુરુષ સ્વે કરીને રહ્યા છે, કે અક્ષર સ્વે રહ્યા છે કે પેતે સ્વયં પુરુષોત્તમ

પણે રહ્યા છે? સારે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા જે જીવ પુરુષ, અક્ષરને પુરુષોત્તમ એ સર્વેનું તેજ પ્રકાશ
 પળે તો સજાતી છે. માટે એમના પ્રકાશના ભેદ પ્રાડવાને તો કાંઈ સમર્થ છે નહિ, ને ભેદ તો
 અતિશય છે પણ તે ભેદને દેખવાને કોઈ સમર્થ નથી. અને જોને એ ભગવાન ક્રપા કરે છે, તેણે
 કરીને તેને પ્રકાશમય એવો દિવ્ય દેહ બંધાય છે, તે એમ બાણે છે, જે આ હું હું ને આ પુરુ-
 ષ છે, ને આ અક્ષર છે, ને એ સર્વથી વિલક્ષણ એવા આ પુરુષોત્તમ છે, એવી રીતે એ સર્વને
 પ્રથમકણે દેલે છે ને એમના પ્રકાશને પણ વિલક્ષણપણે દેલે છે પણ વિજ્ઞા તો કોઈ પ્રથમ દેલેલા
 ને અર્થે સમર્થ થાય નહિ. માટે એ ભગવાન સુજે એ રૂપે કરીને રહ્યા છે પણ પોતેજ રહ્યા છે. અને
 વેદાંત જે હપનીશદ્ તથા યોગ, સાંખ્ય, એ ત્રણ શાસ્ત્ર સનાતન છે, તે એ શ્રીકૃષ્ણ પરમાત્માનું જ
 વર્ણન કરે છે, તે એ ત્રણ શાસ્ત્રના મત તેમને અમે પ્રથમ પ્રથમકણે કરીને કહીએ તે સાંભળી.
 તેમાં જે સાંખ્યવાળા છે, તે તો ચોવિસ તત્વને કહીને તથા પર પચવિસમા પરમાત્માને કહે છે,
 પણ નિવશ્વરને પ્રથમકણે નથી કહેતા. તેનો એ અભિપ્રાય છે બે તત્વ છે, તે જિવ વિનાનાં હોય
 નહિ. માટે તત્ત્વ મેલ્લો તદાત્મકપણે કહ્યો જ નિવ તેને તત્ત્વ રૂપ જ કહે છે પણ તત્ત્વ ધર્મી પ્રથમક
 નથી કહેતા. અને જેમ નિવને ચોવિસ તત્ત્વ રૂપ માને છે તેમ બ્રહ્માંડાભિમાની જે દશર તેને પણ

ચોવિસે તત્ત્વરૂપ માને છે, એવી રીતે જિવ દશ્વર એ નૈયને તત્ત્વ રૂપ માનીને તત્ત્વ ભેદેને એને ગણે છે પણ તત્ત્વયો નોસ્વા નથી ગણતા. ને પચવિસમા પરમાત્માને કહે છે, એ સાંખ્યનો મત છે. પણ એમ ન સમજવું જે નિવ નથી. કાંજે સાંખ્યવાળે સ્વટ સંપત્તી શ્રવણ મનન નિદિધ્યાસનાદિક સાધન કહ્યાં છે, તે જિવનેન કરવાનાં કહ્યાં છે, પછે તે સાધને કરીને વિચારને પામે, ને વિચારે કરીને તત્ત્વ ધર્મો પોતે નોલો પડે ને પોતાને બ્રહ્મરૂપ માને ને પરમાત્માને મળે એવી રીતે સાંખ્ય મત છે, તે મોક્ષ ધર્મમાં શુક્રજી પ્રસે નારદજીએ કહ્યું છે ને ॥ ત્યજ ધર્મમર્થમર્ચમુખસત્યાનૃતે ત્યજ ॥ ઉમ્મસત્યાનૃતેત્યક્તાયેનસબ્યસિતંત્યજ ॥ એનો એમ અર્થ છે, ને બ્યારે મુમુક્ષુ આત્મ વિચાર કરવા વેસે સ્યારે તેને આડો ને ધર્મ રૂપ, અથવા અર્થમરૂપ, સત્સંગ, અસત્સરૂપ, જે જે સંકલ્પ આવે તેનો ત્યાગ કરીને જે વિચારે કરીને એને તજે છે તે વિચારનો પણ ત્યાગ કરીને બ્રહ્મરૂપે રહેવું પણ દેહે કરીને ધર્મરૂપ નિયમનો ત્યાગ કરવો કહ્યો નયો. એ શ્લોકનો એ અર્થ છે. અને યોગવાળા છે તે ચોવિસ તત્ત્વને પ્રયત્ન ગણે છે, ને નિવ દશ્વરને પચવિસા કહે છે ને પરમાત્માને હવિસમા કહે છે. અને વિવેકે કરીને પચવિસમાને તત્ત્વ યત્ન પ્રયત્નક સમજે. ને તેને વિષે પોતાપણની દૃઢતા માની ને ચોવિસ તત્ત્વની ને વૃત્તિયુ તેનો પિંડ ભાવ કરીને બળાત્કારે

છવિસમાને વિપે રાखे પણ વિષય સનમુલ નાવા દે નહિ. ને એમ સમજે જે મારી વૃત્તિ ભગવાન ને મુકીને વિને ઠેકાણે જાશે. તો મને સંશૃતિ થાશે માટે અતિ આગ્રહ કરીને ઈંદ્રિયું અંતઃ-રણ ને વૃત્તિયું તેને ભગવાનને વિપે રાखે અને જે સાંख્ય વાઙ્કો છે તે તો એમ સમને જે મારે ઈંદ્રિયો અંતઃકરણ નથી તો જાશે ક્યાં, માટે પોતાને વ્રહ્મ રૂપ માનીને નિર્ભય રહે છે અને જે યોગ વાઙ્કો છે, તે તો હરતોજ રહે છે, જેમ કોઈક પુરુષના હાથમાં તેલનું માથાલગણ ભરેલું પાત્ર હોય, ને તે પુરુષને પગથિયાને ઉપર ડુંચું ચઢવું હોય, ને જે કોરેથી ડગાડી તરવારવાઙ્કા પુરુષ ડારાવવાને ઉઠા રહ્યા હોય ને તે તેલ નેઠવા દેવું ન હોય ને તે પુરુષ જેવો ભયને પામે તેમ યોગવાઙ્કો વિષય ધકી વિને ભગવાનને વિપે વૃત્તિયું રાखે છે, એ યોગનો મત છે. અને વેદાંત જે ઉપનીષદનો મત એ છે જે સર્વના અતિશો મોટા કારણ એવા જે પુરુષોત્તમ નારાયણ વ્રહ્મ તેનુંજ ગ્રહણ કરીને વિજ્ઞા સર્વને મિથ્યા માને છે જેમ આકાશની દષ્ટીને પામ્યો હાય, તે વિજ્ઞા તત્વને देखે નહિ તેમ વ્રહ્મને જે देखતો હોય, તે વિજ્ઞા કોઈને देखે નહિ. એવી રીતે વેદાંતનો મત છે ॥ इतिवचनामृतम् ॥ ૧૫ ॥ ૨૨૩ ॥

સંવત ૨૮૭૮ ના માગશર વદિ ૨૪ વીદશને દિવસ સંધ્યા આરતી ધયા કેડે

श्रीजीमहाराज गर्म ओ लोह्या मध्य सूर्य भक्तना दरवारमा ठेलोया उपर विरजिमान हता ।
 ने धोळो खस पेहेरचो हता तथा गरम पोसनी राती डगली पेहरी हती तथा माथे धोळ
 बांधी हती, ने विजे धोळे फेटी करीने बोकानी बाळी हती, ने पोताना मुग्नविदनी आग
 रमहंस तथा देशदेशना हरिभक्तनी समाभराइन वेठी हती, पछे श्रीजीमाहाराज बोल्
 सर्व परमहंस परस्पर प्रश्न उत्तर करो, एम कहने पोतेज प्रश्न पुछ्यो जे जे वासना
 नयइ होय, ने जे वासना कुठित थइ गइ होय, ने जेने वासना निमुळ थइ गइ
 तनांश छक्षण छे? — पछे मुकानंद स्वामीय ए प्रश्नो उत्तर करवा म
 पण धयो नहि. त्वारे श्रीजी महाराज बोल्या जे जेनी वासना कुठित यइ
 तेनी ईद्रियुनी वृत्त विषयमा चोटी जाय ते पाछी विचारे करीने पण निसरे
 अने जेने कुठित वासना थइ गइ होय तेनी वृत्ति विषयमा तत्काळ प्रवेश करे नहि. अ
 दींचित वृत्ति विषयमा प्रवेश करी जाय ने ते वृत्तिने पाछी वाळे तो तंतरत पाछी वळ पण
 यमा आशक थाय नहि. अने जेने वासना निमुळ थइ गइ होय तेने तो जाग्रतने विदे
 सिनी पेठे विषयनो आभाव वर्त्ते, ने सारा नरसा जे विषय ते जेय समानपणे ज्ञाणाय,

ગુણાતિતપણે વર્તે. સ્યારે-ગોપાલ્લનંદ સ્વામીએ પૂછ્યું જો, વાસના કુંઠિત તો હોય. પણ તે મૂ-
 લ્લમાંથી ટક્કી નથી જાતો તેનું શું કારણ છે? સ્યારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જો એનો ઉત્તર એ
 છે જો આત્મનિષ્ઠા સ્વપ્ન એવું જો જ્ઞાન તથા પ્રજ્ઞાતિમાં કાર્યે એવાં જો પદાર્થ માત્ર તેને વિષે જ્ઞ-
 નાસક્તિ સ્વપ્ન એવો જો વૈરાગ્ય તથા વ્રત્યચર્યાદિક સ્વપ્ન જો ધર્મ તથા મહાત્મે સહિત એવો જો
 ભગવાનની ભક્તિ એ ચોરવાનાં જેમાં સંપૂર્ણ હોય તેને વાસના નિર્મૂલ થઈ જાય છે, જ્ઞાને એ ચા-
 રમાં જો ટક્કી નુન્યતા રહે છે, તેટલી વાસના નિર્મૂલ થાતો નથી. પછે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા
 જો લ્યો જ્ઞાને પ્રશ્ન પુછિયે જો મુમુક્ષુને ભગવાનની પ્રાપ્તિને અર્થે જ્ઞાનંત સાધન કરવાનાં કહ્યાં છે
 તેમાં એક એવું મોટું કિયું સાધન છે જો જોશે કરીને સર્વે દોષ ટક્કી જાય ને તેમાં સર્વે ગુણ
 આવે? સ્યારે પ્રશ્નનો ઉત્તર પરમહંસવતે થયો નહિ. પછે શ્રીજીમહારાજે એનો ઉત્તર કર્યો
 જો ભગવાનનું-માહાત્મ જેમ કપીલદેવજીએ દેવહુતી પ્રત્યે કહ્યું છે જો ॥ મદ્ર્ભયાત્દાતિ વાતોયં સૂર્ય
 સ્તપતિમદ્ભયાન્ ॥ એવી રીતે જ્ઞાનંત પ્રકારના માહાત્મે સહિત એવી જો ભગવાનની ભક્તિ તેને જોય
 તેના દોષ માત્ર ટક્કી જાય છે ને જોને જ્ઞાન, વૈરાગ્ય, ધર્મ, એ ન હોય તો પણ એ સર્વે આવે છે.
 મોટે એ સાધન સર્વમાં મોટું છે. જ્ઞાને વક્કી શ્રીજીમહારાજે પ્રશ્ન પૂછ્યો જો, જો કપટી હોય ને

વચનું બુદ્ધિવાળો હોય માટે પોતાના કપટને બણાવા દે નહિ, તેનું કપટ કેદ રીતે કळाય તે કહો? ને
ત્યારે एनो उत्तर ब्रह्मानंद स्वामीए कयों जे जेनी बैठक उठक ते जे सत्संगनो द्वेपी होय, ने
तनु ने भगवाननु बसातु बोलतो होय ते पास होय, तेणे करिने ते ओळखाय पण बोजी
ते तो न ओळखाय पळे ए उत्तरने श्रीजीमहाराजे मान्यो ने ते पळे ते बोल्या जे, एवना
ंग न करतो होय तो केम कळीए? सारे ब्रह्मानंद स्वामीए कहुं जे कोइक देशकाळनु वि-
श्रमपणु आवे त्यारे एनु कपट कळाइ जाय. त्यारे श्रीजीमहाराजे कहुं ए ठोक उत्तर कयों.
अने वळी श्रीजीमहाराजे प्रश्न पछुचो जे एवो कियों एक अवगुणछे जे एणे करिने सर्व गुण
मात्र ते होप रुप यइ जाय ते कहो? त्यारे श्रीपात देवानंद स्वामी बोल्या जे भगवानना भक्तनो
जे ब्रह्म करे तेना जे सर्व गुण ते दोपरुप यइ जाय छे. पळे श्रीजीमहाराज बोल्या जे ए
उत्तर पण खरो पण अर्मे तो एनो उत्तर बिजो धारचो छे, जे सर्व गुणे संपन्न होय, जे जो
भगवानने अलिंग समजतो होय, पण मुर्त्तिमान न समजे ए मोटो दोष छे. एणे करिने एना
बिजां सर्व गुण दोप रुप यइ जाय छे. अने वळी श्रीजीमहाराजे प्रश्न पछुचो जे संतनो अ-
भाव श्राणे करिने आवे छे ते कहो? पळे एनो उत्तर परमहंस करवा मांडचो पण थयो नहि,

सारे श्रीजीमहाराजे एनी उत्तर कर्यो जे जेने मान होय, तेने संतनो अभाव आवे केम जे जे
 मानी होय तेनो एवो स्वभाव होय जे, जे पोताने वखाणे तेमां सो अवगुण होय ते सर्वेने । प-
 ड्या मुकीने तेमां एक गुण होय तेने बहु माने अने जे पोताने वखाणतो न होय तेमां सो गुण
 होय ते सर्वेने पड्या मुकीने तेमां कोइक जेवो तेवो एक अवगुण होय तेने । बहु मानीने तेनो
 प्रथम तो मन तथा वचन तेणे करीने द्रोह करे ने पछे देहे करीने पण द्रोह करे. माटे ए मा-
 न रूप मोटो दोष छे, अने ते मान समजुमांन होय, ने भोळामां न होय एम जाणतुं नहि,
 भोळामां तो समजु करतांय जाणुं होय छे. पछे मुकानंद स्वामीए प्रश्न पड्यो जे, हे महा-
 राज ए मान केम टळे? सारे श्रीजीमहाराज बोल्या जे जे भगवाननुं माहात्म अनिओ समज
 तो होय तेने मान न आवे. केम जे जुवाने उदवजी केवा डाह्या हता ने नितिशाम्भामां कुठळ
 हता, ने देहे करीने राजा जेवा हता पण जो भगवाननुं माहात्म समजता हता तो गोपियुनेविषे
 भगवाननो स्नेह जोइने तेने अग्रगळ पोतानुं मान न रबुं ने. एम-बोल्या जे, ए गोपियुनां चर-
 एनी रज जेने अडती होय एवा जे व्रक्ष, लता, तृण, गुठ ते माहेलो हुं कोइक थाउं. अने तु-
 लसीदासजिए कहुं छे जे ॥ तुलसी व्याके मुखनसे भुलेइ निकसे राम । ताके पग की पहे-

नियां मेरे पगकी चाम ॥ एम जेने भुले पण भोगवाननुं नाम मुखयी निसरे तेने अर्थ पोताना शरिरना चर्मना जोडा करावी आणे तो जे भगवाननो भक्त होय ने भगवाननुं निंतर नाम स्मरण, भजन किर्त्तन, वंदन, करतो होय ने जो भगवाननुं महात्म समजतो होय, तो तेने आ गळ शुं मान रहे? नज रहे? माटे महात्म समजे सारे मान जाय छे, पण महात्म समझ्या विना तो मान जातुं नथी ते सारू जेने मान टाळवुं होय तेने भगवाननुं ने संतनुं माहात्म समजवुं ॥ इति वचनामृतम् ॥ २६ ॥ २२४ ॥

संवत् १८७८ ना मागशर वदि अमासने दिवस श्रीजी महाराज गाम श्री लोह्या मध्ये सूराम्भरना दरबारमां ढोलीया उपर विराजमान हता अने मस्तक उपर धोळी पाघ बांधी हती ने विजे धोळे फेटे करीन बाकानी बाळी हती. तथा गरम पोसनी राती डगली पेहरी हती तथा धोळो खेस पह्यो हतो तथा चौफाळ ओढीने ते उपर पिळी रंजाद ओढी हती अने पोताना मुखविदनी आगळ मुनीनी सभा तथा देश देशना हरिभक्तनी सभा भराइने वेठी हती एवी रीते श्रीजी महाराज प्रसन्न थका रात्रोने सभे विराजमाने हता. पछे श्रीजी महाराज पोतानी मेळे बोल्या जे जुवोने भगवाननी मायांनुं बळ केवुं छे जेणे करीने विपरीत

પણ ઘણું થાય છે. કેમ જે પ્રથમ કેવો સારો બણતો હોય ને પછે અતિશે મુંડો થઈ જાય છે, એમ કહીને પછે વહી પર્મહંસ પ્રસેં વોલ્યા જે આજ તો પ્રશ્ન પૂછો તો વાત્તાં કરીએ. સારે નિ-
 સ્નાનંદ સ્વામીએ પૂછ્યું જે હે મહારાજ પ્રથમ સારો હોય ને સ્તુતિ કરતો હોય ને તેનો તે પા-
 હી નિંદા કરવા માંડે છે માટે સુજે એવો દેશ, કાઠ, ક્રિયા, સંગ વિશમ થાય તો પણ સા-
 રોને સારોજ રહે, પણ કોઈ રોતે વિપરીત મતિ થાય નહિ, તે શેષે કરીને થાય? સારે શ્રીજી
 મહારાજ વોલ્યા જે જને દેહનો અનાદર હોય ને દહ આત્માનિષ્ઠા હોય ને પંચ વિપયમાં વેરાગ્ય
 હોય અને ભગવાનનો મહાભે સહિત યથાર્થ નિશ્ચય હોય એવાને સુજે એવું દેશ કાઠાદિકનું વિ-
 શમણું થાય તો પણ એની મતી અવહી થાય નહિ. અને જે દેહાભિમાની હોય ને પંચ વિપયનો
 અતિશે અભાવ ન થયો હોય તેને જ્યારે સંતુ એ વિપયનું સંકટ કરે સારે તે સંત મોટરા હોય,
 તેનો પણ અભાવ આવે ને ભગવાનનો પણ અભાવ આવે. અને ભગવાનનો યથાર્થ નિશ્ચય હોય તો
 પણ જો પંચ વિપયનો અત્યંત અભાવ ન થઈ ગયો હોય ને તેની આશાંકિ હોય ને તે વિષયનું
 મુક્તાનંદ સ્વામી જેવા સંકટ કરે તો તેનું માથું શમ્શે કરીને મુકાવી દે એવો દ્રોહ કરે, પછે વહી
 નિસ્નાનંદ સ્વામીએ પૂછ્યું જે કોઈકને દેહાભિમાન તથા પંચ વિપયની આશાંકિ હોય તો પણ

ते सत्संगमां नभ्यो जाय छे ते कैम समज्जुं. सारें श्रीजी महाराज जे एने व्यासुधी लो.प्र

२७

कोइ धक्को नथो लाग्यो त्यां मुंघो नभ्यो जाय छे पण ब्यारे कोइक मोटा संत अथवा भग-
वान ते मानने खोदशो तथा स्वाढ, देहाभिमान, लोभ, काम, क्रोध एने खोदशो, सारें एने जरूर ते
संतनो अभाव आरवशो सारें ए जरूर संतनो द्रोह करशेने सत्संगमां धीविमुख थामे. जेमसपें लाळ नाखी
होय एवं जे दुध साकर तेने जेणापधुं होय ने तेजिबे छे तो पण ते घडी बेघडीमां सांज सवारें, आज
काल जरूर मरनारो छे. तेम जे देहाभिमानो छे ते महिने, बे वरसे, बे वरसे, दस वरसे,
देह मुक्या समे देह मुकीने ब्यारे सारें पण ए जरूर संतनो अभाव लइने पडी नाशे. अने
जेने देहाभिमान न होय ने एम समजतो होय जे अंतःकरण इंद्रियोनो प्रकाशकने जेणे करी
देह चाले हाले छे. एवी ने सत्ता रुप आत्मा ते हुं छुं. ते हुं धन स्त्रियादिक कोइ पदार्थ
करिने सुखो थाउं एवो नथी. ने ए पदार्थ न मळे तेषे करिने दुखी थाउं एवो नथी एम दड
समजण जेने होय तेने संत गमे तेवी रीते पंच विषयनु खंडन करे तथा देहाभिमाननु खंडन
करे तो पण ते संतनो अभाव कोइ रीते आवे नहि, ने तुच्छ पदार्थ सारु संत साथे वखेडो
थाय नहि, ने आंटी पण पडे नहि. पळे नित्यानंद स्वामी ए पुछ्छुं जे नेने पंच विषयनो अ-

४/२

પ્ર. ૧૭

ભાવ હોય તે કેમ બણાશ? ત્યારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, જેને વિષયનો અભાવ હોય, તે એમ જણાય જે, ત્યારે નાંદ સારુ રાવાનું આવે ત્યારે તેને સ્વાય પણ જેમ જેવું તેવું સ્વાતો હોય, ને તેમાં આનંદ હોય તેવો આનંદ રહે નહિ મુંજાઈ જાય. અને લુગડાં જેવાં તેવાં જાડાં પહેરતો હોય તેમાં આનંદ હોય; તેવો જિણાં લુગડાં પહેરવાં પડે તેમાં આનંદ ન રહે ને મન મુંજાય. તેમજ સારી પધારી હોય અથવા કોઈક માન દે કાર્યાદિક જે જે સારા પદાર્થનો જોગ થાય. ત્યારે તેમાં તેનું મન મુંજાય પણ તમાં કોઈ રીતે આનંદ પામેજ નહિ. ત્યારે તેને એમ જાણીએ જે એને વિષયને વિષે અભાવ છે. પહેરે મુક્તાનંદ સ્વામીએ પ્રશ્ન પૂછ્યો જે, જે મહારાજ એ પંચ વિષયનો અભાવ કેમ થાય? ત્યારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે વિષયનો અભાવ યયાનું મુખ્ય સાધન તો પરમેશ્વરનું મોહાત્મ છે ને તે પહેરે આત્મ નિષ્ઠા ને વૈરાગ્ય છે તે મહાત્મ તે શું? તો જે ભગવાનની વિકે કરીને દંડ વરસે છે, સૂર્ય, આગ્નિ, ચંદ્રમા પ્રકાશ કરે છે. પૃથ્વી સર્વેને ધારી રહી છે. સમુદ્ર મર્યાદા નથી લોપતા, ઔષધિયો સ્તુને પામીને ફલે છે, અને જે ભગવાન જગતની ઉત્પત્તિ સ્થિતિને પ્રલયને કરે છે, અને જેની શાકે કાઢ છે, માયા છે, પુરુષ છે, અક્ષર છે એ-વો રીતે જે ભગવાનની મોટપને સમજતો હોય, તેને જગતમાં એવું શું પદાર્થ છે? તે બંધન કરે?

તે કામ, લોભ, ક્રોધ, માન, રૂપાં, સ્વાદ, 'સુદ્રવસ્ત્ર', ધન, શ્રિ તથા જે જે પંચ વિષય સંબંધી પદાર્થ તે એને કોઈ વંધન કરે નહિ. કાંબે એણે તો સર્વનું પારિમાણ કરી રાખ્યું છે જે ભગવાન તે આવા છે ને આવી એ ભગવાનના ભજન, સ્મરણ, કથા, વાર્તા ને વિષે માલ છે અને અક્ષર તે આવા છે ને આવું એ અક્ષર સંબંધી સુખ છે, તથા ગોલોક, વૈકુંઠ, શ્વેતદ્વિપ સંબંધી સુખ તે આવા છે, તથા પ્રભૃતિ પુરુષ સંબંધી સુખ તે આવું છે, અને બ્રહ્મ લોક સંબંધી સુખ તે આવા છે, તથા સ્વર્ગનું સુખ છે તે આવું છે, તથા રાઘ્યાદિકનું સુખ તે આવું છે. એવી રીતે સર્વના સુખનું અનુમાન કરીને અને ભગવાનના મુલને સર્વથી અધિક માનીને જે ભગવાનને વિષે જોડાણો હોય તેને એવો કિયો પદાર્થ છે તે ભગવાનના ચરણાવિદ્યથી પાડે? કોઈ ન પાડે. જેમ પારસમણી હોય તે કોઈક લોહાને અડીને તેનું સોનું થયું, તે સોનું પાહું પારસમણીનું કર્યું પણ લોહું થાય નહિ તેમ એવું જોણે ભગવાનનું મહાત્મ જાણ્યું છે, તે ભગવાનનો પાડ્યો પણ તે ભગવાનના ચરણાવિદ્યથી પડે નહિ, તો શું વિજે પદાર્થે કરીને એ પડે? ન પડે? અને એ ભગવાનને મનતા હોય એવા જે સંત તેનું પણ વહુ મહાત્મ સમજે જે એવા મોટાં જે ભગવાન તેના સાક્ષાત ઉપાસક એ સંત છે, માટે એ વહુ મોટાં છે જેમ ઉદવ પંતે કેવા મોટા હતા પણ જો આવી રીતે ભગવાનનું

महात्म समजता हता तो पोताने कांड डाहापणनु मान न रहुं. ने गोपियुना चरणनी रजने पामवाने इच्छया, ने व्रक्षवेलीनो अवतार माग्यो. केम हो एवा मोटा भगवान बेना मार्गने वेदनी श्रुति खोळेछे, ते भगवानने विपे ए गोपियुनी प्रिति अतिशे भाळी. तेम ए भगवानना संत होय तेने आगळ मान केम रहे, ने तेने नमाय केम नहि? तेनी आगळ तो दासानु दास थइने र-हेवाय, ने पांच पांच खासडां मारे, तो पण खमे ने एम समने जे मारां मोटां भाग्य थयां, जे एवां संतनो हुं तिरस्कार सहं छुं, नहि तो प्रारब्ध वश थइने बायडी, छोकरांना तिरस्कार सेहेवा पडत, तथा मा नापना तथा राजाना तिरस्कार सेहेवा पडत. अने प्रारब्ध वश थइने डोडीनी भाजी खावी पडत तथा मोथ खावी पडत, ते करतां आ संतने संगे रंहीने हुं निर-स्वादी व्रत्तमान पाळुं छुं, ते मारां मोटां भाग्य छे. अने प्रारब्ध वश थइने जेवां तेवां वख त-था चिथरां पहेरवां पडत, ते करतां आ संतने संगे रंहीने हुं गोदडी होहुं छे, ते ए मारां मोटां भाग्य छे. अने ते संतनी सभामां जाय छे, ने पोताने मान जडतुं नथी सारे ए संतनो अवगुण ले छे सारे ए संतनी मोटप जाण्यामां झावी नथी, नहि तो अवगुण केत नहि. बेम मंवंदनी गर्वनर साहेब खुरसी नांखीने वेठो. होय ने तेनी सभामां कोद गरिब माणस जायने

तेने खुरसी नें नाखी दे, नें आदर कोई न करे सारि, काइ एने ते अंग्रेज उपर धोखो धाय छे, ने काइ तेने गाळ दिगनुं मनमां धायछे? लेश मात्र पण थातुं नथो. झा माटे ने ए अंग्रेजनी मोटाइ जाणो छे जे ए तो मुलकनो पादशाह छे ने हुं तो कंगाल हुं एवं जाणीने धोखो धाय नहि. तेम जो संतनी मोटाइ जाणी होय तो ते संत गमे तेवो तिरस्कार करे तो पण धोखो धाय नहि. ने छेटलो ले एटलो पेतानो अंगुण तो ले पण संतनो अंगुण तो कोइ रीते लेज नहि. माटे जेने भगवाननुं ने संतनुं महात्म समजाणुं छे तेनो पायो संतसंगमां अचळ छे अने जेने महात्म नथी समजाणुं तेनो विश्वास नहि ॥ इतिवचनामृतम् ॥

१७॥ १२५ ॥

मंत्र १८७८ ना पोस वदि २ पडवाने दिवस रात्रीने समे स्वामी श्री सहजानंदजी मराहाज गाम श्री लोह्या मध्ये सुरा भक्तना दरबारमां डोलीया उपर विराजमान होता, अने माथे धोळो फेंडो बांध्यो हतो ने बिजे धोळ फेंडे करीने वोकानी वाळी हती, तथा गरमपोसनी राती दगली पेहेरी हती, तथा चोफाळे सहित रजाइ ओढी हती तथा धोळो खेस पहेंयो हतो अने पेताना मुखार्विंदगी आगळ पर्मेसनी सभा तथा देश देशना

હરીભક્તની સભા ભરાઈને વૈઠી હતી તે સમયમાં સંધ્યા આરતી તથા સ્તુતિ પરમહંસ કરી રહ્યા પછે શ્રીજી મહારાજે કહ્યું જે કિર્તન ગાઓ. પછે વાનિત્ર વજાડોને મુકાનંદ સ્વામી આદિક પરમહંસે કિર્તન ગાયાં. ને પછે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા જે હવે કિર્તન રાલો. હવેતો ઝમે વાત્તો કરજું. ને ઝમે આ વાત કરીએ તેમાં લેને આ ઝાંકા ઉપલે તે પુછવ્યો. એમ કહીને બોલ્યા જે ભગવાનનો નિશ્ચય થાવો તે સરથી મહા કઠણ છે, ને નિશ્ચયની વાત્તો અતિ અટપટિ છે, માટે કહેતા ત્રિક લાગે છે, જે જું જાણીયે વાત કરીએ ને તેમાંથી કોઈને અવલું પડે; ને તેણે જે પોતાના અંગની દૃઢતા કરી હોય તે અંગ આ વાતે કરીને તુટી જાય તો તે મુઠ્ઠગેથી જાય ને એ વાત કર્યો વિના પણ ચાલતું નથી: અંતે એ વાત જો સમજતાં ન આવડે તો દુઃખ પણ ઘણાં આવે. અંતે આ વાત સમજે નહિ ત્યાંહાં લગણ તેના નિશ્ચયમાં પણ કાન્યપ વણી રહે છે, તે સારું વાત કરીયે છીયે. જે ભગવાને વારાહનો દેહ ધાર્યો તે મુંડનું સ્વ તે અતિ કુરુપ કહેવાય. તથા મન્. ત્રિતાર ધાર્યો સારે માંડલા જેવું સ્વ હતું, તથા કચ્છાવતાર ધાર્યો સારે વિજા કા-
ચવા જેવું સ્વ હતું, તથા નૃસિંહાવતાર ધાર્યો સારે વાવના જેવું ભયાનક સ્વ હતું, તથા વામન સ્વના હાથ પંગ ટુંકા ને કેડ ધિંગી ને શરીર ધિંગુ એવા ટુંકડા ઇતા. તથા ઝ્યોસાવતાર ધાર્યો

સારે તે વ્યાસ કાઢા હતા ને શરીરમાં મુવાઢા ઘણા હતા ને શરીર ગંધાતુ હતું. ઇત્યાદિકને ભગવાને આજ્ઞાતિયું ધારણ કરો હતો ત્યારે તેને તે કાઢે બે ને મઢ્યા તેમણે તેવા તેવા રૂપનું ધ્યાન કર્યું છે; અને તે ધ્યાને કરીને તે તે ભગવાનના રૂપને પામ્યા છે. તેમાં બે વારાહને મઢ્યા તે શું ધામને વિષે ભગવાનને વારાહ રૂપજ દેલે છે, અને મચ્છર્જીને મઢ્યા તે શું ધામને વિષે મચ્છ રૂપજ દેલે છે, અને કુર્મને મઢ્યા તે શું ધામને વિષે કુર્મ રૂપજ દેલે છે, અને નૃસિંહને મઢ્યા તે શું ધામને વિષે નૃસિંહ રૂપજ દેલે છે, અને હયગ્રિવને મઢ્યા તે શું ધામને વિષે ઘોડા રૂપજ દેલે છે? અને બેળે વરાહને પાતે ભાવે મઢ્યા તે શું મુંડળ ધંદ ને સઢા ભાવે મઢ્યા, તે શું મુંડ ધયો? અને મચ્છને પાતે ભાવે મઢ્યા તે શું માંછલી ધંદને સઢા ભાવે મઢ્યા, તે શું માંછલી ધયો? ને કુર્મને પાતે ભાવે મઢ્યા તે શું કાચ્વી ધંદ, ને સઢા ભાવે મઢ્યા તે શું કાચ્વો ધયો? અને નૃસિંહને પાતે ભાવે મઢ્યા તે શું સિંહણ ધંદને સઢા ભાવે મઢ્યા તે શું વાવ ધયો? ને હયગ્રિવને પાતે ભાવે મઢ્યા તે શું ઘોડી ધંદ, ને સઢા ભાવે મઢ્યા તે શું ઘોડો ધયો? માટે જો ભગવાનનું મૂલ સ્વરૂપ વારાહાદિક નેવંજ હોય તો તો તે અવતારના મોકુને તેના ધ્યાને કરીને તે તદાકાર પળું ધાય ત્યારે તો કમળું તેમજ ધયું જોડે પશુ એ તત એમ નથી, ત્યારે તમે કે

શો જે તે ભગવાનનું કેવું સ્વ છે, તો કહિએ છીએ જો ભગવાન તો સચ્ચિદાનંદ સ્વ છે, ને તે જોમય મુત્તિ છે અને જેના એક એક રોમને વિષે કોટિ કોટિ સૂર્ય જેવો પ્રકાશ છે, ને કોઈ કામદેવને પણ લઘ્યા પમાડે-એના તે ભગવાન સ્વાઘ્યા છે, અને અનંતકોટિ બ્રહ્માંડના પતિ છે રાજા ધિરાન છે, સર્વના નિયંતા છે, સર્વના અંતર્યામી છે, અતિશે સુસ્વરૂપ છે, ને જેના સુસ્વ ની આગળ અનંત સ્વપાન સ્ત્રીયું ને જોયાનું ને સુખ તે તુચ્છ થઈ જાય છે, અને આ લોક પરલોક સંબંધી જે પંચ વિષયનાં સુખ તે ભગવાનની મુત્તિના મુખ આગળ તુચ્છ થઈ જાય છે. એવું ભગવાનનું સ્વરૂપ છે. તે સ્વરૂપ સદા દ્વિભુજ છે ને પોતાની ઇચ્છા કરીને વ્યયારેક ચતુર્ભુજ જણાય છે, અષ્ટ ભુજ પણ જણાય છે, ને શહસ્ત્ર ભુજ પણ દેખાય છે ને તેજ ભગવાન મન્દ્ર, મન્દ્ર, વારાહાદિક રૂપને તથા-રામ-કૃષ્ણાદિક રૂપને કાંઈક કાર્યને અર્થે ધારણ કરે છે, પણ જે એ પોતાનું મુઠ્ઠા રૂપ છે, તેને તર્જીને એ અવતારનું ધારણ નર્થો કરતા તેજ ભગવાન પોતે અનંત એશ્વર્યને અનંત શક્તિ સોતાન મન્દ્ર કન્ધાદિક રૂપને ધારણ કરે છે, અને જે કાર્યના મિત્ત જે દેહનું ધારણ કર્યું હોય તે કાર્ય યદ રહે છે. સારે તે દેહનો સ્વાગ પણ કરે છે, તે ભાગવતમાં કહ્યું છે ને ॥ યયાહસ્તમુલો ભાંતાંતનૂવિજહાવજઃ ॥ કંટકંકંટકૈનૈવદ્વયંચાપીશિતુઃ

સમ્ ॥ યથામદ્યારુપણીધત્તેજસ્યાયથાનઠઃ ॥ ભૂભારઃક્ષપિતોયેનજહૈતથ્થકલેવરં ॥ જે જે

દેહે કરીને ભગવાને પૃથ્વીનો ખાર ઉતાર્યો તથા જિવું દેહાભિમાન રૂપી જે ચૈતન્યમાં કાંટો યુ-
 ચી રહ્યો હતો તેને કાઢીને તે કાઢવાના કાંટા મુખ જે પોતાનો દેહ તેને પણ સાગ કર્યો અને
 રાક્ષસને મારવાને અર્થે ભગવાને નૃસિંહ રૂપ ધાર્યું ને પછે તે કાર્યને કરીને પછે તે દેહનો સાગ
 કરવાને દુઝ્ઝથા પણ તે નૃસિંહને કોણ મારે. પછે તે પોતાનો દુઝ્ઝાણ કરીને કાલરૂપ શિવ
 તે સરભનું રૂપ ધારીને જ્ઞાન્યા, ને નૃસિંહને ને સરભને યુદ્ધ યયું. પછે બેય જણે દેહ મુક્યો.
 તેણે કરીને શિવસરભેશ્વર મહાદેવ થયા, ને નૃસિંહજીએ દેહ મુક્યો તે નારસિંહ શિલા યદ્ ॥
 માટે ચિત્રામણમાં જ્યાં જ્યાં મચ્છ કુર્માદિક ભગવાનના અવતારનાં ચિત્રામણ કરે છે, ત્યાં ત્યાં
 થોડોક મચ્છ, કચ્છાદિકનો આકાર કરીને પછે તે ઉપર ઝાંઝ, ચક્ર, ગદા, પદ્મ વૈજયંતિ
 માળા, પીતાંબર, વચ્ચ, િરિટ, મુગટ, શ્રીપદનું ચિન્હ इत्यादિક ચિન્હે સહિત ભગવાનની મુ-
 ર્તિને લખે છે, તો જો ભગવાનનું રૂપ જ્ઞાનાદી સ્વરૂપ છે. અને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને પ્રથમ જન્મ સ-
 મયમાં વસુદેવ દેવકીને ચતુર્ભુજ રૂપે દર્શન દીધું, ને અકુરને ચતુર્ભુજ રૂપે દર્શન જલને વિષે
 દીધું તથા રુક્મણીને મુઝ્ઝાં આવી ત્યારે પણ ચતુર્ભુજ રૂપે દર્શન દીધું, અને અર્જુને પણ

એમ કહ્યું જો ॥ તૈનૈવસ્વેણચતુર્ભુજેનસહસ્રનાહોભવિશ્વમૂર્તે ॥ માટે : અર્જુન પણ ચતુર્-
 ભુજ સ્વપ્ન દેખાતા, અને જાદવાસ્થળી કરીને પીપ્પલાત્રી. હેઠે શ્રી કૃષ્ણ ભગવાન બેઠા હતા, તે
 સમયમાં ઉદવજીએ તથા મૈત્રેય સુધિએ ભગવાનનું સ્વપ્ન ચતુર્ભુજ શંખ, ચક્ર, ગદા, પદ્મ,
 પિતાંબર સહિત દિઠું. અને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન તો શામ હતા ને તેનું સ્વપ્ન તો કોટી કામને લગ્યા
 પમાડે એવું કહ્યું છે માટે એવા મનુષ્યજેવા જણાય છે તેને વિષેજ પૂર્વે કહ્યો એવો પ્રકાશ ને સુલ-
 તે સર્વે રહ્યો છે, તે જોને ધ્યાન,ધારણ, સમાધીનું શ્રંગ હોય તેને એ મૂર્તિ છે તેજ કોટી કોટી
 સૂર્યના પ્રકાશો જુક્ત દેખાય છે, પણ મશાલ દિવાનું કામ પડતું નથી. અને એવો પ્રકાશ એ
 ભગવાનને વિષે છે, ને તે નથી દેખાતો તે તો એ ભગવાનની એવી इच्छા છે. અને એ ભગવાન
 इच्छે જો એવો પ્રકાશવાન હું આ ભક્તને દેખાડું તો તે પ્રકાશો જુક્ત એવો એજ મૂર્તિને દેશે છે.
 માટે જો ભગવાનનો નિશ્ચેય હોય તે તો એમ સમજે જો ગોલોક, વૈકુંઠ, વેતાદ્રિપ, બ્રહ્મપુર, એ
 ધામનાં જોણે એશ્વર્ય, સમૃદ્ધિ તથા પાર્શ્વ તેણે સહિત ભગવાન છે. ને એમની સેવાના કરતલ તે
 રાધિકાજી, લદ્દમીજી, આદિક છે. એવા પરમભાવે સહિત ભગવાનને દેશે છે. ને મુઢ છે તે તો
 માણસ જેવા દેશે છે. તે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને ગીતામાં કહ્યું છે ॥ અવજ્ઞાનંતિમાં મુઢા માનુષીતનું

મોશ્રિતં ॥ પરમાવમજ્ઞાનંતો મમમૂતે મહેશ્વરં ॥ માટે જે મુઢ છે તે ભગવાનના એવાં પરમભાવને જ્ઞાણ્યાં વિનાં ભગવાનને વિપે પોતાના જેવા મનુષ્ય ભાવને પરં છે તે મનુષ્યભાવ તે શું તો કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ, મદ, મત્સર આશા, ત્રાશા, इत्यादिक અંતઃકરણના ભાવ છે, તથા હાડ, ઘામ, મલમુત્રાદિક તથા જન્મ, મરણ, વાલ, યોવન, વૃદ્ધ એ સર્વેં દેહના ભાવ છે, इत्यादિક જે મનુષ્ય ભાવ તે સર્વ ભાવને ભગવાનને વિપે પરં છે. માટે એવાં ભાવનો પરનારો જે હોય તેને ભગવાનના નિશ્ચય જેવું જણાય છે, તો પણ તેનો નિશ્ચય કાવો છે, ને એ જરૂર સત્સંગમાંથી પડશે. અને એ ભગવાન તો પરમ દિવ્ય મુર્તિ છે ને ભગવાનને વિપે તો એ મનુષ્ય ભાવના લેશ નથી માટે એ ભગવાનમાંથી મનુષ્ય ભાવને ટાળીને દેવ ભાવ લાવવો, પહેલે બ્રહ્માદિકનો ભાવ લાવવો, પહેલે પ્રધાન પુરુષનો ભાવ આવે છે, પહેલે પ્રકૃતિ પુરુષનો ભાવ આવે, પહેલે અક્ષરનો ભાવ આવે, પહેલે અક્ષરાતિત એવા પુરુષોત્તમ તેનો ભાવ આવે છે, જેમ વ્રજના ગોપને આશ્વર્યરૂપ શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનનાં ચરીત્ર દેખીને પ્રથમ તો દેવ ભાવ આવ્યો. પહેલે ગર્ગીચાર્યનાં વચનને સંભારીને નારાયણનો ભાવ આવ્યો પહેલે એમ કહ્યું જે તમે તો નારાયણ છો, માટે અમને તમારું ધામ દેખી-ડે! સારે અક્ષર ધામ દેખાડ્યું એવી રીતે ભગવાનને વિપે જેને દ્વિવ્યભાવ છે, તેને પુરો નિશ્ચય

જાણવો અને એમ કહે છે, જે આને પ્રથમ ભગવાનો નિશ્ચય નોતો ને હવે થયો તે શું એ પ્રથમ ભગવાને નોતા દેખતો? દેખતો તો હતો, પણ મનુષ્યભાવે સહિત દેખતો હતો ને પછે ધ્યારે નિશ્ચય થયો ત્યારે દિવ્ય ભાવે સહિત દર્શન થયું ત્યારે એ નિશ્ચય થયો જાણવો. અને ધ્યારે ભગવાને વિષે એવો દિવ્ય ભાવ ન સમજે ત્યારે એને વાતે વાતે ધોखો થાય ને ગુણ અવગુણ લીધા કરે છે જે, આની કોરનો પક્ષ રાખે છે ને અમારો પક્ષ રાખતા નથી. તથા આને વધુ વોલવે છે ને અમને નથી વોલાવતા, ને આને ઉપર વધુ હેત છે, ને અમારી ઉપર નથી. એવી રીતે ગુણ અવગુણ પરઠયા કરે છે, તેણે કરીને એનું અંતર દિવસે દિવસે પાહું પહાંને અંશે તે વિમુલ ધાય છે. માટે ભગવાને વિષે તો મનુષ્ય ભાવ નજ પરઠવો અને ભગવાનના ભક્તને વિષે પણ મનુષ્ય ભાવ ન પરઠવો કાંજે દેહે કરીને તો ભગવાનના ભક્તમાં કોઈક આંધલો હોય, લુલો હોય, કોડીયો હોય, વેરો, હોય, વૃદ્ધ હોય, કુરુપ હોય, ને તે ધ્યારે દેહ મુકે છે, ત્યારે શું ભગવાનના ધામમાં એવાં આંધલાં લુલંજ રહે છે? નથી રહેતાં. એતો સર્વે મનુષ્યપણાના ભાવ છે તેને મુકીને દિવ્યરુપ ધાય છે, બ્રહ્મરુપ ધાય છે. માટે હરીના ભક્તને વિષે મનુષ્યભાવ ન પરઠાય તો પરમેશ્વરને વિષે કેમ પરઠાય! અને આને વાત છે તે સુજે તો આજ સમજો તો. એટલી

સમજવી છે ને સુજેતો સો વધે કરીને સમજો તો પણ એટલી સમજવી છે! અને આ વાત સમજીને એની દૃઢતાનો ગાંઠય પડયા વિના છૂટકો નથી. માટે આ અમારી વાત છે, તે સર્વે હરિભક્તને યાદ રાखીને પરસ્પર કરવી. ને બ્યારે કોઈને અણસમજણે કરીને ધોखો થાય, ત્યારે તેને આ વાત કરીને ચેતાવી દેવો. અને આ જ અમારી વાર્તા છે તેને નિત્ય પ્રત્યે દિવસમાં એકવાર કરવી એમ અમારી આજ્ઞા છે. તેને મુછામાં બસર મુછાઓમાં એમ કહીને શ્રીજીમહારાજ સર્વે હરિભક્તને જય સ્વામીનારાયણ કહિને હસતા થકા પોતાને ઉતારે પધાર્યા. એવીરિતે શ્રીજીમહારાજની વાર્તા સાંભળીને સર્વે સાધુ તથા સર્વે હરિભક્ત તે શ્રીજીમહારાજને સર્વે અવતારના કારણ અવતારી જાણીને દિવ્ય ભાવની અતિશો દૃઢતા કરતા હવા, ॥ इति वचना-
मृतम् ॥ ૧૨૬ ॥ ૧૮ ॥

इति लोह्या प्रकरण समाप्त,

संवत् १८७८ ना फागण शुद्धि ४ चौथने दिवस श्रीजी महाराज गाम श्री पंचाला मध्ये
 जिएभाइना दरवारमां, ओटा उपर- दोलीयो ठळावीने विराजमान होता ने मस्तक उ-
 पर धोळो फेंडो बांव्यो हतो तथा धोळो अंगरखो पहरचो हतो तथा धोळो खेस पह्यो हतो,
 तथा धोळी पळेडी ओढी हती; अने माथाना फेंटानो पंच जमणिकोरि छोटो हतो अने पोता-
 ना मुखारविंदनी आगळ पर्महंस तथा देश देशना हरभिकनी सभा भराइने वेडी हती. ते स-
 मयमां संध्या आरती थइ रही ते केडये श्रीजीमहाराज तक्रीया उपर विराजमान थइने ओ-
 ल्याजे आ सर्वे मोटा पर्महंस तथा मोटा हरभिकने प्रभु पुछीए छीए जे भगवानमां हेत होय
 तथा धर्ममां निटा होय तो पण लो विचारने न पाय्यो होय तो अति सारा जे शब्द, स्पष्टी,
 रूप, रस, गंध ए पंच विषय ते जेते अतिशे भुंडा जे शब्दादिक पंच विषय ते सरखा थाय
 नहि. अथवा तेथी अतिशे उतरतां पण थाय नहि. मोटे किया विचारने पामे त्यारे अतिसारा
 जे पंच विषय ते अतिशे भुंडा जे पंच विषय ते सरखा थइ जाय अथवा ते करतां पण अ-
 तिशे भुंडा थइ जाय? ए प्रश्न सर्वे मोटेरा पर्महंसने तथा सर्वे मोटेरा हरभिकने अमे पुछीए
 छीए-ते जेणे जेवे विचारि करीने ए सारा पंच विषय, ने भुंडा पंच विषय, जेवा जाण्या होय,

અથવા મુંડાથી પણ અતિશે મુંડા બાળ્યા હોય તે જે પોતે પોતાનો વિચાર તે કહો. પછે તે સર્વે પર્મહંસ તથા સર્વે હરિભક્તે પોતપોતાનો વિચાર કાહે દેલાડ્યો. ત્યાર પછે શ્રીજીમહારાજ વોલ્યા. જે તમારો સર્વનો તો એ વિચાર સાંભળ્યો. પણ હવે અમે જે વિચાર કર્યો-છે, તે કહિએ છીએ. જેમ કૌઈકનો કાગલ પરદેશથી આવ્યો હોય, તેને વાંચીને તે કાગલનાં લેખનારાની જેવી બુદ્ધિ હોય તેવી. જણાઈ આવે છે, તથા જેમ પાંચ પાંડવ, દર્યાદિ, કુંતાલી તથા સુકમણી સત્યભામા, જાંબુવતિ, આદિક ભગવાનની પટરાણીથી તથા સાંચ જે ભગવાનનો પુત્ર इत्यादિક ભક્તનાં રૂપ તથા વચન તેં શાસ્ત્રમાં લખ્યાં છે તે આછાને શ્રવણે કરીને તેમના સ્પર્શ પ્રમાણ તેં દર્શન. જેવુંજ ધાય છે, તથા નેમના વચને કરીને તેમની બુદ્ધિનું પ્રમાણ ધાય છે. તેમ પૂરાણ, ભારતીાદિક ગ્રંથે કરીને એમ સાંભળ્યામાં આવે છે જે ભગવાન જે તે આ જગતની ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ ને પ્રલય તમા કત્તા છે, ને સદા સાકાર છે અને જો સાકાર ન હોય તો તેને વિષે કત્તા-પણું કહેવાય નહિ. અને જે અક્ષરબ્રહ્મ છે તે તો એ ભગવાનના અંગનો પ્રકાશ છે અથવા એને રહ્યાનું ધામછે. એવા દિવ્યમૂર્તિ પ્રકાશમયને સુલ્પ જે ભગવાન તે જે તે પ્રલયકાલે માયામાં કારણ શરીરે સહિત લીન હતા જે બીવ, તેમને ઉત્પત્તિકાલે બુદ્ધિ, દ્વિધુંમન, પ્રાણ તે આપે

છે તે શાને અર્થે આપે છે? તો ઉત્તમ, મધ્યમ ને કાનિષ્ઠ બે વિષય તેના ભોગને અર્થે ને મૌલ્યને અર્થે આપે છે. અને એ જીવિને અર્થે ભોગને ભોગનાં સ્થાનક તે ભગવાને રચ્યાં છે. તેમાં બે ઉત્તમ પંચ વિષય કરયા છે, તે મુંડા પંચ વિષયના દુઃસ્વની નિવૃત્તિને અર્થે કર્યાં છે. જેમ કોઈક ભારે શાઝકાર હોય ને રસ્તાને બેયકોરે છાયાને અર્થે ઝાડ રોપાવે છે, તથા પાણીની પત્ર બંધાવે છે, તથા સદા વ્રત કરાવે છે, તથા ધર્મશાળા કરાવે છે તે ગરીબ સારું કરાવે છે, તેમ બ્રહ્મા, શિવ ને ઇંદ્રાદિક દેવ છે, તે તો એ ભગવાની આગલ જેવા સડતાલાનાં રાંક હોય ને પિપરની ટેટી વાળીને સ્વાતા હોય તે જેવા ગરીબ છે. તે બ્રહ્માદિક દેવ મનુષ્યના સુખને અર્થે ઉત્તમ એવા પંચ વિષય તે ભગવાને રચ્યા છે ને જેમ શાઝકારે સદાવ્રત ધર્મશાળા-દિકમાં સુખ જેવાં રાંકને અર્થે રચ્યાં છે તે કરતાં તે શાઝકારના ઘરમાં સુખ તે અતિશે ઉત્તમ હશે એમ જણાય છે. તેમ એ ભગવાને બ્રહ્માદિકને અર્થે એવાં સુખ રચ્યાં છે તો પોતાના ધામમાં તો એ કરતાં અતિ ઉત્તમ સુખ હશે એમ બુદ્ધિવાળો હોય તેને જાણ્યામાં આવે છે. માટે એ ભગવાનના ધામના સુખનું અતિશે પંખું બુદ્ધિવાને જાણ્યામાં આવે છે, તેણે કરીને સારા વિષય તે મુંડા-થઈ જાય છે. અને સંસારમાં બે પશું, મનુષ્ય, દેવતા, ભૂત રૂપાદિક બધાં બધાં પંચ

વિષય સંબંધિ સુખ જણાય છે તે ધર્મે સહિત જે કિંચિત્ ભગવાનનો સંબંધ તેણે કરીને છે, પણ પંડે ભગવાનમાં જેનું સુખ છે, તેવું કોઈને વિષે નથી. જેમ આ મશાલ વળે છે તે મશાલને સમીપે જવો પ્રકાશ છે તેવો યોંડિક છેટે નથી. ને તેથી ઘણે છેટે તો મુઝગો નથી. તેમ વિજે ઠેકાણે તો કિંચિત્ સુખ છે ને સંપૂર્ણ સુખ તો ભગવાનના સમીપમાં રહું છે. અને જેટલું ભગવાનથી છેટે થવાય છે તેટલા સુખમાં નુન્યતા થાય છે. માટે જે મમુક્ષુ હોય તે પોતાના હૃદયમાં એમ વિચારે જે જેટલું મારે ભગવાનથી છેટું થાશે તેટલું દુઃખ થાશે ને મહા દુઃખીયો થાદશ. ને થોડેક ભગવાનને સંબંધે કરીને એવું સુખ થાય છે માટે મારે ભગવાનનો સંબંધ અતિશો રાખવોછે. ને હું અતિ સંબંધ રાખીશ તો મારે ઉત્કૃષ્ટ સુખની પ્રાપ્તિ થાશે. એમ વિચારીને ભગવાનના સુખનો લોભ રાખીને જેમ ભગવાનનો સંબંધ અતિશો રહે તેમ ઉપાય કરે તેને બુદ્ધિવાન કહિયે. અને પશુના સુખથી મનુષ્યમાં અધિક સુખ છે, ને તે કરતાં રાજાનું સુખ અધિક છે, ને તેથી દેવતાનું સુખ અધિક છે, ને તેથી ઇંદ્રનું અધિક છે, ને તેથી બૃહસ્પતિનું, ને તેથી બ્રહ્માનું, ને તેથી વૈકુંઠ લોકનું, ને તેથી ગોલોકનું સુખ તે અધિક છે, ને તેથી ભગવાનના અક્ષરધામનું સુખ તે અતિ અધિક છે. એવી રીતે ભગવાનના સુખને અતિશો જાણીને વિજાં જે જે પંચ વિષયનાં સુખ તેને

વિષે બુદ્ધિવાને તુચ્છતા થઈ જાય છે. ને તે ભગવાનના સુખ આગળ બ્રહ્માદિકનું સુખ તો જેવું
 ખરે ગ્રહસ્થને વારણે કોઈક રાંક ઠીકંદ લઈને માગવા આવ્યો હોય તેના જેવું છે. અને એ
 ભગવાનના ધામનાં સુખનો બ્યારે વિચાર કરીએ છીએ ત્યારે સર્વે જે વિજ્ઞાં મુખ તેથી ઉદાસ
 થઈને મનમાં એમ થાય છે જે આ દેહ મુક્તિને એ સુખને ત્યારે પામીએ! અને સ્વાભાવિક પણે
 પંચ વિષયનું ગ્રહણ કરતા હોઈએ તેમાં તો કાંઈક ઝાઝો વિચાર થતો નથી, પણ જો તે વિ-
 પયમાં કાંઈક સારખ્ય મનાય છે, ત્યારે તુરત એ ભગવાનના સુખમાં દ્રષ્ટિ પૂર્ણ જાય છે, ને મન
 અતિ ઉદાશી થઈ જાય છે. અને આજે સર્વે વાત છે, તે જે બુદ્ધિવાલો હોય તેને જાણ્યામાં આ-
 ને છે, માટે બુદ્ધિવાલા ઉપર અમારે હેત છે. કેમ જે અમે બુદ્ધિવાલા છીએ તો એવી રીતે અ-
 મારી દ્રષ્ટિ પૂર્ણ છે. માટે બુદ્ધિવાલો જે હોય તેની પણ દ્રષ્ટિ પૂર્ણે સ્વર્ણી. અને આવી રીતે અમા-
 રો વિચાર તે તમારા સર્વના વિચાર કરતાં અમને અધિક જાણણો છે. તે સારું આ અમારા
 વિચારને અતિ દ્રઢ પણે કરીને હૃદયમાં સુઝ રાખ્યો. અને આ વિચાર વિનાતો જો રમણીક
 પંચ વિષયમાં વૃત્તિ-ચોટી હોય તેને અતિ બઢે કરીને ઉચ્ચેડે ત્યારે માંડ માંડ ઉચ્ચેડે, અને જો
 આ વિચારને પામ્યો હોય તો તે તુત્તિને યેચ્યામાં લેશ માત્ર પ્રયાસ પડે નહિ. સંહેજેજ વિષય-

ની તુચ્છતા જણાઈ જાય છે, અને આ જે વાર્તા છે, તે જેને જાણી બુદ્ધિ હોય
 ને જાણા સુખના લોભને દુષ્ટ છે તેને સમજાય છે. જેમ કોડી કરતાં પૈ-
 શામાં વધું મाल છેને તેથી સપડ્યામા વધું મाल છે, ને તેથી સોનામોરમાં વધું
 મाल છે, ને તેથી ચિંતામણીમાં વધું મाल છે. તેમ ડ્યાં ડ્યાં પંચવિપયનું સુખ છે. તેથી ભગવા-
 નના ધામમાં ભગવાનનું સુખ અતિ અધિક છે. માટે જે બુદ્ધિવાળો હોય ને જેની દ્રષ્ટિ પુગે તેને
 આ વિચાર હૃદયમાં ઠરે છે, અને આ વિચાર જેના હૃદયમાં દ્રઢ થયો હોય ને તે વનમાં વેઠો
 હોય તો પોતાને એ જાણે જે હું અતંત માણસ તથા રાજ્ય સ્મૃદિયે વિટાણો છું એમ સમજે, પણ
 દુઃસ્થિયો ન માને; અને હંદ્રના લોકમાં હોય તો જાણે જે વનમાં વેઠો છું, પણ તે હંદ્રના લોકના
 સુખે કરીને સુખીયો ન માને ને તે સુખને તુચ્છ જાણે. તેસાં આ વિચારને રાખીને એમ સર્વે નિ-
 શ્ચય રાખ્યો જે હવે, તો ભગવાનનાં ધામમાં જ ઠેઠ પુગવું છે પણ વચમાં કોઈ ઠેકાણે તુચ્છ જે
 પંચ વિપય સંબંધી સુખ તેમાં લોભાનું નથી, એવી રીતે સડ દ્રઢ નિશ્ચય રાખ્યો. અને આતો
 જે અમારો સિદ્ધાંત છે તે તમને સર્વેને કહ્યો છે માટે દ્રઢ કરીને રાખ્યો. ॥ ઇતિ વચનામુ-
 ત્તમ ॥ ૨ ॥ ૨૨૭ ॥

भाइना दरवारमां ओटा उपर ढालीयो ढाल्यो हतो ते उपर श्रीजी मराहाज विराजमान
हता, अने धोळो फेटो मस्तक उपर बांध्यो हतो तथा धोळो खेस पहेंयो हतो तथा धोळी पछेड
ओढी हती अने पोताना मुख विंदनी आगळ पर्महंस तथा देश देशना हरीभक्तनी सभा भराइने वेढी
हती. अछे श्रीजिमहाराज बोल्या जे मोक्ष धर्म नु पस्तक मगावो तो सांख्यना अध्यायनि तथा यो-
गना अध्यायनि कथा कराविये, ए वचने सांभळिने पुस्तक मगावुं पछे नित्यानंदस्वामीये कृ-
पा करुखानो आरंभ करुयो. पछे श्रीजीमहाराज बोल्या जे योगवाळा छे ते पचवीसमां जि-
इश्वरने कहेछे ने छविसमां परमस्माने कहेछे अने सांख्य वाळा छे ते चोविस तत्वने अर्वांतर
जिव इश्वरने कहिने पचविसमां परमात्माने कहेछे तेमां जे योगवाळा छे तेनां ए मत छे जे मुने
एवो आत्मा अनात्मानो विचार करो, साधन करो, एण प्रत्यक्ष भगवानना आश्रय विना मोक्ष न
धाय अने सांख्यवाळानो एम मत छे जे सर्व देव मनुष्यादिकनी जे गतियो तेने जाणीने ने विप-
यने विप वैराग्यने पामीने त्रण्य देह धुकी पर एवो जे आत्मा तेने जाणे त्पारे मुक्त थाय अने
एवे प्रकारुना जे मत छे तेने प्रेतपतेना मतमां जे दुपण छे तेना निवारणने अर्थे ज्ञात्किनु य-

હણ કરવું. તેમાં યોગ્યમતમાં એ દુષણછે જે નિવને પચવિસમો કહ્યો તથા દ્વશ્વરને પચવિસમો કહ્યો, જે નિવનો ચોવિસ તલનો દેહ કહ્યો ને દ્વશ્વરનો પણ ચોવિસ તલનો દેહ કહ્યો, માટે એ બેને વિષે તુલ્ય ભાવ આવી નાચ ને સ્થુલને વિરાટ તે તુલ્ય છે. તેથી સુક્ષ્મને સુત્રાત્મા તે તુલ્ય છે, ને કારણને અવ્યાક્રત તે તુલ્ય છે, તથા નાચત ને સ્પતિ અવસ્થા તે તુલ્ય છે, તથા સ્વપ્ન ને ઉત્પત્તિ અવસ્થા તે તુલ્ય છે, તથા સુષુપ્તિ ને પ્રલય અવસ્થા તે તુલ્ય છે, અને વિશ્વતૈજસ, ને પ્રાજ્ઞ ને વિન્નુ, ને બ્રહ્માને, શિવ તે તુલ્ય છે. એ સમગ્રને છાવિસમાને મનેછે. એવી રીતે જિવ દ્વશ્વરને વિષે જે તુલ્ય ભાવ રૂપ દોષ છે તેને ટાલવાને અર્પે કોદક મોટા પાસેથી નુક્તિ શિખવી, જે દ્વશ્વરના દેહમાં જે પંચ ભુત રહ્યાં છે તેની મહાભુત એવી સંજ્ઞા છે, ને તે ભુત સર્વ જિવના 'દેહુને ધારી રહ્યાં છે અને જિવના દેહમાં જે પંચભુત છે તે અલ્પ છે. ને ત્રિજાને ધારવાને સમર્થ નથી ને જિવ છે તે અલ્પ છે, ને દ્વશ્વર છે તે સર્વજ્ઞ છે, એવી રીતે નુક્તિ આંખિને જિવ દ્વશ્વરને વિષે સમપણું ન સમનવું. અને જો એવી નુક્તિ ન શિખ્યો હોય ને કોદ પ્રતિવાદી પ્રશ્ન પૂછે તો તેનો ઉત્તર કરવો કઠણ પડે. ને સમજણ ચુંયાદ નાય. અને કોદક પ્રશ્ન કરે તે તો જિવ દ્વશ્વરને વિષે સમપણું રહેવા દે નહિ. માટે જિવ દ્વશ્વરને વિષે સમપણું ન આવે, એવી રીતની નુ-

કિ શિખરી ને એવી રીતનાં જે વચન તેને સાંભળ્યાં. અને સાંખ્ય વાળાને એ દુષણ છે ને, ષોવિસ તલ કહ્યાં છે, ને પચવિસમા પરમાત્મા કહ્યા છે ને ષોવિસ તલને મિથ્યા કહ્યાં છે ને પરમાત્માને સત્ય કહ્યા છે, સારે તે પરમાત્માને પામે છે કોણ? કેમ જે પામનારા નિવેને ત. તથો ભિન્ન કહ્યો નથી માટે એ બેદુષણ છે તેને ટાલવાને અર્થે મોટાં ધર્મી એમ બુક્તિશિખરી. જે એ ષોવિસ તલ કહ્યાં તે જિવ વિનાનાં હોય નહિ માટે એ તલ મેઝાનનિવ દુઃખરને કહ્યા છે તે જિવ દુઃખર એ તલ ધર્મી પ્રથમ છે ને પરમાત્માને પામે છે. એવી રીતની બુક્તિ શિખરીને આશુકિ ન શિખિ હોય ને કોઈ પ્રતિપક્ષિ પ્રશ્ન પૂછે તો સંશય ધાય જે તલતો મિથ્યા છે. સારે તે પરમાત્માને પામ્યાને અર્થે બ્રહ્મચર્યાદિક ધર્મ કહ્યો છે. તથા શ્રવણ મનન નિદિધ્યાસાદિક સાધન કહ્યાં છે તે જાને અર્થે કહ્યાં છે? માટે તલના તદાત્મક પણાને પામ્યા જે જિવ દુઃખર તેને તલ રૂપે કરીને કહ્યા છે તે એ તલ ધર્મી અતિ વિલક્ષણ છે, તે પરમાત્માને પામે છે, દસ્યાદિ ક જે બુક્તિયો તેને મોટા સંત ધર્મી સાંખ્યવાળાને શિખરી. અને યોગ વાળા ને છે તે પ્રત્યક્ષ મુક્તિ એવી જે મંચ્છ, કચ્છ, વરાહ, નૃસિંહ, વામન, રામરૂપાદિક ભગવાનનાં અવતાર તેને ધ્યાન કરીને મોક્ષ ધાય. એવી બુક્તિનું ગ્રહણ કરે છે. અને જે સાંખ્યવાળા છે તે ને તે

॥યતૌત્ત્વાચૌનિવર્ત્તતે અપ્રાપ્ત્યમનસાસહ૥॥ ઇત્યાદિક શ્રુતિ શાસ્ત્રે કરીને કહું જે ભગવાનનું સ્વ-
રૂપ તેને અનુભવે કરીને : યથાર્થ જાણે ત્યારે મોક્ષ ધાય એવી જુલિનું ગ્રહણ કરે
છે. અને એ વેય મત છે તે સારા છે ને મોટા એ માન્યા છે, અને એ વેયનું યથાર્થ જો આચરણ
જે કરે તો તે પરમમતીને પામે છે. અને એ વે મત છે તેમાં સાધન સરસ્વાં કહ્યાં છે, પણ ઉપા-
સનાની જે રીત તે સરસ્વી નથી ઘણી પ્રગલ્ભ છે. એવી રીતે વાર્તા કરીને શ્રીજીમહારાજ : પર્મ
હેસ પ્રત્યે વોલ્યા જે હવે કીર્તન ગાવો : પછે મુક્તનંદ : સ્વામી આદિક જે પર્મહેસ : તે વાજીન
છે. અને કીર્તન ગાવવા લાગ્યા : તે પછે વહ્લી શ્રીજીમહારાજ વોલ્યા જે હવે કીર્તન રાखો. અને
સાંલ્ય ને યોગ એ વેયનો સિદ્ધાંત તમે કીર્તન ગાયાં સ્વાં સુધી અમે વિચાર્યો છે, તે કહિએ : તે
સાંભલો : જે જોગવાલા છે તેને આત્મિક પ્રલયને વિષે જે અક્ષરધામમાં તેજોમય એવી દિવ્યરૂપ
ભગવાનની મુક્તિ રહે છે તે ધ્યાન કરવા યોગ્ય છે, ને તેથી ઓરા જે પ્રકૃતિ પુરુષ રૂપ ભગવાન
ધ્યાન કરવા યોગ્ય છે ને તેથી ઓરા પ્રકૃતિ પુરુષનાં કાર્ય જે ચોવિસતત્ત્વે રૂપ ભગવાન ધ્યાન
કરવા યોગ્ય છે ને તેથી ઓરા હિરણ્યગર્ભ ને તેથી ઓરા ચોવિસ તત્ત્વથી ઉપનો જે વિરાટ : તે
તે ધ્યાન કરવા યોગ્ય છે, ને તેથી ઓરા બ્રહ્મા : વિશ્વ : ક્ષિત્ર : તથા પ્રથવી ને વિશેષે મચ્છ :

કુર્મ, નૃસિંહ, વારાહાદિક ભગવાનના અવતાર તથા ચાલત્રામાદિક પ્રતિમાડં એ સર્વે ધ્યાન, કરવા યોગ્ય છે, એવું યોગવાઝાનું તોત્પર્ય જણાણું. પછે સાંખ્યનો વિચાર 'ઉપડ્યો ત્યારે તેણે એ આકર માત્રનું નિરાકરણ કરી નાંખ્યું, ને એમ જણાણું ને એ સર્વેનાં વિચારનો કરતલ જોડી- વ છે તે જોઈ શુદ્ધ કોઈ નથી, માટે એ જીવનું ધ્યાન કરવું એ ઠીક છે એવો જ સાંખ્યનો વિ- ચાર તેને ટાઢવાને અર્થે વઢી યોગનો વિચાર થયો જ એ પરાત્પર એવા પુરુષોત્તમ ભગવાન તેનું એ પ્રકૃતી પુરુષાદિક સર્વેને વિષે અન્વયપણું છે, માટે એ સર્વે ભગવાનજ છે ને દિવ્ય રૂપ છે ને સસછે ને યેય છે ને એ વાતને દઢ કરવાને અર્થે શ્રુતી છે. જો ॥ સર્વસ્વલ્લિદં બ્રહ્મનેહના નાસ્તિ ક્ષિચન ॥ તથા હૃદંહિવિશ્વ ભગવાનિવેતરોય તો જગત્થાન નિરોધ સંભવા ॥ એવી રીતનો યોગ માર્ગ છે તેને વિષે પ્રવરત્યો જો મુમુક્ષુ તેને કોઈ વિઘ્ન નથી. જા માટે જો એ માર્ગ સ્થૂલ છે ને અને વિષે પ્રસક્ષ મુક્તિ ભગવાનનું આલંબન છે તે સારુ જો તેવો હોય તે પણ એ માર્ગે કરીને નિર્વિ- વ્ર થકો મોક્ષને પામે છે, પણ એ માર્ગમાં એક દોષ છે, જો એ સર્વથી પરા જો પુરુષોત્તમ ભગવાન તેને અને એ પ્રકૃતિ પુરુષાદિક ને અંશ અંશિભાવ આવી જાય છે. જો ભગવાનના અંશ પ્રકૃતો પુરુષ છે, ને તેના અંશ હિરણ્યગર્ભ, વિરાટાદિક છે. એવી રીતે સમજાય તો મોટો દોષ આવે.

કાંતે ભગવાન અચ્યુત છે, નિરંજ છે, નિર્વિકાર છે, અઘંડ છે તેને વિષે ચ્યુત ભાવ આવે છે અને અંશ અંશી ભાવ આવે છે માટે એવી દોષ શ્રાવણ દેવો નહિ. અને એમ સમજવું ને એ મ-ગવાન નેવાતો મગવાન છે, ને વિના ને પ્રકૃતી પુરુષાદિક છે, તે તો એના મક્ત છે, ને એનું ધ્યાન કરે છે માટે એ મગવાન રૂપ છે. જેમ કોઈ મોટા સંત હોય ને તે મગવાનું ધ્યાન કરતા હોય ને તેને મગવાનરૂપ જાણે છે તેમ એ પ્રકૃતિ પુરુષાદિક પણ મગવાન રૂપ છે, અને એ સર્વ થી પર ને પુરુષોત્તમ શ્રીકૃષ્ણ તેજ વાસુદેવ, શંકરપણ, પદ્યુત્ત, અનિરુદ્ધ રૂપે યાય છે તથા રામ કૃષ્ણાદિકનું ગ્રહણ કરે છે. તે ધ્યાન કરવા યોગ્ય છે એમ સમજે તો એ યોગ માર્ગ તે અતિશય નિર્વિઘ્ન છે, ને શ્રેષ્ઠ છે. અને સાંખ્યવાલ છે તેમાં એ દોષ છે જે એ સાંખ્યવાળા હોય, તે એમ કહે છે જે અંતઃકરણે કરીને તથા હૃદિયે કરીને ને જે ગ્રહણ કરવામાં આવે છે તે સર્વે મી-થ્યા છે, ને અનુભવે કરીને ને ગ્રહણ કરવામાં આવે છે તે સત્ય છે, એવી રીતે આકાર માત્ર ને મિથ્યા કરે છે. તે મેઝે નીવના કલ્યાણને અર્થે પ્રગટ થયા જે મગવાન તેના રૂપને પણ મિ-થ્યા કરે છે, તથા અનિરુદ્ધ, પ્રદ્યુત્ત, સંકર્યણ, એમના રૂપને પણ મિથ્યા કરે છે, ને નિર્ગુણ એવા ને વાસુદેવ તેનું ગ્રહણ કરે છે એવી એ મોટી દોષ છે, માટે એ સાંખ્યવાળા એમ સમજે

तो ठीक ने सांख्य विचारनुं ग्रहण करीने प्रकृती पुरुषयी ने ने उपन्यु-तेने मिथ्या करीने

ने पोताना आत्माने सर्वथी प्रथक शुद्ध ब्रह्म रूप मानीने ते पछे निवना कल्याणने अर्थ प्रगट
थया ने भगवान तेना रूपने सत्य नाणीने तेनुं ध्यान करवुं. एवी रीते ए बे प्रकारना ने विचार
छे ते कौइक अम जेवा मोटा पासेथी शिखे सारे आवडे नहि. तो शास्त्रने भणे सांभळे पण
आवेडे नहि. अने छे तो एम ने प्रथम सांख्य विचारे करीने ने ब्रह्म रूप थयो होय तेने अर्थ
योगनो उपदेश छे ते कह्यु छे ॥ ब्रह्मभूतः प्रसन्नात्मानशौचतनिकाक्षति ॥ समः सर्वभूतेषु मद्रुक्ति
लभते परां ॥ तथा ॥ आत्मारामाश्च मुक्तयो निर्गुणा अप्युत्तमश्लोक छिलया ॥ कुर्वन्सहैतुको भक्तिमयं भूतगुणो
हरि ॥ परनिष्ठतो निर्गुणो उत्तमश्लोक छिलया ॥ ग्रहीत चेतारानैव आख्यानं यदा धितवान् ॥
एवी रीते सांख्य वाळाने योग्यनी अपेक्षा छे काने ए सांख्य वाळे विचार करीने पोताना आ-
त्माथी व्यतिरेक जे ने कांइ पंच इंद्रियुने चार अंतःकरणे करीने भोगवामां आवे, एवा वि-
षय भोगवे छे तेने अति तुच्छ जाण्या छे मोटे ए कौइ पदार्थने विषे आश्रय पामे नहि तथा
बंधाय नहि अने एनी पसे कौइ आवीने एम कहे ने आ पदार्थ तो बहू रुंडु छे सारे तेने एम
विचारे ने गमे तेवुं सारुं हशे पण इंद्रियो अंतःकरणे करीने ग्रहण करवामां आवे एवं

હશે ને હૃદિયો અંતઃકરણના ગ્રહણમાં ને અત્રિ તે તો અસત્ય છે, નાઝવંત છે એવી એ સાંખ્ય વાઙ્માને દૃઢ સમજણ રહે છે; ને પોતાના આત્માને શુદ્ધ જાણે છે. એવો જે સાંખ્ય વાઙ્મા તેને યોગ્ય માર્ગો કરીને ભગવાનની જે ઉપાસના, ધ્યાન, ભક્તિ તે કરવાં અને એમ ન કરે તો એને વિશે અતિ નુન્યનતા કહેવાય છે. એવી રીતે સાંખ્ય-શાસ્ત્ર તથા યોગશાસ્ત્ર તેનો જે સનાતન સિદ્ધાંત છે તે અમે યથાર્થ વિચારીને કહ્યો છે. અને જે આધુનિક! યોગવાઙ્માને સાંખ્યવાઙ્મા છે, તેમણે તો એ વેય માર્ગને વગાડી નાંખ્યા છે. જે યોગવાઙ્મા છે, તે આકારનું સ્થાપન કરવા જાય છે ત્યારે વિજ્ઞાનના જીવના - આકાર તથા બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, શિવના આકાર તથા રામ કૃષ્ણ દ્વિત્વ અવતારના આકાર તે સર્વને તુલ્ય પણે જાણે છે; અને સાંખ્યવાઙ્મા છે તે આકારનું સ્વંદન કરે છે તે મેઢેતિર્થ; વ્રત, પ્રતિમા, યમ, નિયમ, - બ્રહ્મચર્યાદિક ધર્મ, બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, શિવ તથા રામ, કૃષ્ણાદિક અવતાર એ સર્વનું સ્વંદન કરે છે, માટે - આધુનિક જે સાંખ્યવાઙ્મા ને યોગવાઙ્મા તે વેય માર્ગને મુકીને કુમાર્ગે ચાલ્યા છે તે નારકી ધાય છે. ॥ ૨૨૮ ॥

સંવત ૧૮૭૮ ના પાગણ શુદ્ધ ૮ અષ્ટમીને દિવસ શ્રીજીમહારાજ ગામ શ્રીપંચાલા મધ્યે ક્રિષ્ણભાદના દરબારમાં ઢોલીયા ઉપર વિરાજમાન હતા, અને ધોઢો ફેંદો માથે બાંધ્યો

હતો, ધોળો. લેસ પેરચો હતો તથા ધોળી પછેડી ઓઠો હતી અને પોતાના મુલાવિંદની આગ-
 ઝ પર્મહંસની સભા ભરાઈને બેઠી હતી ॥ પછે શ્રીજીમહારાજ વોલ્યા જે સર્વે પર્મહંસ માંહો-
 માંહો પ્રશ્ન ઉત્તર કરો. ત્યારે મુની વાવે વ્રહ્માસાનંદ સ્વામીને પ્રશ્ન પૂછ્યો જે, આવો સસ્થંગનો ને
 ભગવાનનો જોગ મલ્યો છે ને. વિજા વિકાર સર્વે ટલી ગયા છે તથા સત્સંગનો લપ છે, તોપણ
 માનં દુર્ષો કેમ રહી જાય છે? પછે એનો ઉત્તર બ્રહ્માનંદ સ્વામીએ કરવા માંડ્યો પણ ધયો નહિ.
 પછે શ્રીજીમહારાજ વોલ્યા જે એવો જે છે તેમાં બુદ્ધિ નથી અને જે બુદ્ધિવાળો છે તેતો પોતામાં
 જેટલા અવગુણ હોય તેને જાણે તથા જેટલા ગુણ હોય તેને પણ જાણે અને વિજામાં જે ગુણ
 તથા અવગુણ હોય તેને પણ જાણે. અને જે બુદ્ધિવાળો ન હોય તેતો પોતામાં - ગુણ જાણે પણ
 અવગુણ હોય તેનેતો જાણે નહિ. ને પોતાને સનકાદિક જેવો મોટો જાણે ને વિજા મોટા હોય
 તેને પણ પોતાયિ ઉતરતા જાણે અને જે બુદ્ધિવાળો હોય તે પોતાના અવગુણને જાણતો હોય જે
 મુજમ આંટલો અવગુણ છે. પછે તેને ઉપર ચાડચરાલિને તે અવગુણને ટોળીનાં લે તથા તે અવ-
 ગુણને ટાંલવાને વિજા સંત વાત્તી કરતા હોય તેને હિતક ૧૧મ માટે એમાં માંન, રૂપાદિક
 કોઈ અવગુણ રહે નહિ અને કોઈ કર્મા મોટી બુદ્ધિ બંધાંતિ હોય ને તે લો પોતાના અવગુણને

न विचारता होय तो तेनी व्यवहारीक बुद्धि जाणवी ने ते-बुद्धि उपराय तो बहु चोजालि ज-
 णाय पण एने बुद्धिवाळो न रुहेवाय तेनेतो आतं मुखं जाणवी. ने एनि ए बुद्धि पोताना मोक्ष
 ना काममां आवे नहि अने थोडिक बुद्धि होय ने जो पोतामां अवगुण होय तेने जाणिने तेन
 टाळयानो उपाय करेतो एनि थोडि बुद्धिपण मोक्षने उपयोगी थायछे एनेज बुद्धिवाळो कहिये.
 अने ने पोतामां कोइवार अवगुण परठे नहि ने गुणज परठे तेने मुखं कहिये, ने पोतामां अ-
 वगुण परठे तेने बुद्धिवाळो कहिये. पळे श्रीजी महाराजे आज्ञा करिजे किंत्सन गाथ्रो.।।सखि
 आज मोहन दिठारे शेरिये आवतारे।। ए किंत्सन परमहंसगाववा लाग्या. सारे वळी श्रीजिम
 हाराज वेाल्या ने हवे किंत्सन राखो अने आकिंत्सन गायां तेमां हेत बहु हे. ते हेतनो अमे
 विचार करयो ने हेत मोटी वात छे ने हेते करिने भगवानेन भजवा ए ठिकछे पण सारिपेठे
 विचारिने जायु सारे एम जणाणुं ने हेतछे ते भगवाननि मायाछे केमजे म्हायो परस्पर बोल-
 ती होय, जोती होय, स्पर्श करती होय तेमां बीजि रित्तनुं हेतछे. अने पुरुष होय अने परस्पर
 जोले जुवे स्पर्श करे तेमांपण बीजिरित्तनुं हेतछे अने पुरुष ने ते खाने जोतोहाय ने आलिंग
 न करती होय तेनेविशे नेनुं हेत थायछे ने ते म्हायां पुरुषनुं मन आकर्षण थडजायछे तेनुं पु

રૂપ પુરુષમાં નથી ધાતું, તેથી સ્ત્રી હોય ને પુરુષને જોતાં હોય, આલિંગન કરતો હોય, ઇલા-
 ઠિક પુરુષના સંબંધે કરીને સ્ત્રીને હેતુ જેવું પુરુષમાં થાય છે, ને તેનું મન પુરુષમાં સમગ્ર પણે સ્વે-
 ચાઇ જાય છે. તેનું સ્ત્રીને સ્ત્રીમાં નથી ધાતું, માટે જે થકો જગતનો પ્રવાહ છે, ને જિવને સં-
 સૃતિને બંધનની કરનારો છે. એવી જે ભગવાનની માયા તેજ હેતુ રૂપ છે, પહેલે એમ વિચાર થયો
 જે શબ્દ, સ્પર્શ, રૂપ, રસ ને ગંધ એ જે પંચ વિષય છે તે જિલે ઠેકાણેથી મિથ્યા કરીને એક
 ભગવાનમાં જ આસંતિક સુખ જાણીને જોડયા હોય તો તો ઠીક છે, તે માયા નથી. પહેલે વ-
 લી તેમાં પણ વિચાર થયો. જે એ પણ ઠીક નહિ, કાંજે ભગવાનના રૂપ કરતાં અધિક રૂપ,
 અધિક સ્પર્શ, અધિક રસ અધિક ગંધ, અધિક શબ્દ તે વિજ્ઞાને વિષે જણાય તો ભગવાનને
 મુકીને તેને વિષે હેતુ થઈ જાય. જેમ સોઠ હજારને એકસો જે શ્રી કૃશ્ન ભગવાનની સ્ત્રીયું હતી
 તે જન્માંતરે અપ્સરાનું હતી તેમણે વ્રજા પાસે વર માગ્યો જે હે મહારાજ શ્રમે દેવ દેતને મનુષ્ય
 એ સર્વનો સર્શ કર્યો છે. પણ જે નારાયણ પુરુષ છે, તેનો પતિ ભાવે સ્પર્શ નથી કર્યો, માટે
 એવી ક્રપા કરો જે એ અમારા પતિ થાય. પહેલે વ્રજાએ કહ્યું જે તમે તપ કરો તમારા પતિ ના-
 રણ યાશે. સારે તેમણે ઘણું તપ કર્યું. પહેલે તેમની ઠપર આઘાતક્રૂરપી તથા નારદ મુની તે

पण प्रमत्त थया नै वर आप्यो, जे तमारा पति नारायण थाले. एवी रीते जन्मांतरे घणुं तप करीने श्रीकृष्ण भगवाने पामो हती. पण जो भगवान करतां सांजने विषे अधिक रूप दिठु तो तेमां मोह पामो गइयुं. माटे जेनां एकमत रहेती न होय तेने पंच इंद्रियुना विषय सुख संबंधे करीने भगवानमां प्रीति करधीते ठिक नाहि. ने जेनां मती एकनां एक स्तर्क पणे रह्या करे तेने तो ठिक छे. अने जेने बुद्धि होय तेने भगवानमां हेत कैम करवुं, तो जे चौबीस तत्व छे, ते थकी पोताना बीवने प्रथम जाणवो ने ते जिवने विषे खुति रही जे पंच इंद्रियोनी वृत्तियुं तेने उपाडी नांखीने इंद्रियुनी वृत्ति बिना निव सत्तापणे रह्या थका निर्गुणपणे करीने जेठलुं भगवानमां हेत थाय तेठलुं करवुं. ते निर्गुणपणुं ते शुं जे दश इंद्रियुं ते रजोगुणनी संपत्ति छे, अने अंतःकरण ने देवता ते सत्वगुणनी संपत्ति छे, अने पंच भूत ने पंच विषय ते तमोगुणनी संपत्ति छे तेवी त्रण गुणनी संपत्तियुंने त्रण गुण तेने प्रथममांनिने केवळ निव सत्ताए करीने रहे तेने निर्गुण कहिये. एवो निर्गुण थइने भगवानमां हेत करवुं ते कहुं छे जे ॥ नैगुणस्थावरमतेस्मगुणानुं कथने-हरेः ॥ तथा ॥ परि निष्ठितोऽपि नैगुण्ये उत्तम श्लोक लीलया ॥ गृहितचेताराजर्षेऽप्यस्थानं-दधितवान् ॥ अने एवी रीतना जे ज्ञानी छे ते क्षेत्र ने क्षेत्रज्ञना रूपे पोते क्षेत्रज्ञरूपे

જાગ્યત સ્વપ્ન ને સુપૃત્તી એ ત્રણ અવસ્થા એ સર્વે ક્ષેત્ર છે ને તે ક્ષેત્રને પોતાના આત્માથી પ્રયત્ન
 બાળે છે જે એ મારે વિષે કોઈ દિવસ હોય નહિ હું તો એનો જાણનારો હું ને અતિ શુદ્ધ હું,
 અલિંગ હું, ચૈન્ય હું, અને એ ક્ષેત્ર તો અતિ મુલિન છે, જડછે, નાશવંત છે, એમ દૃઢપણે સ-
 મજીને એમ સર્વથા વૈરાગ્યને પામીને સ્વર્ધર્મે સહિત જે ભગવાનને વિષે ભક્તિ કરવી તેને એકાંતિ-
 કનો ભક્તિ કહિએ. અને એને જ્ઞાની કહિએ, અને જે એ જ્ઞાની તે સર્વથી શ્રેષ્ઠ છે. તે ભગવાને
 કહ્યું છે જે ॥ તેપાંજ્ઞાની નિત્યયુક્ત એક ભક્તિર્વિવિધ્યતે ॥ ઉદારાઃ સર્વેએવેતે જ્ઞાની ત્વાત્મવત્સે-
 મતઃ ॥ એમ સમજીને ઈંદ્રિયો, અંતઃકરણ, વિષય, એ સર્વનાં જે મૂઝ તે જિવમાંથી ઉઘેડી
 નાશીને ભગવાનને વિષે હેત કરવું એન ઠિક છે. અને ય્યાં સુધી એનાં મૂઝ ઉઘાડી નાશ્યાં ન
 હોય ત્યાં સુધી એ ઈંદ્રિયો અંતઃકરણે કરીને ભગવાનનાં દર્શન, સ્પર્શનાદિક રૂપ જે કામ તે
 લેવું. પણ એને પોતાના હેતુ ન માનવાં, વૈગી માનવાં, ને એનો ગુણ ન લેવો જે એ ભગવાનની ભક્તિને
 વિષે ઉપગાર કરે છે. કેમજે નેત્રે કરીને ભગવાનનાં દર્શન થાય છે, અવળે કરીને ભગવાન-
 ની કથા સંભળાય છે, ત્વચાએ કરીને ભગવાનનો સ્પર્શ થાય-છે, નાશીકાએ કરીને ભગવાનની

માઠા ને નુઠશીનો સુગંધ લેવાય છે, ને મુલે કરીને ભગવાનનાં કયાં કિત્તેન કહેવાય છે, તેથી બિઠ્ઠાણ કરીને ભગવાની પ્રસાદીનો રસ લેવાય છે, इत्यादिक-भगवान्नी भक्ति नै विषे उपयोगी छे एम समजिने एनो गुण न लेवो एनो विश्वास न करवो, एने तो बेरिज जाणवां. कांजे शुं जाणिये ए भगवानना दर्शन स्पर्शानादिके करीने सुख मानता थका मित्रिया दिकना दर्शन स्पर्शानादिके करीने सुख मनाथी देतो भुंडुं धाय. माटे ए पंच इंद्रियुं रुप शत्रू ने केदमां राखीने भगवाननी भक्ति रुप काम लेवुं. जेम कोई राजाये पोताना शत्रूने पकडयो होय तेने बेडिमां बांधी राखीने काम करावे पण छूटो मेल्ले नहि, ने विश्वास पण करे नहि. अने जो तेने छूटो मेल्ले ने विश्वास करे तो ते राजाने ते बेरि निश्चे मारे. तेम जो इंद्रियो रुप वोरिनो विश्वास करे ने छूटा मुके ने. केदमां न राखे तो एने निश्चे भगवानना मार्ग थकी पाडि नांखे छे, माटे एनो विश्वास न करवो. अने वळी जेम अंगरेज कोइक गुनगारने पकड़ेछे, त्यारे तेने पांजरामां उभो राखीने पुछेछे पण छूटो मुक्ततो नथी. ने तेनो विश्वास करतो नथी तेम ए इंद्रियो अंतःकरणेने पंच वर्तमानना नियम रुप जे पांजर तथा बेडी तमां राखीने भगवाननी भक्ति कराववी पण एने विषे गुण न लेवो शत्रु भावन राखवो. अने जो एमने भक्तिमां उपयोग

ગી મને; ને હેતુ માને ને 'એનો' ગુણ લેતો 'ભગવાનના-દર્શન-સ્પર્શનાદિકને, વિષે-સુખ-મનાવતે-ધ-
 કે-નો-સ્ત્રીયાદિકને વિષે કાંઈ-સુખ મનાવી-દે-તો-એનું-કર્તુ કારવ્યું-સર્વે-વ્યર્થ-થઈ-જાય. જેમ
 જાજો-દાસ્તો-ઢગલો-હોય-ને-તેમાં-એક-આમનો-તણલો-પડ્યો-હોય-તો-તે-દારુ-સર્વે-ભસ્મ-ધ-
 ઈ-જાયછે, તમ-એનું-કાંઈ-ઠેકાણું-રહેતું-નથી-માટે-કેવલ-આત્મારુપ-ધર્મે-ધર્મે-જે-ભગવાનને-વિ-
 પે-હેતુ-ધાય-તે-ઠીક-છે. પણ-આમારો-સિદ્ધાંત-છે-એવી-રીતે-જે-ભગવાનમાં-હેતુ-કરેછે-તે-અમને
 ગમેછે. અને-અમ-પણ-વિચાર-કરવો-જે-ભગવાનમાં-જેવું-સુખછ-તેવું-વિજે-નથી, અને-જેવો-ભગવા-
 નનો-સ્પર્શ-છે-તેવો-વિજે-નથી, અને-જેવો-ભગવાનમાં-સુગંધ-છે-તેવો-વિજે-નથી, અને-ભગવાનના-
 શ્રવણમાં-જેવું-સુખ-છે-તેવું-વિજે-નથી, અને-જેવો-ભગવાનમાં-રસ-છે-તેવો-વિજે-નથી, એમ-અ-ઈ-
 દ્વિયો-અંતઃકરણને-લોભ-દેશવાર્ડને-ત્રિજા-વિષયથી-પાછાં-વાઙ્વાં-અ-પણ-સમજાણ-ઠીક-છે.
 સારે-સ્વયંપ્રકાશાનંદ-સ્વામીયે-પ્રથમ-પૃછ્યો-જે-હે-મહારાજ-આ-જે-સર્વે-વિચાર-તે-ક્રિયા-સ્થાન-
 કે-રહીને-કરવો? સારે-શ્રીજી-મહારાજ-વૌલ્યા-જે-પોતાના-હૃદયને-વિષે-અમ-વિચાર-કરે-જે-સ્પુલ
 દેહ-સુક્ષ્મ-દેહ, કારણ-દેહ, અ-હું-નહિ-ને-જાયત, સ્વપ્ન, સુષુપ્તિ, અ-ત્રેણ-અવસ્થા-હું-નહિ-ને-પંચ-
 જ્ઞાન-દ્વિયો-ને-પંચ-કર્મ-ઈન્દ્રિયો-ને-ચાર-અંતઃકરણ-ને-અમના-દેવતા-અ-સર્વે-હું-નહિ-હુંતો-અ-સર્વથી

પ્રથમ હું, ચૈતન્ય હું ને! ભગવાનનો ભક્ત હું, ને શ્રદ્ધિયો, શ્રંતઃકરણે કાઠક ચાલ્યા કરે
તો એને કહેવું જ કેમ સારે તે એક ભગવાનનું સ્વ લેવું છે કે વિજાનું પણ જાવું છે? ને કેવળ
ભગવાનનો શબ્દ સાંભળ્યો છે તથા ગંધ લેવો છે કે વિજાનો પણ શબ્દ સાંભળ્યો છે. ને ગંધ
લેવો છે? અને જો ભગવાન વિના વિષયમાં નું જાણ તો તારે મારે શું છે, માફ તું કોણ ને
હું કોણ, તારે મારે લેવું દેવું નથી, તમે કરશો તે તમે ભગવશો. એમ શ્રદ્ધિયો શ્રંતઃકરણને
કાઢેને પછે ભગવાનની પ્રાર્થના કરશે. જો હે મહારાજ હે સ્વામીનું, હે ભક્તવત્સલ, હે ત્યાનિધિ
આ શ્રદ્ધિયો શ્રંતઃકરણને વાંક છે. ને હું તો એથી નેસ્વો હું, ને એતો મારો શત્રુ છે. માટે એ
થકો મારી રક્ષા કરાડ્યો. એમ નિરંતર પ્રાર્થના કર્યો કરવી ને પોતાને ક્ષેત્રજ, ચૈતન્ય જ્ઞાન સ્વ
માનીને ભગવાનને વિષે હેતે ભક્તિ કરવી. ॥ શ્રી વચનામૃતમ્ ॥ ૩ ॥ ૨૨૯ ॥

સંવત ૧૮૭૮ ના પામણ વદિ ૩ ત્રિજેને દિવસ શ્રીજી મહારાજ ગામ શ્રી પંચાલા મધ્યે
જિણામાફના દરવારમાં ઓટા ઉપર ઢોલીયો ઢાળીને વિરાનમાન હતા અને ધોળો
ફેટો મસ્તક ઉપર વાંધ્યો હતો તથા ધોળો ખેસ પહેર્યો હતો, તથા ઝીણો ધોળો પહેડો
ઓઢો હતો, ને હસ્ત કમળને વિષે તુલસીની માળા ફેરવતા હતા અને પોતાના મુલાવિંદની

આગળ પર્મહંસની સભા તથા દેશ દેશના હરોભજનો સભા ભરાઈને વેડી હતી. પછે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા જે સર્વ પર્મહંસ પરસ્પર પ્રશ્ન ઉત્તર કરો. સારે મુની વાંચે બ્રહ્માનંદ સ્વામીને પ્રશ્ન પુછ્યો જે પ્રથમ તો ભગવાનનો નિશ્ચય હોય ને ભજન સ્પર્શ કરતો હોય ને પછે ભગવાનનાં મનુષ્ય ચરિત્ર देखીને તે નિશ્ચયમાં સંપય થઈ જાય છે તેનું શું કારણ છે? પછે એ પ્રશ્નોનો ઉત્તર બ્રહ્માનંદ સ્વામી કરવા લાગ્યા પણ થયો નહિ. સારે શ્રીજી મહારાજ જાલીવાર સુધી વિચારી રહ્યા ને પછે બોલ્યા જે એ પ્રશ્નોનો ઉત્તર શ્રીમે કર્યો છે. જે વેદ, પૂરાણ મહાભારત સ્મૃતિયું, ઇત્યાદિક જે શાસ્ત્ર તેને વિષે ભગવાનનું સનાતન જ્ઞાનદિ દિવ્ય એવું જે મૂલ સ્વરૂપોનાં શ્રક્ષર ધામમાં રહ્યું છે તે કહ્યું છે. તે ભગવાન કેવા છે તો આં ચક્રુર્દ્વિયે કરીને દિઠામાં આવે છે જે યત્કિંચિત્ત રૂપ તે જેવા નથી. અને શ્રવણે કરીને સાંભળ્યામાં આવે છે જે, કાંઈ શબ્દ માત્ર તે જેવો એ ભગવાનનો શબ્દ નથી. અને ત્વચાએ કરીને સ્પર્શમાં આવે છે, જે સ્પર્શ તે જેવો એનો સ્પર્શ નથી, અને નાસીકાએ કરીને સુંઘ્યામાં આવે છે જે, સુંઘ તે જેવો એનો સુંઘ નથી, અને જિઘ્ઘાએ કરીને વર્ણન કર્યામાં આવે એવા પણ એ ભગવાન નથી. અને મનના સંકલ્પમાં આવે એવા નથી, તથા ચિત્તના ચિત્તનમાં આવે એવા નથી, તથા બુદ્ધિના નિ-

શ્વયમાં આવે એવા નથી, તથા અર્હંકારે કરીને અર્હંપણું ધરાય એવા નથી, જે એ ભગવાનનો હું, ને એ મારા છે. એવી રીતે ઈદ્રિયો, અંતઃકરણને, અગોચર 'એ ભગવાન રહ્યા છે, અને એ ભગવાનનું જેવું રૂપ છે તેવું આ બ્રહ્માંડમાં બ્રહ્માદિક સ્તંભપર્યંત કોઈનું રૂપ નથી, જે જેની એને ઉપમા દેઈએ. તથા એના જેવો અઘ્ઠ છે, તેવો વિજો આ બ્રહ્માંડમાં કોઈનો શબ્દ નથી, જે જેની એને ઉપમા દેઈએ. અને એ ભગવાનનો જેવો મંગધ છે, તેવો આ બ્રહ્માંડમાં કોઈનો સુગંધ નથી, જે જેની એને ઉપમા દેઈએ. તથા એ ભગવાનનો જેવો સ્પર્શ છે, તેવો આ બ્રહ્માંડમાં કોઈનો સ્પર્શ નથી, જે જેની એને ઉપમા દેઈએ તથા એ ભગવાનમાં જેવો રસ છે, તેવો આ બ્રહ્માંડમાં કોઈનો રસ નથી, જે જેની એને ઉપમા દેઈએ. અને એ ભગવાનનું જેવું ધામ છે, તેવું સ્થાનક આ બ્રહ્માંડમાં કોઈ નથી, જે જેની એને ઉપમા દેઈએ. તે સમઘિપ'ને નવચંડમાં જે જે સ્થાનક છે, તથા હમાં કોઈ નથી, જે જેની એને ઉપમા દેઈએ. તે સમઘિપ'ને નવચંડમાં જે જે સ્થાનક છે, તથા મેસ્ત્ર ઉપર ઘણીક શોભાએ જુક્ત બ્રહ્માદિકનાં સ્થાનક છે, તથા લોકાલોકચલને વિષે વર્ણાંક સ્થાનક છે, તથા 'ઈદ્ર, વરુણ, કુબેર, શિવ, બ્રહ્માનાં જે સ્થાનક છે, તથા વિજાં પણ વર્ણાંક સ્થાનક છે, એ સર્વે માંહિલું એવું એકે સ્થાનક નથી જે જેની ભગવાનના ધામને ઉપમા થાય. અને એ ભગવાનના ધામને વિષે રહ્યા જે ભગવાનના ભજ છે તેને જેવું સુખ છે, તેવું આ બ્રહ્માંડમાં કોઈ

સુખ છે નહિ, જે જૈની અને ઉપમા દેદુ. અને એ ભગવાનો જોવો આકાર છે તેવો આ બ્રહ્માંડમાં કોઈનો આકાર નથી, જોઈ અને ઉપમા દેદુ. કેમ જો આ બ્રહ્માંડમાં બેટલા પુરુષ પ્રકૃતિ થકી ઉત્પન્ન થયા જો આકાર તે સર્વે માર્ગીક છે, અને ભગવાન છે તે તે દિવ્ય છે ને આમાદુક છે. એ ત્ર્યંને વિષે અતિશો વિલક્ષણપણું છે તે સારું અને ને એને સાદૃશ્યપણું કેમ થાય. જો મનુષ્યને કહિયે જો આ માણસ મેંડા જેવો છે, સર્પ જેવો છે, ચરકલા જેવો છે, ગધેડા જેવો છે, કુતરા જેવો છે, કાગડા જેવો છે, હાથો જેવો છે, એવી ઉપમા મનુષ્યને સંભવે નહિ. કેમ જો મનુષ્ય થકી એ વિજા જે સર્વે તે વીજાતી છે. અને મનુષ્ય મનુષ્યમાં પણ અતિશો સાદૃશ્યપણું નથી, જોઈ ઉપમા એમ દેદુ. એ જો આ તે આ જોવાં છે. અને જો તે તે જોવાં હોય તો તેની ઓઢાણ કેમ થાય! માટે મનુષ્ય મનુષ્યસ જાતિ છે, તેને વિષે પણ સાદૃશ્ય પળું અસંય છે નહિ. બુદ્ધને આ ભગો મૂઠો વે સરસા કહેવાય છે પણ જાજા દિવસ ભેગા રહીયે તો ઓઢાણ જાય જો આ ભેગો છે ને આ મૂઠો છે. માટે જો વિલક્ષણતા ન હોય તો ઓઢાણ કેમ? માટે મનુષ્ય મનુષ્યમાં પણ અતિ સાદૃશ્યપણું નથી તો માર્ગીક અમાર્ગીકને વિષે સાદૃશ્યપણું કેમ આવે. જો તેની ઉપમા ભગવાનને દેદુ. તથા ભગવાનનાધામને દે

રૂ. કાંજે એ ભગવાન છે તેં દ્વિયો અંતઃકરણને અગોચર છે, એમ સર્વે જ્ઞાત્રમાં કહ્યું છે. જો એ ભગવાન બ્યારે જિવને પોતાનું દર્શન દેવાને નહિ, ત્યારે તો આવીરિતે દિવ્ય રૂપ અગોચર યજ્ઞ પોતાના અક્ષર ધામને વિષે રહ્યાછે, અને એ ભગવાનમાહારાજા ધિરાજ છે. ને દિવ્ય રૂપ એવી જો અસંખ્ય સમૃદ્ધિ તથા અસંખ્ય પાર્પદ તેણે યુક્ત અને અનંત કોટિ વ્રહ્માંડના પતિછે. જે મ આલોકમાં કોઈક મોટો ચક્રવર્તિ રાજા હોય તેનું સૂર્યના ઉદય અસ્ત સુધિ રાજ્ય હોય અને તે જ રાજા પોતાના તપને બઠ્ઠે કરીને દેવતાનાં જોવાં એશ્વર્યને પામ્યો હોય, તો સ્વર્ગ મૃત્યુને પાતાલ એ ત્રિલોકિકના રાબ્યને કરતો હોય, જેમ અર્જુન હતા તે એને એ દેહે ફરિને સ્વર્ગને વિષે દ્વિ-દ્રાસને ઉપર કેટલાક વરસ મુધિ રહ્યા, તથા નહુપ રાજા પણ દ્વિદ્ર થયો હતો. એવો જે પ્રતાપી ચક્રવર્તિ રાજા તેને ઘેર જેટલાં ગામ છે તેની ગણતી યાય નહિ એતો અસંખ્ય છે, તથા ગામ ગામના પટેલ તેની પણ ગણતી નથી. અને તે ગામ ગામના અસંખ્ય પટેલ તે એના દરવારમાં અરજ કરવા આવતા હોય, અને તે રાજાના ધન, માલ, સ્થાનક, સમૃદ્ધિ તે પણ ગણતીમાં આવે નહિ. તેમ એ ભગવાન અસંખ્ય કોટી વહ્માંડ રૂપ ગામ તેના રાજા ધિરાજછે અને એ વ્રહ્માંડ રૂપ જે ગામ તેના મુખ્ય પટેલ તો વ્રહ્મા, વિષ્ણુ ને શિવ છે. જેમ એક ગામમાં એક પટેલ મોટો

હોય તેને તે ગામની સર્વે પ્રજા તે આવીને નમ્, ને આજ્ઞામાં રહે, ને તે પટેલ રાજાને નમે, તેમ
 બ્રહ્માંડ બ્રહ્માંડ પ્રયે બ્રહ્મા, વિષ્ણુ શિવ છે તે મોટેરા છે, ને વિજા જે બ્રહ્માંડમાં દેવ, દૈત્ય, મનુષ્ય,
 ઋષી, પ્રજાપતિ તે એને મજે છે ને આજ્ઞામાં રહેછે. ને એ બ્રહ્મા વિષ્ણુ શિવ તે ભગવાન પુરુષોત્તમને
 મજેછે ને આજ્ઞામાં વરતે છે તે એ બ્રહ્માંડ બ્રહ્માંડના જે બ્રહ્મા વિષ્ણુ ને શિવ તે એ ભગવાનની
 પ્રાર્થના કરેછે જે હે મહારાજ કૃપા કરીને તમે અમારા બ્રહ્માંડમાં પધારો. જેમ કોઈ
 ગામનો પટેલ હોય તે ચક્રવાત્તિ રાજા આગલ જહને પ્રાર્થના કરે જે હે મહારાજ હું ગરીબનું
 તમે મારે ઘેર પધારો હુંથી જેવી તમારી ચાકરી વની આવશે તેવી કરીશ. તેમ બ્રહ્મા વિષ્ણુ શિવ
 તે એ ભગવાનની પ્રાર્થના કરેછે જે હે મહારાજ તમે અમને દયા કરી દર્શન દો ને અમારા બ્રહ્માંડમાં
 પધારો. સારે એ જે ભગવાન તે બ્રહ્માંડમાં દેહનું ધારણ કરેછે તે જ્યાં જેવું કાર્ય ત્યાં તેવા દેહનુધારણ
 કરે છે ને તે રીતેજ વરતે છે. જો દેવમાં દેહનું ધારણ કરે છે તો દેવના જેવાં ચેષ્ટા કરેછે.
 તથા પશુના દેહનું ધારણ કરે છે, સારે તે પશુની પેઠેજ વરતે છે. જેમ વરાહ રૂપ ભગવાને
 ધાર્યું સારે સુંઘીને પૃથ્વીને સોઢી કાઢી, તથા હયગ્રાંથ રૂપે થયાં સારે ઘોડાની પેઠે ફુંકાડા
 મારવા માંડયા, તથા મચ્છ કચ્છાદિક બલ્લજંતુનો દેહ ધારણ કર્યો સારે બલ્લમાંજ ફર્યો પણ

પ્રયત્નોમાં ન કર્યાં. તથા નૃસિંહ રૂપે ધયા સારે સિંહની પેઠેજ વરસ્યા પણ મનુષ્યના જેવી ચેષ્ટા ન કરી. અને એ ભગવાન મનુષ્યના દેહને ધારણ કરે છે સારે મનુષ્યના જેવીજ ક્રિયા કરે છે. તે બ્યારે સચ્ચુગ હોય સારે મનુષ્યને લાલ વરસની આવરદા હોય સારે એ ભગવાન પણ લાલ વરસન દેહ રાખે. અને સતયુગના માણસ મનોબાંહિત ભોગને ભોગવે સારે એ ભગવાન પણ તેમજ ભોગને ભોગવે, પણ અધિકપણે ન વરતે. અને ત્રેતાયુગમાં દેહ ધારણ કરે સારે માણસને દશ હજાર વરસની આવરદા હોય ત્યારે ભગવાન પણ તેટલા વરસ દેહ રાખે. ને દ્વાપરયુગમાં હજાર વરસની આવરદા હોય ને દશ હજાર હાથીનું વલ્લ માણસમાં હોય છે ત્યારે ભગવાનનું પણ એટલું વલ્લને એટલી આવરદા હોય છે. અને કલ્કીમાં દેહ ધારણ કરે ત્યારે કલ્કી પ્રમાણે આયુષ્ય ને વલ્લ તેનું ભગવાન ધારણ કરે છે. અને જેમ વાલ્લક ગર્ભમાં આવે ને તે ગર્ભ વૃદ્ધિને પામે પછે જન્મે છે. ને વાલ્લ, યોવન, વૃદ્ધ અવસ્થા થાય છે ને મૃત્યુને પામે છે તેમજ ભગવાન પણ એવીજ મનુષ્યની ચેષ્ટા કરે છે. અને જેમ મનુષ્યમા કામ, ક્રોધ, લોભ, માન, સ્નેહ, મદ, મચ્છર, રૂપી, દેશ, રાગ, મોહ, સુખ, દુઃખ, ભય, નિર્ભય, સૂરવિરતા, કાયરતા, મુલ, તરશ, આશા, ત્રશ્ના, નિદ્રા, પક્ષપાત, પારકું, પોતાનું, ત્યાગ, વૈરાગ્ય, ઇત્યાદિક સ્વભાવ છે.

તેમ તેવાજ એ સર્વે સ્વભાવ મનુષ્ય દેહને ભગવાન ધારે સારે તેમાં જણાય છે. તે એ મનુષ્ય સ્વરૂપ પણ ભગવાનનું સર્વ શાસ્ત્રમાં વર્ણન કર્યું છે. અને મૂલ્ય જે દિવ્ય રૂપ છે તેનું પણ વર્ણન કર્યું છે. તે એ વેય રૂપનું જેણે યથાર્થ શ્રવણ મનન કરીને દૃઢ નિશ્ચય કર્યો હોય તેને તો કોઈ રીતે સંપય થાય નહિ. અને જેને આવી રીતની સમજણમાં કસર હોય તેને ભગવાનમાં સંપય થાય છે. અને એજ દિવ્ય રૂપ એવા ભગવાન મનુષ્યના દેહનું ધારણ કરે છે, સારે મનુષ્યના જેવા સ્વભાવે બુક્ત વર્તતા હોય પણ જે બુદ્ધિવાન હોય તેને એમ જણાય સ્વં જે આમાં કામ છે તે વિજ્ઞા મનુષ્યના જેવો નથી, તથા ક્રોધ, લોભ, સ્વાદ, માન, ઇત્યાદિક મનુષ્યના સ્વભાવ તે એ ભગવાનમાં છે, પણ વિજ્ઞા માણસ જેવાતો નથી, આમાં કાંઈક દિવ્યભાવ છે. તે બુદ્ધિવાનના જાણ્યામાં આવે છે તેણે કારેન ભગવનપણનો નિશ્ચય કરે છે. જેમ શંભારાચાર્યે ઝુંગારસનિ વાત્તા જાણ્યાને અર્થે રાજાના દેહમાં પ્રવેશ કર્યો હતો સારે તે રાજાના જેવા સર્વે ઝુંગારાદિક ભાવને દેહને ચેપા તે હતિ. પણ તે રાજાને રાણિ બુદ્ધિવાલિ હતિ, તેણે એમ જાણ્યુંજે મારા ધણિમાં આવો ચમત્કાર નોતો, માટે આ દેહને વિશે કોઈક વિજે જીવે પ્રવેશ કર્યો છે. તેમ મનુષ્યરૂપ એવા જે તે ભગવાન તેને વિશે દિવ્યભાવ જ-

ણાય છે તેણે કરીને ભગવાનપણનો નિશ્ચય થાય છે. ત્યારે તમે કહેશો કે કાંઈક દિવ્યભાવ જાણ્યામાં અડ્યો તેણે કરીને મનુષ્યને ભગવાન પણનો નિશ્ચય થયો ત્યારે ઘણો દિવ્યભાવ જણાવે તો તો ત્રુ માણસને નિશ્ચય થાય તો એનું તો એમ છે કે આ સૂર્ય છે તેને સર્વે શાસ્ત્રમાં કહ્યા છે કે નારાયણ છે ને તે ૮ સૂર્ય સર્વ મનુષ્યને દોષ્ટે ગોચર પણ છે ને નિલે એનું દર્શન મનુષ્ય માત્ર કરે છે તો પણ એને દર્શન કરીને મનુષ્યને પેતાના કલ્યાણનો નિશ્ચય નથિ થાતો કે મારું કલ્યાણ થયું. અને મનુષ્યપણે રહ્યા કે, રામ કૃષ્ણાદિક અવતાર તથા નારદ, શુક્રાદિક સંત તેનાં દર્શન કરીને મનુષ્યને એમ નિશ્ચય થાય છે કે મારું કલ્યાણ નિશ્ચય થયું ને હું કર્તાર્થ થયો છું. ને તે ભગવાનને સંત તેમાં કાંઈ પ્રકાશ છે નહિ, દિવો કરીએ ત્યારે તેનાં દર્શન થાય છે. તો પણ એવો કલ્યાણનો નિશ્ચય થાય છે. તેથી અગ્નિ છે તે પણ સાક્ષાત્ ભગવાન છે કાંજે ભગવાને કહ્યું છે ॥ અહંવૈશ્વાનરો ભૂતાપ્રાણીના દેહમાશ્રિતઃ ॥ પ્રાણાણં સમાયુક્તઃ પંચામ્યન્નં ચતુર્વિધં ॥ એવો જ અગ્નિ તેનાં પણ સર્વેને દર્શન છે. પણ મનુષ્યને કલ્યાણનો નિશ્ચય થાતો નથી, અને ભગવાન ને સંતને દર્શન કરીને થાય છે તેનું શું કારણ છે કે મનુષ્યને ને સૂર્ય અગ્નિને વિજાતીય પુણું છે માટે એને દર્શન કરીને કલ્યાણનો નિશ્ચય નથિ થાતો, કાંજે એ અગ્નિનો સ્પર્શ કરે તો વ-

હો મરે તથા સૂચે તેને કુંતાજીયે દુર્વાસાના આપેલ મંત્રે કરિને તેટલા સારે તે સૂર્ય કુંતાજી પાસે આવ્યા તે મનુષ્ય રૂપે જેવાં કુંતાજી હતાં તવાજ સૂર્ય થઈને આવ્યા સારે તેના અંગસંગનું સુખ આવ્યું ને કર્ણ રૂપ ગર્ભ રહ્યો. પણ જેવા સૂર્ય પ્રકાશવાન છે, તેવા પ્રકાશ સોતા આવ્યા હોત તો કુંતાજી વહી મરત ને સ્પર્શનું સુખ પણ ન આવત તથા સત્તાહિત યાદવ પાસે સૂર્ય આ વતાં તે પણ માણસ જેવા થઈને આવતા. અને વ્યારે એ સૂર્ય કુંતાજી પાસે તથા સત્તાજીત પાસે આવ્યા સારે શું? આકાશમાં નોતા. આકાશમાં પણ હતા, ને વિજે રૂપે એના એજ સૂર્ય કુંતાજીને સત્તાજીત પાસે આવ્યા. અને જેવો સૂર્યનો પ્રકાશ છે તે સર્વે એમાં છેલ્લો પણ તે નો સંકોચ કરિને માણસ જેવા થઈને આવ્યા છે, તેમ એ જ ભગવાન છે તે પોતે પોતાના દિવ્ય ભાવ સોતાજ લીવેને જો દર્શન આપે તો મનુષ્યને ઠીક ન પડે, ને એમ જાણે જો જાતે શું મુત હશે કે 'શું હશે? માટે એ ભગવાન પોતાના એશ્વર્યનો સંકોચ કરિને મનુષ્ય જેવાજ થઈને દર્શન આપે છે, ને પોતે પોતાના ધામમાં પણ વિરાજસાન છે, સારે તે મનુષ્યને દર્શનમાં સ્પર્શમાં તથા નવ પ્રકારની ભક્તિ કરવામાં આવે છે. અને જો ભગવાન મનુષ્ય જેવા ન થાય, ને દિવ્યભાવે વર્તે તો મનુષ્યને પોતામાં દેત-ધાય નહિ ને સુવાણ્ય ન પડે. જા માટે તો મનુષ્ય મનુષ્યને વિષે

હેત ધાય છે ને સુવાળ્ય ધાય છે, પણ પશુને ને મનુષ્યને હેત સુવાળ્ય થાતી નથી, અને પશુપ-
 શુને પરસ્પર હેતને સુવાળ ધાય છે કેમ કે સજાતી સજાતીમાં હેત ધાય છે, પણ વિજાતીમાં
 ધાય નહિ. તેમ ભગવાન પોતાના દિવ્યભાવનો સંકોચ કરીને પોતાના ભક્તને પોતામાં હેત ધાય
 તે સારું માણસ જેવા થઈને ભગવાન આવે છે. પણ દિવ્યભાવ જણાવતા નથી. ને દિવ્યભાવ જા-
 નાવે તો વિજાતાતપું ધાય, માટે ભક્તને પોતામાં હેતને સુવાળ્ય ધાય નહિ. તે સારું મનુષ્ય રૂપ
 એ ભગવાન ધાય છે, સારે પાતાનો દિવ્યભાવ છે તેને છપાવી રાખવો તે ઉપરજ પોતાની દટ્ટી રહે
 છે, અને છપાવતે છપાવતે કદાચિત પોતે કાંઈક કારજમાં ઉતારવા યદ જાય છે, સારે
 દિવ્યભાવ જણાઈ આવે છે, ને ક્યારેક પોતે પોતાની ઇચ્છા કરીને પણ પોતાના કોઈ ભક્તને
 જણાવે છે. જેમ શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન ભિસ્મને મારવાને ઉતાવળા યથા સારે મનુષ્ય ભાવ મુલી ગયા,
 ને પોતામાં દિવ્ય ભાવ આવ્યો તેણે કરીને પોતાના ભારને પૃથ્વી સહન કરવા સમર્થ ન થઈ.
 તથા અર્જુનને દિવ્યભાવ દેખાડ્યો, તે પોતાની ઇચ્છા દેશાહચો, પણ તે દિવ્ય ભાવે કરીને
 અર્જુનને સુખ ન ધયું ને વહુ વ્યાકુલ થઈ ગયા. પછે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને પોતાનું મનુષ્યપણે દર્શન
 અર્જુનને આપું ત્યારે અર્જુનને મુખ ધયું ત્યારે કહ્યું કે ॥ દષ્ટેદંદમાનુર્પરંતવસૌમ્યંજનાર્દન ॥

દુદાનિમસ્મીસંવૃતઃ સર્વેતાઃ પ્રકાતિગતઃ ॥ માર્ટે મનુષ્યપણે કરીને ભગવાન વરતે તોન જિવને સાનુકુલ
 પડે નહિ તો ન પડે તે સારુ એ ભગવાન મનુષ્યપણે વરતે છે. ત્યારે જે આવી રીતે નથી, સમ-
 જતો તેને મનુષ્ય માત્ર દેખીને આવડું પડે છે. અને જો એ ભગવાન દિવ્યભાવેન વરતેતો મન વા-
 વાણીને અગોચર હોય તે જિવના જાણ્યામાં આવે નહિ. માટે એ વે પ્રકારે ભગવાનને જ્ઞાન
 માં કયા છે. એવી રીતે જેણે યથાર્થ જાણ્યા હોય તેને સંશય ન થાય અને જો એમ ન સમજે
 તો સંશય જરૂર થાય. અને જે એમ કહેછે જો, મેં ભગવાનને જાણ્યા છે ને મુને નિશ્ચે છે ને જો
 તે આ વાતને સમગ્ર્યો નાધે તો તેનો નિશ્ચે કાઠો છે. કેમ કોઈક પુસ્તક શ્લોક, શિલ્પો હો-
 ય, તથા કિર્તન ગિલ્પો હોય, ને તેને પુછીયે જો તુને આ શ્લોક તથા કિર્તન આવડ્યાં સારે
 કહે જો આવડ્યાં ને કંઠથી મુખવડે કહી દેખાડે. પણ પછે યોડાક દિવસ થાય સારે તે શ્લો-
 ક કિર્તનને ભૂલી જાય. સારે એ તે ઝૂંજે એ બ્યારે એ ગિલ્પો હતો ત્યારેજ એને ઇટલો આ-
 વડ્યો નોતો. કેમ જે શ્રવણ મનને કરીને એનો દ્રઢ અધ્યાસ થઈને એના જીવમાં એ શ્લોક કિ-
 ર્તન ચોટી નોતો ગયો અને કોઈક વાતનો બાલકપણામાંજ એવો અધ્યાસ થયો હોય છે તો એ
 જવાન થાય, વૃદ્ધ થાય તોપણ તે વાતનું બ્યારે કામ પડે ત્યારે સાંભરી આવેછે, તેમ એણે ભગવાનનો

निश्चे करथो हतो त्यारेज एना निश्चयमां कसर रही गइ हती, अने जो कसर न रहो गइ

होत. ने आबो रीते प्रथमथोज अवण करिने तेनुं मनन करिने तेनो द्रढ अव्यास एना जिवमां
थयो होत तो एने कोइ दिवस संशय थात नहि. ॥ इति वचना मृतम् ॥ ४ ॥ २३० ॥

संवत १८७८ ना फागण वीद ८ अष्टमी ने दिवस श्रीजी महाराज गाम श्री पंचाला
मध्ये जिष्णुभाइना दरबारमां ओटाने विषे ढोलीया उपर विराजमान हता अने धोळो खेस
पहेयो हतो, अने गरम पोसनी राती डगली पहेरी हतो. ने मस्तक उपर धोळो फेंडो बांध्यो
हतो ने धोळी चादर ओढा हती ने पोताना मुखार्चिदनी आगळ पंमहंस तथा देश देशना
हरिभक्तनी सभा भराइने वंठी हती ॥ पछे स्वयं प्रकाशानंद स्वामीये प्रश्न पुछ्युं जे किये
ठेकाणे मान सारुंछे, ने किये ठेकाणे सारुं नथी, ने किये ठेकाणे निर्माणीणुं सारुं छे, ने
किये ठेकाणे सारुं नथी ? पछे श्रीजी महाराज बोल्यां जे जो सत्संगनो द्रोहि होय ने परमे-
श्वरनुं ने मोटा संतनुं वसानुं बोलतो होय नेनी आगळ तो मान राखवुं तेज सारुं छे. अने ते
प्रसातुं बोले द्यारे तेने तिखात्राण जेधु वचन मारुं पण विमुखनी आगळ निर्माणी थावुं नाहि
तेब रुडुं छे. अन भगवानने भगवानना संतनी आगळ तो जे मान राखवुं ते सारुं नथी ने ते-

नी आगळ तो मानने मुकीने दासानुदासे धइने निर्माणिपणे वरतुं तेज रुडु छे. ॥ इति व
ना मृतम् ॥ ५ ॥ १-३१ ॥

संवत १८७८ ना 'हागण वदी ९ नवमीने दिवस रात्रीने समे श्रीजी महारा
गाम श्री. पंचाला मध्ये जिणभाईना दरवारमां ओटा उपर 'हालीयो' दळावीने विराजेम.
हना, ने मस्तक उपर धोलो फेंडो वांच्यो हतो अने धोलें अंगरखे सहित गरम पोसनी र.
ती डगळी पहेरी हती अने धोळो खेस पहेर्यो हतो ने धोळी पळेडी ओढी हतो ने पोता.
गुंवाविंदनी आंगळ पर्महंस तथा देश देशना हरीभक्तनी रुभा भरइने वेठी हती पळे श्रीः
महाराज चोल्या जे अंमे जाकीवार सुधी विचार कर्यो ने सर्वे शान्त्रमां नजर फेरवीने जो
सारें एम जणाणुं जे श्री रुद्र'बेवो अवतार सर्वे शक्तिये जुक्त विजो कोइ मयी थयो. के.
जे विजी जे सर्वे पोतानी अनंत मूर्तियुं भिन्न भिन्न पणे रही छे, ते सर्वेनो भाव श्री रुद्र भ.
वाने पोताने विप्रे, देखाड्यो, केवा रीतें तो प्रथम पोते देवकी थकी. जनया सारें जंख, चन्न
गदा, पद्म, धारीने चतुर्भुज रूपे दर्शन दिवुं तेणे करीने लक्ष्मी पति जे वैकुंठनाथ तेनो भाव पो-
तामां जंणाव्यो. तथा माता नसोदने पोताना मुखमां विश्वरुप देखाड्युं तेणे करीने सहर

શિષ્યાં પણે કરીને અનિરુદ્ધ પુનું પોતામા જણવ્યું, તથા અઠરને જામુનાના ધરામાં દર્શન દિધાં, તેણે કરીને શોષશાયી પુનું જણવ્યું તથા અર્જુનને રણસંગ્રામમાં વિશ્વરૂપ દેખાડ્યું છે ॥ પદ્યમેળર્થરૂપાણીશતશોધસહસ્રશઃ ॥ એવી રીતે અનંત બ્રહ્માંડ દેખાડીને પુરુષોત્તમ પ-
 નું જણાવ્યું. તથા પોતે શ્રી કૃષ્ણે નહાં જો ॥ યસ્માત્કશરમતિતોહમક્ષરાદપિચોત્તમઃ ॥ અતોસ્મિલો-
 કેવેદેચપ્રાપ્તિઃ પુરુષોત્તમઃ ॥ એવી રીતે પોતે પોતાનું પુરુષોત્તમ પુનું જણવ્યું, તથાગોલોક વાસી
 ને રાધીકા સહિત શ્રી કૃષ્ણ તે તો પોતેજ હતા. અને બ્રાહ્મણના બાંઠકને લેવા ગયા, સ્યારે અ-
 ર્જુનને પોતાનું ભુમા પુરુષ રૂપે દર્શન કરાવ્યું. તથા શ્વેતાદ્રિપ વાસુદેવ તેણે તો પોતેજ એ અવતાર
 ધાર્યો હતો. તથા નરનારાયણ તો સમગ્ર ભારતને વિષે તથા ભાગવતમાં એ શ્રી કૃષ્ણેજ કહ્યા
 છે, તે માટે એ શ્રી કૃષ્ણના અવતારને વિષે તો ભિન્ન ભિન્ન પણે રહીને જો એ ભગવાનની મૂર્તિયું
 તથા શક્તિયું એશ્વર્ય તે સમગ્ર છે. માટે એ અવતાર તે બહુ મોટો થયો છે અને ત્રિજી મૂર્તિને
 વિષે ઘોટું એશ્વર્ય છે. ને એને વિષે સંપૂર્ણ એશ્વર્ય છે, માટે કૃષ્ણા અવતાર જોવો કોઈ અવતાર
 નથી. અને એ અવતાર સર્વોપરી વર્તે છે. અને વિજા અવતારે કરીને થોડી શક્તિ જણવી છે ને
 આ અવતારે કરીને સંપૂર્ણ એશ્વર્ય શક્તિયું જણવી. માટે આ અવતાર સર્વોત્કર્ષણે વર્તે છે, એ-

वी रीते जेनी प्रत्यक्ष श्री कृष्णना स्वरूपमां अचल मति होय ने ए मति कोइ दिवस व्यभि-
चारने न पामती होय ने तेनी वते कोइ कुसंगे करीने कदाचित्त कांइ अचलुं सचलुं वतांइ ग-
युं होय तो पण ते कल्याणना मार्गमार्थी पडे नहि, एनुं कल्याणज थाय, मांटे तमे सर्वे हरिभ-
क्त छो. ते पण एवी रीते जो उपासनानी द्रढता भगवाने विषे राखशो तो कदाचित्त कांइ क
अचलुं वतांइ जाशे तो पण अंतरे कल्याण थाशे. एवी रीतनी वात्तने सांभळीने सर्वे साधुं तया
हरि भक्त ते श्रीजी महाराजने विषे सर्वे कारण पणुं जाणीने उपासनानी द्रढता करता हवा.
इति वचनामृतम् ॥ ६ ॥ १३२ ॥

संवत् १८७८ ना फागण वदी १२ एकादशीने दिवस छघडी दिवस चढते
श्रीजीमहाराज गाम श्री पंचाला मध्ये जिणभाइना दरवारमां ओटा उपर ढोलीया ढळावीने
विराजमानं हता ने माथे धोळो फेंटो बांध्यो हतो, तया गरमपोसनी रातो डगळी पंहेरी ह-
ती तथा धोळो खेस पेहेरचो हतो तथा धोळी जिणी पछेडो ओढो हती, अने पोताना मुखा-
विंदनी आगळ पर्महंसनी सभा तथा देश देशना हरीभक्ती सभा भराइने बेटी हती. अने
श्रीजीमहाराज नित्यानंद स्वामी पासे श्रीमद्भगवतना प्रथम स्कंधनी कथा करावता हता तेमां

વચ.

॥ જન્માદયસ્ય ० ॥ એ શ્લોક પ્રથમ શ્રાવ્યો તેનો અર્થ કરો. સ્યારે ॥ 'યન્નાત્રિસગૌમૃપા' ॥
 एवं જે એ શ્લોકનું પદ તેનો અર્થ પોતે શ્રીજીમહારાજ કરવા લાગ્યા જે માયાના ત્રણ ગુણનો સ-
 ર્ગ જે પંચ-ભૂત દ્વિત્રિયો, અંતઃકરણને દેવતા તે ભગવાનના સ્વરૂપને વિષે ત્રિકાલમાં છેજ નહિઃ
 એમ સમજે તથા એ શ્લોકનું પદ જે ॥ ધાન્નાસેનસદાનિસ્તકુહકં ॥ કહેતાં ધામ જે પોતાનું
 સ્વરૂપ તેણે કરીને ટાલ્યું છે એ માયાના સંકટ રૂપ-કપટ જેણે એવું ભગવાનનું પરમ સત્ય સ-
 રૂપ છે તે આત્મીયક પ્રલયને અંત્યે અક્ષયધામને વિષે જેવું ભગવાનનું સ્વરૂપ અનંત એશ્વર્ય તેજ
 શુભ છે, તેવું ને તેવુંજ પ્રત્યક્ષ મનુષ્ય સ્વરૂપ ભગવાનને વિષે જાણવું, તેણે તેવું કરીને
 ભગવાનને જાણ્યા કહેવાય, અને એન પ્રત્યક્ષ ભગવાનને મુદ્દ જિત્ત છે. તે માર્યાક દ્રષ્ટિયે કરીને
 જુએ છે, સ્યારે પોતા જેવા મનુષ્ય દેવ છે, ને જેમ પોતે જન્મ્યો હોય, ત્રાલક પ્રાય, જવાન થાય,
 વૃદ્ધ થાય, ને મરી જાય તેમજ ભગવાનને પણ જાણે છે, અને સ્યારે ભગવાનના આકાંતિક સાધુના
 વચનને વિષે વિશ્વાસ લાવીને નિષ્કપટ ભવે કરીને ભગવાનના ચરણ કમલને મહે છે, સ્યારે એની
 માર્યાક દ્રષ્ટિ મટે છે, તે પછે એની એ જે ભગવાનની મૂર્તિ તેને પરમ ચૈતન્ય સતચિત
 આનંદમય જાણે છે! તે પણ ભાગંતમાં કહ્યું છે - જે ॥ સર્વેદધાતુઃપદર્થોપરસ્યદુરંતવિર્ય

સ્વરધાગણે: ॥ યોમાયયાસંતતયાનુવૃત્ત્યભજેતત્યાતંસરોજ્જગંધમ્ ॥ ઝને એ ભગવાને વિષે જે
 વાલક જવાન વૃદ્ધપણું દેખાય છે તથા જન્મ મરણપણું દેખાય છે તેતો एनो योग्य मायाये क-
 રોને દેખાય છે, પણ વસ્તુમત્તે તો ભગવાન જેવા-છે તેવાને તેવાં જ છે. જેમ નંદ વિદ્યાવાલો હોય
 તે શસ્ત્ર વાંધિને આકાશમાં હંદ્રના શત્રુ જે અશુરનાં બોધા તે સાથે વાટવા જાય પહે કટકા
 ધન હેવો પડે ને તેપહે તે કટકાને 'ભેગા' કોરેને તે નટનો સ્ત્રી વલ્લિમરે, પહે ધોડિકવારે તે નટ
 પાછો આકાશમાંધિ હાધિયાર વાંધિને જવો હતો તેવોને તેવો જ આવે ને રાજાપાસે મોજ માગે
 ને કહે જે મારિ છી લયો એવિરિત્તિ જે નટનો માયા તોપણ કોઈને કલ્યામાં આવતિ નથી
 તો ભગવાનનિ જોગમાયા કલ્યામાં કેમઆવે. ઝનેજે નટનિ માયોને જાણતો હોય તેતો એમ જાણે
 જે એ નટમરચો પણ નધિ ને વલ્ક્યો પણ નધિ જેવેછે તેવેનિ તેવાંજ છે તે ભગવાના સ્વરૂપને જે
 તત્ત્વે કરિને સમજતો હોય તેતો ભગવાને અસંદ આવિનાંશી જેવાછે તેવાજ સમજે. જેમ શ્રીકૃ-
 ષ્ણભગવાને દેહ મુક્ત્યો ત્યારે એ ભગવાંનિ પત્નીયું જે સ્વમાણિ આદિરુ હતિયું તે એ ભગવાંનના
 પેદને લેઈને વલ્કીમારિયું ત્યારે અજ્ઞાની હતા તેણે એમ જાણ્યું જે હવે એના સમ ધેગયા ને જે જ્ઞા-
 ની મના તેણે એમ જાણ્યું જે આહિયિ અંતરધ્યાન-યૈને વિજે ઠેકાણે જાણાં! છે

એમ ભગવાનને અસ્વંદુ" સમજે તે પોતે શ્રીકૃષ્ણે કહ્યું 'તે અવજાનંતિમાં મહામાનું
 પાતનુંમાર્ગીતં પરંભાવમજાનંતોમમ્ભુતંમહેશ્વરં માટં મુર્ખં' હોય તે જો ભગવાનને સાકાર સમજે
 તો કેવલ મનુષ્ય બેઠા સમજે ને જો નિરાકાર સમજેતો વિજ્ઞા આકારને જેમ માયીક જાણે
 તેમ ભગવાનના આકારને પણ માયીક જાણે ને અરૂપ 'એવું' ભગવાનનું સ્વરૂપ કલ્પે મોટું એ પ્ર
 કારનું મુલ્લેનેતો અવલું પહેછે અને જો ભગવાનને, આકાર ન હોયતો ડ્યારે અત્યંતિક પ્રલય
 હતા ત્યારે શ્રુતિયે એમ કહ્યું છે જે સપક્ષતં કહેતાં તે ભગવાન જેતે જોતા હવા ત્યારે જોયું તો
 એ ભગવાનનું નેત્ર શૌનાદિક અંબયવં સહિત-સાકાર એવું જે દિવ્યસ્વરૂપ હનુજ અને વહી એમ
 પણ કહ્યું છે જે પુરુષેણાત્મભૂતેનાવિયમાધત્તાવિયવાન એવિ રીતે પુરુષ રૂપ થઈને પુરુષોત્તમ તેણે
 માયાને વિશે વીર્યને ધારણ કર્યું ત્યારે એ ભગવાન પ્રથમજ સાકાર હતા અને એને પુરુષોત્તમ
 નારાયણ તે કાંઈક રાજ્યને અર્થે પુરુષ રૂપે થાય છે ત્યારે એ પુરુષ છે તે પુરુષોત્તમના
 પ્રકાશમાં લીન થઈ જાય છે. ને પુરુષોત્તમજ રહે છે તેમજ માંયા રૂપે થાય છે. ત્યારે માયાણું
 પણ પુરુષોત્તમના તેજમાં લીન થઈ જાય છે, ને તે રૂપે ભગવાનજ રહે છે, અને પછે એ ભગવાન
 મહત્વ રૂપે થાય છે, ને તેમજ મહત્વમાંથી યયાં જે વિજાં તલ્લ તે રૂપે થાય છે, અને પછે તલ્લનું

કાર્ય જે વિરાટ તે રૂપે થાય છે, તથા તે વિગટ પુરુષથી થયા જે બ્રહ્માદિક તે રૂપે થાય છે, તથા નારદ સનકાદિક રૂપે થાય છે. એવી રીતે અનેક પ્રકારના કારણને અર્થે બેને બેને વિશે એક પુરુષોત્તમનો પ્રવેશ થાય છે તેને તેને પોતાના પ્રકાશે કરીને લીન કરી નાંખીને પોતેજ તે રૂપે કરીને સર્વોત્કર્ષણે વિરાજમાન થકા રહે છે, અને બેને વિષે તે વિરાજમાન રહે છે. તેના પ્રકાશને પોતે ઢાંકીને પોતાનો પ્રકાશ પ્રગટ કરે છે, જેમ અગ્નિ લોઢાને વિષે આવે છે, સારે લોઢાનો જે ચિત્તલ ગુણ ને કાલો વર્ણ તેને ઢાંકીને પોતે પોતાના ગુણને પ્રકાશ કરે છે, તથા જેમ સૂર્ય ઉદય થાય છે, સારે તેના પ્રકાશમાં સર્વે તારા, ચંદ્રમાદિકનાં તેજ લીન થઈ જાય છે, ને એક સૂર્યનોજ પ્રકાશ રહે છે. તેમ એ ભગવાન બેને બેને વિષે આવે છે, સારે તેના તેજનો પરાભવ કરીને પોતાના પ્રકાશને અધિકપણે જણાવે છે અને જે કારણને અર્થે પોતે જેમાં પ્રવેશ કર્યો હતો. તે કારણ કરી રહ્યા કેડે તેમાંથી પોતે નોંખા નિસરી જાય છે, સારે તે પંડે જોવા હોય તેવા રહે છે ને તેમાં જે અધિક દૈવત જણાનું હતું, તે તો પુરુષોત્તમનું હતું એમ જાણવું. એવી રીતે સર્વના કારણ ને સદા દિવ્ય સાકાર એવા જે પ્રસક્ષ પુરુષોત્તમ નારાયણ તેની મૂર્તિને વિષે સાકાર રસની પેઠે લાગ ભાગ સમજવો નહિ, ને જેવી મૂર્તિ દિઠી હોય તેનુંજ ધ્યાન

ન, ઉપાસના ભક્તિ કરવી પણ તેથી ફાંદ પ્રથક ન સમજવું અને તે ભગવાનમાં જે સ્થાવ જાણ છે તે તો નટની માયાની પેઠે સમજવો, ને જેને આવી રીતે સમજે તેને તે ભગવાનને વિષે કોઈ રીતે મોહ ધાતો નથી. અને આ વાર્તા છે તે કેને સમઢ્યામાં આવે છે તો જેને એવી દૃઢ પ્રતિતિ હોય જે અસંતિક પ્રલય ધાય છે. ત્યારે પણ ભગવાનને ભગવાનના ભક તે દિવ્ય સા કાર રૂપે કરીને અક્ષર ધામને વિષે દિવ્ય ભોગને ભોગવતા ધકા રહે છે, અને તે ભગવાનનું રૂપ ને ભગવાનના ભક્તનાં રૂપ તે અનંત સૂર્ય ચંદ્રના પ્રકાશ સરલા પ્રકાશો જુક્ત છે, એવી જાણની જેને દૃઢ મતિ હોય તેજ આ વાર્તાને સમજી સકે અને ઇલા તેજોમય દિવ્ય મુક્તિ જે ભગવાન તે જીવના કલ્યાણને અર્થ ને પોતાને વિષે નવ પ્રકારની ભક્તિ જીવને કરવાને અર્થે ક્રપા કરીને પોતાની જે સર્વે શક્તિયું, ઐશ્વર્ય, પાપંદ તેણે સહિત ધકાજ મનુષ્ય જેલા ધાય છે. ત્યારે પણ જે ઇલા મર્મના જાણનારા છે તે ઇ ભગવાનનું સ્વરૂપ અક્ષર ધામને વિષે જીવું રહું છે તેવું જ ધર્વાને વિષે જે ભગવાનનું મનુષ્ય સ્વરૂપ રહું છે તેને સમજે છે પણ તે સ્વરૂપને વિષે ને આ સ્વરૂપને વિષે કલેશમાત્ર ફેર સમજતા નથી. અને આવી રીતે જે ભગવાનને જાણ્યા તેણે તલ્લે કરીને ભગવાનને જાણ્યા કહેવાય ને તેને માયાની નિવૃત્તિ ધક કહેવાય ને ઇમજાણે તેને જ્ઞાની ભક્ત કાહિ ઇ, ને તેને ઇકાંતિક ભક્ત કાહિ

ए. अने आजी रीते जेने प्रत्यक्ष भगवानना स्वरूपनी दृढ उपासना होय ने ते भगवानना स्वरू-
पमां कोइ दिवस माइकपणानो संशय ने धातो होय ने तेने कदाचित कोइ कुसंगने जोगे का-
रीन अथवा प्रार्थ्व कर्मने जोगेकरीने कांइ अवळुं वरताइ जाय तोपण तेनुं कल्याण आय.
अने जो आजी रीते भगवानने जाण्यामां जेने संशय होय ने ते जो उर्दू रहेता नैष्टिकब्रह्मचा-
री होयनेमहात्यागीहोय, तो पण तेनुं कल्याणधार्म्य अतिकठणछे. अने जेणे प्रथम एवो दृढ निश्चय करचो
होय, जेज्यारे आस्यंतिक प्रलंय धायछे, तेने असे पण भगवानसाकार छे एवी दृढ ग्रंथि हृदयमां पडि होयने
पछे जो तेने तेजोमय आलिंगण जे शास्त्रांमां कहुं होय तेनुं श्रवण धाय तथा एवी वार्त्ता कोइ कथकी
सांभळे तो पण तेने संशय धाय नहि, केम जे एतो एम समंज्यो छे जे भगवान तो सदा सा-
कारज छे, पण निराकार नथी. अने तेज भगवान राए, कंभादिक मूर्त्तिथुने धारण करे छे ए-
वी रीते जेनी दृढपणे समजण होय तेनी परिपक्व निष्ठा जाणवी. एवी रीते श्रीजी महाराजे पो-
ताना भक्तजननी शिक्षाने अर्थे पोताना स्वरूपनी जे अन्यन्य निष्ठा ते संबंधी वार्त्ता करी तेने
सांभळीने सर्वे परमहंस तथा हरिभक्त ते श्रीजी महाराजना स्वरूपनी ज एवी रीते निशेपे दृढता
करता हवा॥ इति वचनामृतम्॥ ७॥ २३३॥

॥ इति श्री पंचाला प्रकरण ॥

॥ समाप्त ॥

સંવત ૧૮૭૮ ના જાેષ્ટ સુદો ૨૫ પૂર્ણ માસી ને 'દિવસ સ્વામી' શ્રી સહજાનંદજી મહારા-
 જ શ્રીગામ ગઢડાં મધ્યે દાંદા સ્વાચરનાં દરવારમાં 'શ્રી વાસુદેવ' નારાયણના મંદિરની આગલ
 આયમણે વાર ઝોરડાની ઝોસરીયે વિરાજમાન હતા અને ધોલો સેસ પેહેરધો હતો અને ધોલો
 ચાદર ઝોડી હતી, અને માથે ધોલો પાંચ વાંધી હતી. અને ધોલો પુષ્પનો હાર પહેર્યો હતો અને
 ને પોતાના મુર્ખાવિદનાં આગલ મુનો મંડલ તથા દેશ દેશના હરીભક્તની સભા ભરાઈને
 બેઠી હતી, અને પોતાની આગલ પરમહંસ જાંઝ મંદંગ લેઈને ગાવતા હતા. પછે શ્રીજી મહા-
 રાજે કિર્તનીયાને કહ્યું કે 'હમણાં કિર્તન રાલો ને પ્રશ્ન ઉત્તર કરો. પછે મુક્તાનંદ સ્વામીયે
 હાથ જોડીને નમસ્કાર કરીને શ્રીજી મહારાજને પ્રશ્ન પુછ્યું કે, હે મહારાજ મોહનું શું સ્વ છે.
 અને મોહની નિવૃત્તિ ધયાનો શો ઉપાય છે. પછે શ્રીજી મહારાજ ધોડીકવાર વિચારીને પછે
 બોલ્યા કે મોહનું સ્વ તો મનને વિષે પ્રાંતિ લેવું થઈ જાય એજ બણાય છે, અને બ્યારે પુસ્પના
 હૃદયમાં મોહ વ્રધિ પામે છે સારે મનમાં વિપ્રાંતિ વિશેષ પાય છે. પછે આ કરવા જોગ્ય, અને
 આ ન કરવા જોગ્ય એવો વિવેક કરતો નથી, ને તે મોહ ધયાનું કારણ તો પ્રાંતજ અને વિચા
 ર્યું છે, ને આજ અરથ રાત હતી ત્યારે અમારે નિદ્રા ઠંડી ગઈ હતી. પછે અમે ઉત્તરાંદિ

दिशा' सामु मुख' करीने' सुता हत्ता' पछे' धुना' तारा' दिठो-धारै-एम विचार' थयो ने आतो उ-
त्तर धुछे. पण-शाछामां दक्षिण धु' कयो' छे ते' कया' हसो. पछे-अमे दक्षिण धु' जोयो' त्यारे ते
पण दिठो अने' जेम कुवा उपर पाणी सिंचवानी फालको' होय तेवी रिते वेधने बन्धे मोटो फा-
लको' दिठो ने ते फालकाना-मेरनां वे' ठेवां ते बे कोरे-धुने आडिरियां छे, जेम लकडानी थं
भ' होय ने तेमां लोढानी आरं' खुंचीने-रही होय तेमछे-अने ने फालका अपर जेम सुतरनी फ-
ळ्य बीटो होय ने ते फालकां संगथि-जेम पितलनी फुदडियु' जडियु' होय तेम सर्वे ताराने दे-
वताने नव ग्रहादीक तेनां जे स्थानक ते फालकां संगथे जडाणां छे, ते सर्वेने जोयां ने पछे सू-
र्यने चंद्र तेनां उदय ने अस्त ते एकज ठेकाणेंधीं प्रायछे ते पण जोयो, पछे अंतर द्रष्टि क-
रीने' जोयु' त्यारे नेटलुं धु' आदी' तेने ब्रह्मांडमां छे नेटलुं सर्वे पोंडमां पण दीठुं. पछे आ-
हने' विषे ने क्षेत्रज्ञ छे-तेने' पण दिठो: पछे-ते क्षेत्रज्ञमां-पुरुषोत्तम भगवान रह्या छे, तेने' पण
दिठो ते भगवानने' जोइने भगवानना स्वरूपने विषे अतिशै-वृति जोडाइ गइ. पछे समाधीमांधी
कोइ प्रकारे' निकळाणुं नही पछे' तो कोइक भक्तजने-आवीने, अमारी स्तुतिबहु करी तेनी द-
याये करीने अमारै पांछुं देहमां अवाणुं, पछे' अमारै हृदयमां विचार थयो ने अमारै ने स-

માધીમાંથી નિસરાણું તે તો દયાયે કરીને નિસરાણું પણ વિજાને સમાધીમાંથી નિસરાણું હશે, તેનું શું કારણ હશે? પહેલે અમને એ જણાણું બે એને કોઈ વિષયમાં આઝાત્તિ રહે છે, તેણે કરીને પાછું નિકળાય છે. અને મોહનું બે કારણ તે પણ પંચ વિષયજ છે, તે વિષય પણ ઉત્તમ, મધ્યમ ને કનિષ્ઠ એ ત્રણ પ્રકારના છે તેમાં બ્યારે ઉત્તમ વિષયનો પ્રાપ્તિ થાય અ- ને તેમાંથી કોઈ અંતરાય કરનારો આવે, સારે પહેલે તે ઉપર ક્રોધ થાય છે. પહેલે ક્રોધ થકી મોહ થાય છે, અને સામાન્ય પણે તો શ્રોત્રને ને ઝાઝડને સદા સંબંધ છે, અને ત્વચાને ને સ્પર્શ ને સદા સંબંધ છે. એવી રીતે પંચ જ્ઞાન इंद्रियों ને પંચ વિષયનો મંબંધ છે. માટે બે પદાર્થને સા- માન્ય પણે જોયું હોય ને તે પદાર્થમાંથી વૃત્તિને તોડીને ભગવાનના સ્વરૂપમાં રાખવી હોય તો તેમાં કાંઈ દાઝડો પડે નહિ. સહેજેજ તે રૂપ વિષયમાંથી વૃત્તિ ત્રુટીને ભગવાનના સ્વરૂપમાં રહે. અને જો સ્ત્રિયાદિકનું અતિશયે રમણીક રૂપ ઢિઠામાં આવી ગયું હોય ને તેમાં વૃત્તિ જોડાણી હોય ને પહેલે જો ભગવાનના સ્વરૂપમાં વૃત્તિ રાખવા જાય તો રહે નહિ. અને ચિત્ત પણ એક ઠે- કાણે રહે નહિ. માટે બ્યાં મુઠી રમણીક પંચ વિષયમાં ચિત્ત લોભાય છે. સાં મુઠી મોહ ટલે નહિ. અને બ્યારે એને ગમતો વિષય હોય ને તેમાં ચિત્ત તણાણું હોય ને સંત તથા ગુરુ તથા પો

તાના ઇદ દેવ જે ભગવાન તે જો નિયેધ કરે તો તે ઉપર રિસં ચડે અને તેનો દ્રોહ ધાય, પચા : ગા. પ્ર

૨

તેનું વચન મનાય નહિ. એવું જેના અંતરમાં વર્તતું હોય તેને મોહ કહિયે. તે ભગવાને ગીતામાં કહ્યું છે જે ॥ વિપય્યાનધ્યાયત ॥ પૂંસઃ સંગસ્તે પપજાયતે ॥ સંગાઠ્યં જાયતે કામઃ કામાક્રોધો ભિજાયતે ॥ ક્રોધાદ્રવતિ સંમોહઃ સંમોહાસ્મૃતિવિષમઃ ॥ સ્મૃતિ ધંશા બુદ્ધિના ઝો બુદ્ધિના ઝાત્પણ રૂપતિ ॥ માટે આ યોગી જો શ્રી કૃષ્ણ ભગવાને કહ્યાં છે, તે પરમ સિદ્ધાંત છે. જે હ્યારે શબ્દાદિક કોઈ વિષયમાં ચિત્ત લેખાણું સારે ગમે તેવો બુદ્ધિવાન હોય પણ તેની બુદ્ધિનું કાંઈ ઠેકાણું રહે નહિ. ને પદ્મ જેવો થઈ જાય છે. માટે મોહેને ઉદય ધયાનું કારણ તે વિષયમાં આશાંતિ તેજ છે. અને જેને એ વિષયમાંથી ચિત્તને ઉલ્લેહવું હોય તેને પ્રયમનો આત્મનિષ્ઠા અતિ દૃઢ કરી રાખવી જે હું આત્મા છું પણ દેહ તે હું નહિ. એક તો એ વિચાર દૃઢ કરવો. અને વિજું જે પ્રકારે જગતની ઉત્પત્તિ સ્થિતિને પ્રલય ધાય છે. તે વારતા પણ સારી પેઠે સમજવી. અને ત્રિજું ભગવાનના સ્વરૂપનું મહાત્મ અતિશો સમજવું, તે એમ વિચારવું જે પંચ વિષય છે તે તો ભગવાનના કરયા ધયા છે, માટે ભગવાનમાં નો એવી અતિ જાણું સુલ છે. શા માટે જે શબ્દ હોય તેમાં એકલું શબ્દ સંબંધી સુલ હોય પણ વિજા જે ચાર વિષય રહ્યા તેનું સુલ શબ્દમાં ન હોય. એવી રીતે સ્પર્શમાં સ્પર્શ

૫૪૨

शत्रुंज सुख होय पण वीजुं न होय. तेमज रुपमां रुप संबंधीज सुख होय. तेमज रस ने गंध तेमां पण पोत पोता संबंधीज सुख हाये पण एक विषयमां पंच विषयनुं सुख भेळुं न आवे. अने भगवाननुं ने स्वरुप छे तेमां तो सर्व सुख भेळां रहयां छे ते एक दर्शन करे तो पण ते भक्त पूर्ण काम यह जाय एवो रीते भगवानना स्पर्शोदिक पण पोताना भक्तने पूर्ण काम करे छे. अने मायोक जे विषय संबंधी रुप छे ते तो सर्व नाशवंत छे अने भगवान संबंधी रुप छे ते तो अखंड छे एवो जे भगवानना स्वरुपना माहात्मनो विचार ते पण अति दृढ करवो. ए जे नण विचार कछा तेले करीने विषयमांथी आशकी टळी जाय छे. अने ज्यारे विषयमांथी आशक्ति टळे सारे विषय सारा के नरसा तेनो भेद रहे नही. जेवी रुपवान म्यो तेवीज कुरुपवान म्यो भासे. अने तेवीज रीते पसु, पक्षी, लाकडां, छाणां, पथरा सुर्वण ए सर्वेने तुल्यपणे जुवे पण सारु पदारथ देखीने तेमां मोह न पांमे. एवो रीते पंच विषयने किशे वेंते पण सारो के नरसो एवो बुद्धीने विवे भेद रहे नही. एवं जेने वेंते तेने निर्मोही कहीए. ते श्री कृष्ण भगवाने पण गीतामां कह्युं छे ने ॥ समलोष्टाश्च मकांचनः ॥ एवां जेनां लक्षण होय तेषो भगवाननुं स्वरुप तत्व करीने जाण्युं छे अने एनेज अनन्य भक्त कहीए. अने पातिव्रतानुं अंग पण तेनुं

જ નાણવું. અને જ્ઞાની પણ તેને જ નાણવો અને ભગવાન પણ તેના જ ઉપર રાજી થાય છે, અને ભગવાને એવો ભક્ત અતિશય વાહલો છે. તે ભગવાને ગિતામાં કહ્યું છે કે ॥ પ્રિયો હિ જ્ઞાનિનોત્પર્થમહં સચમમાપ્રિયઃ ॥ માટે એવા જે પ્રતિવૃત્તાના અંગવાળા ભગવાનના ભક્ત છે તે જ ભગવાને અતિશય વાહલા છે, અને તે પ્રતિવૃત્તાનું અંગડાહ્યાને જ આવે એમ નથી જોને સ્વપ્ન હોય તેને સૈનિ આવે. જેમ આ સંસારમાં મોઢી ત્રી હોય તે પ્રતિવૃત્તા હોય અને ડાહો ત્રી હોય ને તે વ્યભિચારણીયું હોય, માટે ડાહ્યા મોઢાના કાંઈ મેઢ નથી. એતો જોને કલ્યાણનો સ્વપ્ન હોય તે પ્રતિવૃત્તાનું અંગ રાખીને ભગવાનની ભક્તી કરે છે. અને જે એવી રીતે સારા નરસા વિષયમાં સમાન બુદ્ધિ થાય તે તો નાણે જે એક દિવસે જ એમ કરી લેવું નિર્મોહી થાવું એમ ઉતાવેલ એ કામ થાવું નથી, એતો હલ્લે હલ્લે આદર રાત્રે તેને થાય છે. જેમ કુવાના કાંઠા ઉપર પથરો નાંખ્યો હોય તેમાં પાણી સિંચતાં દોરડી નરમ હોય તો પણ વણેકાઢે કરીને તે પાણામાં કાપા પાડે છે અને બોલેાહાનો સાંકળે કરીને સંધે તો પણ ઉતાવળો એવો કાપો ન પડે. માટે કલ્યાણને અર્થે જોને, જતન કરવું તેને વિષયમાંથી આ શક્તિ ટાળવી. અને વિષે આ કલ્યાણને અકલ્યાણ જાવું નહિ. એવી રીતે ગિતામાં પણ કહ્યું છે કે ॥ અનેક જન્મ સંસિ-

દુસ્તતૈયાંતિપરાંગતે ॥ માટે એમ વિચારવું જો આ જન્મે જેટલી વિષયમાંથી આશક્તિ ટકડો

તેટલી ટાંઝવી છે, અને એમ કરતાં જો કાંઈક રહી ગઈ તો ત્રિજે જન્મે કરીને ટાંઝવી છે. પણ ભગવાનના અક્ત છડાવે તે નરક ચોરાશીમાં તો લાવું નથી. એવી રીતે ભગવાનનાં મક્તને હિમત રાખીને ધિરે ધિરે મોહનું મૂલ્ય ઊઠાડીને આદર રાખવો. અને ડ્યાં સુધી સારા ને નરસા એ બે વિષય તુલ્ય ન જણાય ત્યાં સુધી એ ભગવાનનો મંક સાધન દશમાં કહેવાય, અને સારા નરસા વિષય તુલ્ય માસે ત્યારે એ મંક સિદ્ધ દર્શાવે પામ્યો જાણવો. અને ડ્યારે વિષયમાંથી આશક્તિ મુકીને સિદ્ધ દર્શાવે પ્રમેદ છે, ત્યારે એ ક્રતાર્થ થયો જાણવો. અને વેદ, શાસ્ત્ર પૂરાણ, હિતિહાસ, એ સર્વે ગ્રંથોનો એ જ ગતિાર્થ છે. આ જો અમે વાત કરી છે તે સર્વે જ્ઞાત્રનું રહસ્ય છે, માટે આ વાર્તાને સર્વે હરીમંક દટ કરીને રાખાંજો ॥ હિતિ વચનામૃતમ્ ॥ ૧ ॥ ૩૪ ॥

સંવત ૧૮૭૮ના શ્રાવણ સુદિ ૩ ત્રિજને દિવસ સ્વામી શ્રીસહજાનંદજી મહારાજશ્રી ગઢડા મધ્યે દાદાજીચરના દરવારમાં શ્રીવાસુદેવ નારાયણના મંદિર આગળ રેશમના ચાકલા ઉપર વિરાજમાન હતા. અને સર્વે શ્રેષ્ઠ વસ્ત્ર ધારણ કર્યાં હતાં. અને પોતાના મુલાવિદની આગળ મુની તથા દેશ દેશના હરીમંકની સમા મરાઈને બેઠા હતાં; ને મુની જાંઝ મુંદંગ લેઈ

ને ગાવતા હતા. પછે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું કે કિર્તન રાखો ઝામે વાત કરીએ છીએ. એમ કહીને શ્રીજીમહારાજ બોલ્યાં કે તેને આત્મીય કલ્યાણ પામવું હોય, ને નારદ સનકાદિક જેવા સાધુ થાવું હોય તેને એમ વિચાર કરવો કે આ દેહ છે તના વિષે જીવ રહ્યો છે, અને ઇંદ્રિયું ઝંતઃકરણ છે તે જીવ સાથે વલગી રહ્યાં છે, અને એ ઇંદ્રિયોને ઝંતઃકરણ છે તે બાહેર પણ પંચ વિષયમાં વલગી રહ્યાં છે, તે ઝજાને કરીને જીવ, ઇંદ્રિયો ઝંતઃકરણને પોતાનું રૂપ માને છે પણ વસ્તુગત્યે જીવ, ઇંદ્રિયો ઝંતઃકરણથી નોંચ્યો છે. અને પંચ વિષય છે તે ઝંતઃકરણથી નથી નોંચતા. ઇંદ્રિયો ઝંતઃકરણને ઝંતઃકરણને વિષે પંચ વિષયની એકતા બણાય છે. અને વિષયની ને ઉત્પત્તિ તેતો ઇંદ્રિયું થકી થાય છે પણ ઝંતઃકરણમાંથી નથી થતો. જેમ અતિશે તડકો હોય, અથવા ટાડ હોય, તેનો પ્રથમ વાહાર ઇંદ્રિયું સંબંધ થાય છે, પછે ઇંદ્રિયુંદારે કરીને શરીરને માંહિલીકોરે તેનો પ્રવેશ થાય છે પણ એની ઉત્પત્તિ માંહિલી કોરની નથી. એતો વહારેથી ઉત્પન્ન થઈને માંહિલીકોરે પ્રવેશ કરે છે. તેમ પંચ વિષય છે તે પ્રથમ ઝંતઃકરણમાંથી ઉપજતા નથી એતો પ્રથમ ઇંદ્રિયુંને વહાર વિષયનો સંબંધ થાય છે ને પછે ઝંતઃકરણમાં પ્રવેશ કરે છે. માટે જેમ વાહાર જેમ ગુંમડું થયું હોય તેને

ઔષધ ચોપેડે સારેજ કરાર ધાય પણ કેવલ વારતા સાંભળે કરાર ધાય નહિ. અને હેમ ધુ-
 ધા પોપસા લાગી હોય તે પોધે પિથેજ નિવૃત્તિ ધાય, પણ અન્ન જલની વાત કરે નિવૃત્તિ ન
 ધાય. તેમ પંચ વિષય સ્પર્શ જે રોગ છે, તે તો તેનું બ્યારે ઔષધ કરીયે સારેજ નિવૃત્તિ ધાય.
 તે ઔષધની રીત એમ છે જે બ્યારે ત્વચાને ક્રિયાદિક વિષયનો સ્પર્શ ધાય છે, સારે ત્વચાદ્વા-
 રે ધહને અંતઃકરણમાં તેનો પ્રવેશ ધાય છે. અને અંતઃકરણદ્વારે ધહને જિવમાં પ્રવેશ કરે છે.
 મૂળ ધકી વિષયની ઉત્પત્તિ જિવમાંથી પણ નથી, અને અંતઃકરણમાંથી પણ નથી. અને જે
 જે વિષય અંતઃકરણમાંથી સ્ફુરતા હશે, તે પણ પૂર્વ જન્મને વિષે વાહારથીજ હંદ્રિયું દ્વારે કરી-
 ને આઢ્યા છે. માટે વિષય ટાઢ્યાનું એજ ઔષધ છે જે ત્વચા કરીને ક્રિયાદિક પદાર્થનો સ્પ-
 ર્શ તજવો, જે નેત્રે કરીને તેનું રુપ ન જાંવું, અને જિભા કરીને તેની વાત ન કરવી, અને કાન
 કરીને તેની વાત ન સાંભળવી, અને નાડીકા કરીને તેનો ગંધ ન લેવો. એવી રીતે પંચ હં-
 દ્રિયો દ્વારે વિષયનો સ્થાગ દહ રાખે તો વાહારથી વિષયનો પ્રવાહ માંહિએકોરે પ્રવેશ કરે
 નહિ. જેમ કુશમાં પાણીની સેર આવતી હોય પહે તેને ગોદહાના ગામ ભરી ને વંધ કરે સારે
 તે કુવો-ગલાય. તેમ વાહ્ય હંદ્રિયને નિયમમાં રાખવે કરીને વાહ્ય વિષયનો અંતઃકરણમાં પ્રવેશ

न थाय. अने जेम उदरमां रोग' थयो होय ते तो' उदरमां औपध जाय सारिज टळे. तेम प्र-
थमथी जे इंद्रि दूरे करीने विषय अंतःकरणमां भराणा होय ते तो आत्मविचार करीने टा-
ळवा, ते आत्म विचार एम करवो जे हुं आत्मा छुं, ने मारे विषे इंद्रियो अंतःकरणो सं-
बंध नथी, एम दृढ विचार करीने चैतन्यन विषे भगवाननी मुक्ति धारीने अने पोताना आत्म
सुख वते करीने पूर्ण रहेवुं. जेम कुवोजळे करीने पूर्ण भराणो होय सारे जे बाहेरथी
पोतामां सेर्यु आवती होय तेने पोतानुं पाणी ठेली राखे छे, पण मांहीली कोरे ते सेर्यु-
ना पाणीनो प्रवेश करवा दे नाहि. अने जो उलेचाइने ठालो थाय तो सेर्युनुं पाणी बाहार-
धी मांहि आवे. एवी रीते आत्म सुखे करीने मांहीलीकोरे पूर्ण रहेवुं. अने बाहार पंच इं-
द्रियुंद्वारे विषयनो मार्ग बंध राखवो. एज कामादिकने जित्यानो दृढ उपाय छे, पण ए विना
एकला उपवासे करीने कामादिकनो जय धातो नथी. माटे आ विचार दृढ करीने राखजो.
॥इति वचना मृतम् ॥ २ ॥ २५५॥

संवत् १८७८ ना भावण शुद्धी ४ चौथ्यने दिवस स्वामी श्री सहजानंदजी महारा-
न श्री गढडा मध्ये दादा स्वाचरना दरवारमां श्री वासुदेव नारायणना मंदिर आगळ चाक-

ળા ઉપર વિરાજમાન હતા, અને સર્વે શ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યાં હતાં અને પોતાના મુખાવિંદ-
 ની આગળ પર્મહંસ તથા દેશ દેશના હરિભક્તની સભા ભરાઈને બેઠી હતી. ને પોતાની આગ-
 લ પર્મહંસ જાંઝ મુઢંગ લેઈને કિર્તન ગાતા હતા. પહે શ્રીજી મહારાજ નેત્ર કમળાંન સારે વ-
 રિને સૌને ત્હાના રાસીને બોલ્યા બે મોટરા પર્મહંસ તે આંગળ આંધો વાત કરવી છે.
 એમ કંહીને શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા બે, જે ભગવાનને મજતા હોય તેને મોટી પદવી પામવાના બે
 ઉપાય છે અને પડયાના બે ઉપાય છે, તે કહાયે હોઈએ. બે એક તો રસિક માર્ગે કરીને ભગ-
 વાનની ભક્તિ કરવી અને બિલ્લો આત્મજ્ઞાન, એ બે મોક્ષ પામ્યાના પણ માર્ગ છે, અને પડયા-
 ના પણ છે. તમાં રસિક માર્ગે તો હજારને લાખું પહોં ગયા છે. અને ભગવાનને તો કોઈક પા-
 મ્યો હશે. ને મોટા મોટા આચાર્ય થયા તેણે પણ રસિક માર્ગે કરીને ભક્તિ કરાવી છે પણ તે-
 માં વગાડ વણાને થયો છે, ને સારુ તો કોઈકને થયું છે. કાંજે રસિકપણે કરીને ડ્યારે મ-
 ગવાનનું વર્ણન કરે સારે ભગવાન મેહું રાધિકાજી તથા લક્ષ્મીજી તથા તેની સહિયું તેનું પણ
 વર્ણન આવે. અને ડ્યારે શ્રિયુંનું વર્ણન આવે સારે તો તેના અંગોઅંગનું વર્ણન થાય, સારે વ-
 ર્ણના કરનારાનું મન નિર્વિકાર કેમ રહે. અને હૃદયિયું તો એજ સ્વભાવ છે જે સારા વિષય

હોય તે ઉપરજ પ્રિતિ હોય. અને રાધીકાજીને લક્ષ્મીબી તેના જેવું ત્રિલોકોમાં કોઈ સ્થાનું સ્વ
 હોય નહિ, અને એના જેવી કોઈની વોલી પણ મોઠી ન હોય, અને એના દેહનો સુગંધ પણ અ-
 તિશે હોય માટે એવા સ્વને દેહીને અથવા સાંભળીને કિયે પ્રકારે મોહ ન થાય, એ તો થાયજ.
 અને લેશ માત્ર જો મન વિકાર પામે તો તે કલ્યાણના માર્ગમાંથી પડ્યો. માટે રસિકની રિતે
 જે ભગવાનને મહે તેને એ મોટું વિદ્ય છે. અને વ્રત્ત જ્ઞાનમાં તો આવી રીતે અવલું સમજાય છે
 જે જ્ઞેત્રત્ત્વ છે તે જ્ઞમઠ્ઠિપુરુષ પેધાય છે અને પછે તે જ્ઞત્રત્ત્વ ત્રહ્મા વિઠ્ઠુરુ પેધાય છે ને પછે તે જ્ઞત્રત્ત્વ સ્થાવર જંગમ
 સ્ત્રોધાય છે. અને તે સ્થાવર જંગમ રૂપે જ આકાર તેને વિપરિત્ત જોડી વેત્તે સ્વે પણ વ્રત્ત્વ થાય છે, એવી રીતે વ્રત્ત જ્ઞા-
 નને અવલું સમજીને પછે સમજનારો પોતાના જીવને પણ ભગવાન જાણે છે, સ્વારે એમ સમજનારાને
 ઉપાસનાનો ભંગ થયો. માટે એ પણ ભગવાનના માર્ગે થકી પડ્યો. એવી રીતે વ્રત્ત જ્ઞાનમાં પણ ઉ-
 પાસનાનું ઘંડન થાય એ મોટું વિદ્ય છે. કાંજે સમજી સમજીને સર્વના કારણ ને સર્વના સ્વામી
 એના જે ભગવાન તેનું જ ઘંડન થયું. માટે એમ સમજનારો પણ કલ્યાણના માર્ગે થકી પડ્યો
 જાણવો. અને એ વે માર્ગ છે તે કલ્યાણના છે અને એ વેમાં વિદ્ય પણ અતિ મોટાં છે, માટે
 જે કલ્યાણને દન્ત્તો હોય તેને કેમ કરવું? એ પ્રશ્ન છે તેનો ઉત્તર કરો. પછે સર્વે પર્મહંસ

विचारीनें रह्या पण कौइयीं उत्तर न ययो. पळे श्रीर्जीमहाराज वौल्या जे एनो उत्तर तो ए छे जे जेम पोतानी माता होय अथवा वेहेन होय तथा दिकरी होय, ते घणी रुपवान होय तो पण तेने देखीने मनने विपे विकार धातो नथी. तेमज तेने साथे बोले छे, स्वर्श करे छे तोपण मनने विपे लेशमात्र विकार धातो नथी. एवी रीते भगवानना भक्त जे बाइयुं होय तेने विपे मा, बोन ने दिकरी तेनी बुदि रहेतो कौइ रीते विकार धाय नहि अने रसीक मार्गे करीने भगवानने भजिने अभयपदनेपामे अने ड्यारे एम न समजे अने कौइ मोटाभगवानना भक्तबाइयुं होय तेने देखीने अवळुं समजे त्यारे एने मोठो होप लागे अने जे अन्य स्त्रीने देखवे करीने होप लाग्यो होय ते तो भगवानना भक्तने दर्शने करीने टळे छे, अने भगवानना भक्तने जोइने जे होप लाग्यो होय तेने टाळ्यानो उपाय शास्त्रमां फह्योज नथी. तेमज भगवाननो भक्त जे पुरूप होय तेने देखीने जे स्त्री अवळुं समजे तेने पण ए पाप धर्की कौइ काळे छूटाय नहि ॥ त्यां श्लोकः ॥ अन्य क्षेत्रकृतं पापं तिर्यक्षेत्रे विनश्यति ॥ तिर्यक्षेत्रकृतं पापं वज्रलेपे भविष्यति ॥ २ ॥ ए श्लोकनो अर्थ एछे जे विजे ठेकाणे पाप कर्तुं होय, ते तो भगवान के भगवानना भक्तपासे गये छूटे. अने भगवान ने भगवानना भक्त पासे जइने जे पाप करे, तेतो तिर्य क्षेत्रनुं पाप छे.

તે વચ્ચે પાયા છે. માટે જોને રસીક માર્ગ કરીને ભગવાનને ભજવા હોય તેને તો જે રીતે ઝમે
વાત કરી તેવી રીતે નિર્દોષ બુદ્ધિ રાખવી. હવે જે બ્રહ્મજ્ઞાનનો માર્ગ છે તેમાં તો એમસમજવું જોજે
બ્રહ્મજ્ઞેતેતો નિર્વિકાર છે ને નિરંજન છે માટે એ વિકારને પામે નહિ ને એના અંશપણ થાય નહિ અત્રે એ બ્રહ્મને જે સર્વરૂપે
કહે છે તેનું તો એમ છે જે એ બ્રહ્મ જે તે પ્રકાર તપ્તપુરુષ આદિક સર્વેના કારણ છે ને આધાર છે, ને સર્વને વિષે અંતર્યા
મી શક્તિ એ કરીને વ્યાપક છે, માટે જે કારણ ને આધાર ને વ્યાપક હોય તે કારણ થકી પ્ર-
ધક હોય નહિ. એમ સમજાણે તો જોને એ બ્રહ્મને શાસ્ત્ર જે તે સર્વ રૂપે કહે છે, પણ એ બ્રહ્મજ
વિકાર પામીને ચરાચર જિવરૂપે થઈ ગયા એમ ન સમજવું. અત્રે બ્રહ્મ થકી પરબ્રહ્મ જે પુરુષોત્તમ
નારાયણ તે નોત્વા છે, ને બ્રહ્મના પણ કારણ છે, ને આધાર છે, ને પ્રેરક છે એમ સમજીને પો
તાના જિવાત્માને એ બ્રહ્મ સંગાથે એકતા કરીને પરબ્રહ્મની સામી સેવક ભાવે ઉપાસના કરવી
એવી રીતે સમજે સારે બ્રહ્મજ્ઞાન છે તે પણ પરમ પદને પામ્યાનો નિર્વિઘ્ન માર્ગ છે ॥ કહાંતે વચના
મૃતમ્ ॥ ૩ ॥ ૨૩૬ ॥

સંવત ૧૮૭૮ ના આવળ મુહૂર્ત ૫ પંચમીને દિવસ સ્વામી શ્રી સહજાનંદજી મહારાજ
શ્રી ગઢડા મધ્યે દાદા સ્વાચરના દરવારમાં આથમણે ચાર મેડીની ઓશરિયે વિરાજમાન

વચ.

હતા અને સર્વે શ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યા હતાં ને પોતાના મુર્ખાવિદનો આગળ પર્મહંસ તથા દેશ
 દેશના હરીભક્તની સમા ભરાઈને બેઠી હતી, ને પર્મહંસ ટુકડ, સરોદા, સતાર વગાડીને મ-
 લાર રાગનાં કિર્તન ગાતા હતા. પછે શ્રીજી મહારાજે કહ્યું છે કિર્તન ગાવાં રહેવા યો. હવે તો
 યમધરની વાત્તાં કરીએ. પછે પર્મહંસે કહ્યું જે સારું મહારાજ. પછે શ્રીજી મહારાજે પ્રશ્ન ક-
 ર્યું જે શાસ્ત્રમાં કહ્યા એવા જે ધર્મ પાલતો હોય, અને ભગવાનની ભક્તિ પણ કરતો હોય ને તેને
 એવો આપતકાલ આવે જે ભક્તિ રાખવા જાય તો ધર્મ જાય ને ધર્મ રાખવા જાય તો ભક્તિ
 રાખ્યે રાજી હોય તો ભક્તિ રાખવી, અને જો ધર્મ રાખ્યે રાજી હોય તો ધર્મ રાખવો.
 સારે શ્રીજી મહારાજે કહ્યું જે જેને પ્રગટ ભગવાન મળ્યા હોય તેને તો જેમ ભગવાન રાજી હોય
 તેમજ કરવું એ ટિકાઈ, પણ જ્યારે ભગવાનનું પરીક્ષણું હોય ત્યારે કેમ કરવું? પછે મુક્તનાંદ સ્વામીએ
 ઉત્તર કરવા લાગ્યા પણ થયો નહિ. પછે શ્રીજી મહારાજે કહ્યું જે જ્યારે ભગવાન પરીક્ષ હોય
 ને આપતકાલ પડે ને કાંઈ ન રહે ત્યારે તો ભગવાનનું એક અંધારું ચિત્તવન કરવું તો એ ભગવાન
 ના માર્ગે થકો પડે નહિ. પછે વઢી શ્રીજી મહારાજે પ્રશ્ન પુછ્યું જે જે ભગવાનનો મહિમા અતિ ઓ

- मजतो होय तेंसे करीने एम नाणे बेगमे ते टळां पाप कर्यां होय ने जो भगवाननुं एकनाम लीधुं होयतो सर्व पाप वळीने भस्म थड जाय एवं महात्म समजतो होय तेने कंइ रीत्ये समजे त्सार धर्म मांथी डगाय नही? पळे मुक्तानंदस्वामीये ए प्रश्ने उत्तर करवामांडिया पण थयोनही, पळे श्रीजी महाराज बोल्याजे जे भगवाननो महिमा अतिशे जाणतो होय तेनेतो आवी रीते समजाय त्सार धर्ममां रहेंगाय जे महारेतो अखंड भगवाननुं चितवन करीने एकांतिक भंक्त थावुंछे अने अने जो कांम, क्रोध, लोभादीक, विकारने विशे महारी वृत्ति जाशेतो मारे भगवानना चितवनमां ए टलो विक्षेप थाशे एम जाणीने कुमार्ग थकी अतिशे जड रहेंतो रहे. अने अधर्मेने विपे कोइ काळे प्रवर्तेज नहि एवी रीते समजे तो भगवाननुं महात्म आतिशे समजतो होय तोपण धर्म-मांथी कोइ काळे पडे नहि, अने भगवाननुं जे अखंड चितवन थावुं ते कांइ थोडो वात न-धि. भगवाननुं चितवन कारतां कारतां देह मुके तो ते अति मोटी पदवीने पांमे छे. पळे ब्रह्मा नंद स्वामीये पुत्र्युं जे एम जाणीए छीए, तोपण अखंड चितवन रहेनुं नथी एनुं शु कारण छे? पळे श्रीजी महाराज बोल्या जे एक तो अखंड चितवन थाय एवी अद्वा जोईए, अने ड्यारे एवी अद्वा न होय त्सार ते टळुं महात्म बाण्यामां पण ओछ पळे अने ब्यारे महात्म बा-

પ્યામાં ઓછચહે સારે ભગવાનના સ્વરૂપના નિશ્ચેમાં પણ એટલો ઓછપહે, માટે જો ભગ-
 વાનના સ્વરૂપનુ માહાત્મ તથા શ્રદ્ધા હોય તો અશ્વંડ ચિંતવન થાય. તે માહાત્મ એમ જાણવું જે
 ભગવાન તો જેવા પ્રકૃતિ પુરુષ થકી પરછે તેવાને તેવાજ પ્રકૃતિ પુરુષમાં આવ્યા છે, તોપણ પ્ર-
 તાપે જુક્ત છે અને પ્રકૃતિ પુરુષનું કારબજ જે વ્રહ્માંડ તેને વિષે આવ્યા છે તોપણ ભગવાન તે-
 વાને તેવા પ્રતાપે જુક્ત છે પણ ભગવાનની મુત્તિને વિષે કોઈ રીતે માયાનો લેશ અડતો નથી.
 જેમ અન્ય ધાનુછે, ને સોનું પણ છે, તેને ખેઝાં કરીને પૃથ્વીમાં હાંટે તો સોના વિના અન્ય ધા-
 તુ છે તે સર્વે ઘણેક કાલે કરીને ધુલ મેલાં ધુલ થઈ જાય છે. અને સોનું હોય તેતો જે-
 મ પૃથ્વીમાં રહે તેમ વૃદ્ધી પામે પણ ઘટે નહિ, તેમ ભગવાન અને વીજા જે વ્રહ્માદિક દેવ તથા
 તથા મુની તે કાંઈ સરસા નથી, કેમ જે બ્યારે વિષય સ્પી ધુલનો જોગ થાય સારે ભગવાન
 વિના વિજા ગમે તેવા મોટા હોય તોપણ વિષયમાં એક રસ થઈ જાય. અને ભગવાન તો મનુષ્ય
 જેવા જાણાતા હોય તોપણ એનો માઈક પદાર્થ બાધ કરવા સમર્થ થાય નહિ અને ગમે તેવા વિ-
 પય હોય તો તેમાં કોઈ દિવસ લોપાય નહિ. એવું ભગવાનનું અલોકિક સામર્થ્ય છે, એમ ભ-
 ગવાનનું મહાત્મ જાણેતો તેને ભગવાનનું અશ્વંડ ચિંતવનથાય અને ચ્યાંસુધી વિષયનો લીધોલેવાય

त्यांसूची ए भक्तेभगवाननो अलौकिक महिमाजाण्योजनधी अने जो उदुवजि हता तेने भगवाने
 एम कहेंजे उदुव हुं थकी अणुमात्र नुन्य नधी ते शामटे जे उवदुजीये अलौकिक भगवान
 नुं महात्म जाण्यु हतुं ने पंच विषयना लीधालेवाणानोहोता अने जेने भगवानो महिमा समजा-
 यछे तेने राज्य होय अथवा भीखमागी खाय ते वेय सरखु वर्त्ते अने वाळक स्त्रीअने सोळ
 वरसनी स्त्री अने एशी वरसनी स्त्री ते सर्वेमां सरखो भाव वर्त्ते अने जे संसारमां सारुं नरसुं
 पदार्थ होय ते सर्वेमां सरखी भावना रहे पण सारापदार्थमां पतंगायानी पठे अंजाइ जाय नही
 अने भगवानना बीजा कोइ पदार्थमां लोभायनहि. एक भगवाननी मुर्त्तिमांज लोभाय अने अने
 वि रिते जे वर्त्ततो होय ते भक्त गमेतेवा मोटा बीपय होय तेमां वंधाय नहि. अने जो एवो मर्म
 न समजाणो होय तो फाटी लंगोटा तथा तुंवडी तेमांथी पण मनने उखेडुवुं महा मुशकल छे,
 मोटे आवी रिते भगवाननी मुर्त्तिनुं माहात्म जाण्या विना कोटी साधन करे तोपण भगवाननी
 मुर्त्तिनुं अखंड चितवन थातुं नधी अने जे भगवानना स्वरूपनो महिमा जाणे छे, तेनेज भगवा-
 ननुं, अखंड चितवन थाय छे ॥ इति वचनामृतम् ॥

संवत् १८७८ ना यावण वदि ७ सांतमने दिवस स्वामी श्रीसहजानंदजी महाराज

श्री गढडा मध्ये दादाखाचरना दरवारमां श्री वामुदेव नारायणना मंदीर आगळ ओटा
 उपर चाकळी नंखावीने विराजमान हता, अने सर्वे श्वेत वस्त्र धारण कर्यां हतां अने पोताना
 मुखारावेंदनी आगळ मुनी तथा देश देशा हरिभक्ती सभा भराइने वेडी होती. अने मुनी
 ताल, मृदंग लेइने किंचिने गावता हता. पळे श्रीजी महाराज नेत्र कमळी साने करीने ते कि
 र्त्तन रखावीने बोल्या जे सर्वे सांमळो एक वात करीए छीए जे, जे भगवानना भक्त होय तेने
 एक पतिवृत्तानो धर्म राखवो, अने बीजु सुरविरपणुं राखवुं. जेम पतिवृत्ता स्त्रि होय तेने पोता
 नो पतिवृत्त होय, तथा रोगी होय, तथा निर्धन होये, तथा कुरूप होय, पण पतिवृत्ता स्त्रिनु म
 न कोइ बीजा पुरुषना रुडा गुण देखीने डोलेज नाहि. अने जो रांकनी स्त्री होय ने तेजो पति
 वृत्ता होयतो मोटो राजा होय तोपण तेने देखीने पतिवृत्तानुं मन चळे नही. एवीरीते भगवानना भक्तेने प
 तिवृत्तानो धर्म भगवानने विषे राखवो अने पोताना पतिनुं कोइ वसातुं बोले ते ठेकाणे कायर
 धइने गळी जातुं नही, अतीशे सुराविर थइने जवाप देवो, पण पाजी पलावनी छायां भग-
 वानना भक्तेने दवावुं नही. एवीरीते सुराविरपणुं राखवुं. अने लोकमां एम कहे छे जे सा-
 धुने तो समदष्टो जोइए पण ए शास्त्रानो मतनधी केम जे चारदसनकादिक ने धुम्रहलादादिक

तेमण भगवाननो ने भगवानना भक्तनो पक्ष राख्यो छे पण विमुखनो पक्ष कोणे राख्यो नथी. अने जे विमुपनो पक्ष राखतो हजो ते आ बन्मे अथवा बीजे जन्मे जातो जरूर विमुख था- शे. मोटे जे भगवानना भक्त होय तेने जरूर भगवदिनो पक्षराख्यो जोइएअने विमुपनो पक्षस्यागी जोइए. आ अमरीवाती तेसर्वे आति दृढकरीने राखजो. ॥ इतिवचनमृतम् ॥ ५॥ १३८ ॥

संवत् १८७८ ना आषण सुदी ८ अष्टमीने दीवसे स्वामी श्री सहजानंदजी माहारा ज श्री गढडा मध्ये दादाखाचरना दरबारमां श्री वासुदेव नारायणना मंदीर आगळ बोदे उपर विराजमान हुता अने सर्वे श्वेत वस्त्र धारण करयां हुतां अने पोताना मुखविंदनी आगळ पर्महंस तथा देश देशना हरी भक्तनी सभा भराइने वेठी हती ने पर्महंस ताल, मृदंग. लेडने कीर्तन गाता हुता. पळे श्रीजिमहाराजे कन्हू जे कीर्तन राखो हवे भगवानो वात्सी करीए. पळे सर्वे मुभी हाथ जोडने वेठा. पळे श्रीजी माहाराज बोल्या जे-आ संसारमां केटलाक पवन सरखा जीव होय ते एम के छे जे गंगाजीनुं पाणी ने बाजुं पाणी ए वे सरखां बणाय छे ने शालग्राम ने बीजा पहाणा ते सरखा बणाय छे ने तेमज तुलसी ने बिजां जाड ते सरखां बणाय छे ने ब्राह्मण ने शुद्र ते पण सरखाबणाय छे अने ठांकोर

જીની પ્રસાદી ઝંન ને બીજું ઝંન તે બે સરખાં જણાય છે એકાદશીને દિવસ મૂલ્યા રહ્યા ને
 વિને દિવસે મૂલ્યા રહ્યા એ બે સરખાં જણાય છે ને સાધુ ને અસાધુ વૈય સરખાં જણાય છે તે
 માટે આ વિધી નીપેધનો જે વિભાગ તે મોટા પુરુષે તેણે જા સારુ શાસ્ત્રમાં કહ્યો
 હશે? એમ હુમ્મતિવાલા જે જીવ છે તે કહે છે. માટે સર્વે સંતને ઝમે આ પ્રશ્ન પૂછીએ છીએ જે
 એ વિધી નિપેધનો વિભાગ મોટા પુરુષે શાસ્ત્રમાં કહ્યો છે તે સાચો છે કે કલ્પિત છે? તે એ પ્રશ્ન
 નો ઉત્તર નાના નાના પર્મહંસ હોય તે કરો પછે નાના પર્મહંસ હતા તે બોલ્યા જે વિધી-
 નિપેધનો ભેદ તો સસ્ય છે ને એમ ન હોય તો સ્વર્ગ નર્ક કેને માથે કેવાય પછે
 શ્રીત્રી માહારાજ બોલ્યા જે નાના છે પણ સારા દિશં ઉપર સમજ છે. એમ
 કહીને શ્રીજીમહારાજે એનો ઉત્તર કરવા માંડ્યો જે મોટા પુરુષે જે શાસ્ત્રમાં પ્રતિપા-
 દન કર્યું છે તે સર્વે સસ્ય છે. સાં દર્શાંત છે જેમ કોઈક મોટો શાહુકાર હોય ને તે કોઈને હુંડી
 લખી આપે સારે કાગલમાં તો એકે સૌયો જણાતો નથી, પણ સૌયા સાચા છે. તે ડ્યારે એ
 હુંડી જે શાહુકારના ઉપર લખી હોય નેને આપે સારે એ હુંડીમાંથી રૂપયાનો ઢગલો થાય છે.
 તેમ મોટા પુરુષની આજાણ કરીને જે ધર્મ પાઠે સારે હમણાં તો કાંઈ વિધિનિપેધમાં વિપેક્ષ

જાણતું નથી પણ અંસે મોટા પુરુષની આજ્ઞાના પાઠનારાનું કલ્યાણ થાય છે. જેમ હુંડીમાંથી રૂપ્યા નિસરે છે તેમ. અને જે સમયે શાહુકારે હુંડી લેતી હોય અને તેનો વિશ્વાસ ન કરેતેને મુર્ખ જાણવો. અને તેને શાહુકારના પ્રતાપની સ્ખરજ નથી. તેમ નારદ, સનકાદિક, વ્યાસ વા લભીક કલ્યાણિક જે મોટા પુરુષ તેના વચનનો જેને વિશ્વાસ નથી તે નાસ્તીક જાણવો ને મહા પાપિષ્ઠ જાણવો, અને વહી જે નાસ્તીક મતિવાળો હોય તેને એમ સમજાય છે જેત્રિજા પાહાણમાં ને ઠાકોરજોની મૂર્તિમાં શો ફેર છે? સર્વે પહાણા એક સરખા છે. ને પરણેલ સ્ત્રીને ન પરણેલ સ્ત્રી તેમાં શો ફેર છે, સર્વે સ્ત્રી સરખી છે, અને ઘરની સ્ત્રી ને મા યોન તેમાં શો ફેર છે, સર્વેનો સરખોજ આકાર છે. અને રામ કલ્યાણિક જે ભગવાનની મૂર્તિયું તે પણ સર્વે મનુષ્ય જેવા છે. માટે અધિક નુન્ય ભાવતો માણસે કલ્પને. ઓ કરચો છે. પણ શું કરીએ માણસ મેહું રહેવું તે માણસની હાથે હા કહિ જોઈએ. પણ વિધિનિર્ધનનો માર્ગ છે તે સોડો છે. એમ પા પી એવા જે નાસ્તીક તે પોતાના મનમાં સમજે છે. માટે જેની આવી જાતની વોલી સાંભળીએ તેને પાપિષ્ઠ જાણવો ને નાસ્તીક જાણવો. અને એને ચંડાલ જાણીને એનો કોઈ પ્રકારે સંગ રા- સ્ખવો નહિ. અને વહી શ્રીજીમહારાજે વિજ્ઞી વાત્તાં કરી જે મનુષ્યમાત્રનું ચિત્ત કેવું છે તો તેમ

વચ.

મધ હોય અથવા ગોઠ, સાકર, શાંડ, તેનું માટ પાણી હોય તે સરખું છે. તે મધમાં કે ગો
ઠ, સાકર, શાંડના, પાણીમાં માસી, ઝિંડી, મંકાડો બે આવે તે ચોટી રહે અને મનુષ્ય જો
હાથ અડાડે તો માણસની આંગઠીએ પણ ચોટી જાય. તેમ ચિત્તનો સ્વભાવ એવો છે જે જે પદાર્-
થ સાંભરે તે તે પદાર્થમાં ચોટી જાય છે તે જો પથરો તથા કચરો તથા કુતરાનો મળ એ આ-
દિક જે નકારીવસ્તુહોયતેમાં તો લેશમાત્ર સુખ નથીતોપણ નકારી વસ્તુમાં પણ ચિત્તત્તલગે છે,
અને તે સાંભરીઆવુંહોયતેતેનુંપણચિત્તવન કરે છે, એવોએનોવલ્લગવાનોસ્વભાવછેજેમમોટુંકાચનું દર્પણ
હોય તેમાં મોટા સાધુ આવે તેતેનું પણ પ્રતિવિંબ દેખાય તથા કુતરાં, ગધેડાં ચાડીલાદિક જે
જે આવ્યાં હોય તો તેનું પણ પ્રતિવિંબ તેમજ દેખાય. તેમ ચિત્તને વિષે અતિ નિર્મલ પુણી તેજે
પદાર્થ સાંભરે તે દેખાડ આવે. એમાં સારા નરસાનો કાંઈ મેલ નથી. માટે જે મુમુક્ષુ હોય તેને
એમ ન વિચારવું જે મારે વૈરાગ્ય નથી તે માટે સ્ત્રિયાદિક પદાર્થ મારા ચિત્તમાં સ્ફુરે છે. એ જ
વૈરાગ્યના હોય તેના ચિત્તમાં પણ જે સમે જે પદાર્થ આવ્યું તે સહેજ સ્ફુરી આવે છે માટે વૈરા-
ગ્ય, અવૈરાગ્યનું કાંઈ કારણ નથી એતો ચિત્તનો સ્વભાવજ એવો છે જે મહું અથવા મુંડું જે સાં
મથું તેને ચિત્તને અને ડ્યારે જે પદાર્થનું ચિત્તવન કરે ત્યારે તે પદાર્થ જેમ દર્પણમાં દેખાય તેમ

देखाइ आवे ते माटे एम जाणवुं जे हुं तो ए चित्त थकी जुद्धो हुं, अने हुंतो एनो जाणनारो
आत्मा हुं. एम जाणीने चित्तना सारा भुंडा घाटे करीने ग्लानी पामवी नहि पोताने चित्त
थकी जुद्धो जाणीने भगवाननुं भजन करवुं, अने सदाय आनंद मारहेवुं ॥ इति वचनामृतम् ॥ ६ ॥ २३९ ॥

संवत् १८७८ नां आषण शुद्धी १२ एकादशी ने दिवस रात्रीने सभे स्वामी श्री
सहजानंदजी महाराज श्री गढडा मध्ये दादा स्वाचरना दरवारमां श्री वासुदेव नारायणा
मांदिर आगळ विराजमान होता. अने सर्वे श्वेत वस्त्र धारण करचां हतां. अने पोताना मुखा
विंदनी आगळ परमहंस तथा देश देशना हरिभक्तनी सभा भराईने बेठो हती. पळे मुक्तानंद
स्वामीए श्रीजी महाराजजे प्रभ पृच्छो जे भगवानना भक्त होय तेना मनमां तो एम होय जे
भगवानना भजनमां अंतराय करे एवो एके स्वभाव राखवो नथी. तोय पण अजोग्य स्वभाव र-
ही जाय तेनुं शुं कारण छे? पळे श्रीजी महाराज बोल्या जे जेने वैराग्यनी दुर्बळता होय तेने
टाळ्यानी थुदा होय तोय स्वभाव टळे नहि, जेम दारिद्रि होय ते घणां सारां भोजन ने
सारां सारां वखने इच्छे पण ते क्यांधी मळे. तेम वैराग्य हिन होय तेना हृदयमां इच्छातो
होय पण साधुताना गुण आववा घणा दुर्लभ छे. पळे वळी मुक्तानंद स्वामीए पृच्छुं जे जेने

वैराग्य न होय ते शो उपाय करे सारे विकार टळे? पळे श्रीजी महाराज बोल्या जे जे वैराग्य हिन होय ते तो कोइ मोटा संत होय तेनी अतिशे सेवा करे अने परमेश्वरनो आज्ञा जेम कहे तेम मंडयो रहे. पळे परमेश्वर तेने रुपा दृष्टीए जुवे जे आ विचारो वैराग्य राखे छे, तेने काम क्रोधादिक बहं पिडे छे माटे एना ए सर्वे विकार टळो, तो तत्काळ टळी जाय. अने साधने करीने तो बहु काळ मेहेनत करतां करतां आ बन्मे टळे, अथवा बिजे बन्मे टळे. अनेतर तेने विकारमाचटळे ते तो परमेश्वरनो रूपये करीने टळे. ॥ इतिवचनामृतम् ॥ ७॥ १४० ॥

संवत् १८७८ नाश्रावण मुदि १२ द्वादशीने दिवस प्रातःकाळने समे सामी श्री सहजानंदजी महाराज श्रीगढडा मध्येदादा स्वाचरनादरआरामांधी श्रीवासुदेव नारायणनामंदिरआनंदचाकळा उपर विराजमान होता, अने सर्वे श्वेत वस्त्र धारण करयां हतां अने पोताना मुनी विद्वानी आगळ पर्महंस तथा देशदेशना हरिभक्ती सभा भराइने वेठी हती ने पर्महंस तांद, मंदंग लेइने किर्त्तन गाता होता. पळे श्रीनि महाराज संत प्रत्ये बोल्या जे एकादशनिं व्रत राखुं तेनी तो एम विगति छे जे पुर्व भगवान दश अद्रिपुंने अंगीयारमुं मन तेने अंतर समनुस्व करीने पोडया होता, ते समयमां नाडीजंघनो दिकरो जे मुरदानन ते बुद्ध करवा आच्छे

પછે ભગવાનના એકાદશા દ્વિત્રીયોના તેજમાથી એક કન્યા ઉત્પન્ન થઈ સારે મુરદાનવ કન્યા પ્રત્યે જોલો જે તે મુને વર. પછે કન્યા વોલ્યાં જે મારે તો એવી પ્રતિજ્ઞા છે જે જે મુને જુદામાં જીવે તેને હું વરું. પછે મુરદાનવને, ને કન્યાને જુદા થયો સારે કન્યાયે મુરદાનવનું મસ્તક સ્વ-
 ડગે કરીને કાપી નાંખ્યું. પછે ભગવાને પ્રસન્ન થઈને તે કન્યાને કહ્યું જે તું વર માગ્ય, સારે તે કન્યાયે વર માગ્યો જે મારા વ્રતને દિવસ કોઈ અન્ન ન રાખ્ય. અને હું તમારા એકાદશા દ્વિ-
 યોના તેજમાથી પ્રગટ થઈ. માટે મારું નામ એકાદશી છે અને હું તપસ્વિહું, માટે મારા વ્રતને દિવસ મન આદિક જે અગીયાર દ્વિત્રીયો તેનો જે આહાર તે કોઈ કરે નહિ એવું એકાદશીનું વચન સંભઞ્છીને ભગવાને તે વર આપ્યો એવી રીતે પુરાણની કથા છે. અને વઙ્છી ધર્મે શાસ્ત્રમાં પણ એમ કહ્યું છે જે એકાદશીનું વ્રત કરવું તે દિવસ કામ, ક્રોધ, લોભાદિક સંવંધી મુંઢા ઘાટ મનમાં ધાત્તા દેવો નહિ અને દેહે કરીને કાંઈ મુંઢું આચરણ કરવું નહિ એમ જાસમાં વચન છે તે શાસ્ત્ર પ્રમાણેજ અમે પણ કહિએ છીએ જે એકાદશીને દિવસ ઢોર લાંબણ કરવી નહિ, અને એકાદશા દ્વિત્રીયોના આહારનો ત્યાગ કરે સારે તે એકાદશી સાચી ને તે વિના તો ઢોર લાંબણ કહેવાય. અને જેમ પ્રાણને અન્નનો આહાર છે તેમજ શ્રોત્રને શબ્દનો આહાર

છે, અને ત્વચાને સ્પર્પનો આહાર છે, ને નેત્રને સ્પર્પનો આહાર છે, બીઠ્ઠાને રસનો આહાર છે, ને નાસીકાને ગંધનો આહાર છે, ને મનને સંકલ્પ વિકલ્પનો આહાર છે, એવી રીતે અગ્નીઆરે ઇંદ્રિના જુદાજુદા અહારછે તે સર્વે અહારનો ત્યગ કરે તેનું; નામ એકા દશી વ્રત કહેવાય, પણ અગ્નીઆરે ઇંદ્રિયો કુમાર્ગે દોડે અને પોતપોતાના અન્નને ખાય તે એકાદશીનું વ્રત શાસ્ત્ર પ્રમાણે ન કહેવાય, માટે એકાદશીનું વ્રત કરું સ્વાર્તો અગ્નીઆરે ઇંદ્રિયોને આટારકરવા દેવાનહિ એું વ્રત પંદર દોશમાં, એકવાર આવેછેતે સ્વહૃદારથહને કરવું તો તેને ઉપરભગવાનપ્રસન્નયાયછે. પણતેવિના જે હોર લાંઘણ તેણે કરોને ભગવાન પ્રસન્ન થાતા નથી. અર્થે શ્વેતદ્વિપમાં જે નિરત્નમુક્ત કહેવાયછે તેતો સદાય વ્રત રાખેછે. વ્યયોરય પણ એવ્રતનો ભંગ થવા દેતાનથી માટે નિરત્ન કહેવાયછે અને આપણે પણ ઇચ્છાતો એમ રાખવા જે જેવા શ્વેતદ્વિપમાં નિરત્નમુક્ત જેનું થાવુંછે, પણ એવાતમાં હિમત હારવીનહીં એવીરીતે જે હિમત રાખીને જેનું મહોરે કહું તેનું એકાદશીનું વ્રતકરે અને ભગવાનની કથા કિર્તનાદિકને કરે ને સાંભળે ને રાત્રીયે જાગરણ કરે તો તે વ્રત સાંચું છે અને શાસ્ત્રમાં એનુંજ નામ એકાદશી કહેછે. એટલી વાત કરીને શ્રીજીમહારાજ મૌન રહ્યા ને સંતે કિર્તન ગાનામાંડંચાં. પછે વંઝી શ્રીજીમહારાજવોલ્યા

જે ડ્યારે બ્રહ્માયે સૃષ્ટિ કરી સારે સર્વે પ્રજાને કહુંજે તમો સર્વે યજ્ઞ કરડ્યો ને તે યજ્ઞે કરીને તમારે સર્વે પુરુષાર્થનો સિદ્ધિપાશે અને સૃષ્ટિની પણ વૃદ્ધિપાશે માટે યજ્ઞતો જસર કરડ્યો પછે વેદમાં વહું પ્રકારના જે યજ્ઞ હતા તે સર્વે બ્રહ્માએ વિધિ સોતા વચાડ્યા. તેમાં જે પ્રવૃત્તિ માર્ગ વાળા હતા તેનેતો રાંજસી તામસી એવા પ્રવૃત્તિ માર્ગના જ્ઞાન વતાવ્યા. અને જે નિવૃત્તી માર્ગ વાળા હતા તેનેતો સાત્વિક યજ્ઞ વતાવ્યા તે યજ્ઞ શ્રીઋષભદ્રાને ભગવદ્ગીતોનેવિશે પણ કહ્યાછે માટે અપેણતો નિવૃત્તિ માર્ગ વાળા હોયે તે આપણેતો સાત્વિક યજ્ઞ કરવા પણ જેમાં પશુમરતો હોય એવા જે રાંજસી, તામસી, યજ્ઞ તે આપણે કરવાનહીં તે સાત્વિક યજ્ઞની રીત જે દશ હંદ્રિયોને અગ્નિશ્રીમુ મન એ સર્વે જેને વિશયમાં ચોટે સ્વાધી પાછાં રેવંચીને બ્રહ્મા અગ્નિને વિશે હો. મર્વાં એનુંનામ યોગયજ્ઞ કહેવાય. અને એવીરિતિ હોમતાં હોમતાં જેમ યજ્ઞ કરનારાને ભગવાનદર્શન આપેછે તેમજ એ યોગયજ્ઞના કનારાના અંતરને વિશે પોતાનુંસ્વરૂપ જે બ્રહ્મા તેનેવિશે પરબ્રહ્મા જે શ્રીપુરુષોત્તમ તે પ્રગટ થઈ આવેછે એ યોગ યજ્ઞનું ફલછે. અને અંતર દ્રષ્ટિયે કરીને જે મનનાના મનને વેસું તે જ્ઞાન યજ્ઞ કહેવાયછે હવે કોઈ એમ પૂછે જે અંતરદ્રષ્ટિ તે શું તો તેનો ઉત્તર એ છે જે વાહેર અથવા માંહીલી કોરે ભગવાનની મુર્તિ સમી જે વૃત્તિ

કરવી એજ અંતર દષ્ટી છે, અને તે વિના તો અંતર દષ્ટી કરીને બેઠો છે પણ બાહ્ય દષ્ટિજ છે. માટે બાહેર ભગવાનનું દર્શન તથા પૂજન તથા ભગવાનનાં કયા કિર્તન એ આદિક જે જે ભગવાન સંબંધી ક્રિયાઓ હોય તે સર્વે અંતર દષ્ટી છે, અને સર્વે જ્ઞાન યજ્ઞ થાય છે અને તેજ ભગવાનની મુર્તિ અંતરમાં ધારીને તેનું પૂજન વંદનાદિક જે જે કરવું તે પણ અંતર દષ્ટી છે ને જ્ઞાનયજ્ઞ છે. માટે સરસંગી માત્રને તો એવો અસ્વંહ જ્ઞાનયજ્ઞ થાય છે, સમાર્પીતો કોઈકને થાય છે, ને કોઈકને નથી થાતી તો તે પરમેશ્વરની ઇચ્છાએ કરીને એમ રહ્યું છે, અથવા કોઈક ઠેકાણે ભક્તની કંચાદ વર્તે કરીને રહ્યું છે. અને કોઈક મુર્ખ લોક છે તે એમ કહે છે જે ગોપીકાનાં અંગનાં કિર્તન હોય તે રહેવા યો, ને નિર્ગુણ કિર્તન હોય તે ગાઓ. પછે જે ઉઘાડા ધ-
 ઇને ફરતાં હોય તેને મુર્ખ હોય તે નિર્ગુણ પુરુષ કહે છે, પણ જો ઉઘાડા ચાલ્યે નિર્ગુણ થવાનું હોય તો કુતરાં, ગર્વેડાં ઇતિયાદિક સર્વે નિર્ગુણ કહેવાય. આ માટે એતો મુર્ખની સમજણ છે, અને જ્ઞાની ભક્ત હોય તે તો એમ જાણે જે ભગવાનનું સ્વરૂપ છે તેજ નિર્ગુણ છે, અને જેને તે ભગવાનનો સંબંધ થયો છે તે સર્વે નિર્ગુણ માર્ગવાળા છે અને જેને કયા કિર્તનને વિષે ભગવાનના સ્વરૂપનો સંબંધ છે તે સર્વે નિર્ગુણ કહેવાય. અને કયા, કિર્તનને વિષે ભગવાનનો સંબંધ ન

હોય તે માદ્રક ગુણે જુક્ત છે, માટે સગુણ કહેવાય. અને જો ભગવાનની પ્રાપ્તિ ન થઈ હોય ને
 તે ઉઘાડાં ફરે તોપણ નિર્ગુણ ન કહેવાય. અને જેને ભગવાનનો પ્રાપ્તિ થઈ છે અને ગ્રહસ્થાત્રમી
 છે તો પણ તે નિર્ગુણ કહેવાય. અને સ્વાર્ગી હોય તે પણ નિર્ગુણ કહેવાય. માટે ભગવાનને પામ્યા
 નો જે માર્ગ છે તેજ નિર્ગુણ માર્ગ છે. અને તે જેને ભગવાન સંબંધી ક્રિયા કરે તે સર્વે નિર્ગુણ છે
 અને જેને ભગવાનનો સંબંધ થયો છે તેના ભાગ્યનો પાર આવે નહિ. અને તે ભગવાનનો સંબંધ એ
 ક જન્મને પુન્યે કરીને યાતો નથી. એતો શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને ગીતામાં કહ્યું છે જે ॥ અનેકજન્મ
 સંસીદુસ્તતો યાતિપરાંગતિ ॥ એ શ્લોકનો એ અર્થ છે જે અનેક જન્મનું સુઠત મેઠું થાય છે,
 તેણે કરીને જે સંમિદ્ર થયો તે પરમપદને પામે છે. તે પરમપદ તે શું જે પ્રત્યક્ષ ભગવાનની પ્રાપ્તિ
 તેજ પરમપદ છે. અને વલ્લીશ્રીકૃષ્ણ ભગવાને એમ પણ કહ્યું છે જે ॥ મમૈવા શોભિવલોકે જિવમૃતઃ સનાતનઃ મનઃ
 પટ્ટાનિ દ્રિયાણિ પ્રકૃતિસ્થાનકર્પતિ ॥ એ શ્લોકનો અર્થ એ છે જે આ તંસારને વિષે ભગવાનનો અંશ
 જે જિવ છે તે તેમને સહિતે જંપવજ્ઞાનદંદ્રિયો તેને પંચવિપયથી સ્વેચ્છાએ પોતાને વશ રાખે છે. અને જે ભગ-
 વાનના અંશ નથી, તે તો દંદ્રિયને સ્વેચ્છાને બ્યાં પોતાની ઇચ્છા હોય ત્યાં લેઈ જાય છે, માટે
 આપણ સર્વે દંદ્રિયુના દોષો દોસ્તા નથી. તો જો ભગવાનના અંશ છડાઈ એવું જાણીને અતિશ

આનંદમાં રહીને ભગવાનનું ભજન કરવું. અને સર્વ શંકાઓને ભગવાનના સ્વરૂપમાં હો-
માવેયું. અને સદા જ્ઞાનયજ્ઞ કયા કરવો, અને રહિતનું કોઈ રીતે કલ્યાણ થાતું નથી. યજ્ઞ અને
ચાર વેદમાં સાંખ્ય શાસ્ત્ર, યોગ્ય શાસ્ત્ર, ધર્મ શાસ્ત્ર, અદ્યાર, પૂરાણ, ભારત, રામાયણ, ને ના
રદ પંચ રાત્ર એ આદિક સર્વે સતશાસ્ત્રનું એક સિદ્ધાંત છે જે જ્ઞાનરહિતનું કલ્યાણ થાતું નથી
મોટે અમારી પણ એક આજ્ઞા છે જે, સર્વે પર્મહંસ તથા સર્વ સત્સંગી જ્ઞાનયજ્ઞ કરતાં રહે. યો. ઞ
ને એમને એમ જ્ઞાન યજ્ઞ કરતાં કરતાં બ્યારે પોતાનું સ્વરૂપ જે બ્રહ્મ તેને વિષે પરબ્રહ્મ ભગવાન
સાક્ષાત્કાર દેખાય એ જ્ઞાનયજ્ઞનું ફલ છે. એવી રીતે જ્ઞાન યજ્ઞ કરતાં કરતાં બ્યારે શ્વેતદ્વિપમાં
નિરત્ર મુક્ત છે એવું થવાય ત્યારે જ્ઞાન યજ્ઞના વિધિનો અવધિ-આર્થી રહ્યો. અને ત્યાં સુધિ એવું
ન થવાય ત્યાં સુધિ એટલું અધુરું જાણવું. અને નિરત્રમુક્ત જેવા થવાની અતિશે દુઝા રાહ-
ની પણ શ્રદ્ધા રહિત થાવું નહિ, અને પોતાને વિષે અપૂર્ણ પૂર્ણ. માનવું નહિ. ને ભગવાનની પ્રાપ્તિ
યદ છે, તેણે કરીને પોતાને હૃતાર્ય માનીને ને સાધવાન થઈને જ્ઞાન યજ્ઞ કર્યાં કરવો. ॥૬-
તિ વચનામૃતમ્ ॥૮॥૧૪૨॥

સંવત ૧૮૭૮ ના શ્રાવણ સુદી ૧૪ ચાદશ ને દિવસ સ્વામી શ્રી સહજાનંદજી મહા

राज श्री गढडा मध्ये-दादा स्वाचरनां दरबारगां श्री वासुदेव नारायणना मंदिरनी आगळ
मशरुना चाकळा उपर विराजमान हता ने ते समे आनंदानंद स्वामीए पूजा करीं हती ने रा
ता किनखापनो सुरवाळ पंथ्यों हतो तथा राती किनखापनी डगळीं पहेरीहती तथा मरतक उ
पर सोनेरी फरता छेडानो कसुर्वी रेडो वांथ्यो हतो तथा कमरे जरकशी शेलें बांधूं हतुं तथा
गुढो असमानी रंगनो रेडो स्वभा उपर नांख्यो हतो अने हाथे राखडीं वांधीं हतिं अने
पोताना मुखोर्बिंदनी आगळ मुनी तथा देश देशा हरीभक्तनीं सभा भराइने वेडी हतीं पछे
मुकानंद स्वामीए कछुं ने किंत्तनेवोलीये. पछे श्रीजीमहाराजेकछुं जेल्यो परमेश्वरनोवार्त्ता करीए.
पछे श्रीभी महाराज वोल्या ने ज्ञान मार्ग तो एको समज्जो जे कोइ रिते भगवानना स्वरूपनो
द्रोह थाय नहि. ने कोइक काळे भगवानना वचनो-लोप यतो होय तो तेनी चिंता नहि पण
भगवानना स्वरूपनो द्रोह धावा देवो नहि, जो भगवाननु वचन कांडक लोपणु होय तो ते भग
वाननी प्रार्थना करीने पण छूटको थाय पण भगवानना स्वरूपनो द्रोह कथो होय तो तेनो को-
इ रिते छूट को थाय नहि. माटे जे समजु होय तेने भगवानना वचनमां तो जेटलु पोतनी सा-
मर्थी प्रमाणे रवेवाय तेटलु अवश्य रेहेतु पण भगवाननी मूर्त्तिनु वळ अतिशे राखतुं. जे सर्वो-

परिने सदा दिव्य साकार मूर्तिने सर्व अवतारनु अवतारी एवुं जै भगवाननु स्वरूप छे तेन मु-
ने प्राप्त थयुं छे अने एम जाणतो होय ने तेथी जो कदाचित सत्संगथी बाहेर - निसरी जवाणं
तोय पण तेने भगवाननी मूर्तिमाथी हेत टळतुं नथी ने ते हसणां तो सत्संगथी बाहर छे पण
देह मुकीने तो अंशे भगवाननु जे अक्षर धाम तेने विपे भगवानने समीपे जाओ. अने हमणे
सत्संगमां रहेतो हंशे, अने शास्त्रना वचनमां पण रहेतो हंशे, ने तेने जो भगवान स्वरूपनी नि
ष्टा पाफी नाहि होय तो ते ब्यारे देह मुकशे सारे कांतो ब्रह्माना लोकमां जाओ, ने कांतो को
इक विजा देवताना लोकमां जाओ पण ते पूरुषोत्तम भगवानना धामने विपे नाहि जाय ते मा
टे पोनाने साक्षात मळुं जे भगवाननु स्वरूप तेने सदा दिव्य साकार मूर्तिने सर्व अवतारनु
कारण अवतारी एवुं जाणतुं ने जो एम न जाणे ने निराकार जाणे. ने विजा अवतार जेवा जा
णे तो एना द्रोह कर्यो कहेवाय, अने जेम अर्जुन हता तेने तो भगवत स्वरूपनु वळ हतुं अने
अने युधिष्ठिर राजाने तो शास्त्रना वचननु वळ हतुं. पछे ब्यारे भाति लडाइ धइ सारे श्री
कृष्ण भगवाने अर्जुनने कहुं जे ॥ सर्वधर्मान्परित्यज्य मामेकं शरणं व्रज ॥ अहंत्वा सर्वपापेभ्यो मोक्ष
यित्वा मामाद्युच ॥ १८ ॥ ए श्लोकनो ए अर्थ छे जो, हे अर्जुन सर्व धर्मेने तजोने तूं एक माराज

ज्ञानि पाय्य. हो हुं तेने सर्व पाप. यकी मुकाबीश तु कांइ. शोक करोशमां. एवां वचनेने मा-
नीने अर्जुन ने ते लडाइने विपे अर्जुनत दोप यथा तोपण लेशमात्र मनमां जांखा थया नहि अ-
ने भगवानना आश्रयनुं बळ राखी रक्षा. अने युधिष्ठिरे कांइ पाप कर्तु नहि तोपण शान्धने
वचननो विश्वास हतो, तेले करिने एम जाण्युं बे मारुं कोइ काळे कल्याण नहि थाय.
पळे सर्वे चाविये समजाव्या तथा. व्यासजीए समजाव्या तथा श्रीकृष्ण भगवानि पति समजा
व्या, तोपण शोक मुक्यो नही पळे श्रीकृष्ण भगवाने भीष्म पासे लइ जेइने शास्त्र संबंधी
कथा संगळावीसारे कांइकविश्वास आव्यो तोपण अर्जुन जेवा निःसंशय ध्यानही. माटे शु-
द्धिमानेनो भगवत स्वरुपनुं बळ अतिशे राखुजोइये. ए बळ जो लेशमात्र पण होय तो मो-
टा भय थकी रक्षा करे ते पण श्री कृष्ण भगवाने कहुंछे जे ॥ स्वल्पमपस्वधर्मस्य त्रायेतमद्वेताभ-
यात् ॥ ए. श्लोकनो अर्थ अछे जे भगवतस्वरुपना बळनो लेशमात्र होय तेपण मोटा भयथकी र-
क्षाने करेछे-जेम अर्जुने भारति लडाइकरीसारेतेनोविशे केटलीक जातना अधर्मरुपां मोटामोटा
भय आव्या पण ते भय थकी. बे अर्जुननो रक्षापट ते भगवत स्वरुपना बळने प्रतापे थइ
माटे जेने सर्वथी भगवत स्वरुपनुं बळ अधिक होय एब एकांती भक्त केवाय ने तेज पाको

સત્સંગી કેવાય અને શ્રીમદ્ભગવતમાં પણ એજ વાત પ્રધાન છે જે શ્રુતિસ્મૃતિના ધર્મને કાંઈ તજાય તો તેની ચિંતા નહીં, પણ ભગવાનનો આશ્રય તજવો નહીં. અને કોઈક એમ જાણે જે આવી વાત કરીએ તો ધર્મ खोटા થઈ જાય, પણ આ વાત્તો કાંઈ ધર્મને खोटा કરવા સારુ નથી આતો એટલા સારુ છે જે દેશ કાઢી, ક્રિયા, સંગ, મંત્ર, શાસ્ત્ર ઉપદેશને દેવતા એટલાં વાંનાં શુભને અશુભ એ વે પ્રકારનાં છે તેમાંથી જો અશુભનો જોગ થાય એને કાંઈક વિધિ પડે તોપણ જો ભગવાનના સ્વરૂપમાં નિષ્ઠા પાત્રી હોય તો તે કત્યાણના માર્ગમાંથી કોઈ કાઢે પડે નહિ. અને જો ભગવત સ્વરૂપની નિષ્ઠામાં કાચપ હોય તો જે દિવસ ધર્મમાંથી ચઢી જવાય તે દિવસે એમ જાણે જે હું નર્કમાં પડ્યો મારે જેને ભગવત સ્વરૂપનું ચઢ તેજ પાત્રી સત્સંગી છે અને એ વિના વિજ્ઞા તો ગુણ બુદ્ધિવાલા કહેવાય. અને જેને ભગવત સ્વરૂપની નિષ્ઠાપાત્રીહોય તેનેજ શાસ્ત્રમાં પણ એકાંતિક ભક્ત કહ્યા છે. અને આ સમામાં જેવી સત્સંગમાં વાત્તો થાય છે તેને જો નારદ સનકાદિકને બ્રહ્માદિક દેવતા સાંભળે તો સાંભળીને એમ કહે જે આવી વાત્તો કોઈ કાઢે સાંભળી પણ નથી અને સાંભળ્યું પણ નહિ. આ વાત્તો તો નમુતોનભવિષ્યતિ એવી છે. અને અતિશય જિણી વાત્તો થાય છે તોપણ અતિશય સ્થુલ બુદ્ધિવાલા હોય તેને પણસમજાય

छे एवो मुर्त्तिमान वार्त्ता धाय छे, मटि आ समे जेने सत्संगमां प्रतीति आवा छे तेना पुन्यनो
 पार आवे एम नथी एबुं जाणीने सत्संगी होय तेने पोताने विपे कर्तार्थपणु मान्नुं जो
 इए. अने जेने भगवाने विपे अतिपे प्रीति होय तेने तो आ वार्त्ता समजाय अ-
 धवा न समजाय तो पण तेने तो कांइ करवुं रहुं नथी, पण जेने परमेश्वरने विपे अ-
 तिजो प्रीति तो न होय तेने तो जरूर भगवाना स्वरूपनो महीमा समझ्यो जोइए मांटे जे
 डाखो होय तेने तो आ वार्त्ता समजो विचारिने अति दृढ भगवाननो आशरो करवो एज म
 त अति सारमां सार छे ॥ इति वचनामृतम् ॥ ९ ॥ २४२ ॥

संवत् १८७८ ना श्रावण वदी ३ नृतियाने दिवस स्वामी श्री सहजानंदजी माहा
 राज श्री गढ़डा मध्ये दादांखाचरना दरबारमांथी वोडोए असवार थइने श्री लक्ष्मीवाडीए
 पधारया हता. पछे ते फुलवाडी मध्ये आंवांना दृक्षनी हेडे वेदी छे ते उपर उत्तराहु मुख क
 रीने विराजमान हता ने श्रीजी माहाराजे सर्वे श्वेत वस्त्र धारण करचां हतां तथा पोताना मु-
 खावैदनी आगळ पर्येहंस तथा देश देशना हरि भक्तनी सभा भराइने वेठी हती. पछे
 श्रीजी माहाराज बोल्या जे श्रीमद्भागवतमां साकारब्रह्मनुं प्रतिपादन छे पण जे वांचनारा

હોય તેને જો પરમેશ્વરની ભક્તિ ન હોય તો ભગવાનનું સ્વરૂપ શ્રી મહાભગવતમાંથી પણ નિરાકાર સમજાય છે. અને દ્વિતીયસ્કંધમાં ઘ્યાં આશ્રયનું રૂપ કર્યું છે ત્યાં પણ ભગવાનનું સ્વરૂપ ભક્તો હિન હોય તેને નિરાકાર સમજાય છે, પણ ભગવાનનું સ્વરૂપ નિરાકાર નથી. કોણે ભગવાન ધર્મોક્ત સર્વ સ્થાવરજંગમ સૃષ્ટી થાય છે ને જો ભગવાન નિરાકાર હોય તો તે ધર્મોક્ત સાકાર સૃષ્ટિ કેમ થાય. જેમ આકાશ નિરાકાર છે તો તે ધર્મોક્ત જેવા પૃથ્વી ધર્મોક્ત ઘટાદીક આકાર થાય છે તેવા ધાતા નથી તેમ ત્રણાદિક જે સૃષ્ટી સાકાર છે તો તેના કરનારા જે પરમેશ્વર તે પણ સાકારજ છે. અને ભગવતમાં અધ્યાત્મ, અધિભૂતને અધિદેવ અને ત્રણે જો આધાર તે ભગવાનનું સ્વરૂપ છે એમ કહ્યું છે. તેની વાત કરીએ તે સાંભળી, અધ્યાત્મજે વિરાટ રૂપનાં ઇન્દ્રિયોને અર્ધભુત જે તેનાં પંચ મહાભુત અને અર્ધોદેવ્ય જે વિરાટનાં ઇન્દ્રિયોના દેવતા એ સર્વે વિરાટને વિષે આવ્યા તો પણ વિરાટ ઊભા નથી. પણ વાસુદેવ ભગવાને પુરુષ રૂપે થઈને ઘ્યારે વિરાટ પુરુષને વિશે પ્રવેશ કર્યો ત્યારે વિરાટ પુરુષ ઊભા થયા. તે ભગવાન વિરાટ પુરુષનાં જે અધ્યાત્મ અર્ધભુત ને અધિદેવ તેને વિશે તદાત્મકપણે કરીને વર્તે છે ને સ્વરૂપે તો વિરાટ ધર્મોક્ત ન્યારા છે, ને તેને જ આશ્રય કરવા લોગ્ય સ્વરૂપ કહ્યું છે, અને જેમ અગ્નિ છે તે પ્રકાશ સ્વરૂપે

ભક્તની સભા ભરાઈને વેળી હતી. પછે શ્રીજીમહારાજે નાના પર્મહસને બોલાવીને પરસ્પર ચરચા કરાવી. પછે અચિત્તાનંદ સ્વામીએ પ્રશ્ન પૂછ્યું કે જ્ઞાન, વૈરાગ્ય કે ભક્તિ એ ત્રણ ને વિષે ભગવાનના સ્વરૂપમાં પ્રિતિ થયાનું વિશેષ કારણ કોણ છે? પછે એ પ્રશ્નનો ઉત્તર તો કોઈથી ધયો નહિ. પછે શ્રીજીમહારાજે બોલ્યા કે ત્યો એ પ્રશ્નનો ઉત્તર અમે કરીએ કે જ્ઞાન, વૈરાગ્ય, ભક્તિ તેનું રૂપ જૂદું જૂદું કહિયે. કે જિવ માત્રનો એવો સ્વભાવ છે કે સારુ પદાર્થ દેલે ત્યારે તેથી ઉતરતું કે પદાર્થ હોય તેમાંથી સહેજેજ પ્રિતિ ટલ્લી જાય છે માટે ભગવાનનું કે અ-ક્ષરધામ છે ને તેને વિષે કે સુખ છે, તેની આગલ કે અમાઈક સુખ છે તે તો નકલ લેવું છે. ને અચલ સુખ તો ભગવાનના ધામને વિષેજ છે. માટે પરમેશ્વરની વાતસાંભલતાં સાંભલતાં જો ભગવાન સંત્રથી સુખ શ્રીલેખાયતો જેટલું માયા થકી ઉત્તપન્ન થયું છે તે સર્વે તુચ્છ જણાય. જેમ ત્રાંવાનો પૈસો કોઈક પુરુષના હાથમાં હોય તેને બ્યારે તે પૈસા માટે સોનામોર કોઈ આલે ત્યારે ત્રાંવાનપૈસામાંથી હેત ઉતરી જાય છે. એવી રીતે બ્યારે ભગવાન સંત્રથી સુખમાં દટ્ટી પહોંચે ત્યારે જેટલું માઈક સુખ છે તે સર્વથકી વૈરાગ્ય પામે છે, ને એક ભગવાનની મૂર્તિમાંજ હેતથાય છે એ વૈરાગ્યનું સ્વરૂપ કહ્યું છે. હવે જ્ઞાનનું સ્વરૂપ કહિયે છિયે. કે જ્ઞાન નિમ્પણને વિલે કે

હે. એક સાંખ્ય શાસ્ત્ર, ને ત્રિજું યોગ શાસ્ત્ર. તેમાં સાંખ્ય શાસ્ત્રનો મત એ છે જે જેમ અ-
 કાશ જે તે પૃથ્વી, જલ, તેજ, વાયુ તેમાં વ્યાપક છે અને અકાશ વિના એક અણું પણ કાંઈ
 સ્વાલી નથી. તોપણ પૃથ્વી આદિકના જે વિકાર તે અકાશને અડતાં જ નથી. તેમ પુરુષોત્તમ મ-
 ગવાન છે તેને અકાશની પેઠે માદૃક વિકાર કોઈ અડતો જ નથી. એ વાર્તા ક્રણ તાપની ઉપ-
 નિપદમાં કાઢી છે. જે ચારે દુર્વાસા આપિ વંદાવને વિષે આવ્યા સારે શ્રી હ્રુણ મગવાને ગો-
 પિયુંને કહ્યું જે દુર્વાસા મુલ્યા છે માટે સર્વે ધાલ લઈને જાઓ. પછે ગોપિયું પુછ્યું જે આડાં
 જમુનાજી છે તે કેમ ઉતરાશે? સારે શ્રી હ્રુણ મગવાને કહ્યું જે જમુનાજીને તમે એમ કેહેજો
 જે શ્રી હ્રુણ સદા વ્રહ્મચારી હોય તો માગ દેજો. પછે ગોપિયું હસ્તિ જમુનાજીને કાંઠે
 જઈને એમ કહ્યું સારે જમુનાજીયે તરકાલ માગ દિધો. પછે ગોપિયું આપિને જમાડયા તે અ-
 પિ સર્વના ધાલ જમી ગયા, પછે ગોપિયું કહ્યું જે અમે ઘેર કેમ કરિને જઈયે આડાં જમુનાં
 જિ છે? સારે તે આપિ પુછ્યું જે આવ્યાં સારે કેમ કરિને આવ્યાં હતાં? પછે ગોપિયું કહ્યું
 જે શ્રી હ્રુણે એમ કહ્યું હતું જે અમે સદા વાલ વ્રહ્મચારિ હોઈયે તો યમુનાજીને કેહેજો જે મા-
 ગ દેજો. પછે જમુનાજીયે માગ દિધો તે તમ પાસે આવ્યાં હીએ. તે વાત સાંભળીને આપિ બોલ્યા

जैहवेजमुनांजिनेएम कहेंजो जे दुर्वाससदाउपवासहीयतो मागदेजो. पळेगोपियं हस्तिहस्तिजइने ए
म कहं सारे जमुनाजिये तत्काल माग दिथो. सारे गोपियुं सर्वे ए वे वात जोइने अतिशो आ
श्वर्य पासीयुं. माटे भगवाननुं स्वरूप तो एवं अकाशानी पेठे निर्लेपछे, ने सर्वे क्रीयायुनुं कर्त्ता थ
का भगवान अकर्त्ता छे, अने सर्वना संगी यका पण असंत असंगी छे; एवी रितिसांख्य शा
स्त्र भगवानना स्वरूपने निर्लेयपण करिने केहेछे एवं समजुं, ए सांख्यने मते ज्ञानछे. हवे योग
ज्ञान्छो मत कहिये ते सांभळो! योगनो ए मत एम छे जे जेने गगवाननुं ध्यान करवुं होय
तेने प्रथम द्रष्टि स्थिर करवी ते द्रष्टि स्थिर करवा सांभ भगवाननी प्रतिमा बिडुं को
इ पदार्थ होय तेमां प्रथम द्रष्टिने ठेरखवी. पळे एकने एक आकारने लोतां थकां द्राष्टि स्थिरयइ
जाय सारे ते भेळु अंतःकरण पण स्थिरथायछे. ने ज्यारे अंतःकरण स्थिरथायत्यारे भगवान-
नी मूर्ति रुदां धारवी. तेमां धारणा करनारा योगीने प्रयास न पड़े, सुखे धराय छे. अ-
ने जो प्रथमधीज अभ्यास करिने अंतःकरणमां स्थिर न करे तो ज्यारे भगवाननुं ध्यान करे
सारे विजां पण केटलांक टिखळ आडां आवीने उभां रहे. माटे योग शास्त्रनुं एज सिद्धांतछे
जे प्रथम अभ्यास करीने वृत्ति स्थिर करवी ने पळे भगवानसंवाधे जोइवी, एम जाणवुं ए यो-

વચ.

ગ શાસ્ત્ર સંબંધી જ્ઞાન છે. એવી રીતે એ બે શાસ્ત્રને મતે કરીને જે સમજણ દૃઢ કરવી તેનું નામ જ્ઞાનછે. હવે ભક્તિની રીતે તો એમ છે કે બ્યારે સમુદ્રમંથન કર્યું ત્યારે સમુદ્રમાંથી લક્ષ્મીજીનિસર્યા પછે લક્ષ્મીજીએ હાથમાં વરમાઝા લેઈને વિચાર કર્યો કે વરવા યોગ્ય કુણ છે, તેને હું વરુ. પછે ડ્યાં તપાસીને જોયું ત્યાં તો જેમાં સુ તેમાં સડા ગુણ નહિ, ને જેમાં કાંઈક ગુણ તેમાં સુપ નહિ. એવી રીતે ઘણાંકને વિષે મોટાં મોટાં કલંક દિઠાં, પછે દેવતા માત્ર તથા દેવ માત્ર તેને કલંકના ભર્યા દેહોને સર્વે ગુણે કરીને સંપૂર્ણ અને સર્વે દોષે રહિત ને સર્વે સુખનાં નિધાન એવા એક ભગવાનને દિઠા ત્યારે લક્ષ્મીજીને ભગવાનને વિષે દૃઢ ભક્તિ થઈ પછે અતિ પ્રેમે કરીને ભગવાનને વરમાઝા પહેરાવીને ભગવાનને વર્યા. માટે એવા બે કલ્યાણકારી ગુણને જે જાણવાને પરમેશ્વરનો દૃઢ આશ્રય કરવો તેનું જનમ ભક્તિ છે. એ વાતો સાંભળીને મુક્તાંનંદ સ્વામી એ શ્રીજી મહારાજને પછું જે હે મહારાજ જ્ઞાન, વૈરાગ્યને ભક્તિ એને મધ્યે પરમેશ્વરને વિષે પ્રિતિ થવાનું કેને વિષે અધિક દેવતા આગ્યું તે સમજાણું નહિ. પછે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા કે ભક્તિને વિષે દેવતા ઘણું છે ને જ્ઞાન વૈરાગ્યમાં દેવતા તો છે પણ ભક્તિ જેટલું નથી. અને ભક્તિ તો અતિ દુર્લભ છે. તે ભક્તિ વાઙ્માનાં નિરૂપણ આવાં હોય છે કે, બ્યારે જિંવુંના કલ્યાણને અર્થે ભગવાન મનુષ્ય જેવી મૂર્તિ ધરીને પૃથ્વીને વિષે વિ-

चरे छे. त्यारे भगवाननां कटलांक चरित्र तो दिव्य होय ने कटलां चरित्र तो माइक जेवां होय. ते ब्यारे भगवाने कृष्णा अवतार धार्यो त्यारे देवकी व-
 मदेवने चतुर्भुज दर्शन दिधु तथा गोवर्धन तोळ्यो तथा काली नागने काढीने जमुनाजीनुं जळ
 निर्विख कर्तु तथा ब्रह्मानो मोह निवारण कर्तु तथा अक्रुरजीने जमुनांना जळने विषे दर्शन दि
 धु तथा मल, हस्ति, कंसादिक दुष्टने मार्गने सर्व जादवनुं कष्टनीवारण कर्तु; तेमज रामावतारने वि-
 पे धनुष भागुं तथा रावणादिक दुष्टने मारने सर्व देवतानुं कष्ट निवारण कर्तु इत्यादिक जे प-
 राक्रम ते भगवाननां दिव्य चरित्र कहेवाय. अने सीता हरण थुं त्यारे रघुनाथजी रोता रोता
 धेला जेवा थइ गया तथा कृष्णावतारमां काळ जवननी आगळ भाग्या तथा जरासंधनी आग
 ल हार्यो ने पेतानी राजधानी जे मयुरां तेने तजीने समुद्रना बेटमां जइने वदया, इत्यादिक
 जे भगवाननां चरित्र प्राकृत जेवां जणायछे. माटे दिव्यचरित्र होय तेमांतो पापीहोय तेनेपण
 दिव्य पणुं जणाय, पण ब्यारे भगवान प्राकृत चरीत्र करे तेनेविशे पण जेने दिव्यपणुं जणाय
 त्यारे ते परमेश्वरनो भक्त साचो अने ते भगवानने गीतामां कहुंछे जे ॥ जन्मकर्मचक्रोदिव्यमेवयो
 नेत्तितत्त्वतः ॥ तस्मादेहंपुनर्जन्मनैतिमामेति सार्जुन ॥ १॥ एतच्छोकना एम अर्थ छे जे हे अर्जुन मा-

રાં જન્મને કર્મ તે દિવ્યછે તેને જે દિવ્ય જાણે તે દેહને મુકીને પરોને જન્મને નથી પામતો મુ
 નેજા પામેછે. માટે જે ભગવાન દિવ્ય ચરિત્ર કરે તેતો ભક્તને અભક્ત વેચે ને દિવ્ય જણાય, પણ બ્યારે મ
 ગવાન મનુષ્ય! જેવાં પ્રાકૃત ચરિત્ર કરે, તો પણ તેને વિશે જેને દિવ્ય પુણં જણાય, પણ કોઈ રીતે
 ભગવાનનાં ચરિત્રમાં અભાવ આવે નહીં એવી જેની બુદ્ધિ હોય તેને પરમેશ્વરની ભક્તી કહેવાય ને એ
 વિ ભક્તિ કરે તેજા ભક્ત કહેવાય. અને એશ્લોકમાં કહ્યું છે જે ફલ આવા ભક્તને યાચછે. અને જેમ મો
 પિયું ભગવાનના ભક્ત હતા તો કોઈ રીતે ભગવાનનો અવગુણ લોધો જ નહીં. અને રાજા પરિક્ષિત
 તેતો મોપિયુંની વાત સાંભળી એટલામાં જ ભગવાનનો અવગુણ લીધો. પછે શુકર્જાયે ભગવાનનું
 સમર્થ પુણું દેખાડીને તે અવગુણને સ્વોદો કરીનાં રૂપો. માટે ભગવાન જેજે ચરિત્ર કરે તે સર્વેને
 મોપિયુંની પેઠે દિવ્ય જાણે, પણ કોઈ રીતે પ્રાકૃત જાણોને અભાવતો આવે જ નહીં એવી ભક્તિ
 તેતો મહા દૂર્લભ છે. અને એક વે જન્મ ને સુકૃતે કરીને એવી ભક્તિ ન આવે. એતો અનેક જન્મના
 બ્યારે ગ્રૂમ સંસ્કાર મેલ્યા યાચછે સારે તેને મોપિયુંની સરસી ભક્તિ ઉદયાચછે ને એવી ભક્તિ છે તે જ
 પરમ પદ છે મોટા આચરિત્રની જે ભક્તિ જ્ઞાન વૈરાગ્ય યકી અધિક છે. અને જેના સદાનો વિશે
 આચરિત્રની ભક્તિ હોય તેને ભગવાનને વિશે પ્રિતીમાં શું વાકા છે? કાંઈ વાકી નથી ॥ इति

સંવત ૧૮૭૮ ના આવણવાદિ ૫ પંચમીને દિવસે સ્વામી શ્રી સહજાનંદજી માહારાજ શ્રી ગઢડામધ્યે દાદાસ્વાચરના દરબારમાં શ્રી વાસુદેવ નારાયણના મંદીર આગલ્ લોવડાના વૃક્ષ હેઠલ્ ઢોલીયા ઉપર વીરાજમાન હતા, ને સર્વે શ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કરયાં હતાં. ને પોતાના મુર્ખવિંદની આગલ્ મુની તથા દેશદેશના હરિભક્તની સભા ભરાઈને વેઠી હતી. પહે ત્રિજામિહારાજજીવ્યા બે જોડલા યંધછે તે સર્વે યંધુને સાંભળીને કેટલાક બે જિવછે તે એ યંધુને ધર્મ અર્થ ને કામપર જાણે છે. પહે એમ જાણીને પોતે પણ ધર્મ અર્થને કામ તેનેજ અર્થ યજ્ઞ ત્ર તાદિક શૂભ કર્મ કરેછે. પહે તે કર્મનું ફલ દેવ લોક, અથવા બ્રહ્મલોક, અથવા મૃત્યુલોક, તેને વિષે ભોગવીને પહે સાંધી પડેછે ને નર્ક ચોરાશીમાં જાયછે. માટે બે જિવ-ધર્મ, અર્થને કા મ તેને વિષે પ્રિતિ રાખીને બે બે સુક્ત કરેછે તે સર્વે સાલ્કી, રાજસી ને તામસી ધાયછે ને તે કર્મનું ફલ, સર્ગ મૃત્યુને પાતાલ એ ત્રણ લોકમાં રહેને ભોગવાય છે, પણ ગુણાતીતજે, મ- ગવાનનું ધામ તેને પામે નહિ. અને જ્યારે મોક્ષ ન થાય ત્યારે જન્મમરણ ને નર્કનું દુઃખ તે મટે ન હિ. ને જો ધર્મ અર્થને કામ સંબંધી બે ફલની ઇચ્છા ત્યાગ કરીને તેના તે શૂભ કર્મ જો ભગ

વાનની પ્રમત્તતાને અર્થે કરે તો એજુ શૂભ કર્મ છે, તેજ ભક્તિરૂપ થઈને કેવલ્ય મોક્ષને અર્થે થા
 ય છે. ત્યાં શ્લોક છે જે. ॥ આમયોયેનુભુતાનાં જાતેય થયુત્રતઃ ॥ તદવદ્યામયં દ્રવ્યં નૂનાતિચિકિત્સિ
 તઃ ॥ ૨ ॥ એવં નૃણાં ક્રિયાયોગઃ સર્વે સંસૃતિહેતવઃ ॥ તદવાત્માવિનાશાય કલ્પંતે કલ્પિતાઃ પરે ॥ ૨ ॥ એ શ્લોકો
 કનો પૂર્વ વાત કારિ એજ ભાવ છે. માટે એ વાત્તે છે તે મુધિ અટપટિ છે. તે જો પૂરિ સમજાણી
 ન હોય તો ભગવાનના ભક્ત હોય તેનો પણ સર્વ અજ્ઞાનો જિવના સરખો દેહનો વ્યવહાર જોઈને
 ને ભગવાનના ભક્તનો અવગુણ લે, તેણે કારિને અવગુણનો લેનારો નારાકિ થાય છે. ને ભગવાનના
 ભક્તની, ને વિમુખ જિવની ક્રિયામાં તો ઘણો ફેર છે. કેમ જે વિમુખ જે જે ક્રિયા કરે છે તે પો
 તાની ઈંદ્રિયોને લઢાવવાને અર્થે કરે છે. ને ભગવાનનો ભક્ત જે જે ક્રિયા કરે છે તેતો કેવલ ભગ
 વાનને ભગવાનના ભક્ત તેની સેવાને અર્થે કરે છે, માટે હરિજનની જે સર્વે ક્રિયા તેતો ભક્તિ રૂપ છે
 ને જે ભક્તિ છે તેતો નૈષ્કર્મ હો જ્ઞાન તે રૂપ છે. માટે હરિજનની ક્રિયા છે તેતો સર્વે નૈષ્કર્મ રૂપ છે.
 ત્યાં શ્લોક ભગવદ્ગિતાનો છે ॥ કર્મણ્યકર્મયઃ પદપેદ કર્મણીચ કર્મયઃ ॥ સન્નુદિમાન્મનુષ્યે પુસ્તુકઃ ક
 ષ્ણ કર્મક્રમઃ ॥ એ શ્લોકનો એમ અર્થ છે જે ભગવાનનો ભક્ત હોય તે ભગવાનની પ્રસન્નતાને અર્થે જે
 જે કર્મ કરે છે, તે કર્મને વિષે અર્કમ જે જ્ઞાન તેનેજ દેખે છે ને વિમુખ હોય તે નિર્વૃત્તિમાર્ગ પ-

કહીને અકર્મણે રહેતો. હોય તોપણ તેને કર્મમાં બુદ્ધો છે એમ જો દેખે છે. તે દેવનારો સર્વે મનુષ્યને વિપે બુદ્ધિમાન છે, ને જ્ઞાની છે. માટે ભગવાનની આજ્ઞાએ કરિને ભગવાનની પ્રસન્નતાને અર્થે ભગવાનના ભક્ત જો જો કર્મ કરેછે તેનો કોઈ રિતે અવગુણ જો છે તો તેના સ-
દાને વિપે કૂટંગે સહિત અર્ધર્મ આવીને નિવાસ કરે છે. ॥ ૧૨ ॥ ૧૪૪ ॥

સંવત ૧૮૭૮ ના શ્રાવણ વદી ૬ ને દિવસ સ્વામીશ્રી સહજાનંદજી મહારાજશ્રી ગઢડા મધ્યે લાદાલાચરના દરવારમાં આપમણે ત્રાસ ઓરડાની ઓચીરે શ્રી વાસુદેવ નારાયણના મંદીર આગલ વિરાજતા હતા અને સર્વે ચેત વચ્ચ ધારણ કર્યાં હતાં ને પોતાના મુસ્તાવિદની આગલ પર્મહંસ તથા દેશદેશના હરિભક્તની સભા ભરાઈને બેઠી હતી. પછે શ્રીજીમહારાજ બો-
લ્યા જો એક વાત કરીએ છીએ તે સર્વે સાંભળ્યો. અને આજે વાત્તો કેહેશું તેમાં એકજ સાધન ક-
લ્યાણને અર્થે કેહેશું તે એકને વિપે સર્વ સાધન આવી જાય એવું વલ્લવાન કલ્યાણનું સાધન છે,
તે કહીએ છીએ. જો દેહને વિપે જો જીવે છે તે એમ જાણે છે જો કામ, ક્રોધાદિક મુંડી પ્રકૃતિયું
છે તે મારા જિવ સંચારે જડાણી છે. એવી રીતે કામાદિ જો જો પ્રકૃતિ જોને વિપે મુખ્ય હોય,
તે પ્રકૃતિને યોગે કરીને પોતાના જિવને કામી, ક્રોધી, લોભી, ઇસ્યાદિક કુલક્ષણે જુક્ત માને

છે પણ જિવને વિષે તો એ એકે કુલક્ષણ છે. નહિ. એતો જિવે મુર્ખાઈ કરીને પોતાને વિષે માની લીધા છે. માટે જોને પરંપદ પામવા ઇચ્છું તેને કાંઈક પોતાને વિષે પુરુષાતન રાખવું, પણ છેક નાદાર થઈને બેસવું નહિ. ને એમ વિચાર કરવો જો ભેમ આ દેહમાં ચાર અંતઃકરણ છે, દશાંદ્રિયું છે, પંચ પ્રાણ છે. તેમ હું જિવાત્માહું. તે પણ આ દેહને વિષે હું તે એ સર્વ થકી આધિ ક હું ને સર્વનો નિયંતા હું. પણ એમ ને માનવું જો હતો તુચ્છહું ને અંતઃકરણ, ઈંદ્રિયો તો બઢવાન છે. ભેમ કોઈક રાજા હોય ને તે બુદ્ધિહિન હોય પછે એના ઘરમાં મનુષ્ય હોય તે પણ તેનું વચન માને નહિ. પછે એ વાર્તાની બ્યારે ગામના મનુષ્યને સ્વર્ગ પડે સ્યારે ગામમાં પણ કોઈ હુકમ માને નહિ, પછે દેશમાં મનુષ્ય એ વાત સાંભળે સ્યારે દેશનાં મનુષ્ય પણ કોઈ એનો હુકમ માને નહિ. પછે તે રાજા મ્હાનો પામીને અસમર્થ થઈને બેસી રહે, અને કોઈ ઉપર હુકમ ચાલે નહિ. તેમ રાજાને ઠેકાણે જિવ છે, અને ઘરના મનુષ્યને ઠેકાણે અંતઃકરણ છે, ને ગામનાં ને દેશનાં મનુષ્યને ઠેકાણે ઈંદ્રિયું છે, તે બ્યારે એ જિવ નાદાર થઈને બેસે ને પછે અંતઃકરણ ઉપર હુકમ કરીને પામેશ્વરસનમુખ રાખવાને ઇચ્છે સ્યારે અંતઃકરણ એનું કહું કરે નહિ, ને ઈંદ્રિયને વશ રાખવાને ઇચ્છે તો ઈંદ્રિયું પણ એને વશ રહે નહિ. પછે એ જિવ કાયા નગરને

विषे राजा छे तो पण रांकनी पेठे ओशियाळो थइ रहे छे. अने ड्यारे राजा नादार थाय ल्यारे तेना नगरने विषे मनुष्य होय ते सांढ थइने बेसे छे; ने राजानुं लेश मात्र चालवा दे नहि. तेम आ जिवनी काया नगरने विषे पण जे कामादिक राजा नथी ते राजा थइने बेसे छे अने ए जिवनुं लेश मात्र चालवा देता नथी. मांटे बेने कल्या एने इच्छवुं तेने एवुं नादार पणुं राखवुं नहि. ने जे प्रकारे पोतानी इंदियुने अंतःपुरण ते सर्व पोतानां हुकममां वर्त्ते एवो उपाय करवो. जेम राजा होय ते राज नितिना ग्रंथ, भणीने पोताना राज्यमां पोतानो हुकम चलावे, पण रइयतनो दवाव्यो दवाय नहि. अने जो राज निति न जाणतो होय तो ते वस्ती हुकम न माने तेने. मारवाज मांढि. पछे पोतानो देश होय ते उधड थइ जाय, अने कांतो कोइ हुकमज माने नहि, तेणे करिने पोते दुखीयो थको वर्त्ते. एवी रीते राज्य निति जाण्या विना वे वांते वगाड थाय छे. तेम जिव पण जो राज्य . नितिने जाण्या विना काया नगरमां हुकम करवा जाय तो एमांथी सुख थाय नहि. पछे मुक्तानंद स्वामी श्रीजी महाराजने पछ्युं जे कल्याणने इच्छे तेने केम राज निति भणवी. ल्यारे श्रीजी महाराज बोल्या जे राज्य निनि एम भणवी जे प्रथम तो भगवाननुं महात्म सारी. पेठे जाणवुं प-

છે ભગવાનની મૂર્તિનું ધ્યાન કરીને મનને વજા કરવું, ને ભગવાનનો ધકા સાંભળીને શ્રોત્રને વ-
જા કરવા પણ ગ્રામ્ય વાર્તા હોય તે સાંભળવા દેવા નહિ. તેમજ ત્વચા તે ભગવાનને ભગવાનના
જન તેનો સ્પર્શ કરે ને નેત્ર તે પરમેશ્વરને તેના દાસ તેનું જ દર્શન કરે ને રસના તે અખંડ
ભગવદ્ગુણને જ ગાય ને ભગવાનનો પ્રસાદ હોય તેનો જ સ્વાદ લે ને નાસીકા ને ભગવાનનાં પ્રસા
દિ જે પૃષ્ઠાદિક તેનો જ સુગંધ લે પણ, કુમાર્ગે કોઈ દંદ્રિને ચાલવા દે નહિ એવી રીતે જે વર્તે
તેના દેહરૂપી નગરને વિષે હુકમ કોઈ ફેરવે નહિઃ. શ્રને એવી રીતે પુરુષ પ્રયત્ને બુક્ત જે વર્તે ને
નાદાર પણનો સારી પેઠે સ્થાગ કરે એ જ કલ્યાણને માર્ગે ચાલ્યો, તેને સ્વભાવ જિત્યાનો અતિશો
મોટો ઉપાય છે. ને એ પુરુષ પ્રયત્ન રૂપ જે ઉપાય છે, તેને સાધન થઈને કરે તો નેટલાં ક-
લ્યાણને અર્થે સાધન છે તે તે સર્વે પુરુષ પ્રયત્ન રૂપે સાધનને વિષે આવે છે માટે પુરુષ પ્રયત્ન છે તે
જે કલ્યાણને અર્થે સર્વે સાધન થકી મોટું સાધન છે. इति वचनामृतम्॥૧૨॥૧૪૫॥

સંવત ૧૮૭૮ ના શ્રાવણ વર્દો અમાવ્યાસને દિવસ સ્વામી શ્રી સહજાનંદજી માહા
રાજ શ્રી ગઢડા મંદ્યે દાદાશાસ્ત્રના દરવારમાં શ્રી વાસુદેવ નારાયણના મંદિરની ઓસરિયે
ચાકલા ઉપર વિરાજમાન હતા ને ધોળો સેસ પહેર્યો હતો તથા ધોળી ચાદર ઓઢી હતી ને મ

સ્તક ઉપર શ્વેત પાઘ બાંધી' હતી. અને પોતાના મુલાવિંદની આગળ મુની તથા દેશ દેશના હરિભક્તની સભા ભરાઈને બેઠી હતી. પછે શ્રીજી મહારાજે પોતાના બે ભુજ ડંચા ઉપાડીને સર્વેને છાના રાખ્યા, ને પછે પોતાના મુલાવિંદની આગળ સ્તુતિને કરીને બેઠા એવા બે સંત તે પ્રસે શ્રીજી મહારાજ એમ બોલતા હવા બે, હે સંતો બે મોટેરા મોટેરાહોને વાતમાં સમજતા હો તે આગળ બેસો. ને આ એક વાત કરુંછું તે સર્વે ચિત્ત દહને સાંભળ્યો. અને આ બે મારે વાત કરવી છે તે કાંઈ દંભે કરીને નથી કરવી, તથા માંને કરીને નથી કરવી, તથા પોતાની મોટય વધાર્યાં સારું નથી કરવી. એતો એમ જાણીયે છીએ બે આ સર્વે સંત તથા હરિભક્ત છે, તે માંથી એ વાત કોઈને સમજાઈ જાય તો તેના બિલુંનું અતિ રહું થાય, તે સારું કરીયે છીયે. અને આ બે વાત છે તે મારી દિઠેલ છે ને મારા અનુભવે કરીને પણ મેં સિદ્ધ કરી છે અને સર્વે જ્ઞાન્નમાં પણ મલ્લતી આવે છે, ને તે એ વાત સભામાં કર્યાં બેવી નથી તો પણ સભામાં કરીએ છીએ બે મારે સહજ સ્વભાવે એમ વર્તે છે બે આ સંસારને વિષે બે અતિ રહો. શબ્દ તથા અતિ રહો સાર્થ તથા અતિ રહો ગંધ તથા અતિ રહો રસ તથા અતિ રહું સ્પર્શ એ બે પંચ વિષય તેમાં હું મારા મનને બાંધવાને રહુંછું તો પણ નથી બંધાતું, ને એમાં અતિશયે ઉદાસ રહે છે.

અને એ જ સારા પંચ વિષય તથા નરસા પંચ વિષય તે વેય સમ વર્તે છે અને રાજા તથા રાંક તે પણ સમવર્તે છે. અને ત્રિલોકનું રાજ કરવું તથા ઠિકાં લેઈને માગી સ્વાવું તે પણ સમ વર્તે છે. અને હાર્થને હોદ્દા વેસવું તથા પગ પાઢા ચાલવું તે પણ સમવર્તે છે, ને કોઈક ચંદન તથા પૂણ તથા સારાં વસ્ત્ર તથા ઘરેણાં ચઢાવે, તથા ધુલ નાંચે તે વેય સમવર્તે છે, ને કોઈક માન આપે તથા કોઈક અપમાન કરે તે વે પણ સમવર્તે છે, તથા સોનું, રૂાં, હિરો તથા કચરો તે વેય સમવર્તે છે. અને આ હરીભક્ત બંદુ મોહોટો છે, ને આ હરીભક્ત નાનો છે એમ પણ નથી જણાતું. વધાય હરીભક્ત સરખા જણાય છે. અને મારા અંતઃકરણને વિષે અતિ તિવ્ર વૈરાગ્ય વર્તે છે તેનો પણ ભાર નથી જણાતો. જેમ કોઈકે માથે પાણી ડપાડ્યો હોય તથા સૂંપ્યા ને સોના મોરની વાંસઢી કેહેડે બાંધી હોય તેનો ભાર જણાય છે, તેમ ભાર નથી જણાતો ને મારે વિષે સ્વધર્મ છે તેનો ભાર નથી જણાતો તથા મારે વિષે જ્ઞાન છે જે હું બ્રહ્મ છું તેનો પણ ભાર નથી જણાતો. અને આજેહું ઉપરથકી કોઈ પદાર્થને વાણું છું ને કોઈ કપદાર્થને કુવવાળું છું, તે તો જાણી જાણીને કરું છું અને જો પદાર્થને વિષે પ્રિયુની વૃત્તિને વાલ્કારે જોઈું તે માંડમાંડ તે પદાર્થ સનમુખ રહે છે, અને બ્યારે હાલિ મેં છું ત્યારે તે તરત પાછી વઢી આવે છે, જેમ આ-

કાશને વિપે પથરો પગાવીયે તે ડ્યાં સુધિ હાથને જોરે કરીને ઠેલાય ત્યાં સુધિજ આકાશને વિપે રહે ને પછે પાંચો પૃથ્વીને વિપે આવીને પડેછે. અને જેમ પૂછેલેલ ઢોર હોય તેને માણસ બ-
લાત્કારે કરિને ડ્યાં સુધિ ડુંબું ખાલિ રાખે છે ત્યાં સુધિ રહે ને બ્યારે મુકિ દે ત્યારે ધન
લેઈને પડિ જાય અને જેમ કોઈક પૂરૂપ મૂજે એટલો વાલ્કિયો હાંય ને ઢાંતે આર્થો સોપારી
માગી નાંખતો. હોય અને તે પૂરૂપને દગા વિશ કાગદો લિંબું ચુસાવ્યાં હોય પછે તે શેકેલ ચ-
ણા પણ માંડ માંડ માંહે તેમ ધિપય સનમુખ વાલાતકારે વૃતિને જોડીએ છિંએ. તેમાં માંડ માંડ
જોડાય છે તે આજે એમ મુને વર્તે છે તેનું શું કારણ છે? તો મારી દ્વિદ્યુની જે વૃતિ છે તે પા-
છી વલ્કીને સદા હદાને વિપે જે આકાશ છે તેના વિપે વર્તે છે અને તે હદા આકાશને વિપે અ-
તિશો નેજ દેલાય છે. જેમ ચોમાસાને વિપે આકાશમાં વાદળાં થઈ રહ્યાં હોય તેમ મારા હ-
દાને વિપે એકલું તેજ વ્યાપિ રહ્યું છે, અને તે તે તેજને વિપે એક ભગવાનની મૂર્તિ દેલાય છે. તે અતિ
પ્રકાશમય છે, ને તે મૂર્તિ વનશાંમ છે. તો પણ અતિશો તેજે કરિને દ્યામ નથિ જણાતી, અ-
તિશો વેત જણાય છે તે મૂર્તિ દ્વિભુજ છે, અને તે મૂર્તિને બે ચરણ છે અને અતિશો મનોહર છે
પણ ચાર ભુજા, કે અષ્ટભુજા, કે શહસ્ત્ર ભુજા, તે એ મૂર્તિને નથી. એ મૂર્તિ તો અતિ સૌમ્ય છે

અને મનુષ્યના જેવિ આકૃતિ છે ને કિયારે છે. તે એ મૂર્તિ કયારેક તો, એ તેજમાં ઉભિ દે-
 खाय છે, ને કયારેક બેઠિ દેखाय છે, ને કયારેક હરતિ ફરાતિ દેखाय છે. ને એ મૂર્તિને ચા-
 રે કોરે મૂકના મંડલ ભરાઈને વેઠાછે ને તે સર્વે મૂક્તછે. તે એક નજરે તે ભગવાનની મૂર્તિ સા-
 મુ જોઈ રહ્યા છે તે મૂર્તિને અને પ્રગટ પ્રમાણ હમણાં પણ દેખીયે છિયે. અને સતસંગમાં નો-
 હીતા આબ્યા સ્યારે પણ દેસતા, અને માતાના ગર્ભમાં હતા તે દિવસ પણ દેસતા. અને ગર્ભમાં
 આબ્યા મોરે પણ દેસતા અને અને બોલિયે છિયે તે પણ સ્વાંન વેઠા થકા બોલિયે છિયે અને
 તમે પણ સર્વે સ્વાંન વેઠાછો એમ હું દેહુંછું, પણ આ ગઢડું સેહેર કે આ ઓસરિયે કાંઈ દે-
 खातું નાથિ. અને બ્યારે એ સ્વરૂપ જેણે જાણ્યામાં આવે તેને જેમ અને કોઈ વિષય સંબંધિ મુ-
 खमाં આસન્ધિત નથી તેમ તે પૂરૂપને પણ ક્યાંઈ આસન્ધિત રહેજ નહિ અને તે સ્વરૂપને તો ત-
 મે પણ દેસીછો, પણ તમારા સમજામાં પરિપૂર્ણ આવતું નથી. અને બ્યારે એ વાર્તા સ-
 મજ્યામાં આવશે સારે પંચ વિષય કે કામ ક્રોધાદીક સ્વભાવ તે જિસ્યામાં પ્રયાસ ધાશે નહિ.
 સેહેજે જિતાઈ જાશે અને એ જ એક રસતેજ છે, તેને આત્મા કહિયે તથા વ્રદ્ય કહિયે ને અ-
 क्षरधाम કહિયે અને એ પ્રકાશને વિષે જે ભગવાનની મૂર્તિ છે તેને, આત્માનું તત્વ કહિયે

તથા પરબ્રહ્મ કહિએ તથા પુસ્ત્યોત્તમ કહિએ, તેજે ભગવાન રોમ-કથાદિક સુષે કરોને પોતાની રૂચ્છાએ જિનુંનાં કલ્યાણને અર્થે જુગ જુગને વિષે પ્રગટ ધાય છે, તે ભગવાન લોકને વિષે મનુષ્ય જેવા જણાય છે તોપણ મનુષ્ય જેવા નથી. ને અક્ષર ધામના પતિ છે, તે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને ગીતામાં કહ્યું છે જે ॥ નતદાસ્યતેસ્યૌનશશાકોનપાત્રકઃ ॥ યગત્વાનંતિ વર્તેતતદ્વામપરમમમ ॥ માટે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન મનુષ્ય જેવા જણાતા હતા તોપણ અક્ષરાતિત કેવલ્ય મુર્તિજ છે. અને ભગવાન જે મનુષ્ય દેહને ધરે છે તે ભગવાનની મુર્તિનું જે ધ્યાન કરેસ્યારે એ ધ્યાનના કરનારાને એ મુર્તિ તેજોમય એવી અક્ષરધામને વિષે કેવલ્ય સ્વરૂપે ખાસે છે. ને ધ્યાનના કરનારાનો જે જિવ તે માયાને તરે છે, અને પરમપદને પામે છે. માટે ભગવાન તો મનુષ્ય દેહ ધારણ કરે છે, તોપણ કેવલ્ય સ્પેજ છે. અને તે ભગવાન જે જગ્યામાં વિરાજતા હોય તે જગ્યા પણ નિર્ગુણ છે. અને તે ભગવાનનાં વસ્ત્ર અલંકાર તથા વાહન તથા પરિચર્યાનાં કરનારા જે સેવક તથા સ્નાનપાનાદિક જે જે પદાર્થ ભગવાનના સંબંધને પામે છે તે સર્વે નિર્ગુણ છે, એવી રીતે જેણે ભગવાનનું સ્વરૂપ જાણ્યું તેને અમારી પેઠેજ પંચ વિષયમાં ક્યાંદ પ્રીતિ રહેતી નથી ને તે સ્વતંત્ર થાય છે. અને એ અક્ષરાતિત જે પુસ્ત્યોત્તમ ભગવાન છે, તેજે સર્વે અવતારનું કારણ

છે અને સર્વે અવતાર પુરુષોત્તમમાથી પ્રગટ થાય છે અને પાછા પુરુષોત્તમને વિષે લિન થાય છે તે બ્યારે ભગવાન મૂર્તિ ધરીને પાછા અંતરધ્યાન થાય છે સારે તે જો ભગવાનની મૂર્તિ તે ક્યારેક તો મનુષ્યની પેઠે આ પ્રથમીને વિષે પડી રહે છે તે જોમ શ્રીકૃષ્ણની મૂર્તિને શોભામાં લેઈને સુખમણીજી બહી મુઝાં તથા રુપભેદવનો દેહ તે દાવાનલને વિષે બહી ગયો એમ પણ થાય. અને ને ક્યારેક તો હાડ માંસ સહિત દિવ્યભાવ પામીને કાંઈ રહે નહિ, અંતર્દીન થઈ જાય. અને ક્યારે પ્રગટ થાય ત્યારે પણ ક્યારેક તો સ્ત્રિ યકી જન્મ ધરે ને ક્યારેક તો પોતાની રૂઝામાં આવે ત્યાં યકી પ્રગટ થઈ આવે છે, એમ એ ભગવાનના જન્મને દેહ મુક્યાની રીતી તો અલોકિક છે અને ક્યારે એવું ભગવાનનું સ્વરૂપ છે, તેને દૃઢ કરીને સમજાઓ ત્યારે તમને કોઈ પ્રકારનું વિધન કલ્યાણના માર્ગને વિષે નહિ થાય ને એ ભગવાનના સ્વરૂપની દૃઢતા વિના તો ગમે તેટલો સાગરાણી ને ગમે તેટલા અપવાસ કરો પણ કાઢી રીતે સ્વામી ભાગશે નહીં અને તમે એમ કેશોજે અગ્નેતો એ સ્વરૂપની તમે જોમ કહો છો તેમ દૃઢતા છે તો પણ પ્રાણદંદ્રિયો કેમ નીન નથી થતાં તો એતો પરમેશ્વરની રૂઝાએ એમ રહું છે એમ સમજાવું. પણ તેને કાંઈ કરવું રહું નથી એતો કતાર્થ છે, અને એતો સર્વ સાધનના અંતને પામ્યો છે અને જો ભગવાનના સ્વરૂપનો અર્થ રીતે દૃઢતા હોય

ने कदाचित् लो निर्माण, निर्लोभ, नीष्काम, नीस्वीदने नीस्नेह एमां कांइक थोडीवणी काचपर
 होजाय तो तेनी कांइ चिन्तानथी पण भगवानना स्वरुपमां जो कोइ, रीतनी समझामां कस
 र रहेतो कोइरीति बांधो भाग्यो नही, मोटे देहछे ते ले प्रकारे आवो रहस्य समजाय तेवोउपा
 य करबो. अने आ वांती यथार्थ समजाणी होयने कोइक प्रारब्ध कर्मने वश थइने लोकोइक
 निच उंच देहनी प्राप्तिथाय तोपण वृत्तासुरनी पेटे ज्ञान जाय नही तथा जेम भमर तजीने मृग
 नो देह आन्यो तोपण पूर्वजन्मनु ज्ञान टल्युं नही एवं आ ज्ञाननु अतीशो महात्मछे अने
 नारद सनकादिकने ब्रह्मादिकदेवतेमनीसभामांपणनिरंतरआज वारताथायछे अने आवी भगवत
 स्वरुप संबंधी बे वात्ती तेतो ज्ञान्धमांधी पोतानी मेळे समजायनहीअने सद्ग्रंथुमां आवी वार
 ता होय पण अ्यारे सत्पुरुष प्रगट थायछे सारे तेमना मुखयकीं एजवान समझामां आवेछे
 पण पोतानी बुद्धि वळे करीने सन् ग्रंथुमांधी पण समजाती नथी. अने जेने आवी रीते यथा-
 र्थ भगवाननु स्वरुप समझामां आन्युं छे, तेनं जो भूत, भविष्य ने वर्त्तमान ए त्रणे काळने
 विपे दृष्टि पोहोचति होय तो पण तेने ए वातनी कोइ गरव होय नहि अने कोइने वर के ज्ञा
 प दे नहि, ने कोइ ठेकाणे वर के ज्ञाप दे पण खरा, ने कोइ ठेकाणे निरभे रहे, ने कोइ

ઠેકાણે ત્રિયે પણ સ્વરા. પણ તેણે કરોને પેતે કાંઈ હર્ષ શોક મનમાં લાવે નહિ. અને જેને ભગ-
વાનના આ કહ્યા एवी રીતે દૃઢ આશ્રય હોય તે જાણીને તો મુંડું કર્મ કરેજ નહિ પણ ક
દાચિત્ત મુંડો દેશકાઢાદિકને જોગે કરોને જો કોઈ અવલું કર્મ થઈ જાયતો પણતેદૃઢ આ-
શ્રય વાલો કલ્યાણના માર્ગ થઈ પડી જાય નહિ. માટે એ જે ભગવાનનો દૃઢ આશ્રય છે એવો
નિર્વિઘ્ન માર્ગ કોઈ નથી, એ વાત જેને સમજાણી હોય તેનો તો અતિ મોટો આશ્રય હોય જુવો
ને અમારે પર્મહંસ તથા સરસંગી સમસ્ત પાસેથી કાંઈ સ્વાર્થ સાધવો નથી તો પણ કોઈને વો
લાવિએ છોયે, કોઈને વહિએ છીએ, કોઈને કાઢી મુકીએ છીએ તેનું એજ પ્રયોજન છે. જે કોઈ
રીતે આ વાત સમજાય તો બહું સારુથાય માટે આ વાર્તા છે તે સર્વે દૃઢ કરીને રાખડ્યો.
અને જે તેજનેવેશો મુતિછે તેજ આ પ્રત્યક્ષ મહારાજ છે એમ જાણડ્યો તે તે એમ ન જણાય
તો એટલુંતો જરૂર જાણડ્યો જે અક્ષર રૂપ તેજ તેને વિશે જે મુતિછે તેને મહારાજ દેવેછે
એમ જાણડ્યો તોપણ તમારે મારોવેશો હેત રહેશે તેણેકરીને તમારુ પરમ કલ્યાણપાથો અને આ
વાતને નીચે નવિને નવી રાખડ્યો પણ ગાફલપણે કરીને વિસારી દેશોમાં આજ હૃતેવિજકાલ્ય
માવે રાખડ્યો, અને તેવિજ દેહનો અંત થાય ત્યાં મુખી પણ પ્રલયે નવિને નવિરાસડ્યો.

अने जे जे भगवाननी वात केली ते ते वातने विषे आवातनुं विज लावजो एम अमारी आज्ञा छे. अने आवात्तो तो एवी जिवनंदार छे जे दिह रहे ला सुधी पण नित्य प्रसे करवी. अने देह मुकीने भागवति तेनुं करीने पण आज्ञा वात्तो करवी छे ने आजे अमे तमने वात कहि ते सर्व शाखनो सिद्धांत छे ने अनुभवमां पण एमज दह छे, अने अमे प्रत्यक्ष नजरे जोइने तमने आवात कहि छे ने जो प्रत्यक्ष जोइने न कहो होय तो अमने सर्व परमहंसना सम छे. एवी रीते श्रीजी महाराजे पोताना भक्त जननी शिक्षाने अर्थे परोक्षपणे पोताना पुस्तपोत्तम पणानी वात्तो करी तेने सांभळीने सर्व साधु तथा हरी भक्त ते एमज मानता हवा जे तेजने विषे मुत्त कहि तेज आ श्रीजो महाराज प्रत्यक्ष प्रमाण छे ॥ इति वचनां मृतम् ॥ १३ ॥ १४ ॥

संवत् १८७८ ना भादवा शुद्ध १ प्रतिपदाने दिवस स्वामी श्रीसुहजानंदजी महाराज श्री गढडां मध्ये दादास्वाचरनां दरबारमां श्री वासुदेव नारायणना मंदिरनी प्रासे उत्तरादे वारणे श्रीरंजनी ओशारे उपर विराजमान हता ने श्वेत खंस प्रहेयो हतो श्वेत चादर ओढा हती ने मस्त खंपर श्वेत फेंडो बांध्यो हतो ने ते फेंडो उपराता कर्णिकारना पुष्पनु छो गलु विराजमान हतु अने संतर कंकनो चानजो ॥ ५२ ॥

नेपो

તાના મુર્ખવિદ્વની આગલ મુની મંડલ તથા દેશદેશના હરિભક્તની સમા ભરાઈને બેઠી હતી. પહે મુક્તાનંદ સ્વામીએ પુછ્યું કે ભગવાનના સ્વરૂપને વિષે તે સંત તદાત્મક પણને પામે છે તે સમાધિયે કરીને પામે છે કે એનો કોઈ વિજ્ઞો પણ ઉપાય છે? પછે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા કે જો ભગવાનનું સ્વરૂપ જોવું કાલ! અમે કહ્યું તેવું યપાય તાણું હોય ને તેમાં કોઈ જાતનું ઉત્થાન રહ્યું ન હોય. જેમ આ લિલ્લડાનું વૃક્ષ છે તે એકવાર બાંણી લીધું છે, પછે કોઈ રીતે મનમાં સંકલ્પ થાતો નથી કે લિલ્લડો હજો કે નહિ હોય. એવી રીતે ગમે તેનો સંગ થાય અને ગમે તે વાંચાણું સાંભળે પણ કોઈ રીતે કરીને ભગવાનના સ્વરૂપનો નિશ્ચય કર્યો હોય તેમાંથી મન-હ-ગમગે નહિ. એવો જે નિસ્ત્યાન પણે ભગવાનનો નિશ્ચય, એને અમે તદાત્મક પણું કહિએ છીએ અને એવું જે તદાત્મક પણું તે ભગવાનના આકાંતિક ભક્તના પ્રસંગે કરીને યાય છે, પણ કેવલ સમાધિયે કરીને નથી થાતું, ને એવું જે એ તદાત્મક પણું તેને જ નિર્વિકલ્પ સમાધિ કહીએ છીએ, ને એવી જાતની. જેને નિર્વિકલ્પ સમાધિ યદ્ હોય તે સંતનું સ્વરૂપ પણ નિર્ગુણ બ્રહ્મ જ છે. અને એવા અંદગ નિશ્ચયવાળા જે સંત તે નિવૃત્તિ માર્ગને વિષે વત્તે અયવા પ્રવૃત્તિ માર્ગને વિષે વત્તે તો પણ એનું નિર્ગુણ રૂપ છે. જેમ નારદ સનકાદિક એ સર્વે નિવૃત્તિ માર્ગને વિષે પ્રવર્ત્યા, અને સમ ઋષિ

तथा जनकादिक राजा ए सर्वे प्रवृत्ति मार्गने विप्रे प्रवृत्त्यां पण ए सर्वेने भगवानना निश्चए करी
 ने निर्गुण जाणवा, अने ने निवृत्ति मार्गने विप्रे प्रवृत्त्या होयने जो भगवाननो निश्चय न होय तो तेने
 माइक गुणो करीने सगुण जाणवा. अने एम जाणवुं ले आ अतिशो त्यागी जणाय छे पण एने
 भगवाननो निश्चय नयी, माटे ए अज्ञानी छे ते तरु नरकमां जाशे. अने नेने भगवाननो नि-
 श्चय छे ने जो तेमां काइक थोडी घणी खोटय रही गइ हशे तो पण ते भुंडी गतिने नहि पा-
 मे. ते तो अंत्ये जातो निर्गुण पणनेज पाशमे. अने नेने भगवानना स्वरूपनो तो एवो निश्चय
 नयी ने ते मुघो त्यागी रहेतो होय ने काम, क्रोध, लोभादिकने टाळ्यामां सावधान वर्ततो होय
 तो पण एना टाळ्या कामादिक नहि टळे, अने ते अंते स्वपच थंडने नकरमांज जाशे. अने
 आबुं ले भगवानना स्वरूपनुं ज्ञान ते नेने थयुं होय ने तेने थोडो बुद्धि होय तो पण एने मोटी
 बुद्धि वाळो जाणवो. अने आबुं भगवानना स्वरूपनुं ज्ञान नेने न होय ने तेने जो जाणी बुद्धि
 होय तो पण तेने बुद्धिहिन जाणवो ॥ ॥ इति वचना मृतम् ॥ १४ ॥ १४७ ॥

संवत् १८७८ ना भादरवा शुद्ध १२ विजने दिवस स्वामी श्री सहजानंदजी महाराज
 श्री गढडा मध्ये दादास्वाचरना दरबारमां श्री वासुदेव नारायणना मंदीरनी ओंशरीए चा-

कळी नंखावीने विराजता' हता अने सर्व श्वेत वस्त्र धारण करचा होता. ने पोताना मुखोविंदनी आगळ मुनी तथा 'देशदेशना हरिभक्ती' सभा भराइने बंठी होती. पळे श्रीजीमहाराने : सर्वे परमहंसेने प्रभ पृच्छुं जै गमे तंबो कठण स्वभाव होय ने जो एक विचार करीए तो ते स्वभाव नो नाश' यह नाय. अने ए विचारने मुक्तीने बिजो- हजारो विचार करे तोय पण ते भुं- डा स्वभाव होय तेठळे नहि एवो' ते' कियो विचार छे, ते जेने जे समजातुं होय ते तेम कहो? पळे परमहंसमां जेम जेने समजातुं हतुं तेम तेणे कहुं पण तथार्थ कोइथो केहेवाणुं नहि. प- छे श्रीजि महाराज 'बोल्या' जे ल्यो- अमे कहिये' जे जेम बाहेर कोइक पोतानो शत्रु होय, ने आपणुं कांइक काम धातुं होय तेने बगाडी दे, अथवा पोतानो बोन सामो गाळो दे, पळे ते नो जेम- अतिजो अभाव आवे छे अने जे उपाय करीने तेनुं भुंडुं थाय ते उपाय कराय छे. अथवा कोइक बिजो जे शत्रूनुं भुंडुं करे तोपण अतिशे रानी पवाया छे. तेम जे मोक्षने अर्थ जतन करता होय, ने तेमां जे काम, कोषादीक माहेला शत्रू विघ्न करे तो तेनी उपर पण ते- विघ्न वैरचुद्धि धाय अने तेने खटको वयारे पण टळे नहि एवो विचार जेने हाथ आवे ते वि- चारे करीने शत्रू मात्रने टळे. अने वयारे कोइक संत एकामादीक शत्रूनी निंदा करे, तथा

ते शत्रून् खोदे तेषां जेने मारे कह्यो एवो विचार होय तेने ते साधुनो अभाव आवि नहि. सा-
 मो ते साधुनो अतिशो गुण ले, ने एम जाले जे आ साधु-मारा-शत्रूने मार्यानो उपाय करे छे
 माटे मारा पम हेतु छे. आवी बातनो विचार बेना हदने विषे प्राप्त थयो होय ते शत्रू मात्र
 नो नाश करी नाखे, अने कौइ भुंडो स्वभाव तेना हदने विषे रहि शके नहि. अने ए विना
 विजा गमे तेदली-ज्ञासना-विचार करे पण कामादिक स्वभाव रुपी-शत्रू नाश पामे नहि. मा-
 टे ए-स्वभाव उपर जे शत्रूणुं राखूं एन सर्व विचारमां अछे. पछे श्रीजि महाराज वळी
 प्रभु कहु जे-धर्म, वैराग्य, आत्मज्ञान, ने महात्मे सहित परभेदरनी-भक्ति, ए चार वानामांथी
 कौइ फाळे पडे नहि, एवो जे होय तेने शो-लक्षणे-करिने ओळखनी? पछे सर्व संत जेने जेवू
 समजणुं-तेमणे तेनुं कहूं, पण ते कौइथी नयार्थ-केहेवाणुं नहि. पछे श्रीजि महाराज बोल्या
 जे जेना वाळकपणामांथीज एवो स्वभाव होय, जे कौइनी छायामां तो दवायज नहि. अने ए-यां
 जेठो होय त्यां कोणेय हांसी मदकारि याय नहि, अने तेने कोणे हळबू वेष पण केहेवाय नहि,
 एवां जेनां लक्षण होय ते कौइ दिवस-धर्म, वैराग्य, ज्ञानने, भगवान्नी भाकि तेमांथी पडे न-
 हि. अने तेनां मानीना जेवो स्वभाव होय तोपण तेने कल्याणनो खप होय माटे ते सत्संगमा-

॥૨૫॥૨૪૮॥

યિ કોઈ પ્રકારે જાપ નહિ. ॥ઈતિ નંવનામૃતમ્. ॥૨૫॥૨૪૮॥

સંવત ૧૮૭૮ ના 'ભાદરવાસુદિ ૧૦' દશમીને દિવસે સ્વામી શ્રી સહજાનંદ-
જી માહારાજ શ્રી ગઢડા મધ્યે દાદાલાચરના દરબારમાંથી શ્રી વાસુદેવ નારાયણના મંદી-
ર પાસે પાટ ઉપર વિરાજમાન હતા, 'અને' સર્વે 'શ્વત વચ્ચ' ધારણ કર્યાં હતાં. 'અ-
ને' પોતાના મુશ્વાવિદની આગળ મુની મંડલ' તથા 'દેશ' દેશના 'હરીભક્તની સમા' ભરાઈને
બેઠી હતી. પછે મુક્તાનંદ સ્વામીએ પ્રશ્નછૂંધું ને 'એક' તો અર્જુનની પેઠે સ્વરૂપ નિષ્ઠા અને વિઙ્ગી
યુધિષ્ઠર રાજાની પેઠે ને ધર્મની નિષ્ઠા 'એ' વે' નિષ્ઠા છે તેમાંથી સ્વરૂપની નિષ્ઠાનું વલ્લ રાખે તેને
'ધર્મ' નિષ્ઠા મોઢી પહીં નાચ છે. માટે એવો જો ઠપાય છે ને 'તેણે' કરીને 'એ' વેમાંથી 'એક' નિષ્ઠા
'મોઢી ન પહે' પછે શ્રીભિમહારાજ નોલ્યા ને પૃથ્વીનો ને ધર્મનો શ્રીમદ્ભાગવતના પ્રથમ સ્કંધને
'વિષે' સંવાદ છે તેમાં 'એમ' કહ્યું છે, ને સંત્યજોર્ચાદિક ને કલ્યાણકારી એવા શ્રોગણવાળીસ
ગુણ તેણેજુક્ત ભગવાનનું સ્વરૂપ છે, માટે સર્વે ધર્મ ભગવાનનો મૂર્તિને આધારે રહે છે, તે સાંસ-
ભગવાનને ધર્મ ધુરંધર કહ્યા છે. અને વઢી શ્રીમદ્ભાગવતના પ્રથમ સ્કંધને વિષે જ્ઞાનકાદિક
સાધિએ સુતંપુરાણીને પુછ્યું છે ને ધર્મના વલ્લર રૂપ એવા ને શ્રી કૃષ્ણ ભગવાન તે અંતરધાનથયા

પછે ધર્મ કેને શરણે રહ્યો. માટે ધર્મ તે ભગવાનની મુર્તિને જ આશરે રહે છે. તે સાદું એ ભગવાનની મુર્તિને વિષે નિષ્ઠા રાખે છે તેને ભગવાનનું સ્વરૂપ હૃદામાં રહે એટલે તેના હૃદામાં ધર્મ પણ રહે. માટે જ સ્વરૂપનિષ્ઠા રાખે તેને ધર્મનિષ્ઠા સેહેજેન રહે. અને એકલી ધર્મનિષ્ઠા રાગે તો સ્વરૂપની નિષ્ઠા મોઢી પડી જાય છે. તે કારણપણા માટે બુદ્ધિમાન હોય તેને સ્વરૂપનિષ્ઠા જ હૃદ કરીને રાખવી તો તે મોઢી ધર્મનિષ્ઠા પણ દટપણે રહેશે. પછે મુક્તાનંદ સ્વામીએ વિંજું પ્રશ્ન પૂછ્યું જો, પંચ વિષય નિતાય તે વૈરાગ્યે કરીને નિતાય છે કે કોઈ વિનો ઉપાય છે ? પછે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જો વૈરાગ્ય હોય અપચા ન હોય પણ જો પરમેશ્વરે કહ્યા એવા જો નિયમ તેને વિષે સ્વહૃદાર રહે તો પંચ વિષય નિતાય છે. અને જો શબ્દ ધંકી વૈરાગ્યે કરીને વૃત્તિ પાછી વાઢે તો વળી પ્રયાસ કરે તો પણ શબ્દ સંભળાય સ્વરો. અને કાનને વિડી લેતો સેહેજે શબ્દ સંભળાય નહિ. તેમજ અજોગ્ય પદાર્થને તત્વચાણ કરીને અડે નહિ તો સેહેજે સ્પર્શાજિતાય તેમજ અજોગ્ય વસ્તુ હોય તેને નેત્રે કરીને જુવે નહિ તો સેહેજે રૂપ જિતાય. તેમ જો જો સ્વાદુ ભોજન હોય તેને મેઢાની પાળી નાચીને ભરે તથા બુક્ત આહાર કરે એટલે સેહેજેન રસનાજિતાય. તેમજ અજોગ્ય ગંધ હોય ત્યાં નાકને વિડી લેતો સેહેજે ગંધ જિતાય, એવી રીતે નિયમે

કરીને પંચ વિષય જિતાય છે. અને જો નિયમમાં ન રહે તો, ગમે તેવો વૈરાગ્યવાન હોય તથા જ્ઞાની હોય પણ તેનો ઠાર રહે નહિ. માટે વિષય જિત્યાનું કારણ તો પરમેશ્વરના બાંધલે. નો નિયમ તેજ છે. તેમાં પણ મંદ વૈરાગ્ય વાઙ્માને તો નિયમમાં રહેવું એજ ઉગ્રયાના ઉપાય છે. જેમ માંડો હોય તે કરી પાઠીને ઔપધસ્વાય તોજ નિરોગી થાય. પહેલે અસ્વહાનંદ સ્વામીએ પુછ્યું જે માંદાને તો કરીનો નિયમ હોય જે આટલા દિવસજ કરી રાખવી, તેમ કલ્યાણના સધનનો પણ કોઈ નિયમ છે કે નથી? પહેલાં શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા. જે જેને અદ્વા મંદુ હોય, તેને તો ઘણેક જન્મે કરીને સાધનની સમાપ્તિ થાય છે, તે ભગવદ્ ગીતામાં કહ્યું છે. ॥ અને કજ્જન્મ સંસિદ્ધસ્તો યાતિપરાંગતિમ્ ॥ એ શ્લોકમાં એમ કહ્યું છે. જે અનેક જન્મે કરીને સંસિદ્ધ થયો. જે જોગી તે જો. પરમપદને પામે છે એ મંદ અદ્વાવાઙ્માનો પક્ષ છે. અને જેને વઙ્ગવાન અદ્વા હોય તે તો તે સ્કાન્દ સિદ્ધ થાય છે તે પણ ગીતામાં કહ્યું છે. ॥ અદ્વાતાનં લભતે જ્ઞાનં તત્પરઃ સંયતે દ્વિયઃ ॥ જ્ઞાનં લભી પરાં શાંતિમાં ચિરેણા વિગુહ્યતિ ॥ ૧૮ ॥ એ શ્લોકનો એમ અર્થ છે. જે નિયમમાં છે. દ્વિયો જે નાને અદ્વાતાન હોય તેને વેળી સાધનનો સમાપ્તિ થાય છે. અને જેને મંદ અદ્વા હોય, તેને તો અનેક જન્મે કરીને સાધનની સમાપ્તિ થાય છે. જેમ કોઈ પુસ્તક કાઢી લે. જાતો હોય,

ने ते आखा दिवशमां बे-डगलां चालतो-होय तेन्तो-काशीये जतां बहु दीवश लागे अने ते
 वीसवीस गाठ नित्य चालवामांडे तो ते आहिंयां काशीये थोडा दीवशमां पोचे, तेम जेने अ-
 डा बळवानेले तेतो हमणां तरत सत्संगी थया होय तोपण अतीशे सरस थइजाय छे, अने
 जेने श्रद्धा-मंद होय तेतो घणाकाळ धर्या सत्संगी थयोहोय पण लोची पोचा रहे छे.
 पळे श्रीगुरुचरणरतनंद स्वामीए पुछ्छुं जे ब्यारे मंद श्रद्धा वाळांनु अनेक जन्मे कल्याण
 थाय सारि त्यां गुभी ते क्यां रहेतो-हशे? पळे श्रीजीमहाराज बोल्या जे सुंदर देव लोक होय
 त्यां जाइने रहेछे अने ब्यारे भगवानुं ध्यान करतो-होय सारि ए भक्त भगवान सांगुं नोतो
 सारि भगवान पण ते भक्त सांगुं नोता. पळे भगवानुं ध्यान करतांयकां जेजेविषयनुंएण चितवन
 करंथुं हनुं अने जेजे विषयमां ए भक्ते हेत हनुं ते भगवान सर्वे भजरे जोइने अने ए देह मुक्ते
 त्योर एने जेवा भोग वहालाछे तेवा भोग जेलोकमांछे ते लोकमां एभक्तेने पोचाडेछे अने काळ
 ने एम आज्ञा करेछे जे ए भक्तना भोगेने तुं खंडन करीशमां माटे ते निरंतर देव लोकमां
 रह्यो थको भोगेने छे: पळे मृत्यु लोकमां आवांने अनेक जन्मे करीने मोक्षने पामे छे.
 पळे श्रस्वडानंद स्वामीए बीजुं प्रभ पुछ्छुं जे निव्र श्रद्धावान-पुरुषना-शां लक्षण छे? पळे श्री-

જી મહારાજ બોલ્યા જે જેને તિવ્ર શ્રદ્ધા હોય તેને બ્યારે ભગવાનને દર્શને આવું હોય, અથવા ભગવત કથા વાંચી સાંભળવી હોય, તથા ભગવાની માનસી પૂજા કરવી હોય દયાદિક જે જે ભગવાન સંવંધી ક્રિયા તેને કર્યાં સાચું સ્નાનાદિક જે પોતાની દેહ ક્રિયા તેને અતિશય ઉતાવળો થઈને કરે. અને કાગલ લખીને અમે કોઈક વર્તમાન ફેરવું હોય તો તેને કરવાને અર્થે પણ આકલ્પો થઈ જાય. અને મોટું માણસ હોય તો પણ ભગવાનના દર્શન સાચું બાલકની પેઠે આકલ્પાઈ કરવા માટે, એવાં જેનાં લક્ષણ હોય તેને તિવ્રશ્રદ્ધાવાન જાણવો. અને જે એવી શ્રદ્ધા વાળો હોય તે સર્વેં હંદ્રિયોને પણ તત્કાલ વશ કરે છે. અને જેને ભગવાનના માર્ગમાં મંદ શ્રદ્ધા હોય તેનો હંદ્રિયો વિષય સનમુખ અતિ તિક્ષણ પણે જુક હોય, તે ગમે તેટલો સંતાડવો જાય પણ સડને જણાઈ જાય ને આંત્રી હંદ્રિયોનો વિષય સનમુખ તિક્ષણ વેગ છે અને હંદ્રિયોનું સ્વ તો વાયુના વેગ જેવું છે જેમ વાયું દેશ્વાય નહિ. પણ વૃક્ષને હલ્લાવે તેણે કરીને જણાય છે જે વાયું વાય છે. તેમ હંદ્રિયોની વૃત્તિયું દેશ્વાતી નથી પણ વિષય સનમુખ હોડે ને સડને જણાય છે. અને જો કપટે કરીને તે ઢાંકવા જાય તો કપટી જાણીને તેનો સાંને અતિશય અવગુણ આવે છે. માટે જેની હંદ્રિયોમાં વિષય ભોગવ્યાની તિક્ષણતા હોય તે કોઈ પ્રકારે જ્યાંની રહે

નાહિ. પછે મુક્તનંદ સ્વામીએ પુછ્યું જે વિષય સનમુખ ઇંદ્રિયોની તિક્ષણતા તેને ટાઢ્યાનો ઉપાય છે? પછે શ્રીજી મહારાજ ચોલ્યા જે ઇંદ્રિયોની તિક્ષણતા તેને ટાઢ્યાનો એજ ઉપાય છે જે પરમશ્વરે સ્થાપના ને ગ્રહસ્થના ને નિયમ બાંધ્યા છે, તેમાં સર્વે ઇંદ્રિયોને મરડીને રાખે તો સંહેજેજ ઇંદ્રિયોની તિક્ષણતા મટી જાય. અને શ્રોત્રલોક, ચક્ષુ, રસના ને શ્રાણ એ પાંચે ઇંદ્રિયોને બ્યારે કુમર્ગમાં ન લાવા દે, સારે ઇંદ્રિયોના આહાર શુદ્ધ થાય છે. તે કેહે અંતઃકરણ પણ શુદ્ધ થાય છે. માટે વૈરાગ્યનું વઢ હોય અથવા ન હોય તો પણ જો ઇંદ્રિયોને વશ કરીને પરમેશ્વરના નિયમમાં રાખે તો જેમ તિવ્ર વૈરાગ્યે કરીને વિષય જિતાય છે, તે થકી પણ તે નિયમ વાઢાને વિશેષે વિષય જિતાય છે. માટે પરમેશ્વરના વાંધેલ જે નિયમ છે, તેનેજ આતિ દૃઢ કરીને રાખવા. પછે વઢી અલંકારનંદ સ્વામીએ પુછ્યું જે જેને મંદ શ્રદ્ધા હોય તે ને શ્રદ્ધા વૃદ્ધિ કેમ પામે? પછે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે જો ભગવાનનું મહાત્મ જણાય તો મંદ શ્રદ્ધા હોય તે પણ વૃદ્ધિને પામે. જેમ પાણી પીવાનું વાસણ મૃત્તિકાનું હોય તેમાં સંહેજેજ પ્રિત્તી થાય નહિ. અને તે પાત્ર જો સૂવર્ણનું હોય તો તેમાં સંહેજેજ પ્રીતિ થાય, તેમજ ભગવાનનું તથા ભગવાનની કથા કર્ત્તિનાદિકનું મહાત્મ જણાય તો સહજ સ્વભાવેજ ભગવાનમાં તથા કથા કર્ત્તિ

તૈનાદિકર્મા શ્રદ્ધા વૃદ્ધિ પામે છે. માટે જે પ્રકારે ભગવાનનું મહાત્મ સમજાય તે ઉપાય કરવો. ને જો એ ઉપાય કરે તો શ્રદ્ધા ન હોય તોપણ શ્રદ્ધા થાય છે અને બો મંદ શ્રદ્ધા હોય તો તે વૃદ્ધિને પામે છે. ॥ इति वचनामृतम् ॥ १६ ॥ १७२ ॥

સંવત ૧૮૭૮ ના આસો વૃદિ ૧૧ એકાદશીને દિવસ રાત્રીને સમે સ્વામી શ્રી સહજા નંદજી મહારાજ શ્રી ગઢડા મધ્યે દાદાલાચરના દરવારમાં શ્રીવાસુદેવ નારાયણના મંદીરને સમીપે ઓરડાની ઓશરીએ સિંહાસન ઉપર વિરાજમાન હતા. અને સર્વે શ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યા હતાં, અને પોતાના મુખાવિંદની આગળ પર્મહંસ તથા દેશદેશના હારિભક્તની સમા ભરાદેને વેળી હતી, ને કિર્તન ગવાતાં હતાં. પછે શ્રીજમિહારાજ બોલ્યા જે કિર્તન ગાવાં રહેવાદો પ્રશ્ન ઉત્તર કરીએ. પછે સર્વે મૂંઝી બોલ્યા જે વળું સારુ માહારાજ. પછે શ્રીજીમહારાજે પ્રશ્ન પૂછ્યું જે ભગવાનનું સ્વરૂપ છે તેને કોઈક ભક્ત તો માયાનાં ચોવિસ તત્વે સહિત સમજે છે. અને કોઈક ભક્ત તો માયાના તત્વે રહિત કેવલ ચૈતન્યમય ભગવાનનું સ્વરૂપ સમજે છે. એ બે પ્રકારના ભક્ત તેમાં કેની સમજણ ઠીક છે ને કેની સમજણ ઠીક નથી. પછે મુક્તાનંદ સ્વામીએ કહ્યું જે જે ભગવાનને વિષે માફક ચોવિસ તત્વ સમજે એની સમજણ ઠીક નથી, અને ભગવાનનું સ્વરૂપમા-

યાના તલ્લે કરીને રહિત કેવલ ચૈતન્યમય સમજ તેની સમજણ ઠીક છે. પછે શ્રીજીમહારાજ
 બોલ્યા જે સાંખ્યવાંઢે ચોવિસ તલ્લ કહ્યાં છે તે સાંખ્યને મતે ત્રેવિસ તલ્લ ને ચોવિસમોક્ષેત્ર
 જા જો જિવંદશ્વરુરુપ ચૈતન્ય તે છે. ં રીતે ચોવિસ તલ્લ કહ્યાંછે. કેમ જે ક્ષેત્ર ને ક્ષેત્રયજ્ઞ
 ને તો અન્યો અન્ય આજયેપણું છે, તે ક્ષેત્રયજ્ઞ વિના ક્ષેત્ર કહેવાય નહિ ને ક્ષેત્ર વિના ક્ષેત્રયજ્ઞ
 કહેવાય નહિ તે માટે તલ્લ ભેલાજ જિવંદશ્વરને કહ્યા છે. અને ભગવાન છે તે તો ક્ષેત્ર ને ક્ષે-
 ત્રયજ્ઞ ં વેચના આશ્રય છે. માટે ભગવાન ધર્મી માફક તલ્લ જાડાંકેમ કહેવાય. અને જેમ આકાશ
 છે તેનેવિષે ચાર તલ્લ રહ્યાંછેતોપણ આકાશને કોઈના દોષઅડતો નથી. તેમપરમેશ્વરના સ્વરુપ-
 ને પણ માફક તલ્લનો ંકેય દોષ અડતો નથી. ંવું જે ભગવાનનું સ્વરુપ છે તેમાં ચોવીસ તલ્લ
 કહિયે તેમાં શો વાધ છે, અને તલ્લે રહિત કેવું તેમાં શુનિર્વાધપણું આવી ગયું, અમને તો ંમ
 જણાય છે. પછે દિનાનાય મઢે પૂછ્યું જે, જેને ભગવાનની મૂર્તિનું ંધ્યાન કરવું હોય તેને ભગ-
 વાનનું સ્વરુપ તલ્લે સહિતે સમજવું, કે તલ્લે રહિત સમજવું. પછે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા જે ભ-
 ગવાનના સ્વરુપને જે તલ્લે સહિતે સમજે છે તે પણ પાળી છે. અને જે તલ્લે રહિતે ભગવાનના સ્વ-
 રુપને સમજે છે તે પણ પાળી છે. ભગવાનના સ્વરુપમાં તો ભગવાનના ભક્ત હોય તેને તલ્લ છે કે

नधी एवं चूषणुं कर्तुं गर्भज नहि. भक्त होय तेतो एम जाणो जे भगवान ते भगवान एने विषे भाग त्याग कर्यानि माग नथी. ए भगवान तो अनेत ब्रह्मांडना आत्मा छे, अने जेने भगवान-ना स्वरूपमां कोइ रितनुं उत्थान नथि तेने निर्विकल्प स्थितिवाळो जाणवो. अने जेनी एवी एक मति होय तेने स्थितप्रज्ञ जाणवो अने जे पुरुषने भगवानने विषे एवी दृढ मतिछे तेने भगवान सर्व पाप थकि मुकावे छे. ते भगवाने भगवद्गीतामां अर्जुन प्रत्ये कह्युं छे जे ॥ सर्वधर्मान् परित्यज्य मामेकं शरणं व्रज ॥ अहेत्यां सर्वपेभ्यो मोक्षयिष्यामि माश्रुच ॥ २ ॥ अने आ संसारमां पण एवी रितछे जे, जे थकी पोतानो मोटो स्वार्थ सरतो होय तेनो बुद्धिवांन होय ते दोष ग्रहण करे नहि. जेम छि होय ते पोताना स्वार्थ सारं पतिनो दोष ग्रहण करती नथी. तेथी विज्ञा ग्रहण होय ते पोताना भाइ, भत्रीजा, दिकरा, इत्यादिक जे संबंधी तेने विषे जो पोतानो अतिशे स्वार्थ होय तो दोषने ग्रहण नथी करता. तेम भगवान थकी जेणे मोटो स्वार्थ जाण्यो होय, जे भगवान तो पाप थकी ने अज्ञान थकी मुकावीने पोताना भक्तेने अभयपद आपेछे. एवो मोटो स्वार्थ जाण्यो होय तो कोइ रिते भगवाननो अवगुण आवेज नहि. जेम शुक्रज्ञाये रास पंचाध्यायीनुं वर्णन कर्युं ल्यारे राजा परिश्रितने संशय थयो जे भगवाने परमार्थिनो संग केम

कथो? पण सुकाजिने लेशमात्र संशय थयो नहि. अने बे गोपियुं संगे भगवाने विहार कथो, ते गोपियुंने पण संशय न थयो बे भगवान होय तो आम केम करे? एवो कोइ रिते संशय थयो नहि. अने ज्यारे भगवान कुबड्याने घेर गया सारें उदुवजीने भेळा तेडीं गया हता तोपण उदुवजीने कोइ रिते संशय थयो नहि. अने ज्यारे उदुवजीने व्रजमां मोकल्यो सारें गोपियुंनी वाणी सांभळीने पण कोइ रिते संशय न थयो अने सांगुं गोपियुं महात्म अतिशेसमध्यामाटे जेने भगवानो अचळ आश्रय थयो होय ने ते अतिशे शास्त्रवेत्ता होय अथवा भोळोन होय तेनी मती भमे नही. अने भगवानना बे दृढ भक्त होय तेनुं बे महात्म ते पण भगवाना भक्त होय तेज जाणे पडे शास्त्रवेत्ता होय अथवा भोळी होय पण जेनी भगवानेने विशे दृढ मति होय तेज भगवानना भक्तनुं महात्म जाणो? अने दृढ मतिवाळा भक्त होय तेने ओळखे खरा. अने तेविना जे जगत ना विमुख जीव होय तेतो पंडित होय अथवा मुख होय पण भगवानेने विशे दृढ मति पण करी शकें नही, अने बे दृढ मति वाळा भक्त होय तेने ओळखे नही, अने हरीजननुं महात्म पण जाणो नही. माटे भगवाननो भक्त होय ते भगवाना भक्ते ओळखे अने महात्म पण तेज जाणो. जेम उदुव नीए गोपियुंनु अतिशे महात्म नांणुं तेम गोपिये पण उदुवजीनुं महात्म जाणुं. अने पुषात्तम

ભગવાન છે તે સર્વ ક્ષેત્રજ્ઞના ક્ષેત્રજ્ઞ છે, તેપણ નિર્વિકાર છે. અને માયા આદિક
 જે વિકારના પદાર્થ તેનો વિકાર પુર્વોત્તમ ભગવાને અડતો નથી અને જે આત્મનિષ્ઠ પુરુષ છે
 તેને પણ સ્થુલ, સુક્ષ્મ ને કારણના વિકાર નથી અડતા તો પુર્વોત્તમ ભગવાને ન અડે એમાં
 શું કહેવું? ભગવાન તો નિર્વિકારી અને નિર્લેપ છે. એવી રીતે જે ભગવાનના સ્વરૂપને સમજે તે મ-
 ભગવાનના મેક્ત સ્થિતપ્રજ્ઞ જાણવા. જેમ પોતાના આત્માને વિશે સ્થિત હોય તે પણ સ્થિતપ્રજ્ઞ
 કહેવાય છે તેમ જેને ભગવાનના સ્વરૂપને વિષે કોઈ રીતનો ઘાટ ન હોય અને જે ભગવાનનું
 સમર્થ પૂર્ણ હોય તો તેનું પણ ગાન કરે તેમજ અસમર્થપૂર્ણ હોય તેનું પણ ગાન કરે અને જેમ
 ભગવાનનું જોગ્ય ચરીત્રહોય તેનું ગાન કરે તેમજ જે અજોગ્ય જેવું ચરીત્રે જણાતું હોય તેનું પણ
 ગાન કરે પણ ભગવાનને ચરિત્રને વિષે જોગ્ય અજોગ્ય એવા ઘાટ ઘડે નહિ એવો જે ભગવાનનો
 મેક્ત હોય તેને પુર્વોત્તમના સ્વરૂપને વિષે સ્થિતપ્રજ્ઞ જાણવો. અને જેને એવો પુરપોત્તપ્રજ્ઞા સ્વરૂપ
 ને વિષે દૃઢ નિશ્ચય છે તેને એથી ઉપરાંત વિજ્ઞાન કોઈ સમજવાનું રહ્યું નથી. ॥ કૃતિવચનામૃતમ્ ॥

॥ ૧૭ ॥ ૧૫૦ ॥

સંવત ૧૮૭૮ ના પાગશર વદિ ૬ છૃષ્ઠને દિવસ સ્વામી શ્રીસહજાનંદજી મન

માહારાજ શ્રી-ગઢડા'મધ્યે-ઢાઢાસ્વાચરના-દરબારમાં પોતાના-ઉતારાને-વિવે ગાદી-તકીયા નંવાવીને વિરાજમાન-હતા; અને ધોઢો-લેસ પહેર્યો-હતો અને ધોઢી ચાદર ઓઢા-હતી, ને ને-તે-ઉપર-બુઢાદાર-રજાઈ ઓઢા-હતી; અને મસ્ત-ઉપર ધોઢો ફેર્યો વિરામાન હતો; અને પોતાના મુલ્યાવિદની આગલ-પર્મહંસ' તથા દેશ દેશના હરીભક્તની સભા-ભરાઈને બેઠી હતી. અને પોતાની આગલ પ્રાગજી દેવે કથા કરતા-હતા-પછે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા હે, 'અમે-તો સર્વે પ્રકારે વિચારીને જોયું હે આ સંસારમાં જેટલો કુસંગ-કહેવાય હે તે સર્વે કુસંગથી અંધિક કુસંગ તે કિયો હે? તો-જેને પરમેશ્વરની ભક્તિ-નહિ-ને ભગવાન સર્વના સ્વામી હે, ભક્ત વસલ હે, પતિત પાવન હે, અધમ ઉધારણ હે એવો પણ-ભગવાનનો કોરનો-જેના હૃદયામાં વિશ્વાસ નહિ તે. એવા તો આ સંસારમાં-જે મત હે. એકતો નાસ્તિકનો ને વિજી વેદાંતનો એ બેય અંતિ કુસંગહે, અને પંચ મહા પાપે ભક્ત હોય ને તેને જો ભગવાનનો વિશ્વાસ-હોયતો તેનો કોઈ કાઢે છૂટકો થાય તથા બાઢહસ્યા, ગૌહસ્યા, સ્ત્રિહસ્યા, આદિક જે મોટાં પાપ તેના-કરનારાનો કોઈ કાઢે છૂટકો થાય જરો પણ-એ મતની બેને-પ્રતિતીઆવી તેનો કોઈ કાઢે છૂટકો થાયનહિ. શા માટે જે એની સમજણ વેદ-શાસ્ત્ર ને પુરાણ તે-ધર્મી ંધિ હે, તેમાં નાસ્તીક તો એમ સ-

મજે છે જે રામચંદ્રજી ને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન એતો રાહા હતા. અને શ્રીકૃષ્ણે દેહીત માર્યા, તથા પર છોના સંગ ક્રિદો માટે ત્રિજા નરકમાં પડ્યા છે. 'એવી રીતે અધમ' ઉધારણ ને પતિત પાવન એવાં જે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન તેને વિષે પરમેશ્વરની બુદ્ધિજ નથી. અને કર્મે કરીને પોતાનું કલ્યાણ માન્યું છે તે જ્યારે કર્મ કરતાં કરતાં કેવલ જ્ઞાન પ્રગટે સારે તે ભગવાન ધાય.' 'એવી રીતે અનંત ભગવાન માન્યા છે. પણ અનાદી પરમેશ્વર નાસ્તિકને મતે કોઈ મથી કે જેને ભજને કરીને જિવ જન્મના બંધન થકી છૂટે, માટે એ મત છે તે અતિ મુંડો છે. અને વેદાંતી છે તે તો એમ સમજે છે જે, બ્રહ્મ છે તેજ જિવરૂપ થયા છે ને જેમ સૂર્યનું પ્રતિબિંબ છે, તેમ બ્રહ્મ તે જિવ રૂપ છે, માટે જ્યારે એમ સમજાય જે હું બ્રહ્મ છું સારે અને કાંઈ સાધન કરવું રહ્યું નહિ. અને જ્યારે પોતે પરમેશ્વર થયા સારે હવે ભજન પણ કોઈનું કરવું રહ્યું નહિ એમ માનીને પહે પાપ કરતાં પણ ત્રિયે નહિ. અને મનમાં એમ સમજે જે આપણ નિર્ગુણ માર્ગને પામ્યા હિયે માટે આપણે પારિને જન્મ નહિ ધરવો પડે. પણ મૂર્ખા વેદાંતિ એટલો તપાસ કરતા નથિ જે માયા પર જે નિર્ગુણ બ્રહ્મ તેને પણ એની સમજણ્યે કરિને જન્મ મરણ ઠેરાણું. કેમ જે એ મૂર્ખા એમ કહે છે જે બ્રહ્મ છે તેજ સ્વાર બંગમ રૂપ થયા છે. સારે જે જિવ હોય તેને માથે તો જન્મ મ-

પો. હોય તે જન્મ મર્ણ બ્રહ્મને માથે આબું. ને એ મુર્ખાતો એમ. જાણે છે કે, અમે જન્મ મર્ણથી છૂટશું. પણ એમ વિચારતા નયો કે આપણે મતે કારિને બ્રહ્મને માથે જન્મ મર્ણ સાચું થયું. સારે આપણે પણ ઘણું સમજશું તો પોતાને બ્રહ્મરૂપ માનશું તોપણ જન્મ મર્ણ નહિ ટક્કે. માટે એને જ મતે કરિને. એણે મોક્ષ માન્યો છે તે છોટો થઈ જાય છે; તોપણ કાંઈ તપાસીને જોતા નથી. અને બિંમો તો એમ વક્કે છે કે આપણ તો બ્રહ્મ સ્વરૂપ છિયે તે કેનું ભજન કરિયે, અને કેને નમસ્કાર કરિયે? એમ માનીને અતિશયે અહંકારો થઈ જાય છે. અને સમજ્યામાં તો કાંઈ આબું નથિ ને મૂર્ખ છે; માટે જ્ઞાનીનું માન લઈને બેઠા છે પણ એમ વિચારતા નથી કે, પોતાને મતે કરિને જ પોતાનો મોક્ષ છોટો થઈ ગયો. અને કે એનો સંગ કરે તેને પણ એવાને એવા મૂર્ખ કરીને મુકે છે. અને સાચા જ્ઞાની કે નારદ સનકાતીક શુકજી તેતો નિરંતર ભગવાનનું નામ, ધ્યાન, રટન, ને કિર્તન, તેને કરે છે. અને શ્વેત દ્વિપને વિષે કે નિરત્ર મુક્ત છે તેતો બ્રહ્મરૂપ છે અને કાલના પણ કાલ છે, તોય પણ પરમેશ્વરનું ધ્યાન નામ, મરટન, કિર્તન, પૂજન, અર્ચન વંદન તેને કરતી રહે છે. અને પોતે અક્ષર સ્વરૂપ છે તો પણ અક્ષરાતિત કે પૂર્વોત્તમ ભગવાન ને ના દાસ થઈને વેતે છે. અને વદરિકાશ્રમને વિષે કે ઉદ્ધવ ને તનું ક્રીપ આદિક મુની રહ્યા છે.

તે પણ તપ કરેછે, ને નિરંતર ભગવાનની ભક્તિ કર્યાં કરેછે. અને એ વેદાંતો તો કેવલ દેહાભિમાનિ જિવેછે, તોપણ ભગવાનનું ધ્યાન સ્મરણ, કે વંદન કર્ત્તાં નથી. અને નારદ સનકાદિકને યુક્તિ તેમનિ જોવિ સામાર્થિ છે ને જેવું જ્ઞાન છે તથા શ્વેત દ્વિપવાસી જે નિરન્ન મુક્ત તેને વિષે જેવિ સામાર્થિ છે ને જેવું જ્ઞાન છે. તથા વદારિકાશ્રમવાસી જે ક્રપિ તેમાં જોવિ સામાર્થિ છે ને જેવું જ્ઞાનછે તેનાં કોટિમા ભાગનાં એ વેદાંતિને વિષે સામાર્થિ પણ નથિ ને જ્ઞાન પણ નથિ, તોપણ પરમશ્વરના સામાવાડિયાથાને બેઠાછે, માટે એ પાકા મૂર્ખછે. અને જોટલા મૂર્ખ કેહેવાય તેના રાજા છે. અને એતો કોટિ-કોટિ-કલ્પ સુધી નર્કના કુંડમાં પડ્યો; ને જમના માર જ્વાલો, તોપણ એમનો છૂટકો નહિ થાય. અને એવા દુષ્ટનો જે સંગ તેનું નામ કુસંગ છે, ને જેમ સત પુરુષનો જે સંગ તેથિ કોઈ મોટું પૂન્ય નથી તેમ-ચાંડાલ જેવા જે વેદાંતિ તેના સંગથી કોઈ મોટું પાપ નથી. માટે જેને કલ્યાણને ઇચ્છવું તેને નાસ્તિક તથા વેદાંતિનો સંગ કરવોજ નહિ. ॥

વચનોમૃતમ્ ॥ ૨૮ ॥ ૬૫૨ ॥

સંવત ૧૮૭૨ ના માગસરવાદિ ૧૪ ચૌદસને દિવસે સ્વામી શ્રી સેહજાનંદજી મા-
હારાજ શ્રી ગઢડા મધ્યે દાદાશાચરના દરબારમાં પર્મહંસને ઉતારે દિવસ ડગ્યા સમે પધાર્યા હ

તો, પછે ત્યાં આત્રીને ગાદિ તાકિયા ઉપર ઉદાસ થઈને બેઠા તે કોઈને બોલાવે પણ નહિ. અને કોઈ સામું જુવે પણ નહિ. અને મસ્તક ઉપર પોઢો ફેંટો બાંધ્યો હતો. ને તે છુટીને ઠિ થઈ થઈ ગયો તેને પણ સંભાળે નહિ. એવી રીતે એક ઘડી સુધી અતિશે ઉદાસ થઈને બેસે રહ્યા. અને નેત્રમાંથી જલ પડવા લાગ્યું. પછે અ. શ્રી મહારાજ પર્મહંસ પ્રસે બોલ્યા કે અમે તે દાંત શાસ્ત્રનું અવળા કર્યું તે અવળા માત્રે કરીનેજ અમારા અંતરમાં આ ઉદ્વેગ થઈ. આત્ર્ય કેમ કે, જે વેદાંત શાસ્ત્રના અવળા કરીને જિજ્ઞાસી બુદ્ધિમાંથી ભગવાનનો ઉપાસનાનું સંકલન થઈ આવે છે, અને હૃદયમાં સમભાવ આત્રી જાય છે. એટલે અન્ય દેવની પણ ઉપાસના નાશ થઈ જાય છે. અને તે વેદાંતિના વચનને જે સાંભળે તેની બુદ્ધિ અતિશે ઘટ થઈ જાય છે. અને અમે તો કોઈક પ્રયોજન સાસું વેદાંતિની વાત સાંભળી હંશે, તેણે કરીને પણ હવે અમારે શોક ધણો થાય છે. એમ કહીને શ્રીજી મહારાજ સુધિ ઉદાસ થઈ ગયા પછે ઘણી વાર સુધી દલગીર થઈને પછે પોતાને હાથે નેત્રમાંથી જલ લોઈને એમ બોલ્યા કે, ભગવદ્ગોતા આ જે માનુજ ભાવ્ય છે તેની કથા સાંભળીને અમે આજ રાત્રીએ સુતા હતા. પછે અમને સ્વપ્ન થયું જે અમે ગૌલોકમાં ગયા ત્યાં ભગવાનના અનંત પાર્વદ દીઠા તેમાં કેટલાક તો ભગવાનની સેવામાં

રચ્યા છે તે તો સ્થિર સરખા જણાણા. અને કેટલાક તો પરમેશ્વરનાં કિર્તન ગાય છે, તે કિર્તન પણ મુક્તનંદ સ્વામી ને બ્રહ્માનંદ સ્વામીનાં ગાય છે, અને તે કિર્તન ગાતા હાય અને ડોલતા જાય, જેમ કેફે કરીને ગાંડા યયા હોય ને તે ડોલે ને ગાય તેમ કિર્તન ગાય ને ડોલે. પછે અમે પણ ગાવતા હતા તે મેઢા બાઈને મળ્યા, ને કિર્તન ગાવતા લાગ્યા તે ગાવતાં ગાવતાં એવો વિચાર થયો કે આવી કે પરમશ્વરની પ્રેમ ભક્તિ અને આવી કે પરમેશ્વરની ઉપાસના તેનો સાગ કરીને કે બ્રહ્મ જ્ઞાની થાય છે અને એમ જાણે છે કે અમે જ ભગવાન છીએ તે મહા દુષ્ટ છે. એમ કહીને પછે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા કે, કે પ્રકારે ધર્મ થકી તથા ભગવાનની ભક્તિ થકી કોઈ રીતે પાછો ન પડે, અને પોતાના દુષ્ટ દેવ કે શ્રી કૃષ્ણ નારાયણ તેમાંથી કોઈ રીતે વૃદ્ધિ ડુંગે નહિ એવો લાવો એક કામઠ્ઠ લખીને દેશ દેશના સત્સંગી પ્રસે માકલીએ. લિંચાવિત સ્વામી શ્રી સહજાનંદની મહારાજના સંવ પર્મહંસ તથા સર્વે સત્સંગી, વાદ, ભાદ નારાયણ વાંચજો. ને વિંજી અમારો આજ્ઞા એમ છે કે, શ્રી કૃષ્ણ નારાયણ એવા જૈ પૂર્વોત્તમ ભગવાન તેના જે અત્તાર તે ધર્મના સ્થાપનેને અર્પે તથા બ્રહ્મચર્ય, અહિંસાદિક ધર્મ, આત્મનિષ્ઠા, વૈરાગ્યને મહાત્મે સહિત ભક્તિ એ ચાર ગુણ સંપન્ન એવા કે પોતાના આકાંક્ષિક ભક્ત તેને દર્શન દેવાને અ

થે ને તેમની રક્ષા કરવાને અર્થે તથા અર્ધમનો ઉછેદ કરવાને અર્થે દેવ મનુષ્યાદિકને વિષે થા
 ય છે, ને અવતારને વિષે પતિવૃતાના જેવી અનન્ય પણે નિષ્ઠા રાખવી. જેમ સિંતાજીને શ્રી રામ
 ચંદ્રને વિષે નિર્દોષાણે નિષ્ઠા હતા તેમ નિષ્ઠા રાખવી. અને એવા બે ભગવાન, તેની હેતે કરીને
 માનસી પૂજા કરવી, તથા દેહે કરીને નવ પ્રકારે ભક્તિ કરવી, અને જો એ શ્રીકૃષ્ણ
 નારાયણના અવતાર પૃથ્વીને વિષે પ્રગટ ન હોય તો તેની બે પ્રતિમા તેની પૂજા મને કરીને
 ચંદન, તુલસી, આદિક સામગ્રીવતે કરવી પણ ભગવાન વિના વિજા દેવની ઉપાસના ન કર-
 વી. અને જો વિજા દેવની ઉપાસના કરીએ તો તેમાં મોટો દોષ લાગે છે, ને પતિવૃતાપણું જા
 ય છે ને વેદ્યાના જેવી ભક્તિ થાય છે. માટે ભગવાનને વિષે સિતા સ્વમણીના જેવી ભક્તિ કરવી,
 અને તે ભગવાનનું જ ધ્યાન કરવું. અને તે વિના વિજા કોઈ દેવનું ધ્યાન ન કરવું. વિજું બે સાધુ
 સિદ્ધ ગતિને પામ્યા હોય, ને સમાધિનિષ્ઠ હોય તેનું પણ ધ્યાન ન કરવું અને સર્વેને પોતપોતાનાં
 વર્ણાશ્રમ ધર્મને વિષે દૃઢપણે વસ્તવું. વિજું આ બે અમારી આજ્ઞા છે તેને બે પુરુષ દૃઢપણે પા-
 લ્યશે તેને શ્રીકૃષ્ણનારાયણને વિષે નારદના જેવી દૃઢ ભક્તિ થાશે. અને આ અમારી આજ્ઞાને
 જો સ્ત્રી માનશે તેને શ્રીકૃષ્ણ નારાયણને વિષે લક્ષ્મીજી તથા રાધિકાજી આદિક જે ગોપીયું

તેના જીવી ભક્તિ થાશે, અને આ અમારા વચનને જે નહિ માને તેની ભક્તિ વેશ્યાના જેવી થાશે. સંવત ૧૮૭૮ ના માગશર વદિ ૧૪ ચૌદશને દિવસ લલ્યો છે એવી રીતે કાગલ્લરને દેશ દેશના સંસ્સંગી પ્રત્યે મોકલ્યાં ॥ ૧૯ ॥ ૧૫૨

સંવત ૧૮૭૯ ના પોસ વદિ ૧૪ ચૌદશને દિવસ સ્વામી શ્રી સહજાનંદજી મહારાજ ઘઢડાં મધ્યે દાદાસ્વાચરના દરવારમાં શ્રી વાસુદેવ નારાયણના મંદીરની આગલ વિરાજમાન હતા, અને ધોલો રેસ પેહેયો હતાં ને ધોલો ચોપાલ બ્રોહ્મીને તે ઉપર ડોટની રાજાઈ બ્રોહ્મી હતી ને મસ્તક ઉપર શ્વેત પાંચ બાંધી હતી, ને પોતાના મુખાવૈદની આગલ મુની તથા દેગ દેશના હરીભક્તની સભા ભરાઈને બેઠી હતી. અને પર્મહંસ તાલ મદંગ વજાવીને કિર્તન બોલતાં હતાં. પછે શ્રીજોમહારાજ પર્મહંસ પ્રત્યે બોલ્યાં ને આજ તો અમારા ઉતારામાં અમારી પાસે રહેનારા ને સોમલા સ્વાચર આદિ હરિભક્ત તેમને અમે એક પ્રશ્ન પુછ્યું છે તેનો સર્વે પર્મહંસ મઝીને ઉત્તર કરો પછે પર્મહંસે કહ્યું ને હે મહારાજ એ પ્રશ્ન અમને સંભળાવો, પછે શ્રીજોમહારાજ બોલ્યાં ને સમાધિનિષ્ટ પુરુષ યાંય છે, તેને તો માંયા થકી પરિસ્થિતિ ધાંય છે, અને ભગવાનના સ્વરૂપનો પણ દૃઢ સંવંધ રહે છે. માટે એ સમાધિનિષ્ટને તો જ્ઞાન શક્તિ તથા દેહ,

દ્વિયોની શક્તિ વૃદ્ધિ પામી નોંદ. આ માટે જે માયા યકીને ચો વિસત્ત્વ કહ્યા છે, તે નડ ચૈતન્ય રૂપ છે પણ
 એકલાં જડન કહેવાય તેમ એકલાં ચૈતન્ય ગણન કહેવાય. અને તે તત્ત્વમા શક્તિ પણ સરખાંન કહેવાયં દ્વિ.
 યુ યકી શ્રંતઃ કરણમાં નાણ પુનું વિપેશ છે. અને શ્રંતઃ કરણ યકી દ્વિયું, શ્રંતઃ કરણનો દ-
 ણા જે નિવ તેમાં જ્ઞાન વિપેશ છે. તે નિવને બ્યારે સમાધિ યાય છે, સ્યારે દ્વિયું શ્રંતઃ કરણના
 દષ્ટા પણાનો સાગ કરીને માયા પર ને બ્રહ્મ તે સરખો એ નિવ ચૈતન્ય યાય છે અને ભગવાન
 ના સ્વરૂપનો સંબંધ રહે છે. તે સમાધી વાલાને કેટલાક એમ સમને છે ને, નેને સમાધી યાય
 છે તેને તો મોરે સમજણ હતાં તેટલી પણ રહેતી નથી. માટે એ સમાધિ વાલાને જ્ઞાન તથા દે-
 હ દ્વિયોની શક્તિ વૃદ્ધિ પામે છે કે નથી પામતો એ પ્રશ્ન છે? પછે પરમંહેસે જેવી બેની વૃદ્ધિ પુગી
 તેવો ઉત્તર કર્યો. પણ શ્રીમ્મી મહારાજના એ પ્રશ્નનો ઉત્તર યયો નહિ, પછે શ્રી જીમહારાજ
 બોલ્યા ને લ્યો અમે ઉત્તર કરીએ. એ પ્રશ્નનો તો એ ઉત્તર છે જે સાક્ષી ને બ્રહ્મ તે તો
 માયામાં પી ઉત્પન્ન થયું એું ને ચોવિસ તત્ત્વાત્મક બ્રહ્માંડ તેને વિષે પ્રવેશ કરીને તેને ચદૃતન્ય
 મય કરે છે. અને તેને સર્વે ક્રિયા કરવાની સામર્થ્યો આપે છે અને તે બ્રહ્મનો તો એવો સ્માન
 છે જે કાષ્ટ તથા પાપાણ જેનું નડ હોય તેને વિષે પ્રવેશ કરે સ્યારે તે ચાલે હાલે એું થદ

જાય છે તે 'બ્રહ્મ સંવાયે સમાધિયે કરોને તુલ્ય ભાવ ને પામે સારે એ બિવ પણ બ્રહ્મ રૂપ ક-
 હેવાય છે ને તેને જ્ઞાનની વૃદ્ધિ થાય છે. અને ઇંદ્રિયોની શક્તિ તો બ્યારે તપ, ને નિવૃત્તિધર્મ, ને
 વૈરાગ્ય તેણે બુક્ત હોય. તેને શુકજીનાં જેવી સિદ્ધ દશા પ્રાપ્ત થાય છે. અને જેને તપ તથા નિ-
 વૃત્તિ ધર્મ તથા વૈરાગ્ય તેનું સામાન્ય પુણું હોય અને ધર્મ અર્થ ને કામ રૂપ જે પ્રવૃત્તિ માર્ગ તેને
 વિષે રહ્યો હોય તેને તો સમાધિ થાય તોય પણ એકલું જ્ઞાનજ વૃદ્ધિ પામે પણ ઇંદ્રિયની શક્તિ
 વૃદ્ધિ પામીને સિદ્ધ દશા ન આવે. ને જેમ. જનક રાજા જ્ઞાની હતા તેવો જ્ઞાની થાય પણ પ્રવૃ-
 ત્તિ 'માર્ગે' જાણને નારદ સનકાદિક શુકજીના જેવી સિદ્ધ દશા ન પમાય. અ-
 ને જે સિદ્ધ હોય તેવો 'ચેત દિપિ આદિક જે ભગવાનનાં ધામ તેને વિષે એને એજ શરિરે કરીને
 જાય. અને લોક, અલોક, સર્વ ઠેકાણે એની ગતિ હોય. અને પ્રવૃત્તિ માર્ગવાળાને તો જનકની
 પેઠે કેવલ જ્ઞાનનીજ વૃદ્ધિ થાય છે પણ જ્ઞાન ઘટતું નથી. અને જેમ શ્રીકૃષ્ણભગવાને ગિતામાં
 કહ્યું તેમતો થાય છે. 'ત્યાંશ્લોકે' ॥ યા નિશા સર્વભુતાનાં તસ્યાં જાગર્ત્તિ સંયમી ॥ યસ્યાં જાગ્રતિ ભુતાનિ સા-
 નિશા પઠ્યતો મુનેઃ ॥ ૨ ॥ એશ્લોકનો અર્થ એ છે જેને વિશે ભુતપ્રાણીમાત્ર સુતા છે તેને વિશે સંયમી
 પુરુષ જાગ્યા છે અને જેને વિષે ભૂત-પ્રાણી માત્ર જાગ્યા છે તેની... કોરે સંયમી પુરુષ

સુતા છે. માટે જે પુરુષની અંતરાત્મા સનમુખ દાષ્ટે વર્તેલી હોય તેને તેહદાંદ્રિયું અંતઃક
ની કોરે સુન્ય ભાવ વર્તે છે તેને દેહીને-અણસમજ હોય તે એમ જાણેજે સમાધિવાળાને જ્ઞાન
હું થઈ જાયછે પછે રત્નોગુણ તમોગુણમાં તંયા મલિન સત્ત્વ ગુણમાં રહિને આ પ્રશ્નો ઉત્તર
રવા જાય તેને એમ સુજે જે સમાધિવાળાને જ્ઞાન ઓઠું થઈ જાયછે, પણ એમ નથી જાણતો
હું તેહાંભિમાનીનું તે મુર્ખાઈમાંથી કહુંહું. માટે સમાધિવાળો તો તેહ દંદ્રિયો અંતઃકરણથી
દો પાડેને વસ્તે છે, તોપણ જ્ઞાનની વૃદ્ધિ ધાય છે. અને પાછો દંદ્રિયું અંતઃકરણમાં આવેને
રતે, તોપણ પોતાને સમાધિને વિષે જે જ્ઞાન થયું છે તેનો નાશ થાય નહિ. અને તપ નીવૃત્તિ
મ, ને વૈરાગ્ય તેને ગ્રહણ કરિને પ્રવૃત્તિ માર્ગનો ત્યાગ કરે તો, જેમ જ્ઞાન વૃદ્ધિ પામું છે તેમ
દ્રિયું અંતઃકરણની શક્તિયું પણ વૃદ્ધિ પામે. અને નારદ સનકાદિક શુક્રજિના જેવી સિદ્ધ
તિને પણ પામે. ॥ ૨૦ ॥ ૧૫૩ ॥

સંવત ૨૮૭૯ ના ફાગણ શુદ્ધિ ૧૫ પ્રનમને દિવસ સ્વામી શ્રી સહજાનંદજી મહા
જ શ્રી ગઢડા મધ્યે દાદાલાચરના દરવારમાં શ્રી વાસુદેવ નારાયણના મંદિર આગળ વિરા
માન હતા. અને શ્વેત સ્વેસ પેઠી હતો ને શ્વેત ચાદર-ઓઢી હતો, તથા શ્વેત પાષ મસ્ત

उपर नांघि हति. अने श्रीनि महाराजना मुखविंदनी आगळ प्रेमानंद स्वामी आदिक सर्वे प
महंस विष्णु पद वोल्ता हता. पळे श्रीनिमहारान वोल्या ने किर्त्तन रहेवा द्यो, ने सर्वे सुरत
दइने सांभळी एक वात्ता करिये छिये ने, नेटला कल्याणने अर्थे व्यासाजिये ग्रंथ
कर्या छे. ते सर्वे सुरत राखीने अमे सांभळ्या, ते सर्वे शान्धमां सिद्धांत छे. अने निवना
कल्याणने अर्थे पण एटलिज वातछे ने, आ सर्व जगत छे तेना करता हरता एक भगवान
छे. अने ए सर्वे शान्धने विषे भगवाननां चरीत्र छे, कां भगवाननां संतनां चरीत्र छे, अने
वर्णाश्रमना धर्मना ने वात्ता छे अने वेनुं फळ-ने धर्म, अर्थ ने काम छे तेंणे करीने कांडक
ल्याण थातुं नथी. अने केवळ वर्णाश्रमना धर्म वत्ते तो संसारमां निस्तिन थाय ने देहे करीने
सुखियो रहै एटलुंज फळ छे, अने कल्याणने अर्थे तो भगवानने करता हरता नाणवा एज-
छे. अने नेवुं परोक्ष भगवानना राम कृष्णादिक अवतरनुं महात्म नाणे छे, तथा नारद सन
कादिक, शुकनी, बडभरत, हनुमान, उदव, इसादीक ने परोक्ष साधु तेनुं नेवुं महात्मजाणे
छे तेवुंज प्रत्यक्ष एवा ने भगवान तथा ते भगवानना भक्त साधु तेनुं महात्म समजे तेनेकल्याण
ना मार्गमां कांड समजवुं वाकी रहुं नांहे, ते आ वात्ता एकवार कहे समजो, आज समजो,

અપવા લાલ વર્ષ કેડે સમજી, પણ એ વાત સમજેન ઘૂટકી છે. અને નારદ, સનકાદિક, શુ-
 કગ્ની, વ્રત્તા, શિવ, એમને પુછ્યો તોપણ ઢાહ્યા છે, તે અનેક વાતની જુક્તિ લાવીને પ્રત્યક્ષ ભગ-
 વાનને પ્રત્યક્ષ સંત તેનેજ કલ્યાણના દાતા વનારે અને જેવું પરીક્ષ ભગવાનને પરીક્ષ સંતનું મહા-
 ત્મ છે તેવુંજ પ્રત્યક્ષ ભગવાનને પ્રત્યક્ષ સંતનું મહાત્મ વતાવે. અને એટલો જોને હૃદ નિશ્ચય થયો
 હોય તેને સર્વે મુદો હાથ આવ્યો અને કોઈ કાલે તે કલ્યાણના માર્ગ થકી પડે નહિ જોમત્રહાન
 શિવ, બૃહસ્પતિને પરાશરાદિક તે કામાદિકે કરીને ધર્મ થકી પડયા, તેપણ પ્રત્યક્ષ ભગવાનને
 પ્રત્યક્ષ સંત તેનો પરીક્ષનાં જેવોજ મહાત્મે જુક્ત નિશ્ચે હતો, તો કલ્યાણના માર્ગમાંથી પડયા ન.
 હિ. માટે સર્વે શાસ્ત્રનું રહસ્ય આ વાત્તી છે. અને તેજ દિવસ સાંજને સમે સ્વામી શ્રી સહજાનં.
 દગી મંહારાજ શ્રીગઢહા મધ્યે દાદાસ્વાચરના દરવારમાંથી ગાડો એ વહીને શ્રીલક્ષ્મીવાડી
 પધારયા હતા. ને ત્યાં આંત્રના વૃક્ષ હેઠે ઓટા ઉપર ઢોલી એ વિરાજમાન હતા, અને શ્વેતધ્વજ
 પહેર્યો હતો, ને શ્વેત ચાદર ઓઢી હતી ને શ્વેત પાઘ બાંધી હલી. અને તે પાઘને વિષે પીઢ્યાં
 પુષ્પનો તોરો વિરાજમાન હતો, અને કાન ઉપર મોગરાના ગુછ વિરાજમાન હતા અને કંઠને વિ-
 ધે મોગરાના પુષ્પનો હાર વિરાજમાન હતો. અને પોતના મુલાવેંદની આગલ મુની તથા દેરા

દેશના હરિભક્તની સભા ભરાઈને વેઠી હતિ. પછે શ્રીજિ મહારાજ બોલ્યા જો સાંખ્યો એક તમ
 ને પ્રશ્નછિયે? જિનિવને સ્વપ્નઅવસ્થાને વિષે જો જો સ્વપ્નમાં સૃષ્ટિ દેખાયછે અને તે સ્વપ્નની સૃષ્ટિના જો મો
 ગ તેને જિવ ભોગવે છે તે એ સૃષ્ટિ રૂપે તે જિવ પોતે ધાય છે કે એ જિવ પોતાના સંકલ્પે કરી
 ને સ્વપ્નને વિષે એ સૃષ્ટિને સૃજેછે? અને જો જિવને છે તેમજ સર્વે બ્રહ્માદિક ઇશ્વર છે તેને પણ
 સ્વપ્ન સૃષ્ટિ છે તે પોતે એ સૃષ્ટિ રૂપે ધાયછે, કે પોતે સંકલ્પ કરીને સૃજે છે, કે એ જિવ ઇશ્વર
 ધક્કી પર જો પરમેશ્વર તેજ સ્વપ્નની સૃષ્ટિને મૂજી આપે છે એ પ્રશ્નો ઉત્તર કરો? પછે જોવી જો
 ની ગુણિ તેવું તેણે કર્યું પણ કોણે જ્યારે ઉત્તર ધર્યો નહિ. પછે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા જો
 જિવ તથા ઇશ્વર એમાંથી કોઈ સ્વપ્ન સૃષ્ટિને સૃજતા નથી, અને પોતે પણ સ્વપ્નની સૃષ્ટિ રૂપે યાતા
 નથી. એ તો એ જિવ ઇશ્વર ધક્કી પર જો પરમેશ્વર કર્મ ફડાતા છે તે એ જિવ ઇશ્વરના
 કર્મના અનુસારે કરીને એ સ્વપ્નની સૃષ્ટિને સૃજે છે. અને એ સ્વપ્ન સૃષ્ટિને વિષે જો અસ્થિર પળું છે
 ને ધીંતિ પળું છે તે તો દેશને યોગે કરીને પ્રવર્તેછે. કેમ જો કંઠ દેશ છે તે એવો જ છે જો એ
 સ્થુલમાં અનંત માત્રની એવી સૃષ્ટિ દેખાઈ આવે. જેમ કાચનું મંદિર હોય તેમાં એક દિશે દિ-
 શો કયો હોય તો અનેક દિશા દેખાઈ આવે. તેમ કંઠ દેશને યોગે કરીને એ સંકલ્પ હોય તે

अनंतरीतेदेवायछे. अने नेज्जानी होयते तो ब्यांदेशुं प्रधानपणुं होयत्यां देशुं न संसमने अने काळनुं प्रधानपणुं होयत्यां काळनुं संसमने. अने कर्मनुं प्रधानपणुं होयत्यां कर्मनुं संसमने अने परमेश्वरनुं प्रधानपणुं होयत्यां परमेश्वरनुं संसमने. अने मुख्य होयते तो बेकोइक एक वात समजाइ गइ तेने मुख्य जापो. जो काळनी वात समजाणी होय तो काळने मुख्य बाणो, अने कर्मनी वात समजाणी होय तो कर्मने मुख्य जाणो. अने मायानी वात समजाणो होय तो मायाने मुख्य जाणो. पण ब्यांनिनुं प्रधानपणुं तेने त्यां जूतुं मुख्यने समजतां न आवडै. अने ज्ञानी होयते तो बे ठेकाणे तेनुं प्रधानपणुं होय तेनुं प्रधानपणुं ले. अने परमेश्वर छे ते तो देश, काळ, कर्म, माया, ए सर्वेनां प्रेरक छे. अने पोता नी इच्छायें करीने देश काळादिकनुं प्रधानपणुं रहेवा दे छे पण परमेश्वरने आधारै छे. जेम शिशुमार चक्र छे ते धृ मंडळने आधारै छे, अने जेम प्रजा सर्वे राजाने आधारै छे. तेमां दिवान होय तथा वजिर होय तेनुं राजा चालवा दे ते टुलं चाले पण न चालवा दे सारे एक अणुं मात्र पण न चोले. तेम देश, काळ, कर्म, माया, तेनुं परमेश्वर चालवा दे ते टुलं चाले पण परमेश्वरना गमता बहार अणुं मात्र पण न चाले. माटे सर्वे कर्त्ता ते परमेश्वरन छे, एटली वात्ती करीने श्रीबीमहाराजपछा दरबारमां पधारता हवा. ॥ इति वचनामृतम् ॥ २१ ॥ १५४ ॥

संवत् १८७९ ना फागण वदि १० दशमीने दिवस श्रीजी महाराज अर्ध रात्रीने समे जाग्या. ने श्री गढडा मध्ये दादाखाचरना दरबारमां श्री वासुदेव नारायणना मंदीरनी आगळ दाक्षिणादे मुखाविंदे ठेलाया उपर विराजमान थया हता, ने सर्व श्वेत वस्त्र धारण कर्यां हतां ने ते समे साधु तथा हरीभक्तने तेडाव्या पळे पोताना मुखोविंदनी आगळ ते सर्वेनी सभा भराइने वेठी.सारे श्रीजी महाराज साधु प्रसे वोल्या जे एक वार्त्ताकरीए ते सांभळो. जे जेम ने सेना होय ने ते परस्पर लडवनि तैयार धइ होयने बेयनां निशान साम सा मां रोप्यां होय. पळेवेसूखिरना मनमां एम होय जे आपणुं निशानछे ते एना निशानने ठेकाणे मांडीए ने एनुं निशान छेइ लइये. पण एवो विचार नथी थातो जे एनां निशान लगो जाशु- तेमां तो कौटलकनां माथां पडशे ने लोहीनी नदी चालशे तेनो एने भय नथी. कांजे सूरवि र होय तेने मरवानी बोरु होय नहि. अने नेकायरछे तेतो भाग्याना हजारे विचार करेछे. अ ने एम पण विचार करे छे जे आपणी फोन जिताशे तो कोइकनुं धन हथीयार हशे ते लुंशे लेशु. अने ते बेय राजाना जे सूरवीरछे तेमने तो मरवानी पण भय नथी ने लुंशवानी पण लोभ नथी ने तेनुं निशान लेइ ने पोतानी जिय करवी एवोज एक संकल्प छे एवो इष्टांत छे, ने

એનું સિદ્ધાંત તો એ છે જે નિશાનને ઠેકાણે તો ભગવાનનું ધામ છે અને રાજાના સૂરવિરને ઠે-
 કાણે તો ભગવાનના દૃઢ ભક્ત છે, તેને તો આ સંસારને વિષે માન યાત્રો અથવા અપમાન યા-
 ત્રો, દેહને સુખ યાત્રો અથવા દુઃસ્વયાત્રો, આરોગીરહો અથવા નિરોગી રહો, દેહજિવો, અથવા મરો,
 પણ એને કોઈ જાતનો હૈયામાં વાટ નથી જે, આપણે આટલું દુઃખ યાત્રો કે આપણે આટલું
 સુખ યાત્રો. એ વૈમાંથી કોઈ જાતનો હૈયામાં વાટ નથી. એ ભક્તજનના હૈયામાં તો એ જ દૃઢ
 નિશ્ચય છે જે આ દેહે કરીને ભગવાનના ધામમાં નિવાસ કરવો છે પણ વચમાં ક્યાંઈ લોભાવું
 નથી. અને કાચરને ઠેકાણે જે દેહાભિમાનો એવા ભગવાનના ભક્ત છે. તેને તો પ્રમુખ ધ્યાન-
 માં હજારું જાતના વાટ થાય છે જે, જો કરડાં વર્તમાન યાત્રો તો નહિ નભાય ને સુગમ વર્ત-
 માન હશે તો નભાશે. અને વર્ચો એવો પણ વિચાર કરે જે આવો ઉપાય કરીએ તો સંસારમાં
 પણ મુશ્કિયા યાદા. અને નભાશે તો હલ્લવા સસંગમાં નભાશે, એવો ભક્ત હોય તે કાચર
 ને ઠેકાણે જાણતો. અને સૂરવિર જે ભગવાનના દૃઢ ભક્ત હોય તેને તો પિંડ ત્રણાંડ સંવંધો
 કોઈ જાતના વાટ ન થાય. પછે શ્રીજી મહારાજે પોતાનાં વૃત્તાંતો વાર્તા કરવા માંડી જે અ-
 મે અમદાવાદમાં શ્રી નરનારાયણ દેવની પ્રતિષ્ઠા કરવા ગયા હતા, ત્યારે હજારું માણસનો મેલો

भराणों हतो.पछे ज्यारे श्री नरनारायण देवीनी प्रतिष्ठा थइ रही अने अमदावादना ब्राह्मण चौ राशो जमी रह्या. पछे अमे साबदा थइने चाली निसर्या ते जेतलपुरमां जइने रात रह्या, प-छे त्यां जइने एवो विचार करवा मांड्यो जे जेटलां माणस देख्यां छे, ने जेटली प्रवृत्ति देखी छे तेने टाळी नांखी. पछे तेने विसर्याने अर्थ हयाइमां अतिशे दुःख थयुं तेषे करीने सरीरे पण मांदा थइ गया. पछे त्यां थकी धोळके जइने रात रह्या. अने धोळकाना चाल्या ए ने ए विचारमां गाम कोठने पासे गणेश धोळकानी राण्युमां जइने रात रह्या. ते ए विचार एवो कर वा मांड्यो जे देहनी स्मृति न रही. पछे विचारतां विचारतां सर्व प्रवृत्तिने विसारी मेलने जे वा अमे कोकरीये तळाव उतर्या नोहोता ने मेळो. पण भराणो नहोतो ने त्यारे कोइ जातनो घाट नहोतो तेवो रीते. सर्व घाट टाळी नांख्या. अने ड्यारे लोकीक घाट मटी गया, त्यारे अंतर दटि रहैवा मांडी. पछे अलौकिक आश्चर्य देखावां मांड्यां. अने देवता संबंधो जे भोग छे ते देखावां मांड्या, ने अनंत प्रकारनां विमान, ने अनंत प्रकारनी अपछरा, ने अनंत प्रकार नां वस्त्र, ने अनंत प्रकारना अलंकार, ते जेम अहि मृत्यु लोकने विपे छे तेमज त्यां देखावा इचांपण अमारा अंतरमां ती एक भंगवानविना विहुं कांइ गंभुं नहि ने जेम अहिनांपच विपयते अमने

तुच्छ भाश्यान्तेमांश्रमांसंमनलोभाणुनहि तेमजदेवलोकाब्रह्मलोक पर्यंतश्रमांसंमनक्याइलोभाणुनहि तेने देखीने देवता सर्वे श्रमारां वखाण करवा मांडयां जे. तेने भगवानना एकांतिक भक्त खरा. केम जे तमांसं मन भगवानने मुकीने क्याइ लोभातुं नथी, पछे तेमनां वचन सांभळीने श्रमारा ह्येने विपे हिमंत आर्वी. पछे श्रमे मनने कह्युं जे ताहारं जेवुं रूप छे तेवुं हुं क्षाणुं छुं जो .भगवान विना बिजा पदार्थनो घाट घडयो तो तारा भुक्ता करी नाखीश. तेमज बुद्धिने कह्युं जे भगवान विना बिजो जो निश्चय करयो तो तारी वात छे, तेमज चिन्तने कह्युं जे भगवान विना बिजुं चितवन करयुं तो तारा पण भुक्ता करी नाखीश, तेमज अंहकारने कह्युं जे भगवानना दासत्व पणा विना बिजुं अभिमान धरयुं तो तारो नाश करी नाखीश. पछे तो श्रमारे जेअ लोकना पदार्थनो अत्यंत विस्मृति थइ हती तेमज देवलोक, ब्रह्मलोकना पदार्थनो पण अत्यंत विस्मृति थइ गइअने ए ज्यारे सर्वे संकल्प टळी गया त्यारे संकल्पनो मंदवाड हतो ते पण टली गयो. एवी रीते भगवाननो भक्त होय तेने एम वर्त्तवुं. एम श्रीजीमहाराजे पोतानुं वृत्तांत भक्तजनना कल्याणने अर्थे कह्युं जे पते तो साक्षात श्रीकृष्ण पुस्वोत्तम नारायण छे. पछे श्रीजीमहाराज बोल्या जे वासुदेव

માહાત્મ્યને વિષે ઈકાંતિક ભક્તના ધર્મ કહ્યા છે, જે ઈકાંતિક ભક્ત હોય તે પોતાનું રૂપ દેહમાને નહિ ને પોતાને ચૈતન્ય રૂપ માને. અને સ્વર્ધર્મ, જ્ઞાન, વૈરાગ્ય તેણે સહિત ભગવાનની ભક્તિ કરે ને એક ભગવાન વિના વિજ્ઞા કોઈ પદાર્થની વાસના રાખે નહિ. અને બ્યારે એ ભગવાનને ભજોને આવો રીતનો સાધુ થયો ત્યારે સાધુ થકી કાંઈ વિજ્ઞા મોટી પદવો નથી. જેમ રાજા હોય ને તેનીરાણી હોય તે જેટલામાં રાજાનું રાજ્ય છે તેટલામાં રાણીનું રાજ્ય પણ કહેવાય. અને જેવો ગજાનો હુકમ ચાલે તેવોજ રાણીનો પણ હુકમ ચાલે. તેમ ભગવાનનો જેવો પ્રતાપ છે તેવો સાધુનો પણ પ્રતાપ છે, માટે તુલ્ય એવાં જે સંસારનાં સુખ તે સાધુને ઇચ્છવાં નહિ, કાંને એ સાધુ ડ્યારે ભગવાનના ધામને પામે છે. ત્યારે અનંત કોટી બ્રહ્માંડના પતિ જો બ્રહ્માદિક ઇન્દ્ર તો ભગવાનને અર્થે જેમ અનંત પ્રકારનો મેઠું, સામગ્રીયું લાવે છે, તેમ એ સાધુને અર્થે પણ લાવે છે, ને ભગવાનને પ્રતાપે કરોને એ સાધુ અલૌકિક અર્થય સામયોને પામે છે, એવો મોટો વિચાર હૈયામાં રાખીને એક ભગવાન વિના વિજ્ઞું કાંઈ પણ મનમાં ઇચ્છવું નહિ, અને જેમ હાથમાં ચિંતામણી આવી ત્યારે તે ચિંતામણિનિજ જાતન કરોને રાખવી. કેમ જો જો હાથમાં ચિંતામણી છે, તો જે પદાર્થને ઇચ્છશે તે પદાર્થને આપશે. તેમ ભગવાનના ભક્તને ભગવાનની મૂર્તિ

रूपी चिंतामणीने जालीं राखवी पण तेनें मुकवीज नाहि. तो एने सर्व वातनी सिद्धि थोंशे. ॥
इति वचनमृतम् ॥ २२ ॥ १५५ ॥

संवत् १८७२ ना ज्येष्ठ शुद्धि ११ एकादशीनेदिवस स्वामी श्री सहजानंदजी महाराज श्री गढडा मध्ये दादाखाचरना दरबारमां श्री वासुदेव नारायणना मंदिरनीआगळ विराज मान होता. ने मस्तक उपर धोळीं पाघ बांधि हति. अने धोळो खेस पहेंयो हनी ने धोळी चादर ओढी हती, ने पोताना मुखार्चिदनी आगळ मुनी तथा देश देशना हरीभक्ती नी सभा भरावने बैठी - हती. पळे श्रीजी महाराज वोल्या जे, आज तो अमे मननुं रुप विचारी जोगुं, ते मन जिव थकी जुहुं न देखाणुं. मन तो जिवंजुज कोइक कारण छे पण जिव थकि जुहुं नथि. अने मननुं रुप तो एवं देखाणुं जे जेम उनाळामां लुख होय, तथा जेम शियाळामां हिम होय तेवुं मननुं रुप देखाणुं. अने जेम माणसना देहमां लुक पसे त्यारे ते माणस मरि जाय छे. तेम ए मन, इंद्रिद्वारे थडने ज्यारे विषय सेनमुख जाय छे त्यारे ते विषय जो दुखदाइ होय तो मन तपिने उनाळानि लुक जेवुं थायछे, ने ते विषय जो सुख दायक होय तो तेने विपे मन शियाळाना हिम जेवुं थाय छे. ते ज्यारे दुखदाइ विषयने

भोगविने लुक सरखुं उनुं थइने जिवना हदामां पेसेछे सारे जिवने अतिशो दुखियो करिने क
 ह्याणना मार्गथो पाडी नांखेछे, ए ते लुखलागिने मरे तेम जाणवुं. अने ह्यारे ए मन सुखदा
 इ विषयमां सुखने भोगवे सारे टाहुं हिम सरखुं थइने जिवना हदामां पेसेछे, अने जिवने सु-
 खियो करिने कल्याणना मार्गथो पाडी नांखे छे, ए ते हिमळानो वा आवि ने मरे तेम जाणवुं.
 माटे जेनुं मन भुंडा विषयने देखिने तपे नहि. अने सारा विषयने देखिने टाहुं पण थाय नहि.
 एवी रिते जेनुं मन अविकारि रेहेतुं होय तेने परम भागवत संत-जाणवा. अने एवं मन थावुं ए
 काइ थोडी वात नथि, अने मननो तो केवो स्वभाव छे तो जेम बाळक होय ते सर्पने, अग्नि-
 ने तथा उघाडी तरवारने जालवा जाय ते जो जालवा न देइए तोपण दुखियो थाय. अने
 जो जालवा देइये तोपण दुखियो थाय. तेम जो मनने विषय भोगववा न देइये तोपण दुखियुं
 थाय. ने जो भोगववा देइये तोपण विमुख थइने अतिशो दुखियुं थाय. माटे जेनुं मन भगवान
 ने विपे आशक्त थयुंछे, ने विषयने जोगेकरिने टाहुं उनुं यातुं नथि तेनेज साधु जाणवा.॥इ
 वचनामृतम् ॥ २३ ॥ १५६ ॥

संवत् १८७९ ना आवणसुदि ८ अष्टमिने दिवसे साभी श्री सहजानंदजी मा-

હારાજ શ્રી' ગઢડા મધ્યે દાદાલાચરના દરવારમાંથી ઘોડોએ ચઢીને શ્રીલક્ષ્મીવાડીએ પધારયા હતા. ને ત્યાં ચોતરા ઉપર તત્તરોદે મુલ્લાવેદે વિરાજમાન હતા, અને શ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યા હતાં, ને કંઠનેવિધે મોગરાના પુષ્પનો હાર પેહેયોં હતો, ને પાઘને વિધે મોગરાના પુષ્પનો તોરો ધારણ કર્યોં હતો, ને પોતાના મુલ્લાવેદની આગલ પમંહસની તથા દેશ દેશના હરિભક્તની સભા ભરાઈને વેઠી' હતી. પછે મુક્તાનંદ સ્વામીએ શ્રીજી મહારાજને પ્રશ્ન પૂછ્યું કે હે મહારાજ ભગવાનને વિધે અચલ નિષ્ઠાવાલો કે ભક્ત હોય તેને-કોઈ લાતનો વિશ્લેષ આડો આવે કે ન આવે ? પછે શ્રીજી મહારાજ વોલ્યા કે એક જોગ નિષ્ઠા છે, ને ત્રિજી સાંખ્ય નિષ્ઠા છે, તેમાં જોગ નિષ્ઠાવાલો કે ભગવાનનો ભક્ત તે ભગવાનના સ્વરૂપમાં પોતાની અસ્તિત્વ વૃત્તિ રાખે અને સાંખ્ય નિષ્ઠાવાલો કે ભગવાનના ભક્ત તે તો મનુષ્યનાં સુખ તથા સિદ્ધિ, ચારણ, વિદ્યાધર, ગંધર્વ, દેવતા એ સર્વેનાં કે સુખતેનેસમજીરાલેખતથા ચૈત્ત્ય લોકની માંહિલી કોરે કે જે સુખ છે તે સર્વેનું પ્રમાણ કરી રાખે કે આ સુખ તે આટલુંજ છે. અને એ સુખની કેડે કે દુઃખ રહ્યું છે તેનુંપણ પ્રમાણ કરી રાખે. પછે દુઃખે સોતાં એવાં કે એ સુખ તે થકી વૈરાગ્યને પામીને પરમેશ્વરને વિધે કે દૃઢ શ્રીતિ રાખે એવી રીતે સાંખ્યનિષ્ઠાવાલોને તો સમજણનું બલ હોય. અને જોગનિષ્ઠાવા-

छाने तो भगवानना स्वरूपमां अखंड वृत्ति राखची तेनुंज बळ होय. पण कोइक विशम-देशका
 छादिकने जोगे करीने कोइक विक्षेप आवे तो भगवानना स्वसपमां वृत्ति रहेती होय ते कोइक
 विजे पण चोटी जाय. केम जे जोगनिष्ठावाळाने समजण्यनुं बळ थोडुं होय, माटे कांइक
 विव्र थइ जाय खरुं, अने सांख्यनिष्ठा ने जोगनिष्ठा ए वेय जो एकरे विपे होय तो पछे
 कांइ वांधोज न रहे. अने एवो जे भगवाननो भक्त होय तेतो भगवाननी मूर्त्ति विना विज्ञा को
 इ पदार्थमां लोभायज नहि अने एम समजे जे भगवाननुं जे अक्षर धामने ते धामने विपे रहि
 एवे जे भगवाननी मूर्त्तिने ते धामने विपे रह्या एवा जे भगवानना भक्त ते विना जे जे लोकछे,
 ने ते लोकने विपे रह्या एवा जे देव छे ने ते देवना वैभव छे ते सर्वे नाशवंत छे. एम जाणीने
 एक भगवानने विपेन दृढ प्रीति राखे छे माटे एवा भक्ते कोइ जातनो विक्षेप आवतो नथी.
 ॥ इति वचनमृतम् ॥ २४ ॥ १५५ ॥

संवत् १८७९ ना श्रावण वदि ६ छठने छठने दिवस स्वामी श्री सहजानंदजी महाराज
 श्री गढडा मध्ये दादाखाचरना दरबारमां दाक्षिणादे वार ओरडानी ओसरिये डोलीया उपर
 विराजमान होता, अ ने सर्व श्वेत वस्त्र धारण कर्यो हतां. ने पोताना मुखार्चिदनी आगळ

મુનો તથા દેશ દેશના હરી ભક્તની ભરાદને વેઠી-હતો. પહે શ્રીજી મહારાજે સર્વે પર્મહંસને કહું જે 'સાંભલો અમે એક પ્રશ્ન પૂછીએ છીએ. બે એક તો ભગવાનનો ભક્ત સ્વાગી છે ને દેહે કરીને તો સર્વે વર્તમાન દુઢ રાખે છે ને અંતરમાં તો વિષય ભોગવવાની વાસના અતિશે તિર્ણી છે તોપણ દેહે કરીને તો અટ થાતો નથી એવો તો સ્વાગી છે, અને બિજો ભક્ત છે તે તો ગ્રહસ્થા-શ્રમી છે ને તેને તે દેહે કરીને ધનસ્થીને પ્રસંગ છે ને અંતરમાં તો સર્વ પ્રકારે નિર્વાસની કહે એ વૃણાભ્યારે દેહ મુકશે ત્યારે એ કેય શિ ગતિને પામશે? એ કેય તે સરખી ગતિને પામશે કે અધિક નુન્ય થાશે? એ વચનો વિકિએ કરીને જુદો જુદો ઉત્તર આપો. પહે મોપાલાનંદ સ્વામી વોલ્યા બે એ સ્વાગી બ્યારે દેહ મુકશે ત્યારે એને વિષય ભોગવવાની અંતરમાં તિર્ણ વાસના છે માટે એને તો ભગવાન મૃત્યુલોકને વિષે અથવા દેવલોકને વિષે મોટો ગ્રહસ્થ કરશે અને અતિશે વિષય ભોગ પ્રાપ્ત થાશે. તે જૈવા ભગવદ્ગીતામાં યોગ માટેને ભોગ કહ્યા છે તેવા ભોગને દેવલોકમાં ભોગવશે. અને ગ્રહસ્થ હરીભક્ત છે તે તો દેહ મુકશે ત્યારે નિર્વાસનો કહે માટે ભગવાનનું જે વ્રહ્મપુર ધામ છે તેને પામશે ને ભગવાનના ચર્ણાવિદમાં નિવાસ કરીને રહેશે. અને પ્રથમ કહ્યો બે ત્યાગી તે તો વિષય ભોગવીને બ્યારે વૃથ થાશે ત્યારે તે વિષય થકી વૈરાગ્ય પામીને ને મનમાં પશ્ચાતાપક-

रीने भगवाननुं भजन करशे पळे निर्वासनीक थइने भगवानना धाममां जाशे. पळे श्रीजीमहा-
 राज वोल्या जे ठिक कहुं एनो उत्तर एज छे. पळे मुकानंद स्वामीए पुछ्युं जे एवो दृढवास
 ना होय ने तेनी जेने टाळवानी इच्छा होय तो ते ओ उपाय करे त्यारे टळे? पळे श्रीजीमहा-
 राज वोल्या जे जेवुं उका खाचरेने संतनी सेवा करयानुं व्यसन पड्युंछे तेवी रीते भगवान तथा
 भगवानना संत तेनी सेवा करयानुं जेने व्यसन पडे ने ते विना एक क्षणमात्र पण रेहेवायनहि.
 तो एना अंतःकरणनी जे मलीन वासना ते सर्वे नाश पामी जाय छे. पळे स्वयंप्रकाशानंद
 स्वामीए पुछ्युं जे हे महाराज जेणे करीने भगवान अतिशे राजी थाय एवुं कियुं साधन छे ?
 पळे श्रीजीमहाराज वोल्या जे ज्यारे घरमां एक मण अन्न मळनुं होय ने त्यारे जेवी संतनी
 उपर प्रीति होय ने जेनुं दिनपणुं होयअने पळे तेने एक गामनुं राज आवे,अथवा पांच गामनुं
 राज आवे, अथवा पचास गामनुं राज आवे, अथवा सो गामनुं राज आवे, अथवा सर्वे पृ-
 थ्विनुं राज आवे, तोपण संतनी आगळ जेवा कंगाल हतो ने दिन आधिनि रेहेतो तेवोने ते
 वोज प्रितियें नुक्त धक्रो दिन आधिनि रेहे; तेमज इंद्रलोक तथा ब्रह्मलोकनुं राज पामे, तो प
 ण संतनि आगळ तेवोने तेवोज दिन आधिनि रेहे, अने जे त्यागी होय ने ते जेवो प्रथम गरि

व होय ने जेम सो संतनी टेहेल चाकरी करतो होय तेवीने तेवीज पोतामां भगवाननां जेवां ऐ-
श्वर्य आवे तो पण करतो रहे पण साधु साथे पितराइ दावो बांधेज नहि. ने वरोवरीयापणुं क
रेनाहि एवां बेनांलक्षण होय तेनीं उपर भगवान अति शेष सब थायछे ॥ इति वचनामृतम् ॥ २५ ॥ १५८ ॥

संवत् २८७२ भादरवा सुदी २१ एकादशीने दिवस रात्रीने समे श्रीजी महाराज
श्री गंडहा मध्ये दादा खाचरना दरवारमां श्री वासुदेव नारायणना मंदिरानी आगळ विरा-
जमान हता ने सर्वे श्वेत वस्त्र धारण कर्या हतां ने पोत्राना मुखार्चिदनी आगळ पर्मेस तथा
देश देशना हरीभक्तनी सभा भराइने वेठी हती. पळे श्रीजी महाराज चोल्या जे, जे भगवाननो
भक्त होय तेने तो भगवानने तथा भगवानना भक्तेने जे न गमनुं होय ते नव करवुं. अने परमे-
श्वरने भक्त्यामां अंतराय करता होय ने ते पोतानां सगांवालां होय तेनो पण त्याग करचो;
अने भगवानने न गमे एवो कोइ कपोतामां स्वभाव होय तो तेनो पण शत्रूनी पेठे त्याग करवो,
पण भगवानधी जे विमुख होय तेनो पक्ष लेवो नहि. जेम भर्तजिये पोतानी मातानो पक्षन ली
धो. अने भगवाननो भक्त होय तेने तो सौधी विशेष. पोतामां अवगुणज. भांसे. अने जे चिन्ता
मां अवगुण बुवे, अने पोतामां गुण पळे ते तो सत्संगी छे, तो पण अरधो विमुख छे. अने

भगवानना भक्तने तो भगवाननी भक्ति करतां आत्मज्ञान तथा वैराग्य तथा धर्म ते जो अंतरा
 य करता होय तो तेने पण पाछा पाडोने भगवाननी भक्तिनुं मुख्य पणुं राखवुं. अने जो
 भक्तिने विषे सहाय रूप थाता होय तो तो ठिक छे. एम समजे ते भगवाननो पुरो भक्त कहे-
 नाय. अने जेने विज्ञाना अवगुण आव्या ने पोतामां गुण परठे ते तो गमे तेवो मोटो होय तो
 पण तेने कल्याणना मार्गमां विन्न धाय छे. जेम राधीकाजी घणां मोटां हतां, अने भगवानने
 विषे प्रेम पण अतिशे हतो पण ड्यारे पोतामां गुण मान्यो अने श्री कृष्ण भगवानने विषे अ-
 वगुण मान्यो स्यारे पोताना प्रेममां तमोगुणनो भाग आव्यो. पछे श्री कृष्ण भगवान तथा श्री
 दाम साये वढवेड करी. पछे श्री दामानो ज्ञाप ययो, तेणे करीने गोलोकमांथी पडिने गुजर
 ने घेर अवतार लीधो. अने भगवान विना अन्य पुरुष हतो तेने धणी कर्यो. एवा महा महोटां
 लांछनने पाम्यां. अने श्रीदामा हतो तेणे पण पोतामां गुण मान्यो, अने राधीकामां अवगुण
 परठयो, तो राधीकानो ज्ञाप पामीने देस धांदु पड्युं अने अधाममांथीतो पडवानो रीत नयी ने जे
 पड्यो ते तो भगवाननी इच्छा एवी हती तो पण भगवाने एम ज्ञाणां व्युं जे राधीकाजी बवो महोटां होय ने ते पा
 तामां गुण परठे ने भगवानना भक्तनो अवगुण ले तो ते पडो जाय, तो विज्ञानी शी गती. माटे

भगवानना भक्त होय तेनें तो सर्वे सत्संगीनी गुणज्ञ लेवो ने पोतानी अगुणज्ञ लेवो. एवी रि-
ते समजती होय ने थोडि बुद्धि होय तोपण तेनो सत्संग दिवसे दिवसे वृद्धि पामतो जाय. अने
ते विनातो जार्ज बुद्धि होय तोपण दिवस दिवस प्रत्ये सत्संगमांथी पाछो हठतो जाय. अने अं
ते जार्ज निश्चे विमुख थाय. अने वळी एवी रिते तो सर्वे ठेकाणे छे जे, जे चाकर-हेयि अ
थवा शिष्य होय, तेने राजा होय, अथवा गुरु होय ते जेम वढीने केहेवा मांडे तेमां जे सव-
लुं लेतो जाय तो ते उपर राजा, तथा गुरुने अतिशे हेत थाय छे. अने जेने शिखामणी वा-
त कहे, ने अवळुं लेतो ते उपर हेत धातुं नाथि. तेमज भगवाननी पण रिता छेजे, जेने शिखा
मणनी बात केहे ने सवलुं ले तो ते उपर हेत थाय छे पण जे अवळुं ले ते उपर धातुं नाथि.

॥ इति वचनामृतम् ॥ २६ ॥ १५९ ॥

संवत् १८८० ना कार्तिक शुदि १२ एकादाशेने दिवस स्वाभी श्री सहजानंदजी म-
हाराज श्री गढडा मध्ये दादाखाचरना मरवारमां दक्षणा दे वार औरडानी ओसरिये विरा-
जमान हता, अने सर्वे वेत वख धारण करचां हता. अने कंठने विपे गुलदावदिना घोळा ने
गिळा पुष्पता हार विराजमान हता. अने पाषमां जे कोरे तोरा लटकता हता, अने पोताना

મુઘાવિંદની આગલ પર્મહંસ તથા દેશ દેશના હરિભક્તિ સમા ભરાઈને બેઠિ હૈતિ. પછે શ્રીજિ મહારાજે મુક્તનંદ સ્વામીને પ્રશ્ન પૂછ્યું કે તમારે ક્રોધ થાય છે સારે કો નિમિત્તે થાય છે? અને કેટલું નિમિત્ત હોય સારે ક્રોધ થાય છે? અને અમારે તો એકથી લાખ સુધી બગાડ કરે તોપણ પોતા સાસુ તો ક્રોધ આવે નહિ. અને બ્યારે ધર્મ લોપ કરે, અથવા વલ્લીયો હોય તે ગરિબને પિડે, અથવા અન્યાયનો પક્ષ લે સારે તેનો ઉપર અમારે કોઈકને અર્થે લગારેક ક્રોધની ચટકી આવે છે, પણ પોતા સાસું લેશમાન ક્રોધ આવતો નથી. અને કોઈક સાસું આવે છે તે પણ ક્ષણ માત્ર નથી રહેતો, ને ઝાંટિ પણ વંધતી નથી. તેમ તમારે કેંઈ રિતે આવે છે? ને કેંઈ રિતે ટલે છે? પછે મુક્તનંદ સ્વામીએ કહ્યું કે કોઈ પદાર્થને લોગે તથા કોઈની અવલ્લાઈ દેખાય તેને લોગે કરિને તે ઉપર ક્રોધ થાય પણ તત્કાલ સમી જાય છે. પછે શ્રીજિ મહારાજ બોલ્યા કે એવું તમારે વિચારનું બલ રહે છે તે જ્ઞાને યોગે રહે છે સારે. મુક્તનંદ સ્વામીએ કહ્યું કે એક તો ભગવાનનું માહાત્મ વિચારીને એમ સમજાય છે કે, કે રિતે ભગવાનને કુરાજીનો થાય તે સંભાવ રાખવો નયો. ને બિજો શુક્રજીને જડભરત જેવા સંતનો માર્ગ લો ઇને એમ વિચાર રહે છે કે સાધુમાં એવો અનૌગ્ય સ્વભાવ ન જોઈએ. પછે શ્રીજી માહારાજ બો

લ્યા જે કામ ક્રોધાદિકના જોરને હઠાવે જ્ઞો જે વિચાર તે તો ગુણ થકી પર છે. તે એ તમારા જીવમાં રહ્યો છે અને એવી રીતે કામ ક્રોધાદિક ગુણને હઠાવે એવું જે જોર છે તે પૂર્વે જ નમ્નો સંસ્કાર છે ને તમારુ એટલું તો અમને જણાય છે જે તમારે જે જેમાર્ગો પદાર્થનો જોગ થાય તેનો આદિમાં પ્રથમ તો આવી જવાય પણ અંત્યે જાતાં એના વંધનમાં રેવાય નહીં, વંધન તોડોને નિઃશ્ચય સ્વરૂપ છે. પછે મુક્તાનંદ સ્વામીએ પુછ્યું જે પ્રથમ આ વરણ થઈ જાય એવી કાચપ રહે છે તે જ્ઞાને જોગે રહે છે? સારે શ્રીજી માહારાજ બોલ્યા જે દેશકાલાદિક જે આઠ છે તેમાં જેવું પૂર્વના સંસ્કારમાં જોર છે તેવું જ એક એકમાં છે માટે જ્યારે એનો જોગ થાય સારે જરૂર વંધન થાય છે અને પૂર્વના સંસ્કારનું જોર રહેવા દેતા નથી અને જો સંસ્કારમાં જલ્દી એટલું જ સુક્ત દુક્ત થાય તો વેદશાસ્ત્રને પુરાણ તેને વિષે વિધી નિવેધના મેદ કહ્યા છે જે આ કરવું ને આ ન કરવું તે સર્વ જોઈ થઈ જાય તે એ મોટાના કરેલા શાસ્ત્ર તે જોઈ જાયજ નહીં. અને જાય વિજય હતા તેજો જો અનોગ્ય ક્રિયા કરી તો જે ઠેકાણે કાલ કર્મને માયા નથી એવું જે ભગવાનનું ધામ સ્થાપી પહોં ગયા. અને જો નારદજીને રાજી કરવા તો પ્રલહાદને દેશકાળાદિક અજ્ઞાન હતા તો પણ નહીં જાણ્યા નહીં. અને જો સનકાદિકને કોપાય

માન કરંધા તો દેશકોલાદિક શૂભ હતાં પણ જય વિજય પડી ગયા. માટે જોને કલ્યાણને ઇ
 ચ્છંતું તેને તો જોમ મોટા પુસ્પ રાજી ધાય તેમ કરંતું. અને તે મોટા પુસ્પ પણ સ્યારે રાજી
 ધાય બ્યારે કોઈ પ્રકારે અંતરમાં મલિન વાસના ન રહે અને જોને ગરીબ ઉપર ક્રોધાદિક
 ના સંકલ્પ યાતા હોય તો તેને મોટા ઉપર પણ ધાય અને પોતાના ઇષ્ટ દેવ ઉપર પણ ક્રોધા
 દિકનો મલિન ઘાટ ધાય. માટે જોને કલ્યાણને ઇચ્છતું તેને કોઈ ઉપર મલિન ઘાટ કરવો નહિ.
 અને જો કોઈ ઉપર મલીનઘાટ કરે તો તેને ભગવાનના મક્ક તથા ભગવાન ઉપર પણ મલીન
 ઘાટ થઈ જાય અને અમથી તો જો એક ગરીબ પણ દુવાળો હોય તો અમારા અંતરમાં એવો
 વિચાર આવે છે કે ભગવાન સર્વ અંતરજામી છે તે એક કાણે રહીને સર્વેના અંતરને જાણે છે
 માટે જોને અને દુવો હોય તેનાજ અંતરમાં વિરાજતા હશે તો અમે ભગવાનનો અપરાધ કરવો
 એમ જાણે ને તેને પગે લાગીએ ને તેને કાંઈ બાદતું હોય તે આપીએ પણ કે પ્રકારે રાજી ધાય
 તેમ કરીએ છીએ અને વઢી અમે વિચારને જોયું કે કે અતિશે સ્વાગ રાખે અથવા દયા રા
 સ્વે તથા ભગવાનનો મક્કી ધાય નહી સ્યારે ઉપાસનાનો મંગ ધાય છે અને પૂર્વે કે કે અતિશે
 ત્યાગી થયા છે તેના માર્ગમાં ઉપાસનાનો નાશ થઈ ગયો છે માટે અમે એમ વિચારીને અરુની

उपासना रहेवा सार सागनो पक्ष मोळो करीने भगवानना मंदीर कराव्यां छे तेमां नो थोडोकर त्याग-रहेशे तो पण उपासना रहेशे तो तेंणे करीने घणाक जीवुं कल्याण थारो. अने जेने भगवाननी भक्ती करवी तेने तो दुडियानी पेठे दया राखे पण केम ठीक पडे? एने तो परमधरने वास्ते पुष्प लाव्यां जोडए, नुळसी लाव्यां जोडए, भाजी तरकारी लावीजोडए, ठाकोरंजीने वास्ते वाग बगीचा कराव्या जोडए, मंदीर कराव्यां जोडए, माटे जे अतिशे त्या ग राखीने ने अतिशे दया राखीने मुठी वाळीने वेसी रहे तेंणे भगवाननी भक्ती थाती नथी. अने ब्यारे भक्तिए रहित थाय सारे भगवाननी उपासनानोनाशधइ बाय एटलेण्डवाड्यी अंध पंपरा चाले. ते सारु अमे मंदीर कराव्यां छे ते अखंड भगवाननी उपासना राख्या सारु कराव्यां छे. अने ते उपासक होय ते पोताना धर्ममांथी अष्ट धायब नही माटे पोत पोताना धर्ममारहीने भगवाननो भक्ती उपासना करवी एअमारो सिदांतछे ॥ इतिवचनामृत ॥ २७ ॥ १६० ॥

संत १८८० ना फागण वंदी २ द्वीतीयने दिवस स्वामी श्री सहजानंदजी महाराज श्री गढडा मध्ये दादाखाचरना दरवारमां पोताने उतारे वेदी उपर आथमणे मुखार्वंदे विरानमान होता. तेथोळो खेस गेहेयो हती अने धोळी चादर ओढी होती, अने मस्तक उपर

धोळी पाष बांधि हति. अने पोताना मुखाविंदनी आगळ मुनी तथा देश देशा हरीभक्तनी सभा भराइने बेठी हती. पळे देने प्रागजिये कहुं जे श्रीमद्भागवत जेवो कोइ ग्रंथ नथि. पळे श्रीजि महाराज बोल्या जे श्रीमद्भागवततो सारुं छे पण स्कंध पुराणेने विषे श्री वासुदेव माहात्म छे ते जेवो कोइ ग्रंथ नथि. कांजे ए ग्रंथने विषे धर्मज्ञान, वैराग्य, ने भक्ति तथा अहिंसापणुं एमनु अतिशे प्रतिपादन कर्तुं छे. एम कहिने पळे श्रीजि महाराज एम बोल्या जे वालमिकि रामायणने विषे, अने हरिवंशने विशे अतिशे हिंसांनुं प्रति पादन कर्तुं छे अने रघुनाथजि पण क्षत्रीनी प्रकृतिये वरत्या छे. अने रघुनाथजिने विषे शरणांगतवत्सलपणुं तो खरुं. पण जे शरणागत होय ने ते जो जराक वांकमां आव्यो होय तो तेनो ततकाळ त्याग करी दे, जो सीतानीने माथे लगारेक लोकापवाद आव्यो तो, अति वहालां हतां पण ततकाळ त्याग करी दीधो. पळे मुक्तानंद स्वामीए कहुं जे एवो तो रामानंद स्वामीनी प्रकृतो हति. पळे श्रीजीमहाराज बोल्या जे, अमारी प्रकृति तो एवो नथो, अमारि तो परमेश्वरना भक्त उपर अतिशे दया वर्ते छे. अने पांडुरंगेने विषे पण अर्जुननो प्रकृति बहु दयाळुं हति, अने पुरुषमात्रने विषे तो रामचंद्रजी तथा अर्जुन एवो कोइ पुरुष नथी अने सीता

જોને દુપહી એવીયું કોઈ મિયું માનમાં ધિયું નથી. હવે અમે અમારી જે પ્રકૃતિ છે, તે કહીએ છીએ. અમારો દયાહું સ્વભાવ છે તોપણ જે હરિભક્તનો દ્રોહિ હોય તેનો તો અમારે અભાવ આવે છે. અને હરિભક્તનું ઘસાતું જો કોઈ વોલ્યો હોય અને જો હું સાંભળું તો તે સાથે હું વોલવાને ઘણો ઇચ્છું પણ વોલવાનું મનજ યાયજ નહિ. અને જે ભગવાનના ભક્તની સેવા વાકરી કરે તે ઉપર તો અમારે અતિશે રાજીપો થાય છે. અને મારી પ્રકૃતિ એમ છે જે થોડીક વાતમાં કુરા-જી પણ ન ધાડે અને થોડીક વાતમાં રાજી પણ ન ધાડે. ને હ્યારે જેમાં રાજી યયાનો કે કુ-રાજી યયાનો સ્વભાવ વહું દિવસ સુધી જોડેહું, સ્વારે રાજીપો ને કુરાજીપો થાય છે, પણ કો-ઈના કહ્યા સાંભળ્યા થકી કોઈને ઉપર રાજીપો કે કુરાજીપો થાતો નથી. અને જેટલો જેનો ગુણ મારા મનમાં જણાઈ જાય છે તેટલો તેનો ગુણ આવે છે. અને મારે તો એજ અંગ છે જે, જો ભગવાનનો સ્વરો ભક્ત હોય તો હું તો તે ભગવાનના ભક્તનો પણ ભક્ત છું, અને જે જે, ભગવાનના ભક્તની ભક્તિ કહે છે એજ મારે વિષે મોટો ગુણ છે. અને એટલો ગુણ જેમાં ન હોય તો તેમાં કોઈ જાણની મોટપ શોભે નહિ અને ભગવાનના ભક્તનો જેને જેને અભાવ આવ્યો છે, તે અતિશે મોટા હતા, તોપણ પોતાની પદ્ધતી યકી પડી ગાય છે. અને જેનું સ્વુ યાય છે તેપણ

ભગવાનના ભક્તની સેવામાંથી જ થાય છે અને જેનું મુંઝું થાય છે, તે પણ ભગવાનના ભક્તના દ્રો-
 હમાંથી જ થાય છે. અને વઢો જિવને ભગવાનને રાત્રી કરવાનો ઉપાય તો મનકમવચને ભગ-
 વાનના ભક્તની સેવા કરવી જ છે, અને ભગવાનના ભક્તનો દ્રોહ કરવો જ
 એ જ ભગવાનને કુરાડી કરવાનો ઉપાય છે. માટે મારો તો એ જ સિદ્ધાંત છે કે ભગવાનનો રાત્રીનો
 હોય ને ભગવાનના ભક્તનો સંગ હોય તો ભગવાનથી અંત વસ્સ સુધિ છેડે રાહિયે તો પણ કાંઈ
 મનમાં શોક ન થાય. અને ભગવાનની પાસે રહેતા હોઈ એને જો ભગવાનનો રાત્રીનો પોતે હોય તો તેને હું સા-
 દું નથી બાણતો. અને સર્વે જાન્યું પણ એ જ સાર છે કે ભગવાનનો જેમ રાત્રીનો હોય તેમ જ
 કરવું. અને જેમ ભગવાનનો રાત્રીનો હોય તેમ જ ન કરે તેને ભગવાનના માર્ગ થકી પડ્યો જા-
 નવો. અને જો ભગવાન ને ભગવાનના ભક્તનો સંગ છે ને જોના ઉપર ભગવાનનો રાત્રીનો છે ને
 તે જો મૃત્યુ લોકમાં છે તો પણ ભગવાનના ધામમાં જ છે. કેમ જો જે સંતની સેવા કરે છે ને ભ-
 ગવાનના ગમતામાં જ છે તે ભગવાનને સમીપે જાઈને જ નિવાસ કરશે. અને જો ભગવાન-
 ના ધામમાં છે ને ભગવાનનો રાત્રીનો નથી ને ભગવાનના ભક્ત ઉપર રૂપાંછે, તો તે
 ભક્ત ભગવાનના ધામમાંથી પણ જસૂર હેઠો પડશે. માટે અમારે તો ભગવાનનો રાત્રી-

पो थया सारुं जन्मो जन्म भगवानना भक्तनी सेवा करवी छे, अने तेम अमारो निश्चय छे, तेमब तमारै पण निश्चय करवो. पछे मुक्तानंद स्वामी आदिक जे सर्व हरभक्त हता तेमणे हाथ जोडीने कहुं जे हे महाराज अमारै पण एज निश्चय राखवो छे. एम कहौने सर्व हरी भक्त विनतीए सहित श्रीजी महाराजने पगे लग्या. पछे वळी श्रीजी महाराज वेल्या जे आ वात्ता जे अमे करी छे ते केवी छे तो वेद द्याख पूराण आदिक जे जे कल्याणने - अर्थ पृथ्वीने विषे शब्द मात्र छे ते सर्वनुं अमे श्रवण करीने तेनुं सार काढीने आ वात्ता करी छे ते पैम रहस्य छे ने सारनुं पण सार छे. अने पूर्व जे जे मोक्षने पामी गया छे ने हवे जे जे पामशे ने हमणां जे जे मोक्षने मार्गे चाल्या छे. ते सर्वेने आ वात्ता छे ते निबन दोरी रूप छे

॥ इति वचनमृतम् ॥ २८ ॥ १५७ ॥

संवत् १८८० ना फागणसुदि ८ अष्टमिने दिवस स्वामी श्री सहजानंदजी महाराज श्री गढडा मध्ये दादासावरना दरबारमां उचरोदे बार ओरडानी ओसरिये डोली-या उपर विराजमान हता, अने सर्व श्वेत वस्त्र धारण करी हतां. ने पोताना मुखाविंदनी आगळ मुनी तथादेश देशना हरिभक्तनी सभा भराइने वेठी हति. 'पछे' श्रीजी 'महाराज' बोल्या

ने श्रीकृष्ण भगवानना स्वरूपने विषे ने भक्तनुं चित्त अति आशक्त थयुं होयतेनां आनां लक्षण होय जे पोते मागे चालीने अतिशे याकी रच्यो होय ने बेठो यावानी पण शरीरमां श्रित न रही होय ने ते वासनामां कांडक भगवाननी वार्त्तानो प्रसंग निसरे तोबाणीए जे एके गाउ पण चाल्योनथीएवोसावधान धइनेतेवार्त्तानेकरवामां, सांभळवामां अतिशे तत्पर थइ जाय अथवा गमे तेवो रोगादिके रुरोनेपिडयानेपम्योहोय अथवा गमेतेवुअप्रमान धयुंहोय ने तेवामां जो ए भगवाननी वार्त्ता सांभळे तो तत्काळ सर्व दुःख थकी रहित धइ जाय. अने वळी गमे ते वी राज्य समृद्धिने पामेने अवराइ गयो एवो जणतो होय अने ले घडीए ए भगवाननी वार्त्ता सांभळे तो ते घडीए जाणीए एने कोइनों संगज नथी थयो. एवो थको ते भगवाननी वार्त्ता सांभळवामां सावधान थइ जाय. एवी बातनां जेने विपे लक्षण होय तेने ए भगवानने विपे आशक्ति थइ जाणवी. पळे मुकानंद स्वामीये पूछुं जे ए भगवानने विपे एवी दृढ आशक्ति शा थकि थायळे? पळे श्रीर्जी महाराज बोल्या जे कांतो पूर्व जन्मनो एवो अति बलीयो संस्कार होय अथवा जे संतने भगवानने विपे एवि दृढ आसक्तिहोय तेने सेवायेकरिने राजकि रे ए वेये करिनेज भगवानने विपे एवि दृढ आसक्ति थायळे पण ए विना विज्ञो उपाय नथि

હાતિ વચનમૃતમ્ ॥ ૨૯ ॥ ૧૬૨ ॥

સંવત ૧૮૮૦ ના દ્વિતિય ચૈત્ર શુદ્ધ ૯ નવમીને દિવસ સ્વામી શ્રીસહજાનંદાજી મહારાજ શ્રી ગઢડા મધ્યે હાદાસ્વાચરના દરવારમાં શ્રી વાસુદેવ નારાયણના મંદીરની ઓસરિયે ગાદી તકિયા ઉપર વિરાજમાન હતા, ને શ્વેત સ્વેસ પેરયો હતો, ને શ્વેત ચાદર ઓઢી હતી, ને કાઢ્યા છેડાની ધોતલી મસ્તકે વાંધે હતી, ને ધોઢ્યા પુણ્પનો હાર પેરયો હતો, ને ધોઢ્યા પુણ્પનો તોરો પાઘમાં લટકતો હતો. ને પોતાના મુસ્વાઈદની આગળ સાધુ તથા દેશ દેશના હરિભક્તની સભા ભરાઈને બેઠી હતી. તહે શ્રીજી મહારાજ વોલ્યા બે શ્રીમદ્ભાગવત આદિક બે સત શા-
સ્ત્ર તે સચ્ચ છે. ને એ શાસ્ત્રમાં બે કહ્યું હોય તે તેવોજ રિતે યાયછે, પણ બિજી રિતે યાતું ન-
થી. બુઝોને શ્રીમદ્ભાગવતમાં સૂર્યને વિષે કહ્યોનો નિવાસ કહ્યો છે તો તે સૂર્યને અમને દિઠું
પણ ગમતું નથી. અને બેવું બંધનકારી સૂર્ય છે તેવુંજ બંધનકારી રૂપ પણ છે. કેમ બે બ્યારે
રૂપવાન છી હોય ને તે સભામાં આવે સારે ગમે તેવો ધિરજવાન હોય તેની પણ દ્રષ્ટિ, તેના રૂપને
વિષે તપાયા વિના રહે નહિ. માટે સોનું ને છીં એ બે અતિશો બંધનકારી છે. ને એ બે પદાર્થનું
બંધન તો સારે ન ધાય, બ્યારે પ્રકૃતિ પુરુષ થાકે પરણવું. બે સુદ ચૈતન્ય બ્રહ્મ તેનેજ એક

सत्य ज्ञाने ने ते ब्रह्मनेज पोतानुं स्वरूप माने, हे ते ब्रह्मरूप थइने परब्रह्म एवा ने श्री कृष्ण भगवान तेनुं भजन करे, अने ए ब्रह्म थिकि श्रीरुं ने प्रकृतिने प्रकृतिनुं 'कारज मात्र तेने अस-
त्य ज्ञाने' ने नाशवंत ज्ञाने ने तुच्छ समजे नें मायिक जे नाम रूप तेने विषे अतिशे दोष द-
ष्टी राखे ने ते सर्व नाम रूपने विषे अतिशे वैराग्यन पामे तेने सोनुंने स्त्री वंधन न करे अने
विज्ञाने तो गरुर वंधन करे, ॥ इति वचनामृतम् ॥ ३० ॥ १६३ ॥

संवत् २८७०ना आवण सुदी ४ चोथये दिवस श्रीजी महाराजश्री गढहा मध्ये
दादा खाचरना दरवारमां पोताने उत्तारे वेदीका उपर गादी तर्कीया नखावीने विराजमान
हता अने सर्वे श्वेत वस्त्र धारण कर्था हतां ने काळा छेडानी धोतली मस्तके बांधी हती,
ने पोताना मुखार्चिदनी आगळ पर्महंस तथदेश देशना हरभिकनी सभा भराइनेवेठी हती.
ने प्रागजादेवे पासे श्रीमदभागवतमां कर्पल गतिनी कथा वंचावता हता पछे कथानी समाप्ति
पइरहीत्यारे श्रीजी महाराज पर्महंस प्रसेवेल्याने, सर्वकारणनापणकारणने, अक्षरातीतने पुरुषोत्तम
एवा नेवासुदेव भगवानते महा पुरुष रूपे करिने महामायाने विषे विनयेधरे छे ते पुरुष अक्षरात्मक
छे मुक्तछे ने एने ब्रह्म कहेछे. अने ए पुरुषे मायामां विनये धर्युं त्यारे ते माया थिकि परधान

પુરુષ દ્વારાયે વૈરાજ પુરુષ ઉત્પન્ન થયા. સારે એ વૈરાજ પુરુષ તે, તે પુરુષના પુત્ર કેહેવાય. જોમ
 આ જગતમાં કોઈક બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રી, વૈદ્યાદિક જો પ્રાકૃત માણસ હોય, ને તેની મિત્રિમાંથી
 તેનો ટોકરો થાય, તેમ એ વૈરાજ પુરુષ થાય છે. એવા જો વૈરાજ પુરુષ તે આ જીવ જોવાજ છે
 ને એની ક્રિયા પણ આ જીવના જોવીજ છે ને તે વૈરાજ પુરુષ તેની દ્વિપરાર્ધકાલની આચરતા
 છે અને આ જગતની ઉત્પતિ પ્રલય સ્વ એની ત્રણ અવસ્થા છે, જોમ આ જીવની જાગ્રત, સ્વપ્ન,
 સુષુપ્તિ એ ત્રણ અવસ્થા છે તેમ. અને એ વૈરાજ પુરુષના ચિરાટ, સુત્રાત્મા, અવ્યાક્રત એ ત્રણ
 દેહ છે ને તે દેહ અણચરણે જુક છે ને તે દેહ મહત્ત્વાદિક જો ચોવીસ તત્ત્વ તે દ્વારે થયાછે
 ને એ ચિરાટને વિષે દ્વિદ્રિયુ અતઃકરણને દેવતાએ પ્રવેશ કર્યો ને એને ઊઠાડવા માંડ્યું ને ચિરાટ
 નો જીવ પણ માંહે હતો તોપણ એ ચિરાટ ઊઠ્યા નહો. ને ડ્યારે ક્ષેત્રજ્ઞ એવા જો વાસુદેવ ભગવાન
 તે પુરુષ રૂપે કરતેને એમાં આવ્યા સારે એ ચિરાટ દેહ ઊઠ્યું ને એ વૈરાજ પુરુષ પોતાની ક્રિ
 યાને વિષે સમર્થ થયા. અને એજ જો ભગવાન તે આ જીવને પ્રકાશને અર્થે સુષુપ્તિ રૂપ માયા
 થતી પરરહ્યા થતી એ જીવને વિષે સાક્ષી રૂપેત્યાછે, તોપણ જીવને દેહ, દ્વિદ્રિયોને વિષય તેનો
 સંગ ઘણો થયો છે માટે સંગ દોષે કરતેને એ જીવ દેહાદિક રૂપ થઈ ગયો છે તે એના સંગે

મુક્તિને એ જીવ એમ સમજે જે મારુ સ્વરૂપ તો માયા યકી મુકને પર એવું જે બ્રહ્મ તે છે. એવી રીતે નિરંતર મનન કરતો હતો એ બ્રહ્મનો સંગ કરે તો એ બ્રહ્મનો ગુણ એ જીવને કિયે આદે, પણ એને આ વાત્તા સાંભળી હોય તો પણ નિરંતર સ્મૃતિ રહે તિ નથી એ મોટો દોષ છે. એવી રીતે દેવર જે વૈરાજ પુરુષને આ જીવ એ સર્વના પ્રકાશ તે પુરુષ રૂપે કરીને પુરુષોત્તમ એવા વાસુદેવ છે. અને એ વૈરાજ પુરુષ પણ જિવની પેઠે વદ છે, તે દ્વિપાર્દ સુધી પોતાની આવરતા ભોગવે છે સાં. સુધી વદ વર્તે છે, ને એનો પ્રલય થાય ત્યારે એને એ પુરુષનો સંબંધ સાક્ષાત્ થાયછે. કેમ જે એનો વાગ જે પુરુષ તે સમર્થ છે. તે એને પટલો જાઝવે છે અને વૈરાજ પુરુષને માયાનો સંબંધ રહ્યો છે. માટે પ્રલયને અંતે પાછો માયામાંથી ઉપજે છે. અને આ જિવ છે તે જોવો પોતે વદ છે ને અસમર્થ છે તેવી રીતે જ એનો જન્માવહાય, તે પણ વદને અસમર્થ હોય માટે એ વાંપ તે દિકરાનો શો સહાય કરે. માટે એને સુપુત્રી રૂપ માયાનો સંબંધ નિરંતર રહે છે, ટકતો નથી. એતો ત્યારે ટલે જ, બ્યારે પૂર્વે કહ્યો તેવી રીતે નિરંતર પોતાના પ્રકાશ જે બ્રહ્મ તેનો મનન દ્વારા સંગ કરે ત્યારે ટલે. અને ચઢી એ ત્રિરાટ પુરુષ પણ સંકર્ષણ, અનિરુદ્ધ, પ્રદુર્બની ઉપાસના કરે છે. તેમાં પ્રત્યયરૂપ અવસ્થાને કિયે સંકર્ષણની

ઉપાસના કરેછે, ને સ્થિતિરૂપ અવસ્થાને વિષે પ્રદુષ્ણની ઉપાસના કરે છે ને ઉત્પત્તિરૂપ અવ-
 સ્થાને વિષે અનિરુદ્ધનો ઉપાસના કરે છે. અને તે સંકર્ષણાદિક ત્રણ જે તે વાસુદેવ ભગવાન
 નો સગુણ રૂપ છે ને તે ઉપાસનાને બઠે કરીને એ વૈરાજ પુરૂષ છે તે ઉત્પત્તિ સ્થિતીને પ્રલય
 રૂપ ક્રિયાને વિષે સામર્થ્યને પામેછે. અને બ્યાં સુધી એ ત્રણની ઉપાસના કરે છે ત્યાં સુધી એને
 ઉત્પત્તિ સ્થિતી પ્રલય રૂપ જે માયાનો સંબંધ તે ટઢતો નથી. ને હ્યારે એ નિર્ગુણ એવા જે વાસુ
 દેવ ભગવાન તેની ઉપાસના કરેછે સારે એ વૈરાજ પુરૂષ માયાનો સાગ કરીને બ્રહ્મરૂપ થાય છે.
 જેમ આ જીવ છે તે બ્રહ્માદિક દેવરૂપ ભગવાનની ઉપાસના કરે છે સારે ધર્મે અર્થે કામરૂપ
 ફલને પામે છે. અને હ્યારે ભગવાનના અવતાર જે રામકૃષ્ણાદિક તેની ઉપાસના કરે સારે બ્ર
 હ્મરૂપ થાય ને એની મુક્તિ થાય. તેમ એ વિરાટ પુરૂષને પણ છે અને એ વૈરાજ પુરૂષ દ્વારાયે અ
 વતાર થાય છે એમ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે તે તો એમ સમજવું જે એ જે વાસુદેવ નારાયણ તે પુરૂષ
 રૂપે કરીને વૈરાજ પુરૂષને વિષે આવીને વિરાજમાન હોય સારે અવતાર કહ્યા છે. માટે તે અ-
 વતાર તો સર્વે વાસુદેવ ભગવાનના છે. અને એ વાસુદેવ ભગવાન હ્યારે પ્રતિલોમપણે એ વૈ-
 રાજ પુરૂષ ધર્મી નોંઘા પડી નાય, સારે એ કેવલ વૈરાજ પુરૂષ ધર્મી અવતાર સંભવેન નહિ.

માટે એ પક્ષી અવતાર તો એને વિષે વાસુદેવ જાણ્યા છે. તે સારુ કહાણે, અને એને વિષે વાસુદેવ જ ને ક્ષેત્રજ્ઞ તેણે પ્રવેશ કર્યો નહોતો. સારે એ વૈરાજ પુરુષ પોતાની ક્રિયા કરવી, તેને વિષે પણ સમર્થ નહોતા થયા. અને પૂર્વે જે પુરુષ કહ્યા તે માયામાં ગર્ભ ધરે સારે પ્રધાન પુરુષદ્વારા એ એક એવો જે વૈરાજ પુરુષ રૂપ દિકરાં તે ધાય, અને એજ માયામાંથી અનેક પ્રધાન પુરુષ દ્વારાયે વિજ્ઞાં પણ ઘણાંક એવાં વૈરાજ પુરુષરૂપ બ્રહ્માંડ થાયછે. અને તે પુરુષ તો નિરત્ન છે ને મુક્ત છે, ને દ્રવ્ય છે, ને માયાના કારણ છે, તે માયાને વિષે લોભપણે વત્તે છે, તો પણ તેને માયાનો વાધ યાતો નથી, ને માયાને વિષે એને ભોગનો દ્રવ્ય સુખે સુખિયા છે ને પૂર્ણ કામ છે, અને જે વૈરાજ પુરુષ દ્રવ્ય છે, તે માયાના ભોગને ભોગવીને પ્રલય કાઢેને વિષે માયાનો લાગ કરે છે. ને જે જિવ છે તે તો માયાના ભોગને ભોગવીને દુઃખીઓ થકો માયામાં જ લીન થાય છે, સારે શુક્રમુર્તિ એ પુછ્યું જે પૂર્વોત્તમ વાસુદેવ છે તે પુરુષ રૂપે કરીને અનેક બ્રહ્માંડની ઉત્પત્તિ સ્થિતિ પ્રલયના કર્તા છે માટે પુરુષ રૂપે કરીનેજ બહુશાસ્ત્રમાં પુર્વોત્તમને કહ્યા છે. સારે પુરુષમાં ને વાસુદેવમાં કેટલો ભેદ છે? સારે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા જે જેમ આ જીવને વિષે ને વૈરાજ પુરુષ દ્રવ્યને વિષે ભેદ છે ને વંલી જેમ દ્રવ્યને વિષે ને પુ-

રૂપને વિષે ભેદ છે, તેમ પુરુષને પૂર્વોત્તમ. એવા. જે વાસુદેવ ભગવાન તેને વિષે એવી ઘણા ભેદ છે. પુર્વોત્તમ વાસુદેવ તો સર્વના સ્વામી છે, અને એવા અક્ષરાત્મક પુરુષ બ્રહ્મરૂપ ઘણાક છે. તે જે વાસુદેવના ચરણાર્વિંદની ઉપાસના કરે છે, ને સ્તુતિ કરે છે. એવી રીતે પૂર્વોત્તમ, પુરુષરૂપ, અશ્વર ને જિવ ને માયા, ૯ પાંચ ભેદ અનાદિ છે, તે આવી રીતે વાર્તા. અને ઘણીકવાર કરી છે, પણ અને મનન કરીને સારી પેઠે પોતાના અંતરમાં ઘડ વેસારતા નથી. ૯૮૬. શાસ્ત્રના ને શબ્દ સાંભળી ને સમજણમાં ઠરતો નથી. ને ઠાવકો. વેડ વેસારી હોય તો એની સમજણ કોઈ દિવસ તે અશ્વર સાંભળવે કરીને ફરે નહિ. માટે આ વાર્તાને સારી પેઠે વિચારજો ને લેખજો. એવી રીતે આ વાર્તા શ્રીજી મહારાજે કરી તે લેખી છે. ॥ કૃતિવચનામૃતમ ॥ ૩૨ ॥ ૧૬૪ ॥

સંવત ૧૮૮૦ ના શ્રાવણ શુદ્ધ ૫ પંચમીને દિવસ સ્વામી શ્રી સહજાનંદજી મહારાજ શ્રી ગઢડા મધ્યે દાદાભાવરના મરનારમાં પોતાને ઉતારે વિરાજમાન હતા, અને શ્રીજી માહારાજે અંગને વિષે સર્વ ચેત વસ્ત્ર પહેર્યા હતાં. અને મસ્તકને ઉપર કાઢા છેડાની ધોતલી વાંધી હતી અને કંઠને વિષે પુષ્પના હાર વિરાજમાન હતા. તથા કર્ણને ઉપર પુષ્પના ગુચ્છ વિરાજમાન હતા, તથા મસ્તક ઉપર પુષ્પના તોરા. વિરાજમાન હતા અને પોતાના મુખાર્વિંદની

आगळ पर्महंस तथा देश देशना हरिभक्तनि सभा भराइने वेठि हति. पडे श्रीजि महाराज स
 वें हरिभक्त प्रत्ये बोलता हवा, ने आ संसारने विषे पोताना कुटंबिनो संबंध छे ते तो नेम यो
 रनुं जाड होय, अथवा वडनुं, के पिपरनुं डाळ होय, ते एक ठेकाणयी कापिने बिजे ठेका-
 णे रोपिये तो उगीने जाड थाय. अने आंवा, तथा लिबडो होय, तेने एकवार काप्यो एटले
 फरीने चोटि नहि. तेम कुटंबी विना बिजानो बे संबंध छे तेतो आंवाजा जाडना जेवोछे, ते ए-
 कवार काप्यो एटले फरिने चोटि नहि. अने कुटंबीनो संबंध छे, तेतो धोरना ने वडना जाड
 जेवो छे ते कार्पी नांखयो होय तोपण धरतीमां पड्यो पड्यो पण पालंव्या विना रहे नहि. मटे
 ए कुटंबीनो संबंधतो, तारे टळेजे ब्यारे स्थुल, सुदमने कारणए त्रणे देह धकी नोखो, एवो जे
 आ देहने त्रिपे जिवात्मा तेने पोतानुं रूप जाणीने तेने विषे भगवाननो मूर्त्तिने धारीने, ने जाति
 वर्ण आश्रम तेना मानने मुकीने, ने केवल भगवानना स्मरणे विषे तत्पर थाय तो कुटंबीनो सं-
 बंध चीखो टळे. ते विना बिजो उपायकोइ नथी. अने वळी निवनुं जे कल्याण थाय, अने जिव
 मायाने तरीने ब्रह्म स्वरूप थाय, तेनुं कारण तो पुरुषोत्तम एवा श्री वासुदेव भगवान तेना प्रत्य-
 क्ष स्वरूपनुं ज्ञान, ध्यान, किर्त्तन, ने कथादिक एजछे ने एणे करीने ए जिव छे ते मायाने

તરે છે, અને અતિ મોટાદને પામે છે. અને ભગવાનનું જે અક્ષરા ધામ તેને પામે છે. અને આત્મનિષ્ઠા, વૈરાગ્ય, ને ધર્મ, તેતો એ ભગવાની ભક્તિના સહાય રૂપ ઉપકરણ છે, પણ ભગવાનો ભક્તિ વિના એકલો વૈરાગ્ય, તથા આત્મનિષ્ઠા તથા ધર્મ તે જિવને માયા તરવાનું સાધન નથી. અને જો અતિશય ધર્મ, આત્મનિષ્ઠા, વૈરાગ્ય ન હોય ને એકલી ભગવાની ભક્તિ હોય તોપણ એ જિવનું કલ્યાણ ધાય ને માયાને તરે. એટલો ધર્મોદિક થકિ ભક્તિને વિષે વિશેષ છે, તોપણ ધર્મોદિક અંગનું સહાયણું હોય તો એ ભક્તિને વિષે કોઈ વિષ્ણુ યાનું નથિ અને જો ધર્મોદિક અંગનું સહાયણું ન હોય તો વિષ્ણુ દેશકાલાદિકે કરિને ભક્તિને વિષે વિષ્ણુ નસર પાયછે. તે માટે ધર્મોદિક અંગે સહિત ભક્તિ કરવી. અને એવી રિતે ભક્તિને કરતો જે ભક્ત, તેને પણ જો મુંડા દેશકાલ ક્રિયાને સંગછે, તેને વિષે પ્રવરતાય તો ભગવાનનો ભક્ત હોય તેનું પણ અંતર હોજી નાંચ ને તેનો સ્વભાવનો ઠાપ નરહે. માટે મુંડો દેશ, મુંડો કાલ, મુંડો ક્રિયાને મુંડો સંગતે નો ત્યાગ કરિને સ્વદેશકાલ, સ્વદેશ સંગ, સ્વદેશ ક્રિયા, તેને વિષે સદા પ્રવર્તેવું. પણ મુંડા દેશાદિકનો સંગ કરવોજ નહિ. ॥ ૩૨ ॥ ૧૬૫ ॥

સંવત ૧૮૮૦ના આવણ વદી ૧૩ તેરશેને દિવસ સ્વામી શ્રીસહજાંગંદની મહારાજ

श्रीगद्गडा 'मन्थे दादास्वाधरना दरयारमां पोताने' उतारे 'ठोलीया उपर गादी, तर्कियानखावीने
 पिरात्रमान. हता, ने सर्वे 'धेत वन्न धारण' करचां 'हतां.' अने पोताना मुवाविंदनी आगळ मुनी
 तथा देश देशना हरीभक्तनो सभा भराइने वेठां हत्ती. पछे श्रीबीमहाराज सर्वे संत तथा सर्वे
 हरीभक्त प्रत्ये एम बोलता हवा जे, प्रथम अमे आमांग अंगनी वात कहिए. पछे तमे सर्वे
 पोतपोतानो जे रीते मोक्ष मान्यो होय तथा अमे आवी रीते वर्त्तुं, तो आ लोकमां ने पर-
 लोकमां भगवान अम' उपर राजी रहेशे एम. जे मान्युं होय ते कहेंड्यो. एम सर्वेने कहोंनेपछे
 श्रीजीमहाराजे पोताना अंगनी वात 'कहेवा - मांडी, जे अमने तो जे पदार्थमां हेत बाणाय, ते
 तेनो त्याग करीए त्यारे' सुख थाय. अने भगवानना भक्त विना जे मनुष्यमात्र अथवा पदार्थ
 मात्र तेनी जो मनमां स्मृति थइ होय तो तेथी अतिशे छेदु करीए त्यारे सुख थाय. अने जो
 भगवाननो भक्त होय तो तेनो कोइ रीते करीने हइयामां अभावआवेज नहि. अने अमारें वग
 र इच्छे पण पंच विषय छे, ते जोरावरीए आवीने प्राप्त थाय छे, तोपण तेने अमे इच्छता
 नथी. अने पगे करीने ठेळी नांखिए छीए, अने जे दिवंस थकी अमे जनम्या छीए ते दिवस-
 थी करीने आज दिवस पर्यंत कोइ दिवस बाग्रतमां अथवा स्वप्नमां द्रव्यनो के स्त्रीनो भुंडो

घाट धयो होय तो आ समय पर्महंसना सम छे, अने एवी रिते अमे सदाय निर्दोषणो छ-
 इए, ने जे अमारि विषे दोष बुद्धि करशो, तो तेने बाग्रतमां तथा स्वप्नां भुंडा घाट थाओ,
 ने तेनेदेह मुक्या समे बहु कष्ट थाओ, अने अमारा अंतरमां तो एक भगवानना स्वस्फुल्ल
 चितवन रहे छे, अने उपर्यतो भगवानना भक्त होय तेना जिवनुं सारुं धाय ते सारु हळी म-
 ल्ळोने रहिए छीए, अने जे दिवस अमारा हैयामां भगवान ने भगवानना भक्त विना विज्ञेययाइ
 हेत जणायो, तो अमे एम मानगुं जे अमे अमारा स्थितीमांथी इग्या, पण अमनेऐवो निश्चेछे,
 जे अमे ए स्थितीमांथी इर्गाएज नहि, ए अमे अमारु अंग हनुं, ते कहुं, हवे तमे सौ पोत-
 पोतानुं अंग होय ते कह्यो, पछे सर्वे संते तथा सर्वे हरीभक्ते जेवां जेनां अंग हतां तेवां कहाजि
 आलोकने विषे ने परलोकने विषे आवी रितना अंगमां अमे रहिए तो अमारा उपर भगवान
 राजी रहे, एवी रिते कहुं ते सर्वे हरिभक्तना अंगनां विकि जे कोएक तो भगवान विना विजे
 ठेकाणे वैराग्यनुं कहुं, अने कोएक आत्मनिष्ठानुं कहुं, ने कोणे भगवानने विषे प्रीतिनुं कहुं,
 ने कोएक धर्ममां रहेवानुं कहुं, एवी रिते बहु प्रकारे कहुं, पण श्रीजीमहाराजे मनमां धारी
 राखुं हनुं ते कोए न कहुं, पछे श्रीजीमहाराज बोल्या जे एक निष्कामो वर्तमान दृढ होयते

તેને આં લોકમાં તથા પરલોકમાં કોઈ ઠેકાણે ભગવાનથી હેટું રહે નહિ. અને અમારે પણ તે
 ઉપરથી કોઈ દિવસ હેત ઓઠું થાય નહિ. અને અમે અહિંયાં ટક્યા છૂદા, તે પણ અહિંયાંના
 હરિભક્તને અતિ નિષ્કામી વર્તમાનનો દઢાવ દેતીને ટક્યા છૂદા. અને જેને નિષ્કામી વર્તમાન
 દઢ હોય તો તે થકી અમે હજાર ગાઉ હેટે જાડાઈ તો પણ તેની પાસેજ છૂદા, અને જેને નિ-
 ષ્કામી વર્તમાનમાં કાચપ છે, ને તે જો અમ પાસે છે તોપણ તે લાલ ગાઉ હેટે છે, અને અ
 મને નિષ્કામી ભક્ત હોય તેનાજ હાથની કરી સેવા ગમે છે. માટે આ મુઠ્ઠાની વ્રહ્મચારી છે,
 તે અતિશો દઢ નિષ્કામી છે, તો અમને એની કરેલી સેવા અતિશો ગમે છે, અને વિજો કોઈ
 સેવાચાકરી કરે તો તે એવી ગમતી નથી. અને અમે જેને વાર્તા કરીએ છીએ તેને વિષે પણ નિ
 ષ્કામી વર્તમાનનુંજ અતિશો પ્રતિ પાઠન થાયછે અને અમે જે દિવસ થકી પ્રગટ થયા છીએ તે
 દિવસ થકી નિષ્કામી વર્તમાનનેજ અતિશો દૃઢ ક્રતા આપીએ છીએ, અને સમા વેઠી હોય ત્યાં
 કોઈક સ્ત્રી અથવા પુરુષ તેને જોવામાં ફેર પડે ત્યારે એ ગમે તેટલી જુલિત કરીને સંતાડે તોપ
 ણ અમને જાણાયા વિના રહેજ નોંહ ત્યારે અમારો તે મનુષ્ય ઉપર અતિશો કુ ગુજીયો થે જાય
 અને અમારું મુલ પણ સામઠુ થઈ જાય છે અને તેનું દુલ્લો અતિશો લાગેછે, પણ મોલત જા-

ણાને જાણુંકહેવાય નહિ અને વઢી સાધુ દાવોંછે માટે હૃદયમાં સમજી રહીએછીએ, પણ જોરાજા ના નેની રીત્ય હોયતો તેને માંધે જાણે દંડ થાય. માટે સર્વે મોટા મોટા પર્મેહંસ તથા મોટી મોટી ચાતુ તેને અમે મોરચીજ કહિ રાખ્યુંછે જે સત્સંગમાં કોઈ પુરુષને તથા કોઈ સ્ત્રીને ક દાચિત્ત્વ જો નિષ્કામી વર્તમાનમાં ફેર પડેતો અમને સંભળાવશોમાં, જામાટે જે અરેઅમે એવિ વાર્તા સાંભળીએ ત્યારે, જેમ વાંજિયાને ઘેર ઢિકરો આવ્યો હોય ને તે મરિજાય ને તેને જેવો શોક થાય, તેવો અમારે પણ શોક થાયછે, તથા મનમાં એમ વિચાર થઈ જાય જે વધા સત્સંગને મુકીને જાતા રહીએ. માટે જે નિષ્કામી વર્તમાન રાખે તેજ અમને વાહાલો છે, અને તેને ને અમારે આ લોક પરલોકમાં દહ મેઢાપરહે છે. પછે હરજી ઠ- કરે પ્રથમ પુછ્યું જે એ નિષ્કામી વર્તમાન શો ઉપાએ અતિશો દહ થાય છે? પછે શ્રીજી મહારાજ વાહ્યા અને એક પ્રકારનો ઉપાય નર્થો, અને તો ત્રણ પ્રકારનો ઉપાય છે. જેમ હાંકનારો, વ- ઢાદિયા, પદ્મડાં, ધુંસરો, અથ, માંચડો એવા ઘણાક સામાને કરીને એક ગાડું કહેવાય છે, તેમ નિષ્કામી વૃત્ત દહ રાખવાની પણ ઘણીક સામગ્રી જોઈએ છે. તેમાં પણ ત્રણ ઉપાય છે. તે તો અતિશો મુખ્ય છે તેમાં એક તો મનને વશ કરવું, જે મનને વિષે અસંદ એવું મનન કરવું જે

હું આત્મા છું, તેહ નથી ને ભગવાનની કથા શ્રવણાદિકાં જે નવધા ભક્તિ તેને વિષે મનને અ
 સ્વંદ જોડી મેલવું, પણ ક્ષણમાત્રે મનને નવરું રહેવા દેવું નહિ, જેમ કોઈક પુસ્તકને ભૂત વંશય-
 યી હતો તે બ્યારે કામ ન વતવે સારે તેને સ્વાભાવિક રીતે આ મન છે તે પણ ભૂત
 જેવું છે તે બ્યારે ભગવદ્ભક્તિમાં ન રાખે સારે અર્ધમના થાટ ઘડે સારે એ ભૂતનો પેઠે જિવને
 સ્વાભાવિક રીતે કહેવાય, માટે મનને અસ્વંદ ભગવાનની કથા કિર્તનાદિકમાં જોડી રાખવું
 એટલે એ મન વશ થયું કહેવાય. અને વિજો ઉપાય એ છે જે પ્રાણને નિયમમાં રાખવો, તે જેમ
 ભગવાને ગિતામાં કહ્યું છે જે આહાર, વિહાર, જુક્ત, ગાલવો, પણ અતિશયે આધારની લોલુપ્તાં ન
 રાખવી, એવી રીતે વર્તે સારે પ્રાણ નિયમમાં થયો કહેવાય. અને પ્રાણ નિયમમાં ન કર્યો હોય-
 તો આધારની વધુ મનમાં વળણા રહે. પછે અનંત પ્રકારના જે રસ તેને વિષે રસના હૃદિ છે તે દો-
 ડતી ફરે સારે વિજી દંદિયું વશ કરી હોય તે પણ સર્વે મોકલી થઈ જાય, માટે આહારને નિ-
 યમમાં રાખીને પ્રાણને નિયમમાં કરવો. અને વિજો ઉપાય એ છે જે આ સત્સંગને વિષે જેને જે
 ને જે ને નિયમ કહ્યા છે, તેમાં તેને રાખીને તેને નિયમમાં કરવો. અને એવી રીતે પ્રાણ ઉ-
 પાયને જે દૃઢ રાખે તેને નિષ્કામી વર્તમાન અતિશયે દૃઢ થાય છે, અને એને વિષે એમ ન જાણવું જે

એવી રિતે રાखवું વર્ણ કઠણ છે કેમ જો, જે સાધુજ હોય તેને તો એમ રાखवું કાંઈ કઠણ છે નહિ. અને સાધુ હોય તેતો કામ, ક્રોધ, લોભાદિક ઝાઝૂનું વઢ્ઠ હોય તોપણ ભગવાને રાજી કરવા સાહં તેનો સાગ કરે સારેજ એ પાકો સાધુ કેહેવાય. અને મનુષ્ય દેહે કરિને ન ધાય પંડું શું છે? જે નિસે અભ્યાસ રાखने કરે તે ધાય છે. બેમ, કુવાનાં કાંઠા ઉપર મહા કઠણ પથરો હોય છે. તેને વિષે નિસે પાણિને શિચવું તેણે કરિને નરમ દોરડી છે તે પણ કાપા પાડે છે. તેમ જ સાધુજ છે ને તે સ્વભાવે ટાલવાનો નિત અભ્યાસ રાखશે તો તે સ્વભાવ કયાં લગી રહેશે? એતો નિશ્ચેજ ગાશ પામશે. માટે બેને નિજ્કામ વૃત્ત રાखવું હોય તે ને કલ્યા એવા જે ત્રણ ઉપાય તે દૃઢ કરાંને રાखવા. ॥ ૬૬૬ ॥

સંવત ૨૮૮૦ ના દ્વિતિય માદરવા શુદ્ધિ ૨ પડવાને દિવસ સ્વામી શ્રીસહજાનંદજી મહારાજ શ્રી ગઢડા મધ્યે લાદાવાચરના દરવારમાં ઊગમણે વાર ઓરડાનો ઓસરિયે વિરા જમાન હતા, ને થોલું ધોતિયું પહેયું હતું ને થોલી ચાદર ઓઢી હતી, ને કાઢ્યા છેડાની ધોતલી મસ્તકે વાંધી હતી, ને પોતાના મુસાવિદની આગળ પર્મહંસ તથા દેશ દેશના હરિમક્તની સ-મા ભરાઈને બેઠી હતી. ને પર્મહંસ ટુકડ, સરોદા લઈને ગાવતા હતા. પછે શ્રીજી મહારાજ

બોલ્યા જે કિર્તન રાखी પ્રશ્ન ઉત્તર કરીએ તો આઠસ મટે. એમ કહેને શ્રીજી, મહારાજ બો-
 લ્યા જે પ્રથમ એક પ્રશ્ન પુછું છું, જે આ જિવને વિષે માયાના કારણે એવાં જે ઇંદ્રિયો અંતઃક-
 રણ આદિક ચોવિસ તત્વ તે રહ્યાં છે તે તત્વ જડ છે. કે ચૈતન્ય છે. પછે પર્મહંસે કહ્યું જે
 એ તત્વ ચદતન્ય તો જરાં. પછે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા જે જ્યારે એ તત્વ ચૈતન્ય છે ત્યારે આ
 શરીરને વિષે જિવ છે તે મેઝાં ચોવિસ તત્વ પણ ચોવિસ જિવ ધયા ત્યારે આ જિવનું જે ક-
 લ્યાણ થાયો તે પણ સર્વેને વહેવાનું ભાગે આવશે, ને જે પાપ કરશે તે પણ સર્વેને વહેવાનું ભાગે
 આવશે. ત્યારે સુખ દુઃખનું જે ભક્તાપણું તે એક જિવને વિષે જ નહિ કહેવાય ને સંચિત પ્રાર-
 ઋ ને ક્રિયામાણ એ ત્રણ પ્રકારનાં જે કર્મ તે પણ એક જિવને વિષે જ નહિ કહેવાય.
 ને નારદાદિક જે પૂર્વે મુક્ત થયાં છે તેમનો એક પોત પોતાનો જિવ જ મુક્ત થયો છે પણ તે મેઝા
 ચોવિસ તત્વના જીવનો મુક્ત ધયા કહ્યા નથી. એવી રીતે આશંકા કરીને તત્વને નિર્જિવ કરી
 દેવાડયાં પછે તેમાં જે જે રીતે પર્મહંસે ઉત્તર કર્યો તેને તેને આશંકા કરીને સ્વોદા કરી નાંખ્યા
 તે કોઈ રીતે પર્મહંસથી ઉત્તર થયો નહિ. પછે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા જે હ્યો એનો ઉત્તર
 બ્રમે કારીયે. જે આ જીવ છે તે પોતે વિશેષ સત્તાયે કરીને હૃદયને વિષે રહ્યો છે ને પોતાની સામા

ન્ય સત્તાયે કારિને દેહ દ્વિયો અંતઃકરણમાં તદાત્મક પળે મળ્યોછે તેણે કરિને એ દેહાદિક ચૈતન્ય નેવાં જણાયછે પણ એતો બડજંછે અને બ્યારે એ જીવ ભગવાનનો ભક્ત થઈને ભગવાનના ધામમાં જાયછે સારે જોઈ એવાં બે તત્વ તે પડ્યાં રહેછે. અને એ ચોવિસ તત્વછે તે માયામાંથી થયાંછે માટે માયા રૂપછે ને જડ છે ને દેહ દ્વિયોને અંતઃકરણ રૂપે જૂદાં જૂદાં જણાયછે તેતો જેમ એક પૃથ્વી છે તેજ ત્વચા, માંસ, મલ્યા, આસ્થિ, ને સ્નાયુ એવા પાંચ રૂપે થઈછે. ને કાચ રૂપે પણ કરનારા નિ કિમતે થઈછે, તેમ એક માયાછે તે પરમેશ્વરની દૃષ્ટાએ કરિને એ દેહાદિક રૂપે જૂદે જૂદે પ્રકારે જણાયછે. પછે શુક્રમનિયે પુછ્યું કે તત્વજડ હોય સારે તેમણે ભગવાનની સ્તુતિ કેમ કરી ? સારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા કે એ તત્વને વિષે કોઈક મુક્તહતા તેમણે પ્રવેશ કરી ને એક એક તત્વને દેહે સ્તુતિ કરી. જેમ પૃથ્વીનો જીવ હતો તે પૃથ્વીના ચોખામાંથી નિસરી ને ત્રણ પાસે ગયો સારે કદયપ ક્રપી હતા, તેણે ચાચોમાં પ્રવેશ કરીને તેને જિવાડ્યું. પછે પૃથ્વીએ આવીને પ્રાર્થના કરી કે મારું દેહ પાનું આપો, સારે કદયપક્રપી પૃથ્વીના ચોખામાંથી નિસરીને પૃથ્વીને પૃથ્વીનુંદેહ પાનું આપ્યું તેણે કારિને પૃથ્વીનું-કાશયળી એવું નામ પડ્યું તેમ માયાને માયાનું કારણ જે નામ રૂપ માત્ર તે સર્વે જડ દ્રવ્યછે. ને તે માયાનો પ્રકાશનારો જે પુરુષ તે ચે

તન્ય દ્રવ્ય છે, તે એ માયાને વિષે પ્રવેશા કરિને ચૈતન્ય કરેછે. અને પરમેશ્વર છે તેતો એ પ્રકૃતિ પુરુષ વેય થાક ન્યારા છે. તે પરમેશ્વરનો આ જિવં બ્યારે આશ્રય કરેછે સારે એ માયાને માયાનાં કારણને તરીને વ્રહ્મરૂપ થાય છે, ને ભગવાનના ધામને પામેછે. પણ તે વિના ત્રિજો જિવને માયાના વંધન ટલ્લાનો ઉપાય નથી. ॥ ૩૪ ॥ ૧૬ ॥

સંવત ૧૮૮૦ ભાદરવા સુદિ ૧૧ એકાદશીનેદિવસ રાત્રી પાછલી છઠડી રહી સા રે શ્રીજી માહારાજ સુતા ઠઠીને શ્રી ગઢડા મંથે દાદાલાચરના દરવારમાં જારની સ્થાણ ઉપર ઢાલીયો ઢાલાવીને વિરાજમાન હતા, ને ધોલો સેસ પહેર્યો હતો ને ધોલો પછેડો ઓઢી હતો, ને ક્યામ છેડાની ધોતલી મસ્તકે બાંધી હતી. પછે પર્મહંસ તથા હરીભક્તને તેહાવીને તે પ્રસે વોલ્યા જો આજ તો અમને નિંદ્રા બહુ આવી તે ઘણું ઝઠવાનું કર્યું પણ ઝઠાય નહિ, ને નિંદ્રામાં અમે વિચાર ઘણો કર્યો છે. ને તે વિચાર કરીને જો નિધાર કર્યો છે તે કહું છું, જો હું રામાનંદ સ્વામી પાસે આવ્યા મોર પણ આત્માને સાક્ષાત્તે દેખતો ને હમણે પણ દેખું છું. તે આત્મા સૂર્યના જેવા પ્રકાશે બુલત છે ને અમારા સર્વે દ્વિદ્યોનો ક્રિયાને વિષે મુને આત્માનું ક્ષણમાત્ર પણ વિસ્મરણ થાતું નથી, પણ એ આત્મદર્શન થાવું બહુ કઠણ છે. એવું આત્મદર્શન

ता पूर्वेना वणाक जन्मना सत संस्कारवाळो कोइकु विरलो होय तेने थाय छे. ने विजो तो ए
 आत्मानो विचार सो वरस परर्यंत करे तोपण आत्मानुं दर्शन थाय नहि. एतो क्यारे थाय,
 तो अ्यारे श्रीकृष्ण भगवानो मुर्त्तिनुं ध्यान करे सारे ए आत्माने देखवो ए कांइ कठण न-
 थो. अने भगवाना ध्यान विना केवळ आत्माने विचारि करीने आत्मा जणाय छे के देखाय
 छे, एवी तो आशा कोइने राखवी नहि. अने भगवाननी उपासना करवी ने भगवाननां चरित्र
 गावां, सांभळवां, ने भगवाननुं नाम स्मरण करवुं, ने पोतपोताना धर्ममां रहवुं. एवी रीति पो-
 ताना जीवनुं कल्याण थावुं ते कांइ कठण नथि, एतो जेम वहाणमां वेधीने समुद्र तरवो एवो
 सुगम मार्गछे. अने आत्मदर्शन करिने कल्याण करवुं तेजो जेम तेगडां वांघिने समुद्र तरवो
 एवी कठण मार्गछे. अने अमे जे आत्मज्ञाननि, वार्त्ता करिये छैये, तेमांतो एटलुंज प्रयोजनछे
 जे, जो पोताना आत्माने देइथि जुहो माने तो देहने विषे प्रीति नरहे तथा देहना संबंधिने विषे
 हेन न रहे तथा भगवाननि भक्तिने विषे कोइ विघ्न न थाय एटलुंज प्रयोजनछे, पण केवळ ए-
 णे करिनेज कल्याण थाय एमतो मानतुं नहि, अने वळी जगतमां एम वात्ताछे जे, मनहोय
 चंगा, तो कुपरोटयुमां गंगा. ए वात्ता स्वीयछे, एवी गमे तेवो समाधिनिष्ठ होय अथवा नि-

चारवान होय, ने ते पण जो श्रियुना प्रसंगमां रहेवा मांडे तो एनो धर्म कोइ रिते रहेज न-
 हि. ने गमे तेवी धर्म वाळि म्नी होय ने तेने जो पुरुषनो सहवास थाय तो तेनो पण धर्म रहेज
 नहि अने एवी रीते स्त्री पुरुषने परस्पर सहवास थाय ने एनो धर्म रहे एवि तो आशाज रा
 खवी नहि. ते आ वार्ता ते एमनेछे पण एमां कांइ संशय राखवोनाहि. ते माटे धर्ममां वयारे
 रहेवाय तो पर्महंस होय तथा ब्रह्मचारि होय ने ते जो पोताना ब्रह्मचर्यादिक नियम कल्याछे
 तेमां रहेतां एने धर्ममां रहेवाय. अने म्नी होय ने ते पण जो पोत पोताना नियम कल्याछे तेमां
 वर्ते तो तेने धर्ममां रहेवाय. अने विज्ञा जे सत्संगी ग्रहस्य होय ने पण जो पोत पोताना नि-
 यम कल्याछे तेमां रहे ने ज्वान अग्रस्था वाळी जे पोतानि माओनेने दिकरो ते धेळे पण एकां
 तमां न येसे ने तेनि सांमु द्रष्टि मांडीने न जुवे तो एने धर्ममां रहेवाय, एवि रीते धर्ममां रहेवुं.
 तथा भगवानना स्वरूपनो उपासना करवी, तथा भगवानना अवतार चरित्रनु श्रवण किर्तन क
 रवुं, तथा भगवाननु नाम स्मर्ण करवुं ए च्यारवानांज जीवना अतिशे कल्याणने अर्थेछे.
 अने आ तमे सर्वेछो ते मुने भगवान नाणेछो ते अमे ज्यां ज्यां उरुस्व समैया
 कर्मा होय ने जे ठेरुणे पर्महंस ब्रह्मचारो तथा हरी भक्त सत्संगी चाइ, भाइ सर्वे भगां थ-

यां होय ने अमे किर्त्तिन गवराव्यां होय ने वार्त्ता चारी होय ने अमारी पुजा थइ होय ए आ-
 दिक जे अमारां चरित्र छीला तेने कहवां ने सांभळवांने तेनुं मनमां चितवग करबुं. अने जेने
 एनुं चितवन अंतकाळे जो थइ आब्यु होय तो तेनो जिव भगवाना धामने जरूर पामे. माटे
 एनां जे अमारां जे सैं चरित्र, क्रिया तथा नाम स्मरण ते कल्याण कारी छे. अने आवी रते
 अमे स्वरूपानंद स्वामीने वार्ता करी हती ते वार्ताने धारी सारे देहमां ने मंदवाहुं घणुं क हु
 ख हुं ते सर्व निवृत्ति पामी गंयुं ने पमं शांति थइ. पण चणाय आत्माने देखता हता, तोय
 पण तेल करीने कांइ सिद्ध थइ नहि. अने वळी परीक्ष जे श्री कृष्ण रामचंद्रादिक भगवान
 ना अतार तेनां जे चरित्र ते ज्यां ज्यां कहां होय तेने पण सांभळवां ने गाववां- अने चार
 वानांनी दृढता थाय तेने अर्थे अमे श्रीमद्भगवत आदिक आठ ग्रंथनुं अतिओ प्रतिपादन
 कर्तु छे माटे ए ग्रंथने सांभळवा ने भणवा ने ए चारवानांनीज वार्ता करवी. अने वळी भगवान
 नी मूर्त्तिनी उपासना, ने भगवानां चरित्र, ने भगवाननुं स्मरण ए जण वानां विना केवल ध-
 मे करीने कल्याण थाय ते तो तुं वडां वांधिने समुद्र तरबो तेबुं कठण छे. अने भगवाननी म-
 र्त्तिनी आश्रय होय, ने भगवानां चरित्रने गातो सांभळतो होय, ने भगवाननुं नाम स्मरण क

रतो होय ने जो तेमां धर्म न होय तो तेमांथे पाहोणां छेइने समुद्र तरवांने इच्छे एवो जाणवो
 ने तेने चांडाल जेवो जाणवो. माटे ए चारवांनए करीनेज जावनु कल्याण नसर याय छे,
 पण ए विना विजुं कोइ एवुं साधन नथी जे नैले करीने कल्याण थाय. अने मुक्तानद स्वामी
 आदिक साधुनां जे काव्य किर्तन ते गाववां ने सांभळवां तथा भगवानना अवतार चरित्रिजुक
 एवां काव्य किर्तन विज्ञा काविनां होय, तो तेने पण गाववां ने सांभळवां, पण कबीर ने अ-
 खानां जे काव्य किर्तन होय तथा ए जेवां जेनां जेनां काव्य किर्तन होय तेने गाववां नहि, ने
 सांभळवां पण नहि. अने तमारै सर्वेने मारे बिये विश्वास छे, ने हुं तमने जेवितेवी अवलीवति
 चडावी देउं तो जेम सनि कुवामां नांखीने उपरंयी पहाणनि शीला ठां कसारे तेने निक-
 लवानो आशाज नहि, तेम तमे पण मारा वचने विश्वास करीने अवळे मागे
 चढी जाओ तो एमां मारे गुं साहं थाय? माटे आ वात्ता तमारा कस्याणो छे ते मे त-
 मने हेते करीने कहंछिं ते सासु तमो सर्वे हेव आर्वाज रीते समजोने दृढपणे वरतजो एम क-
 हीने पळे श्रीजी महापाज बोल्या जे जो तमे सर्वे आ अमे वात्ता करी एवो रीते वेवने,
 निश्चे करचो होय तो एक एक आर्वीने मारे पगे अडीने समखाओ ने एवो प्रतिज्ञा करो जे

अमारै दृढपणै 'एमज वरतवुंछे, पछे सर्वे परमहंस तथा सर्वे सत्संगी राजियका' उठाने श्रीजो महाज्ञाना चणां कमलनो स्पर्श करीने नमस्कार करीने पाछा बिठा. पछे सर्वे बाइयुने पण एवी रीतै कहुं त्यारे सर्वे बाइयुंए पण छेउे उओ रहीने एम वर्तवानो निश्च करीने सम खाया. पछे श्रीजीमहाज प्रसन्न धरु पोताने उत्तारे पधारया. ॥ इति वचनामृतम् ॥ ३५ ॥ १५८ ॥

संवा २८० ना भादरवा शुद्ध १५ पुनर्मे दिवस स्वाभी श्री सहजानंदजी महा-
राज श्री गढ़डा मध्ये दादा(वाचरना हरिवारमां आधमणै वार ओरडानो ओशरीएढोलीया
उपर विराजमान हुता, अने सर्वे श्वेत वज्र धारण कर्यहिता, ने पोताना मुखाविंदनी आगळपर्महंस
तथा देश देशना हरीभक्तनी सभा भराइने बैठी हुती. पछे श्रीजी महाराज बोल्या जे, प्रभ
उतर करो त्यारे गुक्तानंद स्वामीए प्रभ पछुं जे भगवानना स्वरुपमां अखंड वृत्ति रहे
तेनो शो उपाय छे? पछे श्रीजीमहाराज बोल्या ने एनो उपाय तो चार प्रकारनोछे. तेमां ए-
कतो जेना चित्तनो चोटवानो स्वभाव होय ते ब्यां चोटाडे त्यां चोटी जाय, ते नेम पुत्रकल्पा-
दिकमां चोटे छे तेम परमेश्वरमां पण चोटे माटे एकतो ए उपाय छे अने विजो उपाय ए
छे जे अतिशो सुख, रणुं जेना हयामों होय, ने तेने बौ भगवान विना विजो घाट थाय, तो

પોતે સૂરવીર ભક્ત છે, માટે તેના હૃદામાં અતિશે વિચાર ઉપજે તે વિચારે કરીને ઘાટમાત્રને ટાળીને અંધ બગવાનના સ્વરૂપમાં વૃત્તિ રાખે છે. અને ત્રિજો ઉપાય તે ભય છે તે જાના હૃદા-
ને વિષે જન્મ મૃત્યુ ને નરક ચોરાશો તેનો બિરુ અતિશે રહેતો હોય તે બિરુ કરીને ભગવાન-
ના શ્વરૂપમાં અંધ બૃત્તિ રાખે છે. અને ચોથો ઉપાય તે વૈરાગ્ય છે તે જ પુરુષ વૈરાગ્યવાન હોય
તે સાંલ્ય સાધને જ્ઞાને કરીને દેહ ધમ્મી પે તાના આત્માને જૂદો સમજીને તે આત્મા વિના વિ-
જ્ઞા સર્વ માયીક પદાર્થને અસત્ય જાણીને પછે તે આત્માને વિષે પરમાત્માને ધારીને તેનું અંધ
ચિત્તન કરે અને એ ચાર ઉપાય વિના તો જાના ઉપર ભગવાન ક્રપા કરે તેનો તો વાત ન કહે-
વાય, પણ તે વિના વિજ્ઞા તો અંત ઉપર કરે તોપણ ભગવાનને વિષે અંધ બૃત્તિ રહે નહિ અ-
ને ભગવાનને વિષે અંધ બૃત્તિ રહેવી તેતો ઘણું ભારે કામ છે. તે જાને અનેક જન્મના સુકૃત ઉ-
દે ધયાં હોય તેને ભગવાનના સ્વરૂપમાં અંધ બૃત્તિ રહે છે, ને વિજ્ઞાને તો અંધ બૃત્તિ રાખવી મ-
હા દુર્લભ છે. એવી રિતે ભગવાનના સ્વરૂપમાં અંધ બૃત્તિ રાખવાની વાત કરો, ને પછે શ્રીજી મ-
હારાજ ચોલ્યા તે આ સંસારને વિષે માયા માયા કહે છે તે માયાનું રૂપ અમે જોઈ લિધું છે જે
ભગવાન વિના મિલે ઠેકાણે ને હેતુ રહે છે તેન માયા છે અને આ જિવને પોતાનો ને દેહને દે , ૬૭૪

હનાં સગાં સંબંધિને દેહનું ભરણ પોશણ કરનારા એટલાંને વિષે તો જૈનું પંચવિવિધમાં જીવિને અતિશો હેતલે, તે યાક્રિ પણ વિશેષે હેતલે. માટે જોને દેહને દેહના સગાં સંબંધિને દેહના ભરણ પોષણ કરનારા એમાંથી સ્નેહ નુટયો તે પુરુષ ભગવાનની માયાને તરી રહ્યો છે અને જો પુરુષને ભગવાન વિના વિજ્ઞામાંથી હેતુ તુંટે છે તેનેજ ભગવાનને વિષે હેત ધાય છે, અને જ્યારે ભગવાનને વિષે હેત ધંયું સારે તેની ભગવાનમાં અખંડ વૃત્તિ રહે છે ને જ્યારે ભગવાનમાં અખંડ વૃત્તિરહી સારે તેને થિજું કાંઈ કરવું રહ્યું નથી તે તો, ઠત્તાર્થ યયો છે ॥૩૬ ॥૧૬૯ ॥

સંવત ૧૮૮૦ ના માદરવા વદિ ૧ પડવાને દિવસ સ્વામી શ્રી સહજાનંદજી મહારાજે શ્રીગઢદામચે દાદાલાચરના દરવારમાં આથમણે વારઝોરડાની ઝોસરિયે વિરાજમાન હતા, ને સર્વે શ્વેત વસ્ત્ર ધારણ રરયાં હતાં, ને પોતાના મુખાર્વિદની આગલ્લ પર્મહંસ તથા દેશ દેશન હરિભક્તની સભા ભરાઈને બેઠી હતી. પછે શ્રીજી મહારાજે પ્રશ્ન પૂછ્યું જો ગીતામાં કહ્યું છે, જો જ્ઞાની હોય તે પણ પોતાની પ્રકૃતિ સરખું આચરણ કરે અને જ્ઞાસે કહ્યો એવો જો નિગ્રહ તેનું જોર ચાલે નહિ. માટે એ સ્વભાવિક પ્રકૃતિ છે તે શો ઉપાયે કરીને ટલે? પછે સર્વે જો મુની મંડલ તેણે વિચારી જાંયું પણ શ્રીજી મહારાજના પ્રશ્નો ઉત્તર ધાય એમ જણાણું નહિ? પછે શ્રી

जि बोल्यो जे एनो वृत्तर एम छे हो, ए स्वभाव मुकाव्या सांरं जे सत पुरुष उपदेश करता होय तेना वचने विपे अतिशो विश्वास होय, अने उपदेश करनारानी उपर सांभलभाराने अतिपे प्रीति होय, अने उपदेशनो करनारो होय, ते गमे तेठला दुखवीने कठण वचन कहे तो पण तेने हितकारीज मानतो जाय, तो स्वभाविक जे प्रकृति छे ते पण नाश यह जाय, पण ए बिना बिनो कोइ उपाय नथि. मोटे बने पोतानी प्रकृति टाळ्यानी इच्छा होय तेनेपरमेश्वर तथा सत पुरुष होय ते स्वभाव टाळ्या सांरं गमे तेठला तिरस्कार करे, ने गमे तेवां कठण वचन कहे तोपण कोइ रोते दुखानुं नहि ने केहेनारानो गुणज लेवो. एवि रिति वृत्तेतो कोइ रिति ने टळे एवो प्रकृति होय तोपण ते टळी जाय छे ॥ इति वचनायुतम् ॥ ३७ ॥ १७० ॥

संवतं २८८० ना भादरवा वदि ६ छठने दिवस स्वामी श्री सहजानंदजि महाराज श्री गढ़डां मध्ये दादास्वाचरना दरबारमां उग्रमणो वार औरडानि ओसरिये ढोलिया उपरय गादि तकिया, नखाविने विराजमान हता ने सर्व श्वेतवस्त्र धारण करचां हतां ने पोताना मुखार्विंदनि आगळ, पर्मेहंस तथा देश देशना हरि भक्तनि सभा भराइने बेठी हनी. पछे श्री जी महाराज बोल्यो जे संसारी ब्रविछे तेने तो कोइक धन देनारो मळे के दिकरो देनारो म

લે તો ત્યાં નુસ્ત પ્રતિતિ આવે. અને ભગવાનના ભક્ત હોય તેને તો હંત્ર, મંત્ર, નાટક, ચંટકમાં
 વચાંદ પ્રતીતિ અવિજ નહિ. અને જે હરિભક્ત હોય ને હંત્ર મંત્રમાં પ્રતીતિ કરે તે સત્સંગી હોય
 તે પણ અરથો વિમુલ્ જાણવો. અને જે સાચા ભગવાનના ભક્ત હોય તે ઘણા હોય નહિ, જાંયાર્થ
 ભગવાનના ભક્ત તો કારિયાણી ગામમાં માંચો ભક્ત હતા તે સત્સંગ થયા મોર માર્ગોના પંથમાં
 હતા તોપણ નિષ્કામી વર્તમાનમાં ફેર પડ્યો નહિ. અને પોતે વાલ્ક વ્રહ્મચારી રહ્યા અને કો-
 દક કિમીયાવાલ્કા પોતાને ઘેર આવીને ઉતરયા હતા. તેણે ત્રાંવામાંથી રૂપુ કરી દેખાડું, ને
 પછે એ ભક્તને કહું જે તમે સદાવૃત્તિ છો માટે તમને આ વુટી વતારીને રૂપુ કરવા શિખવું પછે
 એ ભક્તે લાકડી લઈને તેને. ગામ વહાર કાઢી મુક્યો. અને તેને કહું જે, અસોર તો ભગવાન
 ચિનો વિજા પદાર્થથી દચ્છા નથી, પછે એ ભક્તને સત્સંગ થયો સારે ભગવાનના એકાંતિક ભક્ત
 ધયા. માટે જે એકાંતિક ભક્ત હોય, તેને એકતો આત્મનિષ્ઠા હોય ને વિજો વૈરાગ્ય હોય, ને ત્રિ-
 જો પોતાનો ધર્મ દંડપણે હોય, ને ચોયો શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનમાં અત્યંત ભક્તિ હોય, ને તે એકાં-
 તિક ભક્ત અસોર-દેહ મુકે સારે તેનો શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનને વિષે પ્રવેશ ધાય છે અને જે એકાંતિક
 ને હોય તેનો તો વ્રદાદિ ક્રમાં પ્રવેશ ધાર્ય છે, અથવા શંકર્યણાદિકને વિષે પ્રવેશ ધાય છે,

પણ એકાંતિક ધયા વિના શ્રી કૃષ્ણ વાસુદેવમાં પ્રવેશ થાતો નથી. તે પ્રવેશ તે એમ સમજવોજે જેમ આતિથે લોભી હોય તેનો ધનમાં પ્રવેશ થાય છે. ને જેમ આતિ કામી હોય, તેનોમનગમતી સ્ત્રીમાં પ્રવેશ થાય છે. ને જેમ ઘણીક દોલતવાળો હોય ને તે વાંછિયો હોય, ને તેને દિકરો આવે તેનો દિકરામાં પ્રવેશ થાય છે. તેમ એવી રીતે જોનો જિવ જો સંઘાથે વંધાણો હોય, તેને વિષે તેનો પ્રવેશ જાણવો. પણ જેમ જલમાં જલ મળી જાય છે, ને અગ્નિમાં અગ્નિને મળી જાય છે, તેમ પ્રવેશ નથી થાતો. એતો જોનો જોને વિષે પ્રવેશ હોય, તેને પોતાના ના હાટ વિના કોઈ પદાર્થને વિષે હેતુ ઉપજે નહિ, ને એક તેનીજ રટનાલાગી રહેને તેવિના જિવ તે મહા દુઃખના દિવસ ભોગવીને જિવે પણ સુખનયાય. ॥ ઇતિવચનામૃતમ્ ॥ ૩૮ ॥ ૧૭૧ ॥

સંવત ૧૮૮૧ ના માદવા વદિ ૧૦ દશમીને દિવસ શ્રીજિમહારાજ શ્રીગઢડા મધ્યે દાદા શાચરના દરવારમાંથી ઘોડોએ ચઢીને શ્રી લક્ષ્મી વાડીએ પધાર્યા હતા. પછે ત્યાંઓટા ઉપર ઢોલિયો ઢલ્લાવીને તે વિરાજમાન થયા હતા. ને સર્વે શ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યાં હતાં, ને પોતાના મુલાવિંદની આગલ પર્મહંસ તથા દેશદેશના હરીભક્તની સભા ભરાઈને વેઠી હતી. પછે શ્રીજીમહારાજે પ્રથમ પુછ્યો જો દેશ, કાલ, ક્રિયા, સંગાદિકે કરીને પણ જો પોતામાં એવોગુણ

હોય જે જાયજ નહિ એવી જેને સ્થાવિક ગુણ હોય તે કહી એમ કરીને શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા
 જે લ્યો અમારામાં સ્થાવિક ગુણ રહ્યા છે, તે કરીએ જે એકતો અમારે એમ વત્તે છે, જે
 પંચ પ્રકારના વિષય સંબંધી જે જે પદાર્થ તેનો દેહે કરીને સુજે એટલો જોગ યાય તોપણ તેનો
 મનમાં ઘાટ ન થાય તથા સ્વપ્નમાં પણ ન આવે. અને વિજો એમ જે બાહેરથી સુજે એટલી પ્રવૃત્તિ
 માં રહ્યા હોઈયે પણ બ્યારે અંતરદષ્ટી કરીને પોતાના આત્મા સામું જોઈયે તો કાચવાના અંગનાં પેઠે સર્વવૃત્તિ
 સંકોચાઈ ને આત્મ સ્વરૂપને પામી જાયને પરમ સુખરૂપે વરતાય અને વિજો એમજે ચૈતન્ય રૂ
 પે તે જોમય એવું જે ભગવાનનું અક્ષર, ધામ છે તેમાં સદા સાકાર મૂર્તિ એવા શ્રીકૃષ્ણ
 વાશુદેવ વિરાજમાન છે ને તે સાકાર થકાજ સર્વના કર્તા છે, પણ નિરાકાર થકી તો કાંઈ
 થાતું નથી. એવી રીતે સાકારની દૃઢ પ્રતિતિ છે, ને કેટલાક વેદાંતના ગ્રંથ વંચાયા ને સાંભ-
 લ્યા, તોપણ એ પ્રતિતિ ટક્કી નહિ. અને ચોથો એમજે, જે કોઈ વાદ માં હોય ને તેની કોરનું
 એમ મારે જાણ્યામાં આવે જે, આતો ઉપરથી દંભે કરીને ભગવાનની ભક્તિ કરે છે, પણ એ સા-
 ચો ભગવાનનો ભક્ત નથી તો તેને દેખીને મન રાજી ન થાય ને તેની સાથે સુવાણ પણ ન થાય
 ને જે ખરે સ્વરૂપે ભગવાનનો ભક્ત હોય તેને દેખીને જ મન રાજી થાય, ને તેની સાથે જ સુવાણ થા

य, ए चार गुण अमारि विपे स्वाभाविकपणे रत्ना छे ते कहुया, ने हवे तमे सर्वे कहो? पछे जे मोटेरा पर्मेहंस, तथा मोटेरा हरिभक्त होता, तेमणे नेमां जे गुण एवो हतो ते कही देखाड्यो. पछे श्रीजी महाराजबोल्या जे, जे मोटेरा होय तेने विपे निष्काम रूपा धर्मछे ते अवश्य जोइये नेत्रिचीवतमांतो रुद्र रुकाचपहोयतोचालेपण एनेतो दृढता अतिशो जाइये केम जे ए मोटेरो छे तेना सार व्येसर्वगतार प्य कहैवाय. एवीरीते वास्ताकारिने पाछा दादाखाचरनादरवारामां पधारिने संध्या आराति नारायण धुन्य कराने पछे सर्वे साधु तथा हरिवतनी सभाधइ पछे श्रीजि महाराज मोटेरा मोटेरा पर्मेहंसने पुछ्युं जे अमं पचमस्कंध तथा दशमस्कंधनुं आतशे प्रतिपादन करयुं छे मा-
टे एवै ग्रंथनुं जे रहस्य ते जेम तमने समज्ज्यामां आव्यु होय ते कहो. तारे मोटेरा सर्वे पर्मे-
हंसे पोत पोतानी समज्जण प्रमाणे जेम जणाणुं तेम कही देखाड्युं. पछे श्रीजी महाराज बो-
ल्या जे ल्यो हवे अमे एवै ग्रंथनुं रहस्य कहिये जे रहस्य ते शुं तो गमे एवो शास्त्री होय,
पूराणी होय अतिशो बुद्धिवाळो होय ते पण सांभळीने ते वात्तांनि निश्च सत्यमाने ने हा पाडे
पण तेने कोइ रीते संशय न रहे जे ए वात्ता एम नाई होय एवी रीते जे कही देखाड्युं तेनुं
नाम रहस्य कहैवाय. अने ए जे ग्रंथमां दशमस्कंधनुं तो ए रहस्यछे जे उपनीपद वेदांतने

શ્રુતિ સ્મૃતી તૈમાં જેને બ્રહ્મ કહ્યાછે, હ્યોતિસ્વરૂપકહ્યાછે, તત્ત્વ કહ્યાછે, નૈ સુક્ષ્મ કહ્યાછે, નૈ નિરંબન, ક્ષેત્રજ્ઞ સર્વ કારણ પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ વાસુદેવ વિષ્ણુ નારાયણ નિર્ગુણ એવે નામે કરી ને જેને પરોક્ષ પણે કહ્યાછે તે તે આ પ્રત્યક્ષ વસુદેવના પુત્ર શ્રીકૃષ્ણ વાસુદેવછે, એવી રીતે હયાં હયાં સ્તુતી ભાગછે સાં સાં એવા એવા સ્તુતીના શબ્દને લેઈને પ્રસક્ષ શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનેજ કહ્યા છે, પણ શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનથિ અધિક કાંઈ નથી કહ્યું. તથા સર્વજગતની ઉત્પત્તિ સ્થિતિ પ્રલય ના કર્ત્તા તે પણ શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનજ છે એમ કહ્યુંછે. અને પંચમસ્કંધને વિષે તો એ શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનનું મહાત્મ કહ્યુંછે તંયા એ શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન જેતે આ જગતની સ્થિતિને અર્થે ને પોતાના ભક્તજનને સુખ આપવાને અર્થે અનેક પ્રકારની મુત્તિયું ધારીને સ્વંડ સ્વંડ પ્રત્યે રહ્યાછે એમ કહ્યુંછે અને પોતે વાંધે એવી જે મર્યાદાડં તેને વિષે જે રહે તે અતિશય મોટયપેને પાંમે ને જે ન રહે તે મોટો હોય તોપણ પોતાની સ્થિતિ થકી પઢીઝાય અને જે સાધારણ જિવહોય ને તેમ-યાં દાને લોપે તો તેને અધોગતિ પાયછે એમ કહ્યુંછે. અને એજને શ્રીકૃષ્ણવાશુદેવ તેણે મસુદેવદેવકીને પ્રસક્ષ ચતુર્ભુજ રૂપે અદ્ભુત વાલ્કલ યકા દર્શાન દિયું એ અનાદી વાશુદેવ સ્વપ્ને અને એશ્રી-કૃષ્ણ ભગવાન ધર્મ અર્થે કામને વિષે વત્તાછે તે ધર્મ અર્થે કામ સારુ જે જે ભગવાને ચરિત્ર ક

रयां तेनुं जे मान करे अथवा श्रवण करे ते सर्वे बीन सर्व पापयकि मुकाइने पमपदने
 पामे छे अने ए वासुदेव भगवानना बन्म कर्मने मुक्ति ए सर्वे दिव्य स्वस्व
 छे अने ए जे वासुदेव श्री कृष्ण तेज सर्वोपरी छे, एवां रति ए वै ग्रंथनु रहस्य छे. अने
 शुक्रबी जेवा ब्रह्म स्थितिने याग्या होय तेने पण श्री कृष्ण परब्रह्मनी उपासना भवित करवी,
 ने दशममां कहा जे श्री कृष्ण भगवाननां चरित्र ते शुक्रबी जेवनि पण गावनां ने सांभळवां,
 ते शुक्रबी ए कहुं छे जे ॥परिनिष्ठितोपिर्निगुण्ये उत्तमश्चो कलंकया॥ ग्रहीतचेतारार्जवै आख्यां
 यदधीतवान्॥ अने एवा जे वासुदेव भगवान तेना आकारने विषे दृढ प्रतिति राखवी. अने जो
 भगवानना आकारने विषे दृढप्रतिति हशे ने कदाचित ए जिव कांइक पाप करशे तो पण ए-
 ना उदार याशे. केम जे पाप करे तेनुं तो प्रायश्चित कहुं छे, पण भगवानने जेनिराकारसमजे
 एतो पंच महा पाप करतां पण अति मोटुं पापछे. ए पापनुं कौइ प्रायश्चित नथी, अने भगवानने
 साकार जाणीने निष्टा राखी होय ने कदाचित तेथी कांइक पाप थइ गयुं होय तो एनो शो
 भार छे ए पाप तो भगवानने प्रतापे करीने सर्वे बळी नाशे, ने एनो जिव भगवानने धामशे. मा
 टे भगवानना आकारने विषे दृढ प्रतिति राखीने एवी दृढ उपासना करवी. एम अमे तेमने स

वैने कहीए छीए. ते आ वातनि सर्व दृढ करीने राखबो, एवी रीते श्रीजी महाराज सर्वेने शि
क्षा वचन कहीने भोजन करवा सारुधारी ॥ इति वचनामृतम् ॥ ३९ ॥ १७२ ॥

संवत् १८८१ नां आसो सुदि ३ त्रिजने दिवस श्री सहजानंदजी महाराज श्री गढडा
मध्ये दादास्वाचरना दरबारमां पोताना उतारने विषे विराजमान हता, पछे स्नान करीने श्वेत
वस्त्रनुं धारण करीने पोताना आसन उपर विराजमान थया ने ने पोतानुं देवार्चनादिक जे नि-
त्य कर्म तेने करीने उत्तरादे मुखे श्री कृष्ण भगवाने साष्टांग दंडवत प्रणाम करता हवा. ते
प्रतिदिन जेटला दंडवत प्रमाण करता, तेथी ते दिवसे तो पोते एक दंडवत प्रणाम अधिक
करी. तेने लोइने शुक्रमनिये पुछ्युं जे हे महाराज आज तमे एकप्रणाम अधिक केम कर्यो? त्या-
रे श्रीजी महाराज बोल्या जे नित्य प्रत्ये तो अमे श्री कृष्ण भगवाने नमस्कार करीने एम
कहेता जे हे महाराज आ देहादिकने विषे अहंमत्त्व होय तेने तमे टाळजो. अने आज
तो अमने एवो विचार थयो जे भगवानना भक्तनो मने, वचने ने देहे करीने जे कांइक जाणे
अजाणो ब्राह्म थइ आवे, ने तणे करीने नेवुं आ जिकने दुःख थाय छे, तेवुं विजे कोइक पपे
करीने थातुं नथी. माटे जाणे, अजाणे, मने, वचने, देह करीने जे कांइ भगवानना

भक्तनो द्रोह, वनी आन्धो होय, तेनो दोषनिवारण कराव्या सारु एक प्रणाम अधिक कयो. अ
 ने अमेतो एम जाण्युंछे जे जगवानन भक्तनां द्रोह करीने जेवुं आ जीवनुं भुंडुं धायछे ने ए जी
 वने कष्ट धाय छे तेवुं कोइ पापे करीने नथी थातुं. अने भगवानना भक्तनी मने, वचने, देहे क
 रीने जे सेवा बनी आवे ने तेरो करीने जेवुं आ जीवनुं रुंडुं धायछे ने ए जीवने सुखधायछे,
 तेवुं विजे कोइ साधने करोने नथी थातुं. अने ए भगवानना भक्तनो जे द्रोह धाय छे; ते लो
 भ, मान, इर्ष्या, ने क्रोध, ए चार करीने धाय छे अने भगवानना भक्तनुं जे सनमान धायछे,
 ते जेमां ए चारवानो होय तेथी धायछे! माटे बेने आ देहे करीने पर्मे सुखिया धावुं होय, ने दे
 ह मुक्क्या केडे पर्मे सुखीया थावुं होय तेने भगवानना भक्तनो मने वचने देहे करीने द्रोह न क
 रवो. अने जी भगवानना भक्तनो काइ कं द्रोह धइ जाय तो तेनी वचने करीने प्रार्थना करवी
 नमन करीने, देहे करीने, तेने दंडवत प्रणाम करवा. ने फरीने द्रोह न धाय एवी रीते वरल्या
 नो आदर करवो पण एकवार द्रोह करीने दंडवत प्रणाम करवा ने वळी फरी द्रोह करीने
 दंडवत प्रणाम करवी एवी रीते वतवुं नहिं. अने आ वांती दाहांडो सांभरती रहे ते सारु आ-
 जथी सर्वे संत तथा सर्वे हरीभक्त मात्र एवो नियम राखवो जे भगवाननी पुजा करीने पोताने

निय नियमना जे दंढव्रत प्रणाम होय ते करवाने ते पळे बधा दिवसमां जे कांइ जाणे अंजां-
णे मन, वचने, देहे करीने भगवानना भक्तनो द्रोह पयो होय, तेनु निवारण कराववा सारु एक
दंडवतप्रणामनित्ये करवो. एमअमारी आज्ञाछेतेनेसेवपाळ्यो. ॥ इतिवचनामृतम् ॥ ४० ॥ १७३ ॥

- संवत १८८२ ना शार्त्तिक वदि १२ - एकादशीने दिवस. स्वामी श्री सहजानंदजी
महाराज श्रीगढडांमध्ये दादाखाचरना दरबारमां आथमणे वार औरडांनी ओसरिये ढोलीयां
उपर विराजमान होता अने सर्व श्रेयत वख धारण चर्यां हतां, ने पाघने त्रिपे पीळापुष्पनाहोरा
खोश्या हता अने पोताना मुखार्पिदनी आगळ परमहंस तथा देश देशनाहरिभक्तनी सभा भ-
राइनै चेठी हती. पळे श्रीजी महाराज रुपा करीने पोताना भक्तजनने उपदेश करता थका
बोश्या जे अने परमेश्वर भजवा होय, तेने भगवाननी अथवा भगवानना भक्तनी सेवा चाकरी
मळे त्यांचे पोतानुं मोटुं भाग्य मानीने ते-सेवा - करवी ते पण भगवाननी प्रसन्नताने अर्थे
ने कल्याणने अर्थे भक्तिये करिजे करवी पण कोइक वखाणे ते सारु न करवी. अने जी-
वनो तो एवो स्वभावछे जे जेमां पोताने मान नडे तेज. करवुं सांस्लोगे पण. मान चीना एकलि
तो भगवाननि भक्ति करवी पण सारी लागे नाहे. अने जेम स्थानहोय ते सुका हाडकांने एकांते

लेइ जाइने करहे पछे तेणे करीने पोतानुं मोढुं छोलायनेतेहाड्यकुं लोहियाळुं थाय तेने चाटोने रात्री थायछे पण मुखं एम नथी जाणतो जे माराज मोढानुं लोहिछे तेमां हुं स्वाद मानुंछुं. ते म भगवाननो भक्त होय तोपण मानरूपी हाड्यकाने मुकी शकतो नथी, अने जे जे साधन करेछे ते मानने वश थइने करेछे, पण केवळ भगवाननी भक्ति जाणीने भगवाननी प्रसन्नताने अर्थ करतो नथी अने भगवाननी भक्ति करेछे, तेमां पण माननो स्वाद आवेछे तारि करेछे पण केवळ भगवाननी प्रसन्नताने अर्थ नथी करतो. अने मान विना केवळ भगवाननी प्रसन्नताने अर्थ भगवाननी भक्तितो रतनजी तथा मीयांजी नेवा कोइकज करती हशे पण सर्वेथी तो माननो स्वाद मुकी शकती नथी. पछे ते उपर मुक्तानंद स्वामीए तुलसीदासनी साखी कही जे कनक तज्यो कामनी तज्यो तज्यो धातुको संग, तुलसी लघु भोजन करी जीवे मानके रंग. ए साखीने सांभळीने श्रीजी महाराज बोल्या जे जेवो जीवने मानमांथी स्वाद आवेछे तेवोतो कोइ पदार्थमांथी आवतो नथी. माटे मानने तजिने भगवानने भजे तेने तो सर्वे हरिभक्तमां अतिशे मोटो जाणवो. ॥ इतिवचनान्तम ॥ ४१ ॥ १७४ ॥

संवत १८८२ ना मागशर वदि १२ द्वावांशने दिवस स्वामी श्री सहनानंदजी महाराज

રાજ શ્રી ગઢડામથે દાદાલાચરના દરબારમાં ઉગમણે બાર ઓરડાંનિ ઓસારિયે વિરાજમાન
 હતા અને સર્વે શ્વેતવત્ત્ર ધારણ કર્યાં હતાં અને પોતાના મુલાવિંદની આગળ મુનિ તથા દેશ
 દેશના હરિભક્તની સમા ભરાડને બેઠી હતી. પછે ભગવદાનંદ સ્વામીએ શ્રીજિ મહારાજને પ્રશ્ન
 પૂછ્યું કે હે મહારાજ ભગવાનના એક એક રોમને વિષે અનંત કોટીં બ્રહ્માંડ રહ્યાં છે તે કેહ
 રીતે રહ્યાં છે અને બ્રહ્માંડમાં ક્રિયે ઠેકાણે ભગવાનના અવતાર થયાં છે. પછે શ્રીજિ મહારાજ
 વીલ્યા કે પુરુષોત્તમ ભગવાનનું જે અક્ષરધામ તેના કે મેદં છે એક સગુણ પર્ણ ને વિજું નિર્ગુણ
 પર્ણ અને પુરુષોત્તમ નારાયણ છે તેને તો સગુણે ન કહેવાય ને નિર્ગુણપણે ન કહેવાય. ને સગુણનિર્ગુણ
 મેદંતો અક્ષરને વિષે છે. તે અક્ષર નિર્ગુણ પણે તો અર્ણુ થકી પણ અતિ સુદમ સ્વસ્પે છે. અને
 સગુણ સ્વરૂપ તો નેટલું મોટું પદાર્થ કહેવાય તે થકી પણ અતિશે મોટા છે. તે અક્ષરના એક
 એક રોમને વિષે અર્ણુનો પેઠે અનંત કોટીં બ્રહ્માંડ રહ્યાં છે તે કાંઈ બ્રહ્માંડ અક્ષરને વિષે નાંહા-
 નાં થઈ જાતાં નથી. એતો અણ્ણવરણે સહવર્તમાન હોય પણ અક્ષરનો અતિશે મોટપ છે તે આ
 ગલ્લ બ્રહ્માંડ અતિશે નાનાં દેવાર્થ છે. જેમ ગિરનાર પર્વત છે, તે મેરુ આગલ અતિશે નાનો
 દેવાય અને લોકાલોક પર્વતની આગલ અતિશે નાનો દેવાય. તેમ બ્રહ્માંડતો. આવાં ને

આવદાં હોય પણ અક્ષરનો અતિશો મોટપ છે, તેની આગલ અતિ નાંહાનાં દેખાય છે માટે અણુ મરણાં કહેવાય છે. અને અક્ષર બ્રહ્મતો જેમ સૂર્યનું મંડલ છે તેમ છે, તે સૂર્ય બ્યારે માથે આવે સારે સૂર્યને જોગે કરીને દશે દિશું કळાય છે. તેમ અક્ષર ધામ છે, અને તે અક્ષરને ઉપર, હેઠે ને ચારે પડલે સર્વે દિશુમાં બ્રહ્માંડની કોટિયું છે અને ભગવાન જે પુરુષોત્તમ તે તો અક્ષર ધામને વિષે સગાયે વિરાજમાન રહે છે ને તે સત્ય સંકલ્પ છે, ને અક્ષરધામને વિષે રહ્યા ધકાજ ને જે બ્રહ્માંડમાં જે જે રૂપ પ્રકાશાં જોડે, તેવા તેવા રૂપને પ્રકાશ કરે છે. જે મ એ શ્રી કલ્પ ભગવાને રાસ ક્રિડા કરી સારે પોતે એક હતા તે જોડલી ગોપાંગનાં હતી તેટલા રૂપે થયા. તેમજ પુરુષોત્તમ ભગવાન બ્રહ્માંડ બ્રહ્માંડ પ્રત્યે જેનું રૂપ પ્રકાશું જોડે એ સ્વા રૂપને અક્ષર ધામમાં રહ્યા થકા પ્રકાશે છે. અને પોતે તો સદાય અક્ષર ધામમાં રહે છે અને આં એ પુરુષોત્તમનો મૂર્તિ છે ત્યાંજ અક્ષર ધામનું મથ્ય છે ॥૬૨ ॥૧૭૫ ॥

સંવત ૧૮૮૨ના પોસ સુદી ૪ ચોથને દિવસ સ્વામી શ્રી સહજાનંદજી મહારાજ શ્રી ગઢડા મધ્યે દાદાલાલના દરવારમાં અજોધા વાણીને બેર ગાદી તકિયા ઉપર વિરાજમાન હતા ને સર્વે શ્વેતવસ્ત્ર ધારણ કર્યાં હતાં ને પોતાના મુખાવિંદનો આગલ મુખી તથા દેશ દે-

शाना हरि भक्तनि सभा भराइने वेठी हती. अने प्रेमानंद स्वांमी सरोटा लइने किर्त्तन गावता
हता. पळे श्रीजी महाराज बोल्या जे ल्यो प्रथ उत्तर करीए, एम कहौने श्रीजी महाराजे पृच्छुं
जे, जे भगवानो भक्त गुणातीत होय ने केवल सत्तारूपे वर्तता होय ने तेने विषे वैराग्य रुपजे
सत्व गुण अने विषयमां प्रीती रुप जे रजोगुण, अने मदपणा. रुप जे तमोगुण, ए त्रणे गुणना
भाव तो न होय, अने तेतो केवल उत्पाने रहित शुन्य समताने वरी रहे ने सुषुप्ती जेवी अ-
वस्थावत्ते, एवीरिते सत्तारूपे हो जे निर्गुण भक्तने भगवानने विषे प्रीति होय केन होय ए प्रश्नछे?
पळे मुक्तानंद स्वामीये कह्युं जे, जे सत्ता रुपे वर्त्ते तेने भगवानने विषे प्रीति तो होय. त्यारे श्री
जी महाराजे पृच्छुं जे सत्तारूपे रह्यो एवो जे भक्त तेने भगवानने विषे प्रीति छे ते आत्माने स
जाती छे के विजाती छे? पळे मुक्तानंद स्वामीये कह्युं जे ए प्रीति तो आत्माने सजातो छे. . प
ळे श्रीजी महाराज गोंय्या जे, माध्वाचार्य निंबार्कने, वल्लभाचार्य एमणे आत्मारूपे रहौने, जे भगवान
ने विषे प्रीति कुरवी, ए प्रीतिने ब्रह्म स्वरूप कह्ये छे. माटे गुणात्ति थइने जे भगवानने विषे प्रि
ति करे छे ए ब्रह्मनुं स्वरूप छे एमेमाटा भेदा आचार्यनो सिदांत छे इतिवचनामृतम् ॥ ६३ ॥ १७६ ॥

संवत् १८८२ ना पोप शुद्ध ८ अष्टमीने दिवस स्वामी श्री सहजानंदजी महाराज

श्री गढडा मध्ये दादास्वाचरना दरवारमां उगमणे वार औरडानी औरसरीये विराजमान ह
ता, अने सर्व श्वेत वस्त्र धारण करयां हतां, ने पोताना मुखविंदनां आगळ मुनी तथा देशदे
शना हरिभक्तनी सभा भराइने वेठी हती. पळे श्रीजी महाराजे मुकानंद स्वामीने पृष्ठयुं
ने, ब्यारे कोइक हरिभक्तनो अवगुण आवे सारे मोरे बेटलां तेमां दोप सुजता होय एटलाने
तेटला सुजे के कांइ वधु सुजे? पळे मुक्तानंद स्वामी बोल्या जे अटकल तो एम जणायछे जे
मोरे सुजना एटलाने एटला सुजे छे. पळे श्रीजी महाराज बोल्या जे ए वातमां तमारी नजर
पडी नहि एटलाने एटला अवगुण समझता होय तो अवगुण आव्यो एम केम कहेवाय. माटे
एनो भुंडा देशकाळ, क्रिया, संग, आदिकने जोगे करीने बुधि पलटाइने विजी रीतनीज थइ
जायछे, तेले करीने अवगुण वधु समजे छे. सारे एम जाणंदु जे बुद्धिने विपे भुंडा देश काळा
दिकनुं दुपण लाग्युं छे. अने अमे तो एम नाणीए छिये जे, जेने पूर्वे मोटा पुरुषनो संग ह-
शौ, अथवा भगवाननुं दर्शन थयुं हजो-तेने तो पोतानाज अवगुण भासे, पण विजा हरिभक्तना
अवगुण भासेज नहि ने एवां जेनां लक्षण होय तेने देवी जिव जाणवो. अने जे आसुरी जिव
होय तेने तो पोतामां एके अवगुण भासे नहि. अने विजा जे हरिभक्त होय तेने विषेज केवल

अवगुण भासे, एवो जेनी बुद्धि होय तेने आसुरी जिव जाणवो ने ते आसुरी जिव सत्सं

गोमां रह्यो होय अथवा संतना मंडळमां रह्यो होय पण नेवा काळने मिरावणेने राहु हता ते

सरस्वो रहेपण एने संतनो संग लागे नहि माटे पाको हरीभक्त होय तेने पोतानान अवगुण

सुजे पण बिजा हरीभक्तना दोषनतो देखेज नहि-इतिवचनामृतम्॥४४॥१७७॥

संवत् १८८२ ना पोस वदि १ पडवने दिवस स्वामी ओ सहजानंदजी महाराजश्री
गढडा मध्ये दादाखाचरना दरवारमां उगमण बार ओरडानी ओशरीए विराजमान हता,
अने सर्वे श्वेत वस्त्र धारण कर्या हतां, अने पोताना मुखार्चिदनी आगळ मुनी तथा देश देश
ना हरिभक्तनी सभा भराइने बेठी हति. पछे श्रीजी महाराज बोल्या हे, तमे सर्वे मुनी मंडळ
अथा ब्रह्मचारी, तथा ग्रहस्थ, सत्संगी, तथा पाळा, तथा अयोध्यावासी, ए तमे सर्वे मारा
केवाओड्यो ते जो हुं खटकी राखीने तेमने वत्तावुं नहि. अने तमे कांदक गाफलपणे वरतो ते
अम थकी देखाय नहि. माटे ने जे मारा केवाणाछो तेमां मारे एक तलमात्र कसर रहेवा ते
वी नाथे. माटे तमे पण सुधा सावधान रहेब्यो बराय गाफलाइ राख्यो तो तमारी
पग-टकशे नहि अने मारे तो ने तमे भगवानना भक्त छो-तेना हदामां कोइ जातनी

વાસના તથા કોઈ જ્ઞાતનો અજોગ્ય સ્વભાવ તે રહેવાદેવો નથી, અને માયાના ત્રણગુણ, દશાઈદ્રિય, દશાંશ, ચાર અંતઃકરણ, પંચભૂત, પંચ વિષય ને ચૌદ દ્વિધ્વોના દેવતા એમાંથી કોઈનો સંગ રહવા દેવો નાથિ. ને એ સર્વે માદ્ધક ઉપાધી થકી રહિત સત્તા માત્ર એવો જે આત્મા તે સુધે ધઈને ભગવાનની ભક્તિ કરો. એવા સર્વેને કરવા છે પણ કોઈ જ્ઞાતનો માયાનો ગુણ રહેવા દેવો નાથિ. અને આ જ્ઞાનમાં સર્વે કસર ન ટક્કી તો વદરકા શ્રમમાં જઈને તપ કરીને સમગ્ર વાસનાવાઢી ભસ્ય કરવી છે તથા શ્વેત-દ્વોપમાં જઈને નિરત્ન મુક્ત મેળા તપ કરીને સમગ્ર વાસનાવાઢીને ભસ્ય કરી નાંખવી છે પણ ભગવાન વિના વિજા કોઈ પદાર્થમાં પ્રાપ્તિ રહે એવું રે હેવા દેવું નાથિ. માટે સર્વે હરિભક્ત, તથા સંરવે મુની-મંડલ સાવધા ન રહેજો ઇચ્છી વાત્તાં કરીને શ્રીજી મહારાજ પોતાના ઉતારામાં પધારંધા. પછે તેજ દિવસે સાયંકાઢે વઢી સભા કરીને વિરાજમાન થયા પછે આરતિ થઈ રહી સારં શ્રીજી મહારાજ-વોલ્યા જે સાત્વિક કર્મ કરીને દેવ લોકમાં જાયછે અને રાજસી કર્મ કરીને મધ્ય. લોકની પ્રાપ્તિ થાય છે. ને તામસી કર્મ કરીને અધોગતીને પામે છે તેમાં કોઈ એમ આશંકા કરે જે રાજસી કર્મ કરીને મનુષ્ય લોકની પ્રાપ્તિ થાય છે ત્યારે તો સર્વે મનુષ્યને સુખ દુઃખ સરખું જોઈ એ.

ना एना उत्तर एम छ. जे एकतो रजोगुण छे तेना देशकालादिकने जोगे करीनेअनंतप्रकार
ना भेद थाय छे, माटे राजसी कर्मनो एक सरखो निरधार रहेतो नथी. एतो जेवा देश, काल,
संग ने क्रियानो जोग आवे तेवुं कर्म थाय छे, तेमां पण जे भगवानना भक्त संत अने भगवान
ना अवतार ते कुराजी याय एवुं कांडिक कर्म धै जाय तो आने आ देहे करीने मृत्यु लोकमां
जमपुरिना जेवुं दुख भोगवे. अने भगवानने भगवानना भक्त राजी थाय एवुं कर्म करे तो आ-
ने आ देहे परम पद पांम्या जेवुं सुख भोगवे अने भगवानने भगवानना संतने कुराजी केर ने
तेणे जी स्वर्गमां गया जेवुं कर्म करयुं होय, तोपण तेनी नाश पैजाय ने नर्कमां पडवुं पड़े, अ
ने भगवानने भगवानना संत राजी थाय एवुं कर्म करवुं होय ने तेने जी नर्कमां जावानुं प्रार-
ब्ध होय तोपण ते भुंडा कर्मनो नाश धै जाय ने परमपदने पांमे. माटे जे समजुं होय तेने तो
भगवानने भगवानना भक्त राजी थाय तेमज वत्तवुं अने पोताना संबंधि जे माणस तेने पण ए-
म उपदेश करवो जे भगवानने भगवानना संत जे जे प्रकारे आपणी उपर राजी थाय ने कपा
करे तेमज आपणे वत्तवुं. अने भगवानने भगवानना संतने अग्नित्रे ब्यारे राजी कर्मां हजो स्या
रे अग्निने एवो प्रकाश प्राप्त थयोछे अने सुर्य चंद्रादिक जे प्रकाशमानछे, तेणे पण भगवानने

भगवानना संतने शुभ कर्म करिने राजी कर्यां हशे तारे एवा प्रकाशने पास्याछे अने देवलांक मर्त्य लोकने विपे जे जे सुखियाछे सर्व भगवानने भगवानना संतने राजी करवा हशे ते प्रतपे करिने सुखियाछे. मोटे जे पोताना आत्मानुं रुडुं थावनेइच्छे तेने तोसद्वयधनेविपेकह्या जेसद्व मतेनेविपेरहनेभगवाननेभगवाननासंतराजीपायएजउपायकरवो. ॥ इतिवचनामृतम् ॥ ४५ ॥ १७८

संवत् १८८२ ना पोप वटि १२ एकादशीने दिवस स्वामी श्री सहजानंदजी महाराज न श्री गढडामध्ये दादाखावरना दरबारमां आयमणे बार श्रीरुडानी ओसरिये बिराज मान हता ने सर्वे श्वेतवस्त्र धारण करचां हतां ने गीळी छिंटीनी रजाइ ओढि हति अने पोताना मुखार्चिदनि आगळ मुनी तथा देश देशना हरिभक्तनी सभा भराइने वेठी हति ने जांफमृदंग लेने संत किर्तन गावता हता. पछे किर्तन गाइ रह्या तारे श्रीजि महाराज जोल्या जे आ संसारने विपे जे सतपुरुष होय तेने तो कोइक जीवने लौकिक पदार्थनी हाण वृद्ध धाती देखिने तेनी कोरनो हर्ष शोक थाय नहीं. अने ब्यारे कोइकनुं मन भगवानना मार्गमांथी पाळुं पडे तारे खरखरे थायछे. कांजे थोडाक काळ जीवबु ने एनो परशोक बगडशे मोटे ए एने मोटी हाण थायछे. अने भगवानना जे अवतार पृथ्वीने विपे थायछे ते धर्मना

स्थापनने अर्थे थायले ते कैवल्य वर्णाश्रमना धर्म स्थापन करवाने अर्पित नथी थाता, केमले वर्णाश्रमना धर्मनो मर्मोपि आदिक ते प्रवृत्ति भगना से आचारतळे ते पण स्थापन कर्तेले, माटे एटल्यामान्ज भगवानना अवतार नथी थाता, भगवानना अवतार तो पोवाना एकांतिक भवनना से धर्म तेने प्रवृत्तिवाने अर्थे थायले अने वळी से एकांतिक भक्तले तेने देहे करिने मरुंदु ए मर्ल नथी एवेनो एकांतिकना धर्ममोय पदितनाय एज मणले, ते व्यार भगवान के भगवानना मन तेनो हरयागां अभान आच्यो तारे ए भवन एकांतिकना धर्ममोयि ए डुयो जाणवो. अने ते जो कोशे करीने पदुयो होय तो तेने मर्गनो देह आच्यो जाणवो. अने कामे करीने पदुयो होय तो यक्षराक्षमनो अवतार आच्यो जाणवो. मांडे ते एकांतिक धर्म मांथी पडिने एवा देहने पाण्याले ते जो ने धर्मनाळा होय अथवा तगसि होय तोपण ते धर्म करीने तथा तपे करीने देवलोकमां जाय पण जेणे भगवाननोने भगवानना संतनो अभान न्छियो तेतो भगवानना धामने तो नज पांमे. अने वळी से पंच महा पापें वृत्त होय ने तेने जो भगवानने भगवानना संतने विषे अन्नगुल न आच्यो होय तो एनां पाप नाज पड जाय ने एनो भगवानना धाममां निवास थाय माटे पंच महा पाप धकी पण भगवानने भगवानना भक्तनो

અવગુણ હેવો એ મોટું પાપહે. ॥ इतिवचनान्तम् ॥ ૪૬ ॥ ૨૭૨ ॥

સંવત ૨૮૮૨ ના મહા વીદ ૨૦ દશમીને દિવસ સ્વામી શ્રી સહજાનંદજી મહારાજ શ્રી ગઢડા મધ્યે દાદાશાચરના દરવારમાં ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરિયે વિરાજમાન હતા અને સર્વે શ્વેતવસ્ત્ર ધારણ કર્યાં હતાં. અને પિઠી છિંટની રજાઈ ઓઠિં હતી ને પાતાના મુસ્તાવિંદની આગળ મુનિ તથા દેડાદેશના હરીભયતની સભા ભરાઈને બેઠી હતી. પછે શ્રીજિ રહારાજ બોલ્યા જે જે સંતની પાસે ચાર સાધુ રહેતા હોય તેને જો મન દેઈને માણસા-દ્યે રાખતાં આવડતું હોય નો તેની પાસે સાધુ રાજીવે રહે. અને જેને સાધુને રાખતાં આવડે નહિ તેની પાસે સાધુ રહે પણ નહીં અને જે સાધુને મોક્ષનો સ્વપ્ન હોય તેને તો હ્રેમ દુસ્તર્વાને વિષયનું. સંહન કરીએ તેમ અતી રાજી થાય હ્રેમ આ મુક્તાનંદ સ્થામીને ક્ષય રોગ થયોછે તે દહિં, દુધગલંચુ, ચિકનું કાંઈ સ્વાદા દેતો નથી. તે જે સમજું હોય તેને એમ જણાય જે આ રોગે સારુ સારુ પાવાનું સર્વે સંહનકરી નાંહું માટે આતો ક્ષયરોગ રૂપે જાણે કોઈક મોટા સંતનો સમાગમ થયો હોયને શું એમમા પછે. આમાટે જે શિશ્નને ડર એવેને વિષે જે જીવેને આ સત્તિ છે એજ અસત પુસ્પાણું છે, તે ક્ષય રોગ એ વેય પ્રકારની સ્વોટને કાઢે એવો છે, તેમ એ

रीगनी पेटे जे सत पुरुष होय, ते विषयनु खंडन करता होय सारे जे मुमुक्षु होय तेने तेमां दु-
खाइ जावूं नहि. अने जे खाधा पीवानी लालचे के लुगडानी लालचे अथवा पोताने मन
गमता पदार्थनी लालचे कौड मेटेरा संत भोगो रहतो होय तेने तो साधुज न जाणवो. तेने तो
लबाड जाणवो, ने कुतरा जेवो जाणवो, ने एवो मलीन आशयवाळो होय ते अंते जातो वि-
मुख थाय, अने वळी संतने कोइ सारं पदार्थ आपे तेमां जे इपां करे तथा जे पंच विषयनो
लाळचि होय ए वे तो पंच महा पर्पंधी पण अति भुंडा छे. माटे जे समजुं होय तेने संतना
समागममां रहीने आवो मलीन आशय अंतरमां राख्यो न जोइए; केम जे आ सभातो जे-
वी चदरीका श्रममां तथा वेतद्विपमां होय तेकछे. तेमां बेसीने झारे मलिन वासनान टळी सारे
बिजुं टाळयानुं ठेकाणे म्या मळशे? अने पंच विषय छे ते तो पूर्वे देव मनुष्यादिकने विषे अ-
नंत देहे करीने आपणे निवे भोगव्यां छे, तो पण हनी लगण ए विषयनी तृप्ति थइ नथी, तो
हवे भगवानना भक्त थइने वर्षे, के वे वर्षे, के पांच वर्षे विप १ भोगवीने पूर्ण थवाशे नहि. जेम
पाताळ सुधी पृथ्वी फाटी होय, तेने पाणीऐ करीने भरवा मांडीण ते क्यारेय भराय नहि. तेम
इंद्रियुं छे तेने क्यारेय विषय यकी तृप्ति थइ नथी ने थशे पण नहि. माटे हने तो विषयनी

आसक्ति ने त्याग करीने अने साधु जेम वडीने केहेतेम गुण लेवो, पण अवगुण लेवो नहि. ते मुक्तान्द स्वामीना किर्त्तनमां कहुंछे, जे सुखी उपर शयन करावे तोय साधुने संग रही- एरे. माटे आवो अवसर पामीने तो अशूभ वासना टाळीनेज मरवुं पण अशूभ वासना सोतां मरवुं नहि. अने आ देहेमांथी निसरीने नारद सनकादाक शुकजी जेवा ब्रह्म रूप यइने भगवान्नी भक्ति करवी हे, एवी वासना राखवी. ने एम करतां थकां जो ब्रह्मलोकमां के इंद्रलोकमां निवास थइ जाशे तोपण कांड चिंता नथी. जेम ऊडे फरवा गया ने पायखानामां माथाभर पडी गया तो नाह थोइने पवित्र धावुं पण एमां पडी न रेहेवुं. तेम शूभ वासना राखतां राखतां ब्रह्मलोकमां, के इंद्रलोकमां, जवाणुं तो एम जाणवुं जे माथाभर नरकना खाडामां पड्या छिये. एम जाणीने शूभ वासनाने बळे करीने ब्रह्मलोक, इंद्रलोकना भोगने त्याग करीने भगवानना धाममां पुगवुं, पण वचमां क्याइ न रेहेवुं एम निश्चे राखवो. अने वळी जेम पोतानी सेवा ग्रहस्थ करेछे, अथवा त्यागी सेवा करेछे, तेम आपणे पण हरिभक्तनुं महात्म जाणवुं जोइये. जेम अमारी चाकरी मुळजी ब्रह्मचारी महात्म जाणीने करे छे तेम अमे पण ब्रह्मचारीनुंमहात्म जाणीए छिये. नेजेम आपणी ग्रहस्थ अन्न वस्त्रे करीने चाकरी

करेछे तेम आपणे पण एमनुं महात्म समजीने एमनी बातो चिते करीने चाकरी करवी एम
अरसपरस महात्म समजीने हरिभगतनी सोवत राखवी. ॥इति वचनामृतम्॥४॥१८०॥
संवत १८८२ ना महा यदि १४ चौदशेने ठिक्स स्वामी श्री सहजानंदजी म
हाराज श्रीगढडा मध्ये दादा खाचरना दरबारमां उगमणें बार ओरडानी ओसरीये विरा
जमान हना. अने सर्वे श्वेत वस्त्र धारण करचां हतां, अने तुळसीनी नवी स्वेत कांठियुं कंठने
विषे धारण करी हती, ने पाघने विषे पिल्ला पुष्पनो तोरो विराजमान हतो. ने कंठने विषे पु-
ष्पना हार धारण करथा हता ने पोताना मुस्वाविदनी आगळ मुनी तथा देशदेशना हरीभ-
क्ती सभा भराइने बैठी हती. ने साधु प्रेमानंद स्वामी भगवाननी ध्यानना अंगनी गरबियुं जे
॥वंदु सहजानंद रस रूप, अनोपम सारनेरेलोल॥ ए गावता हता, फळे ब्यारे गाइ रक्षा त्यारे
श्रीजी महाराज वोल्या जे बहूं सारां किर्तन गायां. आ किर्तनेने सांभळीने तो अमारा मनमां
एम विचार थयो जे आवी रीते एने भगवाननी मूर्त्तिनुं चितवन छे माटे ए साधुने तो उठीने
साष्टांगदंडवत प्रणाम करीए. अने जेने आवी रीते अंतःकरणमां भगवाननुं चितवन थातुं
होय ने एवी वासनाए जुक्त जो देह मुके तो तेने फरीने गर्भ वासमां जावुं पडेज नहि. अने

એવી રીતે ભગવાનનું ચિતવન કરતાં : ક્ષિત્તો હોય તો પણ એ પરમ પદને પામ્યોજ છે. અને જેવા શ્વેતદ્વીપમાં નિરત્નમુક્ત છે, તેવો એ પણ નિરત્નમુક્ત થઈ રહ્યોછે. અને તેહ ક્રિયા તો જોગ્ય હોય એટલીજ સહેજેજ ધાય છે. અને જેને ભગવાનના સ્વરૂપનું એવી રીતે ચિતવન થાયછે તે તો ક્રતાર્થ થયોછે તેને કોઈ કરવું વાકી રહ્યું નથી. અને જેને ભગવાન વિના વિંજા પદાર્થનું ચિતવન કરતે થકે તેહ પડશે તેને કોટી કલ્પે દુઃખનો અંત આવતો નથી. માટે આવો અવસર આવ્યો છે તેને પામીને ભગવાન વિના વિંજા પદાર્થનું ચિતવન સુકીને એકભગવાનના સ્વરૂપનું જ ચિતવન કરવું. અને જો ભગવાનના સ્વપનું ચિતવન થઈ ન શકે તોપણ ધર્મ, જ્ઞાન, વૈરાગ્યને માત્રે તેણે નુક્ત એવા જે આં સાધુ તેને મધ્યે પડી રહેલું, અને અમરેપણ એજ અંતરમાં વાસના છે જે આ તેહને મુકનું પછે કોઈ રીતનો જન્મ ધાવાનું નિમીત્ત તો નથી, પણ અંતરમાં એમ વિચારીએ છીએ જે જન્મ ધરવાનું કોઈક કારણ ઉત્પન્ન કરીને પણ સંતના મધ્યમાં જન્મ ધરવો, એમ જ રૂચીએછીએ. અને જેને એ કિર્તનમાં કહ્યું એવી રીતનું ચિતવન થાનું હોય, તે તો કાલ્, કર્મ ને માયાના પાશ થકી મુકાણો છે. અને જેને ઘેર એવા પુરુષે જન્મ ધરવો, તેનાં માત્રાપ પણ ક્રતાર્થ થયાં જાણવાં. અને ભગવાન વિના વિંજા વિષયનું જે ચિતવન કરે છે, તે તો અતિશે

મુલ્યો જાણવો. અને 'શ્ચિ-પુત્ર' ને ધનાદિક પદાર્થ તો જે જે યોગીમાં જાય છે, તે સર્વેમાં મળે છે, પણ આવા વ્રક્ષવેતા સંતનો સંગ ને શ્રીવાસુદેવ ભગવાનનું સાક્ષાત્કાર દર્શન ને ચિત્તવન તે તો અતિશો દૂર્લભ છે. માટે જેમ વિષદ્ જનને પંચ વિષયનું ચિત્તવન અંતઃકરણમાં થયા કરે છે તેમ જેના અંતરમાં અશ્વંદ ભગવાનનું ચિત્તવન થયા કરે એથી ઉપરાંત મનુષ્ય દેહનો ત્રિજોલામનથી. અને 'એતો સર્વે હરિભક્તમાં મુખિયો છે,' અને 'એ ભક્તને શબ્દ, સ્પર્શ, રૂપ, રસ, ને ગંધ, એ પંચ વિષય હોય તો પણ ભગવાન સંવંધીજ હોય ને તેના શ્રવણ તે અશ્વંદ ભગવાનની કથા સાંભળવાને ઇચ્છે, ને ત્વચા તે ભગવાનનો સ્પર્શ કરવાને ઇચ્છે, ને નેત્ર તે ભગવાનને ભગવાનના સંત-નાં દર્શન કરવા ઇચ્છે ને રસના તે ભગવાનના મહા પ્રસાદના સ્વાદને ઇચ્છે, અને નાસીકા તે ભગવાનને 'ષઢયં' જે પુષ્પ, તુલસી, તેના સુગંધને ઇચ્છે, પણ પરમશ્વર વિના અન્ય વસ્તુને સુવાદાઈ નાણે નહિ. એવી રીતે જેવું તે ભગવાનનો આંતિકમકકહેવાય ॥ इतिवचनामृतम् ॥ ૪૮ ॥ ૧૮૨ ॥

સંવત ૧૮૮૨ ના પાગણ સુદિ ૨ ત્રિજને દિવસ સ્વામી શ્રી સહજાનંદજી મહારાજ શ્રી ગઢડા મધ્યે દાદાસ્વાંચરના દરવારમાં શ્રી વાસુદેવ નારાયણના મંદીરની આગળ આથમણે ચૌર મેઢાની શ્રોત્રસરિયે ઢોલીયા ઉપર વિરાજમાન હતા. અને સર્વેશ્વર વસ્ત્ર ધારણ કર્યા

हतां; अने पाघमां घोळा पुष्पतो हार लटकतो मुख्यो हतो ने पोताना मुखार्विंदनी आगळमुनी
तया देज देखांना हरिभक्तनी सभा भराइने वेढी हती. पळे श्रीजी महाराज बोल्या जे प्रत्य-
क्ष भगवाननी जे मूर्ति ने बिजा जे मायीक आकार ए वेयने विषे तो घणो फेर छे, पण जे
अज्ञानी छे ने अतिशे मुख छे ते तो भगवानने ने मायीक आकारने सरखा जाणे छे, कम जे
मायीक आकारना जे ज्ञानराछे ने मायीक आकारना जे चितवन करनाराछे तेतो अनंत को
टि कल्प सुधी नरक चौराशोने विषे भमेछे अने भगवानना स्वस्पर्ना दर्शने करनाराछे ने भग-
वानना स्वरुपना चितवन करनारा छे ते तो काळ, कर्म ने माया ए सर्वना बंधन थकी छुटी
ने अभय पदने पांमे छे. ने भगवानना पार्षद थाय छे मोटे अमारें तो भगवाननी कथा के
किर्त्तन के वार्ता के भगवाननु ध्यान एमांथी कोइ काळे मनने सुषि थातीज नथी ने तमारे पण
सर्वने एवो रीते वर्तवुं. ॥ इतिवचनामृतम् ॥ ४९ ॥ १८२ ॥

संवत् १८८२ ना चैत्र वीद २ बिजने दिवस स्वामी श्रीसहजानंदजी महाराज श्री
गढडा मध्ये दादाखावरना दरबारमां श्रीवासुदेव नारायणना मंदीरनी आगळआथमणे वार
मेडीनी आसदि उपर रात्रीने विषे विराजमान हता अने सर्वे श्वेत वस्त्र धारण करचंहतां, ने

પોતાના મુખાવિદની આગલ પર્મહંસ તથા દેશ દેશનાહરિભક્તી સમા ભરાદેને વેળી હતી.
 પછે શ્રીજીમહારાજ વોલ્યા બે આજ તો અમારું જે રહસ્ય છે તે તમને સર્વને અમારા જાણીને
 કહિએ છીએ જે, જેમ નદિયું સમુદ્રને વિષે લિન થાય છે, ને જેમ પતંગ તે અગ્નિને વિષે બઢી
 જાય છે ને જેમ સુરો રણને વિષે ટુક ટુક થઈ જાય છે, તેમ એક રસ પરીપૂર્ણ એવું જે બ્રહ્મ
 સ્વરૂપ તેને વિષે અમે અમારા આત્માને લિન કરી રાખ્યો છે, અને તે તેજોમય એવું જે અક્ષર
 બ્રહ્મ તેને વિષે મૂર્તિમાન એવા જે પુરુષોત્તમ ભગવાનને તે ભગવાનના જે ભક્ત તે સંઘાયે અચંદ
 પ્રિતિ જોડી રાખી છે. અને તે વિના કોઈ પદાર્થમાં પ્રિતી નથી, એવું અમારે અચંદ વરતે છે,
 અને ઉપરથી તો અમે અતિશે સ્વાગનો ફુલ્વાડો જણાવતા નથી પણ બ્યારે અમે અમારા અંતર
 સામું બોદેને વિજા હરીભક્તના અંતર સામું બોદીએ છીએ, સારે મોટા મોટા પર્મહંસ તથા મોટી
 મોટી સાંખ્ય યોગી વાદ્યું એ સર્વેને કાંઈકે જગતની કોરનો લોચો જણાય, પણ અમારા અંત-
 રને વિષે તો ક્યારેય સ્વામામાં પણ જગતની કોરનો ઘાટ થતો નથી, અને ભગવાનને ભગવાનના
 ભક્તીમાંથી અમને પાડવાને અર્થે કોઈ સમર્થ નથી એમ જણાય છે. અને જે દિવસ ભગ-
 વાની પ્રાપ્તિ નોતી થઈ તે દિવસ પણ ભગવાનની શક્તિ જે કાલે તે પણ આ જિવનો નાશકરો

श्रवयो नथा; अने कर्म पण नाश करी श्रवयां नथी, अने माया पण पोतने विपेलीन करी शकी नथी ने हवेंतो भगवान मळ्याळे माटे काळ कर्म मायानो शो भारळे; एम जाणीने एवी हिमत वांचीछे, जे हवेंतो भगवान ने भगवानना भक्त विना कोइने विपे प्रिति राखवी नथी. अने जे अमारी सोचत राखचो तेना हदामां पण कोइ जातनो लोचो रेहेवा दे-वो नथी. शामाटे जे जेने अमरा जेवो अंतरनो द्ढाव होय ते साथेज अमारे ब-नेछे. अने जेना हदामां जगतना सुखनी वासना होय ते संघाथे तेम अमे हेत करीएतो पण थाय नहिं, माटे जे निर्वासनिक भगवानना भक्त होय तेज अमने वालाळे ए अमरा अंतरनुं रह-स्य ते कहुं, एी रीते श्रीजामहाराजे पोतना भक्त जननी शिक्षाने अर्थे वार्ता करी. ॥ इति

वचनामृतम् ॥ ५० ॥ १८३ ॥

संवत १८८२ ना चइत्र वदो २ नवमीने दिवस स्वामी श्री सहजानंदजी महाराज श्री गढडा मध्ये दादाखाचरना दरवारमां दक्षणाते बार औरहानी ओशरीए ढोलिया उ-पर गादी तक्रिया नखवीने विराजमानहता ने पोताना मुखाविंदनी आगळ मुनी तथा देश-देखना हरि भक्तनि सभा भराइने वेठी हती. पळे श्रीजामहाराजे परमहंसने प्रभ पुछुं जे-

કોઈકસમામાં તોજિવ સુપુતિમાં બાયછે સારે અતિશે સુખથાયછે અને કોઈકસમામાં તો સુપુતિમાં
 બાય છે તો પણ ઉદ્દેગ મટતો નથી, તેનું શું કારણ છે? એ પ્રશ્ન છે. પછે મોટા મોટા સંત હતા
 તેમણે એ પ્રશ્નનું સમાધાન કરતા માંડ્યું પણ યથાર્થ સમાધાન થયું નહિ. પછે શ્રીજી મહારા
 જ બોલ્યા જે એ તો રજોગુણનું વલ્લ વૃદ્ધિ પામી બાય છે તે સુપુતિમાં પણ તમોગુણ મેઝી રજો
 ગુણનો વિક્ષેપ રહે છે માટે સુપુતિમાં પણ અસુખ રહે છે, માટે ગુણનો સંગ બ્યાં સુધિ રહે ત્યાં
 સુધો કોઈ જિવ સુખિયો રહે નહિ, ને ધ્યારે આત્મ સત્તા સ્વે રહે સારે જ સુખિયો રહે છે.
 પછે મુકાનંદ ભામીએ પ્રશ્ન પૂછ્યું જે આત્મ સત્તા સ્વે રહે તેનાં શાં લક્ષણ છે? પછે શ્રીજી
 મહારાજ બોલ્યા જે, શિવ બ્રહ્મા જેવા કોઈ સમર્થ કહેવાય નહિ. એવો નારદ જેવાના પણ ગુરુ
 છે અને એ જેવાબ્રહ્મ સ્વસ્વે વર્તે છે, તેનું તો વિજ્ઞાને વર્તવું કઠણ છે તો પણ દેશ, કાઠ, ક્રિયા,
 સંગ, મંત્ર, શાસ્ત્ર, વિક્ષા નેધ્યાન એ આઠજો મુંડા થયા તેને જોગે કરીને એ શિવ બ્રહ્મા જેવા
 ને પણ અંતરમાં અતિશે દુઃખ થયું, માટે ગમે તેવો નિર્ગુણ હોય ને આત્મ સત્તા સ્વે રહેતો હોય
 ને જો તેને મુંડા દેશ કાઠાદિકનો જોગ યાય તો તેને જરૂર અંતરમાં દુઃખ યાય, માટે મોટા
 પુરુષપની વાંધેલ જે મનાંદા તેને લોપીને કોઈ સુખી યાતો નથી. માટે જેટલા ત્યાગી છે, તેનેતો

त्यागीना धर्म प्रमाणे वर्त्तवું. अने जेटला ग्रहस्थ हरिभक्त छ तेमने ग्रहस्थना धर्म प्रमाणे वर्त्त-
वું, अने जेटली वाइयुं हरिभक्त छ तेने वाइयुना धर्म प्रमाणे वर्त्तवું, अने जो ते
थकी ओळुं वर्ते तो पण सुख न थाय. अने जो तेथकी अधकुं वरते तो पण सुख न थाय.
शा माटे जे परमेश्वरना कहेल जे धर्म ते प्रमाणे ज ग्रंथमां लख्युं होय तेमां कोइ रीते बाध
आवे एवुं न होय ने तेथी ओळुं अदकुं करवा जाय ते करनारो जरूर दुखी थाय. माटे सत
पुरुषनी आज्ञा प्रमाणे ने रहेछे तेज रुडा देश काळादिकने विषे रत्योछे अने जे सत्य पुरुष
नी आज्ञाथी वहार पड्यो तेज एने भुंडा देश काळादिकनो जोग थयोछे माटे सतपुरुषनी आ-
ज्ञाने विषे वर्त्तेछे तेज आत्मसत्ता रूपे वर्त्तेछे. ॥ इतिवचनमृतम ॥ ५२ ॥ २८४

संस्त १८८२ ना चैत्रविदि ११ एकादशीने दिवस स्वामी श्री सहजानंदजी महाराज
श्रीगढडामध्ये दादाखाचरना दरबारमांथी घोडोएस्वार थइने श्री लक्ष्मीबाईए पधारचा
हता. ने त्यां वेदीका उपर विराजमान थया हता, ने सर्वे श्वेतवस्त्र धारण करचां हतां, ने
कंठने विषे पुष्पनी हार पेहेर्यो हतो, ने पाषने विषे फुलनो तोरो विराजमान हतो अने पोता
ना मुखार्चदनी आगळ मुनी तथा देश देशा हरीभक्तनी सभा भराइने वेळी हती, अने

પોતાની આગલ મુની જાંજ મંદંગ લઈને કિર્ત્તન ગાવતા હતા. તે ચ્યારે કિર્ત્તન ગાઈરહ્યાસારે શ્રીગીમહારાજ વોલ્યા જે લ્યો હવે વાર્તા કરીએ તે સાંભલો. જે આ સંસારને વિષે ગ્રસ્થાશ્રમી ને સાગી એ વેના માર્ગ જૂના જૂદાછે તે જે ગ્રહસ્થને શોભા હોય તે ત્યાગીને દૂપણ રૂપ હોય, ને જે ત્યાગીને શોભા હોય તે ગ્રહસ્થને દૂપણરૂપ હોય, તેને બુદ્ધિમાન હોય તે જાણે પણ ત્રિજોજાણો શકે નહિ. માટે તેની વિશિષ્ટ કહિએ છીએ જે જે ગ્રહધ્યાશ્રમી છે તેને ધન દોલત હાથીઘોડા, ગાય, ખેડા, ગેડી, હવેલી, છાત્રી, છોકરાં, મારે મારે વસ્ત્ર આશુપણ એ સર્વે પદાર્થ શોભા રૂપછે. અને એજ જે સર્વે પદાર્થ તે જે ત્યાગી હોય તેને દોષ રૂપછે, અને સાગી છે. તેને વન માં રહેવું, વસ્ત્ર વિના ડઘાડું એક કોપોનમર રહેવું, માથામાં ટોપી-ઘાલ્લી, ઢાંઢી મૂઠ્ઠા મુંઢાવી નંખાવવાં, ભગવાં વસ્ત્ર રાત્રવાં, અને કોઈ ગાલ્બું દે, ને કોઈ ધુલ નાંખે તે અપમાનને સહન કરવું. એજ ત્યાગીને પરમ શોભા રૂપછે. અને એ ત્યાગીની જે શોભા તેજ ગ્રહસ્થને પરમ દોષ રૂપ છે માટે આ સંસારમાંથી જે નિસરથી ને ત્યાગી થયો તેને તો એમ વિચારવું જે હું કિયા આશ્રમમાં રહ્યોહું એમ બુદ્ધિમાન હોય તેને વિચાર કરવો. પણ મુરખની પેઠે વિચારયા-વિના કોઈ ચાલે ચઢી શાવું-નહિ. અને જે સમજુ હોય-તેને કોઈક વર્તીને કહે સારે સામો ગુણ છે.

अने जे मुख होय तेने कोइक हितनी वात 'कहे' सारें ते 'मुजाइ' जाय. अने मुकंद ब्रह्मचारी तथा रत्नजी 'ए. वे' मुर्जता नयी तो एमनी साधे अर्मारें धणु बनेछे. 'अने वळी जे अंदाए स हित शेवा चाकरी करे' ते अर्माने गोमे. अने अद्रा विनातो कोइ बग्यानुं लावेतो तेजग्यानुंगमेन हिने वखा लावे तो ते वखा ओढवुं गमे नही. अने पुजा लावे तो पुजा गमे नही, अने अथा ये करी ते 'करे' ते अतिशे गमे अने अर्थाये करीने भक्ती करतो होय ने विजो कोइक तेमां भक्ति करवा आवि ने तेनी उपर इयां करे तो ते अमाने न गमे 'माटे' अर्थाये सहित ने इयां ये रंहीत जे भक्ति करे ते अमाने अतिशे गमेछे. ॥ इतिवचनामृतम ॥ ५२ ॥ १८५

संवत १८८२ 'ना वैशाक सुदि' ५ पंचमीने दिवस स्वामी श्री सहजानंदजी महाराज श्री गढडामध्ये दादाखाचरना दरवारमां पोताने उतारे गादि तकिया उपर विराजमान होता ने सर्व श्वेतवस्त्र धारण करचां हतां ने पोताना मुखार्चिदनी आगळ मुनी तथा देश-देशाना हरीभक्तनी संभा भराइने वेठी हती. पळे श्रीजि महाराज बोल्या जे शास्त्रने विषे जे मोह कहाछे ते मोहनं ए रूपछे जे ब्यारे हृदामे विषे मोहव्यापे सारें ए जीवने पोतानो अव-गुण सुजेत नही. माटे पोतानो अवगुण न सुजे एज मोहनं रूपछे. अने वळी जीवमात्रने पो-

તાના ડાપણનું અતિશય માન હોય પણ એમ વિચારે નહિ કે મને મારા જીવની સ્વચ્છ નથી જે
 આ શરીરમાં જીવ રહ્યો છે તે કાઢી દે, કે લાંબો છે, કે ટુંકો છે એની કાંઈ સ્વચ્છ
 નથી, તો પણ મોટા પુરુષ હોય અથવા ભગવાન હોય તેને વિષે પણ સ્વોટ કાઢે અને એમ સમ
 જેને આ મોટા પુરુષ છે અથવા ભગવાન છે પણ આટલું ઠીક કરતા નથી એમ સ્વોટ કાઢે
 છે. પણ મુલ્યો એમ નથી જાણતો કે એ ભગવાનનો અનંત કોટી વ્રજાંડને વિષે રહ્યા એવા જે
 જીવ સ્વચ્છ તેને જેમ હાથેલામાં લઈને તેને દેલે તેમ દેલે છે અને અનંત કોટી
 વ્રજાંડના આધાર છે ને લક્ષ્મીના પત્ની છે અને અનંત કોટી વ્રજાંડના કમળતા હરતાં છે અને શો-
 પ સારદાને વ્રજાદિક તે પણ તેના મહિમાના પારને પામતા નથી, નિગમ પણ તેના મહિમાને
 નેતી નેતી કહે છે માટે એવાને પર્મશ્વર તેનાં ચરિત્રને વિષે ને તે ભગવાનની જે સમજણ તેને વિષે
 જે દોષ દેલે છે તેને વિમુક્તને અર્ધમિ જાણવી, અને સર્વે મુલ્યનો રાજા જાણવો અને ભગવાનને
 ભગવાનના ભક્ત તેની તો અલૌકિક સમજણ હોય તેને દેહાભીમાની જીવ ક્યાંથી સમજી શ
 કે, માટે પોતાનો મુલ્યાંકન કરીને ભગવાનને ભગવાનના જે ભક્ત તેનો અવગુણ લેઈને વિમુક્ત
 પદ જાય છે, અને એ ભગવાનના સ્વરૂપ ભક્ત જે સતપુરુષ હોય તેનો અલૌકિક દષ્ટિયે જુ

क्ता वर्यां करेछे. ॥ इतिवचनामृतम ॥ ५३ ॥ १८६ ॥

संवत् १८८२ ना जेष्ठ शुद्ध ७ सप्तमीने ने दिवस त्रीजा पोरने समे स्वामी श्री सहजानंदजी महाराज श्री गढडा मध्ये दादाखाचरना दरबारमांथि नाडिये अस्वार थडने श्री लक्ष्मी वाडीये पधार्यां हतां त्यां वणीवार सुधि तो बोडो फेरवी. पछे ते वाडीने मध्ये वेढी-का उपर विराजमान हता अने श्वेतवस्त्र धारण कर्यां हतां अने मस्तक' उपर काळा छेडा-नी धोतली बांधी हती ने कंठने विपे मोगरांना पुष्पनो हार 'विराजमान हतो ने पाघने विपे तोरो विराजमान हतो अने पोताना मुखारविंदनी. आगळ मुनिमंडळ तथा देशदेशना हरी भक्तनी सभा भराइने वेठी हती, पछे श्रीजि. महाराजे मुनी प्रत्ये ग्रंथ पुछुं जे एकादशकंधना चारमा अध्यायमां श्रीकृष्ण भगवाने उदुव प्रत्ये कहुंछे जे अष्टांगयोग, सांख्य, तप, त्याग, तिर्थभूत, यज्ञ ने दानादीक एणे करीने हुं तेवो वश थातो नथो जेवो सत्संगे करीने वश था उंजूं एम भगवाने कहुंछे. माटे सर्व साधन करतां सत्संग अधिक यथो ते जेने सर्व साधन थ कि सत्संग अधिक क्षणतो. होय ते पुरुषनां केवां लक्षण होय? पछे जेने जेनुं समजायुं तेनुं तेणे कहुं पण तथार्थ उत्तर भयो नाहि. पछे श्रीजी महाराज बोलया जे जेने भगवाना संतने

વિવેક આત્મવૃદ્ધિ છે. જેમકોઈ કરાના હોય તેવોંજિયો હોય. ને પછે તેને ઘડંપણમાં દિકરો આવે પછે તે છોકરો તેને ગાલી દે, મુંઠું તાણે, તોપણ અભાવ આવે નહિ. અને કોઈકના છોકરાને મારે તથા ગામમાં અનિતિ કરી આવે તોપણ કોઈ રીતે તેનો અવગુણ આવેજ નહિ. જા માટે જે આરાજાને પોતાના દિકરાને વિવે આત્મવૃદ્ધિ થઈ ગઈ છે. એવી રીતે જેને ભગવાનના ભવતેને વિવે આત્મવૃદ્ધિ થાય છે તેણેજ સર્વ સાધન થકી અધિક ફલયાણ કારી. સત્સંગને જાણ્યો છે એ વાર્તા ભાગવતમાં કહી છે ને, ॥ યસ્યાત્મવૃદ્ધિ કણયોન્નિધાન્નુકેસ્વધિઃ કચાદિપુર્મૈમિદૃશ્યધીઃ યતી-
ર્થિવૃત્તિઃ સત્તિલેનકાંઈચિજ્જતેષ્વભિજ્ઞેપુરુષેવગોચરઃ ॥ ૧ ॥ એ શ્લોકને વિવે એ વાર્તા તથાથે કહી છે. ॥ इतिवचनामृतम् ॥ ૫૪ ॥ ૧૮૭ ॥

સંવત ૧૮૮૨ ના જાેઠ સુદિ ૧૧ આકાદજીને દિવસ સ્વામી શ્રી સદ્જ્ઞાનંદજી મહારાજ શ્રીગઢડા મધ્યે ઢાંઢા સ્વાચરના દરવારમાં ડગમણે બાર ઓરહાની ઓસરીએ ઢોલિયા ઉપર વિરાજમાન હતા. અને મસ્તક ઉપર નવાનગરનું સેનેરી કોરે જુસ્ક થેત મોલીયું બાંધું હતું. અને થેત પછેહી ઓહી હતી. અને થેત સેસપેયોં હતો. અને શ્રીજિ મહારાજના મુસાવંદની આગળ મુનિ તથા દેજ દેજના હરીમયતની સમા ખરાદને વેઠી હતી. અને તે સમાને વિવે

मुनी जांऊ मृदंग लडने किर्त्तन गावता होता. पळे ते मुनी किर्त्तन भक्ति करी रत्ना सारि श्री नि महाराज बोल्या ने, बेनुं आज बेनुं अंग होय तेनुं सत्संग थया मोर पण कांदक होय खरुं ते माटे आज तो सर्व बेनुं बेनुं अंग होय ते तेनुं कहो? तेमां प्रथम तो अमे अमरुं जेवं अंग छे तेवी वार्त्ता कहिये छिये ते सांभळो? ने ब्यारे अमारे वाळ अवस्था हती, सारि पण देव मंदिर होय त्यां दर्शने जावूं, कथा वार्त्ता सांभळवी, साधुनो समागम करवो, तिर्थ कर वा जावुं एवी वार्त्ता गमती. अने ब्यारे घर मुकीने निसरां सारि तो वख राखवुं पण गमतुं नही, अने वनमांज रहेवुं गमतुं. अने विक तो लेखमात्र पण लागती नाहे. ने वनेने विषे मोटा मोट सर्प, सिंह, हाथि, इत्यादिक अनंत जनावर दिठामां आव्यां पण कोइ प्रकारे हयामां मरवानी विकज लागती नाहि. एवी रीते महा वनेने विषे सदा निर्भे रहेता. पळे तिर्थेने विषे फरता फरता श्री रामानंद स्वामी पासे आव्या, अने पळे श्री रामानंद स्वामी ब्यारे अंतर ध्यान थया ते केडे सत्संगुं रुहुं थावोने अर्थे कांदक विक राखवा मांडी पण अंतरमां अखंड विचार एवी रहेछे. नेम मनुष्येने मुवा टाणे पथारी उपर सुवार्युं होय सारि ते मनुष्यमांथी सेने. पोतामां स्वार्थेनी वासना टळी जाय छे अने ते मरनारोने पण संसार थधी मन उदास

થઈ જાય છે. તેમનું જેમ અમારે પોતાની કોરનું અને વિજાની કોરનું અંત અવસ્થા હેતું સદા-
 વર્તે છે. અને જેટલું માઈક પદાર્થ છે તે સર્વે નાશવર્ત ને તુચ્છ સરખું જણાયા કરેછે પણ એમ
 વિક્તિ નથી જણાતી ને આ સાદું પદાર્થ છે ને આ મુંડું પદાર્થ છે. જેટલા માઈક પદાર્થ છે તે
 તેા સર્વે એક સરસા જણાય છે. જેમ કાસાના મુવાલા છે તેમાં સારો કિયો ને નરસો કિયો,
 તે તેા સારો નરસો સડ એક પાડમાં છે તેમ માઈક પદાર્થ પણ સર્વે સરસા છે. અને કાંઈક
 સાદું નરમું ને કહિયે છિયે તેતો ભગવાનના ભક્તને સાદું લગાડવાને અર્થે કહિયે ને આ સાદું
 ભોગન છે, આ સાદું વસ્ત્ર છે, આ સાદું ઘર છે, આ સાદું ઘોડું છે, આ
 સારાં પુણ્ય છે તે ભક્તને સાદું લાગે તે સાદું કહિયે છિયે. અને અમારી સર્વે ક્રિયા છે તે ભગ-
 વાનના ભક્તને અર્થે છે પણ પોતાના મુખને અર્થે એકેય ક્રિયા નથી, અને ભગવાનના જે એકાં-
 તિક ભક હોય, તેનું ને મન તે ભગવાનના સ્વરૂપનું જ ચિત્તવન કરે અને વાણી તે ભગવાનના
 જગનેજ ગાય અને હાથ તે ભગવાન કે ભગવાનના ભક્તની સેવા પરિચર્યોનેજ કરે અને કાન તે
 અર્ચકે ભગવાનના નસનેત સાંભળે એમ ભગવાનની ભક્તિ જાણીને જે જે ક્રિયા
 કરીએ છીએ તે ધાય છે પણ એ ભગવાનની ભક્તિ વિના તો અમે સર્વે પદાર્થમાંથી ઉદાસી છી

ए. जेम कौइक मोटा राजा होय ने तेने एकज दिकरो होय, अने ते राजा साठ सीतेरे व-
र्षनो थाय, ने पछे तेनो दिकरो मरो जाय सारे ते राजानुं मन सर्व पदार्थमांयी उदास थइ
जाय. तेम अमारै पण खातां, पितां, घोडे चडतां, राजी कुराजीपणामां सर्व काळे मन उदासी
न रहे छे. अने अंते अंतरमां एम विचार रहे छे जे, आपण तो देह थकी प्रथक आत्मा
छीए पण देह जेवा नथी. अने वळी अंतरमां एम विचार रखा करे छे जे, आत्माने विपे
रखे रजोगुण, तमोगुण आदिक कौइक मायानो भाग भळी जाय नहि, तेने घडीए घडीए
तपामता रहीए छीए. जेम साढा सोळवळुं कंचन होय ने तेने सोनीनो पेढीए लइ जाय अने
जो धषीनी लगारेक नजर चुके तो सोनी सोनुं काढी लइने तेमां सुनुं भेळी दे. तेम आ
हदारूपी तो सोनीनी पेढी छे. अने तेमां माथारूपी सोनीछे, ते पोते वेठोथको संकल्प रूपी जे
हथोडो तेना अखंड टच टच टचका मारतो रहे छे अने जेम सोनीनां की छोकरां होय ते
पारसी करीने तेने हाथ आवे तो काइक सोनुं चोरी जाय. तेम इंद्रियो अंतःकरण ए सर्व मा
या रुप जे सोनी तेनां की छोकरां छे, ते कंचन रुप जे चइतन्य तेने विपे त्रण गुण तथा
पंच विषयमां आसकि तथा देहाभिमान तथा काम, क्रोध लोभादिक ए रुप जे सुनुं तेने भे-

લીને જ્ઞાન, વૈરાગ્યાદિક ગુણ સુધે તે સોનું તેને કાઢી લે છે. અને તે સોનામાંથી સોનું કાઢીને સુધે મેલવે તો તે સોનું નાસ્તવું થઈ નાચે છે. અને પછે તે સોનાને તાવીને પાંદડું સોલ્લવડું કરે તો થાય છે. તેમ આ જિવને વિષે રજ, તમ, આદિક બે સુધે ગબ્બું છે, તેને ગાળીને કાઢી નાસ્તવું કરે પછે કંચન સુધે બે એક આત્મા તેજ રહે, પણ જિજ્ઞો માર્પીક ભેગ કાંઈ રહે નહિ. એવી તે તના વિચારમાં અમે રાત દિવસ મંડયા છીએ. એમ અમારું અંગ છે તે કહું. હવે એવી રીતે જોને જે અંગ હોય તે કહો પછે સંત મંડલે એમ કહું બે હે મહારાજ તમારે વિષે તો માહકગુણને ભેગ હોયજ નહિ તમે તો કૈવલ્ય મૂર્તિ છો. પણ એજ સર્વે તમે વાત કરી તે તો અમારા અંગને છે અને તમે કહ્યો બે વિચાર તે અમારે સર્વને રાખ્યો જોઈએ. પછે શ્રીજી મહારાજ જયસચ્ચિદઃ નંદ કહીને પોતાના ઉત્તારને વિષે પધાર્યો ॥ ૬૫ ॥ ૧૮૮ ॥

સંવત ૧૮૮૨ ના અશ્વાઢ સુદે ૫ પંચમીને દિવસ સ્વામી શ્રી સહજાનંદજી મહારા શ્રી ગઢડા મધ્યે દાદાલાલચરના દરવારમાં યગમણે વાર ઓરડાની ઓસરિયે ઢોલીયે ઉપર ગાદી તાકિયા વિછાવીને વિરાજમાન હતા અને સર્વે શ્વેતવસ્ત્ર ધારણ કર્યા હતાં. ને પોતે નો મુલાવીદને આગળ મુંનો મંડલની સમાધાન સમાધાનને જેઠી હતી.

અને સાધુ, દુકડ, સરોદાં, લઈને કિર્તનને બોલતા હતા. તે કિર્તનને ભક્ત થઈ રહ્યા પછે- શ્રીબી મહારાજે બોલ્યાં કે 'અને કિર્તન સાંમઢ્યામાં ધિતો અમારો આત્મા વિચારમાં નાતો રહ્યો. પછે તેમાં એ જણાણું જે ભગવાનને વિષે જે અતિશય પ્રિતિ એ ઘણી મોટી વાત છે, પછેતો ગોપાલાનંદ સ્વામી આદિક જે ભગવાનને વિષે પ્રિતિ વાઢા હરિભક્ત સર્વે સાંભળી આવ્યા, અને એ સર્વે ના અંતઃકરણને એ સર્વના બીંબને એમાં જે ભગવાનને વિષે પ્રિતિ તે સર્વે જોયામાં આવ્યાં. પછે અમે અમારા આત્માને પણ તપાસી જોયો ત્યારે અમારે જેવી ભગવાનને વિષે પ્રિતિનશર્ણા તેવી વિભાની પ્રિતી જણાણી નહિ. જા માટે જે કાંઈક મુંઢા દેશ કાઢાદિકનો જ્યારે જોગ થાય છે ત્યારે એ સર્વે મોટા છે તોપણ કાંઈક એમની બુદ્ધિને વિષે ફેર પડી જાય છે, ત્યારે એમ ન-ણાય જે અંતઃકરણો કાચો દેખાય છે, તે સારી વેળે-જો કોઈક મુંઢા દેશ કાઢાદિક જોગ થાય તો ભગવાનમાં પ્રિતિ છે તેનું કાંઈ ઠેકાણું રહે નહિ. માટે એ સર્વને જોતાં અમને અમારી કોરનું ઠિકં ખાસે છે જે ગમે તેવા મુંઢાં દેશ કાઢાદિકનો જોગ થાય પણ કોઈ રીતે અમારું અંતઃકરણ ફરે નહિ. અને ભગવાનને વિષે પ્રિતિ તો તેનીજ સાચી કે જેને ભગવાન વિના વિજાકો પદાર્થને વિષે પ્રિતિ જ ન્યાય, અને સર્વ સદર્થનું પણ એનું રહસ્ય છે જે ભગવાન છે, એજ પર્મે સુખ

दायक छे, ने परमसार वस्तु छे, ने ते प्रभु बिना जे जे बिना पदार्थ छे ते अतिशो तुच्छ छे, ने अति असार छे. अने जेने भगवान जेवी बिना पदार्थमां पण प्रिति होय, तेनो तो घणोन्न पायो काचो छे, जेम कसुंवल वस्त्र होय ते घणुं सारु जणातुं होय पण ब्यारे जे उपर पाणी पडे ने पछे तेने तडकामां सुकाविए सारे सुधु नकारुं थइ जाय ने धोळा वस्त्रजेवुं पण न रहे, तेम जेने पंच विषयमां प्रिति होय तेने ब्यारे कुसंगनो जोग धाय सारे कांइ ठेकाणुं रहे नहि, माटे जे भगवानना भक्त होय तेने तो भगवानने राजी कयां सारु पंच विषयनो अतिशो त्याग करचो जोइए. पण भगवानने विदे जे प्रिति तेमां विव्र करे एवं कोइ पदार्थवाहालुं राखवुं नहि ॥ इतिवचनमृतम् ॥ ५६ ॥ २८२ ॥

संवत १८८२ना असाइ सुदि ६, छठने दिवस संध्या अतिने समे स्वामी श्रीसह-
नानंदजी महाराज श्री गठडा मध्ये दादासावरनादरवारमां उगमपेशवारओरडानी ओसरिये
गोलिया उपर विराजमान हता अने मस्तक उपर श्वेतपाच पुष्पने तोरे विराजमान हतो
अने श्वेत चादर ओढी हती ने श्वेत खेस पेहेयौ हतो अने श्रीजी महाराजना मुखारिंद
आगळ परमहंस तथा देग देशना हरीकृष्ण सुभा भराइने वेठी हती. अने मशालनो प्रकाश

યો. અને સર્વે પૃથ્વીનું ચક્રવર્તિ રાહ્ય હતું તે રાહ્યનો પણ ત્યાગ કર્યો ને તે એમ સમજ્યા હો
 એ ભગવાનના સુખ આગલ એ સોલાસ ચિયુંનું સુખ તે શી ગણતીમાં? અને ચક્રવર્તિ રાહ્યનું
 સુખ તે શી ગણતીમાં? અને તેથી ર્દના લોકનું, ને બ્રહ્માના લોકનું, સુખપ્રણ શીગણતીમાં? અને
 ને એવા હો ભગવાન તે વિના નો વિજ્ઞા પદાર્થને વિષે પ્રાપ્તિ કરે છે, તે તો અતિશો તુચ્છ બાહ્ય
 વાળા છે. જેમ કુતરુ હોય તે સુકા હાડકાને એકાંસે લેઈ જઈને કરાંદે ને તેમાં સુખ માને છે
 તેમ મૂર્ખ જિવ છે તે દુઃખને વિષે સુખ માનીને તુચ્છ પદાર્થને વિષે પ્રિતિને કરે છે. અને જે
 મવાનનો ભક્ત કહેવાતો હોય ને તેને ભગવાન પક્ષી બિલા પદાર્થમાં જો હેત વધું હોય તે તો કે
 વલ્લ મીનડીયો ભજ છે. અને જે જ્યારે ભગવાનનો ભજ હોય તેને તો ભગવાનથી વિજું કોઈ પ.
 દાર્થ અધિક હોયજ નહિ. અને જ્ઞાન, વૈરાગ્ય, ભક્તિ ને ધર્મ, તેણેજુક્તેવો હોભગવાનનોભક્તતે તો
 એમ જાણે જે જે શૂરવીર હોય તે લડવા સમે શત્રૂ સનમુખ ચાલે પણ બિહે નહિ. તે શૂરવીર
 સાચો. અને શૂરવીર હોય ને લડાઈમાં કામ ન આવ્યો, ને ગાંઠે ધન હોય ને તે સ્વરહ્યા વા
 વરચમાં કામ ન આવ્યું તે વૃથા છે. તેમ મુને ભગવાન મલ્યા છે તે જે જિવ મારો સંગ કરે,
 તેનો આગલ હું કલ્યાણની વાત ન કરું ત્યારે મારું જ્ઞાન તે શા કામમાં આવ્યું? એમ વિચારી

नै उपदेश कर्मा निमित्त कांडक थोड़ी घण्टी उपाधी रहै तो पण परमेश्वरनी बात कर्मा का-
यरपणु राखे नहि. एम कहीने श्रीजी महाराजे नुळसीदासजीनां त्रण पद गवराव्यां. ते त्रण
पदनां नाम एक तो ॥ ज्याकी लगन राम सो नाहि ॥ तथा विजुं एहि कही सुनुं वेद चहुं ॥ तथा
विजुं ज्याकुं प्रियन राम वेदेहि ॥ ए त्रण पद गवरावीने पछे श्रीजी महाराज बोल्या जे जेवी
रिते आ पदमां कछुं छे तेवी रिते आपणे रहेहुं छे, ते करतां करतां जो कांडक अधरं रहें
अने एटलामां जो देह पड्यो तो पण मरीने नर्क चाराशीमां जावुं नर्याके कोइ भत प्रेत था
वुं नथी, सुधो भुंडामां भुंडा देह आवंशतो पण इंद्रना जेवो के ब्रह्मना जेवो तो आवंशो, पण
एथी उत्तरतो तो नहि आवे, माटे निर्भे रहोने भगवाननु भजन करवुं. एम कहोने श्रीजी महारा
जने मुकुंद ब्रह्मचारी तेडवा आव्या ते भेळे नमवा पथार्या ॥ इति वचनामृतम् ॥ ५ ॥ १९७

संवत १८८२ ना श्रावण सुदी ४ चोथने दिवस स्वामी श्री सहजानंदजी महाराज
श्री गढडा मध्ये दादाखाचरना दत्तारमां उत्तरादे वार औरवानी ओशरीए ढोलिया ठ
पर गादी तक्रिया विद्यावीने निराजमानहता अने श्रीजी महाराजे सर्व श्वेत वस्त्र धोरणकरबां
हतां, ने पोताना मुखानिदनी आगळ मुनी मंडळ तथा देश देशदेशना हरीभक्तनी सभा

भराइने वेठी हत्ती. पळे श्रीजी महाराजे प्रेम्भ-पुछुं जे, जे जे आचारज थया छे. तेना संप्र-
दायनी पुष्टी घणाक काळ सुधी शेउपाये करीने रहेंछे? पळे मुक्तानंद स्वामीए कहुं जे, 'एक
तो संप्रदाय संबंधी ग्रंथ होय, अने विजो शान्ते कछो एवो वर्णा अमनो धर्म होय, अने त्रि-
जो पोताना इष्टदेवने विपे अतिशे दढता होय ए त्रणने जोगे करीने पोताना संप्रदायनी पुष्टी
रहेंछे. पळे श्रीजी महाराजे ब्रह्मानंद तथा नित्यानंद स्वामीने पण पुछुं त्पारे एमणे पण एवी-
न रीते कहुं. पळे श्रीजी महाराज बोल्या जे, 'त्यो ए प्रभनो उत्तर-अमे करीये. जे संप्रदाय-
नी पुष्टी तो एम थाय छे जे, जे संप्रदायना इष्टदेव होय तेनो जे हेतु माटे पृथ्वीने विपे जन्म य-
यो होय, अने जन्म धरीने तेणे जे जे चरित्र कर्मा होय, अने जे जे आचरण कर्मा होय ते
आचरणने विपे धर्म पण सहेजेज आवी जाय अने ते इष्टदेवनो महोमा पण आवी जाय माटे
पोताना इष्टदेवना जे जन्मर्था करीने बेह मुकवा पर्यंत चरित्र तेणे करीने संप्रदायनी पुष्टी थाय
छे ते शान्तां संस्कृत होय, अथवा भाषा होय, पण तेज ग्रंथ संप्रदायनी पुष्टी करे, पण ते विन-
विजो ग्रंथ पोताना संप्रदायनी पुष्टि न करे. जेम रामचंद्रना उपासक होय तेने वाल्मिकि रा-
मायणे करीनेज पोताता संप्रदायनी पुष्टि थाय, अने श्री कृष्ण भगवानना जे उपासक होय ते

ने दशम स्कंध, अने एकादश स्कंध ए वै जे भागवतना स्कंध तेषे करिनिज पोताना संप्रदाय नी पुष्टो-याय. पण रामचंद्रना उपासक तथा श्री कृष्णना उपासक तेने वेदे करिने पोताना संप्रदायनी पुष्टी न थाय. माटे पोताना संप्रदायनी रीतनुं जे शास्त्र होय तेज पाछले दाहाडे पोताना संप्रदायने पुष्ट करेछे. एम कहीने श्रीजी महाराजे मुकानंद स्वामीने कहुं जे तमे पण पोताना संप्रदाय संबंधी ने पोताना इष्टदेव संबंधी जे वाणी तथाशास्त्र ते देह पर्यंत कर्मा करजो ने तमारो देह रहे स्यां सुधी तमने एन आज्ञा छे. पछे ए जे श्रीजी महाराजनुं वचन तेने मुकानंद स्वामीए अति आदर करिने माथे चढाव्युं. अने नीश्री महाराजने जे हाय जोडोने न मस्कार कर्यो. ॥ इतिवचनमृतम् ॥ ५८ ॥ १२२ ॥

संवत् १८८२ ना श्रावण सुदि १२ द्वादशीने दिवस स्वामी श्रीसहजानंदजी महाराज श्रीगढडा मध्ये दादास्वाचरना दरबारमां श्रीत्रामुदेव चारायणना मंदीरनी ओसरिये दोलिया 'उपर' उगमणे मुखार्चिदे विराजमान हता अने सर्वे श्वेत वस्त्र धारण कर्यो हतां अने पोताना मुखार्चिदनी आगळ मुनी-तथा-देश-देशना हरीभक्तनी सभा भराइने बेठी हती. पछे श्रीजि महाराज बोल्या जे-वार विद, पुराण, इतिहास, ए सर्वेमां एन-वांत्तां कही छे-जे भग

वानने भगवानना संत एन कल्याण कारी छे अने भगवानना ने साधुछे तेतो भव ब्रह्मादिकद्वे
 व धकी पण अधिक छे तेम भगवान के भगवानना संतनी ड्यारे प्राप्ति थइ त्यारे ए जीवने ए
 धा उपरांत वीनुं कोइ कल्याण नथी, एन परम कल्याण छे अने भगवानना संतनी शवा तो ब
 हुं मोटा पुन्यवाळाने मळछे, पण थोडा पुन्यवाळाने मळती नथी. माटे भगवानना संत साथे
 तो एवुं हेत राखवुं. जेवुं हेत स्त्री उपर छे, के पुत्र उपर छे, के माबाप ने भाइ उपरछे, ते-
 वुं हेत राखवुं तो ए हेत करीने जीव कृतार्थ थइ जाय छे. अने पेसानां जे स्त्री पुत्रादिक होय
 ते तो कुपत्र होय, ने कुदक्षणवाळा होय, तोपण कोइ रीते तेनो अशुगुण ए जीवने आवतो न
 थी. अने जे भगवानना भक्त होय तेतो सर्वे रुडे गुणे करीने बुक्त होय पण बो तेणे लगाएक
 कठण वचन कह्युं होय तो तेनी आंटी जीवे त्यां सुधी मुंके नहि ऐवी जेनी वृत्तिछे, तेने तो जे
 जेवुं पोताना संबधी उपर हेत छे तेवुं ते भगवानना भक्त उपर कहेबायज नहि सारे एनुं के-
 ल्याण पण धाय नहि. अने संतनो महिमा तो प्रथम कह्यो एवो मोटा छे ते संतनी ने भगवा-
 ननो प्राप्ति थइ छे तो पण कोइकने एम डगमगाट रहे छे जेमां सांस् कल्याण थाशे के न-
 हि धाय तेनुं शुं कारण छे? तो ए जिवने पूर्ब जन्मने विषे भगवान के भगवानना संतनी प्राप्ति

थइ नयी ने तेमनी सेवा पण तेणे करी नयी एनेतो आजन्ममांज नवी आदरछे ते आगल्या जन्ममां फळशे अने जेने पूर्व जन्ममां भगवाननी के भगवानना भक्तनी प्राप्ति थइ हशे तथा ते मनी सेवाकरीहशेतेनेतोआजन्ममां भगवान केभगवानना भक्तमांथी हेत मटेजनहिअने निश्चेमा पण डगमगाटथाय नहि, अने काम क्रोध लोभ संबंधी घाटतो कदाचित गृहे पण भगवाननो निश्चे तो कोइ रीते मटे नहि ते कोइकेने वचनेकरिने न मटे एमां शुं केहेवुंएनेतो जो पोतानुं मन डगमगाट करावे तो पण डगमगाट थाय नहिअने तेनो दहता जेवी नाथ भक्तनी छे, के जेवी विष्णुदासनी हती, के जेवी हिमराजसानी हती, के जेवी काशीदासनीछे, जेवी भायंचद शेट नी हती, के जेवी दामोदरने छे एवी दहता होय त्यारे जाणवुंजे आ पूर्व जन्मनो भगवाननो भ क्त छे॥इतिवचनामृतम॥५९॥१९२॥

संवत् १८८२ ना श्रावण वदि ४ चोथने दिवस स्वामी श्री सहजानंदजी महाराज श्रीगढडासध्ये दादाखाचरना दरबारमां आथमणे वार झोरडानी उगमणी ओशरीए ढोलि या उपर विरजमान हता, अने श्वेत पाष मस्तक उपर बांधो हती, अने श्वेत पछेडी ओढी हती, अने श्वेत खेस पहेंयो हतो. अने पोताना मुखाविंदनी आगळ मुनी तथा देश दे-

જાના હરીભક્તની સમાધારને વેઠી હતી. પછે કહ્યું - જો પ્રશ્ન-ઉત્તર કરો ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામીયે પ્રશ્ન પુછ્યું જો, હે મહારાજ આ સંસારને વિષે કેટલીક જાતના વિશ્લેષ આવે છે, તેમાં કેટલાક રીતે ભગવાનનો ભક્ત સમજે તો અંતરે સુખ રહે! પછે શ્રીબો મહારાજ જોલ્યા જો એનો ઉત્તર તો જેમ અમને વર્તીય છે તેમ કહિયે. જો પોતાના દેહથી નોંધો જો પોતાનો આત્મા તેનું જો નિરંતર અનુસંધાન તથા માફક એવા જો પદાર્થ માત્ર તેના નાશવંતપણાનું જો અનુસંધાન તથા ભગવાનના માહાત્મજ્ઞાનનું જો અનુસંધાન, એ ત્રણે કરીને કોઈ વિશ્લેષ આડો આવતો નથી. આ ને બ્યારે કોઈ જાતના વિશ્લેષનો જોગ આવે ત્યારે ઉપરથી તો ચિત્તનો ધર્મજે તે વિશ્લેષ જોવું જાણાય. પણ તે વિશ્લેષનો પોતાના ચિત્તન્યમાં તો ડુંસ વેસતો નથી, તે કેમ જણાય જો બ્યારે સુદ્ધ એ છીએ ત્યારે બારણો જો વિશ્લેષ તે કોઈ દિવસ સ્વપ્નમાં દેખાતો જ નથી અને જો ચદ્વતન્યમાં વિશ્લેષ પેઠો હોય તે તો ત્રણે અવસ્થામાં જણાય છે માટે સ્વપ્નમાં કોઈ રીતે વિશ્લેષ જણાતો નથી તે ધર્મી એમ જાણીએ છીએ જો ચ્વદ્વતન્યમાં વિશ્લેષ કોઈ રીતે વલગતો નથી. અને જો ભગવાનના ભક્ત હોય ને તેને કોઈક પ્રકારના દુલ્લેખ વિશ્લેષ પ્રયોગ હોય એ તો સારી પેઠે અંતરમાં જણાય છે પણ ન જણાય એમ ત્રીજી અને એ તો રચુન પ્રદાસ સરખો વિમુલ્ક હોય તેને તો ન જણાય તે

व्यारे रामानंद स्वामीए देह। मुक्यो ने। सर्व सत्संगी। रोवा लाग्या, स्यारे पण खुनायदा-
 सने तो जराय शोक थयो। नहि अने हस्तो। जाय ने विज्ञाने आगळ वात करतो जाय। माटे
 भगवानना। भक्तने दुख आवी पडे सारे तो। जे चंडाळ ने विमुख होय। तेने दुख न थाय, पण
 जे भगवाननो भक्त होय तेतो हरभक्तने दुखे करीने बसर दुखियो थाय, अने जे भगवाननो
 भक्त होय तेने कोइक मारी नांखतो होय अथवा तेने कोइक दुख देतो होय तेने भगवाननो
 भक्त आहो जाइने जो मरे के वायल थाय तो आग्रमां एम कहुंछे जे तेनां ब्रह्महत्यादिक
 जे पंच महा पाप, ते सर्व मटी जायछे एवो भगवानना भक्तनो पक्ष राख्यानो प्रतापछे अने जे-
 ने भगवानना भक्तनुं वचन जांणनी पळे। हइयामां वसमुं लागे अने तेनां वैरागि आंटी पडो
 जाय ते जीवे त्यां सुधी टळे नही, एवो जे चांडाळ जेवो जीव होय ने धर्म जुवत होय, त्यागे
 जुवत होय, तेवे जुवत होय, ते सर्व वृथाछे, अने विजां पण कोटीक साधन करे पण तेना जीवुं
 कोइ काळे कल्याण पाय नही, अने आ संसारने विपे जेम कोइक स्त्री होय ते पोताना पती
 कोइ न विजा पुरुष उपर सरखुं हेत राखे ते वेश्या सरखी भुंदि केहवाय तेम आ संसारने
 कोइ पुरुष होय, जे आपणे तो वधाय साधु सरखाछे, केने सारो नरसो कहोये तो ते स

रसंगी केहेवातो होय, तोपण तेने विमुख जाणवो. अने जे पुरुष एमजाणे जे आपण कांडक आवळुं सवळुं बोलीये तो आपणो माणस अवगुण लेशे एवी रीते पोतानी सारव्य राख्या सारु भगवाननु के भगवानना भक्तनु कोइक घसातुं बोलि ने तेने सांभळी रहेतो ते सत्संगी केहेवातो होय तोपण तेने विमुख जाणवो. अने जेवां पोतानां सर्गावालां होय अथवामावाप होय तेनो पक्ष रहेछे तेवो भगवानना भक्तनो दृढ पक्ष राखवो अने भगवानना भक्त साथे कोइ रीतनो विक्षेप धाय तो जळमां लिटानो पेटे फेर एक धै जाय पण आंटी राखे नही तेज भगवाननो जथार्थ भक्त केहेवाय. एटली वार्त्ता करीने पळे श्रीजि महाराज एम बोल्या जे हुंतो दत्तात्रेय जडभरत नारद ने शुक्रजी ते सरखो दयावाळोछुं अने पूर्व देशमां एक समे नागडा वेरागीर्नजमात्य मेळी हतो तेसर्वे वेरागीये कहुं जे तांदळजानीं लीली भाजी तोडो त्यारेमैक-हुं जे एमांतो जीवछे ते अमे नही तोडिये पळे एकजणे तरवार उघाडी करीने डारो करयो पण अमे लीलीभाजी न तोडी एवो अमारो दयावाळो जीवछे, तोपण जो कोइक भगवानना भक्तनेक्रुदष्टिये करीने जोतो होयने ते जो पोतानो सगो वालो होय तोय पण जाणिये जे तेनी आंख्य फोडोनां खीए. अने हाथे करीने जो भगवानना भक्तने दुभे तो ते हाथे कापो नांखीए, एवो तेनो अ

માવ આવે છે, પણ ત્યાં દયા નથી રહેતી. અને એવો જોને ભગવાનોને ને ભગવાનના ભક્તનો પ-
ક્ષ હોય તેનેજ ભગવાનો પૂરો ભક્ત કહેવાય. ॥ ૬૦ ॥ ૧૯૩ ॥

સંવત ૧૮૮૨ના આવળ વદિ ૭ સાતમને દિવસ સ્વામી શ્રીસહજાનંદજી મહારાજ શ્રી
ગઢડા મધ્યે દાદાલાલચરનાદરવારમાં આપમણેનાર ઓરડાની ડગમણી ઓસરિયે ઢોલીયા
ઉપર વિરાજમાન હતા અને મસ્તક ઉપર શ્વેત શેલું સોનેરી છેડાનું વાંધ્યું હતું, અને એક
ચિત્રું શ્વેત શેલું ઓઢ્યું હતું અને ખેસ પહેર્યો હતો અને શ્વેત મોગરાના પૂળના હાર પહેર્યા હતા,
અને પોતાના મુખાવિંદની આગલ પમંહસ તથા દેશ દેશનાહરિભક્તની સમાભરાદને વેઠી હતી.
પછે શ્રીજી મહારાજ વોલ્યા જે જેમાં ત્રણવાનંદોયવે પાકો સરસંગી કહેવાય તે ત્રણવાનાં સૈકીયાં
ક્રિયાં તો એક પોતાને ઇષ્ટદેવે જે નિયમ ધરાવ્યા હોય તે પોતાના શિરસાંટે દૃઢ કરીને પાઠે પ
ણ એ ધર્મનો કોઈ દિવસ ત્યાગ ન કરે. અને વિજો ભગવાનના સ્વરૂપનો જે નિશ્ચય તે અ-
તિશો દૃઢ પણે હોય પણ તેમાં કોઈ સંશય નાચે તો સંશય પડે નહિ, ને પોતાનું મન સંશય
નાંચે તો પણ સંશય પડે નહિ, એવો ભગવાનો અડગ નિશ્ચય હોય અને વિજા પોતાના ઇષ્ટદેવ
ને ભજતા હોય એવા જે સરસંગી રૂપણવંતેનો પક્ષ રાંધ્યો તે જેમ મા, વેવાપ, વિકરી, વિકરા

तनो पक्ष राखे छे, ने नेमं पूत्र होय ते पोताना पितानो पक्ष राखे छे; ने नेम - छि होय-ते पोताना पतिनो पक्ष राखे-छे, तेम भगवानना भक्तनो पक्ष राखवो। ए त्रण तेमां परिपूषं होय ते पाकरो सत्संगी कहेवाय, अने हरिभक्तनी-सभामं महोडा आगळ आवीने वेसतो होय, सारं विज्ञाने-एम नषायने ए मोटेरो सत्संगी छे पण मोटेरानी तो एम परीक्षा छे जे ग्रहस्थ-होय ते तो पोतानुं जे सर्वस्व ते भगवान के भगवानना भक्तने अर्थे करी राखे, अने सत्संगने अर्थे मायुं देवुं होय तो दे. अने पोताना इष्टदेव आज्ञा करे जेतुं आघडो ए परमहंस था तो ते तत्का-ळ परमहंस थाय. एवं जेनां लक्षण होय ते हरिभक्तनो सभाने आगळ वेसे अर्थवावां सेवे से, पण तेने सर्वे हरिभक्तमां मोटेरो जाणवो. अने जे त्यागी होय ते ब्यारे देश परदेशमां जाय ने त्यां कन-क कागनीनो जोग थाय तो पण तेमां फेर पडे नहि, अने पोताना जे जे नियम होय ते सर्वे दृढ करीने राखे ते सर्वे त्यागीमां मोटेरो कहेवाय, अने वळी जे कोइक संसार-मां रजोगुणी मोटुं मनुष्य कहेवानुं होय ने ते ब्यारे सभामां आवे सारे तेने आदर करीने सर्वे सभाने मोढा आगळ वेसायों नोइए. ने ए व्यहवार छे ते ज्ञानी होय, सागी होय, तेने पण राख्यो नोइए. अने नो न-राखे तो एमांयो भुंडुं पायछे. जेम राता परीक्षत ऋषीना आश्रमम।

गथा त्वारे अपि समाधीमां हवा ते राजानुं सनमान थयुं नहि. पछे ते राजाने रीस चढी ते
मरेल, सर्प हतो ते. अथिना गळामां नाख्यो. पछे ते अपिना पुत्रे शाप दीधो, त्रेणे करीने सांत
दिवसमां मृत्यु थयो. अने त्वारे ब्रह्मानी सभामां दक्षप्रजापती आव्या. त्वारे शिवजी उमान थया
अने वचने करीने. पण दुक्षनुं सनमानन थयुं. पछे दुक्षने रीस चढी ते शिवनो यज्ञमांधी भाग
काढी नाख्यो. पछे नंदीश्वरने भृगु अर्षी. तेने सामसामा शाप थया. पछे ते पापमां सती द-
क्षना यज्ञमां बळी मुवां. अने विरभदे दक्षनुं माथुं काणीने अग्निमां होम्युं, अने दक्षनुं मुख ब
करातुं थयुं. माटे महस्थ तथा त्यागी ए सौने ए गीत. राखवी ने संसार व्यहवारे ने मोटुं
माणस कहेवातुं होय, तेनुं सभामां कोइ रीते अपमान करवुं नहि. ने जो अपमान करे तो
एमांधी जतर दुख थाय. अने भजन स्मरणमां पण विक्षेप थाय. माटे आ वाचां ससंगी य-
हस्थ सर्वे तथा त्यागी, सर्वे इह करीने राखव्यो. ॥ इति वचनान्तम् ॥ ६१ ॥ १२४ ॥

संवत् १८८३ ना मागशर वृदि २ विवने दिवस, स्वामी श्री सहजानंदजी महाराज
श्रीगढडा मध्ये दादा खाचरना, दरबारमां उत्तरादे बार ओरहानी ओसरीए डोलिया
वपर विराजमान हवा. अने श्रुत पाव मुस्तुक उमर बांधी, हवी तथा श्वेत चोफाळ. ओढणे

हतो तथा श्वेत स्वसे पेयों हतो. अने श्रीजि महाराजना मुखार्चिदनी. आगळ मुनि तथा देवा
 देवना हरिभक्तानी सभा भराईने बेठी हती. पळे श्रीजी महाराजें पोताना भक्तीजा जे अयोध्या
 प्रसादनीने रघुवीरजीतेने बोलविले कथुं जे तमे अमने प्रभ पुढो. पळे अयोध्याप्रसजिए
 प्रभ पुढ्युं जे, आ संसारने विषे ऐवो पुरुष होय जे आठो पहोर तो संसारनी
 विटपणामां रह्यो होय ने गमे एवं जोग्य अजोग्य कर्म पण थइ जातुं होय, अने एक घडी
 के वेघडी भगवाननुं भजन फरतो होय, सारे ते भजने करीने ते ए दिवस वधामां पाप कथुं
 ते बळे तेनबळेए प्रभ छे? पळे श्रीजीमहाराज बोल्या जे सारो दिवस प्रवृत्ति मार्गमां रहीने गमेते
 वी क्रिया करी होय, ने भगवाननुं भजन करवा बेसे ते सभे भजनना करनारानां इंद्रियो, अं-
 तःकरणे जिव ए सर्वे एकाग्रह थइने जो भजनमां जोडाय, ते एवी रीते एक घडी केअडधी
 घडी पण जो भजनमां जोडाय तो समग्र पाप बळीने भस्म थइ जायछे. अने इंद्रियो अंतःक-
 रणने जीवें एकाग्र थइने जो भगवानना भजनमां न जोडाय तो तेना भजन थकी तो घडी, के अ-
 र्ध घडीमां पाप न बळे, अने एनुं जे कल्याण तेतो भगवानने प्रतापे करीने थाय एनो एन उ-
 त्तर छे. पळे रघुवीरजीए प्रभ पुढ्युं जे, हे महाराज आ जीवनो मोक्ष ते केम करे सारे

થાય છે? પછે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા જે, જેને પોતાના કલ્યાણની ઇચ્છાહોય તેને પોતાનું દહે, ધન, ધામ, કુટુંબ, પરિવાર, એ સર્વેને ભગવાનની સેવામાં જોડી દેવાંને ભગવાનની સેવામાં જે પદાર્થ કામ ન આવે તો તેનો ત્યાગ કરી દેવો, એવી રીતે જે ભગવાન પારાયણ વર્તે તે ગ્રહસ્થાશ્રમી હોય, તોપણ તે મરે ત્યારે ભગવાનના ધામમાં નારદ સનકાદીકની પંક્તિમાં ભઠ્ઠે, અને પર્મ મોક્ષને પામે એનો એજ ઉત્તર છે. એવી રીતે શ્રીજી મહારાજ વાર્તા કરીને પછે પોતાની ઇચ્છાએ કરાવે બોલતા હતા જે, અમે જે દિવસથી વિચારીએ છિયે તે દિવસથી અમારો નજરમાં એમ આવેછે જે જીવના કલ્યાણને અર્થે ત્રણ અંગછે તે આતિ સુખદાદ છે. તેમાં એક તો અતિશો આત્મ નિષ્ઠા જે શુક્રજીની પેઠે આત્માસ્થે થઈને પરમેશ્વરનું ભજન કરવું. અને ત્રિજું પતિવૃતાનું જે અંગ જે ગોપિયુંની પેઠે પતિભાવે ભગવાનનું ભજન કરવું અને ત્રિજું દાસપણનું અંગ જે હનુમાનજી, તથા ઉદ્ધવજીની પેઠે દાસભાવે ભગવાનનું ભજન કરવું. એ ત્રણ અંગ વીના કોઈ રીતે કરીને જીવનું કલ્યાણ થાતું નથી, અને અમેતો એ ત્રણે અંગને દૃઢ કરી રાખીએ છીએ. અને એ ત્રણે અંગમાંથી જેને એકેય અંગ દૃઢપણે હોય તો તે કર્તાર્ય થાયછે. અને હવે એ ત્રણ અંગવાઢાનાં જે નક્ષણ તે નોંઘાં નોંઘાં કરીને કહિયે છીએ. તેમાં આત્મ નિષ્ઠાવાઢાનું તો એ લક્ષણ છે જે એક

કોરે તો આત્મા છે, અને એક કોરે તો દેહ, इंद्रियो, અંતઃકરણ, ત્રણ ગુણ પંચ વિષય
 એ આદિક બે માયાનું ટોલું તે છે, ને એ બેના મધ્યે વિષે બે વિચાર રહે તે વિચાર જ્ઞાન
 સ્વરૂપી છે, તે વિચાર જેમ વાયુ એ રહિત સ્થલને વિષે દિગ્ગામી શિખા અતિશય સ્થિર થઈને ર
 હે છે, તેમ મિથર થઈને રહે છે. ને તે વિચાર દેહ, इंद्रियो ને અંતઃકરણ એમને આત્મા
 સંઘ. એ એક થાવા દેતો નથી. અને તે વિચાર પણ આત્મા સંઘાથે એક થાતો નથી.
 અને બ્યારે તે વિચારને જિવ પામે છે, સારે તે જિવની વૃત્તિ કાશી સુધી લાંબી હોય તે
 વરતાલ જેટલામાં આવે છે, અને પછે તે વિચાર બ્યારે દહ થાય સારે વરતાલ્ય થકી
 આ ગઢડા જેટલામાં આવે છે, ને પછે આ ગઢડા જેટલે લાંબી વૃત્તિ હોય તે સંકેલાઈને
 પોતાના દેહ જેટલામાં રહે છે, અને પછે દેહમાંથી વૃત્તિ થીને इंद्रियोના ગોલોકમાં રહે છે, ને પછે इं
 દ્રિયોના ગોલોક થકી इंद्रियोની વૃત્તિ છે તે અંતઃકર્ણ સમુચ્ચ થઈ જાય છે, ને પછે इंદ્રિયુની ને
 અંતઃકર્ણની બે વૃત્તિ છે તે આત્માને વિષે લિન થઈ જાય છે તારે એ જીવના વાસના લિંગદેહનો
 નાશ થયો કહેવાય છે. અને એ વિચાર છે તે બ્યારે આ જીવ સંગાથે મળે છે સાર તે જીવના હૃદયને
 વિષે પ્રકાશ થાય છે અને પોતાના આત્માનું વ્રત્તારૂપે દર્શન થાય છે, ને તે વ્રત્તારૂપે વિષે પરબ્રહ્મ બે

નારાયણ તેનું પણ દર્શન થાય છે અને તે દર્શનના કરનારાને એમ અનુભવ થાય છે કે હું આત્મા
 છું અને મારે વિષે કે પરમાત્મા છે તે અસંકલ્પ રહ્યા છે અને એવી રીતની અસંકલ્પ સ્થિતિ રહે
 આત્મ નિષ્ઠાની અતિ ઉત્તમ દશા છે. અને પ્રતિવૃત્તાનું કે અંગ છે તે તો વ્રજની ગોપિયુંના જે
 જોઈયે, જેમ ગોપિયું જે દિવસ ધર્મી શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનના ચરણાવિઠનો સ્પર્શ કર્યો તે દિવસ
 ધર્મી જોટલાં સંસારી સંવંધી જે સુખ તે સર્વે ઉપ જોવાં થઈ ગયાં. તેમ જોને પ્રતિવૃત્તાના અંગન.
 ભક્તી હોય તે ગમે તેવો ઇંદ્ર જેવો રુપાળો પુરુષ હોય તેવા દેવતા જેવો હોય તથા કોઈવ.
 રાજા જેવો હોય તે તેને જ્યારે દેશે ત્યારે જેમ સંકલ્પ કરનારે દેશે. અથવા. વિષ્ણુને દેશે ત્યારે
 અતિ કો મ્હાનો પામીને દાષ્ટિ પાછી રહેવા લાગે, તેમ દાષ્ટિ પાછી રહેવા જાય તે ઉત્તમ પ્રતિવૃ-
 ત્તાની રીતી છે. તે માટે જેની એક ભગવાનને વિષે જ પ્રતિવાદ કરીને વૃત્તિ જોડાઈ છે તેનું વિજ્ઞા-
 ના કોઈ પુરુષને દેશ્વરને મન રાજી થાય નહીં. અને ત્રિજું જેને દાસભાવે ભક્તીનું અંગ છે તેને પણ
 પોતાના જે દાષ્ટિ દેવા છે તેનું દર્પન ગમે અને તેની જ વાર્તા સાંભળવી ગમે ને પોતાના દાષ્ટિ દેવનો જ
 સ્વાભાવ ગમે, અને તેની જ પાસે રહેવું ગમે એવો પ્રતિવાદ હોય તો પણ પોતાના દાષ્ટિ દેવની સેવા સારુ
 ને રાજી પા સારુ રાત દિવસ રહ્યા કરે જે, મુને મારા દાષ્ટિ દેવ કાંઈક આજ્ઞા કરે તો હું અ-

તિશો હવે કરીને કરું. પછે પોતાના દુષ્ટ દેવછે તે આજ્ઞા કરે તો હોટે જાડને રહે તોપણ રાજી થકો રહે પણ કોઈરિતે અંતઃકરણમાં સ્વેદ પામે નહીં. અને આજ્ઞાને વિવેક પર્મ આનંદ માને એ દાસત્વ ભક્તિની ઉત્તમ દશા છે. એવા દાસત્વ ભક્તિવાળા તો આજ મોપાલાનંદ સ્વામી છે, અને વિજ્ઞા મુક્તાનંદ સ્વામી છે. અને એ ત્રણે અંગવાળા જે ભગવાનના ભક્ત તેમાં ઉત્તમ, મધ્યમ, ને કનીષ્ઠ પડા છે. અને એથી જે વહાર રહ્યા તેતો કેવલ પામર કહેવાય. માટે એ ત્રણમાંથી એક અંગ પરિપૂર્ણ થાય, ને તે કેહુ દેહ મુકે તેતો ઠિક છે. અને એ ત્રણમાંથી એકેય અંગ જેને પરિપૂર્ણ થયું હોય ને તેને જે મરવું તે ઠિક નથી ને તે તો પાંચ દહાડાં વધુ જીવે ને પોતાની અસમજણને ટાળીને એ ત્રણ અંગમાંથી કોઈક એક અંગ દઢ કરીને મરે એજ ઠિક છે. અને વળી આ જિવનો તો એવો સ્વભાવ દેખાય છે, જે બ્યારે યહસ્થાશ્રમમાં હોય ત્યારે સંસારનો ત્યાગ કરવો ગમે. અને બ્યારે ત્યાગ કરે ત્યારે સંસાર સંવંધી સુત્રના ઘાટ થયા કરે, એવી રીતે એ જિવનો અવલો સ્વભાવ જણાય છે, માટે જે ભગવાનનો દઢ આશ્રીત હોય તેને તો એવા અવલો સ્વભાવનો ત્યાગ કરીને ને પોતાના મનનું ગમતું સર્વે મુકીને ભગવાનને ભજવાને ભગવાન વિના જિજી સર્વે વાસનાને ટાળીને મરવું તેજ ઠિક છે. અને જેને ભગવાનમાં અતિશો પ્રિતિ ન હોય,

तेने तो आत्मानिष्टाज विचार करीने दृढ करवी केम जे जे भगवानना भक्त होय, तेने कांता आत्मानिष्टा दृढ जोइए ने कांतो भगवानने किये अतिशो दृढ प्रीति जोइए. अने ए बे अंगमां धी जेने एके अंगनी अतिशो दृढता न होय तेने तो जे आ सत्संगना नियम छे, तेमां दृढपणे करीने रहेवुं तोज मत्संगी रहेवाय नहि तो सत्संग थकी बेहार पडो जवाय. अने भगवानो जे भक्त होय तेने तो जे जे प्रकारनां दुःख आवे छे, ते दुःखना देनारा काळ, कर्म, माया, ए मांथी कोइ मधी ए तो पंडे भगवानज पोताना भक्तनी धिरज जोवाने अर्थ दुखने प्रेर छे. अने पछे जेम कोइक पुरुष पडदांमां रहीने जुवे तेम भक्तनी धिरजने भगवान भक्तना हृदयमां रही ने जोया करे छे, पण काळ, कर्म, मायानो शो भार छे, जे भगवानना भक्तने पिडी शके? तो भगवाननीज इच्छा छे एम जाणीने भगवाननो भक्त होय तेने मगन रहेवुं. ए वार्त्ता सांभळ ने मुक्तानंद स्वामीए प्रश्न पुछ्युं जे, हे महाराज ए चण जे अंग तमे कक्षां ते वात तो अति जीणी छे ने कठण छे ते कोइकना समझ्यामां आवे ने कोइकनाज वार्त्तामां आवे पण सर्वेने न आवे. अने आ सत्संगमां तो लक्षावधि मनुष्य छे ते सर्वे ने तो आ वार्त्ता समजवी कठण छे माटे ते केम करे सारि तेनुं रुंडु थाय? पछे श्रीबीमहाराज बोल्या जे ते तो ए चण अंगवाळा

मां हिलो जे हरीभक्त होय तेनो दासानु दासथइने तेनी आज्ञामां रहेतो ते कांइ न समजतो होय तोपण ए छती देहेज भगवाननो पार्षद थइ रह्यो छे, ने कतार्थ थइ रह्यो छे, अने आ संसारने विषे भगवानने भगवानना भक्तनो महिमा अतिशे मोटो छे, ते गमे तेवा पामरने पतीत जिवहोयपणभगवानके भगवानना भक्तने आश्रीतथायतते जिवरुतार्थ थइ जायछे, एवो भगवानने भगवान ना भक्तनो महिमाछे मोटे जेने भगवानना भक्तनी शिवानो प्राप्ति थइ तेनेतो निधडक रहेवु, अने आ व्रण अंगनी जे अमे वार्ता करी छे ते बहुधातो आ मुक्तानंद स्वामी सारु करी छे अने आ मुक्तानंद स्वामी उपर अमने वणु हेत छे ने एमने शरीरे मंदवाडछे ते रखे कोइक वा तनी समजणमां स्वामी रही जाय नहि एम जाणिने आ वार्ता करा छे, पछे मुक्तानंद स्वामी ए कहुं जे गहारा जमैपण जाणुंछे जे हुं सारु ज्ञ आ वार्ता करी छे ॥ ॥ इतिवचनामृतम् ॥ ६२ ॥ १२५ ॥

संवत् १८८३ ना मागसर वादिं बिजेने दिवस स्वामी श्रीसहजानंदजीमाहाराजश्री- गढडा मध्ये दादाखाचरना दरबारमां पोताना उत्तराने विषे विराजमान हुता ने सर्व श्वेत वस्त्र धारण करी हतां ने पोताना मुखार्चिदनी आगळ भजनांनंद स्वामी श्रीमद्भागवतना पाठ करताहत ने परमहंस तथादेश देशना हरीभक्तनी सभा भराइने वेठीहती, पछे मुक्तानंद स्वामी ए प्रश्न पुछ्यो

જે હે મહારાજ દુષ્ટાને દુઝયાના મધ્યમાં જે વિચાર રહે છે તે દુષ્ટાને ને દુઝયને જૂદાં જૂદાં રાखे છે. એમાં જિવનું કલ્યાણપણું કિયું જાણવું, ને દંદ્રિયો અંતઃકર્ણનું જાણપણું કિયું જાણવું?, પછે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા જે અમને તો એ જણાય છે જે જોનો જિવ અતિશો વલ્લ ને પામ્યો હોય તેને તો અંતઃકર્ણની વૃત્તિયુ તે જિવનોજ વૃત્તિ છે ને તેના ચાર ક્રિયાયે કરીને ચાર વિભાગ જણાય છે. અને તે અંતઃકરણમાં દંદ્રિયોમાં જાણપણું છે તે જિવનું જ છે. તે દંદ્રિયો અંતઃકરણને ડ્યાં ઘટિત હોય ત્યાં ચાલવા દે, ને ડ્યાં ઘટિત ન હોય ત્યાં ન ચાલવા દે. અને જોનો જીવ અતિશો વલ્લને પામ્યો હોય તેને તો મુંડું સ્વપ્ન પણ આવે નહિ. અને જોનો જિવ નિર્વલ્લ હોય તેને તો સાંલ્ય મતને. અનુસરીને એક દ્રષ્ટા એવો જે પોતાનો આત્મા તે આત્માપણે રહેવું, પણ દંદ્રિયો અંતઃકર્ણ મેલું મલ્લવું, નહિ તો એવી રીતે સત્તારૂપે રહેતાં થઈને એનો જીવ વલ્લને પામે છે. અને એથી પણ વલ્લ પામવાન એક અતિશો મોટો ઉપાય છે. જે ભગવાન ને ભગવાનના જે સંત તેને વિષે જોને પ્રિતિ હોય, ને તેનાં સેવાને વિષે અતિશો શ્રદ્ધા હોય, ને ભગવાનની નવધા ભક્તિયે જુગ હોય, તેના જિવને તો તત્કાલ અતિશો વલ્લ આવે છે. માટે જિવને વલ્લ પામવાને અર્થે ભગવાનને ભગવાનના ભક્તની સેવા વરોચર વિજો કોઈ ઉપાય નથી, અને

વઢી અમે અમારા અંતરની વાતો કહીએ જો, બ્યારે અમે અગનોતરાની શાલિમાં માંદા
 થયા હતા, સારે કૈલાશ ને વૈકુંઠ તે દેહ્યામાં આવ્યાં ને નંદીશ્વરની અસવારોને ગસ્-
 હુની અસવારો પણ અમે કરી એમ અમારા દીઠામાં આવ્યું, પણ તે સામર્થિમાં અમને કાંઈ
 સાસ્ લાગ્યું નહિ, પછે તો અમે કેવલ સત્તા રૂને રહેવા માંડું સારે સર્વે ઉપાધિની શાંતિપદ,
 પછે તેમાં પણ અમને એમ વિચાર થયો જો સત્તા રૂપે રહેવું તેથી પણ ભગવાને ભગવાનના ભક્ત
 મેઢે દેહ ધરોને રહેવું એ શ્રેષ્ઠ છે. માટે અમને એમ વિક લાગી જો રહે સત્તારૂપે રહીએ ને પા
 હો દેહ ન ધરાય, માટે દેહ ધરોને ભગવાને ભગવાનના ભક્તની મેઢે રહીએ, ને તેને અર્થે જો સે
 વા વની આવે એજ અતિશો શ્રેષ્ઠ સાધન છે. અને બ્યારે જીવને અંતસમો જાવે છે સારે અંત
 જાતની આધી ને વ્યાધી પ્રગટ થાયછે, પછે ભગવાન કે ભગવાનના સંતનું બ્યારે દર્શન થાયછે
 સારે સર્વે દુઃખનો નાશ થઈ જાયછે, એવો ભગવાનો જો ભગવાનના ભક્તનો મહિમા મોટોછે, અ
 ને ભગવાનના ભક્ત છે તેતો કેવલ બ્રહ્મનીજ મૂર્તિયો છે. અને વિષે તો મનુષ્ય ભાવ લાવવોજ ન
 હિ. અને જેમ પોતાના દેહ કુટુંબિયો હોય છે, ને તેને તેના હેતને અર્થે આપણ વઢીને કહીએ, ને
 આપણને તે વઢીને કહે પણ અંતરમાં કોઈને આંટી પડતી નથી. તેમ ભગવાનના ભક્ત સંઘાયે વ

तैत्थुं जौइए. अने जेने भगवान के भगवानना भक्त संगायें आंटी पडी जाय छे, ते तो अमने
 दिठो पण गमतो नथी, ने ते उपरथी रिस पण कोइ दिवस उतरती नथी. अने आ संसार-
 मां पंच महा पापना करनारानो कोइ दिवस छुटको थाय पण भगवानना भक्तना द्रोहना कर
 नारानो कोइ दिवस छुटको यातो नथी. माटे भगवानना भक्तनी जे सेवा करवी ते बरोबर
 कोइ पुंन्य नथी, ने भगवानना भक्तनो द्रोह करवो ते बरोबर कोइ पाप पण नथी. माटे जेने
 पोताना जीवने बळवान करवो होय तो तेने तो भगवान के भगवानना भक्तने मन कम वचने शु
 द्ध भावै करीने सेववा. ॥ इतिवचनमृतम् ॥ ६३ ॥ १६६ ॥

संवत् १८८३ ना पोस वदि ७ सातमने दिवस स्वामी श्रीसहजानंदजी महाराज
 श्री गढडा मध्ये दादा.खाचरना दरवारमां. श्री वासुदेव नारायणना मंदीरनी ओसरीए
 ढोलिया उपर गादी तकिया नखावीने उत्तरादे सुखाविदे विराजमान हुता. अने सर्वे श्वेत
 वस्त्र धारण कर्या हुतां, अने पोताना मुखार्विदनी आगळ मुनी तथा देश देशना हरभित
 नी सभा भराइने बेठी हती. पळे स्वयंप्रकाशानंद स्वामीये प्रभ पुछुं जे, हे महाराज भग
 वानना जे अवतार छे ते सर्वे सरखावाछे. की तेमां अधिक न्युन भावछे. पळे श्रीजी

મહારાજ બોલ્યા જે શ્રમે ! વ્યાસજીના કરેલે જે સર્વે ગ્રંથ તે સાંભળ્યા, ને પહે
 પૂર્વાપર વિચારીને જોયું સારે તેમાંથી શ્રમેને એમ સમજાણું છે જે મચ્છ, કચ્છ, વરાહ,
 નૃસિંહાદિક જે ભગવાનના અવતાર છે તે સર્વે અવતારના અવતારી તે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન છે, પણ
 વિજ્ઞા અવતારનાં પેટે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન તે અવતાર નથી એતો અવતારીજ છે. એવા જે શ્રીકૃષ્ણ
 ભગવાન તે આપણા દૃષ્ટદેવ છે. અને તે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનનાં ચરિત્ર શ્રીમદ્વાગવત પૂરાણના દશ
 મ સ્કંધને વિષે સંપૂર્ણ કહ્યાં છે. માટે આપણા ઉદ્ભવ સંપ્રદાયને વિષે શ્રમે દશમ સ્કંધને અતિ-
 શો પ્રમાણ કર્યો છે. અને વિજ્ઞા જે સર્વે અવતાર તે પણ શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનના જ છે માટે એ અ
 વતારને એ અવતારના પ્રતિપાદન કરનારા જે ગ્રંથ તે સર્વેને આપણે માનવા પણ વિશેષે કરીને
 તો શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન ને તેના પ્રતિપાદન કરનારા જે ગ્રંથ તેને જ માનવા. પહે પુસ્ત્તોત્તમ મહે પ્ર
 શ પુછું જે ભગવાન જિવના કલ્યાણને શ્રેયે આ જગતને સૂજે તે વિશ્વ ન રચ્યું હોય ને માયા
 ના ઉદરમાં જિવ હોય તેનું ભગવાન કલ્યાણ કરે તો શું ન યાય જે આટલો વિશ્વ સૂજવાનો
 ભગવાન તાલકો કરે છે એ પ્રશ્ન છે? પહે શ્રીજી માહારાજ બોલ્યા જે, જે ભગવાન શ્રી કૃષ્ણ
 પુસ્ત્તોત્તમ છે તે તો રાજાધિરાજ છે, અને અશ્વંઢ મુર્તિ છે. અને પોતાનું અક્ષર 'ધામ સુખી' ને

તંત્રતેને વિષે સદો વિરાજમાન છે. અને તે અક્ષરધામને આશ્રિત અનંત કોટિ બ્રહ્માંડ રચ્યાં છે. તે જેમ કોઈ મોટો ચક્રવર્તિ રાજા હોય ને તેને અસંખ્ય ગામડાં હોય તેમાંથી એક બે ગામ ઉજાહે ધર્યાં હોય અથવા વડ્યાં હોય પણ તે તો રાજાની ગણતરીમાં પણ ન હોય. તેમ શ્રી કૃષ્ણ-ભગવાન તે અનંતકોટી બ્રહ્માંડના પતિ છે, તે બ્રહ્માંડનો કાંઈ એક સામટો પ્રલય થાતો નથી અને તેમાંથી એકાદ બ્રહ્માંડનો પ્રલય થાય તો ભગવાનની પણ ગણતરીમાં નથી. અને તે શ્રી કૃષ્ણ ભગવાનનો દેવકીજી થયો જો જન્મ તે તો કયન માત્ર છે અને એ શ્રી કૃષ્ણ તો સદા અ-જન્મા છે. અને તે શ્રી કૃષ્ણ ભગવાનનું જો અક્ષરધામ તે વ્યતિરેક પણે તો પ્રકૃતિ પુરુષ થયો પર છે, અને અન્ય પણે કરીને તો સર્વ ઠેકાણે છે. જેમ આકાશ છે તે અન્ય પણે કરીને તો સર્વત્ર છે. અને વ્યતિરેક પણે તો ચાર ભુત થયો પર છે, તેમ શ્રી કૃષ્ણ ભગવાનનું અક્ષર-ધામ છે. અને તે ધામને વિષે ભગવાન અહંડ વિરાજમાન રહે છે. અને તે ધામમાં રચ્યા થકા અનંત કોટી જો બ્રહ્માંડ છે, તેને વિષે બ્યાં જોને જેમ દર્શન દેવું ઘટે સ્થાંતેને તેમ દર્શન દે છે. અને જો સાથે જોલું ઘટે તે સાથે જોલે છે. અને જોનો સ્પર્શ કરવો ઘટે તેનો સ્પર્શ કરે છે. જેમ કોઈક સિંદુ પુરુષ હોય તે એક ઠેકાણે વેઠો થયો હજારે ગાંડની વાંચીને સંભળે તેમ ભગવાન પો-

તાના 'અક્ષર' ધોમમાં' રહ્યાં ધેકાં 'અનંત' કોટી બ્રહ્માંડને 'વિવે' વ્યાં જેમ જણાવું થટે ત્યાં તેમજ
 ણાયછે. અને પોતે 'તો સદા પોતાનાં' અક્ષર ધામમાંજછે, અને એક ઠેકાણે રહ્યા ધેકાં લે અ-
 નંત ઠેકાણે જણાયછે તેતો 'પોતાની' જોગ કંઠાછે. જેમ 'રાસમંડુલને' વિષે જેટલી ગોપ્યું તેટ-
 લીજે પોતે યયા. માટે 'એક ઠેકાણે' રહ્યા ધેકાં જો અનંત ઠેકાણે દેખાવું એજ ભગવાનનું યોગ-
 કંઠાયે કરીને વ્યાપક પૂણછે, પણ 'આકોશાને' પેઠે અરૂપ પણે કરીને વ્યાપક નથી. અને જે
 ભગવાનની યોગ માયાયે કરીને પંચાસ ક્રોડ જોજેન-જે પૃથ્વીનું મંડુલછે તે પ્રલય કાલને વિષે
 પ્રમાણું સ્વ થઈ જાયછે. અને તે પૃથ્વી પાછી સૃષ્ટી 'કાલને' વિષે પ્રમાણમાંથી પંચાસક્રોડ જો-
 જન ધાયછે. અને ચોમાસું આવેછે તારે ગાજવિંજ ને મેઘની ઘટા થઈ આવેછે' એ 'આદીક' સર્વે
 આર્થયે તે ભગવાનની યોગ માયાયે કરીને ધાયછે. એવા જે શ્રી કૃષ્ણ ભગવાન તે મુમુક્ષુને સર્વે
 પ્રકારે મંજન કરવા યોગ્યછે. શા માટે જે વિંજાં અવતારને વિષે તો એક કે બે કલ્પનો પ્રકાશ
 હોયછે અને શ્રી કૃષ્ણ ભગવાનને વિષે તો સર્વ કલ્પાંડછે. માટે એ શ્રી કૃષ્ણ ભગવાન તો રસીક
 પણછે, ને સ્વામી પણછે, ને જ્ઞાની પણ છે, ને રાજા ધિરાજ પણ છે, ને કાર્યર પણછે, ને સુર
 વિર પણછે, ને અતિજ કૃપાલુ પણછે, ને યોગ કલ્પને વિષે પણ પ્રવોણછે, ને અતીંશો બક્ષીયા

પણછે, ને અતીશી છલિયા પણછે, માટે સર્વે કલ્યાયે સંપન્ન તો એક શ્રી કૃષ્ણ ભગવાનજીએ
 અને તે શ્રી કૃષ્ણ ભગવાનનું જે અક્ષરધામ તેને આશ્રિત જે અનંત કોઠી બ્રહ્માંડ તે પણ સદાય
 રહેછે તેમાંથી જે બ્રહ્માંડની સૌ વર્ષની આવરદા પુરી થાય તે બ્રહ્માંડનો નાશ થાય તેણે કરી
 ને કાંઈ સર્વે બ્રહ્માંડનો નાશ થતોનથી, માટે પ્રલય કાળમાં શાસન કલ્યાણકર્મ જોડયે સર્વે
 બ્રહ્માંડ વસેજ છે. તો એવીરતે એ પ્રશ્નનું સમાધાનછે, એવીરતે પરોક્ષ પણે પોતાના પુરુષોત્તમ
 પણનો વાર્તા શ્રીજીમહારાજે કરી તેને સાંભળીને સર્વે હરિભક્ત એમ જાણતા હતા જે એજ જે
 શ્રીકૃષ્ણપુરુષોત્તમ તેજઅમલોધર્મના પુત્ર શ્રીજીમહારાજ છે, ॥ ૬૪ ॥ ૧૨૭

સર્વતે ૧૮૮૩ નાં પોસ્ટ સુદિ ૧૧ એકાદશીને દિવસે સ્વર્ગી શ્રી સહજાનંદજી મહારાજ
 શ્રી ગઢડા મધ્યે દાદાશાચનાદરવારમાં શ્રી ત્રાસુદેવ નારાયણના મંદિરની સમીપે ઢોલિયા
 યાં ઉપર વિરાજમાન હતા અને સર્વે શ્રેષ્ઠ વક્તા ભારણ કર્યા હતાં ને પોતાના મુખાવિત્તનો આગ-
 લં મુની તથા દેશ દેશનાહરિભક્તની સભામરાઈને બેઠી હતી, પછે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે,
 સંભલો ભગવાનની વાર્તા કરોએ, ત્યારે તાલ પલાંગ લઈને સંત કિર્તન ગાવતા હતા તે છાના
 રહ્યાં અને સર્વે હાંધે જોડીને સંભલવાં બેઠાં. પછે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે જિવના કલ્યાણને

ચ. ! અર્થે ભગવાનના રામ કથાદિક જે અવતાર થાય છે તેને તો માયાનું કારજા દેવું જે આ જગત તેમાં કોઈ ઠેકાણે મોહ ધાતો નથી, અને પોતાના અલૌકિક પ્રતિષ્ઠા કરીને નિપંક વર્તે છે. અને પોતાના મહત્ત્વની ભક્તિને અંગીકાર કરવાને અર્થે પંચ વિષયને પણ સારી પેઠે ભોગવે છે, તેને જોઈને આ સંસારને વિષે જે અસ્વતરજ્ઞાનાં મનુષ્ય છે તે પરમેશ્વરને વિષે હોય પરંતુ છે, અને એમ જાણે જે આત્મો પરમેશ્વર કહેવાય છે તોપણ એને આપણા કરતાં પણ વધુ સંસારને વિષે આસક્તિ છે, એમ જાણીને ભગવાનને પણ પોતા જેવા મનુષ્ય જાણે છે, પણ ભગવાનનો જે અલૌકિક મહિમા તેને જાણતા નથી એજ ભગવાનની માયા છે. અને બ્રહ્મસ્થિતિને પામ્યા એવા જે આત્મદર્શી સાધુ તેને પણ આ સંસારને વિષે કોઈ પદાર્થ દેહીને મોહ ધાતો નથી તો બ્રહ્મથી પર પરબ્રહ્મ એવા જે શ્રીરૂપ ભગવાન તેને માયાને માયાનાં કારજાથી નિર્લેપ રહેવાય એમાં તે શું કહેવું ? એતો રહેવાયજ. અને આત્મનિષ્ઠાવાળા જે સંત તેને આત્મનિષ્ઠાને તિવ્ર વૈરાગ્ય એવે હોય તેણે કરીને કોઈ રીતનું બંધન તો ન થાય, પણ જો તેને ભગવાનને વિષે ભક્તિ ન હોય તો, જેમ બહુ પ્રકારનાં ભોજનને બહુ પ્રકારનાં વ્યંજન કર્યા હોય ને તેમાં જો એક ભવ પણ ન હોય તો તે સર્વે નકારાં થઈ જાય છે, તેમ ભગવાનની ભક્તિ વિના એકલું જે બ્રહ્મજ્ઞાન છે,

તથા વૈરાગ્ય છે. તે તો નકારંજ છે ને સદા અકલ્યાણકારીજ છે. એ નાણીને શુકદેવજી બ્રહ્મ સ્વરૂપ થયા હતા, તોયપણ શ્રીમદ્ભાગવતને ભણતા હતા. અને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનને વિષે દૃઢ ભક્તિ ને કરતા હતા. માટે આત્મનિષ્ઠા વાઙ્માને જો ભગવાનને વિષે ભક્તિ ન હોય, તો એ અને મોટું દુષણ છે, અને જો ભગવાનને વિષે ભક્તિ હોય, તેને પણ જો આત્મ, નિષ્ઠા ને વૈરાગ્ય ન હોય તો જોશી ભગવાનને વિષે પ્રીતિ હોય તેવી વિજ્ઞા પદાર્થને વિષે પણ પ્રીતિ થઈ નાંચ માટે એ ભક્તિ માર્ગવાઙ્માને પણ મોટું દુષણ છે, અને જો આવો પુરિ પક્ક ભગવાનનો ભક્ત તેણેતો ભગવાનનો જથાર્થ મહિમા જોખ્યો છે, માટે તેને તો પરમેશ્વર વિના ક્ષિંબું સર્વે તુલ્ય જણાવું છે. તે સારું કોઈ પદાર્થમાં તે મોહ પામતો નથી. માટે આત્મનિષ્ઠા, વૈરાગ્ય, ને ભગવાનને વિષે ભક્તિ એ ત્રણેય મેઢાં હોય. સારે કોઈ જાતનો ધોટ ન કહેવાય. અને એનો જો હોય તેતો ભગવાન નો જ્ઞાનભક્ત મહેવાય, આકાંતિક ભક્ત કહેવાય, અનન્ય ભક્ત કહેવાય ॥ દતિવચનામૃતમ્ ॥ ૬૫ ॥ ૧૨-૮ ॥

સંવત ૧૮૮૩ ના જોસ વદિ ૧ પ્રતિપદાને દિવસ સ્વામી શ્રી સહજાનંદજી. મહારાજ શ્રીગઢડામધ્યે દાદાલાલચરના ઠરવારમાં ડગમણે બાર શ્રીરહાની ઓશરિએ ઢોલિયા ઉપર ગાંધી તર્કિયા ચિહ્નચીનીને વિરાજમાન હતા, અને સર્વે શ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યા હતાં. ને પિંચા પુણ્ય

ता ने संती गुलदावदीनां पुष्पनां हारं कंठने विप्रे विराजमान हता, ने पिळा पुष्पनो तोरो पोत्र
ने विप्रे विराजमान हतो, अने पोताना मुखाविदनी आगळ मुनि मंडळ तथा देश देशाना ह-
रिभक्तनी संभाभरादने वैठी हती, अने पोतानी आगळ सरोदाने डुकड लहने संत मंडळ
विष्णु पद गावता हता, ते किस्तेन भक्ति, पद रत्ना पळे श्रीज महाराज बोल्या जे, आजती
अमारे मोटा मोटा संतने प्रभु पुछंवा छे, एम कहाने प्रथम आनंद स्वामीने पुछता व्वा जे,
कोइ क एवो पुरुष होय जे, तेने बुद्ध थोडी होय तोपण पोतामां जे दोप होय तेने देखे, अने
बिजा हरिभक्तमां दोप होय तेने न देखे, अने गुण होय तेने ज देखे, अने बिजो जे पुरुष छे
तेने तो बुद्धि घणी छे, तोपण पोताना अंगुणने देखतो ज नथी, अने बिजा हरिमक्तने विप्रे गु-
णो सांग करीने केवळ दोप ज देखे छे, एनुं शु कारण हशो जे थोडो बुद्धिवाळो होय ते प-
ण पोताना दोपने देखे छे, अने प्राणी बुद्धिवाळो छे तेने पोताना दोप सुजता नथी, ए प्रभु
छे पळे आनंद स्वामी जेवो सुद्धो तेवो उत्तर कर्षो, ए प्रभुनु समाधान थयुं नहि,
पळे श्रीजी महाराज बोल्या जे एनो उत्तर एम छे जे आ जग अथवा कोइ जन्मांतने पिशे
एणे कोइ क मोटा भगवानना भक्तनो अपराध कर्षो छे ते पावे करीने एनी बुद्धि दोशो बुक्त छे

માટે એને હરીભક્તના ઢોશ સુજે છે તે પોતાના ઢોશ સુજતા નથી એજ / એનો ઉત્તર / છે. એમ ક
 હોને પહે શ્રીજીમહારાજ નિત્યાનંદસ્વામીને પ્રશ્ન પુછતા હતા જે ભગવાનને પામ્યાનું એકજ સાધ
 ન છે કે ઘણાક સાધને કરીને ભગવાન પમાય છે? સારે તેને એમ કેશો જે જ્ઞાન વૈરાગ્ય ભક્તિ
 ને ધર્મ એ ચાર સાધને કરીને પમાય છે તે બ્યારે એ સાધને કરીને ભગવાનની પ્રતિ થાય છે
 સ્યારે એક ભગવાનના આશ્રયે કરીનેજ કલ્યાણ થાય એવા અનન્ય ભાવોની નિર્ધાર રહ્યો નહિ.
 પહે નિત્યાનંદસ્વીયે વહુ પ્રકારે ઉત્તર કર્યો પણ પ્રશ્નનું સમાધાન થયું નહિ. પહે શ્રીજીમહા
 રાજ બોલ્યા જે કલ્યાણનો એક ભગવાનના આશ્રયે કરીનેજ છે, પણ ભગવાન છે તે અતિ સમ
 થ છે ને તેની આજ્ઞાને બ્રહ્માદિક સમગ્ર દેવ પાછે છે તથા કાલ માયાદિક જે સર્વે વ્રહ્માંડ
 ના કારણ તે પણ ભગવાનના ભય યકો સાધવાન થઈને ભગવાનની આજ્ઞામાં રહે છે. માટે ભગ
 વાનનો ભક્ત હોય તેને એ ભગવાનની આજ્ઞા છે તે દૃઢ કરીને માનવી એજ ભગવાનના ભવતનું
 ભક્ષણ છે. તે સાદું સાધન સર્વે અતિ દૃઢ કરીને રાખવાં એટલે એક ભગવાન વતેજ કલ્યાણ
 છે, અને એ સાધન છે. તે તો ભગવાનની પ્રસન્નતાને અર્થે છે એજ એ પ્રશ્નો ઉત્તર છે. પહે શ્રી
 જી મહારાજ બ્રહ્માનંદ સ્વામીને પુછતા હતા જે આ દેહને વિષે જિવે છે તે સાકાર છે કે નિરા

कार છે? પહે બ્રહ્માનંદ સામીએ કહ્યું જે જિવ તો સાકાર છે. ત્યારે શ્રીજી મહારાજે કહ્યું જે જો જિવ સાકાર હોય, તો તે ચરણાર્દિકે જુક થયો ત્યારે દશમ સ્કંધને વિષે વેદસ્તુતિના અધ્યાયમાં એમ કહ્યું જે ભગવાન જે તે જિવના કલ્યાણને અર્થે તે જિવનો બુદ્ધિ, इंद्रि, मन ને પ્રાણ તેને સૃજતા હતા. તે જો જિવ સાકારજ હોય તો તેને અર્થે બુદ્ધિ, इंद्रि, मन, प्राण સૃ-
જાનું શું કામ છે? માટે એવો રીતના શાસ્ત્રના વચનને જોતાં એમજ નિર્ધાર થાય છે જે જિવ તે સ્વરૂપ ભાવે કરીને તો સત્તા માત્ર છે, ને ચદ્વન્ધ વસ્તુ છે ને જ્ઞાનાદિ અજ્ઞાન રૂપ એવું જે કારણ શરીર તેણે જુક છે ને જેમ ચમક પહાણહોય તે લોહાને તાંણીને લોહા સાથે ચોટી ર-
હે છે તેમ એ જિવનો પણ ચોટવાનો સ્વભાવ છે, તે માદ્ધક એવાં સ્થુલને સુક્ષ્મ એ બે શરીરતે સાથે ચોટે છે, જ્ઞાને એ જિવ અજ્ઞાને કરીને તે શરિરને વિષે પોતા પણ ખાને છે, પણ વસ્તુ ગતે તો એ જિવ સરીર જેવો નથી. પહે બ્રહ્માનંદ સામીએ કહ્યું જે જ્યારે ભગવાનની ભવિષ્યે કરીને એ જિવના અજ્ઞાની નીવૃત્તિ યાય છે, ત્યારે એ જિવને સ્થુલ, સુદ્ધમ ને કારણ એ માદ્ધક ત્રણ દેહનો સંબંધ રહેતો નથી, ત્યારે એ જિવ ભગવાનના ધામમાં જડને કેવો રીતના આકારે જુક્ત પડ્યો રહે છે? પહે શ્રીજી મહારાજ ત્રણે જ્યારે એ જિવના અજ્ઞાનનો નિવૃત્તિ ધાય છે ત્યા

૨. એને માદક ત્રણ દેહનો સંગ છુટી જાય છે, પણ જિવ કેવલ ચદતન્ય સત્તા માત્ર રહે છે, પછે એ જિવને ભગવાનની ભૂમી આદિક જે આઠ પ્રકારની પ્રકૃતિ તે ધક્કી જુદી જે ચદતન્ય પ્રકૃતિ તેનું ભગવાનની દૃષ્ટાએ કરીને દેહ વંધાય છે, ને તેણે જુક્ત ધક્કો ભગવાનના અક્ષરધામ ને વિષે રહે છે, એવી રીતે એ પ્રશ્નનો ઉત્તર છે. પછે ગોપાલ્લાનંદ સ્વામી ને શ્રીજી મહારાજ પુછતા હવા જે અષ્ટાંગ યોગા સિદ્ધ થાય છે, અથવા આત્મ દર્શન થાય છે તે તો ભગવાન ને ભગવાનના સંતની રૂપા ધક્કી થાય છે. તે એ યોગને આત્મ દર્શન સિદ્ધ થવાનું કારણ જે ભગવાનને ભગવાનના સંત તેને વિષે વૃત્તિ. ગૌણ થઈ જાય છે, અને અષ્ટાંગ યોગને આત્મ દર્શન એને વિષે વધુ લગની થાય છે તે નું શું કારણ હશે? પ- છે ગોપાલ્લાનંદ સ્વામીયે કહ્યું જે, એને યોગાભ્યાસ કરતે ધક્કે યોગ સિદ્ધ થાય છે, તેનું કાંઈક માન આવે છે. તેણે કરીને ભગવાનની કોરે કાંઈક વૃત્તિ ગૌણ થઈ જાય છે. પછે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા જે, બ્યારે સિદ્ધ દર્શાને પામે ત્યારે એ યોગોછે તે બ્રહ્મ રૂપ થાય છે. તે બ્રહ્મમાં તો કોઈ જાતનું માન હોય નહિ માટે એ ઉત્તર સંભવે નહિ. પછે ગોપાલ્લાનંદ સ્વામી બોલ્યા જે, હે મહારાજ એતો કાંઈ સમજાતું નથી. માટે તેમે રૂપા કરીને કહ્યો? પછે શ્રીજી

महाराज बोल्या जे, एतो एम समजनुं जे! च्यारे पोतानी खोट काढवी होय तेने. मोटाचंना वचनानी साख्य लडने काढवी, जेम कीडक व्यवहारीक काम होय, ने ते कामने अतिशे सि द करनुं होय सारे सारां सारां माणसनी साहदी करवी. तेम आंही पण ए साहदी छे जे सु कदेवनी ब्रह्म स्वरूप थया हता, तोपण अति प्रीतिये करीने श्रीमद्भागवत भण्या, अने आज दिवस सुधी पण भगवाननी भक्तिनेन करेछे, अने ज्ञानकादीक अठाशी हजार ऋषि ते ब्रह्म स्वरूप छे, तोपण सुत पूराणीना मुख यकी भगवाननी कथाने सांभळ्छे. एवी जातना वचननी साख्य भक्तिनी दृढताने अर्थ लेवी, अने जे खोट पोताना जाण्यामां न आवती होय तेनी को रनी भगवानने आंगळ ग्रथनां करवी जे, हे महाराज मुमां जे खोट होय ते रुपा करनि नाश करजो. जेम कीडक पुरूपने माथे कलंक आंयुं होय, ने ते कलंक टाळ्यानो कोइ साहदी न होय सारे ते लोढानो गोळो रातोचोळं होय तेने उषाडीने पोतानुं कलंक टाळ्छे छे, तेम जे दोप न ओळखातो होय सारे ते दोप टाळवाने अर्थ भगवाननी स्तुति करवी ए ते लोढानो गोळो जाल्या जेवी छे. एम करीने पोतानी खोटने टाळवी ए तमारा प्रश्नो उत्तर छे ? पळे श्रीनी महाराज मुस्तानंद स्वामीने पुछंता हवा जे, भगवानने जयाथे जाण्या होय, ने भगवान

તો કાંઈ-ચમત્કાર ન દેખાડતા હોય, ને વિજા ભંત્ર, મંત્રવાળા હોય. તેતો પડછા દેખાડતા હોય, તેને દેશને ભગવાનનો ભક્ત હોય તેનું મન ભગવાનમાંથી કાંઈ હશે કે ન હશે? પછે મુક્તા નંદ સ્વામીએ કહ્યું- જો, હે મહારાજ જેને ભગવાનનો જયાર્થ નિશ્ચે હોય તેને તો ભગવાન વિના વિજે વ્યાંઈ પ્રતિતિ આવેજ નહિ. અને જો વિજે ઠેકાણે પ્રતિતિ આવે તો તેને ભગવાનનો નિશ્ચેજ ન થિ. એ તો ગુણબુદ્ધિવાળો હરિભક્ત કહેવાય પણ જયાર્થ ભગવાનનો ભક્ત ન કહેવાય. પછે શ્રી-ભી મહારાજ વોલ્યાજે એનો ઉત્તર એજ છે. પછે શ્રીજીમહારાજે શુક્રમુનીને પૂછ્યું જે ભગવાન-નો ભક્ત હોય ને તે ભગવાને તંથા ભગવાનના સંત તેને સાક્ષાત્કાર પર્યો તેને જિવતાં સી પ્રાપ્તિ થાય છે, અને મુવા કેડે સી પ્રાપ્તી થાય છે? પછે શુક્રમુની વોલ્યા જે હે મહારાજ એનો ઉત્તર તો તમે કરશો સારે યશ. પછે શ્રીજીમહારાજ વોલ્યા જે જેને ભગવાને ભગવાનના સંતની પ્રાપ્તિ થઈ છે. તેને જિવેતે તો ભગવાનનાં કયા કિર્તન કરતાં ધકાંજ દિવસ ને રાત્રી વિશે છે, અને ત્રણ અવસ્થાથી પર જે પોતાનો જિવાત્મા તેનું બ્રહ્મરૂપ સાક્ષાત્ દર્શન ધાય છે. અને ભગવાન વિના અન્ય પદાર્થ માત્રને વિષે વૈરાગ્ય ધાય છે, અને અધર્મનો સ્વાગ કરીને ધર્મને વિષે રહેવાય છે. અને દેહ મુકે-સારે એવાં ધર્મને ભગવાન પોતા જોગ કરે છે. જેમ ભગવાને બ્રહ્માને

કહ્યું છે જે, હે ત્રસા જેવો હું છું ને જેવો મારો મહિમા છે, ને જેવા મારા ગુણ છે, કર્મ છે, તેવું મારા અનુગ્રહ થકી તુને વિજ્ઞાન યાત્રો, એવું જે વ્રહ્માને કહ્યું છે. તેમ જે પોતાના અનન્ય ભક્ત હોય તે સર્વને ભગવાન એવી પ્રાપ્તિ કરાવે છે. અને જેમ ભગવાન કાલ, કર્મ, માયા થકી રહિત છે. તેમજ ભગવાનના ભક્ત પણ કાલ કર્મ ને માયા થકી રહિત થાય છે, ને અસ્વંદ ભગવાનની સેવાને વિપે-રહે છે. એવી દેહ મુક્ત્યા કેંડે પ્રાપ્તિ થાય છે; એજ એ પ્રશ્નોનો ઉત્તર છે.

॥ इति वचनामृतम् ॥ ૬૬ ॥ ૧૨૨ ॥

સંવત ૧૮૮૩ ના માહા વદિ ૩ તૃતીયાને દિવસ સ્વામી શ્રી સહજાનંદજી માહારાજશ્રી વઢાડા મધ્યે દાદાસ્વાચરના દરવારમાં પોતાના ઉત્તારાને વિષે ગંગાજાલિયા 'કુવા પાસે ઝોટા ઉપર ઢોલિયો ઢલ્લવીને ગાદી તકિયા નંસાવીને વિરાજમાન હતા ને સર્વે શ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યા હતાં ને પોતાના મુસ્તાવિદનો આગલ મુની તથા દેશ દેશના હરી ભક્તનો સમા ભરાડને વેઠી હતા. અને પોતાની આગલ સાધુ દુકડ સરોદા લેડને વિષ્ણુ પદ ગાવતા હતા. તે કિર્તન ભંકિ થઈ રહ્યા પછે શ્રીજી મહારાજ નોલ્યા ને, અમે સર્વે સંત પ્રસે પ્રશ્ન કરીએ છીએ. જે ભગવાનો ભક્ત હોય

તે દેહ મુકીને બ્રહ્મરૂપ થઈને ભગવાનના ધામમાં જાય છે, પછે એમણે ભગવાનમાં શો અંતરાય રહે છે, જોણે કરીને સ્વામી સેવકપણનો નાતો રહે છે? કેમ જો એ ભગવાનનો ભક્ત છે તે પણ જોવા ભગવાન સ્વતંત્ર છે, ને કાઠ, કર્મ, માયા, તેને આવૈર્ણ્યકરીને રહિત છે તે જોવા થાય છે, માટે એમાં શો ભેદ રહે છે જોણે કરીને સ્વામી સેવક પળું રહે છે એ પ્રશ્ન છે? પછે પર્મહંસે જોને જોવું સમજાણું તેણે તેવો ઉત્તર કર્યો, પણ શ્રીજી મહારાજના પ્રશ્નનું સમાધાન થયું નહિ. પછે સર્વ સંતે કહ્યું જો હે મહારાજ તમારા પ્રશ્નો ઉત્તર તો તમેજ કરશો સારેજ થાશે. પછે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા જો એનો ઉત્તર એમ છે જો ભગવાનનો ભક્ત હોય તેણે જોવા ભગવાનને જાણ્યા હોય જો ભગવાન આટલી સામાયગ્રે જુક્ત છે, અને આટલી શોભાયે જુક્ત છે, અને આને આવા સુત્વ સ્વરૂપ છે, એવી રીતે એ ભક્ત જોટલો ભગવાનનો મહિમા જાણ્યો છે, અને જોવા પ્રતાપે જુક્ત ભગવાનને જાણ્યા છે, તે ભક્તે બ્યારે દેહ મુકીને ભગવાનના ધામમાં જાય છે. ત્યારે રૂપ તથા સામર્થ્ય તે એ ભક્તની પણ તેવીજ થાય છે. તો પણ ભગવાનની સામર્થ્ય અને ભગવાનનું સુંદર પળું ઇત્યાદિક જો પ્રતાપ તે એ ભક્ત ને ભગવાનને વિષે, અતિશો જણાય છે. ત્યારે એ ભક્ત એમ જાણે છે. જોમે જોટલો પ્રતાપ જાણ્યો હતો, ને સુંદર પળું

જાણ્યું હતું, તેટલું શ્રેષ્ઠ્ય ને તેટલું સુંદર-પણું તો મુને પણ ભગવાને આપ્યું છે, તો પણ ભગવાનને ભેદ્ય ને ભેદ્ય પણું તે તો અતિશે અપાર-દેશાય છે, માટે 'હું' જેવા અનંતભગવાનના સાધર્મ્યપણને પામ્યા છે, તો પણ ભગવાન જેવા કોઈ થાવાને સમર્થ થાતો નથી. આ માટે જે ભગવાનનો મહિમા, ગુણ, કર્મ, જન્મ, સામર્થ્ય, તથા સુંદરતા, સુખદાયકપણું; એ આદિક જે અનંત કલ્યાણકારી ગુણ તેના પારને શેષ, સારદા, બ્રહ્માદિક દેવતા, તથા ચાર વેદ ; એ પામતા નથી; અને ભગવાન પોતે પોતાના મહિમાના પારને પામતા નથી. માટે ભગવાન તો સર્વે સામર્થ્યે કરીને અપાર છે અને એ ભગવાનને ભજીને અનંત કોટી વૈષ્ણવ ભગવાન સરખા થયા છે, તોપણ ભગવાનમાંથી કોઈ જાતનો પ્રતાપ અણું જેટલો પણ ન્યૂન થયો નથી. જેમ મિઠા જલનો સમુદ્ર મર્યો હોય તેમાંથી મનુષ્ય, પશુ, પંક્ષી, સર્પે માંવે તેટલું જલ વિયે તથા પાત્ર ભરી લે તોપણ 'ઓહું' ધાતું નથી. આ માટે જે તે સમુદ્ર તો અગાધ છે, તેમજ ભગવાનનો મહિમા પણ અતિશે અપાર છે. માટે કોઈ રીતે કરીને કંઈ ઘટે એવો નથી. તે સાંભળે જે ભગવાનના ભક્ત બ્રહ્મ 'સ્વરૂપ' થયા છે, તોપણ ભગવાનના દૃઢ હાસ યદ્દને ભગવાનનું ભજન કરે છે, એવી રીતે ભગવાનના મ-

न्त, भगवानना साधर्म्य पणाने पांमे छे; तो पण स्वामीने सेवकपणुं रहे छे. ए प्रश्नो उत्तर छे. ॥ इति वचनामृतम् ॥ ६७ ॥ २०० ॥

इति गढ़डा प्रकरण समाप्त.

संवत् १८८४ ना कार्तिक सुदि ११ एकादशीने दिवस स्वामी श्री सहजानंदजी महाराज श्री वस्ताल मध्ये श्री लक्ष्मीनारायणना मंदिराधी उत्तरादी कोरे गोमतीजीने काठे आवाडीयांमां सिंहासन उपर गढी तकिआ नखावीने विराजमान हना, ने धोळो सुरवाळ, ने धोळो अंखरखो पेहेर्यो हनो, अने गुढा रंगनो रेटो कमरे बांध्यो हतो, ने माथा उपर कसंब ल फेंटो सोनेरी तारना छेडावाळो बांध्यो हतो, ने खभे कसंबळ फेंटो जरकसी छेडानो विराजमान हतो ने कंठने विशे गुलाचना पुष्पना हार विराजमान हता ने माथा उपर गुलाच ना पुष्पना तोरा विराजमान हता ने भुजाउने विशे गुलाचना गजरा ने बाजुबंध बांध्या हता. पावो शोभाने धरता थंका उत्तरादे मुखारिंदे विराजमान हता अने पोताना मुखारिंदनी आगळानी तथा देशदेखना हरीभकनी सभा भराइने वेठी हती. पछे बडोदरावाळा शोभाग्राम शा- श्रीए श्रीजीमहाराजने प्रश्न पुछ्युं जे, हे महाराज मुमुक्ष होय ते ब्यारे निर्विकल्प साधीने

पामे त्पारे ते गुणतीत थाय ने भगवानना एकांतिक भक थाय, त्पारे जेने निर्विकल्प समाधी
 ने थाय तेनी शी गती थाय? पछे श्रीजीमदाराब बोल्या जे प्राणनो निरोध थाय त्पारेज नि-
 र्विकल्प समाधी थाय एम नयी. निर्विकल्प समाधीनी रीततो बीजी छे ते कहौये ते सांभळो.
 जे श्रीमदभागवतमां कह्युं छेजे ॥ अत्रसर्गोविसर्गश्चस्थानेषोऽणमतयः ॥ मन्वंतरेऽशानुकथानिरोधो
 मुक्तिराश्रयः ॥ १ ॥ ए ओकनो एम अर्थ छेजे विश्वना सर्ग विसर्गदिक जे नव लक्षण तेणे
 करीने जाण्यामां आवे एवुं आश्रय रूप जे श्रीकृष्णभगवाननुं स्वरूप तेने विशे मुमुक्षुनो अच-
 छ मती थइ, जेम आ आंनानु वृक्ष छे ते एकवार दढ करीने जाण्युं, पछे काग व्याप्ये,
 कोधव्यापे, लोभव्यापे, तोपण कोइ रीते आंवाने विशे भांति न थाय जे आंवानुं वृक्ष हजो के
 नही होय, तेम जेने प्रत्यक्ष श्रीकृष्णभगवानना स्वरूपनो दढनिश्चे थयो ने तेमां कोइ जातनो कू-
 तर्क न याय, तो ते पुपस्तेनो प्राण लिन न थया होय तोपण निर्विकल्प समाधीछे ने प्राण लि
 न थयो होय तोपण निर्विकल्प समधी छ. अने जेने ए भगवानना स्वरुमां संकल्प विकल्परहेता
 होय जे ब्रह्मपुरने विशे केवुं भगवाननुं स्वरूप हजो, अने श्वेताद्विपेने वैकुण्ठेने विशे केवुं भगवाननुं
 स्वरूप हजो अने ते स्वरूपनं क्यार दर्शन थजो? एवी जातना संकल्प विकल्प कयीं करे पण

प्रगटभगवानमल्यतिनेज सर्वनाकारणजाणिनेतेणे करीने जपेतानाने रुतार्थनमानेअने एवने जेढिव

२

वच

इच्छाएकरीने समाधी धाय तो पण संकल्प विकल्प मटे नहि.अने समाधीमां जे जे देखाय ते
थी नवुं नवुं जावने इच्छे पण मनना विकल्प मटे नहि. एवो होय तेने समाधिछे तो पण स-
विकल्प छे, ने समाधी न होय तोय पण सविकल्प छे, माटे एवो होय ते गुणातित एकांतिक
भक्त न केहेवाय. अने जेने भगवानना स्वरूपनो दृढ निश्चय होय ने तेने समाधि छे, अथवा न-
धी तो पण तेने सदा निर्विकल्प समाधि छे. पछे दिनानाथ भटे प्रश्न पुछुं जे मनना संकल्प
विकल्प टाळवानो उपाय करे, अने जो मनने न जितो शके तो तेनु की गति थाय? पछे
श्रीश्री महाराज बोल्या जे ज्यारे कौरव ने पांडवने बुद्ध करवानो प्रारंभ थयो ल्यारे कौरवे ने
पांडवे विचार कयों जे आपणे एवे ठेकाणे बुद्ध करीए जे ते बुद्धमां जे कोइ मरे तो पण
तेना जिवनुं रुहुं थाय एवं विचारीने कुस्सेने विपे युद्ध कयुं, पछे जिताता तेनुं पण सारुं
थयुं ने ए संग्राममां मराणा, तेने पण देवलोक्की प्राप्ति थइ ने राज्य थकी पण अधिक सुख
ने पाय्वा. तेम जे मन साथे लढाइ आदरे, अने जो मनने जिते तो निर्विकल्प स्थितिने पामे,
ने भगवाननो एकांतिक भक्त थाय अने जो मन आगळ हारे तो पण जोग भट्ठ थाय. ते। पछे

५५९

एक बन्मे, अथवा बे जन्मे, अथवा घणे जन्मे, पूण अंतरे जातो एकांतिक भक्त थाय, पूण एने दाखडो कर्यो ते छुटी न पडे, माटे बुद्धिमान होय तेने तो पोताना कल्याणने अर्थे मन साथे जरूर वर बांधवुं, पळे ए मनने बित्तो तो पूण सारुं छे, ने ए मनथो हारखो तो पूण जो-ग भ्रष्ट थाखो तेमां अंतरे जातां सारुं छे, ते माटे बे कल्याणने इच्छे तेने तो मन साथे जरूर वर बांधवुं ॥ इतिवचनामृतम् ॥ २ ॥ २०२

संवत २८८४ ना कार्तिक सुदि २३ तेरशने दिवस स्वामी श्रीसहजानंदजी महाराज श्री-वस्तालय मध्ये श्री लक्ष्मी नारायणनामंदिरथी उत्तरादि दिशेगोमतिजीने कांठे आं-वाना वृक्षनी हेठे ढोलिया उपर विराजमान होता. अने गोळा तासतानो सुरवाळ पहेर्यो हतो. तथा राता किनखावनी डगली पहेरी हती तथा मस्तक उपर जरकशी छेडानी कसुंबल पाधा बांधी हती, तथा जर्कसी छेडानुं कसुंबल शेलुं स्वभे नाखुं हुतुं अने पाघने उपर चंपाना पुष्पना हारविराजमान होता ने कंठनेविषेधोळापुष्पनाहाराविराजमानहता अर्नेपोताना मुखार्विंदनी आगळ मुनी तथा देश देशना हरभिक्षनी सभा भराइनेवेठीहती. पळे श्रीजीमहाराज बोल्याने कांईकप्रश्न उत्तर करी. पळे गामबुवानापटेलकहानदासजीए हाय जोडोनेपुळचुंजे हे महाराजभग

લાદિક તેને કર્તા કહેવા એજ ભગવાનનો દ્રોહછે. એવી જાતનો જે ભગવાનનો દ્રોહ, તેને જાન કરે તેણે સંપૂર્ણ ભગવાનની પૂજા કરી અને તે વિના તો ચંદન પુષ્પાદિકે કરીને પુજેછે, તોપણ ભગવાનનો દ્રોહીછે, માટે ભગવાનને જગતના કર્તા જાણે અને મૂર્તિમાન જાણે, તે ઉપરજ ભગવાન રાજી થાય છે. અને વેદમાં તો ભગવાનનું સ્વરૂપ વહુ રીતે વર્ણવીને નારાયણે પોતે પોતાને મુખે કહ્યુંછે, પણ તે કોઈના સમજવામાં આવ્યું નહિ. ત્યારે સાંખ્ય શાસ્ત્રે કરીને ચોવીસ તત્વ કહ્યાં ને પચવિશમું ભગવાનનું સ્વરૂપ કહ્યું. તે સાંખ્યના આચાર્ય જે કપીલ મુની તેણે એમ વિચાર્યું જે સ્થુલ, સુક્ષ્મ, ને કારણ, તેને વિષે જિવ એકપણે કરાને વર્તે છે. અને અર્થો ન્યાયો જીવ રહી સક્તો નથી. ને હૃદયર છે તે પણ પોતાની ઉપાધી જે વિરાટ સૂત્રાત્માને શ્રેણ્યાકૃત તેને વિષે એકપણે વર્તે છે, પણ તે વિના રહી શક્તો નથી. માટે સાંખ્ય શાસ્ત્રે જિવને ને હૃદયરને ચોવીસ તત્વ મેઝાજ ગણ્યા છે અને પચવીશમા પરમાત્માને કહ્યાછે. અને જોગ શાસ્ત્રના આચાર્ય જે હિરણ્યગર્ભ અર્પી તેણે ચોવીસ તત્વ કહીને પચીસમો જિવ ને કહ્યો છે, તેમ પચવિસમો હૃદયરને કહ્યો છે. અને પરમાત્માને છવીશમા કહ્યા છે. એવી રીતે સાંખ્ય શાસ્ત્રને જોગ શાસ્ત્ર તેણે ભગવાનનું સ્વરૂપ કહ્યું તોપણ સાક્ષાતકા

ર ભગવાનના સ્વરૂપનું જ્ઞાન ન થયું. અનુમાન પ્રમાણે તો થયું જે સાંખ્યનેમતે ચોવિસ તત્ત્વથી પર છે તે વસ્તુ સસ છે અને જોગને મતે ચોવિસ તત્ત્વથી પર 'જિવ દ્વધર છે ને તેથી પર પરમાત્મા છે તે સસ છે. એવી રીતે પરમાત્માના સ્વરૂપનું જેય શાસ્ત્રવતે અનુમાન પ્રમાણે કરીને જ્ઞાન થયું પણ તે ભગવાન કાલા છે કે પીલા છે, કે ત્વાંવા છે, કેટકાહે કે સાકારહે, કે નિરાકાર છે, એવું કાંઈ જ્ઞાન ન થયું. પહે પોતે વાસુદેવ ભગવાને પંચ રાત્ર ગામે તંત્ર કર્યું તેને વિષે એમ પ્રતિ પાદન કર્યું જે શ્રીકૃષ્ણ પુરુષોત્તમ ભગવાન છે તે પોતાના અક્ષરધામને વિષે સદા દિવ્ય સા-કાર મુર્તિમાન રહ્યા છે અને તેજ ભગવાન જે તે વૈતાદિપવાસી જે અનંત નિરંનમુક્ત તેમનેપાંચ વચત પોતાનું દર્શન આપે છે તથા વૈંહુઠ લોકને વિષે તેજ ભગવાન ચતુર્ભુજ મૂર્તિ ધકાલક્ષ્મી નીંઈ સહિત છે ને તે શંભ, ચક્ર, ગદા, પદ્મને ધરી રહ્યા છે, તથા વિષ્વકસેનાદીક જે પાર્શદ તેમણે સેવ્યાહિ, અને એજ ભગવાન પુજત્રા જોગ ભજત્રા જોગ ને પામવા જોગછે, અને તેજ ભગવા ન રામ કૃષ્ણાદિક અવતાર ધારણ કરે છે અને વાસુદેવ, શંકરપેણ, પ્રયુક્ત, અનિરુદ્ધ એ ચ-તુર્વિંહ રૂપે વત્ત છે, એવી રીતે સાકાર મૂર્તિનું પ્રતિપાદન કર્યું છે. પહે તેજ પંચ રાત્ર તેજને નારદજીઈ કરીને કર્યું ત્યારે તે નારદ પંચ રાત્ર કહેવાંનું તેને વિષે એવી રીતે ભગવાનના સ્વરૂપનું

प्रतिपादन कर्तुं ने कोइ रीते संशे रह्यो नाहि. अने तेज रीते 'शिवजीए' पाशुपत शास्त्र कर्तुं. तेने विशेषे पण अष्टभुज चतुर्भुज, रूप करीने श्रीनारायणना स्वरूपंज वर्णन कर्तुंछे ते मोटे श्रीमद्भागवतमां कह्युछे जे ॥ नारायणपरावेदादेवानारायणगंगा ॥ नारायणपरालोकानारायणपरा मखाः ॥ नारायणपरोयोगानारायणपरंतपः ॥ नारायणपरमंज्ञाननारायणपरागतिः ॥ तथा ॥ वासुदेव परावेदाववासुदेवपरामखाः ॥ वासुदेवपरायोगावसुदेवपराक्रियाः ॥ वासुदेवपरंज्ञानंवासुदेवपरंतपः ॥ वासुदेवपरोधर्मोवासुदेवपरागतिः ॥ एवीरीते ए पांच शास्त्रेकरीने श्रीकृष्णनारायण वासुदेवना स्वरूपं जे प्रतिपादन कर्तुं छे, अने ए पांच शास्त्र करीने जे भगवानना स्वरूपे समजे तेज पुरो ज्ञानी कहेवाय, जेस दुध छे तेने नेत्रे बुवे सारि धोळुं देखाय अने नाके सुंघे सारि सुबंधवान ज्ञायाय अने आंगळीए करीने अडे त्यारि टाढुहुं ज्ञायाय अने जिह्वाए करीने चाखे त्यारि स्वादुं ज्ञायाय पण एक इंद्रिये करीने दुधना स्वरूपं संपूर्ण ज्ञान न थाय अने सर्व इंद्रिये करीने तपासी बुवे सारि संपूर्ण ज्ञान थाय छे. तेम वेदादिक पांच शास्त्रे करीने भगवानना स्वरूपे समजे सारि संपूर्ण भगवानना स्वरूपं ज्ञान थाय छे, ने ए म ज्ञाणवुं तेने संपूर्ण ज्ञान काहिये, अने भगवान पण एम समजैज राजी थायछे पण परमेश्व

रने राजी कर्यानी चिजो उपाय नथी, माटे एवी रीते समजे तो पुरो ज्ञानी कहेवाय, अने भगवान पण ते उपरज अतिशे राजी पाय छे, ॥इतिवचनामृतम्॥२॥२०२

संवत १८८६ना कार्तिक वदो ११ एकादशीने दिवस स्वामी श्री सहजानंदजीमहाराजश्री वरताल मध्ये श्री लक्ष्मीनारायणना मंदीरमां सिंहासन उपर विराजमान हता ने सर्वेश्वत वस्त्र धारण कर्या हतां, ने कंठने विपे गुलाबना पुष्पना हार धारण करया हता अने मस्तकने विपे पाँघमां तोरा विरामान हता; अने पोताना मुखविंदनी आगळ मुनी मंडळसमस्त तथा देश देशाना हरिभक्ती सभा भराने वेठी हती, पछे श्रीजीमहाराज बोल्या जे, आपणा उद्वेग संप्रदायने विपे ज्ञान, वैराग्य, धर्म ने भगवान्नी भक्ति ए चार वानां जेमां होय, ते एकांतिक भक्त कहेवाय, अने आपणा सत्संगमां महोदो करवा जोग पण तेज छे ने ए चार संपूर्ण न होय ने एकज मुख्यपणे करिने होय तोपण ए त्रण जे वाकी रत्नां ते ते एकना पेटामां आवीजाय एवं ए कांयुं ए च्यारेमां श्रेष्ठ छे? सारे गोपाळनंद स्वामीए तथा मुंकांनंद स्वामीए कह्युं जे हे महाराज एवो तो एक धर्म छे ते धर्म होयतो तणे वानां ते पुरुषमां आने, सारे श्रीजीमहाराज बोल्या जे धर्मतो केटलाक विमुख माणस होय तेमां पण होय माटे

तेनें शुं सत्संगमां मोटो करजुं पळे ए वात सांभळीने कोइथी उत्तर देवाणो नहि, पळे श्रीजी महा
राज बोल्या जे जो महात्मे सहित भगवाननी भक्ति होय ते आत्मनिष्ठा ने धर्म ने, वैराग्य, ए
सामान्यपणे होय तो पण कोइ दिवस ए धर्ममांथो पडे नहि. केमजे जे भगवाननुं महात्म जा
णतो होय ते तो एग विचार जे भगवाननी आज्ञाने विषे ब्रह्मादिक समग्र देव रह्या छे; ते
भगवाननी आज्ञा हुंथी केम लोपाय, एम जाणीने भगवानना नियममां निरंतर रहे. सारे. शुक्र
मुनीए पुछुं जे अरे एरु महात्मे सहित भक्ति करिने संपूर्ण आय सारे एक भक्ति ज केम
न कहिने चार वानां शा सांठं कक्षां, पळे श्रीजी महाराज बोल्या जे अतिशे महात्मे सहित
भक्ति भगवानने विषे होय तो एक भक्तिने विषे ए त्रण आवी जाय. अने सामान्यभक्ति होय तो
एरुमां त्रण न अरे माटे चारवानांए सहित जे भक्ति ते जेमां होय; ते एकांतिक भक्त कहे
वाय एम कहुं छे. अने एवी असाधारण भक्ति तो पृथुराजाने हती. ते भगवाने वर देवाने कहुं
सारे भगवाननी कथा सांभळ्या साऱ दश हजार कान माग्या पण चिजुं कांइ न माग्युं. अने
जे गोपिधुने गस क्रिडांमां न जावादिधीयुं ते देह मुकीने श्रीकृष्ण पासे गइयुं. एवी असाधारण
भक्ति होय तो ज्ञानादिक त्रणे एक भक्तिमां आभी जाय. सारे ब्रह्मानंद स्वामीए पुछुं जे;

એવી શ્રુતિસાધારણ ભક્તિ જોડી ઉપાદેશ કરીને આવે ? સારું શ્રી જોમહારાજ બોલ્યા જો, મોટા પુરુષ
 નો સેવા ધર્મો આવે છે. તે મોટા પુરુષ પણ ચાર પ્રકારના છે. એકતો દિવા જેવા, ને બિજ
 મશાલ જેવા, ને ત્રિજા વિજ્ઞાની જેવા, ને ચોથા વડવાનલ આગ્રિ જેવા, તેમાં દિવા જેવા હોય
 તે તો ત્રિપય ઋષિ વાયુ કરીને હોલાઈ જાય, ને મશાલ જેવા હોય તે પુણ તેથી અધિક વિ
 પય રૂપો વાયુ લાગે તો તેણે કરીને હોલાઈ જાય, ને વિજ્ઞાની જેવા હોય તે તો માયા રૂપી
 વરસાત ને પાણી કરીને પણ ન હોલાય. અને વડવાનલ આગ્રિ જેવા હોય
 તે તો જોમ વડવાનલ સમુદ્રમાં રહે છે. પણ સમુદ્રના જલનો હોલાવ્યો હો
 લાતો નથી. અને સમુદ્રના જલને પાંને મૂલં દ્વારે કાઢી નાલે છે તે પાણી મિઠું થાય છે, તેને
 મેઘ લાવીને સંસારમાં વૃષ્ટિ કરે છે, તેણે કરીને નાના પ્રકારના રસ થાય છે. તેમ એવા જો
 મોટા પુરુષ છે તે સમુદ્રના જલ જેવા સ્વાસ્થિ હોય તેને પણ મીઠા કરી નાલે છે, એવી રી
 તે એ ચાર પ્રકારના જે મોટા પુરુષ કહ્યા તેમાં જે વિજ્ઞાનીના આગ્રિ જેવા તથા સદ્ગુણ આગ્રિ જે
 વા મોટા પુરુષ છે, તેમની સેવા જો પોતાના ધર્મમાં રાહિને મન, કર્મ, વચને કરે તો તે બિવના
 હદમાં મહાત્મો સહિત ભક્તિ આવે છે. ને વિજ્ઞાનીના આગ્રિ જેવા તો સાધન દશાવાળા ભગવાન

ના આક્રાંતિક સાધુ છે, અને વડવાનલ આમિ લેવાં તો સિદ્ધ દશાનાલા ભગવાનના પર્મ આક્રાંતિ ક સાધુ છે એમ જાણવું ॥ इति वचनमृतम् ॥ ૩॥ ૨૦૩॥

સંવત ૧૮૮૪ ના માંગશર સુદિ ૧૦ દશમીને દિવસ સ્વામી શ્રી સહજાનંદજીમાહારાજ શ્રી વડતાલ મધ્યે શ્રી લક્ષ્મી નારાયણના મંદિરમાં વિરાજમાન હતા અને અંગેને વિષે સર્વે સ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યા હતાં અને પોતાના મુસ્તાવિદની આગલ મુની તથા દેશ દેશના હરી ભક્તની સભા ભરાઈને બેઠી હતી. પહેલે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા જે, પ્રશ્ન ઉત્તર કરો. ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામીએ પુછ્યું જે ભક્તિ માર્ગેને વિષે પ્રવચ્યોં એવો જે ભગવાનનો ભક્ત તેને એવું એક સાધન તે કિયું છે જે, એક સાધનને કર્યા થકી જેટલાં કલ્યાણને અર્થે સાધન છે તે સર્વે એક સાધનને વિષે આવી જાય છે? પહેલે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા જે ત્રિસ લક્ષણો જુક એવા સંત તેનો જે સંગ તે, મન, કર્મ, વચને કરીને રાખે તો જેટલાં કલ્યાણને અર્થે સાધન છે તેટલાં સર્વે તે સંતના સંગમાં આવી જાય છે, એમ ઉત્તર કરીને પહેલે શ્રીજી મહારાજ પ્રશ્ન પુછતા હવા જે, ભગવાનનો આક્રાંતિક ભક્ત એવો જે જોગી હોય તે સાંખ્ય શાસ્ત્રને યોગ્ય શાસ્ત્ર એ બેયનો મત એક વાસુદેવ નારાયણપર છે એમ જાણે. માટે તે જોગી કિયે પ્ર-

कारं भगवानना स्वरूपमा वृत्ति राखे अने कैम पोताना मनने चलावे, ने ते मनं भेळी कैम मूर्ति राखे. अने ते केवी रीते अंतरमां वृत्ति राखे. ने केवी रीते बारणे वृत्ति राखे, अने निद्रा रूपी लय, ने संकल्प विकल्परूपी विक्षेप, ते थकी कैइ जोगनी कळायें करीने जुदो पडें एवो त्तर करो? पळे मुक्तानंद स्वामीए, तथा गोपाळानंद स्वामीए जेवुं आवड्युं तेवुं कहुं पण को इ थकी उत्तर थयो नहि? पळे श्रीजी महाराज बोल्या जे, जेम जळनो फुवारो होय तेने जोगे करीने घुमरी खाइने जळ उंचुं उछळे छे तेम अंतःकरण रुपियो जे फुवारो तेने विषे जिवनी वृत्ति छे ते धुमरी खाइने पंच इंद्रियस्वरूपे द्वारे, उछळे छे, तेने जे .जोगी होय ते वे प्रकारे करीने, एक वृत्तिये करीने तो पोताना हृदयने विषे साक्षी रूपे रहा, एवा जे श्री वासुदेव भगवान तेनुं चितवन करे, अने विजो वृत्ति छे तेने तो दृष्टीद्वारे करीने बहार राखे. अने ते वृत्तिये करीने बाहार भगवाननुं चितवन करे ते पण नखशिखा पर्यंत समग्र मूर्त्तिनुंज भेळुंज चितवन करे पण एक एक अंगनुं जडुं जडुं चितवन न करे. जेम मोटुं मंदिर होय तेने एक सामटुं भेळुंज जुवे. तथा जेम मोटो पर्वत होय तेने एक सामटो भेळो ने भेळोज जुवे. एवी रो ते भगवानना स्वरूपने जुवे पण एकेकु अंगं न जुवे. अने ते मूर्त्तिने व्यारे, पोतानी द्रष्टी आगळ

छेरे धारोने ते मूर्त्तिने पडखे विजुं कांईक पदार्थ देखाय तो ते मूर्त्ति छेरे धारोने तेने हुं क-
 डी लावीने पोतानी नाशीकाना अग्रनी उपर ए मूर्त्तिने राखे एम करतां पण आसपास कांई
 क पदार्थ जणाय तो पोतानी भकुटीना मध्यने विषे मूर्त्तिने धारे एम करतां जो आळस के
 निद्रा जेवुं जणाय तो वळी मूर्त्तिने द्वाष्टि आगळ छेरे धारे. पळे जेम छोकरां, पतंगने उडाडे
 छे, तेवी रीते मूर्त्तिरूपी पतंगने पोतानी वृत्तिरूपी जे दोरी तेषे करीने मूर्त्तिने उंची चडावे अने वळीपा
 ली हेठा लावे अने अडखे पडखे डोलावे एवी रीते जोग कळाये कर्माने ब्यारे सचेतथाय स्यारे
 बळपान्छी मूर्त्तिने नाशीकाने अग्रे धारे ने त्यांथी भगुटीमां लावीने हृदयने विषे मूर्त्तिने उतारे.
 अने अंतरने विषे साक्षिरूप जे मूर्त्ति अने बहारनी मूर्त्ति ए वेयने एक करे पळे अंतःकर्षणी
 जे प्रकारे वृत्ति होय ते एक थड जाय छे. एम करतां जो आळस के निद्रा जेवुं जणाय तो
 वळी वे प्रकारे वृत्तिने करीने मूर्त्तिने बाह्यार लावे एवी रीते जोग ओत्र, त्वक, रसना, ने घ्राण, ते
 द्वारे पण जोग कळा सावे. अने तेमज मन, बुद्धि चित्त, ने अहंकार ते द्वारे पण भगवाननी
 मूर्त्तिने धारे, अने ईद्रियुं ने अंतःकर्षणी ए सर्वेने मांख्य विचारे करीने जुदां करीने एकला
 चैतन्यने विपेज भगवाननी मूर्त्तिने धारे, अने ते भगवाननी मूर्त्तिने अंतरमां के बहार धारी हो

पणे करीनेत्र समाधान करे पण विक्षेपने-विषे पण पोतानी जोग कळानो त्याग न करे. एवी
रितनी जोग कळाए जुक्त ए जोगी वर्ते छे॥ इति वचनामृतम् ॥४॥ २०४॥

ज श्री वरताल मध्ये श्री लक्ष्मी नारायणा मंदिराची उत्तरदिशे गोमतीजीने कांठे आंबांना
बुझनी हेठे वेढी उपर ठाल्लियाने विषे उत्तरादे मुखाविदे विराजमान होता ने अति सुंदर एवां
धेत वेच्छा धारण न्यां-हतां अने कंठने 'विषे' गुलाबना पुष्पना हार घालाक धारण कर्षी
हवा. अने अरण उपर मोटा वे गुलाबना पुष्पना गुच्छ धारण कर्षी होता अने पावने विषे
गुलाबना पुष्पना तोरा-विराजमान होता अने पोताना मुखाविदनी आगळ मुनी मंडळ समग्र
तथा देशदेशनाहरीभक्तनसिभाभराइनवेठीहती. पछे श्रीजीमहाराज बोल्याजे वांकडां वांकडांप्रभ
करोजे जेणे करीने सैनुं आळस उडि जाय एमकहीने पोते आथमर्णी कोरे उसी कुं करीने पडुवा भरथया
पछे मुक्तानंद स्वामी ए प्रभ पृच्छुं जे ॥ देवीहियायुषमयीममायादुरत्पयां ॥ मामेवयेप्रपद्यंते
मायामेतांतरंतिते ॥ ए श्लोकमां श्रीरुष्ण भगवाने एम कहुं जे जे पुरुष मुने पामे ते दुखेक-

રહે પણ ન તરાય એવી જે મારી ગુણમयीમાયા તેને તોરે છે, ત્યારે જેને ભગવાનની પ્રાપ્તિ થઈ છે તેને ભગવાનનું ભજન કરતા ધર્મકાંઈક અંતરમાં સંકલ્પ વિકલ્પનો વિદેષ થઈ આવે છે, તેને માયા વિના વિઙ્ગ કોણ કરું હશે એ પ્રશ્ન છે? પછે શ્રીજીમહારાજ પોઢયા હતા, તે બેઠા થઈને આતિ કરુણાએ બિન્ના કયા વોલતા હવા જે માયાના ત્રણ ગુણ છે, તેમાં તમોગુણનાં પાંચ ભુતને પંચમાત્રા છે અને રજો ગુણનાં દશ દ્વિત્યોને શુદ્ધિપ્રાણ છે અને સત્વગુણના મ ન ને દ્વિત્યો અંતઃકર્ણના દેવતા છે તે જેને બ્રહ્મ થઈ ગયા છે તે સર્વેમાં ત્રણગુણનાં કારણ રૂપ જે ભુત દ્વિત્યો અંતઃકરણ ને દેવતા તે સર્વે હતાં માટે એનો એમ ઉત્તર છે જે પરમેશ્વરને જ્યાં ધર્મ પળે કરીને પરમેશ્વર જાણ્યા જે એ ભગવાનના સ્વરૂપને વિશે કોઈ પ્રકારે માદક ભાવ નથી અને ભગવાન તો માયાને માયાનું કાર્ય જે ત્રણ ગુણ તેથી પડે, ધર્મો જેને ભગવાનનો દૃઢ નિશ્ચય થયો તે ભગવાનની માયાને તરી ચુક્યો છે અને પોતામાંતો માયાના ગુણનું કાર્ય જે ભુત દ્વિત્યો અંતઃકરણ ને દેવતા તે પોતપોતાની ક્રિયાને વિશે પ્રવર્તે છે તોપણ એમાયાને તરતો કહેવાય કેમજે એ માયાનું કારણ પાતને વિશેતો હોય પણ પોતાને ભજન કરવા લોગ એવા જે પ્રગટ પ્રમાણ શ્રીવામદેવભગવાન તેનેતો એ માયાના ગુણથી પર સમજે છે માટે એને પણ મયા

થી પરજ નાણેં ઝંને ત્રહ્માદિક દેવને વાંચાણ, પરાશર, વિશ્વામિત્રાદિક ક્રષિ એ સર્વેમાં ગુણ
નો પ્રવેશ જ્ઞાણો છે તે શાસ્ત્રમાં પણ લખ્યું છે, મીટિ તે શું મુક્ત ન કહેવાય ને માયાને તરચા
ન કહેવાય? સર્વે મુક્ત છે, તે સર્વે માયાને તરચા છે. ઝંને એમ જો ઉત્તર ન કરીએ તો એ પ્રશ્ન
નું સમઘાત થાય તરીકે એનું ઉત્તર છે. પછે નિસાંનંદ સ્વામીયે પુછ્યું કે હે મહારાજ ભગવાનને
આશરે જાવું તે આશરનું શું રૂપ છે? પછે શ્રીજીમહારાજે બોલ્યા કે ભગવાને ગીતામાં કહ્યું છે કે
સર્વધર્મીનું પરિત્યગ મોક્ષે શરણવ્રજ ॥ અહં ત્વાં સંવપાપ્ય મોક્ષો મોક્ષીધર્મા મીમાસુત્વ ॥ એ શ્લોકમાં એમ
કહ્યું છે કે વિના સર્વ ધર્મનો પરિત્યાગ કરીને મારે એકને જ શરણે ધ્યાન્ય તો 'હું' તુને સર્વે
પાપ પકી મુકાવિશ, 'તું' શોક માં કર. ઝંને એવો કે ભગવાનનો દુઃખ ધ્યાન્ય તે બેને હોય
તેને મહા પ્રભુ બેનું દુઃખ આવી પડે તો પણ તે દુઃખ ધૂકી રક્ષાનો કરનારો ભગ-
વાન વિના વિજાને ન જાણે. ઝંને કે ને પેતાને સુખ બોદતું હોય તે પણ ભગવાન યકીજ રૂચ્છે
છે. પણ પ્રભુ વિના વિજાને સુખ લાયક ન જાણે ને પ્રભુની જેમ મરજી હોય તે પ્રમાણે જ વર્તે એ-
વો કે હોય તે પ્રભુનો શરણાંગતી નાંવે કહેવાય, ને તેનું ભગવાનનો અનન્ય ભક્ત કહેવાય, પછે
નાંને મળે પુછ્યું કે નેને પરિપૂર્ણ ભગવાનનો આશરો ન હોય ને મોલ્યામાં તો નકી' હરીભક્ત

होय 'ने तेना जेवुंन निश्चयनुं बळ देखाडतो होय ते' शी 'रीते' करीने 'कल्याणमां' आवे? पळे श्रीजी महाराज बोल्या जे भगवानना भक्तनो 'सरस, 'नरस निश्चे' होय ते तो मेळा रंछा थकी अने मेळो व्यवहार कया थकी जेवो होय तेवो कळाइ 'आवे छे. पळे जेने थोडो निश्चे होय ते कचवाइने सस्संगना भिडा मांधी माग दैने एकांत पकडीने जेवुं धाय तेवुं भजन करे पण हरी भक्तनी भिसणमां रहेवाय नहि, माटे भगवाननो आशरो उत्तम मध्यम ने कनीष्ट ए त्रण प्रकारनछे. अने तेणे करीने भक्त पण त्रण प्रकारनछे. पळे वळी नित्यान-द स्वामीये प्रश्न पुछ्युं ने, 'र' कसर मडीने कनीष्ट होय ते आ जन्मने विषेज उत्तम भक्त थाय के न थाय? पळे श्रीजिमहाराज बोल्या जे जे भगवाननी मानसी पुजा करे तेमज जे उत्तम हरीभक्त होय तेनी पण भगवाननी प्रसादिये करीने भगवान भेळी मानसी पुजा करे, अने जेम भगवानने अर्थे याळ करे तेम उत्तम जे भगवानना भक्त तेने अर्थे पण याळ करीने तेने जमाडे अने जेम भगवानने अर्थे पांच रूपयानुं खरच करे तेमज ते मोटा संतने अर्थे पण खरचकरे एवी रीते भगवान ने उत्तम लक्षण वाळांजे संत तेनी अती प्रेमे करीने सरखी शी वा करे तो ते कनिष्ट भक्त होय ने ते वेजन्मे तथा चार जन्मे के सो जन्मे के

रीने उत्तम भक्त नेवी यानारो हाय ते आर्ने आ जन्मै करीने उत्तम भक्त थाय छे एवु भगवान ने ते भगवानना भक्त तेनी सरखी ओवा कर्योनुं फळछे ॥ इतिवचनामृतम् ॥ ५ ॥ २०५

संवत् १८८४ ना मागसर वदि ११ एकादशीने दिवस स्वामी श्रीसहजानंदजी महाराज श्री वरताव्य मध्ये श्री लक्ष्मीनारायणना मंदिर आगळ मंच उपर विराजमान होता. ने सर्व श्रेयत वस्त्र धारण कर्यो हतां ने कंडने विषे पुष्पनाहार धारण कर्यो हता ने पाव ने विषे तोरा लटकता हता. ने पोताना मुखार्चिदनी आगळ मुनी तथा देश देशा हरिभयत तनी सभा भराइने वेळी हंती. पळे चिममरावजीए प्रश्न पळयुं ने हे महाराज निव ब्यारे प्रथम प्रलयकाळे कोरण शरीरे जुक्त यका मायाने विषे लिन हता पळे सृष्टि समयने विषे ए जीवुने शुद्ध सुक्ष्म देहनी पाप्मि पै तथा देव, मनुष्य, पशु, पक्षि, आदिक रूप नेविचित्र पणुं थ युं ते कर्म करीने थुं अथवा भगवाननी इच्छाए करीने थुं अने जो कर्म करीने थुं एम क हीए तो जैन मतनी सत्यता थाय अने जो भगवाननी इच्छाये करीने थुं एम कहीए तो भगवानने विषे विशाम पणुं ने निर्दय पणुं आवे मटे नेवी रीते होय तेवी रीते कृपा करीने कहीए? पळे श्रीजी महाराज दोल्या ने - 'ए प्रश्न - तमने - पुछतां - आवडयुं - नहि,

કેમ જે કારણ શરીર છે તેને વિષે સ્યુલ, 'સુદમ એ જે' બે દેહ, તે વિજ વૃક્ષ ન્યાયે કરોને ર
 હ્યાં છે, માટે એને કારણ શરીર કહે છે, અને તે ને કારણ શરીર છે, તે અવિદ્યાત્મક છે,
 ને અનાદી છે, ને સંચીત કર્મો બુક્ત છે, અને જેમ વિજને, ને ફોતરાને નિલ્ય સંબંધ છે, ને
 મુમીને ને ગંધને જેમ નિલ્ય સંબંધ છે તેમ વિજને ને કારણ-શરીરને નિલ્ય સંબંધ છે, અને જેમ
 પૃથ્વીને વિષે વિજ રહ્યાં છે, તે 'વર્ષા' કાઢે બઢના જોગને પામીને ઊર્ગા નિસરે છે, તેમ માયને
 વિષે કારણ શરીરે બુક્ત થકા રહ્યા એવા ને નિવ, તે ઉત્પત્તિકાઢિને વિષે ફલ પ્રદાતા એવા જે
 પરમેશ્વર તેની દૃષ્ટિને પામીને પોતાપોતાના કર્મ અનુસારે નાના પ્રકારના દેહને પામે છે. અને ના
 સ્તિક એવાને જૈન છે તે તો કેવલ કર્મને જ કંતારાં કહે છે, પણ પરમેશ્વરને કર્મ ફલદાતા નથી
 કહેતા તે નાસ્તિકનો મત સ્વોદો છે, માટે એકલું કાઢનું જ વઢ કોઈ કહે, તે પણ પ્રમાણ નહિ,
 ને એકલું કર્મનું વઢ કોઈ કહે, તે પણ પ્રમાણ નહિ, ને એકલું પરમેશ્વરની ઇચ્છાનું વઢ
 કોઈ કહે તે પણ પ્રમાણ નહિ. એટલે ને સર્મે જનું પ્રધાનપણ હોય તે સર્મે શાસ્ત્રમાં તેનું જ પ્રધાન
 પણ કહ્યું હોય પણ સર્વ ઠેકાણે એનું એ લેવું નહિ. કેમ જે બ્યારે પ્રયમ આ વિશ્વ રચ્યું ત્યારે
 પ્રથમના જે સતયુગ તેને વિષે સર્વે મનુષ્યના સંકલ્પ સદ્ય થાતા અને સર્વે બ્રાહ્મણ જ હતા. અને

मनमां संकल्प माने करीने पुत्रनी उत्पत्ति पाती अने सौने घेर कल्प वृक्ष हतां अने नेटलः नृप्य हतां ते सर्वे परमैश्वर्यनुं भजना करतां अने ब्यारे त्रेतायुग आर्यो, सारे मनुष्यना संव सत्य रक्षा नही. ब्यारे कल्प वृक्ष हेठे जाय सारे सत्य संकल्प थाय अने स्त्रीनो स्पर्श सारे पुत्रनो उत्पत्ति पाय, अने ब्यारे द्वापर युग आर्यो तारे स्त्रीनो अंग संय करे तारे त्रनी उत्पत्ति पाय. एवी रीते जे सतयुगने त्रेतायुगनी रीत ते सर्वे सतयुग त्रेतायुगमां न ह. एतो प्रथम सत्ययुगने प्रथम त्रेतायुग हता तेमां हती. एवी रीते ब्यारे शूभ काळ बळवान प्रवर्त्ते सारे जीवना अशूभ कर्मना सामर्थ्यने न्युने करी नांखेछे. अने ब्यारे अतिशो दुर्भक्ष आवे सारे सर्वे प्रज्ञाने दुख आवे अप्रवाभारे लडाइ थाय तारे लक्षावधी माणस एक ले मरइ जायछे सारे शुं वधायनुं एक भेळे शूभा कर्म खुटी गयुं. एतो अशूभ काळनीज तिशी सामर्थ्योछे तेषे जीवना शूभा कर्मना बळने हठावी दिधुं माटे ब्यारे बळवान काळनो प्रवर्त्ते सारे कर्मनो मेळरहे नही. कर्ममां सुखलखुं होय ते दुखयइ जाय ने कर्ममां निविबुल होय ते काळे करीने मरीजाय, एवी रीते ब्यारे बळवान काळनो वेग होय सारे काळे रीनेज सर्व थाय छे, एम शान्तिमां लखुं होय अने ब्यारे घणाक मनुष्य भगवानना एक

ભક્ત થાય છે, સારે કલ્પયુગને વિષે પણ સત્યુગ થાય છે. એ ઠેકાણે એકાંતિક ભક્તનાં જ
 ભગવાનની ભક્તિ સંગ્રહિ ગૂઢ કર્મ તેનું જ બોર શાસ્ત્રમાં કહ્યું હોય પણ કાઢનું બોર કહ્યું ન
 હોય તે વર્તીને જાણ્યા વિના નાસ્તિક મતવાળા છે, તે કેવલ કર્મને જ સર્વે કર્તા કહે છે, પણ
 એમ નથી જાણતા કે એ તો ભગવાનના એકાંતિક જ ભક્ત તેના કર્મનું સામર્થ્ય કહ્યું છે, પણ
 વિમુખ નિવના કર્મનું સામર્થ્ય કહ્યું નથી. અને જ્યારે ભગવાનનો સંકલ્પ ધારીને પ્રગટ પાય છે જે
 આ દેહે કરીને તો પાત્ર કુપાત્ર જે જે જિવને મારી મૂર્તિનો જોગ થાય તે સર્વનું કલ્યાણ ક-
 રવું છે ત્યારે કાઢનું ને કર્મનું કાંઈ સામર્થ્ય રહે નહિ. સારે તો એકલું પરમેશ્વરનું સામર્થ્ય રહે
 છે, તે જ્યારે ભગવાને કૃત્તવત્તાર ધાર્યો ત્યારે મહાપાપણી જે પુત્રના તેણે ભગવાનને જેર પાંચું
 તેને શ્રી કૃષ્ણ ભગવાને પોતાનો માતા જે જસોદાગ્રી તે વરોવર ગતિ આપી. અને વિજા પણ
 મહાપાપી દહત હતા તે ભગવાનને મારવા આવ્યા હતા, તેને પણ શ્રી કૃષ્ણ ભગવાન પર્મપદ આ
 પતા હવા ને વિજા પણ જે જે ભાવે કરીને શ્રી કૃષ્ણ ભગવાનના સંબંધને પામ્યા તે સર્વનું કલ્યા
 ણ કર્યું. એમટે એ ઠેકાણે તો પરમેશ્વરનું વલ્લ અતિશય કહ્યું છે પણ કાઢનું કે કર્મનું કાંઈ સા
 મર્થ્ય નથી. મટિ ને ઠેકાણે જેવું જેવું પ્રકરણ તે ઠેકાણે તેવું નાણું. ॥ ૬ ॥ ૨૦૬ ॥

मध्ये श्री लक्ष्मीनारायणना मंदिरांनी आगळ मंच उपर विराजमान हता ने सर्व श्रुत वस्त्र
 धारण करी हतां ने पोताना मुखार्चिदनी आगळ परमहंस तथा देशदेशना हरीभक्ती सभा
 भराईने वेळी होती. ने हरभक्त परस्पर भगवद् वातां करता हता तेमां एवो प्रसंग निसर्गो जे
 दैवी ने आसुरी ए वे प्रकारना निव छे तेमां दैवी निव होय ते तो भगवानना भक्तज्ञ थाय ने
 आसुरी होय ते तो भगवानथो विमुखल रहे त्यारे चिमनरावजोए श्रीजी महाराजने प्रश्न पु
 छुं ने हे महाराज आसुरी निव होय ते कोइ प्रकारे दैवी थाय के न थाय? पळे श्रीजी म
 हाराज बोल्या न आसुरी निवतो दैवी न थाय, एनुं तो विज्ञज्ञ आसुर छे. अने जो कोइ क
 रीते करीने आसुरी निव सत्संगमां आवी पड्यो तो पण असुरभावतोळ्ळेनिहि पळे सत्संगमां
 रह्यो पकोज ब्यारे शरीराने मुके त्यारे ब्रह्मने विषे लिनयाय ने वळीपाछोनिकळे एम अनंतवार
 ब्रह्ममांलिनथायने पाछोनि सरें त्यारे एने असुरभाव जे तेनाश पामे पण ए विनातो असुरभावनाश पामेनिहि,
 पळे श्रीभाराम शास्त्रीये पुछुं ने हे महाराज भगवाननुं अनवयपणुं केमळे, ने व्यतिरेकपणुं केमळे?
 पळे श्रीजी महाराज बोल्याय ने अन्व व्यतिरेकनी वाचां तो एम छे ने भगवान अर्थीक मायाने

વિષે અન્ય ધયા છે ને અધીક પેતાના ધર્મને વિષે વ્યતિરેક રહ્યા છે એમ નથી. - એતો ભગ-
વાનનું સ્વરૂપ જ એવું છે જો માયામાં અન્ય ધર્મા પળ વ્યતિરેક છે પણ ભગવાનને
એમ વિનંત નથી જો રત્ને હું માયામાં જાઉં અશુદ્ધ થઈ જાઉં. ભગવાન તો પ્રાચીન વિષે
આવ્યા ત્યારે માયા પણ અક્ષર ધર્મ રૂપ થઈ જાય છે અને ચોવિંશ તત્ત્વને વિષે આવે તો ચો-
વિંશો તત્ત્વ પણ બ્રહ્મરૂપ થઈ જાય છે તે શ્રીમદ્ભગવતમાં કહ્યું છે ને. ॥ ધર્માસ્ત્વેનસદાનિરસ્ત
કુહંકસત્યંપરધીમહિ ॥ ૬ ॥ આદિક અનંત વચને કરીને ભગવાનના સ્વરૂપનું પ્રતિપાદન કર્યું છે. અને
જેમ-વૃક્ષનું વિન હોય તેમાં પણ આકાશ છે, પછે એ વિનમાંથી વૃક્ષ થયું, ત્યારે તે વૃક્ષનાં ફાલ
પાનડાં, ફુલ, એ સર્વને વિષે આકાશ અન્ય ધર્મો પણ બ્યારે વૃક્ષને કોષે ત્યારે વૃક્ષ કપાય તે
મેઢો આકાશ કપાય નહિ. અને વૃક્ષને વાલે ત્યારે આકાશ વહે નહિ તેમ ભગવાન પણ માયા
ને માયાનું કારણ તેને વિષે અન્ય ધર્મા થકા પણ આકાશની પેઠે વ્યતિરેક જ છે એ ભગવા-
નના સ્વરૂપનું અન્ય વ્યતિરેક પૂર્ણ છે. ॥ ૭ ॥ ૨૦ ॥

- સંવત ૧૮૮૪ ના પોંસ સુદિ ૪ ચોથને દિવસ સ્વામી શ્રી સહજાનંદજીમાહારાજશ્રી
વડતાલ મધ્યે શ્રી લક્ષ્મી નારાયણના મંદિરની આગલ મંચ ઉપર વિરાજમાન હતા. સર્વે શ્રેયત

एनि भगवान् तेना मध्ये रहे छे, एम वर्त्ततां धृक् पृथ्वी तत्त्व प्रधान एवी जे पीळी वृत्ति ते ब्यारे जल मध प्रधान थाय स्यारे श्वेत जणाय ने ब्यारे अग्नि तत्त्व प्रधान न थाय स्यारे रक्त जणाय, ने ब्यारे वायु तत्त्व प्रधान थाय स्यारे नीली जणाय, ने ब्यारे आकाशतत्त्व प्रधान थाय दयाम जणाय. पछे पंच भुतनु प्रधानपणु मटीने वृत्ति निर्गुण थाय, स्यारे अनिशो प्रकाशो बुक्त जणाय छे ने भगवानंभा स्वरूपने आकारे थाय छे, माटे एवी मिति जे भगवाननास्वरूपमां वृत्ति राखतो होय, तेने अनिशो पवित्रपण रहेवुं होम देवने पुजवाने तत्पर थाय, ते देव सरखो पवित्र भइने जो देवनी पुजा करे स्यारे तेनीज पुजाने देव अंगीकार करे छे, तेम परमेश्वरने विषे वृत्ति राखतो होय तेने पण सांख्य ज्ञान्मनी रीतीए करीने सुल, सुदम, ने कारण ए त्रण देहयो पोतानु स्वरूप न्यास ज्ञानीने केवल आत्मरूप थइने परमेश्वरना स्वरूपने विषे वृत्ति राखनी. पछे एम वृत्ति राखतां राखतां ब्यारे ए वृत्ति भगवानना स्वरूपमां लिन थइजाय एज ध्यान करनारा योगनि निद्रा कहि छे; पण मुमुक्षुमां लिन थावुं एवी ए योगीने निद्रा होय नहि. ॥ इति वचनामृतम् ॥ ८ ॥ २०८ ॥

संतत १८८४ ना पौस सुदि ८ अष्टमीने दिवस स्वामी श्री सहजानंदजी महाराज

श्री वरताल मध्ये श्री लक्ष्मी नारायणना मंदिरानी आमळ मंच उपर गादी तक्रिया विछावी
 विराजमाने होता. अने श्वेत वस्त्र धारण कर्या हतांअने पोताना मुखोविंदनी आगळमुनी
 तथा देशदेशना हरभक्तनी सभामराइनै बैठो हतो. पळे श्रीजीमहाराजे मुनी मंडळ समस्त
 प्रत्ये प्रश्न पछुर्नु जे; राजसी, तामसी, ते सात्विकी, ए अणे प्रकारनु जे मार्यो क सुख ते जे
 मंत्रणे अवस्थाने विपे जणाय छे. तेम निर्गुण एवु जे भगवान संबंधी सुख ते कंम
 जणाय छे. पळे ए प्रश्नो उत्तर मुनी मंडळ समस्त मळीने करवा मांडयो
 पण एनु समाधान थपु नहि. पळे श्रीजी महाराज बोल्या जे पृथ्वी-आदिक चार भूत विनाने
 ए कलोज आकाश हाय, अर्न जेटला आकाशने विपे तारा छे; ते टला चंद्रमा हाय ने तेनो
 जेवो प्रकाश थाय तेवो चिदाकाशनो प्रकाश छे. अने ते चिदाकाशनै मध्ये सदाय भगवान
 नो मूर्ति विराजमाने छे ते मूर्तिने विपे व्यारे समाधी थाय सारे क्षण मात्र भगवाना स्वरूप
 मां स्थिति थंड होय ते भजनना करनाराने एम जणाय जे हजार वर्ष परजत मे समाधीने
 विपे सुख भोगवुं, एवीरीते भगवाना स्वरूप संबंधी जे निर्गुण सुख ते जणाय छे. अने जे
 मांडा सुख छे ते बहुकाळ भोगवुं होय तो पण अने क्षण जे बुजणाय छे. माटे भगवानना स्वरूप संबंधी

एने भगवान तेना मध्ये रहे छे, एम वर्ततां युकां पथी तत्व प्रधान एवी जे पीळी वृत्ति ते
 ब्यारे जल तत्व प्रधान थाय त्यारे श्वेत जलपय ने ब्यारे ऋग्नि तत्व प्रधान न थाय त्यारे रक
 जलपय, ने ब्यारे वायु तत्व प्रधान थाय त्यारे निळी जलपय, ने ब्यारे आकाशतत्व प्रधान थाय
 दयाम जलपय. पछे पंच भुतनु प्रधानपणु मटीने वृत्ति निर्गुण थाय, त्यारे अतिशे प्रकाशे जुक्त
 जलपय छे ने भगवानना स्वरूपने आकारे थाय छे, माटे एवी रीते जे भगवानना स्वरूपमां वृत्ति
 राखतो होय, तेने अतिशे पवित्रपण रेहेवुं होम हेमने पुत्रवाने तद्वर थाय, ते देव सरस्वो प
 वित्र भइने जो देवनी पुजा करे त्यारे तेनीज पुजाने देव अंगीकार करे छे, तेम परमेश्वरने
 विषे वृत्ति राखतो होय तेने पण सांख्य शान्धनी रीतीए करीने स्थुल, सुक्ष्म, ने कारण ए
 त्रण देहधी पोतनुं स्वरूप ब्यास ज्ञाणीने केवल आत्मारूप धइने परमेश्वरना स्वरूपने विषे वृ-
 त्ति राखवी. पछे एम वृत्ति राखतां राखतां ब्यारे ए वृत्ति भगवानना स्वरूपमां लिन थइजाय
 एज ध्यान करनारा योगीने निद्रा कहि छे; पण मुपुषिमां लिन थावुं एवी ए योगीने निद्रा
 होय नहि. ॥ इति वचनामृतम् ॥ ८॥ २०८॥

संवत् १८८४ ना पोस सुदि ८ आश्वीने दिवस स्वामी श्री सहजानंदजी महाराज

श्री वरताल मध्ये श्री लक्ष्मी नारायणा मंदिरांनी आभळ मंच उपर गादी तर्किया बिछावी
 विराजमाने होती. अने श्वेत वस्त्र धारण कर्या हतांअने पोताना मुखोविंदनी आगळमुनी
 तथा देशदेशांना हरिभक्तनी सभाभराईने बैठो हतो. पळेथ्रीजीमहागजे मुनी मंडळ समस्त
 प्रत्ये प्रश्न पछुर्नु जे; राजसी, तामसी, ते सात्विकी, ए अणे प्रकारनु जे मार्याक सुख ते जे
 म. त्रणे अर्थस्थाने विपे जणाय छे. तेम निर्गुण एनु जे भगवान संबंधी सुख ते केम
 जणाय छे. पळे. ए प्रश्नो उत्तर मुनी मंडळ समस्त मळीने करवा मांडयो
 पण एनु समाधान थंयु नहि. पळे श्रीजी महाराज बोल्या जे पृथ्वी-आदिक चार भूत विनाने
 एरुल्लेज आकाश होय, अने नेटला आकाशने विपे तारा छे; तेडला चंद्रमा होय ने तेनो
 जेवो प्रकाश थाय तेवो चिदाकाशनो प्रकाश छे. अने ते चिदाकाशन मध्ये सदाय भगवान
 नी मूर्ति विराजमान छे ते मूर्तिने विवे व्यारे समाधी थाय सारे क्षण मात्र भगवाना स्वरूप
 मां स्थिति थंड होय ते भजनना करनाराने एम जणाय जे हजार वर्ष परजत मे संमार्धाने
 विपे सुख भोगव्यु, एवीरिते भगवाना स्वरूप संबंधी जे निर्गुण सुख ते जणाय छे; अने जे
 मांडरु सुख छे ते बहुकाळभोगव्युहोयतोपण अनेक्षण जे बुजणायछे माटेभगवानना स्वरूपसंबंधी

નેનિર્ગુણસુખછે તે અલંબ અધિના શી છે, ને જે માફક સુખ છે તેના શ્રવંત છે. ॥ इतिवचनामृतम् ॥ ६॥

સંવત ૧૮૮૬ના પોસ સુદ ૧૨, એકાદશીને દિવસ સ્વામી શ્રી સહજાનંદજી મહારાજ શ્રી વરતાલ મધ્યે શ્રી લક્ષ્મીનારાયણના દરવારમાં લિલકાના વૃક્ષ હેઠે પાટ ઉપર ગાદી તકિયા નંસ્વાવીને વિરાજમાન હતા અને જંગને વિષે સર્વે શ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યા હતાં, અને પોતાના મુર્ખાવિદની આગલ મુની તથા દેશ દેશના હરિભક્તની સમામરાઈને વેઠી હતી. તે સમયમાં ગામ માદરણના કોદ્દક પાટિદાર આઝ્યા તેણે શ્રીજી મહારાજ પ્રત્યે પ્રથમ પુછ્યું, જે હે મહારાજ જિવનું કશ્મણ કેમ થાય? પછે શ્રીજી મહારાજે કહ્યું, જે આ પૃથ્વી ને વિષે રાજા, રૂપ ને સાધુરૂપ એ બે પ્રકારે ભગવાનના અવતાર થાય છે, તેમાં રાજા રૂપ બ્યારે પૃથ્વી ઉપર પ્રગટ થાય ત્યારે તો તે ઓગણચાઢીશ લક્ષણે જુલક અને બ્યારે સાધુરૂપે પૃથ્વી ઉપર પ્રગટ થાય ત્યારે તો ત્રિશ પ્રકારે લક્ષણે જુલક હોય અને જે રાજારૂપે ભગવાન હોય તે તો ચોમઠ પ્રકારની કબ્બાથે જુલક હોય, તથા સામ, દામ, મેદ, દંડ એ ચાર પ્રકારના જે ઉપાય તેણે જુલક હોય તથા જંગાર આદિક જે નવ રસ તેણે જુલક હોય, અને તે ભગવાન બ્યાસે સાધુરૂપે હોય ત્યારે તેમાં તે લક્ષણ હોય નહિ, અને જે રાજારૂપે ભગવાન હોય તેને જો આપ-

કાલ આઘ્યો હોય તો ગૃય્યા કરીને' પણ જિવે, અને ચોર હોય તેને ગર્દનપણ મારે, અને
 ઘરમાં છિયું પણ રાखे, અને સાધુરૂપે ભગવાન હોય તે તો અતિશો અહિંસાપર વર્તે, તેનિહાતુણ
 ને પણ તોડે નહિ, અને કાણની તથા ચિત્રામણની મ્હોનો પણ સ્પર્શ કરે નહિ, - માટે સાધુરૂપે
 ભગવાનની મૂર્તિ ને રાજારૂપ જે ભગવાનની મૂર્તિ એ એની રીતો- એક હોય નહિ. અને
 શ્રીમદ્ભાગવત - ૧૧.૫૫ સ્કંધને વિષે ધર્મના સંવાદે કરીને 'રાજારૂપે જે શ્રી કૃષ્ણાદિક ભગવાન
 ના અવતાર તેનાં ઓગણચાઝીસ લક્ષણ. કહ્યાં છે અને એકાદશ સ્કંધને વિષે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન
 ને ઉદ્ભવના સંવાદે કરીને સાધુ રૂપ જે તતત્રેય કર્ણીલ આદિક ભગવાનના અવતાર તેનાં કી
 રા લક્ષણ કહ્યાં છે. માટે જેને પોતાનું કલ્યાણ ઇછું તેને તેને લક્ષણે કરીને તે ભગવાનને ઓલ
 સ્વીને તે ભગવાનને શરણ થાવું અને તેનો દહ વિવાસ રાખવો ને તેની આજ્ઞામાં રહીને તેની મ
 ક્તિ કરવી એવ કલ્યાણનો ઉપાય છે અને ભગવાન ડ્યારે પૃથ્વીને વિષે પ્રત્યક્ષ ન હોય ત્યારે તે
 ભગવાનના મહેલા જે સાધુ તેનો આશ્રય કરવો તો તે યક્ષી પણ જીવનું કલ્યાણ થાય છે અને
 ડ્યારે એવા સાધુ પણ ન હોય ત્યારે ભગવાનની પ્રતિમાને વિષે દહ પ્રતિતિ રાખવી ને સ્વધર્મમાં
 રહીને ભક્તિ કરવી તે યક્ષી પણ જીવનું કલ્યાણ થાય છે. 'इति वचनामृतम् ॥ ૨૦ ॥ ૨૧૦

संवत् १८८४ना पोस सुदी १५पुनमने दिवस स्वामी श्रीसहजानंदजी महाराज श्री

वरताल्य मध्ये श्रीलक्ष्मीनारायणना दरवारमां लिबडाना वृक्ष हेठे पाट उपर मादी तर्किया
 मंखाविने विराजमान हतां अने सर्वे श्वेत वस्त्र धारणा कर्यां हतां ने कंठने विषे श्वेत पुष्पा हा
 र पर्यां हता ने कर्णानी उपर पुष्पना गुच्छ खोदया हता ने पाधने विषे पुष्पाना तोरा लटकता
 हता ने पोताना मुखार्चिदनी आगळ मुनी मंडळ समस्त तथा देश देशना हरां भक्तनी सभा
 भराइने बंठी हती. पळे श्रीजी महाराज बोल्यजे आमारेतो एको स्वभाव छे जे एकतो भगवा
 नने बीजा भगवानना भेक १ ने बीजा ब्राह्मण, ने चौथो कोइक गरांच मनुष्य, ए चारथितो
 अमे अतिशचीहोएछीए जे रत्ने एमनो द्रोह थइ जाय नहि, ने एवातो बीजा कोइयो अमे बी
 ता नथी, केमजे ए चार बिना बीजानो कोइक द्रोह करे तोतेना देहेनो नाश घाय पण जीव
 नाश पामे नहि, अने ए चारमांथी एहेनो जो द्रोह करे तो तेनो जीव पण नाश पामो जाय-
 छे. ए वातने सांभळोने मुक्तांद स्वामीए प्रभ पुछ्छु जे हे महाराज जीवतो अविनाशि कर
 ह्यो छे तेनो नाश ते केम जाणवो? पळे श्रीजी महाराज बोल्या जे पवंतनुं के विजुं एवं
 ज जे कोइक बड देह आवे तेमां कोइ काळे जिवनुं कल्याण थाय नहि: एटले एना

જિવનો નાશ થઈ ગયો એમ જાણવું. માટે જેને પોતાનું કન્યાણ દુષ્ટત્વ તેને તે ચારમાંથી કોઈ
 નો દ્રોહ ન કરવો. અને વહી ભગવાન કે ભગવાના ભક્ત તે આગળ કોઈ પ્રકારે માન
 રાખવું નહિ. કેમ કે માન છે તે તો ક્રોધ, મત્સર, દુર્પા ને દ્રોહ એનો આધાર છે. અને માની
 હોય તેની ભક્તિ પણ અમુર્તી કેહેવાય, અને ભગવાનના ભક્તને જો ચિવરાવતો હોય ને તે પ્રભુનો
 ભક્ત હોય તો પણ તેને અસુર જાણવો. અને ભગવાનના ભક્તને જો બ્રાહ્મણને ને ગરિબનો ને
 ભગવાનના ભક્તનો લોહક દ્રોહ કરે તે તો અમરે દિઠોજ ગમે નહિ, અને આ લોકમાં ને પર
 લોકમાં તેને ને અમારે સૌને સોનન રહેનારી નથી. એટલી વાર્તા કરીને પછે શ્રીજી મહારાજે એ પદ
 ગવરાવ્યાં છે ॥ મારા હરજીગું હેત ન દિસેરે તેને ઘેર સિદ્ધ જાયે ॥ એક તો એ અને વિજું જે
 ॥ મારા વાલજીગું વાલ્ય દિસેરે તેનો સગ કેમ તજો એ ॥ અને પછે એ એ પદ શિલ્પ્યાની સ-
 રસંગી માત્રને આજ્ઞા કરીને એમ કહું જે એ ત્રે પદમાં વાર્તા છે તેને નિત્ય ગાડને સંભારી રાખ
 વી. એમ કહીને શ્રીજી મહારાજ શ્રી લક્ષ્મીનારાયણના મંદિર આગળ એક મંચ હતો, તે ઉપર
 આવીને વિરાજમાન થયા. પછે ગોળાઠાનંદ સ્વામીએ પુછ્યું જે આ સંસારને વિષે જે પંડિત છે તે
 શાસ્ત્ર પુરાણ સર્વે વાંચે છે પણ તેને ભગવાનનો ને સંતનો જેમ છે તેમ મહિમા કેમ સમજાતો

नथी. पळे श्रीजी महाराज बोल्या जे शास्त्र, पुराण वांचे छे तो स्वरा पण एने भगवान्नो ज्या शरीर नथी, माटे काम, क्रोध, लोभ, इर्ष्या, मत्सर तेणे एना जीवनेहस्वीनांखोछे. अने कामादिक जे शत्रू ते एने कोइ काळे माथु उपाडवा देता नथी. पळे ते पंडित पोतानी पठेज भगवाने भगवानना संतने समजे जे जेम आमारा, कामादिक शत्रू कोइ काळे निवृत्ति पामता नथी तेम एना पण कामादिक शत्रूनी वृत्ति नाहि पामता होय एम भगवानेने भगवानना संतने विपे दोप समजे माटे शास्त्र पुराण वांचे पण एने भगवान के भगवानना संतनु जेम छे तेम जथा रथ महात्म समजातुं नथी. पळे श्रीजी महाराजे दिनानाथ भट तथा मुनी मंडळ समस्त प्रत्ये प्रश्न पळुं जे ब्रह्म स्वरूप पणएवा जे सत पुरुष ते तो त्रण शरीर ने त्रण अवस्था ते थकी परवर्त्ता होय, अने चाउद दुंदियोनी क्रिया ते पोताने विपे एक मानता न होय तेने अज्ञान जिव छे ते आळखो शक नाहि. अने ज्याने एने मोटा पुरुषना सरखी स्थीति थय त्यारे ए मोटा पुरुष जेम वत छे, ते सत्य मनाय अने ज्यां सुधी सत पुरुषनो महिमा एनेजजणाय त्यां सुधी ब्रह्मरूपने विपे सिधी पण न थाय, अने आत्माने विपे स्थिति थया विनासतपुरुषनो महिमा पण नज्ञणाय ताटे परम्परा विगोष आळ्यो ते विगोष टळे ते उपाय कहे? पळे जे जेनी

नजर पुगी तेणे तेवो उत्तर कर्यो, पण ए-प्रथम सुमाधान थयुं नहि. पळे श्रीजी महाराज
बोल्या जे ह्यो अमे उत्तर करीए. एनो उत्तर तो एछे जे पृथीने विपे जे भगवानो अब्र
तार तेने मळेला जे संत ते संघाये ज्यारे एने अतिशो प्रति धाय सारि ए-सत पुरुषने विपे
एने। कीइ प्रकारे दोप भासे निहि अने जेने जे संघाये दड हेत होय तेने तेनो अब्रगुण कोइ
प्रकारे आवेज नहि, अने तेनां वचन पण सत्यमना ए-एवो रीते लोकिक मार्गमां पण रीती छे
अने कल्याणना मार्गमां पण रिती छे माटे सतपुरुषने विपे दड प्रिती एज आत्मदर्शननुं सा
धन छे अने सतपुरुषनो महिमा जाण्यारुं पण एज साधन छे. अने परमेश्वरनुं साक्षात् दर्श
न पवानुं पण एज साधन छे. इतिवचन मृतम् ॥ २१ ॥ २६१ ॥

संवत् १८८४ ना-पौसः सुदि. २ विज ने दिवस श्री सहजानंदजी महाराज श्री वरतल
मध्ये श्री लक्ष्मीनारायणना दरबारमां लिखडाना वृक्ष तळे पाट उपरगादी तुकीए जुक
दोलीयो हतो ते उपर विराजमान हवा अने श्वेत खिस पहेंयो हुतो ने मां हिली कोरे श्वेत
पछेडीए जुक्त गुलाबि दरगुनी शाल ओढी हती हती अने मुस्तक उपर श्व
त पाच बांधी हती अने कंठने विपे गुलाबना पुष्पनो हार पहेंयो हुतो ने पोताना मुखाविंदनी

आगळ मुनी मंडळ तथा देशा देशां हरिभक्तनीः सभा भगवद्ने वेष्टी हृती, अने तो समे श्री
 जी महाराजे अंतरे दृष्टी करीने बहुवार सुधी विराजमान थया हुता. पळे नेत्र कमळने उभा
 झीने सर्वे हरिभक्तनी सभा सारुः करुणा कटाक्षे करी जोडने श्रीजी महाराज जेल्या जे आन
 जतो सर्वेने निश्चेनी वात करवी छे ते सर्वे सावधान पईने सांभळो, जे अनंत कोटि सूर्य, चं
 द्रमाने अग्नि ते सरखु प्रकाशमान एकु जे अक्षरधाम तेने विषे श्री पुरुषोत्तम भगवान सदा
 दिव्य मूर्ति थका विराजमान छे अने तेजः भगवान जिवना कल्याणने अर्थ पृथ्वीने विंशे राम
 कृष्णादिक अवतारनु धारण करे छे, त्यारे ते भगवानना स्वरूपनो अने ससमागमे करीने दृढ
 निश्चे थाय छे तेनो जिव विजना चंद्रमानी पठे दिवसे दिवसे वृद्धिने पामतो जाय छे अने नेम
 चंद्रमाने विषे जेम जेम जेम जेम कळा आवती जाय तेम तेने चंद्रमा वृद्धिने पामतो जाय छे ते त्यारे
 पूर्णमासी आवे त्यारे संपूर्ण चंद्रमा थाय छे, ते भगवानने परिपूर्ण निश्चे थया मोरतो ए जिव अमावा
 स्याना चंद्रनी पठे कळाए रहित खदीत जेवो होय पळे जेम जेम परमेश्वरनो महिमाए सह
 त निश्चे पामे छे, जेम तेम वृद्धिने पामीने पूर्णमासीना चंद्र जेवो ए जीवात्मा थाय छे, पळे
 एने इंद्रियो के अंतःकरण निश्चे मांथी दगाववाने समर्थ नथी थतां, अने परमेश्वर गमे तेवां

चरित्र करै तो पण तेनो कोइ रीति भगवाने विषे दौष भासतौ नथो एवो जेने महिमाये स
 हित भगवानो निश्च होय ते भक्त निरभे थइ चुक्यो अने तेज भक्तेनो जो क्यारेक असत हे
 श अस्सते काळ अस्सतसंग ने असत शास्त्रादिकर्न जोगे करीने, अथवा देहाभिमाने करीने
 भगवाना चरीत्रने विषे संदेह थाय ने भगवानो अभाव आवि तो ए जीव पूर्णमासीना चंद्र
 जेवो हतो पण पाछो अमांवास्याना चंद्र जेवो थइ जाय छे, माटे पोतामां जे कांइकथोहीघणी
 खोटय होय ते ए जीवने जाजि नइतो नथी, पण परमेश्वरना चरीत्रमां कोइ रीते संदेह थाय
 अथवा परमेश्वरनो कोइ रीते अभाव आवि सारे ए जिव कल्याणना मार्गमांथी ततकाळ पही
 नाय छे, जेम वृक्षनां मूळ कपाणां सारे तो वृक्ष एनी मेळेन सुकाइ नाय, तेम जेने भगवा-
 नने विषे कोइ रीते दोषबुद्धि थइ, ए जिव कोइ रीते विमुख थया विना रहे नहि, अने जेने
 निश्चेनु अंग दुवळु होय ने ते सत्संगमां होय तोपण तेने एवा घाट थाय, जे शुं नाणीए मांस
 ते कल्याण थयो के नहि थाय, अने हुं ज्यारे मरीजा सारे देवता थइश, के राजा थइश के
 भुत थइश, जेने भगवाना स्वस्वपनो पूर्णपुर्ण निश्चे न होय तेने ए घाट थाय, अने जेने परी-
 पूर्ण निश्चे होय तेतो एम समज ने मुने तो भगवान मळ्या ते दिवसथी न मास कल्याण थइ

बुक्कुं छे, अने सारु दुशेन करयो के, मारी बार्त्ता, सांभळ्यो, ते जेवो पण, सर्वे पाप थकी
मुकाइने परमपदने पामयो. माटे एवी रिते भगवाननो महिमा सहित निश्चे, राखीने पोताने विवे
कृतार्थपणु मानवु ए वार्ता, सर्वे खुबडदार, थइने, राखयो. पछे, श्रीजीमहाराजे, कह्युं जे ॥
धन्य वृदावन वंसीवटनी छाया रे, ज्यो हरी, वेमंता ॥ एम माहात्मनु किर्त्तन गांवो, पछे, ते किर्त्तन
गायुं, पछे श्रीजीमहाराज, बोल्या जे एवी, रिते, अकृष्ण भगवाने पण, भागवतमां कह्युं छे, जे ॥
अहो अमर्दिशराम रार्चित पादां बुजते सुमनः फलार्हसम् ॥ नमं त्युपादाय शिखाभिदात्मनस्तमो पहस्ये
तस्मिन्मयतकृतम् ॥ एम परमेस्वरना योगने पामीने वृक्षनो जन्म होय ते पण, कृतार्थ थाय छे.
माटे जे वृक्ष तळे भगवान, बेटा होय ते वृक्षते पण परमपदनु अधिकारी ज्ञाणवु अने जेना, ह-
दामां एवो भगवानना महिमा सोतो दृढ निश्चे न होय तेने तो नपुंसका जेवो ज्ञाणवो, ते, एने व-
चने करीने कोइ, जिवनो, उद्धार थवानी, नहि, जेम राजा होयने नपुंसक होय जे तेनु. राज्य
जातु होय ने वंश जातो, होय पछे, ए थकी, तेनी, स्त्रीने, पुत्र थाय, नहि, अने सर्वे मलकमांथी
पोता, जेवा नपुंसकने ते डावीने, ते स्त्रीने संगे राखे तो पण ते स्त्रीने पुत्र थाय नहि, तेम जेने
भगवाननो महिमा, सहित निश्चे, नथी तो, तेने, मुखे, गिता भागवत जेला, सत, यंग, सांभळे, पण

તે ભગવાન બ્યારે રાજા રૂપે હોય સારે તો ઓગણવાળો સ લક્ષણે જુક્ત હોય, અને દતક પિલ જેવા સાધુ રૂપે હોય સારે તો તરિયા લક્ષણે જુક્ત હોય તે ભગવાનની મૂર્તિ દેખવામાં તો મનુષ્ય સરખીનું આવતો હોય પણ એ અવિશે અલોકિક મૂર્તિ છે, જેમ પૃથ્વીને વિષે સર્વે પથરા છે, તેમ સમકપાળ પણ પથરી છે. પણ સમકપાળમાં સહેજે એવો સમત્કાર રહ્યો છે જે જેમ સમકના પવત તેને સમીપે વાહાણે જાય સારે તેના સ્થિતિ સમકના પાણા પાસે તળાઈ જાય છે, તેમ ભગવાનની જે મૂર્તિ રાજા રૂપે છે, ને સાધુ રૂપે છે તે મૂર્તિનું બ્યારે જે જિન શ્રદ્ધા કરીને દર્શન કરે છે, તેના શંદ્રિયો ભગવાન સામા તળાઈ જાય છે સારે સમાધી ધાય છે જેમ શ્રીકૃષ્ણભગવાનનું દર્શન કરીને ગોકુલ વાણી સર્વે સમાધી યદ્દ હતા ને ભગવાનને તે સમયમાં પોતાનું ધામ દેખાડ્યું હતું તવી રીતે જૈને સમયમાં ભગવાનના શ્રવતાર હોય તે તે સમયમાં ભગવાનની મૂર્તિને વિશે એવો સમત્કાર જસર હોય તે જે શ્રદ્ધાએ જુક્ત ભગવાનનાં દર્શન કરે તેના શંદ્રિયું સર્વે ભગવાન સાંમાં તળાઈ જાય અને તત્કાલ સમાધી યાય શ્રીને કોઈક સમયમાં ભગવાનને ઘણા કાળ વિશે પોતાને સનમુખ કરવા હોય સારે તો શ્રમક્ત જીવ હોય અથવા પશુ હોય તેને પણ ભગવાનને જોઈને સમાધી પડે જાય છે તો ભગવાનના ભક્તને ધાય એ

માં શું આશ્ચર્ય છે? પછે મુત્કાનંદ સ્વામીયે પુછ્યું ને બ્રહ્મ છે તેતો સર્વત્ર વ્યાપક છે એમ સ
 વે કહે છે તે ને વ્યાપક હોય. તેને મૂર્તિમાન કેમ કહેવાય ને ને મૂર્તિમાન હોય તેને વ્યાપક
 કેમ કહેવાય? એ પ્રશ્ન છે પછે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા ને બ્રહ્મતો એક દેશો છે પણ સર્વ દેશો
 નેયી ને તે બ્રહ્મ તે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન છે તે એક દેશો થકા સર્વ દેશો છે. જેમ કોઈક પુરુષ
 સૂર્યની ઉપાસના કરી હોય પછે સૂર્ય તેને પોતાના સરસ્વીદાદિ આપે ત્યારે તે પુરુષ બ્યાંસુધી સ
 યંની દાદિ પોંચતો હોય ત્યાંસુધી દેવે અને વહી જેમ સિદ્ધ દશા વાહી પુરુષ હોય તે
 હજાર ને લાલું ગાઉ ઉપર કોઈક વાત કરતો હોય તેને લેમ પાસે વાર્તા કરે ને સાંભળે તે
 મ સાંભળે છે તેમજ લાલું ગાઉ ઉપર કોઈક વસ્તુ પાદિ હોય તેને મનુષ્યના જેવડા હાથ હાય
 તેણે કરીને પણ ઉપાદે તેમજ શ્રીકૃષ્ણભગવાન એક ઠેકાણે રહ્યા થકા પોતાની ઇચ્છાએ કરી
 ને બ્યાં દર્શન દેવાં હોય ત્યાં દર્શન આપે છે, અને એક સ્વયંકા અનંત સ્વે ભાસે છે અને
 સિદ્ધ હોય તેમાં પણ દુર શ્રવણ, દુર દર્શન સ્વે સ્વમલ્કાર હોય તો પરમેશ્વરમાં હોય તેમાં
 શું આશ્ચર્ય છે? અને ભગવાને મથમાં વાપ્યક કહા છે તે તો મૂર્તિમાન છે તેજ પોતાની સા
 મર્થોણ કરીને એક ઠેકાણે રહ્યા થકા સર્વને દર્શન આપે છે. એમ વ્યાપક કહા છે, પણ આ

કાશાની પેઠે અરુણ થકા વ્યાપક તથા ભગવાનનો સદા મુક્તિમાનજ છે; તે મુક્તિમાનભગ
 અક્ષરધર્મમાં રહ્યા થકા જીવનંતઃ કોઈ દેહાંડમાં આસે છે ॥ દત્તિવત્તનામૃતમુ ॥ ૫૫ ॥
 સંવત ૧૮૮૬ના પોસ વદિ નવમીને વિવસ સ્વામી શ્રી સુહજાનંદજી મહારાજ
 વરતાલ મધ્યે શ્રી લક્ષ્મીનારાયણના મંદીર આગલ ॥ વિરાજમાન હતા અને સર્વે શ્રુત
 ધારણ કર્યા હતા, અને પોતાનાં મુસ્વાવદની આગલ મુની તથા દેશ દેશના
 મક્કની સભા મરાઠાને ૭ બેઠી રહતી; પછે ૨૨ વડોદરાવાળા ૫ વાષે ૫ મોડીયા ૨૫ રામ
 શ્રીજી મહારાજને ૫ મ્મ ૨ પુછ્યું; જે હેમહારાજ જે કુળા ૭ બીવા જણાતો હોય; જે
 સમાધિ પદ જાયછે તે શું કારણ હશે? પછે શ્રીજીમહારાજે બોલ્યા ॥ જે ધર્મ શાસ્ત્રોને વિદ
 વર્ણીશ્રમના ધર્મ કહાયછે તે યકો જે બાહ્ય વર્તતો હોય તેને સર્વે લોક ૫ મ જાણે ॥ જે આ
 પાત્રમાણસ છે અને તે કુપાત્રને ભગવાન કે ભગવાનના સંત તેનો જો હૃદયામાં ગુણ ગ્રાવે
 ને ૫ મોટું પુન્ય થાયછે ને વર્ણીશ્રમના ધર્મ લોપ્યા હતા તેનું જે પાપ લાગ્યું હતું તે સર્વ નાશ
 થાયછે અને તે જીવ અતીશે પવિત્ર થઈ જાયછે માટે અને ભગવાનના સ્વરૂપમાં ચિત
 છે ॥ સોરે સમાધિ થઈ જાયછે અને જે પસ્પ ધર્મ ગ્રાસે કદાપિ વર્ણીશ્રમના ધર્મ તે

લતા હોય ત્યારે તેને સર્વે લોક ધર્મવાળો જાણે, પણ ભગવાનને ભગવાનના સાધુ તેનો દ્રોહ કર-
તો હોય તેણે સત પુરુષના દ્રોહનું પર્વ પાપ લાગેછે જે વર્ણાશ્રમના ધર્મ પાલ્યાનું જે પુન્ય તે-
વાળીને ભસ્મ કરી નાંખેછે, માટે સત પુરુષના દ્રોહનો કરનારો તેતો પંચ મહાપાપનો કરનારો
તેથી પણ વધુ પાપી છે. શા માટે જે પંચ મહાપાપ કર્યા હોય તેતો સત પુરુષને આશરે જઈને
છુટાયછે પણ સત પુરુષનો દ્રોહ કરે તેનેતો કોઈ ઠેકાણે છુટ્યાનો ઉપાય નથી, કેમજે અન્ય
ઠેકાણે પાપ કર્યું હોયતેતો તિર્યમાં જઈને છુટાય છે અને તિર્યમાં જઈને પાપ કરે તેતો વચ્ચેપ
ધાયછે માટે સતપુરુષનો આશરો કરે ત્યારે ગમે તેવો પાપી હોય તો પણ અતિશો પ્રવિત્ર થય-
જાયછે ને તેને સમાધિ ધૃઢ જાયછે અને સતપુરુષનો દ્રોહિ હોય ને તે ગમે તેવો ધર્મ વાળો ન-
ણતો હોય તો પણ મહા પાપી છે ને તેને કોઈ કાલે ભગવાનનું દર્શન હદાને વિષે ધાયજ નહીં
માટે જેને વિમુક્ષજીવ પાપી જાણેછે તે પાપી નથી અને જેને વિમુક્ષ ધર્મી જાણેછે તે ધર્મી
નથી. ॥ इति वचनमृतम् ॥ ૧૪ ॥ ૨૧૪ ॥

સંવત ૧૮૮૪ ના પોસ વર્ષી ૨૧ એકાદશીને દિવસ સ્વામી શ્રી સહજાનંદજી મહા-
રાજ શ્રી વસ્તાલ મધ્યે શ્રી લક્ષ્મીનારાયણના મંદિર આગળ લિલહાના વૃક્ષ હેઠે મંચ ઉપર

ગાદી તકિયા ચિછાવિને વિરાજમાન હતા અને કિનસ્વાપનો સુસ્વાલ ને ડગલી પેહેરાં, હતાં અને મસ્તક ઉપર મોટા સોનેરી છેડાનું મારે કમુંબલ ઝોલું બાંધ્યું હતું અને મોટા મોટા સોનેરિ છેડાનું કમુંબલ ઝોલું સ્થા ઉપર વિરાજમાન હતું અને મસ્તક ઉપર સોનેરી છેડાનું છત્ર વિરાજ માન હતું અને પોતાના મુખાવિંદની આગલ મુની મંડલ સમસ્ત તથા દેશ દેશના હરો ભક્તની સમા ભરાઈને વેઠી હતી. તે સમામાં શોભારામ સામ્રાજ્ય પ્રશ્ન પુછ્યું કે હે મહારાજ દેવી ને આસુરી એ વે પ્રકારના જિવ છે, તે અનાદીકાલના છે કે કાંઈક જોગે કરીને ધાય છે? પછે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા-જે દેવીને આસુરી એ વે પ્રકારના જિવ છે, તે પ્રથમ તો પ્રલયકાળે માયાને વિષે લિન ધયા હતા, પછે બ્યારે જગતનો સંગ ધાય છે. ત્યારે તે વે પ્રકારના જિવ પો તપોતાના માંવે બુક્ત ધકા ઉપજે છે, અને કેટલાક સાધારણ જીવ છે. તે તો દેવીને આસુરી ને સંગે કરીને દેવીને આસુરી ધાય છે, અને કેટલાક દેવાંને આસુરી જિવ છે, તે તો ભવાંજીનાં કર્મ કરતા જાય છે, તેવા તેવા ભાવને પામતા જાય છે, હેમ જય વિજય ભગવાનના પાર્વતહતા તેણે સત પુરુષ એવા જે સનકાદિક તેનો દ્રોહ કર્યો ત્યારે અસુર ભાવને પામી ગયા. અને પ્રવહાદજી દૈત્ય હતા. તેણે નારદજીનો ઉપદેશ પ્રવેશ કર્યો તો પર્મ ભાગવત સંતે કહેવાંણા માટે

મોટા પુરુષનો જે ઉપર કૌંપ થાય, તે જિવ આસુરી થઈ જાય છે. અને જે ઉપર મોટા પુરુષ રાજી થાય તે જિવ દેવી થઈ જાય છે. પણ ત્રિજું દેવી આસુરી યયાનું કારણ નથી. માટે જેને પોતાનું કલ્યાણ ઇચ્છવું હોય તેને ભગવાન ને ભગવાનો ભક્ત તેનો કોઈ રીતે દ્રોહ કરવો નહિ. અને જે રીતે ભગવાને ભગવાનો ભક્ત રાજી થાય તેમ કરવું. ॥ इतिवचनामृतम् ॥ ૧૫ ॥ ૨૧૫ ॥

સંવત ૧૮૮૪ ના પોસ વદિ ૧૩ તૈરસને દિવસ સ્વામી શ્રી સહજાનંદજી મહારાજ શ્રી વરતાલ મધ્યે શ્રી લક્ષ્મીનારાયણના દરવારમાં લિંગડાનાવૃક્ષ હેઠે મંચ ઉપરગાદી તકિયા ત્રિજાવીને વિરાજમાન હતા ને સર્વે શ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યા હતાં ને પોતાના મુખાવિંદની આગળ મુખી મંડુલ મમસ્ત તથા દેશ દેશના હરીભક્તની સભા ભરાઈને બેઠી હતી. તે સભામાં વડોદરાના શાસ્ત્રી બેઠા હતા. તેણે એમ કહ્યું જે હે મહારાજ તમે જો કોઈક મોટા માણસને ચમત્કાર જણાવો તો તેમાંથી ઘણો સમાન ધાય. પછે શ્રીજી મહારાજ નોટ્યા જે મોટા માણસ સાથે અમારે જાણું બને નહિ. શા માટે જે એને રાડ્યનો ને ધનનો મદ હોય, અને અમારે ત્યાગનો ને ભક્તિનો મદ હોય, માટે કોઈ કેને નમી દે. એવું કામ નથી. અને કોઈક મોટા માણસને જો સમાધી કરાવીળ તો કોઈક ગરાસ આપે તેની અમારા હૈયામાં લાલચ નથી, કેમ

जे गाम गरास तो सुखने अर्थे इच्छीए, तेअमारें तो नेत्र मीचीने भगवाननी मूर्तिनुं चितवन करीए तेमां जेवुं सुख छे तेवुं चौद लोकना राज्यने विषे पण नथी. अने जे भगवानना भजन जेवुं राज्यने विषे सुख होय तो स्वयंभुमनुं आदिक जे मोठा मोठा राजा ते सर्वे राज्य मुकीने वनमां तय करवा आ सारु जाय ? अने भगवानना भजन जेवुं छीने विषे सुख होय तो चित्रकेतु राजा कोइ. म्त्रियुने आ सारु मुके ? अने भगवानना भजनना सुख आगळ तो चौद लोकनुं जे सुख ते नर्क जेवुं कहुं छे. मोटे जे भगवानने सुखे सुखीयो यो होय तेने तो ब्रह्मांडुने विषे जे विषयनुं सुखछे ते नर्क तुल्य भोसछे. अने अमारें पण भगवानना भजननुं सुख तेज. सुख जणायछे, बीजु सर्वे दुःख रुप जणायछे. मोटे परमेश्वरनुं भजन रक्षण करतां यकां जेने सेहेजे सतसंग थाय तेने करावीए छये, पण कोइ वातनो अंतरमां आग्रह नथी. आग्रह तो केवळ भगवानना भजननो अने भगवानना भक्तनो सत्संग राख्यानेछे ए अमार अंतरनो रहस्य अभिप्रायहतो तेअमे तमारे आगळ कखो, इतिवचनामृतं. ॥ २६ ॥ २१६ ॥

संवत १८८४ना पौंस वीद अमासने दिउस स्वामी श्री सहजानंदजी महाराज श्री वरताल मध्ये श्री लक्ष्मीनारायणर्न सेनमुख हवेली उपर गार्दी तक्रिया नखाकीने विराजमान

હતા અને સર્વે શ્વેતે વસ્ત્ર ધારણ કર્યા હતા અને પોતાનાં મુલાવિદની આગળ સર્વે સાધુ તથા દેશના હરિમત્કની સભા ભરાઈને બેઠી હતી. પછે શ્રીજી મહારાજે પ્રશ્ન પુછ્યું કે પંચજ્ઞાન હંદ્રિયને પંચકર્મે હંદ્રિયો છે તે પોતપોતાના વિષયને યથાર્થ જાણે છે તે જ્ઞાની તથા સંજ્ઞાનીને હંદ્રિયો દ્વારે એક સ્વસ્થો ગવહાર છે પણ જ્ઞાની હોય તેનાં હંદ્રિયો શ્રજ્ઞાની થકી ત્રીજી રીતે ન થી વર્તતા, મોટું જ્ઞાનને જીતેંદ્રિય કહા છે તે કેદ રીતે જાણવા એ પ્રશ્ન છે? પછે મુક્તાનંદ સ્વામીએ કહ્યું કે નિર્વિકલ્પ સમાધી થાય સારે જીતેંદ્રિય થાય એમ જણાય છે, 'હાં શ્રીજીમાહારાજ જોલ્યા કે નિર્વિકલ્પ સમાધીવાળાને પણ પંચ વિષય મહણ કરેંકર, તેનો સૌની પેઠે હંદ્રિયો દ્વારેજ મહણ થાય છે માટે જીતેંદ્રિયપણું કેમ છે? પછે વહું રીતે કરીને મુક્તાનંદ સ્વામીએ ઉત્તર કર્યો પણ સંમપાધન થયું નહિ. પછે શ્રીજી મહારાજે કહ્યું કે એનો ઉત્તર તો એમ છે કે, શા બદાદિક કે પંચ વિષય છે તેમાં કે દોષ રહ્યા છે તેને જાણે, અને ભગવાનની મૂર્તિ છે તેમાં કે કલ્યાણ કરી ગુણ છે તેને પણ જાણે, અને માદક કે પંચ વિષય તેને ભોગવે કરીને જિવે ને ને કાના કુંડની પ્રાપ્તિ થાય છે ને મહા દુઃખ ભોગવવાં પડે છે તેને પણ જાણે, અને એમ જાણે ત્યારે એને પંચ વિષયનો અવિશેષ અભાવ આવે છે, ને એને વિશે વેર જુદું થાય

છે. પછે જે સાગે જેને વૈદ ધર્મુ તેને વિષે કોઈ રીતે પ્રીતિ પાપ તે નહિ એમ સમજીને સ્વારે
 પંચ વિષયનો મનમાંથી જેને અતિશય અભાવ પડે જાય તે જિતેંદ્રિય પુરુષ કહેવા
 ય. પછે ભગવાનની શ્રવણ, કિર્તનાદિક ભવિત્યે કરીને પોતાનું જિવતવ્ય પુરુ કરે પણ વિમુક્ત
 જિવની પેટે પંચ વિષયમાં આશક્ત થાય નહિ. એવો હોય તે જિતેંદ્રિય કહેવાય. પછે શ્રીજી
 માહારાજે વિંજી પ્રશ્ન પૂછ્યું કે એક સ્વામી સંત છે તે તો કેવલ નિવૃત્તિ, માર્ગ વાઝા છે અને તે
 એમ જાણે છે કે અમે આત્મા છીએ પણ દેહને પોતાનું રૂપ માનતા નથી, ને તેનો દેહનો રીતો તો જ
 તેને ઉન્મત્તના જેવી હોય, અને તે પુસ્ત્રને જાત, વર્ણ, આશ્રમ તેનું અભિમાન હોય નહિ, ને સ્વાતંત્ર્ય
 વેશવંતે સર્વે વિલાના જેવું હોય, પણ લોકમાં મલ્લતું આવે તેવું ન હોય, ને એવા જે
 હોય તેને કોઈનો સંગ પણ રહે નહિ. જેમ વનનું મૃગલું હોય તેની પેટે ઉન્મત્ત. યકો એ
 નો રહે ને કોઈ રીતનું વંધન પણ પાપ નહિ. અને ધિજ્ઞા સ્વામી સંત છે તે તો નિવૃત્તિ
 પણ પ્રવૃત્તિમાં માર્ગમાં વર્તે છે, અને જે પ્રવૃત્તિને જોગે કરીને કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ,
 માત્રના રૂપાદિક હોય હતાને વિષે પ્રવર્તે તેનો ક્રિયાને વિષે પ્રવર્તે છે, સ્વારે કો

के न घटे? अने वळी ए प्रवृत्ति मार्गमां रहेता यकां केइ रीते निर्विकार रहेवाय? अने तमे कहे
 शो जे जो परमेश्वरनी आज्ञाए करीने ए प्रवृत्ति मार्गमां रहेतो बंधन न थाय ते उपर ए आ-
 शंका छे जे परमेश्वरनी आज्ञाए करीने आंग पिए तो शुं गांडो न थाय? जरूर गांडो थाय.
 माटे ए त्यागी केवी रीते प्रवृत्ति मार्गमां रहेतो बंधन न थाय ए प्रश्न छे? पछे नित्यानंद स्वा-
 मीने शुक मुनीए एनुं समाधान करवा मांडुं पण यथार्थ उत्तर थयो नहि. पछे श्रीजीमहारा
 ज बोल्या जे, जे केवल निवृत्ति धर्मवाळा त्यागी छे, ते उन्मत्तनी पेटे वत्तेछे ते तो केवल आ-
 त्मनिष्ठावाळा जाणवा. अने वळी जेनीवृत्ति धर्मवाळा त्यागी भगवाननी भक्तिए जुक्तछे तेने ते
 परमेश्वरे कहा एवा जे नियम तेने विषे रहीने भगवानने भगवानना भक्त संबंधो जे प्रवृत्ति मा-
 र्ग तेने विषे सावधान थइने जोडावूं, अने ए जे भगवानने भगवानना भक्तने अर्थे प्रवृत्तिमार्गमां
 जोडावूं एनुं नामज भक्ति छे. अने एवी प्रवृत्तिवाळा जे त्यागी छे तेनी बरोबर निवृत्ति मार्ग
 वाळो जे केवल आत्मनिष्ठ त्यागी ते थइ शकतो नथी. आ माटे जे आतो त्यागी छे, ने नि-
 वृत्ति मार्गवाळाछेतो एणभगवानने भगवानना भक्तनी सिवाने अर्थे प्रवृत्तिमार्गमां छे. अने एजे भगवानने भ-
 क्त त्यागी छे तेने तो ए भे भ्रान्त नियममां रहिने प्रवृत्तिमार्गमां विषे रहेवूं पण परमेश्वरना नियमथी अधिक

પણે વર્તનું નહીં ને ન્યુન. પણ રહેવું નહીં અને કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ, આશા, તૃષ્ણા, સ્વાદ, આદીક જે વિકાર ને ને સ્વાગ કરીને ભગવાને ભગવાનના ભક્તની સેવાને અર્થે પ્રવૃત્તી માર્ગને વિષે વર્તવું તો એને કોઈ જાતનું બંધન થાય નહીં અને કેવલ આત્મનિષ્ઠાવાઢી જે સ્વામી તે કરતાં તો આ સ્વામી અતિશયે શ્રેષ્ઠ છે ને ભગવાનની કૃપાનું પાત્ર છે. ॥ ૨૭ ॥ ૨૨૭

સંવત ૧૮૮૪ ના માહાશુદ્ધિ ૧ પદ્માને દિવસ શ્રીજી મહારાજ શ્રી વરંતારાલ મધ્યે સંધ્યા આરતી થયા કેહે શ્રી લક્ષ્મી નારાયણના મંડપમાં ગાદી તત્કિયા નંસ્વાર્વાને વિરાજમાન થયા હતા ને સર્વે શ્વેત વસ્ત્રનું ધારણ કરચું હતું ને પોતાની ચારે કોરે મંડપને ઉપર તથા હેઠે પર્મહંસ સર્વે તથા દેશદેશંગા હરિભક્ત સર્વે ત્રેઠા હતા, પછે શ્રીજી મહારાજ બોલા જે આ તમે સર્વે મોટા મોટા પરમહંસ છો તેમને અમે પ્રથમ પુછિયેછીયે જે સત્સંગી હોય તેને અવુદય પશે શિશિ વાર્તા જાણે જોઈયે કેમજે તેને કોઈક પુછે અથવા પોતાનાં મનમાં કાંઈ તર્ક થઈ આવે સારે જો એ વાર્તા જાણી ને હોય તો તેનું સમાધાન કેમ થાય? એમ પ્રથમ પુછીને પછે પોતે જ બોલ્યા જે લ્યો એનો ઉત્તર અમેજ કરીએ છીએ જે એકતો આપણા ઉદુત સમઢાયછે, તેની રીતે જાણી જોઈર તથા બિજી ગુરુ પરંપરા જાણી જોઈએ, તે કેહુ રીતે તો ઉદુત તે રામાનંદ

સ્વામી રૂપે હતા ને રામાનંદશામી શ્રીરંગક્ષેત્રને વિષે સમાધિમાં સાક્ષાત્ રામાનુજાચાર્ય થ-
 કી વૈશ્વકી દિક્ષાને પામ્યા માટે રામાનંદ સ્વામીના ગુરુ તે રામાનુજાચાર્ય છે ને તે રામાનંદ
 સ્વામીના શિષ્ય અમે છીએ. એવી રીતે ગુરુ પરંપરા જાણવી. અને અમે અમારા ધર્મ કુળનું સ્વા
 પન કયું છે તેની રીત જાણવી. અને વિજ્ઞા અમારા સંપ્રદાયમાં અતી પ્રમાણ રૂપ હો શાસ્ત્ર છે
 તેને જાણવાં તે શાસ્ત્રનાં નામ વેદ ૧ વ્યાસ સુત્ર ૨ શ્રીમદ્ભગવત પુરાણરૂ અને મહાભારતને
 વિષે વિષ્ણુ સહસ્ર નામછે ૪ ભગવદ્ગીતા ૫ વિદુરાનિતી ૬ અને સ્કંધ પુરાણના વિષ્ણુચંદ માં
 હોલું વાસુદેવ માહાત્મ્ય ૭ અને યાજ્ઞવલ્ક્ય સ્મૃતિ ૮ અને આઠ શાસ્ત્ર તેને જાણવાં અને યોગ્યા
 સર્વે સંસર્ગીના જે જે નિયમ છે તેને જાણવા અને પાંચમા આપણા દૃષ્ટદેવ જે શ્રીકૃષ્ણભગવાન
 તેને જાણવા અને સ્થાનક શોધકને કાર્ય તેને ભેદે કરીને તે શ્રીકૃષ્ણભગવાનની સ્મૃતિયુંનું વહુપ
 ણું છે તેને જાણવું અને તે શ્રીકૃષ્ણભગવાનના જે પરાક્ષ રૂપ ને પ્રત્યક્ષ રૂપ તેને જાણવાં તેમ
 પરાક્ષરૂપતે કેદરીતે તો માયાના તમચક્રી પર એવો જોગ લોકે તેન મધ્યે જે અક્ષર આત્મે તેને વિષે શ્રીકૃષ્ણભગવા
 નરહ્યા છે તે દિયુ જ છે, ને કોઈ કોઈ સૂર્ય સરખા પ્રકાશમાન છે, ને શામ સુંદર છે, ને રાધિકાજી
 ને લક્ષ્મીબીજી સહિત છે, ને નંદને સુનંદને શ્રી દામાદિક જે પાર્વત તેમણે સેવ્યા છે, ને અનંત

કોટી ત્રતાંડની જે ઉત્પત્તિ સ્થિતીને પ્રલય તેના કર્તા છે, ને મહારાજાધિરાજપણે વિરાજમાન છે, અને એવા જે એ ભગવાન તે ચતુર્ભુજરૂપને ધારે છે, અષ્ટભૂજ રૂપને ધારે છે, ને શસ્ત્ર ભુજ રૂપ ને પણ ધારે છે, ને વાસુદેવ, સંકર્ષણ, અનિરુદ્ધ ને યદુજી એ જ ચતુર્વ્યૂહને કેશવાદિક જે ચો- વિશવ્યૂહ એ સર્વે રૂપને ધારે છે, તથા વારાહ, નૃસિંહ, વામન, કાપિલ, હૃયાગ્રિવ, એ આદિક જે અનેક અવતાર તેને ધારે છે, ને પોતે તો સદા દ્વિભુજ છે. અને ઉપનિષદ તથા સાંખ્ય શાસ્ત્ર ને યોગશા- સ્ત્ર તથા પંચ રાત્ર એમને વિષે એજ સ્વરૂપનું વર્ણન કર્યું છે. એવી રીતે પરોક્ષપણે ભગવાનનું સ્વ- રૂપ કહ્યું. અને સર્વે જે આચાર્ય ધયા છે તેમાં વ્યાસજી મોટા આચાર્ય છે ને તે વ્યાસજી હોવા તો શંકરાચાર્ય ન કહેવાય, રામાનુજાચાર્ય ન કહેવાય, મધ્વાચાર્ય ન કહેવાય, નિંવાર્ક ન કહેવાય વિષ્ણુ. સ્વામી ન કહેવાય, જ્ઞાનભાષાચાર્ય ન કહેવાય, કેમ જે એ આચાર્યજી, વ્યાસજીના વચનને અનુસરે તો એ આચાર્યના વચનનું લોકમાં પ્રમાણ ધાય નહિ તો ન ધાય. અને વ્યાસજીને તો વિજ્ઞા કોઈની અપેક્ષા નથી કેમ જે વ્યાસજી તો વેદના આચાર્ય છે ને પોતે ભગવાન છે માટે આપણે તો વ્યાસજીના વચનને જ અનુસરવું. અને તે જે વ્યાસજી તેણે જીવના કલ્યાણને અર્થે વેદના વિભાગ કર્યા ને સતર પુરાણ કર્યાં ને મહાભારત કરવું તોપણ તે વ્યાસજીના મનમાં

એમ થયું જે જીવના કલ્યાણનો ઉપાય જૈમછે તેમ યથાર્થ ન કહેવાયો ને તેણે કરીને પોતાના
 મનમાં સંતોષ ન થયો. તે પછે સમગ્ર વેદ, પુરાણ, ઇતિહાસ, પ્રંચરાત્ર, યોગશાસ્ત્ર, સાંખ્યશાસ્ત્ર,
 તેનું સાર એવું જે શ્રીમદ્ભગવત પુરાણ તેને વ્યાસજી કરતા હવા. તે ભગવતને વિષે સર્વ શ્રવ
 તાર કરતાં શ્રી કૃષ્ણ ભગવાનેજ અધિક પણે કહ્યાછે. ને સર્વ શ્રવતારના ધરનારા જોછે તેજ
 સ્વયં શ્રી કૃષ્ણ ભગવાનછે. અને એ શ્રી કૃષ્ણ ભગવાને ઉદ્ધવ પ્રત્યે ગુણ વિભાગના અધ્યાયમાં
 કહ્યુંછે જે હું નિર્ગુણહું, ને મારા સંબંધને જે વામેછે તે પણ નિર્ગુણ થાયછે, માટે કામભાવ, દુષ
 ભાવ, મયભાવ, સંબંધભાવ, સ્નેહભાવ, એમાંથી જે જે ભાવે કરીને એ શ્રી કૃષ્ણ ભગવાને જે જી
 વ આસરના તે નિર્ગુણ થઈ ગયા. માટે એ શ્રી કૃષ્ણ ભગવાને તે નિર્ગુણછે એવી રીતે વ્યાસજી
 યે શ્રી કૃષ્ણ ભગવાને કહ્યાછે ને તે વ્યાસજી એમ સિદ્ધાંત કર્યોછે જે સર્વ શ્રવતારના ધરતલજે પરમેશ્વર તેજ
 સ્વયં શ્રી કૃષ્ણ ભગવાનછે ને વિજાજે શ્રવતાર તે એનાછે. અને જો એ શ્રી કૃષ્ણ ભગવાને નિર્ગુણ નહીં કહે ને શુદ્ધ
 સત્વાત્મક કહે જો, તો તેને ભગવતના પુર્વાપર સંબંધની ખચરચજ નથી ને તેને વિષે મોટો બાધ આ
 વશે, કેમજે ગોપિયું એ શ્રી કૃષ્ણને ભગવાન ન જાણ્યા ને કામ ભાવે કરીનેજ એ શ્રી કૃષ્ણ ભગવાન
 ને મજ્યા, તેણે કરીને તે ગોપિયું નિર્ગુણ થઈ ગઈ. સારે તે શ્રી કૃષ્ણ ભગવાને શુદ્ધ સત્વાત્મ-

कं कैम केहेवाय? माटे श्री कृष्ण भगवान् तो निर्गुणज्ञ छे. तथा श्री कृष्ण भगवाने पोते अर्जुन प्रस्ये कह्युछे जे ॥ जन्मकर्मचमोदिव्यमेवयवेतितिव्रतः त्यक्त्वा देहपुनर्जन्मनैतिममिति सोर्जुन ॥ अने ए श्री कृष्ण भगवाने पोताना जन्म समयमां वसुदेव देवकीने परमेस्वर पणानी प्रतितिने अर्थ जे चतुर्भुज रूप देखाड्युं तथा ब्रह्माने जे अनेक चतुर्भुज रूप देखाड्यो तथा अक्रुरने जे शोसाइ रूप देखाड्युं तथा अर्जुनने विन्धरूप देखाड्युं, इसादीक रूपने भेदे करीने जे श्री कृष्ण भगवाननी उपासनाना भेद केहेवा तेतो योग्यछे, पण ए श्री कृष्ण भगवान व्रजने विषे वाळ मुकंद केहेवाया, मुरली मनोहर केहेवाया, राधा कृष्ण केहेवाया, तथा वाछडां चारचां गा यो चारी, योवर्द्धन पर्वत-चार्यो, गोपीयुं साथे रास क्रीडा करी, तथा मथुरापुरीमां आवीने कंस ने मार्यो जादवने सुखिया कर्यो, तथा सांदिपिनी ब्राह्मणने घेर विद्या भण्या, तथा तथा कुबज्या संवाये निहार कर्यो, तथा दूरे हा पुरीमां वझ्या, ने स्वमीणी आदिक अष्ट पटराणियुं ने पर ग्या, तथा सोळ हजार स्यांयुंने परण्या, तथा हस्तीनापुरमां रह्या, ने पांडवनी सर्व कष्ट धकी रक्षा करी, ने द्रौपदीनी लाज राखी, ने अर्जुनना सारथी थया, इसादिक स्थानकने भेदे करी ने जे श्रीकृष्ण भगवाननी अनेक लीला छे तेले करीने ए श्रीकृष्ण भगवानना द्विभुज स्वरूपने वि

૫ ઉપાસનાના મંદ ન કરવો ને જે કરજો તે વચન દ્રોહી ગુરુ દ્રોહીછે. અને એ શ્રીકૃષ્ણ મગ-
 વાનનાં આચરણ જે ગોવાલિયાનું ડહિણે ધાધું તથા રાસ રમણ કર્યું ઇત્યાદિક અનેક પ્રકાર-
 નાં છે તે આચરણ પ્રમાણે શ્રીકૃષ્ણભગવાનના મકને આચરણ ન કરવું. અને એ શ્રીકૃષ્ણભગ-
 વાને એકાદશ સ્કંધમાં તથા મગવદ્ગીતામાં તથા વામુદેવ મહાત્મમાં જેમ સાધુનાં લક્ષણ ક-
 હ્યાંછે તથા વર્ણાશ્રમના ધર્મ કહ્યાંછે તથા પોતાનો ભક્તિ કરવાનું એ કહ્યુંછે તે પ્રમાણે વર્તવું પણ
 એ શ્રીકૃષ્ણભગવાનના આચરણ પ્રમાણે આચરણ ન કરવું ને જે કરશે તે વિમુક્તિ અમારો સ-
 રસંગીનથી. અને આપણા ઇષ્ટદેવે એ જો એ શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન તેના આચરણ પ્રમાણે જો મન કરવું તે મજતમારો
 સર્વેનો આચાર્યને ગુરુને ઉપદેશ એ જો જે આચરણે પ્રમાણે પાળતમારે ન કરવું. અને અમારા
 સંપ્રદાયને વિવેકે મોજના ધર્મ કહ્યાંછે તે જો અમારાં વચનને પ્રમાણે તમારે સર્વેને રહેવું, પણ અમારાં
 આચરણ પ્રમાણે ન રહેવું. આજે અમે વાર્તા કરી તેને સર્વે પર્મહંસ તથા સર્વ સત્સંગી શિશ્વો
 લેજો ને એ પ્રમાણે સમજીને એમજ વરતજો ને વિજા આગળ પણ એમજ વાર્તા કરજો. એમ ક-
 હીને શ્રીજી મહારાજ મોજન કરવાં પધાર્યાં એવી રીતની વાર્તાને સંમંજીને સર્વે સાધુને સત્સંગી
 તે એમ સમજતા હવા જે એ પરોક્ષ જે શ્રી કૃષ્ણ ભગવાને કહ્યાં તેજ આ ભક્તિ ધર્મના પુત્ર શ્રી

वच. जीमहाराजछे, पण एथ कीपर कौंइन थीअने एजआपणाइएदवेछेनेगुरुएजछे. इतिवचनामृतम् १८॥११

व. प्रो.

१२

संवत् १८८६ना महा सुदि २ विजेने दिवस श्रीजी महाराज सांजने समे श्री वरताल मध्ये श्रीस्वामीनारायणना मंदिरमां उगमणी कोरनी रूप चौकी उपर गादी तकिट. नंखावीने विराजमान हता, ने सर्व श्वेत वस्त्र धारण कर्या हतां अने पोताना मुखाविंद. आगळ मुनी तथा देश देशना हराभक्तनी सभा भराइने बेठी होती. पछे ठाकोराजीनी संध आरती थइ रही सारे श्रीजी महाराज बोल्या जे सांभळो भगवाननी वात्तो करीए छीए. आ जीवने ब्यारे भरतखंडने विषे मनुष्य देह आवेछे सारे भगवानना अवतार कां भगवान साधु ए जरूर पृथी उपर विचारता होय तेनी जो ए जीवने ओळखाए घाय तो ए जीव भगवानमो भक्त थायछे. पछे ए भगवाननो भक्त थयो तेने भगवान विना बीजो कोइ पदार्थने विवे गीति राखवी घटे नाहि. शा। माटे जे भगवानना धामनु जे सुखछे तेनी आगळ माइरु प विषयनु सुखछे तेतो नर्क जेबु छे, अने जे नर्कना किडा छे तेतो नर्कने विषे पर्मे सुख माने. पण जे मनुष्य होय तेतो ते नर्कने पर्मे दुखदाइ नाणेछे. तेम जेने भगवाननी ओळखाए थइ तो भगवाननो पार्षद थयो ने तेने भगवाननो पार्षद मटीने विद्याना किडानी पेठे माइरु पंच ।

१२

पयना सुखने इच्छुं नहि. अने जे भगवानो भक्त होय तेतो जे जे मनोधने करे ते स-
र्व सय छे. माटे भगवान विना बिजा पदार्थने अण समबणे करीने जे इच्छे एज एने
मोडो अविर्वेक छे ते सार जे भगवानो भक्त होय तेणे तो चौद लोकनां जे भोग सु-
खछे तेने काक विष्टा तुल्य जाणवां जोइए. अने मन कर्म वचने करीने भग-
वाने भगवानना भक्तने विपेज दृढ प्रीति करी जोइए अने एम समझ्युं जोइए जे जे
भगवानो भक्त होय ने तेने जो कदाचित भगवान विना बिजी वासना रही गइ होय.
तो ते पण ईद पदवी पांमे कां ब्रह्म लोकने पांमे पण प्राकृत जीवनी पेठे नर्क चंराशीमंती
जाय नहि. सारे जे यथार्थ भगवानभक्त होय तेनो जे महिमा ने तेनुं जेसुखतेतो वर्णव्यामंज
कैमअत्रावे, माटे भगवानो भक्त होय तेनो भगवानमांजदृढ प्रीति राखी. इतिवचनामृतम् ॥ १९ ॥ १९

संवत् १८८४ ना माहा सुदि ३ त्रिजने दिवस स्वामी श्रीसहजानंदजी महाराज श्री
वरताल मध्ये श्री लक्ष्मीनारायणना दरबारमां लिबडाना वृक्षनी हेठे वेदीका उपर गादी त-
किया नंखावीने विराजमान हता अने सर्व श्वेत वस्त्र धारण करचां हतां अने कंठने विपे च-
मेकीना पुष्पनो हार विराजमान हतो अने मस्तक उपर रातो अतलसनुं छत्र विराजमानहतुं;

અને પોતાના મુસ્તાફિદ આગળ મુની તથા દેશ દેશના હરીમુક્તનો સમાભરાઈને બેઠા હતા, પ
 પછે શ્રીજી મહારાજે પર્મહંસને પ્રશ્ન પૂછ્યું, જે રજો ગુણમાંથી કામની ઉત્પત્તિ થાયછે, અને ત
 મો ગુણમાંથી ક્રોધ ને લોભનો ઉત્પત્તિ થાયછે, માટે એ કામા દિકનું વિજ્ઞાન રહે એવું એક સા
 ધન ધિયુંછે, પછે શુક મુનીયે કહ્યું જે બ્યારે નિર્વિકલ્પ સમાધિ ધાય ને બ્યારે આત્મ દર્શન
 ધાય ત્યારે જ એના હૃદમાંથી કામાદિકનું ઘોજ વળી જાય, પછે શ્રીજી મહારાજે આશંકા ક
 રી જે શિવ, બ્રહ્મા, શૃંગી રુપિ, પરાશદ, નારદ, એમને શું નિર્વિકલ્પ સમાધી નોતી જે કર્મે
 કરીને એ સર્વે વિશેષને પામ્યા? માટે એ સર્વે નિર્વિકલ્પ સમાધીવાળા હતા તો પણ દ્વિદ્યોની વૃત્તિ
 લોભ થઈ ત્યારે કામાદિકે કરીને વિશેષને પામ્યા માટે તમે કહ્યું એવી રીતે, એ પ્રશ્નનો ઉત્તર
 ન થયો. અને જેમ જ્ઞાની નિર્વિકલ્પ સમાધીને વિષે જાય ત્યારે નિર્વિકાર રહે છે, તેમજ બ્રહ્મા
 ની સુષુપ્તિને વિષે નિર્વિકાર રહે છે. અને બ્યારે દ્વિદ્યોની વૃત્તિ લોભ ધાય છે ત્યારે તો જ્ઞાનીને
 બ્રહ્માની ચેય કામાદિકે કરીને વિશેષને પામે છે, એમાં તો જ્ઞાની બ્રહ્માનીનો કાંઈ વિશેષ જા-
 નાતો માટે હવે વિજ્ઞા પર્મહંસ ઉત્તર કરો, પછે તો ગોપાલનંદે સ્વામી દેવાનંદ સ્વામીનિયાનંદ સ્વા-
 મી, મુક્તાનંદ સ્વામી, એ સર્વે મઢીને બેવો હોને ભાદ્યો તેણે ઉત્તર કર્યો? પણ શ્રીજી મહારાજે

જના પ્રશ્નનું કોઈથી સમાધાન થયું નહિ. પછે શ્રીજી મહારાજ ગોળ્યા જે જેમ જનકવિદેહી હતા તે પ્રવૃત્તિ માર્ગમાં હતા તો પણ નિર્વિકાર હતા અને ગ્યારે જનકની સભામાં સુલભા નામે સ-
 ગ્યામીની આવી, ત્યારે જનકરાજા સુલભા પ્રત્યે ગોળ્યા જે તે મારા ચિત્તને મોહ પમાડયાનું
 કરે છે, પણ મારા ગુરુ જે પંચ શિલ્પ ઋષિ તેની કૃપા થકી હું સાહ્ય ને યોગ એ બે મતને
 અનુસર્યો છું. માટે મારા અર્થ શરીરને ચંદન ચરચે અને અર્ધ શરીર તરવારે કરીને કાપે
 એ વેચ મારે વરોવર છે. અને આ મારી મિથિલા પૂરી વઢી જાય તો પણ મારું કાંઈ વળતું
 નથી. એમ હું પ્રવૃત્તિમાં રહ્યો ધકો અસંગી ને નિર્વિકાર છું. એી રીતે રાજા જનકે સુલભા પ્ર-
 ત્યે કહ્યું અને શુક્રદેવજીના પણ રાજા જનક ગુરુ કહેવાળા માટે એ પ્રશ્નો એ ઉત્તર છે જે
 દાંદિયોની વૃત્તિ અનુલોભ વળે વર્તતે હોય અને પ્રવૃત્તિ માર્ગમાં રહ્યો હોય, તો પણ જો રાજા
 જનકનો પડે એના હૃદમાં સમજાણની દૃઢતા થઈ હોય, તો તે કોઈ રીતે વિકારને પામે નહિ
 અને જેને જેવું જાણ્યું બોદાવે તેવું યથાર્થ જાણ્યું હોય જે આતે સાર છે ને આતે અસાર છે, પ-
 છે એ મુ મગવાનની મૂર્તિ વિના જેટલો માદક આકાર છે તે સર્વે અતિશો દુઃખ દાયક છે ને ના
 શાન્ત છે એમ જાણે અને પોતાને દેહ દાંદિયો, ને અંતઃકર્ણ તે ધકો નોલો આત્મા સુધે જાણે

પછે એને (એવું કોઈ પદાર્થ નથી જે મોહ પમાડવાને અર્થે સમર્થ થાય. કેમ જે એતો સર્વે માદક આકારને તુચ્છ કરી જાણે છે. અને એવી રીતે જોના અંતરમાં સમજણની ઘેડ વેઠી હોય ને તે ની ઇંદ્રિયો પ્રવૃત્તિ માર્ગને વિષે સર્વે લોમપણે વર્તતાં હોય, તો પણ તે કામાદિકે કરીને ક્ષોભને ન પામે એવો જે હરીભક્ત હોય, તે ત્યાગી હોય અથવા મહસ્ય હોય પણ તેના હૃદામાંથી કામા દિકનું વિજ્ઞ નાશ પામી જાય છે. અને એવો હોય તેજ સર્વે હરિભક્તમાં શ્રેષ્ઠ વૈશ્વ છે. માટે મહિ ત્યાગીનો કાંઈ મેઝ નથી. જેની સમજણ મોટી તેનેજ સૌથી મોટી હરીભક્ત જાણવો. અને શિવબ્રહ્માદિકને વિષે જે ઘોટ કહેવાય છે તેનું તો એમ છે જે કેટલાંકને વિષે તો આવી રીત ની સમજણની કસર છે ને કેટલાંકને વિષે તો આવી સમજણ હોય, તો પણ ખુંડા દેશ, કાઝ સંગ, ક્રિયાદિકને જોગે કરીને તેમને કામાદિક વિકાર સ્પષ્ટોટ કહેવાળી છે. માટે આવીસમજણ હોય તો પણ કોઈ પ્રકારે કુસંગનો કસરવોજ નહિ, એ સિદ્ધાંતવાર્ત્તો છે ॥ ૨૦ ॥

સંવત ૧૮૮૪ ના માહા વદી ૨૧ એકાદશીને દિવસ સ્વામી શ્રી સહજાનંદજી મહારાજ શ્રી આમદાવાદ મધ્યે શ્રી નરનારાયણના મંદિરમાં આથમણે કોરે મુગ્ધાવિદ કરીને વિ રાજમાન હતા ને સર્વે શ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યા હતાં ને કંઠને વિષે ગુલાવના પુષ્પના હાર વિરા

જમાનહતા ને કાનની ઉપર ગુલાવનાપુષ્પનાગુચ્છ વિરાજમાન હતાનેપાધનેવિશેગુલ્લવનાપુષ્પનાતોડ
 વિરાજમાનહતાઅનેપોતાનામુર્ખાવિદ્નીઆગળસર્વેસાધુતથાદેશદેઝાનાહોરમક્તનીસમાભરાહનેનેટ
 તે સમામા શ્રીજી મહારાજ અંતર સામી દ્રષ્ટિ કરીને વિરાજમાન હતા. પછે નેત્ર કમળને ઉઘાડીને
 ડિને સર્વે સાંમું જોયું પછે એમ બોલ્યા કે અમારે એકં ધ્યાનના અંગની વાર્તા કરવાંછે,તે વાત્ત
 મોક્ષ ધર્મને વિષે પણ કહીછે, અને જે મોટા મોટા એ ધ્યાને કરીને સિદ્ધ દશાને પામ્યાછે તે
 પણ અમે ઘણાક દિઠાછે, ને અમારા પણ અનુભવમાં એમ વર્તેછે કે અનંત પ્રકારનાં ધ્યાનછે,
 પણ જે આ વાત કહેવેછે તેની ઘરોઘર વિઝું કોઈ ધ્યાન થાય નહીં,જેમ કોઈક ચમત્કાર
 મંત્ર હોય અથવા ચમત્કારી ઔપચી હોય તેમાં સ્વાભાવિકજ ચમત્કાર રહ્યોછે, તેમ જ આ
 ધ્યાન અમારે કહેવુંછે તે ધ્યાનમાં પણ એવી સ્વાભાવિક ચમત્કારછે જે તત્કાલ સિદ્ધ દશાને પા
 મી જાય હવે તે વાર્તા કરીગેછેયે જે ધ્યાનનો કરનારોછે તેને જમણા નેત્રમાં સૂર્યનું ધ્યાન કરવું
 ને ડાબા નેત્રમાં ચંદ્રનું ધ્યાન કરવું, એવી રીતે ધ્યાન કરતાં કરતાં સૂર્યને ચંદ્રમા જેવા આકાશ
 માંછે તેવાને તેવાજ દેલાવા માંડે ત્યારે જમણું નેત્રછે તે તપવા માંડે ને ડાબું નેત્રછે તે ઠરવા માં
 ડે ત્યારે સૂર્યની ધારણા ડાબા નેત્રમાં કરવી ને ચંદ્રની ધારણા જમણા નેત્રમાં કરવી,એવી રી

તે ધારણા કરીને પહે સૂર્યને ને ચંદ્રને અંતર દ્રષ્ટિ કરીને હૃદાકાશમાં જોયા કરવા, અને જોનારો જે પોતાનો જિવ તેના સ્વપ્ને પણ દેખવું, અને દેખનારો જે જિવાત્મા તેને વિષે પરમાત્માનું ધ્યાન કરવું, પહે તેનું જે વાસનાલિંગ દેહે છે તે જેમ રેંટનો ફાઝકો ફરે તેમ આકાશને વિષે ફરતું જણાય છે. 'एवी रीते ध्यान करतां थकां भगवाननुं जे विश्वरूपछे तेनुं दर्शन तेने थायछे, ने ते रूपने विपे चौदे लोकनी रचनाछे ते देखाइ आवेछे. અને ते स्वरूप अतिशे मोटું પણ नथी देखातुं, जेम वटपत्रशाइ भगवान एक वडनापत्रमां नाना बाळक थइने पोढया हता. અને तेज भगवानना उदरेने विपे मार्कण्डेय रूपीये समग्र ब्रह्मांड दिठुं, एवी रीते भगवाननुं ध्यान करतां थकां जेटलां कांइ शास्त्रमां पदार्थ कहाँछे ते सर्वे एनी द्रष्टिमां आवेछे. त्यारे एना जिवात्माने विपे जे कांइक नास्तिरुभाव रह्यो होय ते मटी जायछे. અને तेनो जीव अती बळियो थाय छे, અને जे जे शास्त्रमां कहाँछे ते सर्वे सत्यछे एवी एने दृढ प्रतीति आवे छे અને अणिमादिक अष्टसिद्धियुं ते पण ए ध्यानना करनाराने आर्वीने हाजरथायछे. અને ज्यां लगण सूर्यनीने चंद्रनीं किरण पोचती होय त्यां लग्यो तेनो दृष्टी पोचे एवी अनंत सिद्धियुं प्रगटे छे. पण परमेश्वरनो भक्त छे माटे कोइ सिद्धियुने ग्रहण करतो नभी, केवल

દુદશાને પામે છે. માટે અનંત પ્રકારનાં ધ્યાન છે, પણ તત્કાલ સિદ્ધ દશાને પામીએ એવું તો
 એ જ ધ્યાન છે. એટલી વાર્તા કરીને રહ્યા. ત્યારે મુક્તનંદ સ્વામીએ પૂછ્યું કે એવું આ યાન તે
 અષ્ટાંગ યોગને માર્ગે કરીને પ્રાણાયામ કરતો હોય તેને જ સિદ્ધ થાય છે કે વિજાને પણ ધ્યાન
 છે? ત્યારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા કે પ્રાણાયામવાળાનો કાંઈ મેલ નથી એતો જો એવા ધ્યાનનો
 અભ્યાસ કરે ને તે પરમેશ્વરનો એકાંતિક ભક્ત હોય તો તેને જ એ ધ્યાન સિદ્ધ થાય છે પણ વિજા
 જિવ થકી તો એ માર્ગને વિષે ચલાતું જ નથી માટે એ ધ્યાનના જે અધિકારી છે, તેને તો કહ્યું
 એવું કે એ ધ્યાન તે થકી વિજો તત્કાલ સિદ્ધ થયાનો ઉપાય નથી કિતિવચનામૃતમ્ । ૧૨૨૨

સંવત ૧૮૪૫ના ફાગણ સુદિ ૧૧ એકાદશીને દિવસ સ્વામી શ્રી સહજાનંદજી મ-
 હારાજ શ્રી અમદાવાદ મધ્યે શ્રી નરનારાયણના મંદીર આગલ વેદિને વિષે પાટ ઉપર ગાદી
 તંકિયા નલાવીને વિરાજમાન હતા અને ધોલો ખેસ પેહેર્યો હતો ને ધોલો ચાદર ઓઢીોહતો.
 ને મસ્તકને વિષે ગુલાબી રંગનો પેંટો બાંધ્યો હતો ને તે પાછને વિષે ગુલાબના પુષ્પના તોગ
 ઝુકી રહ્યા હતા ને કાનને ઉપર ગુલાબના વેં ગુછ સ્પર્શ્યા હતા ને કંઠને વિષે ગુલાબના પુષ્પના

જોરપેરેયા હતા ને વે ભુજને વિપે ગુલેવનાં વાહુ વાંધ્યા હતા ને વે હાથને વિપે ગુલચના ગજરાં પેહેરયા હતા. એવી રીતે સર્વે ઝાંગમાં ગુલાબના પુષ્પે ઘરકાવે થયા હતા અને પોતાના મુલાવિંદની આગળ મુની તથા દેશદેશના હરિભક્તની સખા ભરાઈને બેઠી હતી. પછે શ્રીજીમહારાજ સર્વે પર્મહંસ પ્રણે વોલ્યા હે એક પ્રથમ પુણુછું હે એક પરમેશ્વરનો ભક્ત તે તો જાગ્રત, સ્વપ્ન ને સુપુતિયેયકી પર વસે છે ને મલીન રજ, તમ ને મલિન, સત્વ તેનો ત્યાગ કરોને શૂદ્ર સત્ત્વમય વસે છે, ને એવોય જો પરમેશ્વરને મળે છે. ને ધિજોને મળે છે તે તો ત્રિગુણાત્મક વસે છે. ને પરમેશ્વરને વિપે તો અતિશો પ્રોતિએ જુક વર્તે છે. એવે ભક્તમાં કિયો ભક્ત શ્રેષ્ઠ છે? પછે સંત મંડલે તો એમ કહ્યું હે ભગવાને વિપે પ્રિતિ વાહ્યો શ્રેષ્ઠ છે. સારે શ્રીજીમહારાજ વોલ્યા હે એકતો નાહી ધોહી પવિત્ર થઈને ભગવાની પૂજા કરે છે અને એકતો મઠ મુત્રનો ભર્યો ધંકો ભગવાનનો પૂજા કરે છે, એ બેમાં કીયો શ્રેષ્ઠ છે? સારે મુની મંડલે કહ્યું હે પવિત્ર થઈને ભગવાનની પૂજા કરે તે શ્રેષ્ઠ છે. સારે શ્રીજીમહારાજ વોલ્યા હે જે માદક ઉર્ણાધિને તર્જાને ભગવાને મળે છે તેને તો તમે ન્યુન કહો છો ને જે માદક ઉર્ણાધિ સાહિત ધંકો પરમેશ્વરને વિપે પ્રિતિવાન છે તેને શ્રેષ્ઠ કહો છો તે કેદ રાતે શ્રેષ્ઠ છે? પછે એ પ્રથમ નં કોઈના સમાધાન ન ધંયું. પછે શ્રીજીમહારાજ વોલ્યા હે ગીતામાં ચાર પ્રકારના ભક્ત કહ્યા

છે તેમાં જ્ઞાનોનેજ ભગવાનને પેતાનો આત્મા કહ્યોછે. માટે જે માદક ઉપાધિને તજીને
 થઈને ભગવાનને મળે તેજ મળે. શા માટે જે નિત્ય પ્રલય જે સુપતિને નિમિત્ત પ્રલય જે
 બ્રહ્માનો સુપતિ ને પ્રાકૃત પ્રલય જે પ્રકૃતિનું કારણ સર્વે પ્રકૃતિને વિપ લીન થઈ જાય અને
 આસંતિક પ્રલય જે જ્ઞાન પ્રલય તેમાંતો પ્રકૃતિ પર્યંત સર્વે બ્રહ્માના પ્રકાશને વિવે લીન થઈ જા
 ય છે. અને નિત્ય પ્રલયમાં જીવનો ઉપાધિ લીન થાયછે. અને નિમિત્ત પ્રલયમાંંદશ્વ રની ઉપાધિ
 લીન થઈ જાયછે. ને પ્રાકૃતિ પ્રલયમાં પુસ્પની ઉપાધિ સર્વે લીન થઈ જાયછે, પણ ડ્યારે સૃષ્ટિ
 સૃજાયછે સારે એ વ્રેણેને પેતે પેતાની ઉપાધિ વળગે છે અને આસંતિક પ્રલય જે જ્ઞાન પ્રલ
 ય તેણે કરીને જેણે માદક ઉપાર્ધનો ત્યાગ કર્યો તેને તેા પાછો. કોઈકાલે માદક ઉપાધી
 વળગતી નથી. અને એ જો કોઈક કાલે દેહ ધરે, તેા જેમ ભગવાન સ્વંત્ર થકો દેહ ધરે છે
 તેમ તે પણ સ્વંત્ર થકો દેહ ધરે છે. પણ કાઠ, કર્મ ને માયા તેને આધિન થકો દેહ નથી
 ધરતો, માટે બ્રહ્મરૂપ થઈને પરમેશ્વરને મળે તેજ શ્રેષ્ઠ છે. અને આ વાતોંછે તેજે પરમેશ્વરના શ્ર
 નન્યમક્તોંછે. અને આંતિકમક્તનાં લક્ષણો કહ્યોંછે તેનેજ સમજાયછે ॥ इतिवचनामृतम् ॥ ૨ ॥ ૨૨૨

સંવત ૧૮૮૪ ના પાગણવદી ૨ દ્વિતીયાને દિવસ સ્વામી શ્રી સહજાનંદજી મહારાજ

શ્રી અમદાવાદ મધ્યે શ્રી નરનારાયણના મંદિરને સનમુલ્ક ઓટા ઉપર ઢાલીયો ઢાલાવોતે તે ઉપર વિરાજમાન હતા ને મસ્તક ઉપર ગુલાબિ રંગનો પાઘ વિરાજમાન હતો ને તે પાઘને વિશે ગુલાબના ને ચમોલિના હાર વિરાજમાન હતા તથા પોતાના મુખાવિંદની આગળ મુની તથા દેશ દેશના હરિભક્તન સિંધામરાદેને ઘેઠાં હતા, પછે શ્રીજિમહારાજે સમગ્ર મુનિમં ડહાપ્રસે પ્રભુહથું જે જીવ માત્ર છે તે પંચ વિષયને આધારે જિવે છે. તે કાંતો વાહાર પંચ વિષયને ભોગવતો હોય, અને ચારે વાહ્ય પંચ વિષયનો જોગ ન હોય સારે અંતઃકર્ણમાં પંચ વિષયનું ચિતવન કર્યો કરે પણ એ જિવ વિષયના ચિતવન વિના ને વિષયને ભોગવ્યા વિના ક્ષણ માત્ર પણ રહિ શકતો નથી. અને જેમ વડનું વૃક્ષ છે તેનાં જે મૂલ તે વડને નિલો રાखે છે અને ત્રિજાં સર્વે મૂલ ઉચ્છડી ગયાં હોય ને જો એક વડવાડ પૃથ્વીમાં ચોટી રહી હોય તો પણ એ વડનું વૃક્ષ નિલું રહે છે. એ મ ઉપર ધકો કદાચિત પંચ વિષયનો સંગ કર્યો છે પણ અંતરમાં પિયનું ચિતવન ધાયેલે એજ એને જન્મ મર્ણનું હેતુ છે. એવાજે પંચ વિષય તે પરમેશ્વરના મકને કેદ રીતે જન્મ મરણના હે તુ નથી, એ પ્રશ્ન છે, પછે એનો ઉત્તર જેમ સમજાયો તેમ મુકાંદ સ્વામીયેં કર્યો પણ જથાર્થ સમાધાન થયું નહીં. પછે શ્રીજિ મહારાજ વોલ્યા જે ત્યો એ પ્રશ્નો ઉત્તર અમેં કરીયે, જે મા

यामय एवां जे त्रण शरीर तेनी भावनाये रहित केवल आत्म सत्कारूपे रहिनेजे भक्त परमेश्वरनी मुर्त्तियुनु चितवन करती होय तेने भगवानना चितवनने बळे करीने ज्यारि उपशम अ-
वस्था वत्ते त्यारे ए भक्तने उपशमने बळे करीने पंच विषय जन्म गर्णना हेतु न थाय. जेम म
हि जोवे के साभरमती जेवी नदी वे कांठामां बहेती होय त्यारे हाथी घोडा वृक्ष सर्वे तणाइ
जाय पण कोइ ठरी रुके नही. तेम उपशम वालने पण गमे तेवा रमणीक भोग इंद्रियोने
गोचर थया होय पण, ज्यारे अंतर सनमुख दष्टि करे त्यारे जेवा पूर्व जन्मने विषे देख्या हो
य ने ते आ जन्ममां विसरी जायछे तेवी तेनी विस्मृती थइ जायछे, एवो रीते जे भक्तने वत्ते
तुं होय ते उपशम केहेवाय. ते उपशमनो महिमा अती मोटोछे; अने जेम आ संसारने विषे
अज्ञानी छी पुस्प होय ने तेने परण्या मोर अतीशो प्रीती वरतती होय ने पछे तेने परण्यावी
ने ए त्रण रात ने त्रण दिवस सुधी उजागरने पंथ कपन्यो होय ने पछे ए वेने भेळां क
रथां होय तो निदने मारबे एक विज्ञान स्पनुं के स्पशनुं मुख भोगवाने समर्थ
थाय नही, अने एक विज्ञाने आलिगन करी रखां होय तोपण जेम काष्टने साम सामां वां-
धि मुक्यां होय तेम सुतां होय पण तंच विषयमां एके सुख आवे नही, ए जो अज्ञान कोळे

મુશુષિમાં- ઉપસમને પામ્યાં છે તેપણ, કોઈ જાતની, વિશયનો ત્વર રહેતી નથી તો, જે જ્ઞાનો
 ને છે ને, પરમેશ્વરના, સ્વરૂને, ધ્યાને કરાંને ઉપસમ દશાને પામ્યો છે તેને પંચ વિશય, કેમ
 વાધ કરે ન જ કરે. માટે જે ઉપસમ દશાને પામ્યો તેને પંચ, વિષય જન્મ મરણના હેતુ થાતા ન
 થી પછે, નિત્યાનંદ સામીયે પુછ્યું જે ઉપસમ દશા પામ્યાનો તમે કહ્યો જે આત્મા, રૂપે થઈને
 ભગવાનના ધ્યાન, કરવા રૂપ ઉપાય, તેનો, અતી કઠણ છે, માટે વિના વીજો, એનો સુગમ ઉપાય
 તે કહ્યો? પછે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, એકતો ભગવાનનું, અતીશો, મહાત્મ, સમજતો હોય, અને
 વીજું, ભગવાનને ભગવાનના, ભક્તનો, શેવા ચાકરી દરશન કરવું તેમાં, અતીશો, વેગવાન, શ્રદ્ધા વ
 તી, એવા જે, ભગવાનના ભક્ત તેને ઉપસમ દશા આવે છે, પણ અમને એમ માસે છે, જે જે સેવ
 ક, માની હશે તેનો કોઈને નહીં-ગમતો-હોય અને માની સેવક પાસે જે ટહેલ ચાકરી કરા
 વતી તેનો જેમ કાલ પડે, ત્યારે મોટા માણસ-પણ કોંદરા શ્વાદને જીવે, તેમાં માની સેવકન, પાસે
 સેવા ચાકરી કરાવવી તે પણ, એવી છે. અને ધણિનો, રાબીપો તો, જીવો, નિર્માની સેવક ઉપર હોય
 એવો માતી, ઉપર ન હોય, માટે ધણિનું, ગમતું, કરે તેજ, સેવક, સાચો. પછે શુકમનીયો પુછ્યું
 જેને વિવેકને સમજણ ન હોય તે, ધણિને, કેમ રાજી કરે? પછે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા જે, મૂ-

लज्जी ब्रह्मचारीने रत्नज्जी ए अतिशो क्या डाहाछि पण कल्याणनो खप अतिशो माटे भगवा-
न जेम राज्जी थाय तेम एमने करतो आवेडेछे खरु, अने धळी आ समयमां तो अयोध्यावासी
बाइ भाइ सर्वे जेवा अमारा गमतामां वरतेछे तेवांतो परमहंस तथा सांख्ययोगी ने कर्मयो-
गी सरसंगी ते पण अमारा गमतामां नथी वरतता, केमजे अयोध्यावासीए तो अतिशो सत्सं-
ग पारायण पोतानु जीवतव्य करबुंछे, मोटे अयोध्यावासीनी पेटे भगवानने राजी करतो को-
इने आवडतुं नथी, अने ए अयोध्यावासी तो बहु विवासछि, माटे कोइक कपटी हशो तो ए
मने छेसगी जाओ, ते सासु एमने कोइक कारंजनो आदर करवो होय त्यार भोटए परमहंस
तथा मोटेरा सरसंगी ग्रहस्थ तेमने पुछीने ते काम करवा देबुं, पण कोइक एक जणने केहे
करवा देबुं नही, एवी रते त्यागी तथा ग्रहस्थ संत्संगीने अयोध्या वासीनी खबर राखी
एम अंगरी आजाछे, ॥ इति च नामं तमं ॥ ३ ॥ २२३ ॥

संवत् १८८२ मा फागुण वैशाख तृतीया मेदिनस त्यामो श्री सहजानंद जिमहारां ज श्री अमदावाद
श्री नरना रायणा मां दिने संनमुखे वेदी कां उपर्यादिसं क्रिये जुं कं जडौलियोते उपर विराजमा
क शुभ राहुला बिसिनी पंथ विराजमान हती अने ते पाघने विपुला वनांतो राज्जी की रत्ना हतो भे

श्रवण उपरगुलां वनागुच्छस्वोऽस्याहता नैगुला वनाश्रगणितहारं कंठेन विपे विराजमानहृता नैवाजुबंधवो
 ह्येगुला वनावां ध्याहता नैपौताना मुखार्वा विदं नै आगळ्मुनंतथा देशदे शगहरी भवतनी सभाभराइ नैवेठी
 हती ॥ पछे श्री जी महाराज उरु मुनीं मंडळतं याहरी भिक्त प्रत्ये एमवो ल्या जै सर्वे सां भळो आजा एकवातक-
 रवी छि ते कहां ए छी ए जे भगवान् देवा छे तो जन्म धरते थे केषण अजन्म माछे ॥ अने देहेने मुकते सुते पण अजर
 अमर छे अने निरंजन छे ते कहेतां मायाना अंजन यकीर हीत छे ने मूर्तिमान छे ॥ अने ह्योतिस्वरूप छे अक्षर
 रूप छे अंतर्गामी छे ने अंतर्गत कोटि ब्रह्मांडना आधारे छे अने मन्यु देहुं जे धरुं वेने मुकं धेतो नटवानी पठे ईंद्र
 बाळ सरखुं छे अने अंतर्गत कौटी अक्षरादिक मुक्त नां निर्यता छे ने सना स्वामी एवा जे श्री नरनारायण ते जेते
 प्रथम धर्म देव नी स्त्री एवां जे मूर्ति तेने विषे प्रगटयइ ने वदिका अमने विपेत पकरे छे ॥ अने वळीते श्री नरनारा
 यण जे तेम चक्र कच्छवारा हे अवतार वामना अवतार राम कृष्णादिक जे देह तेने ग्रहण करीने पोताने देहे करी
 ने अन्य जीवंत देहना अर्भमाने नो त्याग करीने अने ब्रह्म अर्भमाने नो ग्रहण करीने ते पछे पोताना देहने
 अन्य जीवंत देहने सम देखाइ छे जे मकांटे करीने कांठाने कळीने वेकांटां नो त्याग करी ए छी ए तेम भगवान्
 पोताना देहने ने अन्य जीवंत देह नो तुल्य पणो त्याग करे छे ते भारतेन विषे आख्याने छे जे नृसिंह जीने आरे देह
 त्याग करी नी इच्छा पड्य ए अंतर्गामी निरूपे करीने शिवना हृदय नो विषे प्रीति नो शिवा सेसर भनो देह भराव्यो

અને તે સરભને નૃસિંહજીને માં હોમા હિંદુદ્યુત યુને પછે નૃસિંહજી એ પોતાનું દેહમુકી દિધું એવી રીતે દેહનો ગ્રહણ
 કરે છે તેને પછે દેહનો ત્યાગ કરે છે. તેમજ સ્વપ્ન દેને અગ્નિને વિષે બલ્લીને દેહનો ત્યાગ કર્યો અને શ્રી
 કૃષ્ણ ભગવાનના પગમાં તિર લાગ્યો ને દેહનો ત્યાગ કર્યો તે ચરિત્રને દેહને જે નારિતિક
 મતિવાઝા છે ને અમક્ત છે તેની ત્રુદિ શ્રમાદ્ર જાય છે. અને ભગવાનને વિવેકનમ
 મૃત્યુનો આરોપણ કરે છે અને તેની મતેને વિષે એમ બણાય છે જે ભગવાન પણકર્મે કરીને દેહ
 ને ધરે છે. અને કર્મ કરીને દેહને મુકે છે અને નિષ્કર્મ કરીને કરશે સારે કર્મ સ્વપ્નને મુક્ત થશે અને જે આસ્તિ-
 ક ત્રુદિવાઝા છે અને હરિભક્ત છે તે એમ જાણે છે જોનાસ્તિકની સમજાણ છે તે તો જુઠી છે ને ભગવાન નો દેહ તો નિ-
 સ છે ॥ અને ત્રાઝા યૌવન વૃદ્ધ તેમજ દુઃસાદિક જે દેહના ગુણે ભગવાનની લીલા છે અને જે કાઢ કર્મને માયા તે
 તો ભગવાનના દેહને વિષે ચંપા કરવાને અર્થે સમર્થતા નથી અને એ ભગવાનના દેહને વિષે પરીણામ પૂર્ણ જણાયે
 છે તે તો એ ભગવાનની માયા એકરીને જણાય છે ॥ અને તેને વિષે જે ભગવાનના ભક્ત છે તે મોહન થી પામતા ને જે અ
 ભક્ત છે તેની મતી અમી જાય છે જેમનટવાના ચરિત્રને દેહને ને ભગવાનના જીવન મતી અમી જાય છે અને ને ટગવા
 નો જાણતલ તેની મતી નથી ભગતો તે મપુર પોત્તમ એવા જે શ્રી નરનારાયણે અને કદેહ ધરો ને નટાની પેઠે જદ-
 લી દેહને એ શ્રી નરનારાયણે તે સર્વેને અવતાર તર્તિના કારણ છે ને તે શ્રી નરનારાયણે ને વિવેક મરણ ભાવજે - ક

पेच्छतेनेअनेकदेहस्यएवापंडुच्छेनेच। राशनिादुखनोनेजमपसीमादुखनोपरआधितोभेयिअनेजेअनिरनारा
यणनेनेवेअजरअमरपणुसंभजेच्छते कर्मथकीने चोराशोधिकीमुकाइजायछेमाटे आपणाउदुक्कसंप्रदा
यनास्सर्बसत्संगितियासाधुतेजेतेभगवाननीमूर्त्तियुजेथइगइयुनेहमणच्छेअनेआगळस्थापेतेनेविपेमरण
भावकोइकपशोमांअनेवात्तासीलखोलेइयोएमकहनेअजीमहाराजोतामुंबर्त्तमानकाळनु प्रगट
पणुंजणाताहवा ॥ इति वचनामृतम् ॥ ४ ॥ २२४ ॥

‘संवत् ८८२ गान्धारगणवदिष्ठचतुर्योनीदिवस’ स्वामी श्री सहजानंदजीमहाराज श्रीअप्रमदा -
वादमध्ये श्रीनरनारायणनाभंदिस्नेत्रियेपोतनेपोढवानीमेडीनेविषेविराजमानहताअवेढालियाउपरत
क्रियामुंउटिंगणदिधुहनुनेसर्वेश्वतवस्त्रधारण करुणहतानेकंठनेविपेगुलावनोभोटोहार विराजमान
हतो ने मस्तकने विपे पुष्पना तोरा लटकता हता ने हस्तकमळने विपे तुळशीनी मा-
ळाने फेरवता हता अने पोताना मुखार्चदनी आगळ मोटा मोटा मुनी तथा देश
देशनाहारभक्तनीसभाभराइनेबेटीहततेसमेकुनेरसिघछडीटारे श्रीजीमहाराजनेप्रभपुछयुंजे, हेम-
हाराज श्रीपुरुषोत्तमएवाजेभगवान तेनुंअसाधारणलक्षण ते शुद्धेफळे श्रीजीमहाराजबोल्याजेजीव
ना, पाण, नाडी, तेनेसंकेलोकरवोतेचिबाधीयायनाहि, नेलाखुमाणसनियममांरह्याथकांसयइ रहे

तेनित्ताक्रोहजीवपीयायनाहि, अनेअक्षरआदि कजे मुक्तः तेनेपणनियममांराखवानेसमर्थछेएअसा-
 धारणलक्षणकहुं पछेवळी कुवेरसिंहे विजुंअभपुछुंजे, हे महाराजअसंख्यकोटीब्रह्मांडछेने भग-
 वाननोअनतारतो आजब्रह्मांडमानेजांबुद्धि पनेभरतखंडनेविपेछे ॥ अनेविजाब्रह्मांडुमांअसंख्यजीव-
 छेतोजिनुं उधारभगवान, शरितेकरताहशेतेकहो ॥ पछेओजीमहाराजज्ञेव्याजेभगवानआ ब्रह्मांड
 नेविपेअराजेछेतोभगवानसर्वनास्वामीछो नेअनंतकोटीब्रह्मांडनेविपेअसंख्यजीवुंनाकल्याणने. अर्थ
 ब्रह्मांडप्रह्लादप्रथेभगवानगेतेहेनेधारणकरेछेनेतेतेशरणेअसंख्यजीवयाग्रछेतेणेकरिनेअक्षर धाम
 मांश्रीपुरुषोत्तमताचरणानिंदमेघणा कर्जवसामेछेएनोएजउत्तरछे, पछेवळीकुवेरसिंहेपुछुंजेहेमहा-
 राजभगवाननेजाणवाताळाबेमत्संगितेनेशुंशुंतजवुंनेशुंशुंतजवुंमहणकरुंतेकहो ॥ पछेओजीमहाराज ए
 मचोव्याआळोकिअशाछितेनोसागकरवेनेभगवाननीकोरनीआशानुग्रहणकरुं, नेजोधननेतिपे
 आशाहोगतोआशाएमवांधनीनेभगवानतापामांसोनामोहनगलनेद्वगलछेनेहिरारत्तनमालेक
 अमुलनेनाएणद्वगलनेद्वगलछेएसर्वेभगवाननेभजुंशुंतापामसुंएमआशावांधविपणआहियांनआशा
 नमांधनीअनेज्ञोकामीहोयतोएमविचारकरुंजेपरस्त्रीसामीखोटीनजरकरुंशुंनोनकरुंकोरासीमांजावुं
 पडशेनेसांमहादुखभायेनेतिपयतोकुत्तरांगधेडां, प्रह्लादभोगेछेअनेमुनेतोप्रगटप्रमाणपुसुंनेचम, भग

वानमलयाच्छेन्नो कुराक्षोथाशेतो मोटीखोटाश्चोएमजाणिनि कामवामनानो त्याग करवो अने भगवान्
 संधी सुखनु ग्रहण करवुं ने देहना संबंधीमांधी प्रति होय तेनो त्याग करवो ने भगवानने
 भगवानना दास जे संत ते संवाये प्रति करवी ए ग्रहण करवुं ने देहने विवे
 अहं मुद्रुहोय तेनो त्याग करीने भगवानना दासपणानि नुद्विनु ग्रहण करवुं ने भगवान अथवा साधुते पोताने
 कोड करीते वदया होयनेति रस्कार करयो होयतो तेनां मनमांथा त्याग न करवाने पोतानि भूत्यजाणवोने भगव
 नने संततेनो गुणग्रहण करवो एवोरोते सर्वे सबळुं विचारवुं पण अवळुं तो कोइ दिवसा विचारवुं नही एनो
 एज उत्तरछे ॥ पछे वल्लोकुचेर सिंचे प्रभुछुं जे हेमहाराज धर्म अर्थ कामने मोक्ष ए चारुं नुं रूप कहो पछे श्री
 निमहाराज मंदमंद हसिने एम बोल्या जे अर्थ नुं रूप तो एज जे जे एकरिने धन भेळुं करवुं अथवा मोक्ष संबंध
 पोतानो अर्थ साधो ए पण अर्थ नुं ए रूप छे ॥ अने धर्म नुं रूप तो एज जे ते धन धर्मने अर्थ सत्संग मांजवावे पण
 कुमार गे स्यारेयन वावर ए धर्म नुं रूप छे ॥ अने काम नुं रूप तो एज जे एक परे लच्छो राखेने तेनो पण सुतु का
 के संग करे अने विजिच्छीयुं जगत मांछे तेनो बाबो नादिकरि तुल्यजाणिने त्याग राखे ॥ अने मोक्ष नुं रूप तो ए
 जे जे सत्संग संबंध जे सर्वे वर्त्तमान खवडदारा राखेने भगवाननो अचळने ध्येय राखे ए चारेनो एज उत्तर छे
 एम कहिने श्रीजिमहाराज पछे पोढी जाता हवा ॥ इति वचना मृतम ॥ ५ ॥ २२५ ॥

મંવત ૧૮૮૨ ના પાગણવદિદં છઠનો દિવસ સ્વામી શ્રી સહજાનંદજી મહારાજશ્રી અમદાવાદ

મધ્યે શ્રી નરનારાયણના મંદિરને સન્મુખે વેદિકા ઉપર ગાદી તિ કિયો તેણે જુક્કે હોલિયો તે ઉપર વિરાજમા
ન હતાને સર્વે વેતવદ્ધાચારણ કર્યા હતાને કંઠને વિષે ગુરુવના હાર પેરા હતાને પાઘને વિષે વેંકોરે ચમોલિના પુ
પના તો રાજુકીરહ્યા હતાને વેંકાન ઉપર ગુલાવના ગુહા વિરાજમા નહતાને ગુલાવનો મોટો ગુહ હસ્તકમલ
માંલંકેને મુસ્તાવિંદ ઉપર ચાર મવાર ફેરવતા હતાને ગેતાના મુસ્તાવિંદ નિશ્રાગલ્લં મુનિત થઈ શેદશન હારે
ભવતની સભાગાદને વેઠિહતિ ॥ પછે સંધ્યાચારતી થઈ રહિતે કેડુકે રસવજીયે શ્રીજિમહારાજ પ્રત્યે પ્ર
અપુછ્યું જે હે મહારાજ જો મગવાને ભગવાન જાણ્યા તેનો નિશ્ચે હશે નહિતે કહો ॥ પછે શ્રીજિમહારાજ વોવ્યા
જે આવા તો સૈને સાંભળ્યા યોગ્ય છે માટે સર્વ સાંભળો જે આ સત્સંગને વિષે ભગવાન વિરાજે છે તે જ ભગવાન માં
ધી ચોવીસે અવતાર થયા છે ને પોતે તો અવતારી છે ને એ જ સર્વે જીવના અંતરજામી રૂપ છે ને એ જ અક્ષરધામને વિ
પેતે જો મયં છે ને સદા સાકાર રૂપ છે ને અનંત એ વ્યર્થ નુવતે છે ને એ જ રાજાધિરાજ અનંત વ્રહ્માંડના
છે ને અક્ષરવ્રહ્માના પાણકારણ છે તે ભગવાન પ્રગટ થઈને અપભેદવનો કિયાને ગ્રહણ કરે સારે જાણી એ જ પ
મદે વહે ને રામાવતાર નું ચરિત્ર કરે સારે જાણી એ જ રામ ચંદ્ર જી રૂપ ભગવાન છે તે શ્રીકૃષ્ણ અવતાર નું ચરિત્ર ત
થાલિલા આચરે ત્યારે જાણી એ જ શ્રીકૃષ્ણ છે એ જ પ્રકારે ચોવિસ અવતારમાં જો જો અવતારનો કિયા જાણ્યા

અમદાવાદના ૩ જા રચનામૂલ પઠીનાં જે વર્ષનાં મૂલમૂલ ચાલતા અપે છે તે નહતાલ્કની પ્રત્યેક નથી.

मां आवेत्यारे एमसमजवुं जेमोरे भगवानना जेटला अवतार यथा छे ते सर्वे आमां थी यथा छे । अने ते छे ते जे आ
 जछे एम सर्वे अंगे सम जे स्यारे निश्चे ते नाइगे नहिने एमन सम जेतो कांइ कडगमग । तथा य खरो एनो एज उत्त
 र छे । नेतमने सर्वे ने आ ज भगवानमळ्य छे ते ते सर्वे नाकारण छे ने सर्वे अवतारना अवतार छे ने अक्षर धामना
 धाम छि ॥ अने ते जे श्रीनरनारायण रूप धइने धर्म की भक्तिने विषे प्रगट थंया छे ते मोटे आ श्रीनर नारायण
 नी मूर्ति अंगे आति आग्रह करीने अमारु रूप बाणीने सर्वे थी प्रथम आ श्रीनगरने विषे पथरा व्या छे एज ब्रह्म
 मोहल नानी वास छि ॥ स्यारे वळी कुन्नेर सीहजी ये कहुं जे ब्रह्म मोहोले के वो छे ते नुं रूप कहो अने तेने विपे जे जे
 भगवानना भक्त छे ते नुं रूप रहो ॥ पछे श्रीजी महाराज बोल्या जे अक्षर रूप जे ब्रह्म छे ते जे श्रीपु रूपोत्तम ना-
 रायण ने रहे वा सारुं मोहोले रूप थयो छे ने सर्वे अक्षर ब्रह्म थकी भगवानना मोहोले रूप जे अक्षर ब्रह्म ते अनादि
 छे ते ब्रह्म मोहोले ने विषे बहु प्रकारना मोहोले ते मोहोले ने बहु प्रकारना गोख छे ने बहु प्रकारना फरो खा छे ने
 बहु प्रकारनी तेने अंग सीयो छे, ने तेने विषे बहु विचित्र पण छे, ने बहु प्रकारना फुं वारा छे, ने बहु प्रकारना बा-
 मवगी चाते मां फुल पण अनंत जातना छे ने ते जो मय छे ने अनंत छे ने एने कोइ धामनी उपमान देवाय एवं छे । अ
 ने गोलोक पण एने ज कहाँ एछो ए अनंत अन्य धामनी विभुतिये तेथ को अ संख्य को टी जातनी शोभानुं अधि
 क पणुं छे ने अपार छे ॥ अने ते नुं द्रष्टांत एम जे मवादळाने चार देशा मां बोइ ए स्यारे एम जणाय छे जे डळ-

तुल्यतुल्यनिजाणीए अइच्छे पणचालीचालीनयाकीजाइएतोपणपार आवेनाहने वादळने उचु
 जोइएतोपणजाणीएजेअरहुंपणविचारिनेजुवेतोषणुंउचुछे ने अपारछे ने तेनोजोपारलेवामांडो
 पारआवेनिहआवो ब्रह्ममोहोलमोदोछेतेमोहोलने विषेजेअसंख्यमुकरह्याछेतेआकारेसहितेजोम
 यछेनेसंभुतमाणीमाननाअंतरजामीरूपछेनेतेसवैभगवानसिवामांनिरंतरततपरेहेछे ॥ अनेतेजधाम
 नाधणीछिअनेअक्षरादिकनास्वामीनेपरब्रह्मार्थिरूपोत्तमजेछे ते जआसत्संगेनेविपेविराजमानछेने
 आवोजेनेनेश्चेतेजवत्समोहोलनेपामेछे ॥ इतिवचनामृतम् ॥ ६ ॥ २२६ ॥

संवत् १८८२ नाफांगणवदी १ सातमनेदिवसस्वामीश्रीसहजानंदजीमहाराज श्रीअमदावाद
 नग्नमध्येश्रीनरनारायणनामोदरेनेविपेदरवाजानामेडाउपरवामेदेवमांहात्मवंचावताहता ॥ पह्लेस्यांधी
 उठिनेदरवाजापासेलिबडानावृक्षतळेदोलियाउपरसंध्यासमेश्रीजीमहाराजविराजमानथयाहता नेम-
 स्तकउपरगुलाचीरंगनोपावचांधीहतीनेगुलावनतोराखोदयाहतानेगुलावनहारपेहेनेनगरकावथया
 हतानेवैतपछेइंओढीहतीनेवैतसुरवाळपेहेयोहतीनेउगमणेमुखार्वेदेनिराजमानहता नेपोतानामुखा
 किंदनीआगळमुनोतथादेशदेशानाहरीभक्तनीसभाभराइनेवेठीहतीनेसमेदेवप्रागजिएपर्महंसप्रत्येप्र-
 भपुछुंमैवैगानानेविपेगानव्यभिचारनेकोइकाळेनपामेतेकहो. त्यारेश्रीजीमहाराजचोल्याजेएनोउत्त

रतो अमे करधुं एम कहिने श्रीजी महाराज वोल्य जे अमे गमापि पराणामाला धात्रा ह्यणने घेरारामानंदस्वामीने एम पछुं हनुं जे तमे सनातन इश्वर छो के आधुनी इश्वर छो ? त्यारे रामानंदस्वामी तो बोल्य ज नहि न उत्तर पण ने कयों ॥ त्यार पछे अमे अगनोतरा काळमां अमे मांदा थया हता त्यारे अमे क्षिरसागरने विपे शेषसज्जाने विपे सेपसाइ नारायण सुत छे लांढांगया त्यारे समै रामानंद स्वामीने जोया जे धोळी धोती पहिरो हतोने पछे डी ओढी हती ने एवा विजापण घणाक शेषसाइ नारायणना चरण विंदने समी पंखे ठाते मै जोया त्यारे मै नारायणने कह्युं जे आरामानंद स्वामी ते कोण छे ॥ पछे नारायण कहै जे एतो ब्रह्म वेत्ता छे ॥ पछे रामानंद स्वामी तो नारायणना जरीने विपे लिन थैया त्यार पछे अमे देहने विपे व्याख्याने अमने कळतर चहुं थुंते पछे अमे अंतर दृष्टिकरी त्यारे प्रणव नादने जोयो ते जोतां जोतां नदीश्वर पोठीयो व्याख्या ते उपरबे सीने कैलासमां अमे गया ने त्थायी गरुड उपर वैशाने वैकुंठ तथा ब्रह्म मोहो लने विपे जाताहता त्या गरुड पण उडी जावयोनिहि एटले अमे एक लाज उड्याते सर्वथ क्रीपर एवुं जे श्रीसुयोत्तमनुधाम ते भांगया त्या पणहुं ज पुस्पौत्तम हनुं नमारा विजो मोटां कोइ देख्योनिहि एटले काणे फर्याने पछे अमे देहने विपे व्याख्या ने केर अंतर समां जोयुं त्यारे एम जणहुं जे सर्व ब्रह्मांडनी उत्पत्ति स्थितिने प्रलय तेनो पण कस्तुं हुं ज हनुं नमारे ते

जेकरिनेअर्गतब्रह्मांडनाअसंख्यशिवअसंख्यब्रह्माअसंख्यविष्णुअसंख्यकैलाशअसंख्यवैकुण्ठअने
गोलोकब्रह्मपरनेअसंख्यकरोडविजिभिमकाओएसर्वतेजायमानछेनेवाळिहंकेवोड्डु तोमारापयनेअं
गुठेकरीनेपृथ्वीनेडगांवतोअंशंख्यब्रह्मांडनीपृथ्वाडगांवालागेनेभारेनेत्रेकरीनेसूर्यचंद्रमाताराआदिक
जतेजवानछेएवो जेहतेमारोविपैएमसमजीनेजोनिअंकरेतोभगवाननेविपैमनकोइकाळेविभिचारनेपामे
नहिनेजे जे जिवमारेशरणेआव्यछेनेएमसमजशतेनेसर्वेपरिएवंचंधामछेतेने विपैपगाडी-
शनेसर्वेनेअंतरजाभिजेवाकरीशनेब्रह्मांडनीउत्पत्त्यादिककरेएवाशरणगतनेकरवच्छे पणपछेसाम-
र्थिपामीनेएमजाणेजेहुंजमोटोड्डुएमजाणनिअपिरुपएवाजे श्रीनरनारायणतेनेगणवाजनहिएवो अ-
हंकारआववादेवीनहिएएमजाणवंचे श्रीनरनारायणनीकरुणाएकरीनेहंमोटपने पाम्योड्डुएमसमजवंचे
एम श्रीजी महाराजेअभनोउत्तरकरथो ॥ इतिवचनामृतम ॥ ७ ॥ २२७ ॥

संवत् ६८२ ना पागणवदी ॥ ७ ॥ १२७ ॥
दनग्र मध्ये श्रीनरनारायणनामांदिरेने विपे संतनीर्षकिमाला दुफेखताहता ॥ अने सुंदर धेत रुमाल मस्त
क उपर बांध्योहतोने डावाखभा उपर खे सुनाखने कसिने केडुबांधीहतीने कठने विगलावनो मोटोहार
विराजमानहतोने पळेला दुफेखतां फेरतां श्रीजीमहागज एमबोल्याजे साधुसुवेनवा चौकरीजे परमहं

सनेमाहोमाहीप्रश्रुत्तरकरतांक्रोधउपजेतथावादाविवादकरतांक्रोधउपजे तथा कांइकपदार्थ लेवा
 देवामांक्रोधउपजेतथाकोइकनेशिक्षाकरताहोय ने क्रोधउपजेतथापोतानाशुभ्याने विषे रेहेतो
 होय जे साधु तेने पक्षपात करीने क्रोध उपजे तथा अपमाने करीने क्रोध उपजे तथा
 इर्ष्या करीने क्रोध उपजे तथा आसन करवाने विषे क्रोध उपजे तथा भग
 वाननीप्रसादविहचवानेविषेन्युनअधिकपणुंकरनेक्रोधउपजे इत्यादिकजेजेक्रियानेविषेक्रोधउपजेतो
 टासाधुनेउपजेअथवानानांसाधुनेउपजेतोजेनीउपरक्रोधउपजेतेने एकसाष्टांयदंडवतप्रणामकरवो ॥
 अनेगदगतवृद्धयैनेदिनतयिकरीनेरुडारुडांविचनवोलनेतेनेप्रसन्नकरवोएमअमारीआज्ञाछेअनेजो
 कोइकउपरद्वोहानिनुद्धिनोसंकल्पधायतोनिष्कपट्यैनेपोतानेमुखेसंकल्पकैवोहेमहाराजआनिमित्त
 नोभुडांसंकल्पतमारीउपरथयोअनेतेसंकल्पनोहेदोषतेनीनिवर्तिनअर्थ तेनिप्रार्थनाकरवोविजुजोगृह
 स्थउपरक्रोधउपजेतोतेपरमंहसप्रहस्यनीवचनेकरीनेप्रार्थनाकरेअनेवेठेयकेनमस्कारकरेपणसाष्टांग
 दंडव्रतनकरेअनेजेसांख्ययोगिवाइयुतेनेजोपरस्परक्रोधउपजेतोवचनेकरीनेप्रार्थनाकरवोनेवेठेयके
 नमस्कारकरवो ॥ अनेजेसांख्ययोगिपुरुषपथापमंहसतेनीतोएकरीतछेअनेजोनी उपरक्रोधउपजेतोनी
 आगळपोतानीमोटपमुकिनेतेनेविषेआपणास्वामीजेअनरनारणतेनाभक्तजाणनेनमस्कारकरवोनेप्रा

धनाकरवीपणदेहद्रष्टिनराखवीजेहुमोटोडुनेउत्तमडुनेआतोमोटोनर्थेनीचछेएवीरते देहद्रष्टिनकर
वीअनेविजुंआपणाइएदेवजेअनिरनारायणेतकौधतथामानतेनेनथीराखतामोटेआपणाउदुवसंप्रदाय
नाजेहोयतेकौधतथामानतेनोत्यागकरजोविजुंआजेमेकौधनुंप्रायंश्चितकहुंछेतेनेजेकरशेतेनेउपरश्री
नरनारायणप्रसन्नथाशेनेतेनुअंतःकरणशुद्धथाशेअनेतेनाकाम, क्रोध, मान, लोभ, द्वेषी, मद, मत्सर
तेसर्वेनोडापामीजाशेअनेकौधउपनेनेजेआप्राश्चितनहिकरेतेनेसर्पतुल्यजाणवोपण तेनेसाधुनजाणवो.
॥ इतिवचनामृतम् ॥ ८ ॥ २२८ ॥

संवत् १८८२ नाचैत्रसुदि २ द्वितीयानेदिवसस्वामीश्रीसहजानंदजीमाहाराजश्रीअमदावादनग्रथी
गाजतेवाजतेचाव्यातेसांजोगामश्रीअरुलालीएपधायीनेउत्तरादिकोरेगामथीआंवावाडियामांउत्तयी
ने त्यां मंच उपर विराजमान थया ने सर्वे अन्न धारण कर्या हतां ने कंठने विपे सुंदर
पुष्पना हार पहेंयी हता ने पाधने विपे पुष्पना तोरा लटकता हता ने पोताना मुखार्चदनी
आगळ मुनी तथा देशदेशना हारभक्तनी सभा भराइने बेठी हती ने ते समे श्रीजीमहाराजेमु
क्तानंदस्वामीतिथाब्रह्मानंदस्वामीआदिकसाधुसर्वेप्रत्येगमवोल्याजेसांभळोएकवातकरवीछेजेकांइक
प्रभुभजतांसमजणमाफिरहेछेतेनेखोटपण बहुआवेछे ने भगवानजेनेश्रीपुरुषोत्तमकहीएजेनेश्रीकृष्ण

कहीए जेने श्रीवामदेव कहाए जेने श्रीनरनारायण कहाए जेने श्रीनारायण कहाए ते-
 नुंसुख जगारंथ आबनुं न थी ॥ अने एकान्तिक भक्त्यवानुं न थी माटे आहुवोने प्रजापत्यादि कथादि दैने जे ज-
 न्नाथ एते जे ते वारमवार याष्टि भेळा उत्पन्न थाय छेने अंते माया ने विपे जलीन थाय छे पण श्रीपुरुषोत्तम भ-
 गवाने ने समीपे अक्षर था मने विपे ज्ञाता जन थी ते शासारुता ते मनी समजण मां भुल छे सारे सर्व मुनी वी-
 द्या जे हे महाराज ए मने विपे शी ज्ञात नी भुल छे ते कहो ॥ पछे श्रीजी महाराज बोल्या जेत्यो जे अमे ए मनी
 भुल कही ए ते सांभळो जेए कृतो पोत पोत नी जो क्रिया ते मुं वळ सम जे छे अने भगवान ना आशाराने भगवान नुं
 वळ नर्थ समजताने विजुं अक्षर ब्रह्म रूप पोताने नर्थी मानताने अक्षर रूप ईने भगवान जे श्रीपुरुषोत्तम ना-
 रायण तेना दोस पणने नर्थी मानता ए भुल छे अने विजुं जेए श्री कृष्णादि कभगवान ना अन्न तं अन्न वतार तेने तोए
 सर्वे त्र्यंश करीने जाणे छे ए ज ए मने विपे मोटी भुल छे अने आब्रह्मांडनी उत्पत्तिके मथाती हशे एकवार ए
 जोइ ए तो खरा ए वां संकल्प पोताना मन मार ह्यो हतो ते संकल्पने जोइने भगवान ते जे ते ते मेने ब्रह्मांडनी उत्प-
 तिकर वा सांस्याहां ते माथे जोडी दिधा छे ते ब्रह्मांड मां जे टला जी व छे ते टली वार ब्रह्मांडनी उत्पत्ति सा-
 थे जोडा सोत्यारे तेने छुट कोथा शे नें त्यार पछे ते समजणने त्या ग करीने भगवान ना समीप पणाने पाम जोते
 सांभगवानने जाण्या पछे भगवान विना विजुं कांइ जाण वाइ छुं नहि ॥ अने भगवानने भजीने जे ब्रह्मांडनी

उत्पत्तिनासामृधनेहच्छेतेभक्त सामृत्यार्थीकहीएनेकनीष्ट कहीएअनेजेकेवलआत्मारूप यहनेभगवा-
ननेभजेतोकेवल्यार्थजाणवनेभक्तनोमध्यमछे ॥ अनेत्रिजो जे प्रत्यक्षरूपोत्तमभगवाननीमूर्ति ते-
नीनिरंतरअन्यपणेकरिनेसेवानेविपेनिष्टाएतोभगवत निष्ठार्थीजाणवो ने एभक्तअतिशेष्टछेने अ-
ति उत्तमछे माटे आपणेतो सर्व प्रगट प्रमाण श्री नरनारायण तेजो निष्ठावाळा छीए ॥ इति-
वचनामृतम ॥ १ ॥ २२९ ॥

संवत १८८२ नाचैत्रशुद्धी ३ नेदिश स्वामीश्रीसहजानंदजी महाराजगमश्रीजेतलपुरमव्ये-
मोहोलनीजग्यामांआसोपालवनीहेठेढोलियोविछाव्योहवो ते उपर विराजमानहतानेसर्वधेतवस्त्रधार-
ण करथांहताने कंठनेविपेगुलडावादिनाहारपेरचाहतानेमस्त उरस्तेपांचतेडोलरियानातोरातेणकरीने
व्याप्तहतीनेवै काननेउपरवैकाणि कारनापुष्पखोड्यांहतानेहस्तनेविपेसुंदरलिंगुनाफळने फेरवताहताने
दहाडोचारघडिचढ्योहतानेपोतानामुखांनदनीआगळसंतथादेशदेअनाहरीभवतनीसभभराइने
वेठीहती ॥ पछे श्रीजिमहाराजसर्वसभाप्रत्येप्रभ कथुजेएकतोद्वैतमतछेनेएकअद्वैतमतछे तेवेमांथी
मुमुक्षुहोयेतेकोणमतेनग्रहण करैतेकहो ॥ त्यारेपुरुषोत्तमभटवोल्याजेहेमहाराजमुमुक्षुहोयेतेतो द्वैत
मतनेग्रहण करवो ॥ त्यारे श्रीजिमहाराजे आशंकाकरीजैद्वैतमततोजीवइश्वरनेमायांतेज्यारेमायांरहे

छेतरे जीव नो मोक्ष के मया यत्परे पुरुषोत्तम भटनो ल्या जे शुभ कर्म करतां करतां मोक्षाय त्यारे श्रीजिम
 हारा जे वळी आशं का करी जे निवृत्ती ने प्रवृत्ती एवे प्रकार नां बे कर्म छे ते तो शुभ पुत्रि मां लिन थै जाय छे ने ते मुपु
 त्रि तो के विछेतो जेम लो कालो क प्रवृत्त उलंघवा कोइ समर्थ नथी ते म सुपुत्री जे छे ते ने उलंघवाने जीव कोइ सम
 र्थ नथी तो जे आगल माग्या वस्था छे ते तो बहु मोटी छे ते तो के म जीव थो उलंघाय सारे सने एम सम जं जे
 ब्यारे सर्व कर्म अने माया तेना नाश कर नारा माया थो पर जे साक्षात कार्ग्य पुरुषोत्तम भगवान म ल्ल संत
 ते नी जीव ने प्राप्ति ध्यारे थाय छे स्यारे ते सर्व ने श्री लंघाय छे सासं जे स्याहां कर्म ना ति गोति जन थो एम क ही ने प
 छे श्रीजिम हारा जमो होल उपर भोजन करवा पधारया ॥ पछे भोजन करि ने पांछा आसो पालव हे ठेढो लिया
 उपर विराजमान थयाने सर्व संत ने ने हरी जनने अमृत दृष्टि जे ताथ का श्रीजिम हारा राज एम वोल्या जे प्रथम
 तो आजीवन कोइ न मान तो होय स्यारे एनि वृत्ति के विहीय अने पछे ब्यारे सोमं नुष्य एने मोने स्यारे एनो अहं का
 र ते पण नो खी जात नो थाय छे ने ब्यारे हजार मनुष्य माने तथाला खम नुष्य माने तथ कोड मनुष्य माने स्यारे ए
 नो अहं कार ते बुदि जात नो थाय छे ॥ अने क्यारे क ब्रह्मा जे वो थाय न क्यारे क तो शिव जे वो थाय न क्यारे क तो
 इंद्र जे वो थाय स्यारे ते सब वळा विचारवाळो एम जाणे जे अमारी जे मोट प छे ते आवाडे न थो त्यारे शाव डे छे तो
 आत्मा व डे मोट प छे अने बिजु संतना समागमे करी ने मोट प छे त्यारे बुवो ने एवामोटा जे छे ते पण संतना चरण

नीरजेनेह छेछेत्योरसंतनेविपैशीमोटपछेतैकहीयेछीयेजेद्रव्यपदार्थैकरिनेकराध्यैकरिनेतोकाइसं-
 नेमोटपनधीपणसंतनेतोमोटपभगवाननीउपासननेभक्तितेवडेछेनेत्रिजुंसंतनेआत्मनिष्टाछे॥ अनेएमन-
 जणागतोएआत्मनेएमनिश्चैकरवोजेप्रगटभगवाननेनेमळचाहोयएवाजेसंततेनेविपेआत्मनिष्टा रारा-
 धीनेतेजपेतांगुस्वरूपमानवृत्यारेकोइकआशंकाकरेजेत्यारेस्वामीसेवकपणुकेमरहतोत्याहांद्रष्टांतछे॥
 गावलंराजाहतोतेनेयज्ञकरवोहतोत्यारेएनेश्यामकरणघोडालाववाहतात्यारेतेश्यामकरणघोडातोवर-
 ण नेधैरहतात्यारेत्याहांतोपोताथोजवायनहीत्यारेगालवराजाएगरुडजनिनेतेडाव्या त्यारेगरुडजीआ-
 व्यापछेतैगरुडउपरवेसिनेघोडासांधीलेनेआव्यातारेगुंगरुडजिनेविषेधीगालवराजानेदासपणुमटि
 गयुएतो नमटयुतेमब्रह्म तेतोनेविपेआममानवुंतेशासारुजेनेआव्रणभेद्यानिगतिछेतैसारुएनेविपेआत्म
 बुद्धिराखवीपछेएमकहुंजेआभार्त्तासर्वेद्रढ करिनेराखजोनेआवात्तासर्वेनुंजीवनछे॥ इतिवचनानामृतम्
 १ ॥ २३० ॥

संवत् १८८२ नाचैत्रसुदी ३ त्रीजनेदिवसस्वामीश्रीसहजानंदजीमहाराजगंगमश्रीजेतलपुरम-
 ध्येमांजनेममे श्रीराधाकृष्णनामंदि एनाचोकवचेढोलियोविछाव्याहतोनेतेनाउपरपोतेविराजमानहता
 नेसर्वेधेनव ग्रधारणकर्याहंतानेपाघेनेविपेडोलरियानातोरा लटकताहतानेधेतपछेडिओढिहती अने

श्वेतखेस पैयोहतोने धेतसुमालहस्तकमळने विषे वृरीरखावताने पोताना मुखार्थे वंदनी आगळमुनि तें था
 देशना हरिभकनी सभाभराइनैवेठीहती ॥ पळे श्रीजीमहाराज प्रत्ये ब्रह्मार्णव स्नानीये एमप्रभ्रपुत्र्युंजे, हेम
 हाराज जती केन की एने तेयती नुलक्षण कही पळे श्रीजीमहाराज वोल्या जे ध्यारे लं कामां हनुमानजी जा
 ना की जीने खबर काढवगंयासारे जाना की जीने खोळां हात ते सारु जे टली खीं युलं कामां हात ते सवें जे जी-
 ता हावा ते पळे मनोहरी ने हनुमानजी देखता हावा सारे पोते एम जाण्युं जे आज्ञान की जी हा शो सारे एम मनमां वि-
 चार कर्यो जे ज्ञान की जीने भगवानरघुनाथ जीने विजोगळे ने एणे कराने आवंशरीर पुरुहोय नहिने आवी
 निद्रा पण न होय एवो मनमां विचार करीने हनुमानजी पांछावळी नि सयार्ने पळे पोताने एवो मनमां संकल्प
 भयो जे हुं जति दुर्गे मे आस्थायुं सर्वे जो इयुं ते नो मुने कां इचाधनाह ॥ पळे वळी एम विचार कर्यो जे मे तो रघुनाथ
 जिनी आज्ञा ए करीने ज्ञान की जीने खबर काढवी छिते सारु मे म्त्री युं जो इयुं ते नो मारे शो वाध छे अने
 वळी मनमां एम विचार कर्यो जे मारी वृत्ति माने मारी ईद्रियुं मां पण रघुनाथ जीनी की पाए करीने क्षोभ पणन
 धी उपधे ते एवो होय ते जति के हे वाय ॥ अने वळी ध्यारे ज्ञान की जीनुं हरण थंयुं सारे रघुनाथ जीने ल-
 क्षमण जीने उध्यां सुग्रीव फटका शिळा उपर बेठा हातां सांगयासारे सुग्रीव ने जणां ध्युं जे ज्ञान की जीनुं हर
 ण थंयुं जे ते मांटे आइ आ व्याछइ ए ते जी कां इत मनने खबर होय तो कही ॥ सारे सुग्रीव के कहुं जे हेम हाराज

आकाशनेविपेहेरामहेरामएवौशब्दथातोहततेमेंसांभळ्योहती. अनेचिजुंजेआर्चारमांबांधीनेघरेणें
पडतांमुक्यांहततिमारंपसेमेंराख्यांछे सारैरघुनाथजीए कहुंजेतेलवोवोइए सारतेघरेणांसुग्रीवे
रघुनाथजीनेआप्यां॥ पछेरघुनाथजीयेलेइनेलक्ष्मणजानेदेखाडयांतिप्रथमतोकाननांदेखाडयां पछी
हाथनात्राजुबंधआदिकदेखाडयांतेलक्ष्मणजोए एनेओळख्यां ॥ अने सारपछेपगनांजंजर
देखाडयांसारेलक्ष्मणजोयेकहुंजेहेमहारांजआतोजानकीजीनांजंजरखरां ॥ त्यारैरघुनाथजीए
कहुंजेहेलक्ष्मणजीविजांग्रहणांनओळख्यांनेजंजरकेमओळख्यांत्यारेलक्ष्मणजीए कहुंजेहेम-
हाराजजानकीजीनुंस्वरूपतेमेंनधीदिठुं॥ अनेमांजेपगेलगवाजातो त्यारंजंजरदिठांहतां ते सारुने
ओळख्यांएवी रिते चौदवरससुधसिंघामारहापण दष्टिए करीने जानकीजीनुं स्वरूप एक
चर्णावैद विना विजुं दिठुंज नहिं माटे एवी होय ते जाति जांणवो. एम कहीने
श्रीजीमहाराज बोल्या जे आत्रह्यानंद स्वामीं छे ते पण ते जेवाज छे, एम सर्वे स
भासांभळतेछेतेग्रह्यानंदस्वामींनींश्रीजीमहारांजेयतिपषानीबहुप्रसंसाकरीनेगामवाहारमहाराज प-
धार्यनियज्ञथाहतातेठेंकालेपरथारउपरढोलियोबिछाव्योहतातेउपरपोतेविराजमानथयाअनेपोताना
मुखारवैदनीआगळमुनीतथादेशदेशानहरीभक्तनीसिंभाभराइनेवेठीहती॥ पछेश्रीजीयेकहुंजेकांइ-

कप्रभउत्तरकरोत्यारेपटेलआसजीभाइएप्रभपुछुंजेहेमहाराराजआजीवनंस्वरूपतेकेवुंछे॥त्यारे श्रीम
हाराजजोल्याजेजीवतेअछेअभेयअविनाशचैतन्यसुप्रणुमावछेत्यारेतेजीवय्यारेहेछेतोहंदाकां
शनेविपेरहेछेअनोविविधक्रियानेत्यारहोपकोकरेछे॥अनेरूपजोबुंझोयत्यारेनेत्रद्वाराएकरीनेजुवेछे.
अनेशब्दसांभळवोहोयत्यारेकानद्वारेआवीनेसांभळेछे,नेनासिकाद्वारेसारोनरसांगंधेछे,नेरसना
द्वारेरसलेछे,नेत्वचाद्वारेस्पर्शानुसुखलेछे,मनद्वारेमननकरेछे,नेचितद्वारेचितवनकरेछे,नेबुद्धिद्वारे
निश्चयकरेछेएमदशेइंद्रियुंद्वारेतथाचारअंतःकर्णद्वारेसर्वविषयनुग्रहणकरेछेनेनखथीतेशिखापर्यंत
शरीरमांव्यापीनेरहोछे॥एवीरितेजिवनुस्वरूपछेअनेआपणेप्रगटपरमाणुसुप्तोत्तमएवाजेश्रीनरना-
रायणतेनेप्रतपिकरीनेएजिवनेसारपिठेओळख्योछेनेजाण्योछेएमकहानिसौने राजीकरिनेजयसच्चि-
दानंदकहीनेमोहोल्मांपोढवापधारताहवा॥इतिवचनमृतम्॥ २॥ २३१ ॥

संवत १८८२नाचैत्रसुदी ४चतुर्थीनेदिवसस्वामीश्रीसहजानंदजीमहाराजगामश्रीजेतलपुर
मध्येपोतानोरहेवानोजेमोहोलेतेनआथमणीकोरनीसमपेजेफुलवाडोतेनेविपेसवारमांपधार्याहता ने
वाडीनेवचमांमोटुंआरसडीनुवृक्षतेगीहेठेचोतराउपरगादितक्रियेसहितजोळालियोतेउपरउगमणेमुखा
विंदेविराजमानहतानेसर्वधेतवम्बधारणकर्याहतानेकठनेविपेचंपानंतथाबोरसडीनेहारतथागुलदा-

वदिनाहारगेहेयाहितानेपावनेविपेचमेलीनेडोलरियानतोरालटकतामुक्याहतानेवेथवणउपरहजारी
 पुण्णगुच्छखोदयाहतानेहस्त कमळनेविपेदाढमतथालिबुनाफळनेफरवताहता ॥ अनेपोतानामुखावे
 दनीआगळमुक्तानंदस्वामीतिथान्रत्नानंदस्वामी आदिकमुनीतिथदेश देशनाहरिभक्तनी सभा भ
 राइनैवेठीहती ॥ पळेथ्रीजोमहाराजबडोधारसुधिविचारीनेएमवोल्याजेसर्वेसांभळोएकवार्ताकरीए--
 छीएजेदुपुत्रासनाराखवीतेथकीकांडएमुंडुनधीनेदुपुत्रासनावाळाजेभक्तछेनेतेअमारेसमीपरहेछेपणते
 सुखीयानथीरिताकांजेतेणेप्रभुभजतांपथमएमंग्युंहंजेहेभगवानसमिपराखजोपणदुपुत्रासनानमुकि
 तेसास्तुखोयाछेसारेमुक्कानंदस्वामीयेरुह्युंजेहेमहाराजदुपुत्रासनार्कमटळेंकहोर्यारथ्रीजोगहारा-
 जवोल्याजेदुपुत्रासनाटाळवानोतोएमउणयछेजेअरिवरतमानथीवाहेरंसंकल्पथायतथाकौइहरीजन
 नेतथासंनोअभावनोसंकल्पथायत्यारेनरनागयणस्वामीनारायणएमवारंवारणो कारोने नामउचा
 रणकरतुं ॥ अनेविजुं महात्मेसहितनेधर्मसहितभगवाननीनवप्रकारनीभक्तिकर्यारेत्यारे तेभगवान
 तेनाढढाभांवासकरीनेदुपुत्रासननेनासपमाडेछेजेमगजनेग्राहनामुखथी भगवानेछोडाव्योमाटे आ
 टलीवातसमग्यातोसर्वेसमजाइरहुं तेचानवळीकहीएछीएछीए जेएकतोपांचवत्तमानपळवाने वि
 जुंपोतानुं स्वरुपसाक्षीमानवं जेसंकल्पतथानानाप्रकारनेजेतरकेथकीपरजेआत्मातेहुंछुंनेआ देह

मनेसहितहुं नथी. एमविचारीनेभगवान भोइनीसांमुंजोइनेहस्ताहोयअथवा -इनेबोलावताहोयेने
 त्रिजांगमेतेवांचरित्रकरेतेमांकोइदहाडेअभावनअविचारीतनोनिश्चयराखवोएटलुं समझ्यातोसर्वे
 समझ्याछो॥अने वळांकोइकएमजाणछे जे मेंतोमहाराजनेवहुंभझ्यानेवणीएसेवाकरीपणआपण
 नेतोमहाराजबोलावतानथी नेत्रिजानतेबहुंबोलावेछे त्यारेआपणघेरबेठाप्रभुभजशुं एमअवगु
 णलेछेत्यारेअभेपणएमधारए जे ए जिवने ने अमारुं शुं तोएजिवनुंठेकाणुं रहेजनहिपणअभे
 तोकोइनोअवगुणलेतानथी नेअमारोस्वभावछेतेतोसदाएगुणग्राहकजछेने हवे ए भक्तने गुण
 ग्राहण करवो ने अवगुणटाळवो तेनो उपाय कहाएछीए जे ए भक्तएमविचार जे हुं सत
 संगमोर केवोहतेनैकाळकर्मजन्ममरणचोराशीतेनो भुकाहतेतेमुनेसर्वथकीछोडावीने निरभेकि
 धो ने रुडा गुण आपीने मोटो किधो माटे ते भगवाननोजे अभाव कहो केम लेवुं प्रभुनुं
 गमनुं मुकीने ने पोतानुं गमनुं केम इच्छुं एम विचारीने अभाव न ले त्यारेजसु-
 स्वीयोथायछेअनेजेअदेहेकरिनेभगवानंगमनुंकरवुं एथोत्रिजवातकांइमोटिनथाएजभक्तियेनेएणे
 करिनेभगवानेनंपमायछे॥ माटेमानइर्पातथाकामक्रेधलेभएआदिकएसर्वकल्याणनाविरोधिछेतेसर्वे
 नेदयागकरवानेतेमांमानछेतेतोआतिमुंहामांभुंइंछुबोनेविजावृतमानमांकांइककाचपथोडीघणी होय

तोयसतसंगमान्भाजायछेपणमानवालोतोनभिसंकज नहिमाटेहे संतोनिर्मानआदिकचतुमानमांकोइ
 दिवसचुकपडवादे गोमांअतिकुशळरहेवुं आदेहयकीपेतानुंस्वरूपजूडाएवुंअनेश्रीपुरुषोत्तमएवजे
 नर नारायणतेमनीनिरंतरखटकेसहितभाक्तेकरवीनेभगवाननीअखंडस्मृतियेसहितभजनकरवुं ॥ ते
 तोभगवाननाप्रगटदर्शननासुखतुल्यछेनेविजुआपणासस्वंगमांशास्त्रभणतांआवडतेणे करीने ॥ इहमो
 डोनहिंयारेकोणमोटोतो जेचौदलोकपर्यंतचरणसमानजाणेएविवैरागनिअवधिबुद्धिनुक्तहोय अने जेमदे
 हनेवियेआत्मबुद्धिनेमपरमात्माजेपुरुषोत्तमतेनास्वरूपनीद्रढतासाक्षातकारवोधिबुद्धिहोयअने सुनु-
 तिनैवियेजेमजकनीविस्मृतिछेंएमजाग्रतअवस्थानोवैप्रेजकनीविस्मृतियेजुकवर्तेएवोतेहोयते आपणा
 सस्वंगमांमोटोरोछे ॥ इतिचंचनामृतम ॥ ३ ॥ २३२

संभत १८८२ नचैत्रसुदी ४ चतुर्थी भेदिसस्वामी श्री लहजानंदजी महाराजगाम श्री जेतलपुर
 मध्यमोहोलेनेविये ४ क्षणाद्वागोखनेवियेगादि उपरतकियानुं ठांगणहइनेविराजमानहताने मस्तक उ
 परगुप्पनोखंपतेणे बुद्धिनुक्तधेनपधशोभतीहताने धेतपुप्पनीपछे डिओढिहतीने केशरिसहितजेचंदन तेणेक
 रीनेसर्वअंगचर्याहताने धेतहिरकोरिखेसपरचोहताने कंठनेविपेगुलदाविताहारपेरचाहताने पोता-
 नामुखार्चिदनिआगळमुनितयादे शोदेशनाहारिभक्तनीसभाभराइनेवैठिहाति ॥ पछे श्रीजिमहाराजसर्व

सभामस्ये एमवोल्याजेजीवनं कल्याणतो एटलावहेछे जे भगवान प्रत्यक्षनां दर्शननेनेनी अखंडस्मृति तेणे क
रीनेयायछे कांजिभागवतमां एमकहुंछे जे कंससिंहापाळंदंतवक आदि देइने जे नंदीक तेने अखंडभग
वाननी स्मृतिरहितेणे करीने कल्याणययुंछे मोटे भगवान नीनंतर स्मृति एजभक्तीछे त्या रे तमे कहे शो जे भग
वान तो मळ्याछे ने तेनी समृति पण नित्यछे तेने वर्त्तमान पाळ्यानुं शुं प्रयोजनछे तो तेनुं तो एमछे जे एक तो
वर्त्तमान दृढ राखेछे ने ए कृतो वर्त्तमान मानं सखाळोछे तेने माफेर नेटलोछे ते कहि येछी येजे स्मृति तो येयने
छे पण नियमधर्मे राहितछे ते तो पोतानुं कल्याण करे ने विजाजीवनं कल्याण एथी थायनाहिने एकांतिक भक्तप
ण ते नयायने भगवाननुं निर्गुण धाम तेने नयामे ने जन्ममरण राहित तो थायने तेथी सखं गमां पणनवे साय
अनेतमे जे वासंत जे धर्माने यमं जु कते नी तो वातजनो खीछे ते कहि येछी येजे तमने कोइ कभावे करीने जमाडे तेने
कोटीय जनुं पुन्ययायने अंते मोक्षने पामेछे ने तमारा चरणनो कोइ कस्यर्प करे शे तेनां कोटी जन्मनां पापना
शपामशो तमने भावे करीने वस्त्र ओढाड शे तेनुं पण परम कल्याणयाशो ॥ अनेतमे जे जेन दितळावने पगबो-
ळोछे ते ते सर्वोत्थि रूपयायछे अनेतमे जे वृक्षतळे वीठाहोने जे वृक्षनुं फळ जग्याहो ते ते सर्वनुं रुद्रुज थाय ॥
अनेतमारां कोइ कभावे करीने दर्शन करेछे ने कोइ कतमने नमस्कार करेछे ते ते सर्वनां पापनोक्षययायछे ने व
ळीतमे जे ने भगवान नी वातकरोछे अने कोइ कने नियमधर्म संबंधि धरावोछे ते नो मोक्षयायछे इत्यादिक-

નેધર્મનિયમગાળાતમેજેવાસંતર્કનીસર્વેક્રિયાકલ્યાણકારકિપછેશાસિસંજેપ્રસક્તશ્રીનરનારાયણશ્રી
 નોતમે દૃઢઆશરોછે તેશ્રીનારાયણશ્રીપિતમારીસમામાંનિસાધિરાજેછેતેસાસંજેઉવાતનો પણનો
 ઉત્તરછે ॥ અનેવહીતમેકેશોજેભગવાનનોદૃઢઆશરોછે નેમાફકગુણછેતેકેમવ્યાપે છે તો તે કાહિ
 એ મેલટર્કમિરાહિતનેમાફકગુણોરાહિતસૌનેકરવાતેમતોકાંદવારનીઅનેઅસંલ્યજન્માને સ્મૃતિય-
 દ્વઆવે નેઅનંતબ્રહ્માંડનીક્રિયાનોજિવજુવેવાસંજેનેકરવાતેમતોકાંદવારનહિપણઅમારીફક્કાએ કે
 રીનેઅમતમેનેરાખ્યાછેને તમારાસામુખનેરોધીરાખું છે તેપ્રસક્તભગવાનનાસુખનેઅર્થેકરીનેછે વિ
 જુંએવોજેશ્રીપુરુષોત્તમતેજેતેઆંત્રતમેનેસર્વનેશ્રીનરનારાયણશ્રીપરુપદનેમલ્લાછે માટેનિરસંશયપદ
 ને આનંદમાંભજનકરજો ॥ તે સમે એક પટેલીએશ્રીજી મહારાજને પ્રભ પુછ્યું કે હે મહારાજ
 નેરભાવેકરીને કલ્યાણ ધાય છે તે કેમ યાયછે તે કહો ॥ પછે શ્રીજી મહારા
 જનોન્યાજે ધૃપદરાજાહતોતેનેધૃપદોજી જેપાતાનીપુત્રીતેનેરણાવાંહતતેસારુસ્વયંવરરચ્યોહતોસાં
 રાજામાત્રતેડાન્યાહતા ॥ અનેદ્રોણાચાર્યપણઆવ્યાહતાઅનેપાંડવપણઆવ્યાહતા પછેવિજ્ઞાસર્વે
 રાજાએમલ્લોને મન્ત્રેષ્વરમાંડયોપણકોદીપીમિચ્છ નવંધાણો સારેયુદિપ્ટેરકહુંજે હુંમચ્છવેધું એમ
 કાહિનેગુધિપ્ટેરેમુગતા વાંધીસારેદ્રોણાચાર્યેકહુંજેઆસમાદેખાયછેસારેકહુંજેદેખાયછે ॥ અનેવહી

कहुं जैतमादशरीरदेखायछे? सारिकहुं जेदेखायछे पछेद्रोणाचायै कहुं जेतमयीमच्छनहिबैधाय एवो
 रितेचारभाइयीमच्छ नै वैधायोसारपछेअर्जुनेउठिगेधनुष्यलइनेसुरतत्रांघी स्यारेद्रोणाचायैपुछ्युं
 जेआसभानेदेखोछोत्यारेअर्जुनेकहुं जेसभानयीदेखतो ॥ अनेमच्छपणनयीदेखतो अने मच्छउपर
 पंखिछे तेनेदेखुं स्यारेद्रोणाचायैकहुं जेएनामांयासामीसरतराखोत्यारेअर्जुनेसरतत्रांधनिकहुं जे
 पंखीनयीदेखतोनेएकहुं मांधुदेखुं स्यारेद्रोणाचायैकहुं जेहेवेवा करोत्यारेअर्जुनेमच्छनामुस्तकुनेवैध
 ताहमाएभिरितेव्यारेवृत्तिएकामथायत्यारेदूपभाक्कथाए मारोछेजेमसीशुपाळतथाकंसएआदिकनो
 श्रीरुष्णनरसनेविपेतदाकारवृत्तीयइगइहतीत्यारेकस्याणभयुएवोरितेनोद्रोहजोनाआवडेतो नार
 कीथायअनेतेकरतांभक्तिमुलभेछअनेद्रोहबुद्धिराखीनेभजेतेनुअसुरएवंनाममेअहोनेभक्तोकेहेवाय
 जनहीमाटेअसुरनारितमोलिनेजेनेद्रुप्रव्हादचारदसनकादिकनिपंक्तिभांभळुं होयतेनसो भक्तियेकरी
 नेभगवानेभजवतेजअतिश्रेष्ठे ॥ इतिवचनामृतम ॥ ४ ॥ २३३ ॥

संवत् १८२२ नाचैवसुदी ५ पंचमीनेदिवसस्वामीश्रीसहजानंदजीमहाराजगामथौ जैतलपुर
 मध्येमोहोलिगिदक्षिणादीकोरेजग्यानीभांडचोकरनेवर्षउत्तरादेमुखावैदेपाटउपर विराजमानहताने
 सर्ववैतनअधारणकर्याहतांअनेमस्तकउपर फिणपोतोभैतपाधधरिउछाहतानेभैतफिणिचादरओ

षोडशीति धेनुषु ह्यहं तु अनेपोतानामुखाविदनी आगळमुनीति यादेशादेशाहरी भक्तनी संभार
 इनेवैठी हती अने रास्ये डोढपोरा विति हतो पछे श्रीजी महाराज घडो ए विचारि नेवैल्या जे सर्वे सांभळो आज
 तो आमार जे मछे ते मवात करी छे जे भगवाने भजवा एयी विजावात मोठी निधी कांजे भगवानुं कर्तुं सर्वे जथा
 यछे अने आस मर्तो आस भानुं कर्तुं पण थाय छे अने श्रीनरनारायणने प्रतापे करि ने अमारुं कर्तुं पण थाय छे ते
 ल्यो कां हि ए जे जेवो अमे मनमां घाट करी एछी एतेवो आबस्तने विपे प्रवर्ते छे ॥ अने जे मधारी एछी एते मप
 पण थाय छे स्वरु जे अने राज आबो तो तेने राजपण आवि छे अने आनुराज छे ते जाओ तो तेनुं जाय छे अने धा
 री ए जे आटलो वर्पात आइ थाओ सांज सर थाय छे अने आइ नुन धाओ सांज धातो ॥ अने वळी धारी
 ए जे अने धन प्राप्त थाओ तेने धातुं नयी अने अने दिक गो आवो तेने दिक्करो आवि छे अने धारी ए जे आ
 ने दिक्करी न आवो तेने आबो जे नधी अने आने तो रोग थाओ तो तेने रोग पण थाय छे ॥ अने अने रोग
 न थाओ तो तेने रोग नयी थातो एवी रति अने मधारी एछी ए ते मथाय छे स्वरुं स्या रेत मे के हे शो जे सत्संगीने
 सुख तु स्वथाय छे ॥ अने रोगादिक प्राप्त थाय छे ने कांइ कथन स्मृतिनी हाण थाय छे अने मेहेनत क
 रीने मरी जाय छे तो यण एदूरी दीने तो रवे छे तो एनु तो ए मछे जे एने भगवान भुयामां जेट ल्यो कसर छे ते
 टली एने सर्व क्रियाने विपे बरकतु थाती नयी अने भगवानने तो एनु सांज करवुं छे जे सुळि

नुंदुखहशे तेने भगवान गेताना आश्रीतजननुं काटे करीने टाळाहशे अने, अमे तो एमनाणी एछी ए जे
 सत्संगीने तो एक विछी निपिडा थाती होय तो अमने हजारणी थाओ पण ते पिडा थी ते हरिभक्तरहित
 थाओ अने सुखीयार हो ए म अमे राम नंदस्वामी आगळवोल्याहता माटे अमारी तो नजर एवी छे जे सर्वे नुं
 सांख्याय ॥ अने भगवानने विषे जीवनामने राखवानो उपाय निरंतर करी ए छिए शा सांख जे
 हुंता भुत भविष्य ने वर्तमान त्रणे काळने विषे सर्वे क्रियाने जाणुंछुं अने आंध्र बैठा छतां प-
 ण सर्वेने जाणी ए छिए अने माताना उदरने विषे हता ते दाहादे पण जाणता हता ॥ अने उ-
 दरने विषे न होता आन्या तेदी पण जाणता हता केम जे अमे तो भगवान जे नारायण अक्षिपि
 ते छइ ए अने महा पापवाळो जीव हशे ने अमारे आशरे आवशे ने धर्म नियममां रे
 हशे तेने अमे अंतकाळे एने दर्शन देइने भगवाननुं जे अक्षर धाम तेने विषे ने पमाडी एछी ये हवते
 अक्षर धाम ना पतिवो जे पुरुष तेने ते प्रथम धर्म देव्युकी मुर्तिना मे जे देव जे ने मा के कहिये तेने विषे अनिरना
 रायण अक्षिपि रुप प्रगटयइ ने नंदरी का अमने विषे तपने करता हवते श्रीनरनारायण अक्षिपि अक्षिपि युगेन विषे
 पाखंडिवा जे मत तेनें छंडेन करवा अने अर्धम नवंशनो नाश करवाने धर्म नवंशनो पुष्ट करवा ॥ अने धर्मज्ञा
 नैराग्य तेने सहित जे भांके तेने पृथगेने विषे विस्तारवा सारु अधर्म देव्युकी भा कने विषे नारायण मुनी रुप प्र

गटयेनेअसभानेविवेधिराजेछेतेनाणजोएमकहिनेपोतानाजननेअतिमगनकरताहवा ॥ अनेवळीओ-
 ल्याजेअमेवारेवारेश्रीनरनारायणदेवनुमुख्यपणुलवीयेछीएतेनुतोएबहारदछेजे श्रीकृष्णपुरुषोत्तम
 अअधामनाबेधामीश्रीनरनारायणतेजअसभामानिसोविराजेछेतेसारुमुख्यपणुलवियेछीए ॥ अने
 तेसारुअमेअमारुसपजाणिलेलाखोरुपीयानुंखरचकरिनेशिखरबंधगंधिरश्रीअमदावादमांकरानिने
 श्रीनरनारायणीमूर्त्तिप्रथमपधगवीयुछे अनेएश्रीनरनारायणतोअनंतकोटिअन्नाडनाराजाछेअने
 तेमांपणआजेभतखंडनेनातोविशेशेर। जाछेअनेएजेश्रीनरनारायणतेनेमेलिनेआभरतखंडनांगनुज्य
 विजादेवनेभेछेतेतोनेमाविभेचागणिअहोयतेपोतानाधाणिनेमेलिनेबिजाजारनेभजेछेतेमछे ॥ अने
 श्रीनरनारायणभरतखंडनाराजाछेतेश्रीमदभागवतमांसारपिठेकहुछेअने अगेआसंतसहीताजिनुना
 कल्याणनेअर्थप्रगठयाछीएतेमाटेमोअमारुजोवचनमानशोतोअगेबेधामांथीआव्याछीएतेधाम
 तमनेसनेतेडिनाशुंअनेतमेपणएमजाणशोअमासंकल्याणथंयुअनेवळीअमारोद्विनिश्वेरासजो
 नेकाहियेतमकरशोतेतमेमहाकष्टकोइकअविपडशेअथवासातदकालिजेवुपडेतयकीपणरक्षकर
 शुं ॥ अनेकोयेउगरानोआरोनथीएवोकष्टआनीपडशेतोथेपणरक्षकरशुंनोअमाराआसत्संगनोभ-
 र्मबहुरोतेकरोनेगळशोतोनेसत्संगराखशोतोअनेनैराखतोमहादुःखपामशोतेमांअमारेलेणदिणा

नयी अमे तो अस्मे कोये वातनुं कावुं राखुं नयी आ जोवोने आ गाममां केटलाकयज्ञ
करया अने केटलाक वरस थया आइराहियेछीए ॥ अने जोवोने आंतळावने विपे अमे सर्वेसंत
सहितहजारोवारनाह्यछइए अमेअजेतलपरगामतेमांअमेघेरसोसोवारफरया छइएनेघेरवेर
भोजनकरयाछे ॥ अनेआगामनीसीमनेगागते ब्रंदावनकरतांपणविशेष रुपणीस्थळ कर्युछेएमवात
महाराज करेछेएटलमांतोआकाशमां एकमोटोतेजनोगोळोदेखाणो ॥ अनेतेएकगोळाना नण
गोळाधइगयाअनेमोहल उपरघडीकआकाशमांदेखाइनेअदृश्यधइगया सारिसर्वेएकहुंजेहेमहा
राजएजुंहनुं सारिमहाराजेरुहुंजे ब्रह्माविष्णुनेशिवएत्रणेदेव निस्येअमारिदर्शनेआवेछेपणआजतो
विमानेसहितहरीइच्छाएकरोनेदेखाणा ॥ इतिवचनामृतम् ॥ ५ ॥ २३४ ॥

॥ इति जेतलपर प्रकरण समाप्त ॥

संचत १८२ ना वैशाखवर्दी ११ एकादशीने दिवस स्वामीश्रीसहजानंदजी महारा
जगामथ्री गढडा मध्ये दादा खाचरना दरवारमां श्री वासुदेव नारायणना फळियानीमांहिलि
कोरे आथमणे बार औरडाजी उंची ओसरीए गादी तकीए जुवत जे सुंदर रंगत ढोलियो
ते उपर विराजमान हता अने सर्वेधत वस्त्र धारण करबां हवां अने मस्तकने विपे जे मोटी

श्वेत पाश तेमां सुंदर मोगराना पुष्पनी तोरो विराजमान हती अने कंठने विपे मोगराना मुख
 ना हार विराजमान हता अने वे हाथने विपे ते पुष्पना गजरा विराजमान हता अने पोताना
 मुखार्चिदनी आगळ मुनी तथा देशदेशना हरिभक्तनी सभा भराइने वेडी हती. पळे श्रीजी
 महाराजे परमहंसने पुच्छुं जे परमेश्वरनाभक्तने भुंडा देश काळादिकनी जोग धाय तोय पण
 भगवाननी भक्तिमां विध धाय नहिं एवी जी समजण छे. पळे परमहंसने जेनुं समजाणुं तेवुं क-
 हुं पण जभार्थ उत्तर थयो नाहि. पळे श्रीजी महाराज बोल्या जे जे भगवानने भजे तेने एक
 एक तो दृढ वैराग्य जोइए; विजी आत्म निष्ठा जोइए, तेमां जो वैराग्य न होय तो ज्यारे म
 न गमनुं पदार्थ मळे सारें जेम भगवानमां श्रिति करे छे. तेंम विजा पदार्थमां पण भगवानना
 जेवी श्रिति थइ जाय॥ अने जो आत्मनिष्ठा न होय तो ज्यारे देहमां सुख दुख आवे सारें ए
 चुंथाइ जाय. पळे जेने सुखदाइजाणे तेमां प्रिति करे अने जेने दुखदाइ जाणे ते साथे द्वेष
 करे. एवी रीते एनी अष्ट बुद्धि थइ जाय. माटे भगवानना भक्तने आत्मनिष्ठा ने वैराग्य ए जे
 य अतिशो दृढ जोइए सा सां जे वैराग्ये करीने. तो भगवाननी मूर्ति विना विजा माइक आ
 कार मात्र खोटा थइ जाय छे अने आत्मनिष्ठाए करीने माइक जे सुख ने दुख ते खोटा

थइ जाय छे. अने जेने वैराग्य ने आत्म निष्ठा न होय तेने सो निर्विकल्प समाधि थइ होय, तो पण ब्यां सुधी समाधीमां रहे त्यां सुधी सुख शांति रहे, अने ब्यारे समाधिमांथी बहार निसरे त्यारे नारायणदासनी पेटे सारा पदार्थने बोद्धेने चाळा चुंथवा मांडे. अने जे भगवानना भक्त तेने तो भगवानने विषे ज्ञाननु अंग होय ने कांतो हेतनु अंग होय तेमां जेने ज्ञाननु अंग होय तेतो भगवाननु अतिश महात्म समऊ अने जेने हेतनु अंग होय तेने तो भगवान विना अर्घ घडि पण चाले नही ते ज्ञानना अंगवाळा तो फिणोभाइ देवुरामने प्रभाशंकर एछे, ए- विरिते जे हरी भक्त भगवाननु महात्म जाणे तेने ज्ञानना अंगवाळां जाणवा अने जेवु वृजनी गोपियुने भगवानने विषे हेत हतुं तेवी रीतना जे हरी भक्त होय तेने हेतनु अंग जाणवु. अने जेने ज्ञानु अंग होय ते भगवानने अंतरजांमी जाणे ने एम जाणे जे भगवान ते कोइनु कह्यु सांभलेजनही भगवानतो जे भक्तनु जेवु अंग होय तेने तेवु जाणीने तेवी गीते कहेछे, पण कोइनी शीखा मणो करिनि चालता नथी अने जे एम जाणे जे भगवानतो कोइकना शीखव्या थकाहुमां वां क नथी तो पण मुने कहेछे तेनेतो भगवानना स्वरूपनु ज्ञान नथी. अने आ संसारमां पण जेम प्यने जे संवाथे स्वार्थ होय तेनो से कोइ रिते अवगुण ले नहि शा माटे जे एने पोताना स्वार्थनु

हेत छै, तै जेणे भगवान साथे जन्म मरणना भाय थर्का छुटवानो स्वार्थ जाण्यो होय तेने को-
इ रीते भगवाननो एवगुण आवे नहि. अने जे एम जाणे जे भगवाननो कोइ कना फेरव्या फ-
री जायछे, एम समजीने जे भगवाननो अवगुण ले तेने तो ज्ञाननु अंग पण नथी अने हेतनु
अंग पण नथी एवी रीते कहिने श्रीजी महाराजे जे मोटा मोटा पर्महंसने कहुं जे तमे तमारु ॥
बेमांथी जे अंग होय ते कहौ पछे सर्वे पर्महंसे कहुं जे अमार ज्ञाननु अंग छे. पछे श्रीजीम-
हाराज बोल्या जेने हेतनु अंग होय ते ते पोताना जे प्रितम तेने अर्थ जे न करवानु होय ते प-
ण थाय कैम जे आ संसारनै विषे जे चोर होय तेने पोताना स्त्री न. छोकरा तेने विषे हेत हो-
यछे ने अरि चोरी करवा जाय सारे बिजां माणसने मारीने पोताना घरना माणसने द्रव्य
अपेछे, ने ए चोर वणो निरदइछे, पण पोताना कुटंबी उपर हेतछे तो ते संघाथे निरदइ
नथी यातो, तेम जेने भगवान के भगवानना भक्त संघाथे हेत होय तेने भगवान के भगवानना
भक्त उपर कीर्तकीर्तपी आवेज नहि अने अवगुण पण कोइ रीते आवेज नहि. एवं जेने हेत हो-
य तेने हेतनु अंग कहिए. अने जेने ज्ञान के हेत ए बेमांथी एकैय अंग नथी तेने चाळ चुंय
पो कहिए, एटली वार्ता कहिने श्रीजी महाराज पोताना, उतारामां पधार्या. पछे तेज दिवस

સાંજને સમે લાદાલાચરના દરવારમાં હમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ગાદી તકિયા વિ-
હવેલ ઢોલ્હીયા ઉપર વિરાજમાન થયા હતા, અને સર્વે શ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યાં હતાં અને કંઠ
ને વિષે મોગરાના પુષ્પનો હાર પેહેર્યો હતો, અને પોતાના મુખાવિંદની આગલ મુની તથા દેશદે
શના હરિભક્તની સભા ભરાઈને વેઠી હતી. અને પોતાની આગલ સાધુ દુકડ સરોદાવજાવીને
કિર્તન ગાતા હતા.ને કિર્તન,ભક્તિ,અયોગીરહ્યા સારે શ્રીબી મહારાજેએમ આજ્ઞાકરોજે,અમા
રીલેખેલીજેશિક્ષાપત્રીતેનોપાઠઅમારાઆશ્રિતજેસાગી,સાધુ,તથાબ્રહ્મચારી,તથાગ્રહસ્થવાઈ,ભાઈ
સર્વેતેનેનિવ્યેકરવો.અનેજેનેભણતાંનઆવડતુંહોયતેનેનિવ્યેઅણકરવું.અને જ્ઞેને શ્રવણ કરવાનો જો
ગ ન આવે તેને નિવ્યે શિક્ષાપત્રીની પૂજા કરવો.એવો રીતે અમે શિક્ષાપત્રીમાંજ લખ્યું છે માટે
એ વામાંથી જ્ઞેને નેર પડે તેને એક ઉપવાસ કરવો એમ આમારી આજ્ઞ છે. એવો રીતની જે શ્રી
જીમહારાજનો આજ્ઞા તેને પાલવાનો નિયમ એ સર્વેએ ધાર્યો જે, હે મહારાજ જેમ તેમ કહેો છો
તેમ અમે સર્વે પાલશું,તેને સાંભળીને શ્રીજીમહારાજ આતિપ્રસન્ન થઈને સર્વેસાધુને બ્રહ્મચારીને મ
લ્લાહવાઅનેસર્વેસ્વર્ગનાહૃદયનેવિષેપોતાનાંચર્ણાવિંદઆપતાહવા ॥૨૨૩૫॥

સંવત ૧૮૮૨ ના જાન્યુઆરી ૬ ને દિવસ સાંજને સમે સ્વામી શ્રી સહજાનંદજી મહારાજ શ્રી

ગઢડા મધ્યે દાંદાલાંચરનાં દંરવારમાં શ્રીવાસુદેવનારયણના મંદીરના ફળ્લીયાને વિષે ઝાજોઠ ઉપર વિરાજમાન હતા અને મસ્તક ઉપર ડ્યામ હેડાનો ધોઢી પાવ વાંધી હતો અને શ્વેત પહેડો ઓઢીહતી અને શ્વેત શ્વેસ પેહેયો હતો અને પાથને વિષે મોગરાના પુષ્પનો તોરો લોડયો હતો અને પોતાના મુસ્વાવિંદનાં આગઢં મુર્તી તથા દેશ દેશના હરીભક્તની સમા મંદાદને વેઠી હતી. પહે શ્રીજીમાહારાજે પ્રશ્ન પુછ્યું જે જગતને નાશવંત દેહે છે. અને દેહને મુક્તીને ચેતન્ય જુદો થઈ જાય છે તેને પણ દેહે છે. તોપણ આ જીવને જગતનું પ્રધાનપણું હૈયામાંથી મટતુંનથી અને પરમેશ્વરને સર્વ પ્રકારે સુખના સિંધું જાણે છે, તોપણ પરમેશ્વરમાં જિવનું ચિત્ત ચોટતું ન થી, તેમ સત્સંગપણ તેના હૃદામાં મુલ્ય થાતો નથી, અને ધન, સ્ત્રી આદિક જે સંસારી પદાર્થ તેમાંથી પ્રિત્તિ મટતી નથી તેનું શું કારણ હશે? પહે મુક્તાનંદ સ્વામીએ કહ્યું જે જિવના હૃદામાં વૈરાગ્ય નથી તેણે કરીને જગતનું પ્રધાનપણું મટતું નથી નેભગવાનમાં પ્રિત્તિ થાતી નથી. પહે શ્રીજીમાહારાજ કોલ્યા જે વૈરાગ્યની ન્યુનતા છે એતો વાત સાંચિપણ અમને તો એમ માસે છે જે જીને સત્સંગ થાતાં થાતાં જેવું અંગ વંધાઈ જાય છે તેવુંને તેવુંજ સદાય રહેછે પણ તે વિના વીજું થાતું નથી અને સત્સંગે કરીને તે અંગની પુષ્ટિ તો થાય પણ અંગતો તેનુંતેજ છે, અને

ડ્યારે જેને જે અંગ વંચાય છે ત્યારે અંગ વંધાતાં એનું ચિત્ત વિશ્વાંત જેવું થઈ જાય છે, જેમ
 કામી હોય તેનું ચિત્ત કામે કરીને વિશ્વાંત થાય, ને જેમ ક્રોધી હોય તેનું ચિત્ત ક્રોધે કરીને
 વિશ્વાંત થાય, ને જેમ લોભી હોય તેનું ચિત્ત લોભે કરીને વિશ્વાંત થાય તેમ એનું ચિત્ત વંધા-
 તાં વિશ્વાંત થઈ જાય છે પછે તે વિશ્વાંતમાં જેવું અંગ વંધાય છે તેવું અંગ રહે છે, માટે જે
 સમગ્ર હોય તેને પોતાનું જે અંગ હોય તેને ઓઝસ્વી રાણું જોડીએ તે ડ્યારે કામ ક્રોધાદિકે
 કરીને પોતાને વિશ્વેષ થાતો હોય સારે પોતાના અંગનો વિચાર કરે તો તે કામાદિક ક્ષિણ પ
 ડી જાય, જેમ કોઈક ગ્રહસ્થ હોય તેને પોતાની માતા, વૈન અથવા નદીકરી અતિ સ્વસ્થતા
 હોય તેને જોડીને જો મુંડો વાંટ થઈ જાય તો પછે તેની કેવી ટાઢ થાય તેવી ટાઢ ડ્યારે સ-
 સંગવિના વિનું પદાર્થ પ્રગ્ન થાય સારે થઈ જોડીએ. અને ડ્યારે એવી ટાઢ અજોગ્ય પદાર્થના સંક
 લને દેહીને ન થાય તેના હદામાં તો સસંગ પણ પ્રધાન ન રહે. અને સર્વ સાધનનું ફળ સુ
 તો આ સસંગ છે. તે શ્રી રૂપ ભગવાને ઉદવ પ્રસે એકાદશ સ્કંધમાં કહ્યું છે જે અપ્રાંગ
 જોગ, તથા સાંખ્ય વિચાર, તથા ગાદ્ય પઠન તથા તપ ત્યાગ જગનને વૃ-
 ત્તાદિકે કરીને હું તેવો વશ થાતો નથી જેવો સસંગ કરીને વશ થાઉં છું. મા-

क्ष कहिए तेने छते देहज पाग्योछे अने आ वात्ता ने कहो ते जणाय छे तो जाडी
 देवी, पण एतो अतिशो जिलं छे ते ले एवी रीते वरततो होय तेने एम समजा
 य ने ए वात्ता अति जिलि छे ने विज्ञाने तो समझ्यामां पण आवे नहि एवी अतिशो जिलि
 वात्ता छे एम वात्ता करीने श्रीजी महाराज जयसच्चिदानंद कहोने पोताना उत्तारामां पध्यायी.

॥ इति वचनामृतम् ॥ २॥ २३६ ॥

संवत् १८८२ ना असाड वदी १ पडवाने दिवस स्वामी श्रीसहजानंदजी महाराज
 श्रीगढडा मध्ये दादा खाचरना दरबारमां पोताना उत्ताराने विषे विराजमान हता, ने ते दि
 वस ठकर हरजीए पोताने घेर श्रीजी महाराजनी पधरमणी करी स्यारे श्रीजी महाराज त्यां
 पधारया. पळे उगमणे वार ओरडानी ओशरीए ठोलिया उपर गादी तोकिया विछावीने
 श्रीजी महाराजने विराजमान करया पळे हरजी ठकरे श्रीजी महाराजनी केसर चंदनादिकेक-
 रीने पुजा करी एवी रीते श्रीजी महाराज पुर्व मुखारिंदे विराजमान हुता अने सर्वे अंत वख
 धारण करीया हुतां ने कंठने विषे मांगराना पुष्पना हार तथा ने भुजने विषे ते पुष्पना गजरा
 तथा पावने विषे ते पुष्पना तोरा ते अतिशो विराजमान हता, अने श्रीजी महाराजने

મુખાવેદની આગળ મુની મંડલ તથા દેશ દેશના હરિભક્તની સમા ભરાઈને
 વેળી હતી, તે સમયમાં થીજી મહારાજે સર્વે સંત મંડલને પ્રશ્ન પુછ્યું જે, હરિભવતના હૃદયને
 વિષે દયા ને સ્નેહ એ વે સ્વાભાવિક રહ્યાં હોય ત્યારે સ્નેહનું સ્વરૂપ તો મધ જેવું છે તે બ્યાં ત્યાં
 ચોટે અને દયાનો સમાવ એવો છે જે બ્યાં ત્યાં દયા કરે, ત્યારે ભરતજીએ મૃગલા ઉપર દયા
 કરી ત્યારે તે મૃગની પેઠે જન્મ લેવો પડ્યો અને જે દયાવાન હોય તેને જે ઉપર દયા
 આવે તે સંવાથે સ્નેહ થયા વિના રહે નહિ, અને એ દયાને સ્નેહ તેને ટાલ્યાનો ઉપાય તો આ-
 ત્મજ્ઞાન ને વેરાગ્ય એ બેજ છે તે આત્મજ્ઞાન એવું છે જે જેમાં કાંઈ ત્રિજું પેસેજ નહિ અને વેરા-
 ગ્યનું એવું સ્વરૂપ છે જે સર્વે નામ રૂપને નાશવત દેખાડે માટે આત્મજ્ઞાનને વેરાગ્ય એ બેજે ક
 રીને દયાને સ્નેહનો નાશ થઈ જાય છે, અને સ્થુલ, સુક્ષ્મ ને કારણઆદિક સર્વે ઉપાધીનો
 પણ નાશ થઈ જાય છે, અને કેવલ બ્રહ્મસત્તામાત્ર રહે છે પછે એને ભગવાન તથા ભગવાનના
 ભક્તને વિષે દયાને સ્નેહ રહે છે કે નથી રહેતો? એ પ્રશ્ન છે, પછે મુકાનંદ સ્વામી તથા શુક
 મુની તથા નિસ્યાનંદ સ્વામી એ આદિકર્મમંહેસેવોજોની દૃષ્ટી પુર્ણી તેણે તેવો ઉત્તર કર્યો, પણ શ્રી
 જીમહારાજના પ્રશ્નનું ધાર્થસમાધાન થયું નહિ, પછે થીજીમહારાજોલ્યા જે અમે ઉત્તર કરીએનો તો

ઉત્તરેમછે જ્ઞાનવૈરાગ્યે રુગિનેત્રણશરીર, ત્રણઅવસ્થાનેત્રણગુણેસર્વેમાદ્ધકઉપાધીયકી ચૈતન્યજુ
 દો યે જાયછે ને કેવલ સત્તામાત્ર રહેછે, પણ માદ્ધક ઉપાધિનો લેશ પણ રહેતો નથી સારે જો
 મ દિપકનો અગ્નિતે કોડિયું તેલને વાટ એ ત્રણને જોગે કરીને દ્રષ્ટિમાં આવે તથા ગ્રહણ કર્યા
 માં આવે પણ બ્યારે એ ત્રણ પ્રકારની ઉપાધિનો સંગ છુટી જાયછે સારે અગ્નિ કોઈની દૃષ્ટિ
 માં પણ ન આવે નેગ્રહણ પણ ન થાય. ને ઉપાધિયે બુક્ત હોય સારેજ દૃષ્ટિએ આવે ને ગ્રહણક
 ર્યામાં આવે તેમ જ્ઞાન ને વૈરાગ્યે કરીને સર્વે માદ્ધક ઉપાધી નિવૃત્તી પામેછે સારે એ જીવાત્મા
 તે કેવલ ત્રણસત્તામાત્ર રહેછે ને તે મન વાણીને અગોચરછે ને કોઈ હૃદયે કરીને ગ્રહણ ક
 ર્યામાં આવતો નથી. પછે તે કાલે તો એને જો શુદ્ધ સંપ્રદાયે કરીને ભગવાનનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું
 હોય ને ભગવાનને ભગવાનના મહત્ત્વ મહાત્મ યથાર્થ પણે સમજાણું હોય તેને તો સર્વે માદ્ધક ઉ
 પાધિનો સંગ ટલિજાય ને પોતાનો જીવાત્મા પણ બ્રહ્મરૂપ થાય, તોપણ ભગવાનને ભગવાનના મ-
 ક્તને વિષે જો દયાને પ્રીતિ તે નિરંતર રહેછે. ત્યાં દૃષ્ટાંતેજો જોમ દિપકની જોતછે તેને બ્યારે. હ-
 પાધિનો સંગ ટલ્લી જાયછે સારે એ અગ્નિ કોઈ હૃદયે કરીને ગ્રહણ ન થાય એથી આકાશ-
 ને વિષે રહેછે, તો પણ એ અગ્નિને વિષે સુંગધિ તથા દુર્ગધિનો જો પાસ લાગ્યો હોય તે ટલ-

तो नथी, तथा जेम वायुछे तेतो अग्नि यकी पण वधु असंगोछे तो पण तेने सुगंधि तथा दुर्ग-
 धिनी पाश लागेछे तेमज ज्ञात्वात्माने ज्ञान वैराग्ये करिने माइक उपाधिनी संग टळी जायेछे
 तो पण सत्संगनो पास लाग्योछे ते टळतो नथी अने ते ब्रह्मरूप थायछे, तो पण नारद सन-
 कादिकने सुकजोनि पेठे भगवान तथा भगवानना भक्तने विषे अतिशे दयाने प्रतिग्ये बुक्त वत्ते
 छे, सां श्लोकः ॥ परिनिष्ठितोपनिर्गुण्ये उत्तमश्चो कलिलया ॥ गृहीतचेतारं जघे आख्यानं यदधीत-
 वान ॥ २ ॥ तथा ॥ गिरिविष्णुजनप्रियः ॥ तथा ॥ आत्मारामाश्च मुनयो ॥ तथा ॥ अयेण मुनयो राजन
 ॥ तथा ॥ गीता मां कलुंछे जे ॥ ब्रह्मभूतः प्रसवात्मानशो च तिनकां क्षतिसमः सर्वेषु भूतेषु मदमं क्लृप्तं भते प
 राम ॥ १ ॥ इत्यादिकवणकश्लोके करिने प्रतिपादन . कयुछे जे भगवानना भक्त होय ते ज्ञान
 वैराग्ये करिने माइक उपाधिने त्याग करिने ब्रह्मरूप यया होय तो पण भगवान तथा भग-
 वानना भक्तने विषे दयाने प्रति तेणे बुक्त होयछे, अने जे भगवाननो भक्त होय ने केवल आत्म
 ज्ञान ने वैराग्ये करिने माइक उपाधिने टाळीने सशान्न वरततो होय तेने तो साधन दशाने विषे
 भगवाननी उपासनाए रहित एवा जे केवल आत्म ज्ञानी तेना संगरूप कुसंगनो पाश लाग्यो
 छे मोटे भगवानने भगवानना भक्तने विषे दया ने स्नेह थातो नथी जेम वायु रूपने ने अप्रिने

हर्षधनो पाश लागे छे तेमज एने ते कुसंगनो पाश लाग्यो छे ते कोई प्रकारे टळतो नयीः जे
म अश्वस्थामा ब्रह्मरूप धर्यो हतो, पण तेने कुसंगनो पाश लाग्यो हतो माटे श्रीः कृष्णभगवा
नने ते भगवानना भक्त जे पांडव तेने विषे दया ने स्नेह धर्यो नहि तेम केवळ जे आत्मज्ञानी
छे ते ब्रह्मरूप धार्य छे तो पण तेने कुसंगनो पाश जातो नथी, ने भगवान ने भगवानना भक्त
मां दया स्नेह धाता नथी माटे भगवानना भक्तने तो माइक उपाधिनो संग मटि जावछे तो
पण भगवान तथा भगवानना भक्त तेने विषे अतिशो दया ने प्रीति वृद्धिने पसे छे पण कोइ
रीते दया तथा प्रीति टळती नथी, अखंड रहे छे एम वाचा करीने श्रीजी महाराज जयस-
च्चिदानंद कहिने पेताने उत्तरे प्रधार्यो ॥ इतिवचनामृतम् ॥ ३ ॥ २३ ॥

संयत २८८३ ना आवण वदि ३ त्रिग्याने दिगस स्वामी श्री सहजानंदजी महारा
जश्री गढंडा मध्ये दादु खाल्वाना दरवारमां पेताने उत्तरे मेडीनी आसरी उपर गादितिकि
या झिलवावीने उत्तरादे मुखारिंदे विराजमान होता अन्ये सर्वे श्वेत वस्त्र धारण करयां हत।
ने पेताना मुखारिंदनी आगळ मुनी तथा दोश देवाना हरिभक्तनी सभा भराइने बेठी हती
पछे श्रीजी महाराज जो दया जे भगवानना भक्त होय ने ते ज्ञान वैराग्ये बुक्त होय ने विचार

ને વેલ્લે કરીને પોતાને બંધન કરે એવી જે માફક પદાર્થમાં પ્રિતિ તેને ઠાઠી નાચી હોય તો પ
 ણ એ ભક્તને ડ્યાં સુધી નિર્વિઘ્ન સમાધી ધાય નહિ, ત્યાં સુધી વાધિતા નુંવત્તે રહિ જાયછે.
 તેણે કરીને વિચારમાં એમ રહે છે જે રલ્લે મારે માં વાપ, મ્હાં, છોકરા, દુબ્ધ કુટુંબ હેહ, ગેહ
 પ્રમત્તે વિપે નિતિ રહી ગડ હોય નહિ એમ વિતો રહે છે જેમ કોઈક સૂરકેર પુરુષ હોય તેણે
 પોતાનાં સર્વે શત્રુ મારી નાખ્યા હોય તો પણ તે મોરલ શત્રુ થતો પણ વ્યારેક વિહી જાયછે ત્યા
 સ્વપ્રમાં તે શત્રુને તેલ્લે સારે વિહી જાય છે તેમ તે જ્ઞાની ભક્ત પણ જે જે પદાર્થ અંતરમાં ધી
 જુટું કરી નાખ્યું છે, ને તેમાંથી પ્રિતિ ત્રોડી નાચી છે તે પણ વાધિતા નુંવતિયે કરીને અંતર
 માં માફક પદાર્થના બંધન યકીચિક લાગેછે અયવાનકલ્ત્રાદિક પદાર્થની કોઈક સમસ્મૃતિ થઈ
 આવેછે ત્યારે મનમાં વિહી જવાય છે જે રલ્લે મુને બંધન કરે એવી રતિ જે પદાર્થ અંતરમાં ધી અસલક
 રી નાંખ્યા તે પદાર્થનો પાછી સ્મૃતિ થઈ આવે તેને વાધીતા નુંવતિ મ્હાં, તે વાધીતાનું વૃત્તિ
 વ્યારે નિર્વિઘ્ન સમાધી ધાય સારું નાગ થાય છે. જે એ પુરુષને ર્હાંધા પિયાની તથા દિવસ
 રાત્રીની તથા સુખ દુઃખની કશી સ્મૃતિ રહેતી નથી. અર્થે નિર્વિકલ્પ. સમાધીમાંથી વાર-
 જો નિસરે ને સવિકલ્પ સમાધીમાં વેલ્લે સારી તો વાધીતા નુંવતિ રહે સુરી માટે તે હરિ ભક્તને તા

વ આવે અથવા દેહ પડવાનો સમો થાય ત્યારે બાધીતા નુંવૃત્તિને જોગે કરીને ભગવાન વિનાં વિ-
 જ્ઞા પદાર્થની પણ ક્યારેક સ્મૃતિ થઈ આવે અને તે સભામાં જે બોલાય તે પણ વરહ્યા જેવું
 બોલાય અને આવે ત્યાં પાવન પાવન બોલાય ત્યારે જો આવે ત્યાં પાવન પાવન બોલાય ત્યાં પાવન પાવન
 તેના હૈયામાં તે હરીભક્તનો અવગુણ આવી જાય જે આ ભગવાનનો ભક્ત કેહેવાતો હતો ને-
 અતંકાલે આમ કેમ વર લેછે એવોને અવગુણ લેવાય છે તે વાધિતા નુંવૃત્તિનો મર્મ જાણ્યા વિ-
 ના લેવાય છે અને આ સંસ્કારમાં કેટલાક પાપિ મનુષ્ય હોય તેને અંત સમે વોલતાં ચાલતાં સ્વ-
 ચઢદાર થકા દેહને મુકે છે અથવા કોઈક શિષાઈ ને રજબુત હોય તેને શારીરમાં ઘા વોગે એ
 ટાલે સ્વચઢદાર થકા વોલતાં ચાલતા મરી જાય છે માટે ભગવાનથી વિમુક્ત હોય ને તે સ્વચઢ-
 દાર થાકો દેહ મુકે તોપણ તે શું તેનું કલ્યાણ થાય છે, તેનો તો નર્કમાં જ નિવાસ થાય છે. અ-
 ને ભગવાનનો ભક્ત હોય તે ભગવાનનું નામ સ્મરણ કરતો થકો દેહ મુકે છે અથવા વાધીતા નુંવૃ-
 ત્તિને જોગે કરીને વેશુદ્ધ થઈને દેહ મુકે તોપણ એ ભગવાનનો ભક્ત ભગવાનના ચર્ણાવિદને પામે
 છે. અને તે જ દિસવ સંધ્યા સમે શ્રીબી મહાગંજ પોતાના ઉત્તારામાં મેડીની ઓસરણિ વિરાજમા
 ન હતા અને સૈં વેત વચ્ચે ધારણ કર્યા હતાં ને પોતાના મુખાવિદની આગળ સાધુ તથા દેશદે-

જ્ઞાના હરિભિકની સમા મરાઈને વેઠી હતી. પછે શ્રીજી મહારજે મોટરા પર્મહંસ પ્રત્યે પ્રશ્ન પુછ્યું

જે, આ દેહને વિષે જીવ રહ્યો તે એક ઠેકાણે કેવી રીતે રહ્યો છે, ને સર્વે દેહમાં કેવી રીતે વ્યાપિ રહ્યો છે તે કહો? પછે લેવું ભાવ્યું તેણે તેવું કહ્યું. પણ શ્રીજી મહારાજના પ્રશ્નનું કોઈ એ સમાધાન થયું નહિ. પછે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા જે, ઇમ દેહને વિષે ઝાનાદિક રસનો વિચેંછે તેમ પંચ મહા ભુતનો વિકારરુપ એવું એકહૃદયને વિષે માંસનું ચક્રદેહેને વિષે જીવ રહ્યો છે તે જોઈ ચિંથરાનો કાકડો હોય તેને તેલે પઢાલોને અગ્નિ એ સઘ્યા ઓહોય તેમ જોવે છે તે તે માંસના ચક્ર સંચાથે વઢાળીને રહ્યો છે અને વઢી જમ લોહાનો ચિલો હોય તેને વિષે અગ્નિ વ્યાપી રહ્યો હોય તેમ માંસના ચક્રને વિષે જીવ જે તે વિશેષતાયે કરીને વ્યાપી રહ્યો છે, અને સામાન્ય સત્તા એ કરીને વધા દેહને વિષે વ્યાપી રહ્યો છે માટે જે જે ઠેકાણે દેહમાં દુઃખ થાય છે તે સર્વે દુઃખ જીવને જ છે, પણ દેહના મુખ દુઃખ ધકી એ જીવ બુદો ન કહેવાય. અને કોઈક એમ કેહેશે જે જિવતો પ્રકાશમાન છે અને માંસનું ચક્ર ને દેહતો પ્રકાશી રહિને છે તે બેને એક. વિજામાં મઘ્યા કેમ કેહેવાય તો એનો ઉત્તર એમ છે જે જોમ તેલ કોડીયું ને વાટય તેના સંવંધ વિના એકલો અગ્નિનો જ્યોતિ આકાશને-વિષે અધર પધર રહેતો નથી તેમ પંચ ભૂતના વિકાર રુપ

एवं जे मांसનું ચક્ર તેના સંવંધ વિના એકલો જિવ રહેતો નથી. અને જિંમ કોડીયાં થકી તેલ
 થકી જે વાદ્ય થકી અગ્નિ જુદો છે તે કોડિયાંને આગને કરીને અગ્નિનો નાશ થાતો નથી, તેમ
 માંસના ચક્રને વિષે ને દેહને વિષે જિવ વ્યાપીને રહ્યો છે તોપણ દેહને દુઃખે કરીને જિવ મરતો
 નથી અને દેહ મેઝો સુલ દુઃખને તો પામે સ્વરો પણ દેહના જેવો એ જિવનો નાશવંત સ્વભાવનથી
 એવી રીતે જિવ અગ્નિનાશી છે ને પ્રકાશરૂપ છે ને દેહને વિષે વ્યાપક છે અને જેમ મંદીરને વિષે
 એક સ્થલમાં દિવો મુક્યો હોય તે દિવાના અગ્નિની જ્યોતિ વિશેષે કરીને તો વાટચને વિષે વ્યાપી
 રહી છે અને સામાન્યપણે કરીને તો વધા ઘરને વિષે વ્યાપી રહી છે તેમ જિવાત્મા છે, તે પણ
 વિશેષે કરીને તો પંચમહાભૂતના વિકાર રૂપ જ માંસનું ચક્ર તેને વિષે વ્યાપીને રહ્યો છે, અને
 સામાન્યપણે કરીને તો વધા દેહમાં વ્યાપીને રહ્યો છે, એવી રીતે આ દેહને વિષે જિવ રહે છે,
 અને એ જિવને વિષે પરમેશ્વર પણ સાક્ષિરૂપે કરીને રહે છે. ॥ ૩૮ ॥

સંવત ૧૮૮૬ના માદરવા સુદિ ૧૧ એકાદશીને દિવસ શ્રીજી મહારાજ શ્રી ગઢડા
 નંદ્યે દાદાસ્વાચરના દરવાખમાં ડગમણે વાર ઓરડાનો ઓસરણ ગાદો તકિયા ઉપર વિરા-
 તમાન હતા, અને સર્વે શ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યા હતાં, ને કંઠને વિષે મોગરાના પુંડ્રપના હાર

पेहेयां हता, अने पाघने विपे .मोगराना पुष्पना तोरा विराजमान हता, ने हाथने विपे मोगराना पुष्पना गजरा विराजमान हता अने पोताना मुखार्चिदनी आगळ मुनी मंडळ तथा देश देशना हरिभक्तनी सभा भराइने बंठी हती ते समयमां श्रीजीमहाराजे कहुं जे, कांइक प्रभ पुछो, पळे मुक्तानंद स्वामीए पुछुं जे, हे महाराज भगवाननी जे भक्तिछे तेमां कोइरीतनुंविघ्न न थाय एवो ते केइ भक्तिछे? अने ते भक्तिमां कांइक विघ्नथायछे ते केइ जातनी भक्तीछे, पळे श्रीजीमहाराज बोल्या जे तृतीयस्कंधमां कपीलगीताने विपे माता देवहुतीए कपिल देवजी प्रत्ये कहुंछे जे॥यन्नामध्येश्वणानुं कर्त्तिनात॥ एवे श्लोक करीने जेवुं भगवाननुं महात्म कहुंछे तथा कपिलजीए माता देवहुती प्रत्ये पोतानुं माहात्म कहुंछे जे॥ मदभयातवा त्वातोयंसूर्यस्तपतिमदमयात॥ एवी रीते महात्मे सहीत भगवाननी भक्ति हाये तेमांतो कोइ जात्यनुं विघ्न आवे नही, अने महात्म जाण्या विना प्राकृत बुद्धिये करीने जो भक्ति करेतो तेमां विघ्न आवेछे पळे वळी मुक्तानंद स्वामीये पुछुं जे ए महात्मे जुक्त ए भक्ति आत्र्या नुं शुं साधनछे पळे श्रीजीमहारा बोल्या जे शुकसनकादीक जेवा जे मोटा पुरुष तेनी जे सेवा नेप्रसंग तेमांथी माहात्मे सहवर्त्तमान एवि जे भक्ति ते जीवना ह्रदामां उठे थायछे, पळे शुकमु-

निये पृच्छुं जे एक तो भगवाननो भक्त एवो होय जे तेने भगवाननो निश्चे परिपक्व होय ने काम, क्रोध, लोभ, मोहादिक जे विकार ते एके तेना हृदामा आवे नही अने बिजो भक्त होय तेने तो भगवाननो निश्चे परिपक्व होय पण काम, क्रोध, लोभ, मोहादिक विकारे करीने अंतरमां विक्षेप थतो होय एवे प्रकारना भक्त अ्यारे देहने मुके सारे एवेय भक्तने भगवानना धाममां सरखा सुखनि प्राप्ति थायछे, के अधिक न्यून सुखनी प्राप्ति थायछे? पछे श्रीजि महाराज बोल्या जे जे भगवानना भक्तने भगवाननो निश्चे पण परिपूर्ण होय ने काम, क्रोध, लोभादिके करीने विक्षेपने न पामतो ह्योय ने अतिशो त्यागिने अति वैराग्यवाननं अति आत्मनिष्ठा वाळो होय ने जो ते प्रत्यक्ष श्रीकृष्ण भगवाननी मूर्तिविना कांइक बिबुं इच्छे तो तेने न्यून सुखनि प्राप्ति थायछे, अने बिजो जे भक्तछे तेने पण भगवाननो निश्चे तो परिपूर्णछे तो पण हृदामां काम, क्रोध, लोभ, मोहादिकनो विक्षेप आवे सारे पोताना हृदामां दाऊ थाय ने भगवान जे प्रत्यक्ष श्रीकृष्ण तेनी मूर्तिविना बिजा कोइ पदार्थने इच्छे नही तेने आत्म निष्ठाने वैराग्य जो थोडो होय तो पण ए देह मुक्तिने भगवानना धाममां बहु मोटा सुखने पमिछे जा माटे जे प्रथम कह्यो जे भक्त ते उपर्यो तो त्यागी ने निष्कामो बणायछे पण भगवाननी मूर्तिविना बि

જો આત્મ દર્શનાદિક પ્રાપ્તિની હદામાં હિચ્છા છે માટે એ સકામ ભક્ત કેવાય તેને એ પર લોક ને વિષે જરૂર ન્યુન સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે. અને વિજો જે ભક્ત કહ્યો તે ઉપરથી તો સકામ જેવો જણાય પણ એ ભક્ત ભગવાની મૂર્તિ વિના અંતરમાં વિંબું કાંઈ હિચ્છતો નથી અને ભગવાનની મૂર્તિ વિના વિજા સુખની હિચ્છાનો જો વાટ થઈ જાય ત્યારે અતિશે મનમાં દાઝે છે. માટે એ નિષ્કામ ભક્ત કહેવાય તે અ્યારે દેહેને મુકે સારે બહું મોહોટા મુખને પામે છે ને ભગવાનનો પા પેદ થાય છે અને શ્રીરુષ્ણ ભગવાનની મૂર્તિને વિષે અતિશે જુકધાય છે ॥ ૫૧૨૩૯ ॥

સંવત ૧૮૮૩ નાં ભાદરવા વદી ૫ પંચમી ને દિવસ સ્વામી શ્રીસહજાનંદજી મહારાજ શ્રીગઢડા મધ્યે દાદા સ્વાચરના દરવારમાં પોતાના ઉતારાને વિષે વિરાજમાન હતા, અ ને સર્વે શ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યા હતાં અને પોતાના મુખાવિદનો આગળ મુનો તથા દેશ દેશના હરીભક્તની સભા ભરાઈને વેઠી હતી. પછે શ્રીજીમાહારાજ સર્વે હરીભક્ત ઉપર ક્રપા દષ્ટિ કરી ને બોલતા હતા જે ભગવાનનો ભક્ત હોય ને ભગવાનની કયા કિર્તન શ્રવણ આદિક જે વસ્થા ભક્તિ તેને જો હરીભક્ત ઉપર દર્પણ કરીને કરે તો તે ભક્તિયે કરીને ભગવાન અતિશે રાજી થાતા નથી અને રૂપાનો સ્ર્ગ કરીને કેવલ પોતાના કલ્યાણને અર્થે ભક્તિ કરે પણ લોકને

દેશાડયા સાસુ ન કરે તો તે ભવિષ્ય કરીને ભગવાન પ્રસન્ન થાય છે માટે જીને ભગવાનને રાજી
 કરાંવા હોય તેને તો લોક રિજાવવાને અર્થે તથા કોઈકની રૂપાં કરીને ભક્તિ ન કરવી, કે
 વલ્લ પોતાના કલ્યાણને અર્થેજ કરવી. અને ભગવાનની ભક્તિ કરતાં થકાં કાંઈક પોતાને અ
 પરાધ થઈ જાય, તેનો દોષ વિજાને માથે ધરવો નહિ. અને જિવ માત્રનો તો एवો સ્વભાવ છે,
 જે ડ્યારે કાંઈક પોતાનામાં વાંક આવે સારે એમ બોલે જે મુને ત્રિજે કોઈએ મુલાબ્યો સારે
 મારામાં ભૂલ પડી પણ મારામાં કાંઈ વાક નથો પણ એમ કહેનારો મહા મૂર્ખો છે કેમ જે
 વિજો તો કોઈ કહેશે જે તું કુવામાં પડ, સારે એને કહેવે કરીને જું કુવામાં પડવું? માટે વાંક
 તો અવલું કરે તેનેજ છે ને વિજાને માથે દોષ છે, તેમજ હંદિયો ને અંતઃકરણનો વાંક
 કાઢવો એ પણ જિવની મુર્ખાઈ છે ને જિવ ને મનતો પરસ્પર અતિ મિત્ર છે જેમ દુધને ને પાણી
 ને મિત્રાચાર છે તેમજ જિવને ને મનને મિત્રતા છે તે ડ્યારે દુધને ને પાણીને મેલ્યા કરીને અ
 મિ ઉપર મુકે સારે પાણી હોય તે દૂધ ને તલેન્મેનેતેત્રલેપણ દુધને નવલ્લવાદે ત્યારેદુધપણપા
 ણીને ઉગારવાને સાસુ પોતે ઉભરાડને અગ્નિને હોલ્લાવીનાર્થે છે એવીરિતે વેચને પરસ્પર મિત્રાચાર
 છે તેમજ જીવને મનને પરસ્પર મિત્રાચાર છે તે જે વાત જીવને ન ગમતી હોય

ते वातनी मनमां घाट थायजं नहि

ज्यारे

कांइक

जीवने

गमनुं

होय

स्यारेज म

न जीवने समजावे अने जीव ज्यारे भगवाननुं ध्यान करतो होय स्यारे मन कहेशे जे भगवान
नो भक्त कौइक बाइ होय तेनुं पण भेळुज ध्यान करवुं पळे तेना सर्व अंगनुं चितवन करावी
ने पळे जेम बीजी खीने विपे खोटो घाट घडे तेम तेने विपे पण खोटो घाट घडे स्यारे जो ए
भक्तनो जीव अतिशो निर्मळ होय तोतो मननुं कहुं न मानेने अतिशो दाज थाय तो मन एवोफ
रीने क्यारे घाट घडे नहि अने जो एनो जीव मलीन होय ने पापे जुक होय तो मन नुं कहुं
माने स्यारे वळी मन एने भुंडा घाट करावी करविने कल्याणना मार्गशी पाडी नांवे ते सारु
कल्याणना मार्गशी अवळी रीते अधर्मनी वार्ता पोतानुं मन कहे अथवा बीजुं कोइ माणस क
हेतो तेने संघाथे शुद्ध मुमुक्षु होय तेने अतिशो वैर थइ जाय छे. पळे पोतानुं मन अथवा बी-
जो माणस ते फरीने तेने ने वार्ता कहेवा आवे नहि अने मन छे. तेतो जीवनुं भिन्नज छे ते जी
वने न गमे एवो घाट घडे नहि अने ज्यारे कांइ मनने अजोग्य घाट थइ जाय स्यारतो जीव
ने मन उपर अतिशो रिस चढतो होय तो फरीने मनमां एवो घाट थायज नहि अने ज्यारे मन
ने सदाय अजोग्य घाट थया करता होय स्यारे एने पोताना बीवनीज वांक समजवो पण : एक

ला मननो वांरु सगजबो नहि एवी रीते समजीने भगवाननी भक्ति करे तो तेने कोइ विमुख
स्व जीवनो तथा पोताना मननो जे कुसंग ते लेश मात्र अही शके नहि अने निर्विघ्न थको भ

गवाननुं भजन करओ॥इति वचनामृतम्॥ ६॥ २४०॥

संवत् १८८३ना भादरवादि ६ ने दिवस स्वामी श्रीसहजानंदजी महाराज श्री
मठडा मध्ये दादाखाचरना दरबारमां पोताना उताराने विपे गादी तकिया उपर विराजमान
हता अने सर्वे श्रित वल्ल धारण कर्या हतां अने कंठने विपे भोगरूना पुष्पना हार पहेंयां हता
नेपाचनेविपेमोगरानपुष्पनातीराविराजमान हतानेपोतानामुखाविंदनीआगळमुनी तथादेवा देवाना
ह्राभक्तनौ सभाभराइने वेठीहती.पळे श्रीजीमहाराजसर्वेहरीभक्तप्रत्येभोल्याजिअमाराअंतरनोजे
सिद्धांतअने काहेह्छोयें जेजेने पोतानुं रुच्याणइच्छुंतेनेतो भगवाननेभगवाननासाधुएथी उपरातचि
नुं कांइ जगतमां सुखदाइ नथी. माटे जेम पोताना शरीरने विषे जीवने आत्मबुद्धिवेळें
तेवो भगवानने भगवानना संतने विपे आत्मबुद्धि राखी जोइए. अने भगवानना भक्तनो पक्ष द
ढ करीने राख्यो जोइए. ने ते पक्ष राखतां पकां आवरुं वधो, अथवा घटो, अथवा मान था
ज्यो, के अपमान थाज्यो, अथवा देह जीवो, के मरो, पण कोइ रीते भगवानने भगवानना भ

कनो पक्ष मुकवो नहि, ने एमनो अभाव आववा देवो नहि. अने भगवानना भक्त जेवा देहने दे
हना सर्गा संबंधीने वहालां राखवां नहि. एवी रीते जे हरिभक्त वर्ते तेने अति बलवान एवा जे
काम, क्रोधादिक शत्रू ते पण पराभव. करी शकता नथी. अने जे भगवाननु ब्रह्मपुर धामछे
तेने विपे भगवान सदाय साकार मुक्ति विराजमान रहेछे. अने भगवानना भक्त पण ए भगवा
नना धाममां मुक्ति मान यका भगवाननी सेवाने विपे रहेछे. ते भगवाननो जेने प्रत्यक्ष प्रमाण
दृढ आशरो होय तेने मनमां एवी विक न राखवी जेहुं रखे मरीने भुतप्रेत, थाउं के रखे ई
द्रलोकनेज पामुं, के रखे ब्रह्मलोकनेज पामुं, एवी आशंका मनमां राखवी नहि. केमजे जे
एवी भगवाननो दृढ भक्त होय तेतो भगवानना धामनेज पामे पण वचमां क्याइ तेने भगवान रे
हेवी नहि. अने ए भक्तन होय तेने पण पोतानुं जे मनछे ते परमेश्वरना चर्णाविंदने विपे दृढ
करीने राखवुं जेम वज्रनी पृथ्वी होय तेमां वज्रनी खिलीचोढी होय तेकोइ रीते उखडे नहि. तेम
भगवानना चर्णाविंदने विपे पोताना मनने दृढ राखवुं अने एवी रीते जे भगवानना चर्णाविंदने
विपे पोताना मनने राखे तेने मरीने भगवानना धाममां जावुं नथी एतो छते देहेज भगवानना
धामने पामी रह्यो छे एम वार्ता करीने जयसच्चिदानंद कहिने सर्वे सभने उठवानी आज्ञा क

री॥ इतिवचनामृतम् ॥७॥ २६१॥

संवत् १८८३ना भादरवा वदि ९ नवमीने दिवस श्रीजी महाराज श्री गढडा मध्ये दादाखाचरना । दरवारमां उगमणे वार ओरझानी ओसरीए ढोलिया उपर गादी तक्रिया उ नंखात्रीने । विराजमान हता, अने सर्वे श्वेत वस्त्र धारण कर्या हतां, ने कंठने विपे मोगराना पुष्पना हार विराजमान हता ने पाधने विपे मोगराना पुष्पना तीरा विराजमान हता ने पोताना । मुखाविंदनी आगळ मुनी तथा देश देशना हरिभक्तनी सभा भराइजे वेठी हती. पळे श्रीजी महाराजे मुनी मंडळने प्रश्न पुछ्युं जे, भगवानो भक्त होय तेने, एवो कीयो उपाय छे, जे जेणे करीने सदा सुखी रहेवाय. पळे मोटा मोटा साधु हता तेणेजेंवु जेने समजाणु तेणे तेवो उत्तर कर्यो, पळे श्रीजी महाराज बोल्या जे एनो उत्तर एंम छेजे-जे भगवावानना भक्तेने एकतो दढ वैराग्य होय अने बीजो अतिजो दढ स्वधर्म होय अने जेणे ए वे साधने करीने सर्वे इंद्रियो जितिने पोताने वश कर्या होय अने जे ने भगवाने भगवाननाभक्तेने विपे अतिशे प्रीति होय अने जेने भगवाने भगवानना भक्तेनेविपे अतिशेमात्रभाव वर्ततो होय अने जे कोइ दिवसभगवान के भगवानना भक्त थकि उदास थायु

નહિ એવાંજે હરિભક્તનાં લક્ષણ હોય તે આ લોકને વિષે તથા પર લોકને વિષે સદા સુખિયો
 રહેછે અને વૈરાગ્યને સ્વધર્મ તેણે કરીને જેણે પોતાનાં હંદ્રિયોને વશ ન કર્યાં હોય તો તે ભગવા
 ન તથા ભગવાનના ભક્તને સંગે રહ્યો ધર્મો પણ દુખિયો રહેછે શા માટે જે જેણે પોતાનાં હંદ્રિ
 યો ન જીત્યાં હોય તેને કોઈ ઠેકાણે સુખ ધાય નહિ, અને ભગવાનની ભક્તિ કરતો તો હોય
 તો પણ ઝારે હંદ્રિયો વિષયમાં તણાઈ જાય ત્યારે તે હરિ ભક્તના હૃદમાં અતિ દુખ ધાયછે
 માટે સર્વે પોતાનાં હંદ્રિયોને જિતિને વશ કરે તેજ સદા સુખિયો રહેછે, અને જેણે સર્વે હંદ્રિયોને
 જિતિને વશ કર્યાં હોય તેનેજ વૈરાગ્યવાનને ધર્મ વાળો જાણવો પણ જેનાં હંદ્રિયો વશ ન થયાં
 હોય તેને વૈરાગ્યવાનને ધર્મ વાળો ન જાણવો અને જે વૈરાગ્યવાનને ધર્મવાળો હોય તેને તો સર્વે
 હંદ્રિયો નિયમમાં હોય અને તે સદા સુખિયો હોય. પછે મુક્તાનંદ સ્વામીયે પુછ્યું જે હે મહારાજ
 ભગવાનનો ભક્ત હોય તેને ભગવાનની ભક્તિમાં કિયું અતિ મોટું વિઘ્ન છે? પછે શ્રીજી મહારાજ
 બોલ્યા જે ભગવાનના ભક્તને એજ મોટું વિઘ્ન છે જે જે પોતામાં દોષ હોય તેને દેખે નહિ અને
 ભગવાનના ભક્ત ધર્મો જેનું મન નોંધું પહિ જાય અને તે ભગવાનના ભક્ત યાકિ જેને જે પરવાદ
 થઈ જવાય એજ અને અતિશે મોટું વિઘ્ન છે. ॥ इतिवचनामृतम् ॥ ८ ॥ २४२ ॥

संवत् १८८३ ना आसोसुदि ११ एकादशीने दिवस स्वामी श्री सहजानंदजी महा-
 राज श्री गढडा मध्ये दादा खाचरणा दरवारमा आयमणे वारच ओरडानी ओसरिये विरा
 मान हता अने सर्वे श्वेत वस्त्र धारण करचां हतां अने पुष्पना हार तथा गजरा विराजमान
 हता अने पाद्य उपर पुष्पना तोरा फुकि रह्या हता अने पोताना मुखार्चिदनी आगळ मुनी
 तथा देश देजना हरीभक्तनी सभा भराइने वेळी होती. पळे श्रीजी महाराजे सर्वे हरिभक्तने
 कर्तुं जे जे अमारा मोटां मोटां पर्महंसछे तेनी जेवी स्थितिछे ते समजण छे ते अग्ने तमने जा
 इ भाइ. सर्वेने कहीएछीए तेनेसांभळीने पळे जेवि रीते तमे सर्ववर्त्तता हो ने जेवि तमनेस्थिति
 होय तेवि रीते तमे काहि देखाडजो. एम कहोने श्रीजि महाराज वोल्या जे अमारा मुनि मंड
 लमां जे मोटा मोटा संतछे तेने एम वर्त्तछे जे पोताना ह्दने विषे जाण पणुछे ते भगवानना
 धामनो दरवाजोछे ते दरवाजा उपर सर्वे संत उभाछे जेम राजाना चाकरछे ते राजाना घर
 ने दरवाजे उभा रह्या थका कोइ चोर चकारने राजा पासे जावा देता नथी अने ते राजाना
 चाकरने एम हिमत रहेछे जे कोइ राजा पासे विघ्न करवा जाय तो तेना कटका करी नां
 खिये पण कोइ रीते राजा सुधि पुगवा देखये नहि एवी हिमते सहित ढाल तस्वार बांधिने

ઉમા રહેછે તેમ આ સર્વ સંતેછે તે જાણ પણારૂપ જે ભગવાનના ધામનો દરવાજો ત્યાં ઉમા
 રહેછે અને ૯ જાણ પણા માંહિ જે અક્ષરધામ તેમાં ભગવાનછે તેનાં દર્શન કરેછે,
 અને તે ભગવાન મેલું પોતાના હૃદાને વિષે ધન સ્ત્રી આદિક જે માફક પદાર્થ તેને પેસવા દેતા
 નથી અને કોઈ જોરે કરીને માફક પદાર્થ હૃદામાં પેસવા આવે તો તેનો નાશ કરી નાંખેછે
 પણ કોઈ રીતે જે ઠેકાણે ભગવાનને હૃદામાં ધારવાછે તે ઠેકાણે પેસવા દેતા નથી અને સુરવિ
 રત્ની પેઠે સાવધાન થકા ઉમા રહેછે અને હા ૯ વૃદ્ધિ સુખ દુઃખ માન અપમાન આદિક અનંત
 જ્ઞાસનાં વિષ્ણુ આવે તેણે કરીને પોતાના મુકામથી હુગત નથી. ત્યારે કોઈક આશંકા કરે
 જે ત્યાંથી હુગત નથી ત્યારે દેહની ક્રિયા જે જ્ઞાન પાનાદિક તેને કેમ કરતા હશે તો તે નુ-
 છાંતે કરીને કહિયેછીએ જે જેમ પાપિયારી હોયતેકુવા ઉપા જલ સિંચાજાયછેત્યારે કુવાના
 કાંઠા ઉપર પગ મુક્યો હોય તેને પણ સુરત રાખેછે જે રસે કુવામાં પડિ જાઉં અને વિજી વૃ-
 તિયે કરિને કુવામાંયિ પાણિ સંચેછે વલ્લી ત્રિંબું દૃષ્ટાંત જેમ કોઈક પુરુષ ઘોડે ચડ્યો
 હોય ત્યારે ઘોડાના પેઘડામાં પગ હોય ત્યાં પણ સુરત રાખે અને ઘોડાને લગામ પકડી હો-
 ય ત્યાં પણ સુરત રાખે અને દોડતાં થકાં વાટમાં જાડ આવે સ્વાડો આવે પથરો આવે ત્યાં

पण सुरत राखे एवि रिते आ सर्वे साधुछे ते अंतर सनमुख द्रष्टि राखीने भगवानानी
 सेवांमां पण रहेछे ने देहनि क्रिया पण करेछे ने पोतानी स्थितिमां
 धी डगता नथी एवी रिते श्रीजीमहाराजे मोटा मोटा जे संत तेनी स्थिति कही देखाडी ने
 पछे एम बोल्या जे तमारें सर्वेने पण एवी रिते अंतर सनमुख द्रष्टि राखीने निरंतरभगवाननी
 सेवामां रहेवुं अने भगवान विना विज्ञा पदार्थवहालां थावा देवां नहि. ए वातनी अतिशेसावधा
 नी राखवी. अने जेम राजानो चाकर छे ते राजा पसे गाफल भइने उभो होय तो राजापसे
 चोर चकोर जइ पुगे सारें ए चाकरनी चाकरी खोटी थाय तेम हर्भक्तने पणभगवानविना
 विज्ञा पदार्थमां प्रीती थइ जाय तो जे ठेकाणे पोतना हदने विषे जाणपणमां भगवान रखा
 छे ते ठेकाणे धन म्नी आदिक विज्ञा पदार्थ पण पेसो जाय सारें तेनी भक्ति खोटीथइजाय
 माटे पोतानी भक्तिने निर्विघ्न राखीने जो परमेश्वरना चरणार्विंदनेपांमवा इच्छे तेने जाण
 पणा रुप जे भगवानना धामनो दरवाजो तेने विषे सावधान थइने रहेवुं अने भगवान विना
 विज्ञां पदार्थ त्यां पेसवा देवां नहि, एवी रिते श्रीजीमहाराजे पोतना सर्वे भक्तजनने शिक्षांनां
 वचन कथां. ॥ इति वचनान्तम् ॥ ९ ॥ २४३ ॥

રહેતું હોય તો તેના પ્રમાણનો વ્યાસીના ગ્રંથનો શ્લોક તથા વેદની શ્રુતિ તે કહિ સંભળાવો જા
 માટે જે વ્યાસજીથી વિજ્ઞા કોઈ મોટા આચાર્ય નથી અને વિજ્ઞા તો જે જે આચાર્ય ધયા છે
 તેમણે વ્યાસજીના કરેલા ગ્રંથ તે આશરીને પોત પોતાના સંપ્રદાય ચલાવ્યા છે માટે આદિ
 આચાર્ય જે વ્યાસજી તેનાં જે વચનતેસર્વે આચાર્યના વચન કરતાં અતિ પ્રમાણ છે માટે વ્યાસ
 જીનાં વચન તથા વેદની શ્રુતિયે કરીને જે વૃંદાવન મહાપ્રલયમાં નાશ નથી થાતું એવું જે પ્રમાણ
 તે કહિ સંભળાવો તો 'અમારા સંશયની વૃત્તિ ધાય, અને જે જે આચાર્ય ધયા તેણે
 પદ્ય પૂરાણના વચને કરીને પોત પોતાનો મત સ્થાપન કર્યો છે, તે પદ્ય પૂરાણ
 માં ક્ષેપક શ્લોક નાહી નાર્શવિને સ્થાપન કર્યો છે તે પોતાના મતના હોય તે માને પણ વિજ્ઞા કો
 ઇ માને નહિ માટે શ્રીમદ્ભાગવત સરસ્વા પ્રસિદ્ધ પૂરાણનું વચન કહિ સંભળાવો તો અમારે પ્ર-
 તિતિ આવે જા માટે જે વ્યાસજીએ વેદ, પૂરાણ, इतिहास ए सर्वेનું સાર ગ્રહણ કરીને
 શ્રીમદ્ભાગવત કર્યું છે માટે જેવું ભાગવત પ્રમાણ એવા વિજ્ઞાં પૂરાણં અતિશે પ્રમાણ નહિ અને
 જેવી ભગવદ્ગીતા પ્રમાણ તેવું તો સમગ્ર ભારત પ્રમાણ નહિ માટે એવા વંઢવાન શાસ્ત્રનું વચન
 કહિ સંભળાવો તો અમને હા પડે-એવી રીતનાં જે શ્રીજી મહારાજનાં વચન તેને સંભિઠ્ઠીને તે

ત્રોક્ષણ એમ બોલ્યા જે હે મહારાજ તમે જે પ્રશ્ન કર્યું તે સત્ય છે ને તમારા પ્રશ્નો ઉત્તર ક
 રવાને આ પૃથ્વી ઉપર કોઈ સમર્થનથી અનેમારા મનને તે તમારા સ્વરૂપની દૃઢ પ્રાપ્તિ આપો છે તમે
 તે સર્વે આચાર્યના આચાર્ય છો ને દ્વંધરના દ્વંધર છો માટે મુને તમારું સિદ્ધાંત હોય તે કપાકરો ને કહો.
 પછે શ્રીજી મહારાજે બોલ્યા જે વેદ, પૂરાણ, દર્શિહાસને સ્મૃતિયો એ સર્વે શાસ્ત્રમાંથી અમે સિદ્ધાંત કહ્યું છે
 જે જીવ માયા દ્વંધર ને પરમેશ્વર એ સર્વે અનાદી છે અને માયા છે તે તો પૃથ્વીને ઠેકાણે છે
 ને પૃથ્વીમાં રહ્યાં જે વિજ તેને ઠેકાણે જિવ છે અને દ્વંધર તો મેઘને ઠેકાણે છે તે પરમેશ્વરની
 દૃષ્ટાએ કરીને પુરુષરૂપ જે દ્વંધર તેનો માયા સંવાધે સંબંધ થાય છે ત્યારે જેમ મેઘના જાળના
 સંબંધે કરીને પૃથ્વીમાં હતાં જે વિજ તે સર્વે ઉગાને આવે છે, તેમ માયામાંથી અનાદિકાળના
 જિવ હતા તે ઉદે થઈ આવે છે પણ નવા જિવ નથી થાતા. માટે જેમ દ્વંધર અનાદી છે, તેમ માયા
 પણ અનાદિ છે ને તે માયાને વિષે રહ્યા જે જિવ તે પણ અનાદી છે પણ એ જિવ પરમેશ્વ-
 રના અંશ નથી, એ તો અનાદી જિવજ છે તે બ્યારે પરમેશ્વરને શરણે જાય ત્યારે ભગવા
 નની માયાને તરે ને નારદ સનકાદિકની પેઠે વ્રહ્મા રૂપ થઈને ભગવાનના ધામમાં જાય છે ને ભગ
 વાનનો પાર્વદ થાય છે એવી રીતે અમારો સિદ્ધાંત છે એવી રીતનાં જે શ્રીજી મહારાજનાં વચન

તેને સાંભળીને બ્રાહ્મણ પોતાના વૈષ્ણવ પણાના માનનો ત્યાગ કરીને શ્રીજી મહારાજનો સમાશ્રય કરતો હવો અને ઉદ્ધવસંપ્રદાયની દિક્ષાને યજ્ઞરૂપ સ્તોત્ર હોવો ॥ ૨૭ ॥ ૨૪૪ ॥

સંવત ૧૮૮૪ના આપાડ સુદિ ૩ તૃતીયાને દિવસ સ્વામી શ્રી સહજાનંદજી શ્રી ગ-
હડા મધ્યે દાદાસાચરના દરગાહમાં યગમળે વાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયા ઉપર વિરાજ
માન હતા, અને સર્વે શ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યો હતાં. અને પોતાના મુખાવૈદની આગળ ખુની ત-
યાં દેશદેશના હરિભક્તની સંખ્યા ભરાઈને વેઠી હતી. પછે શ્રીજી મહારાજ વોલ્યા જે હ્યો અ-
મે એક પ્રથમ પુઝીએ છીએ, જે દ્વંદ્વિયોને મન વેને જિત્યાનું એક સાધન છે, કે દ્વંદ્વિયોનો જી-
ત્યાનું જુદું સાધન છે, ને મૂળને જાત્યાનું જુદું સાધન છે એ પ્રશ્ન છે? પછે મોટા મોટા પર્મહેસ હ-
તા તેમણે જેવું જેને ભાર્યું તેવું તેણે કહ્યું, પણ શ્રીજી મહારાજના પ્રશ્નનું સમાધાન થયું નહિ.
પછે શ્રીજી મહારાજ વોલ્યા જે એનો ઉત્તર તો એમ છે જે વૈરાગ્ય, સ્વધર્મ, તપને, નિયમ, એ
ચાર સાધને કરીને દ્વંદ્વિયો જિતાય છે, અને ભગવાનની માહાત્મે સહિત જે નવધા ભક્તિ તેણે
કરીને મન જિતાય છે. પછે મુક્તાનંદ સ્વામીએ પૂછ્યું જે, જેવી નિર્વિકલ્પ સમાધીને વિષે ભગવા-
નના ભક્તને શાંતિ રહે છે તેવી એ સમાધી વિના પણ શાંતિ ન રહે એવો કો ડો ડો પછે શ્રી

जी महाराजे कह्युं जे, जेवां पोताना देहेने विपे आत्मबुद्धि ने दृढप्रति गहे छे तेवीज भगवान
 तथा भगवानना भक्तने विपे आत्मबुद्धि ने दृढ प्रति रहे तो जेवी निर्विकल्प समाधीमां शांति
 रहेछे तेवी शांति ए समाधी विना पण सदाय रह्या करे एज एनो उत्तर छे? पछे श्रीजी महा
 राजे वळी परमहंस प्रत्ये प्रश्न पूछ्युं जे गमे तेवा भुंडा देश काळादिक प्राप्त थायतो पण कोइ
 रिते कंठना मार्गमां पी पाछो पडेज नहि एवो जे हरी भक्त होय तेनो केइ ज्ञातना समजण
 होय जे जे समजणे करीने एवरीरितनो जे एनी दृढता आवे छे जे तेने कोइ रितनुं विघ्न लाग
 तुं नथी? पछे मोटा मोटा मत हता तैमां जेने जेवुं भाव्युं तेवो तेने उत्तर कयों पछे श्रीजामहो
 राजना प्रश्ननुं समाधान थयुं नहि. पछे श्रीजमहाराज बोल्या जे एनो उत्तरतो एम छे जे
 जीमने जेवी देहेने विपे आत्म बुद्धि छे एधी भगवान तथा भगवानना भक्तने विपे आत्म बुद्धि
 होय तो तेने कोइ रितनुं विघ्न लागे नहि, ने गमे तेवा देश काळादिक भुंडा आवे तेणे करी
 ने ए भगवानने भगवानना भक्त थकी विमुख थाय नहि. पछे वळी श्रीजी महाराजे परमहंस प्र
 त्ये प्रश्न पूछ्यो जे, जानकीजीने रामचंद्रजीए वनवास दिधो सारे जानकीजीए अतिशो विला
 प करवा मांड्यो सारे लक्ष्मणजी पण अतिशो बलगौर धया. पछे सिताजीने लक्ष्मणजी प्रत्ये

વૉલ્યાં' જો, હું મારા દુઃખ સાહે નથી રોતી હુંતો રામચંદ્રજીના દુઃખ સાહે રોએંહું. શા માટે જો રમુનાથજી અતિ ક્રપાહું તે લોકાપવાદ સાહે મને વનમાં મુકી પણ હવે એમ વિચારતા હશે જો સિતાજીને મેં વગર વંકે મનમાં મુકી છે, એમ જાણીને છગહું તે મનમાં વહુ દુઃખ પામતા હશે માટે રામચંદ્રજીને કહેજો જે સિતાજીને તો કાઢ દુઃખ નથી. ને વાલ્મીકી ઋષીના આશ્રમમાંજ હને સુખે તમારું ભજન કરશે, માટે તમે સિતાને દુઃખે કરીને કાંઈ દુઃખ પામશોમાં. એમ સિતા તા' લક્ષ્મણજી સંઘાથે કહી મોકલ્યું પણ કોઈ રીતે રામચંદ્રજીનો અવગુણ લીધો નહિ. એવી રીતે જો ભગવાનનો તથા ભગવાનના ભક્તનો કોઈ રીતે અવગુણ લે નહિ. અને વૈરાગ્યને ધર્મ તે તો સામાન્યપણે હોય એક હરિભક્ત તો એવો છે. અને વિજો હરિભક્ત છે તેને તો વૈરાગ્યને ધર્મ તેતો અતિ આકરા છે પણ સિતાજીના જેવી સમજણ નથી, એ વે પ્રકારના હરિભક્ત છે. તેમાં કિયા સંઘાથે આંતરો પ્રીતિ રાખીને સંવ્રત કરવી. પછે ચૈતન્યાનંદ સ્વામીએ કહ્યું જે ધર્મ, ને વૈરાગ્ય, જો સામાન્યપણે હોય તોપણ બેની જાનકીબીના જેવી સમજણ હોય તેનો જ અતિશો પ્રી-તિએકરીને સમાગમ કરવો. પણ આંતરો વૈરાગ્ય ને ધર્મવાહો હોય, ને ભગવાનને ભગવાનના ભ-ક્તનો અવગુણ લેતો હોય તો તેનો સંગ કરવો નહિ. પછે શ્રીજી મહારાજે કહ્યું જે જ-

नच. यार्थ उत्तर थयो ॥ इतिवचनामृतम् ॥ ११ ॥ २४२ ॥

संवत् १८८४ ना असाड वादि ८ अष्टमीने दिवस स्वामी श्री सहजानंदजी महाराज श्री गढडा मध्ये दादास्वाचरना दरवारमां पोताना उलारामी मेडीना गोखने विये विराजमान होता, ने सर्वे श्वेत वस्त्र धारण करीं हतां, अने पोताना मुखार्विंदनी आगळ मुनी तथा देश देशना हरिभक्तनी सभा भराइनेवेठी होती. पळे श्रीजीमहाराज पोताना भक्तजनने शिक्षा करवाने अर्थवार्ताकरताहवा जे, जेने पोतानुंकल्याणइच्छवूं तेनेकोइ प्रकारनूं मान राखवूंनहिनेहूं उंचा कुळ मां जन्म पाय्यो छुं के हूं धनाढ्य छुं के हूं पंडित छुं एवं कोइ प्रकारे मनमां मानराखवूंना अने गरीब सत्संगी होय तेनो पण दासानुदास थड रेहेवूं अने भगवान तथा भगवानना भक्त तनो जेने अवगुण आंय्यो होय ने ते सत्संगी कहेवातो होय तोपण तेने हडकाया भवानजेवे जाणवो. जेम हडकाया भवाननी जेने लाळ अडे तेने पण हडकवा हाले, तेम जेने भगवानने भगवानना भक्तनो अवगुण आंय्यो होय ते साथे जे हेत राखे अथवा तेनी वात सांभळे तो ने हेतनां करनारो ने वातनो सांभळनारो पण विमुख सरखो थाय, अने जेम अय रोग थयो होय ते कोइ औपशे करीने मटेज नहि तेम जेने भगवान ने भगवानना भक्तनो अवगुण आ-

व्यो होय तेना हदामांथी वयारेय आसुरी मतिठळेनहि. अने अनंत ब्रह्महत्या करीहोय, ने अनंत वाळ हत्या करी होय, ने अनंत स्त्री हत्या करा होय, ने अनंत गौहत्या करीहोय, ने अनंत गुरु स्त्रीनो संग कर्यो होय तेनो पण कोई काळे नुटकी थाय. ने शास्त्रामां ते पापनुटयाना उपाय पण कहा छे, पण भगवाने ने भगवानना भक्तना अवगुण लेवावाळाने कोई शास्त्रामां ए पाप नुटयानो उपाय कह्यो नथी, अने जे स्वयं अथवा समुद्रमां पडे अथवा पर्वत उपरथी पडे, अथवा कोई राक्षस मळे ने खाइ जाय तो एकजवार मरुं पडे अने जे भगवान ने भगवानना भक्तनो द्रोहि होय तेनो तो अनंत कोटी कल्प सुधी मरुं पडे ने अवतरवुं पडे. अने वळी गमे तेवो शरीरमां रोग धयो होय तेणे करीने शरीर पडे अथवा कोई शत्रू मळे ने शरीरनो नाश करी नाखे पण जिवनो नाश आतो नथी अने भगवानने भगवाना भक्तनो द्रोह करवाथी तो जिवनो पण नाश थइ जाय छे, सारे कोई केहेशे जे जिवनो नाश केम थातो हशे त्यां दृष्टांत छे जेम हिजडो होय ते पुरुष पण न कहेवाय ने स्त्री पण न कहेवाय ए तो केवळ वृंदल कहेवाय. तेम जे भगवानने भगवानना भक्तना द्रोहिनो करनारो होय तेनो जिव पण एवो नकारो थइ जाय जे कोई दिवस पोताना कल्याणना उपायने करीज शके नहि. माटे ए

नो जिव नाश थइ गयो जाणवो, एम जाणीने भगवानने भगवानना भकनो द्रोह करवोजे नहि.

अने वळी पोताना देहनां जे सगां संवंधी होय ने ते सखंगां होय तोपण तेमां अतिशो हेत राखवुं नहि. जेम दूध साकर होय ने तेमां सर्पनी लाळ पडी होय ने तेनुं जे पानकरेतेनाप्राण जाय तेम पोताना देहनां सगां संवंधि होय ने ते हरी भक्त होय तो पण ते देहना संवंध रुप सर्पनी लांळ पडी जे माटे तेमां हेतना करनारानुं जरूर अ कन्याण थायजे एम जाणनि जेने पोतानुं कन्याण इच्छवुं होय तेने देहनां जे सगां संवंधि होय ते साथे हेत राखवुं नहि एम संसारमांथी निस्पृह थइने भगवानना चरणाविंदमां प्रीति राखवीने भगवाननुं भजन कर्यां करवुं आ जे अमे वात करी छे तेने जे अंतस्माद्विच्छाखो तेने कोइ रीते कल्याणना मार्गमां विघ्न थायज नहि अने आजे ते वात करामात जेवी छे एम कहेने श्रीजीमहोजे वार्त्तानी समाप्ति करी॥ इति वचनामृतम्॥ १२॥ २४६ ॥

संवत् १८४४ अशाड वदि ९ नवमी ने दिवस स्वामी श्रीसहजानंदजी महाराज श्री गढडा मध्ये दादाखाचरना दरवारमां उगमणे वार औरंगाजी ओसरीण विराजमान होता अने सर्वे श्वेत वस्त्र धारण कर्यां हतुं अने कंठने विपे मोगराना पुंदपना हार पहियां हना

ने पाघने विषे मोगरना पुष्पना तोरा विराजमान हता ने पोताना मुखाविंदनी आगळ मुनी
 तथा देश देशा देवना हंरिभक्तनी सभा भराइने वेठीं हती. ने आगळ मुनी मंडळ हुकड सरो
 दा लइने किर्त्तन गावता हता. पळे श्रीजी महाराज बोल्या बे किर्त्तन राखो हवे भगवद्वाता
 करीए. एम कहिने श्रीजी माहाराज मुनी मंडळ प्रसे प्रभ पृष्ठो जे जिवनो देह छे ते तो पू
 न कर्मने आधिन छे तेनो एक निरधार रेहेतो नथी ते क्यारेक साजो रेहे अनेक्यारेक कर्मो-
 धिनपणे करीने मांदा थइ जाय ने क्यारेक स्वतंत्र वतंती होय ने क्यारेक पराधिन पणे थइ
 जाय अने धार्यु होय ते ठेकाणे रहेवाय के मज रहेवाय अने क्यारेक हरिभक्तना मंडळमां र
 हेता होइए ने कर्म के काळने जोगे करीने नोखा पडी गया ने एकलाज रही जवाय सारि
 जे जे नियम राखवानी दढता होय तेनो कांइ मेळ रहेज नहि. अथवा फरंगी जेवो कोइक
 राजा होय ने तेंणे कयांइक पर्वश राख्या अपवा पोताना मनने इंदियो ते अंगरेज बेवांज छे
 तेजेज परवश राख्या, सारि जे संतना मंडळमां रहेवुं ने सत्संगनी मर्यादा पाळवी तेनो कांइ
 मेळ रहेज नहि. अने शास्त्रमां तो एम कहुं छे जे धर्म, ज्ञान, वराग्य ने भक्ति ए चार संपू
 णे होय सारि एकांतिकभक्त कहवाय ने एकांतिकनी जे मुक्ति छे तेने पामे ने काळ कर्म ने

जोगे करीने देहनी व्यवस्था तो एकनी एक रहे एम जणानुं नथी. मोटे भगवानना भक्तने केइ रीते एकांतिकपणुं रहे छे ए प्रश्न छे? पछे गोपालानंद स्वामी, चैतन्यानंद स्वामी नित्यानंद स्वामी, मुक्तानंद स्वामी, ब्रह्मानंद स्वामी, शुक्रमुनी, इत्यादिक मोटा मोटा साधु हता तेमणे जेवुं जेने जणानुं तेवो उत्तर कर्यो? पण ए प्रश्ननुं समाधान न थयुं. पछे श्रीजी महाराज बोल्या जे, जेम अमारे भगवानने विपनिष्टारहे छे तेम अमे कहिए जे अमारें तो गमे तेवुं सुख दुख आवे तथा संपत् विपत् आवे तेमां एम रहे छे. जे एक तो भगवाननी अतिशो मोटप जाणीए छीए. तेणे करीने आ संसारमां मोटा मोटा राजानां स्मृति ने राज लक्ष्मी तेने जोइ ने लक्ष्मानात्रम आ अंतरमां तेनो भार आवतो नथी अने एम समझीए छिए, जे आपणेतो भगवान धकी कांइए अधिक नथी ने आपणुं मन छे ते भगवानना चर्णाविदमां चोटाड्युं छे. अने भगवान संघाथे एवी दृढ प्रति करीछे जे ते प्रितिने काळ, कर्म, माय, एमांथी कोइए टाळवाने अर्थे समर्थ नथी अने पोतानुं मन प्रिति टाळवाने करे तो पण भगवानमार्थी ए प्रितिन ठळे एवी रीतनो दृढाव छे ते गमे तेवुं सुख दुख आवेछे तोय नथी ठळतो. अने स्वभाविक मनमां एवी रूची रहेछे जे शेहेर होय, के मेडी होय, के राज दरबार होय सांतो गमे नहि अने

વન હોય પવંત હોય, નદી હોય, જાડ હોય એકાંત ઠેકાણુ હોય સ્થાં અતિશો ગમે છે ને એમ જાણીએ છીએ જો એકાંતમાં વેશોને ભગવાનનું ધ્યાન કરીએ તો સારુ એવો સદ્ગુણ સુધિ રહે છે. અને જ્યારે અમને રામાનંદ સ્વામીનું દર્શન નહોતું થયું ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામી સંઘાથે અમે એમઠરાવે કરી રાખ્યો હતો જે મુને રામાનંદ સ્વામીનું દર્શન કરાવો તો આપણે ત્રે જાણ વનમાં જાડને ભગવાનનું અસ્વંડ ધ્યાન કરશું અને કોઈ દિવસ વસ્તિમાં તો આવશું જ નહિ. એમ મનનો ઠેરાવે હતો તે હમણાં પણ મન એવું ને ઈવં જ વર્તે છે, અને ભગવાનને ભગવાનના જે મંકત તેમાં તો એવું દટ હેત છે, તેને કાઢ, કર્મ, ને માયા, તેમાંથી કોઈએ ટાલવાને સમર્થ નથી, ને પોતાનું મન ટાલવાનું કરે તોય પણ હદામાંથી ટલે નહિ. 'એવી' ભગવાનને ભગવાનના મત્ત સંઘાથે 'અતિશો પ્રીતિ છે. અને અમે કેટલીકવાર સત્સંગમાંથી જાવાને અર્થે ઉદાસ થયા છીએ પણ ભગવાનના મક્તનો સમુહ જોઈને ટકવા છીએ તે કોઈ રીતે મુક્તિને જવાનું નથી. 'અને બેને હું ભગવાનનો મક્ત ન જાણું તે ઠેકાણે તો મુને રાખ્યાના કોઈ 'ઉપાય કરે તોય ન જ રહેવાય અને ગમે તેવી અમારી શુશ્રુષા કરે તોય અમક સંઘાથે અમારે વને નહિ. 'એવી રીતે ભગવાનને ભગવાનના મક્ત સંઘાથે અમે અમારા મનને અતિશો પ્રીતિ

એ કરીને જોડી રાખ્યું છે અને તે ભગવાન વિના વિંજું કાંઈ પદાર્થ વહાલું રાખ્યું નથી માટે શા
 સાંપં ભગવાનમાં પ્રિતિ નહિ રહે? અને ભગવાનની કથા કિર્તનાદિક કરતા હોઈએ સારે તો એ
 વી મસ્તાઈ આવે છે જે જાણીએ દિવાના થઈ જવાશે અને જેટલો વિવેક રહે છે તે તો કોઈ
 ક ભક્તજનના સમાસને અર્થે રહે છે પણ મનમાં તો એવિને એવીજ ખુમારી રહે છે અને ઉપરથી
 તો લોકને મઝતો વ્યવહાર રાખીએ છીએ. અને તે ભગવાન છે તે આ દેહના પ્રવર્તાવનારા છે
 તે ગમે તો દેહને હાથીએ વેસારો ને ગમે તો વંધીલાનામાં નંખાવો અને ગમે. તો આ દેહમાં
 કોઈક મોટો રોગ પ્રેરો પણ કોઈ દિવસ ભગવાન આગલ એવી પ્રાર્થના કરવી નથી જો હે મ
 હારાજ આ માંડં દુલ્લ છે તે ટાલો. શા માટે જે આપણે તો પોતાં જાં દેહને ભગવાનના ગમતામાં
 વસ્તાવો છે તે જોમ એ ભગવાનનું ગમતું હોય તેમજ આપણે ગમે છે પણ ભગવાનના ગમતાથી
 પોતાનું ગમતું લેશ માત્ર પણ નોંખું રાખવું નથી અને આપણે બ્યારે તન મન ધન ભગવાનને અ-
 ર્પણ કર્યું. સારે હવે ભગવાનની ઇચ્છા તેજ આપણું પ્રારબ્ધ છે તે વિના વિંજું કોઈ પ્રારબ્ધ નથી.
 માટે ભગવાનની ઇચ્છાએ કરીને ગમે તેવું સુખ દુલ્લ આવે તેમાં કોઈ રીતે અકઠાઈ જાવું નહિ
 ને જોમ ભગવાન રાજી તેમજ આપણે રાજી રહેવું અને એવી રીતનો જે ભગવાનને વિષે દટ

प्रिती तेणे नुक्त एवो जे भक्त तेम्नां जे धर्म, ज्ञान, वैराग्य ने भक्ति तेनी रक्षाने तो ए भगवान पोतेज करे छे अने क्यारेक देशकाळना विशमपणे करीने वाहेरथी तो ते धर्मादिकना भंग जेवुं जणाय पण ते भक्तना अंतरमां तो धर्मादिकनो भंग यातो ज नथी एवीं रीते श्रीबो महाराज पोताना उद्देशे करीने जे भगवानना अति दृढ भक्त होय तेने जे समजवुं घटे ने जे भगवानमां दृढ प्रीती करी जोइए ने सर्वे वात्तां करी देखाडता हवा. ॥ इति वचनानामु-
तम् ॥ १३ ॥ २४७ ॥

संवत् १८८४ ना अग्राड वदी ११ एकादशी नेदिवस स्वांमो श्री सहजानंदजीमहाराज श्री गढडा मध्ये दादा खाचरना दरवारमा उगमणे चार ओरडानी ओसरिये विमान हता ने सर्वे श्वेत वस्त्र धारण करचां हतां ने मस्तक उपर पाधमां पुष्पा तोरा फुकि रत्ना हता ने कंठने विपे पुष्पनाहार पहेंयां हता ने पोताना मुखाविंदनी आगळ पर्महंस तथा देश देशनाहरीभक्तनीसभा भराइने बेठीहती. नेमुनीगंडळकिर्त्तनगावताहता पळे श्रीजीमहाराजे कहुं जे किर्त्तन भक्ति समाप्ति करो ने प्रश्न उत्तर करीए. पळे मुक्तांगदस्वामीए हाथ बोडीने पछ्यं जे हे महाराज परमेश्वर थकी तो बीजू कांड सार वस्तु नथी तो पण परमेश्वरमां ए जीवने के

म दृढ प्रीति थाती नथी? ए प्रश्न छे. पछे श्रीजीमहाराज बोल्यो जे एने विवेक नथी जे विवेक

होयतो एम विचार थाय जे माहोरतो ब्रह्मचर्य वृत्त छे तो पण स्त्रीना सुखनी तृष्णा हृदांमां
थी टळती नथी ते ए बहु खोटुं छे ने ते स्त्रीनुं सुख तो चोरास्त्री लाख योनिमां डया डयां ज
न्म धरया सां सां सर्वत्र प्राप्त थयुं छे ते पण मनुष्य देहथी अधिक प्राप्त थयुं छे केमजे
ए जीव वकरो थयो हशे सारे हजार वकरोयने पेतै एकलो भोगवतो हशे अने ड्यारे घो
डो के, पाडो के सांडो के बुढेयोवानरो इत्यादिक पशुना देहने पाम्यो हशे सारे तेने विवे पोत
पोतानी जातनी अतिशे स्ववाने जावनवान एवी अनंत स्त्रीयो ते एक एकने मळी हशे, ने
तेमां कांइ प्रारब्धनुं कारण नथी ने भगवाननी कृपांनुं पण कारण नथी
एतो सेहेजे मळी हती ने वळी पण जो भगवाननुं भजन नहि करे तो जे जे
योनीमां जाशे सां सां अनंत स्त्रीयो प्राप्त थाशे ने तेमां कोइ देवतानुं पण सेवन पुजन नहि
कर्नु जोइए ने कोइ मंत्रनोपण जप नहि कर्यो जोइएतो सेहेजे ते स्त्रीयादिकना सुखने पा-
मशे. अने आ निवे केटलीकवार देवता थइने देवलोकनां पण सुख भोगव्यां छे ने केटली
कवार चक्रवृत्ति राजा थइने पृथ्वीमां पण अनंत सुख भोगव्यां छे, तोपण ए जिवने स्त्रियादि

ક જે પદાર્થ છે તેને ભોગ્યની નુણા ટક્કતી નથી ને સ્ત્રિયાદિકનું જે સુખ છે તેનું અતિશો
 દુર્લભપણું જાણે છે ને તેનું અતિ માહાત્મ જાણીને તેમાં પ્રીતિ કરે છે તે પ્રીતિ કોઈ રીતે ટક્કી
 ટક્કતી નથી, એ પાપે કરીને પરમૈશ્વરમાં દૃઢ પ્રીતિ યાતી નથી. અને એવી મલીન વાસના આ
 બિચ્ચને ધાય છે તે અમે નજરે દિઠિછે. ચારે અમે નાંહાના હતા સારે અયોધ્યાપુરીમાં એક શિ
 વનું મંદિર હતું તેમાં જઈને અમે સુના ત્યાં એક કાંચન નિસ્ય શિવનું પુજન કરવાને આવતા તે

શિવેની પૂજા કરીને ગાલ વજાહોને શિવ પાસે એમ વર માગતો જે હે મહારાજ હે શિવજીમુને
 કોઈ દિવસ મનુષ્યનો અવતાર દેશોમાં શા માટે જે મનુષ્ય દેહમાં તો ત્રાંત્રુ સ્વાદ્વાદને મ-
 રી ગયા પણ સ્ત્રિનું સુત્ર સારી પેઠે ભોગવાતું નથી માટે હે શિવજી મુનેતો જન્મોજન્મ લંચકણ
 નો અવતાર દેશ્યો જે લાજ મર્યાદ મુર્કીને સારી પેઠે સ્ત્રિનું સુત્ર તો ભોગવીએ એમ નિસ્ય શિવ
 જો પાસે વર માગતો એવી રીતે આ જીવના હૃદમાં પાપરૂપ વાસના ધાય છે, માટે એને કોઈ
 રીતે પરમૈશ્વરમાં પ્રીતિ યાતી નથી. પછે મુક્તકાંદ સ્વામીએ વક્ષી પુણ્યું જે, હે મહારાજ જેને
 એવો અતિશો અવિવેક હોય તેને તો ભગવાનમાં પ્રીતિ ન ધાય, પણ જેને એમ જણાતું હોય જે ભ
 ગવાન સર્વ સુત્રના નિધિછે ને ભગવાન વિના બિજા પદાર્થ છે તેતો કેવલ દુઃસ્વાદાજ છે, તોપણ

તેને ભગવાનમાં પ્રીતિ નથી થાતી તેનું શું કારણ છે? પહેલે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા જો, એ જીવે
 ને પૂર્વ જન્મને વિષે અથવા આ જન્મને વિષે કોઈક અતિશયે જો મુંડા દેશકાલ સંગ ને ક્રિયા
 તેનો જોગ થઈ ગયો છે, નેણે કરીને અતિશયે તિષ્ઠણ કર્મ થયાં છે તે મુંડા કર્મનો એના ચિત્ત
 માં પાશલાગો છે, માટે સાર અસારને જાણે, તોપણ એને અસારનો ત્યાગ કરીને પરમેશ્વરને
 વિષે દૃઢ પ્રીતિ થાતી નથી. તે જેવી રીતે મુંડા દેશકાલ ક્રિયાને સંગે તેને જોગે કરીને મુંડાક
 મેનો ચિત્તમાં પાસ વેઠો છે. તેવી રીતે અતિશયે પવિત્ર દેશ, પવિત્ર કાલ, પવિત્ર ક્રિયા, ને પવિ-
 ત્ર સંગ, તેને જોગે કરીને અતિશયે તિષ્ઠણ જો સુક્ત કર્મ થાય તો તેને જોગે કરીને અતિશયે
 તિષ્ઠણ જો મુંડાં પાપ કર્મ તેનો નાશ થઈ જાય છે, ત્યારે એને મર્મનને વિષે દૃઢ પ્રીતિ થાય છે.
 એ પ્રશ્નનો ઉત્તર છે. પહેલે અયોધ્યા પ્રસાદીએ પૂછ્યું જો એકની તો બુદ્ધિ પણ ઘણી હોય ને શા
 ક્ષમાં પણ વહુ દૃષ્ટી પૂર્ણહોય ને ચિન્તો છે તેને તો બુદ્ધિ પણ યોડી હોય ને શાસ્ત્રમાર્ગજાણું
 જાણતોન હોય, અને ઘણી બુદ્ધિવાળો હોય તે સત્સંગમાંથી વિમુક્ત થઈ જાય છે, અને યોડી બુદ્ધિ
 વાળો હોય તે સત્સંગમાં રહે છે તેનું શું કારણ છે? પહેલે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા જો,
 આ સંસારને વિષે દેશને આસુરી ને પ્રકારના બીવ છે. તેમાં આસુરી જીવ હોય તેને જાતી

બુદ્ધિ હોય તોપણ સત્સંમાંથી વિમુક્ત થાય, ને દૈવી જીવ હોય ને તેને થોડી મુદ્ધિ હોય તોપણ
 કોઈ કાલે સત્સંમાંથી વિમુક્ત ન થાય. જેમ મરચાનું બિજ હોય, ને લિંબડાનું બિજ હોય, ને
 સિંગડીયાવચ્છનાનું બિજ હોય તેને વાવને નિત સાકરનું પાણી સિંચિયે તોપણ મરચાં તે તી
 સાંજ થાય ને લિંબડો તે કડવોજ થાય ને સિંગડીયો વચ્છનાગ તે ઉરજ થાય શા માટે જો એ
 નું બિજ મુંડુજ છે. ને સેલડીને વાવને લિંબડાના પાનનું સ્વાતર નાંખીએ ને કડવું પાણી સિંચા
 કરીએ તોપણ સેલડીનો રસ તે મિઠોજ થાય તેમ દૈવી જિવ છે, તે ભગવાને
 સનમુલ્ય રહે છે ને આસુરી જિવ હોય તે વિમુક્ત થાય છે. પછે શુક મનીએ પુછ્યું કે હું
 વીને આસુરી જિવ હોય તે કેમ જાણ્યામાં આવે? પછે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા કે દૈવી જિવ
 હોય તેને કામ, ક્રોધ, લોભાદિક દોષ તેમુંડાદેશ શાલાદિ ફેનજોગે કરીને હોયપછેસારા દેશ
 કાલાદિકનો જોગ થાય તો થોડેક કાલે કરીને નાશ થઈ જાય અને આસુરી જિવને જે
 કામ ક્રોધ લોભાદિક દોષ હોય તે કોઈ કાલે નાશ થાય નહિ અને તેને એક વાર જો કોઈ
 ક કઠણ વચન કહ્યું હોય તો જિવે ત્યાં સુધિ મુલે નહિ અને તે આસુરી જિવ જો સત્સંગી થ
 યો હોય તો સૌ કરતાં સરસ હરિભક્ત જાણાય પણ જેમ બાલ દેશમાં મોરે સમુદ્ર હતો તે કા

પ જમાદને મિઠી પૃથ્વી પદ છે તે ડ્યાં સુધી કાંપ હોય ત્યાં સુધીજો સ્વોદોષ તો પાણી મિઠું નિસરે
 અને તેથી જો હેઠું યોદોષ તો સમુદ્રના જેવું સ્વાસું ફેર પાણી નિસરે તેમ આસુરો જિવ હોય
 તે હરિભક્ત થયો હોય ને એનું ગમતું મરડીને લગારેક છેડયો હોય તો જેટલી મોરે સાધુનો સેવા
 કરી હોય તેથી લાલ વળો દ્રોહ કરે તો પાણ મનમાં સંતોષ ન થાય. પછે મુક્તાનંદ સ્વામીએ પુછ્યું જે
 હે મહારાજ તમે એમ કહ્યું જે આસુરો જિવ હોય ને હરિભક્ત થયો હોય તો તેનું ક્યાં લગી ગમ
 તે રાખીએ ત્યાં સુધી તો સત્સંગી રહે ને જો ગમતું ન રાખીએ તો વિમુક્ત થાય તે બ્યાં લગી વિમુક્ત
 થિ થયો તેવામાં જો તેનો દેહ પડી જાય તો આસુરો રહે કે દેવી થાય? પછે શ્રીજી મહારાજ
 બોલ્યા જે તે આસુરો જિવ ડ્યાં સુધી સારો હોય ને જો તેવામાં દેહ પડે તો દેવી થાય, અને
 ભગવાનની ભક્તિ કરીને પરમપદને પામે છે. પછે નૃસિંહાનંદ સ્વામીએ પુછ્યું જે નવધા ભક્તિમાં શ્રેષ્ઠ
 ભક્તિ તે કેદ છે? પછે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા જે નવધા ભક્તિમાંથી જેને જે ભક્તિ કરીને
 ભગવાનમાં દૃઢ સ્નેહ થ. ૫ તજ ભક્તિ તેને શ્રેષ્ઠ છે. પછે ગોપાલ્લાનંદ સ્વામીએ પુછ્યું જે, જેને
 વાલ્મીકી અવસ્થા હોય અથવા જોત્રન અવસ્થા હોય તેને કેવા પુસ્તકો સંગ રાખવો પછે શ્રીજીમ-
 હારાજ બોલ્યા જે જે વાંચ કરીને પણ વૃદ્ધ હોય ને ધર્મ જ્ઞાન ને વૈરાગ્ય જેને દૃઢ હોય અને ભગ

વાનને વિષે પણ દૃઢ પ્રીતિ હોય નેવા પુરુષને સંગ પ્રિતિ કરીને એ જે જણને કરવો, પહે ના જે જોગીએ પુછ્યુંજે એકનું ક્રોધે કરીને ભગવાનમાં મન જોડાણું છે ને એકનું ભયે કરીને ભગવાનમાં મન જોડાણું છે અને એકનું તો સ્નેહે કરીને ભગવાનમાં મન જોડાણું છે એ ત્રણેમાં કોયો, શ્રેષ્ઠ છે? પહે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે જેનું હેતે કરીને ભગવાનમાં મન જોડાણું હોય તે શ્રેષ્ઠ છે. પહે શિવાનંદ સ્વામીએ પછ્યું જે ભગવાનનો ભક્ત તો હોય પણ તેને શ્રીજીમહારાજે કહ્યો એવો જે સાર અસારનો વિવેક તે ન હોયં ને વૈરાગ્ય પણ ન હોય તેને એવો વિવેક તથા ભગવાન વિનાં વિજ્ઞા પદાર્થમાં વૈરાગ્ય તે કેમ થાય ? પહે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે જો પ્રથમજ ભગવાનમાં દૃઢ હેત થઈ જાય તો વિવેકને વૈરાગ્ય તે હેતે ને જોગે કરીને પ્રગટ થાય છે; ને જેને જે પદાર્થમાં હેત થાય છે તેને હેત કહિએ અથવા કામના કહીએ તે જે જે પદાર્થમાં હેત હોય ને તેમાં જો કોઈક અંતરાય કરે છે તો તે ઉપર ક્રોધે થઈ જાય છે તે માણમના દેહનો તો થાય પણ પશુને પણ ક્રોધ થઈ જાય છે જેમ પાડો હોય તે કામના કરીને મેંશ ઉપર આસક્ત થયો હોય ને વિજો પાડો આવે તો તેને મારી નાંખે છે એવી રીતે પસું પક્ષીમાં સર્વેત્ર દેખાય છે. જેમ જેમ ભગવાનને વિષે દૃઢ પ્રીતિ હોય તેને જે પદાર્થ તે પ્રીતિમાં અંતરાય કરવા આવે તો તે ઉપ-

ર પુરત ક્રોધ થઈ જાય ને તે પદાર્થનો તરફાલ્લ સ્વાગ કરે માટે જો ભગવાના દૃઢ હેત હોય તો એની મેલેજ વૈરાગ્ય, ને વિવેક, થઈ આવે છે. પછે વલ્લી શિવાનંદ સ્વામીએ પુછ્યું જે બુદ્ધિ વાન તો વેય. પુસ્પછે તેમાં એકતોજેમ પરમેશ્વર કહે તેમજ મનીલે એવો વિધાસિછે ને ત્રિજો તો પરમેશ્વરનાં વચન હોય તેમાં પણ માનનું ઘટે તેટલુંજ માને એ વેમાં ક્રિયો શ્રેષ્ઠ છે? પછે શ્રીજિ મહારાજ બોલ્યા જે વિધાસી એજ શ્રેષ્ઠ છે. તે રામ કયામાં રામચંદ્રાજિયે. કહુંછે જે જે મારે હું વિધાસી રહે તેનિ જેમ માતા વાલ્લકની રક્ષા કરેછે તેમ હું રક્ષા કરુંછું માટે વિધાસી એજ શ્રેષ્ઠ છે. પછે આત્માનંદ સ્વામીયે પુછ્યું જે મનમાં તો એમજ નિશ્ચે છે જે દેહ પર્યત પરમ-ધરનાંગ મતામાંજ રહેવુંછે તોપણ એમ જાણિયેછીયે જે પરમેશ્વરને ને સંતને કેમ કરીયે નો આપણો વિ-ધાસ આવે. પછે શ્રીજિ મહારાજ બોલ્યા જે વિધાસ તો પરમેશ્વરને ને સંતને સારે આવે હયા રે અતિશો માંદો ધાય ને તે મંદવાડમાં ચાકારે પણ સારી પેઠે ન થઈ હોય તોપણ કોઈને અવગુણ ન લે ને પોતે મુજાય પણ નહીં તથા વાંકાવિના પણ પરમેશ્વરને સંતને પોતાનું અતિશો અપમાન કરે તોપણ કોઈનો અવગુણ ન લે સારે એનો પરમેશ્વરને ને સંતને વિધાસ આવે. અને ત્રિજો પ્રકાર એ છે જે જોટલા સત્સંગમાં નિયમ છે તેમાંથી જો હેરામાત્ર ફેર પડે તો અતિશો દુ

खाइ जाय ने तेनुं तत्काळ प्रायश्चित्त करे अने जो मनमां खोटो घाट थाय तो विजाने देहे करिने वर्त्तमानमां फेर पडे तेतलो ज दूखायने त्रास पामे स्यारे एनो परमेश्वरने ने संतने परिपूर्ण विश्वास आवे जे आ कोइ काळे सत्संगमांथि डगशे नहि. पळे भगवदानंद स्वामीये पुछ्युं जे जे भक्तजनना मनने विपे मगवानने भगवानना भक्तनुं अखंड महात्म होय ते विजाने केम जणाय? पळे श्रीजी महाराज बोल्या जे जेना मनने विपे भगवाननुं ने भगवानना भक्तनुं अखंड महात्म होय ते भगवानने भगवानना भक्तानि निष्कण्ट भावे प्रिति ए करिने सेवा करे ने देहे करिने सर्वे संतने पगेलोगेअने कोइक संत मांदा होय तो तेनुं माधुं दावे, पण दावे, खाधा पिधानि खवर राखे. अने पोतानी पासे पोताने मन गमती वहाली वस्तु आवि तो ते संतने आपोने पळे पोताना काममां वावरे. एवि रिते मनकर्म वचने करिने जो वत्ते तेना अंतरमां तो भगवाननुं ने संतनुं महात्म अखंडछे एमजाणुं. पळे श्रीजी महाराजे संतने प्रश्न पुछ्युं जे धर्म ज्ञान वैराग्यने भक्ति ए चारे अति तिव्र पणे करिने वर्त्ततां होय तो पण धर्ममां कांइक संकर पुणुं थाय ने वैराग्यमां कांइक ठेकाणे रागरहिजाय अने भक्तिमां पण कांइक शिथळपणुं थइ जाय अने ज्ञानमां पण कांइक आसक्ति राहि जाय तेनुं शुं कारण हशे? पळे गोपाळानंद स्वामीने

ब्रह्मानंदस्वामीए कह्युं जे जेने धर्म ज्ञान वैराग्यनेभक्ति ए चार तिव्रवर्त्तछे एवा जे इश्वरमुक्ति स
 मर्थ तेमां जे कांइक कसर जेवुं जणायछे ते, तो केवळ दयाये करिने रहेछे पण विजि कोइ
 जातनी कसर नथी अने एवा जे मोटा होय ते बहार दृष्टि राखिने वर्त्तै त्यारे केट-
 लाक जीवुंने जडभरत जेवाने सुकजी जेवा करि मुके माटे एवा अतिशे जे मोटा तेमने
 जे व्यवहारिक दृष्टिये वरतवुं ते केवळ जिवुं उपर दयाये करिनेछे, पछे श्रीजी महाराजे क-
 ह्युं जे एनो उतर एछ्छे ॥ इतिवचनामृतम ॥ १४ ॥ २४८ ॥

संवत् १८८४ना आपाड वदि १३ तेरसेने दिवस स्वामी श्री सहजानंदजी महाराज
 श्री गढडा मध्ये दाढाखाचरना दरबारमां पोताना उतारानी मेडौमां गोख उपर विराजमान
 हता, अने सर्वे श्वेत वस्त्र धारण कर्थां हतां, ने कंठने बिपे मोगराना पुष्पना हार पेहर्थां हता
 ने पोताना मुखार्चिदनी आगळ मुनी तथा देशदेशना हरिभक्तनी सभा भेराइने वेठीं हती
 पछेमुक्तानंद स्वामीने श्रीजी महाराजे कह्युं जे आज तोअमेअमारारसोइयाहरिभक्तनी आगळ
 बहु वात करी, त्यारे मुक्तानंदस्वामी बोल्या जे हे महाराज केइ रीते वात करी?
 पछे श्रीजी महाराज बोल्या जे वात तो एम करी जे भगवाननो भक्त होय ने ते भगवाननी

માનસી પૂજા કરતા વેસે તથા ભગવાનનું ધ્યાન કરવા વેસે તે સમે एनૌ જિવ પ્રથમ જૈ જૈ
 મુંડા દેશ કાલાદિકને જોગે કરીને પંચવિષય થકી પરાભવ પામ્યો હોય અથવા કામ, ક્રોધ,
 લોભ, મોહાદિકને જોગે કરીને પરાભવ પામ્યો હોય તે સર્વેની एने સ્મૃતિ થઈ અર્થે છે. જેમ
 કોઈક શૂરવીર પુસ્પ હોય ને સંગ્રામમાં જઈને ઘાય આવ્યો હોય ને તે ઘાયલ થઈને પાછો
 હાટલામાં આવીને સુવે પછે एने વ્યાં સુધી પાટો ગોઠે નહિ ત્યાં સુધી ઘાની વેદના ટલે નહિ,
 ને નિદ્રા પણ અર્થે નહિ ને ડ્યારે પાટો ગોઠે સારે ઘાની પીડા ટઢી જાય ને નિદ્રા પણ અર્થે તેમ
 મુંડા દેશકાલ, સંગ ને ક્રિયાં તેને જોગે કરીને જિવને પંચ વિષયના જૈ ઘા લાગ્યાછેતે ડ્યારે
 નવધા ભક્તિ માંહિહી. જૈ ભક્તિ કરતાં થકાં ए પંચ વિષયના ઘાની પીડા નં રહે ને પંચ વિષ-
 યનું સ્મરણ ન થાય एજ एને પાટો ગોઠયો જાણથો અને एજ एને ભજન સ્મરણનું અંગ દઢ
 જાણવું પછે ए અંગમાં રહીને માનસી પૂજા કરવી, નામ સ્મરણ કરવું, જૈ કરવું તે ए પોતાના
 અંગમાં રહીને કરવું તો एને અતિશે સમાસ થાય અને જો પોતાના અંગને ઓઝલે નહિ, તો
 જેમ ઘાયલ થઈને પાટો ગોઠેનહિ ને સુખ ન થાય તેમ एને ભજન સ્મરણમાં કોઈ રતિ સુખ ન
 થાય ને પંચ વિષયના જૈ ઘા एને લાગ્યા હોય તેની પીડા ટલે નહિ. માટે નવધા ભક્તિમાંથી જૈ

भक्ति करतै धके पोतानु मन भगवानमां चोटे अने भगवान विना बिजो घाट कर नहि सारतै
हरिभक्तने एम जाणवु जे मासुं तो एज अंग छे पछे ते जातनी भक्ति एने प्रधान राखवी ए
सिद्धांत वात छे ॥ इतिवचनामृतम् ॥ १५ ॥ २४२ ॥

संवत् १८८४ना असाढ़ चदि अमावास्या ने दिवस सामी श्री सहजानंदजी महा-
राज श्री गढ़डा मध्ये दादाखाचरना दरवारमां उगमणे वार ओरडानी ओसरए विराजमा
न हता, ने सर्वे श्वेत वस्त्र धारण कैयां हतां, ने कंठने विपे मोगरांना पुष्पना हार पहैयां हता
तथा पाघमां तोरा अतिशो शोभायमान जुकी रद्या हता ने पोताना मुखाविंदनी आगळ मुनी
तथा देश देशना हरिभक्तनी सभा भराइने वेठी हती. पछे श्रीजीमहाराज बोल्या जे मुनी मंड-
ळ समस्त तथा ग्रहस्थ हरिभक्त समस्त प्रसे अमे प्रभ पछीए छीए ते जेथी उत्तर थाय ते
करजो? ते प्रभ ए छे जे भगवाननो भक्त होय तेने अवगुण वाळा त्याग करतां कोइ वार
लागे नहि पण जेमां अतिशो रुडा गुण होय तेनो केइ रीते त्याग थाय अने जेमां रुडा गुण
होय ते तो पोताना संबधी होय अथवा बिजो कोइक होय पण गुणवान संघाथे सहेजज प्रो-
ति थाय ने ते गुणने जागे करिने जे प्रीति यइ होय ते दाळो टळेज नहि. माटे भगवानना

ભક્તને ભગવાન વિના વિજે ટેકાણે ગમે તેવો ગુણવાન હોય તેને સંઘાથે પ્રીતિજન ધાયે એવો શો
 ઉપાય છે? એ પ્રશ્ન છે. પછે મોટા મોટા બ સંત તેમણે જેવો ભાદર્યો તેવો ઉત્તર કર્યો પણ શ્રી
 જો મહામાજના પ્રશ્નનું સમાધાન થયું નહિ પછે શ્રીજી મહારાજે કહ્યું જે લ્યો અમે ઉત્તર ક-
 રીએ. એનો ઉત્તર એ છે જે જેમ પતિવ્રતા સ્ત્રી હોય તેને પોતાનો પતિ કંગાલ હોય, ને કુરુપહોય,
 અથવા રોગી કે વૃદ્ધ હોય તો પણ વિજા જે તાલેવર ને રુપવાન ને જીવનવાન પુરુષ તેને જાહને
 લેશ માત્ર મનમાં ગુણ આવે નહિ અને જે પતિવ્રતા હોય તે તો વિજા પુરુષ સામું ભવિ કરીને
 જુવે અથવા હસીને બોલે ત્યારે એનું પતિવ્રતા પળું નાશ પામે. અને તે પતિવ્રતાને ઘેર કોઈક પુરુ
 ણા આઘ્યા હોય તો તેને અન્ન જલ આપે તથા પોતાના પતિના જે સંબંધી પુરુષ તેને પણ અન્ન
 જલ આપે તે તો પતિના સંબંધી જાણીને આપે પણ પોતાના પતિ જેવી વિજા પુરુષ માત્ર સંઘાથે
 લેશ માત્ર પીતિ ન હોય અને પોતાના પતિના જેવો વિજા પુરુષનો ગુણ પણ ન આવે ને પોતાના
 પતિની મરજી પ્રમાણે જ વર્તે, એવી રીતે પતિવ્રતા સ્ત્રીને પોતાના પતિ સંઘાથે દહ ટેક છે. તેમ
 જ ભગવાનના ભક્તને પણ ભગવાન સંઘાથે દહ ટેક હોઈએ. અને જેને સ્વે કરીને ભગવાનનું દર્શ
 ન પોતાને થયું છે ને તે સંઘાથે જેને પતિવ્રતાના જેવી દહ પ્રીતિ બંધાણી છે તેને મોટા મોટા જે

विज्ञामुक्तसाधु ते संवाथे पण प्रीति धायज नहि. अने पोताना इष्टदेव जे भगवान् तेना जे विज्ञा अवतार होय ते संवाथे पण प्रीति धाय नहि. केवळ जे स्वरुानी पोताने प्राप्ती धंदू होय तेने संवाथेज प्रीति रहे ने तेनी मरजी समणेज वर्ते ने विज्ञाने जे कांइक माने तो तेना ज्ञानीने माने. एवी जेने पोताना इष्टदेव जे भगवान तेने विपे पतिव्रताना जेवी दृढ भक्ति होय ने ते गमे तेवा विज्ञा गुणवानने देखे पण तेने विपे हेत धायज नहि. जेम हनुमानजी श्री रघुनाथजी ना भक्त छे, ते रामाश्रवतार पछी विज्ञा कटलाकृ भगवानना अश्रुतार थया छे. पण हनुमान जीने, रामचंद्रजीने विपेज पतिव्रताना जेवी भक्ति रही छे. माटे हनुमानजीनी भक्ति ते पतिव्रता ना जेवी छे. एवी रीति जे भगवानना भक्तनी टेक होय तेनी पतिव्रताना जेवी भक्ति केहेवाय. अने जेनु अंग एवं न होयतो तेनी व्यभिचारिणीना जेवीभक्ति केहेवाय. माटेजाणीजोइनेपोताननाक पाय. एवी भक्ति न करवी. ने भगवानना भक्तने तो समजी विचारिने पतिव्रताना जेवी दृढ, भक्ति करवी॥इति वचनामृतम्॥ ६६॥ २५० ॥

संवत २८८४ ना श्रावण सुदी ६ छठनेदिवस स्वामी श्री सहजानंदजीमहाराज श्री गढडा मध्ये तादा खाचरना दरवारमा उगमणे वार औरहानी ओसरिये विरामान हुता

ने सर्वे श्वेत वस्त्र धारण करचां हतां, ने कंठने विषे पुष्पनो हार घेह्यो हतो, ने पोताना मुखार्चिदनी आगळ मुनो तथा देश देशना हरी भक्तनी सभा भराइने बेठीहती. पछे श्रील्लो महाराज बोल्या जे श्रीमद्भगवत्तमां जेवुं भरतजिनुं आख्यान चमत्कारी छे; तेनी तो कौइ कथां चमत्कारी नथी केस जे भरतजी तो ऋषभ देव भगवानना पुत्र हतां ते भगवानने अर्थे समग्र पृथ्वीनुं राज त्याग करीनेवनमां गया हता, अनेत्यां भगवाननुं भजनकरतां थकां मृगलीना वच्याने विषे पोताने हेत थयुं स्यारे ते मृगने आकारे पोताना मननी वृत्ति थइ गइ पछे एवा मोटा हता तोपण ते पापे करीने मृगनो अवतार आव्यो. माटे अन्नंत प्रकारनां पाप छे, पण ते सर्वे पाप थकी भगवानना भक्तने भगवान विना विजे ठेकाणे जे हेत करवुं ते अति मोटुं पाप छे। माटे समजुं होयने ते जो ए भरतजानी वात विचारे तो अंतरमां अतिशो विक लागे जे रस्वे भगवान विना विजे ठेकाणे हेत थइ जाय. एवी रीतनी अतिशो विक लागे अने ए भरतजीआ रे मृगना देहनी त्याग करीने ब्राह्मणने घेर अवतरचा स्यारे भगवान विना विजे ठेकाणे हेत थइ जाय तेनी विके करीने संसारना व्यवहारमां चित्त दांधुज नहि ने जाणीने गांडानी पेठे वस्यो अने जे प्रकारे भगवानमां आखंड वृत्ति रहे तेमज रहता हवा. एटलीवात करीने श्रीजी

महाराज ठाकोरजीनी आतिथ्यं भद्रं स्यां पधारथा ॥ २७ ॥ २५२ ॥

સંવત ૧૮૮૪ ના આવળ વર્ષ ૧૦ દશમીને દિવસ શ્રીજીમહારાજ શ્રી ગઢવા નધ્યે
વાદાલાંચરના દરબારમાં ડામણે બાર, ઓરડાની ઓશરીણ વિરાજમાન હતા ને સર્વે શ્વેત વ
સ્ત્ર ધારણ કર્યાં હતાં ને કંઠને વિષે પુષ્પના હાર-પહેર્યાં હતા ને પાંચને વિષે પુષ્પના તોરા
લટકા રહ્યા હતા ને પોતાના મુલાવિંદની આગળ મુનેતયા દેશ દેશના હરિભક્તની સમા-મ
ભરાઈને બેઠી હતી પછે શ્રીજીમહારાજના ભગીજા જે રમુગીરજી તેમણે પ્રશ્ન પૂછ્યું કે લેવીજા.
પ્રત અવસ્થાને વિષે જિવની સ્થિતિ છે તેવી સ્વપ્ન અવસ્થાને વિષે કેમ રહેતી નથી? પછે શ્રીજી
મહારાજ બોલ્યા કે જિવ જેવો જાગ્રત અવસ્થામાં રહે છે, તેવીજ સ્વપ્ન અવસ્થાને
વિષે રહે છે કેમ કે જાગ્રત અવસ્થામાં લેવી વાસના હોય તેવીજ સ્વપ્ન અવસ્થામાં સ્મુ
રે છે. પછે નિર્ભાગનંદ સ્વામીએ પૂછ્યું કે-હે મહારાજ જાગ્રત અવસ્થામાં તો કોઈ દિવસ દિ-
ઝાંચ ન હોય ને સાંભળ્યાં પણ ન હોય તેવાં તેવાં પદાર્થ સ્વપ્નમાં ફુરિ આવે છે તેનું શું કારણ
હશે? પછે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા કે ન દિઝાં હોય ને ન સાંભળ્યાં હોય એવાં કે પદાર્થ સ્મુ-
રે છે તે તો પૂર્વ જન્મનાં કે કર્મ તેની વાસનાયે કારને સ્મરે છે. પછે અર્ચવંદનંદ સ્વામીએ પૂછ્યું

जे, ह' महाराज 'आ' जीवने पूर्व-जन्मनां जे 'कर्म' ते 'कर्म'नुं जारे भगवाननो भक्त धाय तोपण
 क्या सुधी रहेछे? पछे श्रीजीमहारान जेत्या जे ए जीवने ब्यारे संतपुरुषनो संग धायछे सारे
 जेम जेम-समांमम' करतो जाय तेम तेम पूर्व कर्म संबंधि जे वासना ते जुनि याति जायछे ए-
 ने जन्म मेरण भोगवावे एवि ते वासना रहे नहि जेम त्रण वर्षनी तथा चार वर्षनी जे जुनि
 जांगेर-थइ पछे ते जम्यामां तो आवे खरी पण-वजे तो उगे नहि. तेम पूर्व कर्मनी वास-
 नाछे ते जीर्ण धाय सारे जन्म मरलने भोगवावे एवि रहे नहि. सारे कोइक एम पुच्छो जे
 वासना निर्ण थइ केम नषाय? त्यां दृष्टत जेम कोइक' पुरुष ढालो तरवारो लेइने साम
 सांमा-लडाइ करता होय ते ब्यासुधि साम सामा एमने एम उभा रहे त्यां सुधि ए वेनुं वळ
 बरोबर' नषाय अने जारे एक नषानो पग पाछो हठचो सारे हारचो कहेवाय तेम भगवाननो
 जे भक्त होय तेने भगवान संबंधि ने पंच विषय संबंधि संकल्प ते ब्यां सुधि तुल्य पणे वरतता
 होय त्यां सुधि एम नाणवुं जे वासना बळवानछे अने ब्यारे भगवान संबंधि जे संकल्प ते वि
 पय संबंधि जे संकल्पने हठावी दे सारे एम नाणवुं जे वासना-निरण थइ गइछे. पछे श्री
 नि महाराज परमहंस प्रसे प्रश्न पुच्छुं जे जे भगवाननो भक्तने देहाभिमाननि निवृत्ती थइ हो

य ने पंच विषयनी अभिवाध द्यो होय ते बिजा सर्व भक्तने कम कळ्यामां आवि पळे मु-
 त्तानंद स्वामीए कर्तु जे हे महाराज आतमार प्रभुनी उतर अमधि नहि पाय माटे ते
 कृपा करीने कहौ, पळे श्रीजि महाराज बोल्या जे भगवाननो भक्त ग्रहस्थाश्रमी होय अथवा
 सांगी होय ने तेने देहाभिमान तथा पंच विषयमां धि आसक्ती ते तो निवृत्ति थइ होय पळे पं-
 मेश्वरनी आज्ञाये करीने जेवो रीते घटे तेवो रीते देहाभिमान पण राखुं नोइये अने हेम हे
 ने योग्य होय तेमतेने पंचविषय पण भोगव्या नोइये सां दृष्टांत जेम अतिशे दुवळुं होर
 तेने हेठे लाकडां भरावीने सोंघडे पुछडे जालीने लभुं करे ते ब्यां सुधि एं
 माणस जाली रहे सां सुधी उभुं रहे अने ब्यारे माणस मुको दे त्या
 मधी उपर पडी जाय तेम जे निर्वासनीक होय तेने तो ब्यां सुधी परमेश्वर आज्ञा
 करीने जेटली क्रियामां नोडे जेटलीन क्रियाने करीने रहेवा दे जेम कोइक पुरुषना हायम
 तिर कमन होय ते ब्यां सुधी ए पुरुष खेचें सां सुधी ए कमन करडी धाय अने ब्यारे
 ए पुरुष कमन खेचतो आळशी जाय त्यारे ए कमन जाली थइ जायछे तेम जे निर्वा
 सनीक पुरुष पळे तेतो जेटली परमेश्वरनी आज्ञा होय जेटला लज्जवाहारमां नोडाय पण आज्ञा

धि बार काँइ न करे, अने जे श्वासनिक होय तेतो जे व्यवहारमा जोडाणो होय ते व्यवहारमाधि पोतानी मेळे छुटि सके नहि अने परमेश्वरानि आज्ञायें करीने पण छुटि सके नहि ए विरिते निर्वासनीक पुरुषने स्वासनीक पुरुषनां लक्षणछे ॥ इतिवचनामृतम ॥ १८ ॥ २५२ ॥

संवत् १८८४ श्रावण वदि १३ तैरसेने दिवस स्वामी श्रीसहजानंदजी महाराज श्री गुरुडा मध्ये दादावाचरना बरेंवारमां आप्तशे वार ओरडानी ओसरीण ठोलिया उ पर गादितकीया नंत्वावीने विराजमान होता अने सर्व श्वेत वस्त्र धारण कर्या हस्तांअने कंठने विषे मोगरानाने कांशकारना पुष्पना हार विराजमान होता अने पोताना मुखविडेनी आगळ मुनी भंडळ तथा देश देशना हरिभक्ती सभा भराइने बेछि हती, पळे श्रीनि महाराज बोलवा जे जेण संसारनो त्याग कर्यो होय एवा जे हरिभक्त तेने जे कुलदणछे ते आ सत्संगने विषे शोभवा देता नथी तेमां एकतो कामना अने विडी पोताना कुटीरिने विषे प्रीति अने ए जे कुलदणनेमां होय ते तो अमने पसु जेको जणायछे तेमां पण जेने पोताना सेवधिनां बहु हेत होय तेनो तो अमारे अतिशय अवगुण आयेछे मोटेजेणे संसारसाग कर्यो होय तेने तो लेशमात्र पण पोताना संबोध साधे हेत न राखुं जोइये शा मोटे जे पंच महा पापछे ते

धकी पण। देहना संबंधीमां हेतराखुंव ते वधु पाप छे. माटे जे भगवाननो त्यागी भक्त होय तेने तो आ देह धकी ने. देहना संबंधी धुकी पोतानो चितन्य जुदो जाण्यो जोइए जे हुंते आत्मा छुं. अने मारे कोइ साधे लेशमात्र संबंध नथी अने देहना संबंधी छे ते तो चोराशो लाख जातनी हारे गण्या जोइए अने ते संबंधीने स्वध्या जाणने तेनु महत्स समजवा जाय तो एकतो संबंधुं हेतज होय ने वळी. हरिभक्तपणानुं महत्स समजो, पछे भगवानने भगवाननाभक्त धी संबंधीमां वधु हेत बंधाइ जाय छे. माठे जेमां स्वभावीक हेतराखुं छे एवां जेपोतानां संबंधि तेने 'हारिजन' जाणीने। जे हेमां हेत करे तो तेनी। बन्म खराच थइ। जाय छे अने वळी देह मां संबंधी न होय. पण जे पोतानी सेवा चाकरी करतो। होय तेमां पण स्वाभाविक थइ जाय छे माटे जे समजुं होय. तेने पोतानो सेवा चाकरी करतो। होय तेने ते हरिभक्त होय तो पण ते ने विषे हेत न राखुंव। जेम। दूध ने साकर होय तेमां सुरेपे मांडुं नांखुं होय तो ते पण ऊर कहेवाय तेमां जेमां सेवा चाकरी रूप स्वार्थ भळ्यो होय ने ते हरिभक्त होय तो पण तेमां विषाता मुं स्वार्थ लेइने हेत न राखुंव. शा माटे जे पोताना जिवने ए. थ. की। बंधन थाय छे. अने जे भगवाननुं चितवन थाय तेमज जेमां पोतानो स्वार्थ होय तेनु पण चितवन थावा मांडे ए ने एने भग

वाननी भजनमां वित्र कहेवाय. जेम भरतजीने मृगलीनुं बेच्युं तेन अविद्या माया रुप धर्युं एवी ३ ग.प्र
रीते जे जे भगवानना भजनमां अंतराय पातो होय तेनो भगवानना भक्तने अविद्या रुप. जाणवुं
अने आतिशो त्याग करवो अने आ प्रकरणनी जे वात्ती तेने संत मंडळ तथा सांख्य जोगी २०

हरीभक्त समस्त तेमने निस प्रसे कहेवो ने सांभळवी तेनो विगत जे जेनां मंडळमां जे मोटेरो
होय तेने निस प्रध्ये आ वात करवी अने विज्ञाने सांभळवो अने जे मोटेरो होय ने जे दिवस
वात न करे तो तेने ते दिवस उपवास करवो अने जे श्रोता होय ने ते श्रद्धाए करी ने आ भ
गवाननी वात सांभळवामां न आवे तो तेने पण उपवास करवो अने आ वचनने अतिशो दृढ क
रीने राखजो ॥ इतिवचनमृतम् ॥ १२ ॥ २५३ ॥

संवत १८८४ ना आवण वदि अमावास्यने दिवस रात्रीने समे स्वामी श्री सहजा
नंदजीमहाराज श्री गडडा मध्ये दादा खाचरना दरवारमां पोताने उत्तरोविराजमान होता ने स
र्व श्वेत वस्त्र धारण करचां हतां, ने पोताना मुखाविंदनी आगळ साधु तथा देश देशना
हरीभक्तनी सभा भराइने वेठी होती. पळे दिननाथ भटे पुछ्युं जे हे महाराज काळतो भग
वाननी शक्ति छे अने कर्म तो निवे कयां होय ते छे पण स्वभाव ते वस्तु गते शुं हजो? पळे २१

श्रीजो महाराज बोल्या जे-निवे' जे पूर्वे जन्मने विषे कर्म कर्मा छे ते-कर्म परिष्कृष्ट अवस्थाने
 पामीने जिव भेळों एक रस थर ग्यां-छे, तेम लोढाने विषे अभि प्रवेश थर नाय, तेम परिप
 कपणाने पामीने जिव सोथे मळी-रखां एवां जे कर्म तेजेज स्वभाव कहीए. अने तेनेज वासना
 तथा प्रकृति कहीए. पछे मुक्तानंद स्वामीए प्रश्न पछुथु जे हे महाराज जिव साधे एक रसपणा
 ने पामी रखां एवां जे कर्म एनेज स्वभाव तथा वासना करीने कहो छो ए वासना
 टाळ्याने' जो उपाय छे ? पछे श्रीजो महाराज बोल्या . जे - ए वासना टाळ्या
 ने उपाय तो आत्म निष्ठाए सहित श्री कृष्ण भगवाननी-भक्ति करवी एज भासे छे अने जो
 आत्मनिष्ठा - विना एकलीज श्री कृष्ण भगवाननी भक्ति होय तो तेम भगवानमां हेत करे तेम
 बिना पदार्थमां पण हेत थर नाय माटे आत्मनिष्ठा सहित-भक्ति करवी एज वासना टाळ्या
 नी उपाय छे. अने आत्मनिष्ठा बाळाने पण जो कौहक भुंडा देशकाळदिकने चोगे करी
 ने अज्ञानीनी पेठेन क्षीभ थर आवे पण जाजिवारटक नहि। इतिवचनमृतम् ॥ २७ ॥ २५४ ॥
 -संवत् १८८४ नाभादरवा सुदि २ नवमी न दिवस स्वामी ओ संज्ञानंदजी : महा
 राज श्री गढ़डा मध्ये दादाबाचरना दरबारमां आपमणे नार औरंजनी ओसरिए डोलिया

ઉપર ગાંધી તકીયા નસ્ત્રાવિને વિરાજમાન હતા; ને સર્વે શ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યા હતાં, ને કંઠને
 વિષે ચમેલીનાં પુષ્પનાં હાર વિરાજમાન હતા, ને પોતાનાં મુખાંધિતનો આગળ મૂની-મંડુલ
 સમસ્ત તથા-દેશ દેશના હરિભક્તો સર્વા ભરાઈને વેઠાં-હતાં. પછે 'શ્રીજી' મહારાજે
 મૌપેલાનંદ સ્વામીને ને શુરુ મુંગેને પ્રશ્ન પૂછ્યું કે મંગવાની જે ભંકિ છે તેણે કરાગે જિવ મ
 ગવાનની માયાને તો-છે ને અક્ષરધામેને પામે છે-અને જે ધર્મ છે તેણે કરાગે તો દેવલોકનો
 પ્રાપ્તિ ધાય ને તે પુન્યને અંતે પાછો દેવલોકમાંથી તે પડી જાય છે. અને મગવાનનાં જન્મવતાર
 ધાય છે તો તે બ્યારે બ્યારે ધર્મનો મળની ધાય છે સારે સારે તે સ્વધર્મને સ્થાપન કરવાને આ
 ધ ધાય છે પણ ભક્તિના સ્થાપનને અંતે યાતાં નથી અને જે પ્રાપ્તિ અંકિતે ધાય છે તે પ્રાપ્તિને
 કરાગે જણાતી સર્થી માટે ભવિત સરસી કિણ પ્રકારે ધર્મમાં મોટાડા આવે પ્રશ્ન છે. પછે ગોપ
 લાંનંદ સ્વામીણ 'એ પ્રશ્નનો ઉત્તર' કરવા માંડ્યો ને જે લે જાત કરી તેમાં ધર્મ તે ભક્તિનું અંગ
 સ્વ ધર્મ જાય પણ કોઈ રીતે ભક્તિ સરસી ધર્મમાં ગોરતા આવે નહિ પૂછે. એ વાત્તા સાંભળીને
 શ્રીજીમહારાજ આતિશે હસતાં હતાં અને એમ બોલ્યાં જે 'એ પ્રશ્નનો ઉત્તર' થયો કઠણ છે માટે
 ત્યો અંમે એનો ઉત્તર કરીએ જોય ધર્મ તો જે પ્રકારનાં છે એક નિવૃત્તિ ધર્મ છે ને વિજો પૂજાતિ

ધર્મજેતે એ પ્રકારનો ધર્મ તે ભગવાનના સંબંધે સહિત પણ છે ને ભગવાનના સંબંધે સહિત પણ છે ને ભગવાનના સં

બંધે સહિત જૈ ધર્મ છે તે તો નારદ, સનકાદિક, શુક્રજી, ધ્રુ, પ્રલહાદ, અંબરોષ એ આદિક જૈ ભવત જાન તેનો છે અને એ ધર્મને જ ભાગવત ધર્મ કે એકાંતિક ધર્મ કહે છે. ને તે ધર્મને મન-ક્તિ તો વે નંચિ, એક જ છે અને જે ધર્મ સ્થાપનેને અર્થે ભગવાનના અવતાર થાય છે તે પણ એ જ ધર્મના સ્થાપનેને અર્થે થાય છે અને જે ધર્મ સ્થાપને વર્ણાશ્રમના ધર્મ છે તે તો ભાગવત ધર્મ થીક અતિ-શો ગૌણ છે અને ભાગવત ધર્મ કરીને તો જીવ જૈતે ભગવાનનો માયાને તરીકે પુંરુપોત્તમના ધામ ને પામે છે માટે ભાગવત ધર્મને મક્તિ એનું તો એક સરખું ગૌરવ પળું છે. અને પ્રાપ્તિ પણ એક સરખી જ છે. એવી રીતે મક્તિને ધર્મની સરખી મોટાઈ છે. ને કેવલ બે વર્ણાશ્રમના ધર્મ તે તો તે પક્ષી અતિશો દુઝબા છે ને તેનું ફલ પણ નાશવંત છે, અને અમારો પણ મત એ છે જે ભગવાન તથા ભગવાનના એકાંતિક ભક્ત તે વિના કોઈ સંઘાધે હેત કરિયે તો પણ યાતું નથી અને અમને એ જણાય છે જે જહમરત સુકદેવ દત્તાત્રેય ઋપભદ્રે ભગવાનના સરખો અમારો ટાઢો છે માટે અમને પણ વન પવંત ને જંગલ એમાં જ રહેવું મેં છે પણ મોટાં મોટાં સેહેર પાંટણ હોય એમાં રહેવું ગમતું નથી. એવો અમારો સહજ સ્વાભાવ છે તો પણ ભગવાન તથા ભગવાનના મક્ત

ने, अर्थे लगवु माणसना, भिडांमां रहियेछिये, तोपण अमार, जेवुं वनमां रही एने, निर्वधरेवाय ते
 वुंज रहेवायछे अने अमे पेताने साथे करीने लाखु माणसमां नथी रहेता अमे तो भगवान-त
 या भगवानना भक्तने अर्थे माणसना भिडांमां, रहियेछिये अने भगवानना भक्तने अर्थे गमे, तेद
 लिं प्रवृत्ती करवी पडे तो पण एने अमे निवृत्ती जाणियेछिये अने भगवानना जे भक्त होय, ने
 ते गमे तेदला वांकमां आव्यो होय तोपण अमार तेनो अवगुण, आवतो नथी अमे तो एम
 जाणिये छिये जे भगवानना भक्तमां जो कांइक स्वाभाविक अल्प, दोश होय तोपण ते जोवा
 नहि अने ए दोष जो पोतामां होय तो तेने टाळ्यानो उपाय करवो पण भगवानना भक्तमां ए
 जातनो दोष होय तो पण ए हरेजननो अवगुण लेवो, नहि, ने, हरिभक्तनो तो अवगुण ड्या
 रे मोटा वर्त्तमानमां चुकिजाय सारे जेवो ने बिजा अल्प दोष होय ते सारं भगवानना भक्त
 नो अवगुण लेवो नहि ने भगवानना भक्त होय तेने वाद विवाद करि जीतिने, राजी थावुं
 नहि ए साथे तो हार्मिज राजि थावुं, ने जे वाद करिने भगवानना भक्तने, जितेछे तेतो पंच
 महा पापना जे करनारा तेही पण वधु पापेछे, अने अम आगळ, जे कोइ भगवानना
 भक्तनुं घसातुं बोले ते तो, अमने दिठोज गमे, नहि, ने, जे भगवानना भक्तनो अ

वगुण लेंतो होय तेना हाथनु तो अन्न बळ पण भावे नहि अने देहने संबधि होय पण जो भगवागना भक्तने अवगुण लेंतो ते साथे पण अतिशे कुहेत थइ जाय. शा-माटे जे आपणतो आत्मा छीए आपले देहना संबंधी साथे आत्मास हसे जोइए आपणतो सत्ता रूप रहीने भगवान तथा भगवानना भक्त संबंधे हेत कर्तुछे पण देह बुद्धि करीने हेत कर्तु नथी ने जे सत्ता रूप रहीन साके तेनेतो काम, क्रोध, लोभ, मोह, मद, मच्छरादिक जे शत्रू तेपिहयावि ना रहेन नहि माटे जे आत्म सत्ता रूप थइने भक्ति नहि करता होय तेनु सप्तो आ सत्संगमां उघाडु थया विना रेहैज नहि. माटे जे आ सत्संग छे तेतो अलोकिक छे ने जेवाश्चेताद्वि प वैकुण्ठ गोलोक तेने विवे भगवानना पापदछे ते जेवाज आ सर्वे सत्संगछि ने अमे तो जेवा सर्वथी पर जे दिव्य अक्षरधाम तेने विवे भगवानना पापदछे ते जेवा जो आ सत्संगीने न जाणता होइएतो अमने भगवान तथा भगवानना भक्तता समछे अने जेने ज्ञान वैराग्य धर्म ने भक्ति ए अतिशे दढ नहि होय तो ते अत्ये जातां छिलो पडया विना नहिज रहे. जेम मीणे पायेल दोरो होय ने ते शियाळांमां ने चोमासांमां तो अकड रहे पण ब्यारे उनाळो आवे त्या रे जस्तर हीलो थइ जाय, तेम आहियां हरी भक्तने सर्वे प्रकारे सुख रहे ने सत्संगमां पण से

नमान थातुं रहे तेज रूपजे चोमासु ने शियाळो तेमां तो ज्ञान वैराग्यने धर्म ने भक्ति ते सुधां
 आकारां जणाय पण ज्यारे सत्संगमां अपमान धाय ने देहे करीने पण दुखी-धाय ते रूपजे
 उनाळो तेमां तो ज्ञान वैराग्य धर्म ने भक्ति ते मीले पांथेल दोरानी पठे ढोलां थइ जाय तो प
 ण श्रमेतो तेना त्याग करता नथी पण एज एनी मेळे मनमां ओशियाळो थइने सत्संगमांथी
 पाळो हठी जायछे पछेते सत्संगी कहेवातो होय तो पण तेने अंतरे सत्संगसंधिसुखन रहेमा
 टे सत्संग करवो ते तो आत्म सत्ता रु थइने आति दढ पणे करवो पण तेह तथा देहनां सं
 बंधि ते संघाथे हेत रहो जाय एवो सत्संग करवो नहि जेम सोनानो दोरो कर्यो होय ते छ
 ए ऋतुमां सरवो रडे पण उनाळाने तापे करी ढोलो धाय नाह तेम जेनो दढ सत्संग होय
 तेने गमे तेवां दुख आधी पडे तथा गमे तेदळुं सत्संगमां अपमान धाय पण तेनुं कोइ रीते 'स
 त्संगमांथीमन पाळुं हठे नहि एवा जे दढ सत्संगी वैष्णवछे तेजअमारतो सगावांहाला छेनेतेज
 अमारी नात छे ने आ देहे करीने पण एवा वैष्णव भेळुज-रहेवुं छे ने श्रीकृष्णभगवाना धाम
 मां पण एवा वैष्णव भेळुज-रहेवुंछे एम अमारो निश्चे छे ने तमारे पण एम निश्चे राख्यो जोइ
 धे शा माटे जे तमे सर्वे अमारै आश्रित थया छो माटे अमारै तमने हेतनी वांत होय ते क

જોઈર્યને ને મિત્ર પણ તેનેજ જાણવો જે પોતાના હૈતની વાત હોય તે દુઃખ લગાડીને પણ કહે એમ મિત્રનું લક્ષણ છે તે સમજી રાખુંજો ॥ ૨૧ ॥ ૨૫૫ ॥

સંવત ૧૮૮૪ના ભાદરવા વદિ ૧૪ ચૌથને દિવસ સ્વામી શ્રી સહજાનંદજી મહારાજ શ્રી મઠડા મધ્યે લાદાલાચરના દરવારમાં આપમણે વાર ઓરેહાનો ઓસરિશ્રે વિરાજમાન હતા, અને સર્વ શ્રેષ્ઠ વસ્ત્ર ધારણ કર્યો હતાં. અને પાથને વિષે ધોળા પુષ્પના તોરા જુકી રહ્યા હતા અને કંઠને વિષે ધોળા પુષ્પના હાર વિરાજમાન હતાં ને પોતાના મુઠ્ઠાવિંદનો આગળ પર્મહંસ તથા દેશદેશના હરિભક્તની સમા ભરાઈને બેઠી હતી. ને પર્મહંસ દુર્કંડ સરોદા લે-ઈને પોતાની આગળ વિણું પદ ગાવતા હતા તે સમયમાં શ્રીજી મહારાજ અંતર સનમુખ દષ્ટિ કરીને વિરાજમાન હતા. પછે શ્રીજી મહારાજ એમ બોલ્યા જે જેવું પ્રેમ લક્ષણા ભક્તિયે જુક્ત આર્તિર્ત્તને વિષે હરિજનનું શ્રંગ કહ્યું છે એનું તો જિણાભાઈનું-શ્રંગ છે તથા પર્વત માઈને મુ-લુજીનાં પણ એવાં શ્રંગ હતાં મોટે અમે અંતરસનમુખ દષ્ટિ કરીને વિચારતા હતા અને વિજા પણ સત્સંગમાં એવા શ્રંગ વહાલા હશે અને જેને પ્રેમલક્ષણો ભાવિતનું શ્રંગ આવે તેને પંચ વિષય ને વિષે પ્રિતિ ટક્કી જાય છે અને આત્મ નિષ્ઠા રાખ્યા વિનાજ રહે છે. પછે મુક્તાનંદ સ્વામી

એ પુછ્યું જે નરસંહ મહેતો તો સ્ખીભાવે શ્રી · કૃષ્ણભગવાનને ભજતાં ને કેટલાક નારદાદિકો
 ભગવાનના ભક્ત છે તે દાસભાવે કરીને ભગવાનને ભજે છે એ વે પ્રકારના ભક્તમાં કૈનો ભક્તિ
 શ્રેષ્ઠ જાણવો? પછે શ્રીજી મહારાજ વોલ્યા જે નરસંહ મહેતો ગોપિયોને નારદસનકાદિક એમની
 ભક્તિમાં વે પ્રકાર નથી એતો એક પ્રકારજ છે. અને દેહતો પુરુષનો ને સ્ત્રીનો બેય માફક છે,
 ને નાશવંત છે, અને મજનનો કરનારો જે જિવાત્મા તે પુરુષ પણ નથી ને સ્ત્રી પણ નથી એતો
 સતા માત્ર ધૈન્ય છે તે દેહ મુક્તિને ભગવાનના ધામમાં જાય છે ત્યારે જૈવી ભગવાનની મરજી
 હોય તેવો તેનો આકાર બંધાય છે. અથવા એ ભક્તને જોવો સેવાનો અવકાશ આપે તેવો આકા
 ર ધરીને ભગવાનની સેવા કરે છે. અને જે ભગવાનનો ભક્ત હોય, તેને જેમ ભગવાનમાં પ્રીતિ હોય
 તેમજ જો સ્ત્રી ધનઆદિક પદાર્થમાં પ્રીતિ થઈ જાયતો એમગવાનનો દૃઢ ભક્ત કે હવાયના હિંચને પરમેશ્વર
 નો ભક્ત થઈને ભક્તિ કરતાં થકાં જોવા પકરે છે. સંસંગમાં જુવા સનાર્થ છે તે પતો એ નવજલે પથાય
 છે, અને કુસંગમાં જઈને પરસ્થાનો સંગ કરે તે થકી પણ સંસંગમાં ભગવાનના ભક્ત ઉપર
 કુદ્રષ્ટી એ જોવાળું હોય. તો તેનું વધુ પાપ છે. માટે જેને ભગવાનમાં દૃઢ પ્રીતિ કરવી હોય તેને તો
 કોઈ જાતનું પાપ પોતાની બુદ્ધિમાં રહેવા દેવું નહિ. શા માટે જે સંસંગી હરિજન છે, તેતો જોવા

पोतानां मात्वेनादिकरी होय तेनाछे. अने आ संसारने विषे अतिशो पापी होय ते पोताना गोत्र
 नी स्त्रीयोने विषे कुदृष्टी राखेछे माटे जे हरिवनने विषे कुदृष्टीराखेछे ते अतिशो पपीछे ने ते
 नो कोइ काळे छुटको थाय नहि. माटे जेने रसीक भक्त थावुं होय तेने आनी जातनुं पाप
 तेनो त्याग करीने पळे रसीकभक्त थावुं. अने सर्वपापमांथीमोटुं पापएछे जे भगवानेने भगवानना भक्तने
 विषे दोष बुद्धियाय ने ते दोष बुद्धिए करीने भगवानने भगवानना भक्तसंघाथे बैर बंधाइ जाय मा
 टे कोटी गौहत्या करी होय तथा मद्य मांसने भक्षण कर्तुं होय तथा असंख्य गुरु स्थानो संग
 कर्तुं होय ते ए पाप धर्मी तो कोइ काळे छुटको थाय पण भगवानने भगवानना भक्तनो द्रो-
 ही तेनो तो कोइ काळे ए पाप धर्मी छुटको न पाय अने ते पुरुष होय तो राक्षस थइ जाय
 ने स्त्री होय तो राक्षसी थइ जायछे. पळे ते कोइ जन्ममां असुर मटीने भगवाननो भक्त था
 तो नथी. अने जेणे भगवानना भक्तनो द्रोह अडथो होय, ने परिपक्व द्रोही न थयो होय तेनी
 तो द्रोह बुद्धि मोटा पुरुषने संगे करीने टळेछे. पण जेनी दृष्टी परिपक्व द्रोह बुद्धि नइ थइ
 होय तेनी तो कोइ काळे करीने द्रोह बुद्धि टळे नहि. अने द्रोह कर्तानी साधन दशांमां होय
 ने एम जाणे जे भगवानने भगवानना भक्तनो में द्रोह कर्तुं ए मोटुं पाप कर्तुं. माटे हुंतो अ-

तिशे निचछुं. अने भगवानने भगवानना भक्तु तेतो बहु मोटा छे. एवी रीते जे भगवत्सुनो ने भगवानना भक्तनो गुण छे अने पेताने विपे दोष जुवे तो गमे तेवा मोटां पाप कर्या होय. तोपेण ते नाश पामे छे. अने भगवान पोताना भक्तना द्रोहना करना उपर जेवा कुराजी थाय छे, ने दुखाय छे तेवा कोइ पापे करीने दुखाता नथी. ने ब्यारे वैकुण्ठलोकमां जयविजये सनकादि कनुं अपमान कर्युं. सारे भगवान तत्काळ सनकादिक पासे आख्या ने सनकादिक प्रसे एम बोल्या जे तम जेवा ज साधु तेनो जे द्रोह करे तेतो मारा शत्रूछे माटे तमेजयविजयनेशाप दीधो एवहुसारु क्युं अने तम जेवा भगवदो आह्वण तेनो तो जो माहारा होय द्रोह करे तो तेहायने पणहुं कर्पाणां खु तो भिजनिशीवार्त्ता कहवी. एवी रीते वैकुण्ठनाथ भगवान सनकादिक प्रसे बोल्या जे जयविजय हंत तो भगवदिना अपराध स्पर्ष जे पाप तेणे करीने दैत्य थया. एवी रीते जेणेजेणे भगवान न भक्तनो द्रोह करयो. छे ते सर्वे मोटी पदवीमांथी पडी गया छे ते शास्त्रमां वात प्रसिद्धि छे. माटे जेने पोतानुं रुडुं इच्छुं तेने भगवानना भक्तनो द्रोह करवो नहि, ने जो जाणे अज्ञाये कांइक दोष थइ गयो होय तो पणेलगीं स्तुति करीने जे मते राजा थाये तम करवुं ॥ इति वचनामृतम् ॥ २२५६ ॥

संवत् १८८५ ना आसो सुद्धि १५ पुनमने दिवस रात्रीने समे स्वामी आसहजानंद

जी महाराज श्रीगढडा मध्ये दादाखाचरना दरवारमा पोताना उताराने विषे फळियानि वच्ये
 डोलियो ढळावीने ते उपर विराजमान हता अने सर्व श्वेत वस्त्र धारण करचाहतां ने पोताना
 मुखार्विंदनी आगळ पर्महंस तथा देशदेशना हरिभक्ती सभा भराईने बैठी होती. पळे श्रीजी
 महाराज कृपा करीने सर्व हरीजन प्रस्ये वोल्या जे, जे भगवानो भक्त होय ते नित्ये भगवाननी
 मानसी पुजा करेतेमानसी पुजा करवानी एमा विस्तळे जे उनाळो शियाळो ने चोगा सुएवणे अतुने विपेने
 खी नोखी मानसी पुजा करवी तेमां उनाळाना चार महिना सुधा तो एम पुजा करवी जे सारु
 टाडुं सुगंधिमान पवित्र जळ होय तेणे करीने भगवानने प्रथम नवराववाने पळे धोवेलो धोळो
 खेस सुंदर जिणो ने वाडो होय ते पेहेरवा आपवी ने पळे सुंदर आसन उपर विराजमान एवा
 जे भगवान तेना अंग अंगने विपे सुंदर मळियागर चंदन घसीने वाटचकामां उतारी राख्युं
 होय ते चरचवुं ते प्रथम तो लळाटने विपे चरचीने लळाटने सारी पेठे निरखवुं तथा हाथने
 विपे चरचीने हाथने सारी पेठे निरखवा तथा हृदय, उदर, साथळ ने पिंडिए आदिक जे जे अंग तेने
 विपे चंदननु लेपन करी करीने ते ते अंगने निखवां तथा चरणावर्दनी उपरने तळे सुंदर कं-
 कु चोपडवुं ने चरणावर्दने निखवां पळे मेगसा चमेली गुलाब चंपो ए आदिक जे संगंधीमा

न पुण तेना हार तथा कंकण बाजुबंध टोपी ए आदि क जे आभुषण तेने पुष्पनां पेहेराववांअ ने मेगराना पुण जेवुं धोळुं ने जीणुं ने बहु भारे नाहि एवं वस्त्र मस्तकने विषे धराववुं तथा धोळी जीणी ने हलक्री एवीजे सुंदर पछेडो ते ओढाववी. पछे ते भगवानेने मळवुं ते एक वार मळवुं, ने वार मळवुं जेवुं पोतानुं हेत उपजे तेम मळवुं तथा भगवानना चरणविंद पोतानी छानीमां लेवा तथा मस्तक उपरधारवां अने ते मळवे करि ने जे भगवानना अंगनुं चंदन पोता ना अंगमां वळगे तथा भगवानना चरणविंदने पोतानी छतिमां ने मस्तक उपर धारवां होय ते ए करीने जे कंकु वळगे तथा पुष्पना हारनां चित्र इत्यादिक जे जे पोतानां अंगमां वळगे तेने धारवुं कहेतां एमजाणुं जे भगवाननुं प्रसादोचं मन, कंकु ने हार ते माहारा अंगमां अडवांछि. अ ने शियाळाना चार महिना सुधीता एम पुजाकर्तवी जे प्रथमतो भगवानेने उनजे ककरी ने नवराववाने पछे धोळो खेस पेहेरवा आपवा पछे ढोळीया उपर मखमलनुं गाढलुं पाथरीने ते उपर धोळो ओछाड ओढाडीने ते उपर भगवानने विराजमानकरवा ने पछे सुरवाळ पेहेराववो तथा डगली पे हेराववी तथा सेनेरी ताराळो भरि कसुंची रेंडो मस्तक के बंधाववो तथा केहेडे भारे रेंडो बंधाव वो तथा खभे भारे रेंडो धराववो तथा हीरा मोती सुवर्ण लालनां जे भात भातनां ते वरेणां

અંગઅંગને વિપે ધરાવતાં તથા મોર્તીનો માલ્યા પેહેરાવી અને વસ્ત્ર પેહેરાવીને તથા આભૂષણપે-
 હેરાવીને ભગવાનનાં જે તે તે અંગ તેને સારી પેઠે નિરખવાં અને ભગવાનના લલાટને વિપે એક
 કંકુનો ચાંદલો કરવો. અને ચોમાસના ચાર મહિના મુધી એમ પૂજા કરવી જે, જાણીએમગવા
 ન કોઈ ન ગામથી અવ્યા તે ધોઢાં વણ સર્વે પલ્લો ગયાં છે અથવા નદિએ પર્મહંસ સહિતના
 હાવા પધારયા હતાં, સ્વાંથી પલ્લોને આવ્યા છે. પછે તે પલ્લેલાં જે વસ્ત્ર તેને ઉત્તરાવીને સર્વે
 કમંદુલ વણ પેહેરવા આપવાં અને લલાટને વિપે જે પિંડું કેસર ચંદન તેનું લેપન કરવું. અને
 ડનાલ્લો હોય સારે ચોગાન જાયગામાં તથા ફુલવાડાંમાં ભગવાન વિરાજમાન છે, એવી રીતે મ
 ગનાને ધારવા, અને શિયાલ્લો ને ચોમાસું હોય સારે કોઈક સારી મેડીને ઉપર ભગવાન
 વિરાજમાન છે અથવા ઘરને માંહિલી કોરે વિરાજમાન છે એવી રીતે ભગવાનને ધારવા. અને
 ભગવાનને જમવા કેદ વસ્તુ આપવા તો જે મર્શ મોડ્યલેહાચોદય પોતાનામનમાંસ્વાવાનેમતાંહોય
 તેવાં ભગવાનને અર્થે ચિત્તવવાં અને તે ભગવાને ભાવતાં ન હોય તોપણ પોતાને ગમતાંજ મોજન
 ભગવાનને અર્થે ચિત્તવવાં. અને વિજો જે ધુપદિપ આરતો એ આદિક ઉપચાર તે જથા. જોગ્ય
 ભગવાનને અર્પણ કરવાં. એવી રીતે ત્રણ વસ્તુમાં મિત્ર મિત્ર પૂજા કરે તો તે મ-

क्तने भगवानने विपे हेतनी वृद्धि धाय छे, ने तेना जिवने बहु समास धाय छे. माटे जेणे आ वात सांभळी छे ते राखजो ने निले आवी रते भगवाननी मानसी पुजा करजो ने आवी वात अमे कोइ दिवस करी नथी. अने वळी श्रीजी महाराजे एरु विजी वात करी जे ज्यारे भगवानने भगवानना भक्त ते पोतने उपर राजी धाय सारे ते भक्तने एम विचारव जे मारां मोटां भाग्य जे मारा उपर भगवान ने भगवानना भक्त राजी थया अने शिक्षने अये भगवान ने भगवानना भक्त पोतने वढे सारे पण एम विचारव जे मारां मोटां भाग्य जे मने भगवान ने भगवानना भक्त वढया जेणे कराने मारामां अवगुण हजो ते जाशे. एवी रते वढे तो पण राजी थावुं पण वढे सारे मनमां झोक न करवो ने कचवावुं नहि ने पोताना जिवने अति पापी न मानवो ने राजी रेहें आ वात पण राख्या जेवी छे. ॥ इति वचनामृतम् ॥

॥ २३ ॥ २५ ॥

संवत् २८५ ना आसो वदि २२ हादशानोदिवस स्वामी श्री सहजानंदजी महा राज श्री गढडा मध्ये तादा खाचरना दरवारमां श्री गोपीनाथजीना मंदिरने विपे विराजमान हुता ने सर्वे श्वेत वस्त्र धारण करवां हतां, ने पोताना मुखार्विंदनी आगळ साधु तथा देश

पग मांडीने अधिक पण न वत्तें अने ओझो पण न वत्तें तेने जाणीए जे ए धर्ममांधी आपत काळें पण नहि पडे. पळे श्रीजीमहाराजे रुपा करीने एम वार्त्ता करीजे प्रकृति जे जीनी ते-
जीवने बहु कठण छे तथापि ओ सत्संगमां स्वार्थ जणायतो प्रकृति टळवी कठण न पडे जेम दादाखाचणाघरना माणसुने अमनेराखवानो स्वार्थ छे तो अमने जेप्रकृतिनं गमे ते राखतान
धी. तेम स्वार्थे करीने प्रकृति टळ्ळे तथा भये करीने पण टळ्ळे, पण अतिशे नथी टळ्तो. के
म जे ज्यारे कोइ माणस होय सारे तेना भय राखे ने माणस न होयतो न राखे जेम राजा-
ने भये करीने चोर प्रकृतिना त्याग करेछे अने जेनां जे सभाव होय तेनी उपर वारंवार अमे
कठण वचनना डंक मार्या होय ने कचवाव्यो होय तो पण कोइ रीति पाछो न पड्यो होय ते
उपरतो अमारि एवं हेत रेहेछे ते जाग्रत, स्वप्नगां मार्गो विना ते हेत एमनु एम रचुं जायछे
ने गमे तेम थाय पण ते हेत टळतुं नथी. अने वळी जे हरीभक्तेनेविपेजे अंगहोयि तमां एकअं
ग सरस होय ते कहाए छीए जे दादाखाचरने विश्वासुं अंग. अने राजबाइने त्यागुं अंग
अने जेवुं बाइने अद्धानुं अंग. अने लाडु बाइने अमारी प्रसन्नता करवा ए अंगअने नित्यानंद
स्वामीने अमारी प्रसन्नता करी ए अंग. अने ब्रह्मानंद स्वामीने सत्संगनी गर्वादानो कोइ री

ते भंग न थाय एवो आग्रह ए अंग. अने मुकानंदस्वामीने आमारी प्रसन्नता करवी तथा अ-
 मारो विश्वास ए अंग. अने सोमलुखाचरने सदा एकज रेणी पणुं ए अंग अने चैतन्यानंद
 स्वामीने एमजे कोइ रीते महाराज प्रसन्न थाय एम आपणी वहे धाय तो ए ठीक ए अंग अ
 ने स्वयं प्रकाशानंद स्वामीने विश्वय तथा माहात्म ए अंग. अने ठाकोर निष्णभाइने एम जे
 भगवान. विना विज्ञा पदार्थमां रखे मां मन बंधाइ जाय नहि एवं अंग. अने मोटा आत्मानं-
 द स्वामीने आमारा वचननुं उलंघन थाय नहि एवं अंग. एवी रीते घणाक मोटग पर्महंस त-
 था हरिभक्त तेनां अंग कृष्णां. अने पळे एम बोल्या जे अहिनी मोटेरी न्ण बाइयुं तथा
 गोपाळानंद स्वामी, ब्रह्मानंद स्वामी, नित्यानंद स्वामी, सुक मुनी, सोमशे खाचर, दादा
 खाचर ए तमे सर्वे जे हमणां वर्तमानकाले केवा रुडी रीते वतोंछो तथापि जो देशकाल भंग
 क्रिया ए चारने विपे विश्रमपणुं थाय तो एमनो एम रंग रहे ए वातमां कांइसंशय नधी.
 अने कदाचित विषयमां बंधाइ गयो होय पण जो जेने विपे जेटलो ज्ञानांश वधारो होय तो ते
 विषय बंधनने तोडीने निकळे. ते ज्ञानांश ते शु तो एम समजण होय जे हुं जे निवते आबेलुं
 तथा देह ते आवो छे तथा देहनां संवंधी ते आवां छे तथा प्रकृति, परूष, विराट सुत्रात्माने

આવ્યાક્રત તેના સ્વરૂપ તે આવી રીતનાં છે તથા ભગવાન તે આવી રીતના છે, તથા ભગવાનનું
ધામ તે આવી રીતનું છે. દયાદિકં જે જ્ઞાનાંશ તેની જે અંતર દૃષ્ટીમાં દ્રઢતાની, ગ્રંથી જે પડે
હોય ને પહેલે વૈરાગ્ય ઉપજે તે વૈરાગ્ય સ્વરો અને એ વિના વિજો જે વૈરાગ્ય તે તો ઉપરથી જણાય
પણ એમાં બલ નહિ વલતો જ્ઞાનાંશથી ઉપન્યો જે વૈરાગ્ય નેમાંજ છે જોમ દિવાનો આગ્રિ તેને
વાયુ લાગે સારે ઓલાદ જાય અને વડવાનલ આગ્રિ તથા મેઘમાં જે વિજલ્લીનો આગ્રિ તે જલ
માં રહ્યો છે પણ તે જલનો પરાભવ એને ધાનો નથી પ્રજ્વલિત થકો રેહે છે તેમ જ્ઞાનાંશ વિના
નો જે વૈરાગ્ય તેને વિષયનો સંબંધ થાય સારે એ વૈરાગ્ય ટકે નહિ અને જ્ઞાનાંશો કરીને થયોજે
વૈરાગ્ય તેને વિષયનો સંબંધ થાય તોપણ એ વૈરાગ્ય ક્ષિણ પડી વડવાનલ આગ્રિની પેઠે પ્રજ્વલ્લિત
થકો વર્તે છે. અને એવી જે જ્ઞાનાંશ તેની કોઈ રીતે કરીને તમારા મનમાં આંટી પડી જાય
તે સારુ અમે નિરંતર વાર્તા કરીએ છીએ કેમજેજો કોઈક વાર્તાની ચુકલાર્ગી તો એવી આંટી
પડી જાય અને જે એમ ન સમજે ને અમારી જાણ, અમારી માં, અમારો વાપ, અમારા સંબંધો
એવી રીતની અહંમતાએ બુક્ત જેની સમજણ છે તેને તો અતિ પ્રાકૃત મતિવાલો અણસમજી
જાણવો, અને વલ્લી શ્રીજી મહારાજે રૂપા કરીને એમ વાર્તા કરીને મુમુક્ષુને ઉલ્લેખ ગુણની પ્રા-

સિ થાય તેનું કારણ શું છે? તો ભગવાનની કથા વાર્તા સાંભળ્યામાં જોને જેટલી પ્રીતિ તેને તેટલો જગનનો અભાવ થાય તથા કામ, ક્રોધ, લોભાદિક દોષનો નાશ થાય. અને જો કથાવાર્તામાં જોને આઠસ હોય તેનો કોરનો એમ અટકલ કરવી જે એમાં મોટા ગુણ નહિ આવે. અને શાસ્ત્રમાં નવ પ્રકારની ભક્તિ કહી છે તેમાં શ્રવણ ભક્તિને પ્રથમ ગણી છે. મોટે જો શ્રવણ ભક્તિ જોને હોય તો પ્રેમલક્ષણા પરજંતુ સર્વ ભક્તિનાં ઝંગ અને પ્રાપ્ત થાશે એવી રીતે વાર્તા કરી. અને તેજ દિવસ મધ્યાન સમે તાદાલાચરના દરવારમાં ઉત્તરાદિ વાર શ્રીરહાની શ્રોસરીનીચા ગલ પર્મહંસ સર્વેની પંચિત જમવા સારું બેઠાં હતાં. તે સમયમાં શ્રીજી મહારાજ લિચઢા ના વ્રક્ષ હેડે ઢોલિયા ઉપર વિરાજમાન હતા. પહે શ્રીજી મહારાજે પર્મહંસ આગલ એમ વાત કરી જે વાદ્યુ હરિભક્ત છે તેનું મહાત્મ તો જાણું સમજવું નહિ કેમ જે એ માહાત્મને મોંશે કરીને મનમાં એનું મનન થાય એટલે સ્વપ્નમાં આવે માટેમહાત્મ લેવું તો સૌનું સમપણે લેવુંજે એ સર્વે ભગવાનના ભક્ત છે પણ અધિક નુન્ય પણે મહાત્મ લેવું નહિ અને જો અધિક નુન્યપણે મહાત્મ સમજે તો તેમાં મોટું વિષ છે તેમજ વાદ્યુને માદ્યુને મહાત્મ પણ સમપણે સમજવું અને જો એમ ન સમજે તો એ વાદ્યુને પણ મોટું વિષ છે ॥ દ્વિવિચનામૃતમ્ ॥ ૨૪ ॥ ૨૫૮ ॥

संवत् १८८५ नां कार्तिक सुदी १० ॥ दशमीने दिवसे स्वामी श्री सहजानंदजी महाराज श्री गढडा मध्ये दादाखाचरना दरबारमां आयमणे बारना औरंडानी ओशरीए डालियां उपर विराजमान होता ने सर्वे श्वेत वस्त्र धारण करथां हतां ने मोतानां मुखाविंदनी आंगळ पर्मेहस तथा देश देशां हरिभक्ती सर्भा भराइने वेडी हती पळे श्रीजीमाराने कृपा करीने एमं वार्त्ता करी ज भगवान संजधि भक्ति, उपासना, सेवा, श्रद्धाधर्मीनिष्ठा ए आदिक जे जे करव तेमां बीजा फळनी इच्छा न राशती एमं सतशास्त्रमां कवुंछे तेतो सांचु, प पर्ण एटलीतो इच्छा राखवी जे एणे करीने मारी उपर भगवाना प्रसन्नता धाय एटली इच्छा राखवी, अने एवी इच्छा राख्या विना अमथुं करे तो तेने समोगुणी केहेवाय मटि भगवाननी भक्ति आदिक जे गुण तेणे करीने भगवत प्रवर्त्ता रूप फळने इच्छवुं अने जो ए विना बीजा इच्छा राखतो चतुर्धा मुक्ति आदिक फळनी प्राप्ति धाय अने भगवाननि जे प्रसन्नता त घणी उपचारे करीने जे भक्ति करे तेनी ज उपर थायने गरीब उपर न थाय एमं नयी गरीब होय ते आदि सहित जळ फळ गुण, भगवानने अप्रैण करे तो एटलीमां पण राजी थाय के मजे भगवानतो अति मोटांडे, के जेम काइक राजा होय तेना नामनो एक श्लोक काइक

करी द्रवितो तेने गाम आर्पे तेम भगवान तुरत राजी थायछे, अने वळी भगवाननो खरो भक्त
कोण कहेवाय तो पोताना देहमां कोइक दिव रोग आवी पडे तथा अन्न खावां न मळे वन्न
न मळे इसादिक गमे एटलुं दुख अयवासुख ते आवीपडे तोपण भगवाननी उपासन भक्तिनिय
मधर्म भद्रा एमां थोर चमां चरण मोळोन पडेर तिवासरस तेथाय तेने खरो भक्त की ए पळे श्रीजी माहारा
जने राज ब्राह्मणे प्रभ पुत्र्युं जे हे महाराज किया गुणे करीने तेमे राजीयां ओने किया दोपे
करीने कुराजी थाओ? सारे श्रीजी महाराज बोल्या जे आटला तो वचनमां दोश छे ते किया
तो पोताना अंतरमां कोइक विशेष वस्तवानुं होय तेनुं अमने एकवार कहि देवुं जे हे महारा
ज समे कहो तो हुं आवी रीते वरतुं पण वारमवार न केहेवुं जे हे महाराज हुं आम वरतुं हुं
आम वरतुं तमे केम मुने कता नथी, ते न गमे अने मुने पोतानो इष्टदेव जाणे ने वारे वारे
मारा वेष उपर वेष लोके ते न गमे, अने हुं कोइनी आगळ वात करतो हउं ने बोलाव्या
विना वचमां बोले ते न गमे, अने भगवाननुं ध्यान करवुं तथा धर्म पाळवो भक्ति करवी इ
सादिक जे जे शुभ क्रिया करवा निच्छे तेने जे भगवान उपर नांखे जे भगवान करावशे तो था
शे ते न गमे, अने आम हुं करीश आम हुं करीश एम केवळ पोतानुं ज बुळ पाखे पण भ

गवाननुं बळ न राखे ते न गमे, अने जेने चोल्यामां पोताना अंगनो ठा न होय तेतो अतिः न गमे। अने विजां व्यवहारिक काम करवां होय तेमां तो लाज तथा आळस न होय ने म- गवाननिं वात्ती करची कथा करवी किर्त्सन गाववां तेमा लाज राखे ने आळस रापे ते न मे- मे, अने त्यागनो अथवा भक्तनो अथवा कोइ रीतनो जे अहंकार बोलिमां लवि ते न गमे- अने सभा वेठी होय सारे सउथी छेलो आविने वैसे पण पोताने ब्यां घटतुं होय त्यां न वे- ते न गमे, तथा कोइक मोटा ते सर्भामां वेठा होय तेने कुणि मारीने माग करीने पोते वैसे- न गमे, ने बाइ माणस होय ने ते पोताना अंगने हाकिने लज्या सहित वरते ते गमे, तथा- चाले सारे निचि दृष्टि राखीने चाले पण फाटी दृष्टि रापे नहि ते गमे, अने अमारां दंड- करता होय ने कोइ क्वाइ भाइ आवेअथवा कुतस्निसेरे के डेरानिसेरे के कांइकखडखडे, ते- सामु वारंवार दर्शन मुकिने जुवे पण एक दृष्टिये दर्शन न करे तेनी उपर तो एवि रिस च- जे शुं करिये साधु यया, नहितां एनुं कोइक ताडन करिये पण तेतो थाय नहि, केमजे सा- ने कोइनुं ताडन करवुं ए अति अजोग्य कर्महे. अने जे कपट राखे पण पोताना मनना- संकल्प ते जे केहेवा जोग्य होय तेनी आगळ पण केहे नहि ते न गमे, अने मान तथा को-

तथा कोइथी दवाइने रहेवुं तें शुं तो पोताना मनमां जेवुं होय तेवुं बिजाथी दवाइने केहवाः नहि ए नरणवानां तो अतिशो भुंडाछि. अने हरिभक्तने मांहो मांहि वरो बोरः पणुं रहेपण एक एकनो भारं न आवे ए पणअतिशो भुंडुंछे॥ इतिवचनमृतम्॥ २५॥ २५२।

संवत् १८८५ना कार्तिक सुदि १२ एकादशनि दिवस स्वामी श्री सहजानंद जीमह राज श्री गढडा मध्ये दादाखाचरना दरबारमां श्री गोपीनाथजीना मंदीरने विषे विराजमानः हुता, ने सर्वे श्वेत वस्त्र धारण करीं हुतां. ने पोताना मुखार्चिदनी आगळ पर्महंस तथा हे शिदेशना हरिभक्तनी सभा भराइने बेठी हती. पछे श्रीजी महाराजे एम वार्त्ता करी जे. भगवाननी पठे सेवा करवा जोग्य एवा जे संत ते केवा होय, तो इंद्रियुं अंतःकरण आदिक जे मायाना गुण तेनी जे क्रिया तेने पोते दाबीने वर्ते पण एनी क्रियाये करीने पोते दवाय नहि. ने भगवान संबधी क्रियाजेल करे ने पांच वर्तमानमां दृढ रहेता होय ने पोताने ब्रह्मरूप माने ने पूरुपात्तम भगवाननी उपासना करे एवा जे संत तेने मनुष्य जेवा न जाणवा, ने देव जेवा पण न जाणवा, केमजे एवी क्रिया देव मनुष्यने विषे होय नहि. अने एवा संत मनुष्य छे, तो-पण भगवाननी पठे सेवा करवा योग्य छे. माटे जेने कल्याणनो स्वप होय एवा जे पुरुष तेने एवांस

तेमी सेवा करवी. "अगे एवा स्नायु-गुणें ज्युक्त जे वाइ तेना सेवा ब्राह्मणें करवी. पळे श्रीजो महाराजेने आत्मानंद स्वामीए-प्रभ-पुछवो जे, आ सत्संगमां जे वर्तमाननो प्रबंव. छे, ते ब्यां ब्यां सुधी रहेंतो होय-त्या-सुधी तो बेवो लेवो होय-तेने पण पंच-विपर करीन वंधन था य नहि पण कोइक देशकाळने जोगे करीने सत्संगयी बाहेर निसरी जाय-तोपण जेने पंचवि 'पय' वंधन न करी शके. ते पूर्य केवो होय तेनां लक्ष्मण कहो? त्यारे श्रीजो महाराज बोल्या जे, जेनी बुद्धिमां घर्मांश विशेषपणे वरततो होय, ने आस्तिकपणुं होय, जे आ लोकमां जे सासुं नरसुं कर्मां करेछे तेनुं जेसासुं नरसुं फळ तेने जरूर परलोकमां भोगवेछे एवि दंड मति जेने होय तथा लाज होय जे भंडुं करिशुं तो आ लोकमां माणस आगळ गुं मुख देखाड शुं, एवो जे होय ते गमे सां जाय तोरण एने कोइ पदार्थ तथा म्नीयादिक ते वंधन करी शके नाहि. जेम भयाराम भट्टेछे तथा मूळजी ब्रह्मचारी तथा निष्कृळानंद स्वामीछे एवो जातन जे होय तेने स्त्रीधनादिक पदार्थनां जोगथाय तो पण डगे नाहि. अने एवो होय तेने जो एक आत्मनिष्ठ पणुं होय जेहुं आत्माहुं ब्रह्महुं ते मरि विपेशु भयशु भिकिया लागतीं नयां हुं तो अंसंगहुं एवुं अंग होय तथा नि कुं. एम होय जे भगवाननो माहिमा बहो. समजे. ने जे माहिमा नी बहु वार्त्ता करे जे कांइक ध

मी-विस्तृत वस्तु-ज्ञान-तैनी शोभारं छि-भगवाननो-महिमा-बहु-मोटी छे, ए-वे-रितना-बे-होय
 तेमा ए-वे-रितना-दोष-ते-धर्म-मर्यादा-प्राब्धामा-मोटी अंतरार्थ-रूप छे-माटे-आवा-रोते-सम-
 जे-तो-सास-जे-आत्मनिष्ठा-पण-यथार्थ-होय-तथा-भगवाननु-महात्म-सारी-पेठ-समज-अने-नि-
 लकामपणु, निलोपपणु, निस्वोदिपणु, निस्नेहपणु, निमनपणु, ए-आदिक-जे-धर्म-तेने-भगवा-
 नी-प्रसन्नतनि-अर्थ-समजने-दृढाणे-पाळे-ने-ए-समज-जे-हु-ए-धर्म-पाळी-श-तो-मारी-उपर-
 भगवान-बहु-राजो-धाशे-जे-जो-मुने-कोइ-रित-धर्म-माथी-काइ-क-भंग-पड्छे, तो-भगवाननो-मारी-
 उपर-बहु-कुराजी-पो-धाशे-एवी-रिते-जेना-अंतरमा-दृढ-ग्रंथी-होय-ते-भक्त-धर्म-माथी-कोइ-दिव-
 स-पडे-नही-अने-एवो-जे-होय-तेने-कोइ-माइ-क-पदार्थ-बंधन-करी-श-ने-नहि-ने-आनि-रिते-
 नी-समर्जन-बोळो-न-होय-ने-विजो-गमे-तेवो-ज्ञानवाळो-होय-क-भक्ति-वीन-होय-तेने-पण-ध-
 र्म-माथी-काइ-क-भंग-पड-जाय-खरो-तथा-माइ-क-पदार्थ-बंधन-कर-खर-ए-सिद्धांत-वात्ता
 छे-पछे-वळी-आडी-महाराज-कृपा-करीने-एम-वात्ता-करी-जे-अमने-अहंकार-न-गमे-ते-अ-
 हंकार-भ-कि-पणानो-होय, खांग-पणानो-होय, वैराग्य-पणानो-होय, ब्रह्म-पणानो-होय, समर्जन
 नो-होय, वित्तमनि-पाळी-धर्मो-होय, ए-रितना-जे-जे-अहंकार-ते-अमने-न-गमे-अने-दमन-गमे-ते-दम-ते-शु

तो पोताना हृदयमां भगवाननो निश्चय, भक्तिने धर्म ते थोडां होय ने बिजा आगळ' पोतानी मोटप कथयां सारु उपरथी तेने बहु जणवे ते न गमे. अने पोताने ने भगवानने जे अभेद यणे भजे ते न गमे. तथा जे नियम धार्या होय ने नियमने घडीक मुकी दे ने वळी घडीकमां पाळे एवो रीते शिथल वर्ततो होय ते न गमे. अने भगवाननो महिमा तो ऊर्जो मोटो समजे ने पोताने अतिशो तुच्छ समजेपण देहथी जुदो जे आत्मा ते रूप पोताने न माने ते न गमे. अने हवे जे गमे ते काहिये छिये जे भगवाननो महिमा तो यथार्थ समजे ने पोताना देहथी व्यतिरेक जे पोतानो आत्मा तेने ब्रह्म समजे ने धर्ममां दृढ रह्यो होय, अने भगवाननो अचळ भक्ति करतो होय अने आवी रीतनो पोते होय तो पण सत्संगभां कोइक कांइक न समजतो होय ने भगवाननो निश्चय तो होय तेने मोटो जाणे ने तेने आगळ पोताने अति तुच्छजाणे अने वा-त्तां कथामां पोताने मोढे करीने पोतानि समजणनो केफ कोइनी आगळ लगारपण जणवे नाहे एवो जे हेयते अने बहु गमे एविरिते श्रीजीमहाराजवात्तां करी ॥ इति वचनामृतम् ॥ २६ ॥ २६० ॥

संवत् १८८५ ना कार्तिक सुदि १५ पुनमने दिवस स्वामी श्री सहजानंदजी महा राज श्री गढडा मध्ये दादाखाच्चरना दूरवारणं श्री गोपीनाथजीना मंदिरने विषे विराजमान

હતા ને સર્વે શ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યા હતાં ને પોતાના મુખાવિંદની આગળ પર્મહેસ તથા દેશ
 દેશના હરીભક્તની સભા ભરાઈને બેઠાં હતાં. પછે શ્રીજી મહારાજે વાર્તા કરી જે જ્ઞાન્દ, સ્પર્શ
 રૂપ, રસ ને ગંધ એ પંચ વિષય સંબંધી જે સુખ તે દિવ્ય મૂર્તિ એવા જે ભગવાન પ્રહોત્તમ
 તેની જે સુખમય મૂર્તિનાં તે રૂપ જે એ સ્થલ તેને વિષે રહ્યુંછે તેતાં ભંગવાનની મૂર્તિ દર્શન કર
 તા હોઈયે તો રૂપનું સુખ પ્રાપ્તથાય. ને વિજ્ઞા જે સ્પર્શ આદિક ચાર વિષય તેનું મુલપણપ્રાપ્ત થા
 ય તે એકજ સમયને વિષે થાયછે. અને વિજ્ઞા માફક જે પંચ વિષયછે તેમાં તો એક વિષયનો
 સંબંધ યાંય સારે એક વિષયનુંજ સુખ પ્રાપ્ત થાય, પણ વિજ્ઞાનું ન થાય, માટે માફક વિષયમાં
 ભિન્ન ભિન્ન પણે સુખ રહ્યુંછે, અને તે સુખ તો તુચ્છછે ને નાશવંતછે ને શ્રેયે અપાર દુઃખનું કા
 રણછે, અને ભગવાનમાં તો સર્વે વિષયનું સુખ એક કાલે પ્રાપ્ત થાયછે ને તે સુખ મહા અલો-
 કિક્રાંત ને અસ્વદ્ અવિનાશીછે તે દારુ જે મુમુક્ષુ હોય તેને માફક પંચ વિષયમાંથી સર્વે પ્રકા
 રે વૈરાગ્ય પામીને અલોકીક સુખમય એવો જે ભગવાન તો દિવ્ય મૂર્તિ તેને વિશે સર્વે પ્રકારે
 નોંડાવું, અને વચ્ચી શ્રીજી મહારાજે એમ વાર્તા કરી જે જે હારિ ભક્તને ભગવાનનો 'ભક્તિનો
 સુખ હોય તથા સંત સમાગમનો સુખ હોય તો તેને ગમે તેવા પોતાનો સ્વાભ હોય તો તેને ટાંઝી

ने जेमे ते संत कहे ने तेनी मरजी होय तेम बरते अने ते स्वभाव तो एवो होय जे चैतन्य सा
 ये बड़ाइ गयो होय तोपण तेने सत्संगना खपवाळी टाळी नांखे. ते उपर पोतानी वार्त्ता करी
 जे अमररो प्रथम त्यागी स्वभाव हतो तोपण रामानंद स्वामीना दर्शनने. खप हतो तो मुक्ता
 नंद स्वामी अज्ञाने अनुसारि वर्ततो पण अमारा मननुं गमतुं काइ न करधुं, अने वळी
 जे हरि कृष्ण होय तेने कोइ जातनी आंटी पाडवी तेना एम विगताछ जे एकतो निष्कामा
 दिक् वर्त्तमाननी आंटी पाडी होय, ने एके एवो आंटी पाडी होय जे आ ठेकांले हुं आसन
 कृष्ण तो निद्रा आवे ने बिजे ठेकांले न आवे आदि अनेक प्रकारनी जे तुच्छ स्वभावनी
 आंटी पाडी होय ए वेयने एक रितीनी न समजवी वर्त्तमाननी आंटी तोपोताना जिवन रूपछे
 ने तेने विषे बहु माल छे एवी रीते महात्म्ये सहित तेनी आंटी पाडवीने बिजा स्वभावनी आंटी पाडी
 होय तेने विषे तो तुच्छपणुं जाणवुं ने तेने संत मुकावे तो मुकी देवो ने प्रथमनी आंटी मुकावी
 माहि अने ए वेयने वरोवर समजुं तो एने विषे मूढपणुं जाणवुं जेम बाळक होय तेणे मुठीमां
 बदाम जाळी होय तेने कोइक मुकावे तो मुकेनहि ने रुपीयानी मुठी वाळी होय ने सोनामोरनी
 मुठी वाळी होय ने तेने मुकावे तो तेने मुके न हित्यो रिते बाळकं बदाम तथा रुपीयो ने मोहोर

तने विष बराबर माक जाण्यो माटे ए चाळकने विष मूद्रपणु छे. अने वळी जेम कोइ कनाहा
 थमां वदाम होय, ने चोर आवीने कहे जे तुं मुर्का दे नहि तो तरवारभे मार्यु कार्पी नाखीश
 सारे ते डाह्यो होय तो तेने आपीं दे ने मुख होय तो न आपे ते ए बेभकारनी आंटीमां न्यु
 न अधिकपणु बाणवु ने एम होय नहि ने बेय, सामान्यपणु बाणे तो एनो आंटीदार स्वभाव
 जाणवो ने तेने मानी जाणवो ने, आंटीए करीने ते वर्त्तमान पाळतो होय ने जो मरण पर्यंत
 एमने एम नभे तो तो ठिक पण तेनो पुरो विधास न आवे, केम जे जो एने कोइक लायनां
 वेण लागे अथवा तेनु मान न रहे तो एवो ए रहस्यो नहि. अने जे आंटीए करीने वर्त्तमानपा-
 लतो होय ने भक्ति करतो होय ते तो राजर्षि कहेवाय ने जे भगवाननी प्रन्नसतने अर्थ भगवा
 ननी भक्ति करतो होय तथा वर्त्तमान पाळतो होय ते तो ब्रह्मर्षि कहेवाय ने ते साधु कहेवाय
 एवो रीते ए वेयमां फळनो भेट पण छे. अने वळी एम वात करो जे मान, इर्ष्या ने क्रोध ए
 चण, दोष ते काम करतां पण अतिशे भुंडा, छे, केम जे कामी उपर तो संत दया करे पण
 मानी उपर न करे ने मनमांथी इर्ष्या ने क्रोध उपजे छे माटे मान, मोटो दोष छे ने माने क-
 रीने सखंगमांथी एही जाय छे, एवो कामे, करीने नथी पडतो केम जे आपण सखंगमां, ग्रह-

म्य हरिभक्त वरा छे ते सत्संगमां पड्या छे म.टै ए मांन, इपां ने क्रीध ए त्रण उपर अमा
 रे अतिशो आग रहे रेहेछे ने अंमारां जे जे वचन लखेलां हशो तेमां तेमां पण एमजं हशो
 ते विचारि जुवातो जणाइ आवशो माटे भगवाननु महात्म समझिने मानने टाळु. अने वळो श्री
 नामहाराजै एम वात्तां करां जे भगवाननो निश्चय ते केने कहीए ते. जेम आ संसामां वळ-
 क पणामार्थो मा वाप वलौश्रमना धर्म नात जत पशु मनुष्य जळ अग्नि वायु आ-
 काश इत्यादिक जे जे पदार्थनो निश्चय धयोछे ते शास्त्रो कारिने धर्योछे ने सास्त्र न सांभळां
 होय तो लोकमां जे शब्द ते शास्त्रधीज प्रवरत्याछे तेण कारिने तेनो निश्च कयोछि तेम शास्त्र
 कहां जे निष्कामी निर्लोभी निर्मीन निःस्वाद निःस्नेह इत्यादिक संतनां लक्षण तेने सांभळीने
 एवां लक्षण ब्यां देखाय एत जे संत तेने ने भगवानने साक्षात संबंध होय माटे एवा संतना
 वचने कारिने भगवाननो निश्चय करयो ने तेना वचनमां दृढ विश्वास करवो तेनो निश्चय क-
 हिये, अने ते पछे वडोदरवाळा नार्थ भटे श्रीजि महाराजने प्रभपुछ्यो जे जेने भगवाननो दृढ
 निश्चय होय एवो जे भगवाननो भक्त तेना जे संबंधो तेनुं कल्याण ते भक्तना संबंधे करिने छे
 के नधी? सारे श्रीजी महाराज वोल्या जे जो एना संबंधिने तथा एना पित्रिने एने विषे हेत

होय तो एनुं कल्याण थाय ने हेत न होय तो न थाय ने जो सर्वधो पण न होय ने जो तेने
ए भक्तेने विषे हेत होय तो तेनुं पण साहं थाय केमजे, एने मुवाटाणुं थाय सारि ते भक्त तेने
संगरी आवे ने ते भक्तेनी वृत्ति तो भगवान सार्ये निरंतर लागीछि, सेते भक्तनुं तेने स्मरण था
य माटे तेनुं कल्याण थाय छे. अने वळी श्रीजी महाराज बोल्या जे अमे आत्माना स्वरूपनी
वार्ता करीए दीए, तथा भगवानना स्वरूपनी वार्ता करीए छीए, ते वार्ताए करीने जेवुं एनुं स्व
सुख छे तेवुंज सुख तो आवतुं नथी. अने जेवुं एनुं यथार्थ सुखछे तेतो समाधी करीने जाण्या
मां आविछे, तथा देह मुक्या केडे जाण्यामा आवे छे, पण केवळ वार्ताए करीने जाण्यामां अ-
वतुं नथी. जेम रुपनुं सुख ते नेत्रे करीने भोगवाग छे. पछे ते सुखने मुखे करीने वखाण क-
री जे बहु साहं रुप दिहुं ल्यारे ते सुखनो अनुभव जेवो नेत्रे थयो तेवो मुने न थयो. तथा
अवणेने करीने शब्दने सांभळ्यो. नासीकाए करीने गंधने सुंधो लवाये करीने स्पर्श लीधो,
जिव्हाये करीने रस चाख्यो छे. पछे ते ते सुखनुं वचने करीने वखाण करे जे बहु सारो गं-
ध होय, बहु सारो रस हतो बहु सारो स्पर्श हतो, बहु सारो शब्द हतो, एम कह्युं तो खरु पण
जेवी रीते ते द्विद्रियो ने तेने सुखनो अनुभव थयो तो ते वचने थयो तेम समाधि करीने तथा

देहमुकीनेनेवो भगवानना सुखनो अनुभवधाय छे नेअनंदधायछे तथाआत्मानासुखनो अनुभवने
अनंद धाय छे तेवी एनी केवळता करेतेऐकरिने धातो नथीअने जोएबेनीवार्ता सांभळीने तेनु
मनन ने निदिध्यास करे तो एनो साक्षातकार धायने साक्षात कार धाय सारे समाधिये कयी
ने नेवो एबेनो अनुभव ने अनंद धाय तेवोजथाय,मटे ए बेनी वार्ता सांभळीने एनु मनन ने
निदिध्यास करवो ॥इतिवचनामृतम्॥ २७॥ २६१॥

संवत् १८८५, ना कार्तिक वदि १५ पडवने दिवस स्वामी श्री सहजानंदजी महा
राज श्री गढडा मध्ये दादा खाचरना दरवासां श्री गोपीनाथजीना मंदिरने विषे विराजमा
हता ने सर्वे श्वेत वस्त्र धारण करचां हतां, ने पतिता मुखाविंदनी आगळपर्महंस तथा देश
ज्ञा हरीभक्तनी सभा भराइने वेठी हती. पछे श्रीजी महाराज बोल्या जे भगवानमांथी जे
प्रकारे जिव पडे छे, एक तो वेदांतना ग्रंथने सांभळीने बिजा आकारने खोटा करे, तेम श्री
रूपणादिक जे भगवानना आकार तेने पण खोटा करे ए वेदांतिने अति पापी जाणवा, अने
बिजी जे एम समजतो होय जे भगवानने भविये तो गोलोक ने वैकुण्ठलोकमां न्या भोग,
खान पान आदिक जे पंच विषयनां सुख तेने पांमीए,पछे ते सुखनी आशकिये करिने भगवा

નેને પણ ખુલી જાય ને મુલ્કગોં કુબુદિ વાલો ધરને એમ સમજે જો એ સુખ ન હોય તો એ ધોમ
માં રાધીકાજી લક્ષ્મી આદિક સ્ત્રિયું મેલે ભગવાન પણ રમે છે માટે એ સુખ પણ સ્વં છે. પ
ણ ભગવાનનું પૂર્ણ કામ ને આત્મારામ ન સમજે. અને એવી જો ભગવાનની ક્રિયાઈ છે તે તો
પોતાના ભક્તના સુખને અર્થ છે. તે સારું જ્ઞાન વૈરાગ્યે સહિત ભગવાનની ભક્તિ કરવી અને એ
ભગવાનના સ્વરૂપને જોણે એમ જાણ્યું હોય જો સર્વે સુખમય મૂર્તિ તો એ ભગવાનનું છે. વિજયોપ્ચ
વિષયમાં જો સુખ તે તો એ ભગવાનના સુખનો કિંજિત છે. એમ ભગવાનને
મહાલો સહિત જો સમજ્યો હોય તે કોઈ પદાર્થમાં મધાયજ નહિ. અને એ ભગવાનના ધોમ
ના સુખ આગલ વિજા લોકનાં જો સુખ તે તો નર્ક જેવાં છે એમ મોક્ષ ધર્મમાં કહ્યું છે. આવી
રિતે ભગવાનના ભક્તને સમજવું અને એમ સમજે તો એ વેય પ્રકારે કરીને ભગવાનમાંથી પડી જા
ય છે. પછે શ્રીજીમહારાજને સૂરાસ્વાચરે પ્રશ્ન પૂછ્યો જો ભગવાનને તથા સંતને જોવા છે તેવા નિશ્ચય પેજાણીને
પણ કોઈનું અંતર પાછું પંડી જાય છે તેનું જીં કારણ છે? પછે શ્રીજી મહારાજે ઉત્તર કર્યો એણે ભગ
વાનનો નિશ્ચય કર્યો હતો સારે જાણે એમાં કાચપરહી ગઈ છે. તે શું તો કોઈકને સ્વાદેકરીને સાંસાં સંભા
વા જોઈવું હોય ને તેને ભગવાન તથા સંતને જોવાં સંતે જોવાં પાછું પંડી જાય તથા કામને પાટ ર

हि गयो होय ने तेने खोदे तथा लोभ रह्यो होय ने लोभने मुकावे ने कहे जे आसारु धन
माल खेतर वाडि ते कोइकने आपि दे, सारे ते वचन पळे नहि तेणे करिने पाछो पडो जाय,
तथा मान होय ने ते मानने संत तथा भगवान खोदे ने अपमान करे सारे तेणे करिने पण
पाछो पडो जाय, एवो रीते निश्चय होय ने जे जे पोतामां अवगुण रही गयो होय तेणे करिने
पाछो पडो जायछे अने निश्चय कयो होय ते समयमांज ए अवगुणने टाळीने कयो होय तो
ते पाछो पडे नहि अने ए अवगुण हमणां पण जेमां हशे ते जो विचारीने पोताना अंतर सां
मं जुवे तो जणाइ आवे जे आ रीतने अंगे हुं काचोहुं, ते जो एम मुने पाळयानुं कहेशे तो
हुं विमुख थाइया एम यथार्थ जाणे पळे ब्रह्मानंदस्वामी तथा शुक्र मुनी सूरखाधर ए नाने
श्रीजीमाहाराजे पुच्छुं जे तमेजेणे करिने पाछा पडीं जाओ एवा तमारामां कीओ अवगुणछे?
सारें नणे जणे कहुं के हे महाराज मान रुप दोप छे माटे जो कांइक बरोवरीया संतअपमा
न करे तो कांइक मुजवण थाय, पळे श्रीजीमहाराज बोल्या जे व्यमे पुछीए छीए जे, ह्युपत
यएवनेययुरंतमनंतया ॥ एवी रीते महात्मे संहृत भगवानने जाण्या हुंय एवा जे भगवान तेना
जे संत ते साथे मान, दुर्षा, क्रोध, कंम याय ने जो थाय छे तो शुं जाण्यामां फेर छे केम जे

ગવંદર સહિતને જાણ્યો છે જોગ સમય પૃથ્વીના પાંછયા છે ને વઢીયો છે ને જો તેનો એક ગરવિ
 સંરખો હમેલીયો આબ્યો હોય તો તેનો હુકમ મોટો રાજા હોય છે તે પ્રણ માને ને તે જોમકહે
 તેમ દોરયો દોરાય જા' માટે જે તે રાજા એમ જાણ્યું છે તે વઢીયો જે ગવંદર સાહેબ તેનો
 એ હમેલીયો છે, અને જો જો વઢીયો તેનો આગલ માન રહે નહિ તેમ જો ભગવાનને સમય એ
 શ્રેય સમૃદ્ધિના ધણી જાણ્યા હોય તે તેના સંતને આગલ માન રહે. પછે ત્રહ્માનંદસ્વીએ
 કહ્યું જે હે-મહારાજ તમે ઠીક કહેાછો, જો એમ મહાત્મે સહિત ભગવાનને જાણ્યા હોય તો મા-
 ન, રૂપા, ક્રોધ, તે સંતને આગલ ધાય જ નહિ, પછે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા જે જુવોને ડુવડી
 કેવા મોટા હતા, ને કેવા હાહ્યા હતા, પણ જો ભગવાનની મોટાઈને જાણતા હતા તો ભગવાનને
 વિષે હેતવાઢી જે વ્રજની ગોપિયું તેના ચરણની રજને પામ્યા માં વનવેલીનો અવતાર માગ્યો તે
 કહ્યું છે-જો આસાં મહો ચરણ રેળું પ્રાપ્ત હંસ્યાં ॥ તથા ત્રહ્મા એ પણ કહ્યું છે જે ॥ અંશે ભાગ્ય મહો
 માં મેં મેં પિત્ર જો કર્ના ॥ યદિ મંત્ર પરમાનંદ પૂર્ણ બ્રહ્મ સનાતન ॥ એવી રીતે ત્રહ્મા પણ ભગવાનને મા-
 હાતમ જાણતા હતા તો એવી રીતે બોલ્યા તે મોટે જો ભગવાનના સંતની એવી રીતે મોટાઈ જા-
 નેતો હોય તો માન, રૂપા, ક્રોધ રહે નહિ ને તેને આગલ દાસાનું દાસ થઈને વસ્તે ને ગમે

તેટલું અપમાન કરે તો પણ તેના સંગને મુકિને હેટે જાવને દુષ્ટેજનનહિ, ને એમ મનમાં યાયન
 હિ જે હવે તો વ્યાં સુધી સ્વર્ગીએ આપણ તો આપણે ઘેર વેઠા થકા ભજન સ્મરણ કરશું. તે
 માટે એમમહાત્મ સમજે તો મન ટલે એવી રીતે વાર્તા કરી. અને વઢી શ્રીજી મહારાજે એમવા-
 ર્તા કરી જે ભગવાનના ભક્ત હોય ને તેને કોઈક કર્મ જોગે કરીને સુઢીએ ચઢાડ્યો હોય ને
 તે સમયમાં અમે પણ તેની પાસે ઉભા હોઈએ પણ તે મક્કના હૃદયમાં એમ ઘાટ ન થાય જે આ
 ભગવાન મુને સુઢીના કષ્ટ થકો મુકાવે તો ઠિક એર્થ રીતે પોતાના દેહના સુખનો સંકલ્પ ન
 ધાય ને જે કષ્ટ પહે તેને ભોગવી લે એવો જે નિષ્કામ ભક્ત તેની ઉપર ભગવાનની વહુ પ્રસન્નતા
 ધાય છે. અને વઢી શ્રીજી મહારાજે એમ વાર્તા કરી જે ભગવાન સંવંધી સુખને કોણ પામે
 છે તો તે કહીએ છીએ જે જેમ માછલું હોય તેને જલ છે તે જિવન રૂપ છે તે જલનો જોગડ્યાં
 સુધી હોય ત્યાં સુધી તે જલમાં માછલું ચાલે હાલે ક્રિયા કરે ને જલનો જો વિજોગથાય સારે
 તેની ધંચલ્લતા ટલો જાય ને મરી જાય તેમ જેને પંચ વિપ્ર કરીને જીવનપણું બ્યાં સુધી સમા
 ખું છે ને તેણે કરીને સુખ માન્યું છે ને તેનો વિજોગ થાય સારે મુવા જેવો થઈ જાય છે, એવો
 જે હોય તે ભગવાનના સુખને ક્યારે પણ પામે નહિ. અને પંચ વિપ્ર કરીને જેને જીવનપણું ટલો

ગયું છે તેજ ભગવાનના સુખને અનુભવે છે ને ભોગવે છે ને એવાનેન ભગવાનના સુખની પ્રાપ્તિ પામ છે.
॥ હતિ વચનામૃતમ્ ॥ ૨૮ ॥ ૨૬૨ ॥

સંવત ૨૮૮૫ ના પોસ શુદ્ધિ ૨ વિજને દિવસ શ્રીજી મહારાંન શ્રીગઢડા મધ્યે દા-
દાલાચરના દરવારમાં મેડીને આગલ ઓઢા ઉપર ઢોલિયો ઢઢાંચીને રાત્રીને સમે વિરાજમાન
હતા અને સર્વે શ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કરચાંહતાં ને પોતાના મુર્ખાવિદની આગલ સાધુ તથા દેશ
દેશના હારિભક્તની સભા ભરાડ ને વેઠી હતી. પછે શ્રીજી મહારાજે શુક મુનોને પ્રશ્ન પૂછ્યો જો
તે સત્સંગી છે તેનો અવસ્થા વિસ વિસ વરસની છે તથા વેચને નિશ્ચય, હેતે,
ભાકિ, વૈરાગ્ય, ધર્મ તે વરોવર છે, અને તેમાંથી એકને તો પ્રારબ્ધને જોગે કરોને
પરણીને શિ મઢ્ઢોને એકને ન મઢ્ઢી ને સાંખ્ય યોગી રહ્યા ને એને પણ પરણ્યાની તો દ
છા હતી પણ મઢ્ઢો નહિ સારે એ વે જણને સિવ વૈરાગ્ય તો પ્રથમથીજ નહોતો માટે વિષય ભોગ
માં વેચને તિષ્ઠણ વૃત્તિ હતી તે. તિષ્ઠણ વૃત્તિ ઓછી તે એ ગ્રહસ્ય થયો તેનાં થાય કે સાંખ્યયો
ગિની થાય તે કહો? અને વેદતો એમ કહે છે ને જેને સિવ વૈરાગ્ય હોય તેને વ્રહ્મચર્ય પણ ય
કીજ સન્યાસ કરવો ને જેને મંદ વૈરાગ્ય હોય તેને વિષય ભોગની તિષ્ઠણતા ઠાઢ્યાને અર્થે ગ્રહ

स्थाश्रमं करवो ने पछे वानप्रस्थ थावुं ने पछे सन्यास करवो माटे विचारीने उत्तर करवो.
 पछे शुक मुनीए एनो उत्तर करवा मांडवो पण धयो नहि. पछे श्रीजी महागजैएनो उत्तर क-
 यो जे ए ग्रहस्थाश्रमी सारो ने चिजो जे सीख्य योगी ते भुंडो, केम जे एने तिवैराग्य न
 थी माटे एणे विपयने तुच्छ ने असस्य जाण्या नथी तेम कांड प्रोतामां आत्मानिष्ठानी. पण दढ
 ता नथी ते सां ए सत्संगथी वाहेर जायने विपयनो जोग थाय तो बंधाइ जाय ने जो विप
 यनो जाग न थाय तो सत्संगनी पाड्यो लालच राखे ने सत्संगमां आवे. अने जे ग्रहस्थ छेतेने
 छ माहिने संतनां दर्शन थाय तो, पण समास रहे माटे. मंद वैराग्य वाळने त्याग करवो ए
 ठिक नथी त्याग तो तिव्र वैराग्यवाळने करवो ते ठिक छे. अने मंद वैराग्यवाळो त्याग करे
 तो. एनो त्याग देह पर्यंत नभे. नहि वशे जे वशे दश वशे तेना त्यागमां
 विव्र बसर पडै. सारो शुकमुनीए आशंका करी जे हे महाराज मंद वैराग्यवाळो त्यागो छे
 ते संत थको भगवानना महात्मनी वात सांगळे ने पछे. पोते मनुमां विचार करे तो. शुं एने
 तिव्र वैराग्य न आवे अने प्रथमधीज तिव्र वैराग्य तो कोइकने प्रारब्ध जोगे करीने. हशे ने
 बहुधा तो एम प्रत्यक्षा देखाय छे जे ज्ञाने वैराग्य नहोतो. ने पछे धयो सारे एनुं केम समज

વે? પછે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા, જે એનો તો એમઉત્તર છે જે પોતાને વિચારે તથા કોઈ રીતે તિ
 ત્ર વૈરાગ્ય ધાય નહિ. અને જો ધર્મ, જ્ઞાન, વૈરાગ્ય, ભક્તિ, એ ચારે ગુણે કરીને સંપન્ન એવા જે
 મોટા સાધુ તેની સાથે એને અતિશય હેત યાય, જેમ ભગવાન સંઘાયે હેત ધાય છે. ત્યારે તો તો જુ
 વે, સાંભળે, બોલે, ક્રિયાદિક જે જે ક્રિયાને કરે, ને પોતાને જે મોટા સંત સાથે હેત છે તેની મર-
 નો પ્રમાણે જ કરે. પણ તેની મરજી ન હોય તેવી રીતે કોઈ ક્રિયા કરે, નહિ અને તે સંતની
 મરજીથી જાહેર વચ્ચેમાં, તેના મનને વિષે નિરંતર ભય, વતે, જે જો હું એમની
 મરજી પ્રમાણે નહિ વર્તું તો એ મારો સાથે હેત નહિ રાખે તે સારું નિરંતર તેની મરજી પ્ર-
 માણે વરતે માટે જો એવું સંત સાથે હેત ધયું હોય તો વૈરાગ્ય ન હોય તો પણ એનો સાગ પાર પડે. અ-
 ને જુવોને આપણા સસ્સંગમાં લાડ, ભાઈ, પરમંદસ એ સર્વેને અમારી ઉપર હેત છે તો મોટેરી કેવળ
 જાણું છે તે વરોવર વીજી સર્વેવાડયું વર્તમાન પાળે છે, કેમજે, એના મનમાં એ જાણે છે જે જો અ-
 મેં ખવડદાર થઈને વર્તમાન નહિ પાળીએ તો મહારાજનું હેત અમારી ઉપર નહિ રહે ને કુરાજી
 યાશે! તથા પરમંદસમાં પણ એમ છે તથા વીજા જે સસ્સંગી તથા વ્રજાચારી તથા પાળા એ સર્વે
 માં પણ એમ છે તથા દેશના હરીભક્ત લાડ, ભાઈ, છોટે, રજાં છે તે પણ વર્તમાનમાં ખવડદાર

વરતેછે ને એમ જાણેછે કે જો આપણ સારો પેઠેનાહિ વરતીએ તો મહારાજ કુરાનીયાકો મોટે શ્રી
મારે વિષે હેત કરીને વંધાણા ધકા સર્વે ધર્મમાં દટ પળે વરતેછે. પણ વૈરાગ્ય તો કોઈકને યો
જો હશે ને કોઈકને જાણે હશે તેનો કાંઈ મેઝેછે નહિ. અને શ્રમે પંચાલામાં મોહોરે માંદા ધયા
ને તેમાંથી જો કાંઈક થયું હોત તો જોગ હમણે સર્વેની વૃત્તિયુંછે તેવી ન રહેતંસારે તો જો તિવ્ર વૈ
રાગ્ય વાઙો હોય તે ધર્મમાં રહે તથા તેની સાથે જોણે પોતાના જીવને હૈયે કરીને વાંધો રાખ્યો
હોય તો તે ધર્મમાં રહે તથા જેતરસંગને જોગણે ને ભગવાનને અંતરજામી જાણીને પોત પોતાના નિય
મ ઋદ્ધાછે તે પ્રમાણે વરતેતો ધર્મમાં રહે અને એ વિના જિજ્ઞાસું તો કાંઈ ઠિક રહે નહિ. માટે અ
મે જે પ્રશ્ન પૂછ્યો હતો તેનો તો આ અમે કહ્યો એજ ઉત્તરછે ॥ દ્વિતિયના મુતમ્ ॥ ૨૯ ॥ ૨૬ ૩

સંવત ૧૮૮૫ ના પોસ સુદિ ૧૫ પુનમને દિવસ શ્રીજી મહારાજ
શ્રી ગઢડા મધ્યે દાદાલાચરના. દરબારમાં શ્રી ગોપીનાથજીના મંદીરને વિષે વિરાજમાનહના,
ને સર્વે સ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યા હતાં. ને પોતાના મુખાવૈદની આગઢ મુનો તથા દેશ દેશના
હરિભક્તની સભા ભરાદને બેઠી હતી. પછે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યાં જે અમારા મનમાં આ
વે વાર્તા છે તે ગમે છે. ને. સાં. મન અટકે છે તેમાં એક તો બેને એમ હોય જે એક ચૈતન્યના તે

જનોરાશી છે ને તેના મધ્યને કિયે શ્રી પુસ્તોત્તમ ભગવાનેની મુત્તિ સદા વિરાજમાન છે એવો દ
 ટ નિશ્ચય હોય ને તે ભગવાનની ઉપાસના ભક્તિ કરતો હોય તે વાત ગમે પણ કેવલ ચિંતન્ય તે
 જને માનતો હોય ને તેની ઉપાસના કરતો હોય ને ભગવાને સદાકારનામાનતો હોય ને તેની ઉ-
 પાસનાનકરતો હોય તો તે ન ગમે. અને વિંજું એમ બે આ બે ભગવાન તેને અર્થે બે તપને
 કરતો હોય તથા જોગને સાધતો હોય તથા પંચ વિષયના અભાવને કરતો હોય તથા વૈરાગ્યવો
 ન હોય દસ્યાદિક બે બે સાધન તે ભગવાનને પ્રસન્નતાને અર્થે નીર્દય પણે કરે તેગમે અનેદાને
 દેલિને અમારુ મન રાજી થાયછે, બે એને શાન્તશહે બે એવિ રિતે વરતેછે અને વહી આ પાંચ
 વાત્તીનું અમારે નિત્યે નિરંતર અનુસંધાન રહેછે તેમાં એકતો એમ બે આપણે આ દેહને મુકિને
 જરુર મરિ જાવુંછે ને તેનો વિલંબ નથી જણતો એતો એમન નિશ્ચે જણાય છે જે આઘડિઆ
 ક્ષણમાં આપણે મરવુંછે ને સુલ દુલ રાજીપો કુરાજીપો સર્વ ક્રિયામાં એવિ રિતે વરતેછે એવો
 વૈરાગ્ય. કહ્યો અને વિંજું એમ બે આપણે મરશું તેમાં આટલું કામ તો આપણે કરવુંછે ને આ
 ટલું જાકિએ તે કરવુંછે, એવું નિરંતર અનુસંધાન રહેછે, અને ત્રીજું એમ બે અમારુ મન
 માં પૂંજા વિષયની વાસના ટલી ગઈએ કે નથી ટલી અને એમ જાણવું બે ટલી ગઈ છે સ્વારે તે

ते विषयनी जे क्रिया ते केस प्रायछे स्यारे रखे न टुळी होय एम अण विश्वासनु निरंतर आ-
नुसंधान रहेछे, अने चोथु एम जे मुक्तानंद स्वामी आदिक मोटा मोटा साधु तथा विजय पण
मोटा मोटा हरि भक्त ए जे सर्वेछे तेने पंचविषयनी वासना टळी गइछे के नहि अने अने
आनि वासना टळीछे ने आनि आनि नथी टळी एम सर्वना हृदय सामुं जोया करवुं एम अ-
नुसंधान रहेछे, अने पंचमुं एम जे जो हुं मारा मनने उदासी करवा लागुं तो कोण जाणे
क्याइ जानुं स्वाय ने देह पडिजाय माटे एम जाणयेछिए जे मनने उदासी न करवुं केम जे भ-
ला अमारे जोगे करिने आसवै वाइ भाइ परमहंसराजीपे नेठा भगवद् भक्ति करैछेतो ठिकछे ने
भगवद् भक्तिने करता देखिने मनमां बहु राखीपे धायछे जे मारि तो सेवेने जावुंछे पण आ-
वि रिते भक्ति करवी एब जीव्यानी मोटो लाभछे एम निरंतर अनुसंधान रहेछे, एवि रिते
श्रीजी महाराजे पोताना भक्तनी शिक्षाने अर्थ पोतानुं वरतन लेइने वार्त्ता करिने पोते तो मा-
क्षात पुस्योत्तम नारायणछे ॥ इतिवचनमृतम् ॥ ३० ॥ २६३ ॥ २ ॥
संवत् १८८५ ना माहा सुदी ४ चोयने दिवस सांजने समे श्रीजी महाराज श्री
गढ़डा मध्ये दादास्वाचरना दरबारमां आयमणे वारना औरंगजानी ओशरीए होलिया उपर

विराजमान, थया हता ते माझे धोळी फेंटो वांध्यो हतो ने धोळो खेस पहेर्यो हतो तथा राति
 कोरनुं पिलायती धोळं धोतियुं ओढ्युं हतुं ने पोवावा सुखावदनी आगळ पर्महंस तथा हे
 या देशना हरिभक्ती सभा भराइने बंठीहती ने वाजां वागाडीने किर्त्तननुं गान पर्महंस
 करता हता ते ॥ हरी मेरे, हालर किल करी ॥ ए किर्त्तनगाइ रह्या सारे महाराजे कळुं जे
 ॥ जमुनां के तिर ठाडो ॥ ए किर्त्तन गावो पळे ए किर्त्तन गावालागा सारे एवा समयमां श्रीजी
 महाराज बहुवार, विचारी, रह्या ते पळे बोल्या जे हवे किर्त्तन राखो अंम आ एक वात्ती क-
 रीएछीए, ते छे तो थोडिक पण ध्यानना कारणाने बहु ठीक आवे एविछे ने ए वात्ती कोइ
 दिवस अमे करि नथी. पळे वळी नेत्र कमळने मीचिने विचारी रह्या ने पळे बोल्या जे कोटि
 जंद्रमा सूर्य अग्नि तेना जेवो तेजनी सम्हछे ने ते तेजनी समुह समुद्र जेवो, जणायछे एवुं ज
 ह्यारूप तेजोमय जे भगवानुं धाम तेने विपे जे पुरुषोत्तम भगवाननी आकती रहेछे ने ते आ
 कुतिमांथि ए पोते भगवान अवतार धारेछे ते भगवान केवाछे तो क्षर अक्षर थकि परछे
 अने सर्व कारणना पण कारणछे ने अक्षर, रूप, एवा जे अनंत, कोटि मुक तेमणे सेव्याछे,
 चरण कमळ, जेमनावाछे अने एवा जे ए भगवान तेज पोते दयाये करिने जीवुनां परमकल्याण

करवाने अर्थे हमणां प्रगट प्रमाण यका तमारि. सर्वेनी द्रष्टिने गोचर साक्षात पणे वंचेछे माटे ते जे धाममां राहि मुत्तिने आ प्रगट श्री कृष्णनिर्मुत्तिमां अधिक पणे सादृश्य पणुछे ते श्री कृष्णनि जे मनुष्य रूप मुर्ते तेनाध्याननोकरतल जेहोय तेनी जे द्राष्टे तेभगवाननारूपविनाशना रूप विषय मात्रमां अतिशे वैराग्यने पामोने तेभगवानना स्वरूपमांज लुब्ध धाय सारे तेनेतेप्रत्यक्ष भगवाननि मुत्तिने धामनि मुत्ति ते वेयमां लगारे पण भेद न जणाय ने ते मुत्तिने आ मुत्तिना रूप अवस्था ते बरोबर जणाय तथा ते मुत्ति बेटली उंचिछे ने जेटलि पणुछे तेविने ते विज आ मुत्ति पण जणायछे पण तेमां ने आमां एकरोमनो पणफेर न जणाय, अतिशे एक पणु जणाय. एवी रीते तेमां ने आ मुत्तिमां फेर लगार पण नधी ते मुत्तिने आ मुत्ति एकज छे एवी जे प्रत्यक्ष मुत्ति तेनु ध्यान नेत्रे आगळ बाहेर करे त्यारे तो तेमां ने एमां लगार फेर नधी ने तेज मुत्ति ने ध्याननो करतल प्रतिलोम पणे पोताना नेत्रमां जुवे त्यारे तेज मुत्ति प्रथम जणाति तीव्र न जणाय ने नेत्रनि किकिमां जेवडि मुत्तिछे तेवडि जणाय. पछे वळी ए ध्याननो करतल प्रतिलोम पणे कंठधी हेठे सुधि गांहिलि कोरे ध्याने करिने जु वे सारे एज मुत्तिने मोरे वे प्रकारे देखतो ते मने देखे, ने तेज मुत्तिने बहु मोठी बहज उंची

बहु जाडी ने बहुत भयंकर एधीने देखे जेम मध्यानकाळनो सूर्य होय सारे छाया पुरुषना शरिर बरोबर होय ने तेज सूर्यने आधम्या टाणुं धाय सारे छाया मोटि लांबी थाय, पण पुरुषना शरिर प्रमाणे नंथीरहेतो तेमतेमूर्त्तिगणपूर्वकही तेवी मोटोजणायछे थायछेपछे ए मूर्त्तिने हृदयने विषे रहि जे बुद्धि ते बुद्धिने विषे जुवे तथा ते बुद्धिमां रह्यो जे पोतानो बीन तेने विषे जुवे सारे तेज मूर्त्तिने अंगुष्ठ मात्र परिमाणे जुवे अने द्विभुज जणाय के चतुर्भुज जणाय पण मोरे त्रण प्रकारे देखे तेवि न देखाय अने पछी वळी ए ध्यानना करतलने प्रतिलोम पणे पोताना जिवथी पर कोटी कोटी सूर्य चंद्र आग्निना तेजना समूहने विषे ए मूर्त्ति जणायछे ते जेवि द्रष्टि आगळ जणाती हति तेवीज रीतिनी जणायछे पण लगारे फेर नथी जणातो माटे गुणतित एवं जे अक्षरधाम तेने विषे जे मूर्त्तिछे तेज मूर्त्ति प्रत्यक्षछे ए बेमां फेर नथी जेम धामनी मूर्त्ति गुणतितछे तेमं मनुष्य मूर्त्ति पण गुणातितछे अने पूर्वे जे मूर्त्तिमां फेर पड्यो तेतो गुणमय एवा जे स्थानक तेंणे करीने पड्यो ते नेत्रमां सत्वगुण ने कंठमां रजोगुण ने बुद्धिमां रस्यो जे जीव ते पण गुणमयछे एम वार्ता करीने पछे बोल्या जे मोरे गाता हता. ते कीर्तन गावो, एवी रीते श्रीजी महाराजे पोताना पुरुषोत्तम स्वरुपना निरुपणी वार्ता

पराक्ष पण करीने कही. ॥ इतिवचनामृतम ॥ ३१ ॥ २६५ ॥

सर्वत १८८५ ना महा सुदि ५ पंचमी ने दिवस स्वामी श्री सहजानंदजी महाराज
श्री गढडा मध्ये दादास्वाचरना दरवारमा आधमण वीर औरडांनी ओसरिये ढोलीया उ
पर विराजमान हता ने सर्व वसती वंछा धारण करथा हता ने पोतानां मुखानंदनी अगळ
पर्महंस तथा देश देशना हरिभक्तनी सभा भराइने वेठी हात ने गवया परगहंस वसतना
किरतने गावता हता, पळे श्रीजी महाराजे मुकानंद स्वामी आदिक साधुने कहु जे ॥ विष
यांनिविनिवर्तते ॥ ए श्लोकनो अर्थ करो ॥ सार तेमणे रामानुज भाष्ये साहित अर्थ करयो, त्या
र पळे श्रीजी महाराज बोल्या जे एनो तो ओमे एमे निश्चे कर्या जे जवान
अवस्था जेने होय तेने आहार क्षिणे कंरवो ने युक्तहार विहार पणे
रहेवं ने आहार क्षिण पाय सार देहेनु वळ क्षिण योग्य ने त्यारेज इद्रियुं जिताय ते विना ई
द्रियां जिताय नहि. ने एको थको पोताना मनने भगवाननी नम्रकारेनी भक्ति तेने विषे रूचीस
हित राखे ने भक्तिमा प्राति राखे ए वै प्रकार ए वत तो एनो सत्संग पार पडे, ने एम न
होय तो ए ज्यारे त्यारे जसर इद्रियुने वंश पडने विमुख धोय ते गोवर्धन जेवो समोधिनिटहो

ય તો પૂર્ણ એનો એનું મય છે તો વિજિની શિ વાર્તા. અને આહાર નિયમમાં કરવો તેવુંણાક ઉપે
 વાસ ઠામુકી કરવા માંડે તેણે કરીને ન યાય પણ એમતો જાજી તૃષ્ણ થાય ને મુંઝગે આહાર
 વધે ને ઉપવાસનો સ્વાગો સ્વાયે સારે વમળો વાંછે. માટે એ ધિરે ધિરે આહારને ઘટાડવામાંડે
 તો નિયમમાં આવે. જેમ મેવંઘણી જિણી કિણી બુંદ વરસે છે પણ વહુ પાણી ધાયછે. તેમ ધિરે
 ધિરે આહારને નિયમમાં કરવો ને એમ કરે સારે દૈંદિયું નિયમમાં આવે ને ભક્તિમાં પ્રિતિહોય
 તો એ પાર પડે એ નિશ્ચિત વાર્તા છે. અને વંછી શ્રીજીમહારાજે એમ વાર્તા કરી જે ભગવાનનો
 જે સાચો ભક્ત તેને ભગવાનનું માહાત્મ્ય સમઝ્યાની કેવી રીત છે તો જેમ ભગવાન છે તે તેજોમય
 એવું જે પોતાનું અક્ષરધાગ તેને વિષે સંદા સાકાર મૂર્તિયકા વિરાજમાન છે ને સર્વના કારણછે
 સર્વના નિયંતા છે સર્વના અંતરજામાં અને અનેક કોટિ બ્રહ્માંડના રાજાધિરાજ છે ને અલોકિ
 દિવ્ય સુખમય મૂર્તિ છે ને માયાના ગુણ ધકી રહિત છે, એવી રીતે પ્રસંધ ભગવાનને જાણીને
 તે ભગવાન વિના જે વિજાં સર્વે માહક પદાર્થ માત્ર તેને અતિશો તુચ્છ ને નાશવંત સમજે ને એક
 ભગવાનને વિષેજ ખીતિ કરે ને નવ પ્રકારની ભક્તિને કરે. અને વંછિ એમ સમજે જે એવા આતિ.
 શો મોટા જે ભગવાન તેની મર્યાદાને વિષે કાણ, મીયા, બ્રહ્મા, શિવ, સર્વ, ચંદ્રમાં, ઇસ્યાદિક

गुन एवो छे जेम आ आपणे सर्वे वेठा छीए ते केवाडावाछीए पण जो दासना शिसानि पान
 नथु होय तो कोइ ठार रहे नहि तेम ए पदार्थनो संग जर लाग्या विना रहेज नहि मोटेए
 पदार्थनो जोगज न थावा दे तोए एधी वचे ने एनो जोग थया मोर एनो भय राखे जे रखे
 मुने एनो जोगथायअने ए वार्ताशास्त्रमां प्रसिद्ध छे जे एनो संगतोएक भगवाननेनलागेतेकहुंछे
 जे ॥ रूपीनारायणमृतः ॥ तथा ॥ येन्वेस्वतः परितुतादपि विभ्यति स्म ॥ ॥ अनेपछे श्रीजीमहाराज एमचो
 ल्या जे वासुदेवभगवाननो एकांतिक भक्त केने कहीए तो जेने विषे स्वर्धम ज्ञान वैरग्य ने मा
 हात्मो जुफ एवी वासुदेवभगवाननी अनन्य भक्ति एटलां वानां होय तेने एकांतिक भक्त कहि
 एनेएनी गति एम कहिछे जे एनो वासुदेवभगवानमां प्रवेश थायते प्रवेश ते शुं तो तेजनां मंड
 लने विषे दिव्यमूर्ति एवा जे वामुदेवभगवान तेने विषे ए भक्ते स्नेह होय ते स्नेह करीनि वा-
 सुदेवभगवाननी मूर्ति ने विषे एनामननुं निरंतर अनुसंधान रहे, ने आसक्त धको वरते ने ए-
 वी रीते रह्यो थको एवा वासुदेव भगवाननी सेवाने विषे पण जाहेर धर्को रहे जेमलक्ष्मीजी छे, ते
 वासुदेव भगवानना हृदयने विषे चिन्हरूप स्नेहना अधिक्पणे करीने रह्यां छे ने बाहेर थकी
 स्त्री रूपे करीने सेवामां पण रह्यां छे तेम ए एकांतिक भक्तनो वासुदेव भगवानने विषे प्रवेश

जाणवो. अने हमणां पण जे भक्ते भगवाननी कथा किर्तन नाम स्मरणे इत्यादिक जे दश प्रकारनी भक्ति तथा भगवाननुं माहात्म तथा स्वधर्म तथा वैराग्य तथा आत्म निष्ठा तथा संततो समागम एनुं बंधाण ते एवुं होय जे ते विना कोइ रीते चालेजनिहि. जेम अफिण आदिकनी बंधाणी होय. तेने ते विना चाले नहिने ते अफिणतो कडवुं ऊरेछे तो पण अफिणना बंधाणि ने अफिण विना चाले नहि. तथा दाखुं बंधाण होय तो ते दारु पण पिथे त्यारे गळुं वळे ए वोछे तोपण ते विना चाले नहि ते एने घणाक रुपैया आपे तोपण ते बंधाणथी ते वाहालो न थाय ने न ले केमजे ए व्यसन एना बिव संघाथे जडाइ गयुंछे तेम जेने मगवद् भक्ति आदिक क्रियानुं बंधाण थयुं होय ते गमे तेवो कसंग थाय तोपण ते विना एने चालेज नहि ने ए विना विजा कारजमां एनुं मन राजी थायज नहि ने भगवद् भक्ति आदिक क्रियामां एनो जीव जडाइ गयो होय ने एनोज एने अति इसक होय एवो जे भगवाननो भक्त तेनो प ण वासुदेव भगवानेने विषे प्रवेशछे एम जाणवुं अने ते भगवद् भक्त केवो होयतो भगवाननी से वा विना चतुर्थी मुक्तिने पण न इच्छे तो विजानी थी वार्त्ता कहेवी, एवो होयते भगवानेने एकांतिक भक्त जाणवो ने एने कोइ प्रदार्यमां इसक न होय अने एवो न होय ने क्यारेक भ

गर्वनिनी भक्तिमायि सुवाण धाय ने जो कुसंगनो जोग थाय तो भक्तिने गुलि जाय ने ते चाले
 चंढी जाय एने प्राकृत देहाभिमानो कहिये पण ए भक्ति खरो नहि ने एनो विश्वास नहि
 अने वली श्रीजि महारजि एम वांती करी जे, जे भगवानना भक्तने क्खी धन देहाभिमान ने स्व
 भाव ए चारवानांमां काचप होय ने ते भगवाननी भक्ति करतो होय तोपण एनी भक्तनो वि-
 श्वास नहि एनी भक्तिमां जरूर विघ्न आवे, केमजे क्यारेक एने क्खी धननो जोग थाय तो भ-
 क्तिनो ठा रहे नहि ने तेमां आसकं ये जाय तथा देहाध्यास होय तो ब्यारे देहमां रोगादिक
 कष्ट प्राप्त थाय तथा अन्न वस्त्रादिक न भले अथवा कोइक कठण वर्त्तमान पाळवानी आज्ञा
 थाय सारे पण तेने भक्तिमां भंग थाय ने विकल थइ जाय ने कांइ विचार न रहे ने चाळा
 चुंथवा लागे, तथा कोइक रतिनो स्वभाव होय तेने संत टोकवा मांडे ने ते स्वभाव प्रमाणे व-
 तंवा न देने विज्जी रति वतीवे सारे पण ए मुर्काय ने एने संतना समानमां रहैवाय नहि
 सारे तो भक्ती ते क्यांधी रहे, माटे जेने दृढ भक्ति इच्छवीहोय तेने ए चारवानांमां काचप राखवी
 नहि ने ए चारनी काचप होय तोपण समर्थने धीरे धीरे त्याग करवी तो वासुदेव भगवाननी
 मिश्रलभकी थाय आवात्ति आभजलेपण एमां कांइ संशयनयो ॥ इतिवचनामृतम्, ॥ ३३ ॥ २६७ ॥

संवत् १८८५ ना चैत्र शुदि ३ त्रिजनै दिवस श्रीजी महाराज श्री गढडा मध्ये दा
 दाखाचरना दरबारमां श्री गोपीनाथजीना मंदिरने विपे विराजमान हता ने सर्व श्रेत वक्ता
 धारण करचाहतां ने पोताना मुखोविदनी आगळ पर्महंस तथा देश देशना हरिभक्ती सभा
 भराइने वेठी व्ती. पळे श्रीजी महाराजने शुक्र मुनीए प्रभ पुढ्यो जे भगवान विना विजा
 माइक पदार्थ मात्रने विपे वासना न रहे ने एक भगवानने विपेज वासना रहे तेना वे साधन
 जणायछे एक तो भगवानने त्रिपे मोति ने विज्ञो ज्ञाने सहीत वैराग्य एवे साधनछे ते ए के
 साधन तो जेने अतिशो पणे वर्ततां होय ने भगवाननो निश्चय ने विश्वास तो होय एवने प
 ए एक भगवानजी वासना रहेने विजा पदार्थनी वासना न रहे एवो कोइए विज्ञोउपायछे सारे
 श्रीजी महाराज बोल्या जे ए प्रभ त्वरो ने ए वे साधने करिजे एक भगवाननी वासना रहे
 ने विजा पदार्थनी न रहे ते त्वरं अने ए के साधन न होय एने भगवान विना अन्य पदार्थ
 नी वासना न टळे माटे ते जीव ते दुखियो वरें ने भगवाननो
 निश्चय छे माटे मेरे सारे एनुं कल्याण भगवान करेअने भगवान विना विजा अन्य पदार्थनी
 वासना टाळ्यानां जेस ए वे साधनछे तेम जीबु पण एकछे तेसुं तो जेना जेवनिमकयाछे ते

मां सावधान पणें वर्ते. ते नियम किया एकतो तो स्वधर्म संबंधि नियम ते केम तोजेम आत्मनी वेदी साधु ब्रह्मचारिणा नियम छे तेमजे आत्मनी वेदी न होय तो पण स्त्रीने न जोवानी नियम राखे तथा स्त्रीनी वार्ता न सांभळवानी नियम राखे एवी रीते पंच विषयना त्याग संबंधि नियमने इह पणें सावधान थको पाळे तथा भगवानने भगवानना भक्त तेनी देहे करीने. परिचर्या करे तथा भगवाननी कथा संभळे इत्यादिक नव प्रकारनी भक्ति संबंधि जे नियम तेने पाळे सारें एना मनमां पण शुभ संकल्प थावा लागे. एवी रीति वैप्रकारना नियममां जे वरते तो तेने वैराग्यने भगवानने विषे प्रीति एवे न होय तो पण ते धायने आतिशे बळीओ थइ जाय ने एने पदर्थमां अशुभ वासना टळीने एक भगवाननी वासना दिवसे दिवसे वृद्धि पामति जायछे. पछेवळी श्रीजीमाहाराजने शुक्रमुनीए प्रश्न पुछ्यो जे हे महाराज जे क्रोधछे ते शामांधी उत्पन्न थायछे तो येताने जे पदार्थनी कामना होय तथा जेमां पोते मतखवांध्यो होयने तेनां भंगकोइ करे सारें तेने तेमांथो क्रोध उपजछे ने कामना जे इच्छा तेनां भंग थ्यो सारें ते कामहतो ते क्रोध रुपे परिणामने पामेछे. माटे एनीं तो एवी स्वभाव थयो जे एमां क्रोध उपजे अने. एम थाय तोपण क्रोध न उपजे एमछे के नही? सारें श्रीजी महाराज बोलया जे जे मोटा साधुछे ते

मणै भगवाननी आज्ञायै करीने. अथवा शान्त्र दृष्टिये करीने महात्म जाणिने पोतानी इच्छाए

करीने अनेक जीवुने धर्म मर्यादामांरखाववा ने भगवानने मार्गे चढाववा एवो शुभ संकल्प मन मांइच्छयो होय ने तेमां प्रवर्त्या होय अने कोइक जीव धर्म मर्यादानो भंग करीने अधर्ममां प्रवर्तै स्यारे, ते मोटा पुरुषने ते जीवनी उपर क्रोध उपजीं आवे. केमजे पोतानी जे शुभसंकल्प तेनो तेणे भंग कयों माटे धर्म मर्यादामां राखवानी शिक्षाने अर्थ तेनी उपर क्रोध करीने तेने शिखामणनदे तो धर्ममर्यादानो भंग यह जाय नेते जीवुं सारु न धायमाटे एवोरीतेतक्रोधयायते ठिकने एमांकांइनाधनहि केमजे एवामार्यमांजिमोटासाधु प्रवर्त्या तेने आशरिने हजारोमाणसरह्याहोय तेने कांइकरीस करीने कक्षाविनानुकेम चाले? अने क्रोध तो स्यारे नथाय जेने मांभीक्रोध थाय तेनो त्यागकरी दे, अने एका एकी वनमां फरतो रहे स्यारे क्रोध न थाय. पण एम तो एमनार्थीकेम कराय? केम जे एमणे तो अनेक जिवने वार्ता करी ने भगवान सनमुख करवाने तेनु जेकल्याण थाय तेनु जे महाफल ते शान्त्र दृष्टिये करीने समग्र्यु छे तथा एवो रीतनी जे भगवाननी आज्ञा तेनु महात्म जाण्यु छे माटे क्रोध थाय तोय पण ए जे पोताना शुभ संकल्प तेनो. त्या ग करेज नहि. अने वळी जेने कोइक मोटा साधु संघायै हेत थयुं होय ने तेने विषे पोतानी

कल्याण थावा रुप स्वार्थ मान्यो होय न एम जाणतो होय शे. आ. साधुयीज मासं कल्याण
थावो एवो जे होय तेने क्रोधनो स्वभाव थाय छे तो पण ते मोटा साधु उपर एने कोइ दि-
स क्रोध न थाय ने ए क्रोधने मुकीज दे एम पण क्रोध जायछे, अने पदार्थना लेणदेशसारं ने
तुच्छ पदार्थने अर्थ जे साधु संगार्थे क्रोध करे छे तेने तो साधुनु महात्म तथा साधुनो जे
नी रीतनो मार्ग ते समजाणोज नथो ने समजाणो होय तो तुच्छ पदार्थ सां क्रोध करे ना
ने बुधिवान होय सगजुं होय ने तुच्छ पदार्थ सां साधु संगार्थे क्रोध करे तो तेनी बुद्धि रा-
ना कामदारना जेवी व्यवहारीक जाणवी पण साधु पणानी बुद्धि एने आवीजनथी एम सम-
॥ इति वचनामृतम् ॥ ३४ ॥ २६८ ॥

संत १८८५ ना चइत्र सुदि २ नवमीने दिवस स्वामी श्री सहजानंदजी महारा-
श्री गठडा मध्ये दादाखाचरना दरबारमां श्री गोपीनाथजीना मंदीरने विषे विराजमान
ता, ने सर्व श्वेत वस्त्र धारण करीं हतां, ने पोताना मुखोवंदनी आगळ साधु तथा देश ने
शाना हरिभक्तनी सभा भराइने वेठी हवी. पळे श्रीजी महाराजने शुक्र मुनीए प्रश्न पृच्छे
जे हे महाराज जेना हृदयमां भगवान ने भगवानना भक्तनो दृढ आश्रय होय जे आश्रयगणे

तेवो आपत काळ आवी पडे ने देहने सुख दुख भोग अपमान देशकाळनुं विपमणुं इत्यादि
 के करीने जाय नहि ते केम जणाय जे एने एवो आश्रयेछे? ने तेना मननो अभिप्राय तथा हे
 हनो आचार केवो होय ते कहाँ? सारें श्रीजी महाराज बोल्या जे भे भक्तने एक भगवानने
 विपेज मोटप होय ने भगवानथी विजुं कोइ पदार्थ अधिक न जाणतो होय ने भगवान विना
 विजा सर्वेने तुच्छ जाणतो होय तथा पोतानी जे प्रकृति होय तेने भगवान तथा साधु
 ते मरोडे ने प्रकृति प्रमाणे न चालवा दे ने प्रकृति होय तेथी श्रीजी गति वत्तीवे सारे जे मु-
 जाय नहि ने प्रकृति मरोडे तेमां कपवाइ जाय नहि ने पोतानी प्रकृति गमे तेथी कष्टण होय,
 तेने मुक्तीने जेम भगवान तथा साधुते कहे तेमज सरलपणे वत्तें एवी जे प्रकारे दीर्गममगण
 होय तेने गमे तेवो आपत काळ पडे तोण भगवाननो आश्रय न टळे. सारें वळी शुक्र मुनी
 ए पुछुं जे मुज्जातो तो होय केम जे प्रकृतिने मरोडे सारे दीवने मुज्जाण थाय पण ते मुज्जा-
 णमां पण कांडक फेर छे के नहि? सारें श्रीजी महाराज बोल्या जे प्रकृतिने मरोडे ने मु-
 जाय सारें जे पोतानेज अवगुण ले पण भगवाननो ने साधुनो अवगुण न ले ए सारो जे जे
 पोतानो अवगुण न ले ने भगवाननो ने साधुनो अवगुण ले तो एनो विश्वास नहि ने एनो धे

होय तेना आश्रयनो पण ठा नहि. त्यारे वळी शुक्रमुनीए पुळ्युं जे जेनीजे प्रकृति होय तेने भगवान तथा साधुए कौइ दिवस मरोडी न होय त्यारे ते पोताना मनमां केम समजे जे भारी प्रकृतिने मरोड्यो त्यारे मारु ठिक नहि रहे, केम जे पोते जे अजमावेल वार्त्ता न होय तेनो विस्वास केम आवे? त्यारे श्रीजीमहाराज बोल्याजे एते पोताना मननाजे संकलपतेना सामीदृष्टिराखे जे मारा मनमां भगवान विना बिजा पंच विषय संवंधी भोग छे तेमां आनी वासना वळवानछे ने वळवान पणे किया विषय भोगनो संकल्प थायछे? एम विचारें तो जेवो पोते होय तेम मालम पडे पण बिजी रीते न पडे. ने ब्यारे ए विचारें त्यारे एम विचारें जे आ पदार्थनो मारे वळवानछे घाटछे ने तेमां हुं प्रवर्तुं ने तेमांथी ब्यारे मुने साधुं मरोड्यो त्यारे मारे ठिक नहि रहे एम एने पोतानो निश्चय थाय अने वळवान प्रकृति होय ने तदापि जो एनी प्रकृतिने भगवान तथा साधु कौइ दिवस मरोडे नहि तो तो ए पार पाडे जाय ने जो मरोडे तो तो ए नो ठा रहे नहि अने अति मुजाइने विमुख थइ जाय, अने वळी श्रीजी महाराजे एम वार्त्ता करी जे साधुना द्रोहनुं शान्दमां सर्व कर्त्ता अधिक पाप कहुंछे तेनुं गुं कारणछे तो. ए साधुना हृदयेने विपेसाक्षात श्रीकृष्ण भगवान रहाछे माटे साधुनो द्रोह करे त्यारे भगवाननो द्रोह थायछे

कैमजे ते साधुनो द्रोह करे स्यारे तेन। हृदयमा रह्या जे भगवान ते दुखायछे, त्यारे ए भगवान
 ना द्रोहनुं अधिक पापछे, माटे संतना द्रोहनुं सर्वकरतां अधिकपाप कह्युंछे. अने कंस, शिशुपा
 ल, पुतना ए आदिक जे दैत्य तेमणे भगवाननो द्रोह करयो ने तेनुं पण भकनी पठे भगवाने
 कल्याण करयुं तेनो शो अभिप्राय छे जे ए दैत्ये वैर बुद्धि ए करीने पण भगवाननुं. चितवन
 कयुं, स्यारे भगवाने एम जाणयुं जे वैरबुद्धि ए करीने पण ए दैत्ये मारुं चितवन कयुं ने मारा
 संबंधने पाय्या माटे मारे एनुं कल्याण करवुं एवी रीते एने विपे भगवाननी दयानुं अधिकपणुं
 जाणवुं, अने वळी एम जाणवुं जे ए वैरबुद्धि ए करीने आशरथा तेनुं पण भगवाने कल्याण
 कयुं तेजोभक्त भक्ति ए करीने एनो आशरो लेशे ने भगवानने भक्ति ए करीने राजी करशे तेनुं
 भगवान कैम कल्याण नहि करे? करशेज. एवी रीते भगवाननी दयानुं अधिकपणुं जाणनीने मनु
 एने भगवाननी भक्तिमां प्रवर्त्तविवा एवो अभिप्राय आश्रना करनारानो छे. पण एम नथी जे ते
 सनी पठे भगवाननुं अणगमतुं करवुं माटे भगवाननी उपर वैरभाव राखीने जे भगवाननो द्रोह
 करे ने अणगमतुं करे तेने तो दैत्यज जाणवा ने ए पक्ष तो दैत्यनो छे. अने जेम भगवाननुं
 गमतुं होय ते प्रमाणेज वरत्तवुं ने भक्ति करवी ने भगवानने भगवानना भक्ते राजी करवाएवो

भगवानना भक्तनो पक्ष' छे. पछे शुक्रमुनीए श्रीजीमहाराजने पुंछुं जे हे महाराज जे साधुना
 हृदयमां भगवान रह्या होय ने तेना द्रोहयो भगवाननो द्रोह थांय ने तेनी सेवा करीए तो भं-
 गवाननी सेवा भाय ते साधुनां लक्षण शां छे ते कहो? त्यारे श्रीजीमहाराज थोडी वारविंचा
 रीने क्रपा करीने बोल्या जे प्रथम तो मोटुं लक्षण छे एं छे जे भगवानने क्यारेय पण नि-
 राकार न समजे सदा दिव्य साकार मुक्ति समजे, अने गमे एटलां पुराण; उपनिषद्, वेद
 इत्यादिक ग्रंथनु श्रवण थाय ने तेमां निराकारपणा जेवुं सांभळ्यामां आवि तोपण एम' जाणे
 जे एतोआपणने ए शास्त्रनो अर्थ समजातो नथी, नेकेहेतोएमां केम कहुं हशो, पण भगवानतो
 सदा साकारजछे, अनेजो साकार न समजे तो तेनी उपासना दृढ ने केहेवाय ने साकार नहोय
 तेने विपे आकाशनी पेठे कर्त्तापणुं न केहेवाय तथा एक देशने विज्ञो रहेवापणुं न केहेवाय.
 मोटे भगवान तो सदा साकारज छे ने अनेक ब्रह्मांडनी उत्पत्ति, स्थिति, प्रलयना कर्त्ता छे
 ने सदा । येताना अक्षरधामने विपे विराजमान छे ने राजाधिराज छे, ने ते जे आ-
 प्रत्यक्षछे ऐवी रीते जे आ समजण ते कोइ रीते कोइ काले उगी न जाय सदा एम
 समजे एकतो ए लक्षण होय ॥२॥ तथा ए भगवाननी जे एकांतिक भोके तेने पोते करतो होय

ने ए भगवाननुं जे नाम स्मरण ने कथा किर्त्तनादिक तेने कोइ करतुं होय तेने देखीने मनमां
 बहु राजी थाय ॥ २ ॥ तथा ए भगवानना भक्तमां रहेवुं होय तेमां कोइ स्वभाव आडो आवे न
 हि ने ते स्वभावने मुके पण भगवद्भक्तना संगनो त्यागनकरे ने ते पोतांना स्वभावने साधु खोद
 तो ए साधुनो अभाव न ले ने पोताना स्वभावनो अवगुण लेतो रहे पण कचवाइने भक्तना स
 मुह मांघी छेरे रहेवानो कोइ दिवस मन घाट पण न करे, एमने एम भक्तना समुहमां पड्यो
 रहे एवो होय ॥ ३ ॥ तथा सासुं वज्र सासुं भोजन सासुं जळ जे जे कांइ सासुं पदार्थ पोता
 ने ग्राम थाय तो मन एम घाट करे जे आ पदार्थ हुं भगवानना भक्तने आपुं तो ठीक ने ते प
 दार्थ तेने आपे ने राजी थाय एवो होय ॥ ४ ॥ तथा भक्तना समुहमां रहेतो होय ने तेनी को
 रतुं एम न थाय जे आतो केटलाय वरस भेगो रह्यो पण एना अंतरनो तो कांइ ताग आ
 न्यो नहि ने आते कोण जाले केवोय हसो एनुं तो कांइ कळातुं नथी एवो न होय ने जेवो ए
 मांहिजेवोचहार होय तेने सर्वे जाणेजे आतो आवोछे एवो जेसरलस्वभाव वाळो होय ॥ ५ ॥ अने
 शांत स्वभाव वाळो होय तो पण कुसंगीनी सोवृत न गमे ने ते थायतो तपी जाय एधी रति नि
 मुखना संगनी स्थाविक अरुची वर्तति होय ॥ ६ ॥ ने आवे छ लक्षणे जुक्त जे साधु होय तेना

હૃદયમાં સાક્ષાત્ ભગવાન વિરાજમાન છે. એ જાણવું, અને એવા સાધુનો દ્રોહ કરતો ભગવાન-
નો દ્રોહ કરવા દરોહર પાપ લાગે અને એવા સાધુની ઝોવા કરે તો ભગવાનની ઝોવા કરવા
તુલ્ય ફલ થાય છે ॥ इतिवचनामृतम् ॥ ૩૫ ॥ ૨૬૯ ॥

સંવત ૧૮૮૫ ના વૈશાખ સુદિ ૧ પંડવને દિવસ સ્વામી શ્રી સહજાનંદજી મહારાજ
શ્રી ગઢડા મધ્યે દાદાશાચરના ટરવારમાંથી ઘોડીએ ચઢીને શ્રી લક્ષ્મી વાડોએ પધાર્યા હતા
ને તે વાડીને મધ્યે જે ઓગો તે ઉપર વિરાજમાન થયા હતા ને સર્વે શ્વેત વસ્ત્રધારણ કરચાંહિતાં
ને પોતાના મુખાવિંદની આગળ પર્મહંસ તથા દેશ દેશના હરિભક્તો સમા ભરાઈને વેઠી-હ
તો પછે, શ્રીજી મહારાજે સર્વ પરમહંસ તથા હરિભક્ત પ્રસે પ્રશ્ન કર્યો કે આ ત્રિવિને કચાણનું
અસાધારણ સાધન શું છે કે જેને વિષે એ પ્રવર્તે તો તેનું નિશ્ચે કલ્યાણ થાય ને તેમાં બિજા
કોઈ વિષ પ્રતિબંધ કરે નહિ તે કહો? તથા એવા કલ્યાણના સાધનમાં મોટું વિષ શું છે કે જે-
ણે કરીને તેમાંથી નિશ્ચે પડી જાય તે પણ કહો પછે સર્વે એ પોતાની બુદ્ધિ પ્રમાણે ઉત્તર કર્યો
પણ પ્રશ્નનું સમાધાન ન થયું સારે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા કે કલ્યાણનું અસાધારણ સાધન છે
એ છે કે જે પુરુષોત્તમ ભગવાન ને બ્રહ્મચર્યોત્તિના સમુદાયને વિષે અનાદિ સાત્કાર મુક્તિ સમર્પણ

ने तेनाज सर्व अवतारछे एम समजिने ते प्रत्यक्ष भगवान्मो बे ते भावे करीने आश्रय करवो
 नेधर्मसहितेभगवाननीभक्तिकरवीनेतेवीभक्तियेजुक्तबेसाधुतेनोसंगकरवो, एकल्याणनुअसाभारणसा
 धनछे अने एमां विजो कोइ विन्न प्रतिबंध करतां नथी अने ए साधुने विपे मोटुविघ्नएछेजशु
 एक वेदांतीनो संग करवो. ने जो एनो संग करे तो एने शु विन्न धाय तो तेनो संग करनारो
 जे पुरुष तेने विपे हेत धाय ने जे हेत धाय ते गुणे करीने धायछे, जेम कोइके काळमां अन्न
 आपीने जीवाडयो होय तेनी उपर हेत धाग एवी रीते जे जेणे गुण कयों होय तेनी उपर
 हेत धायतेम ते वेदांती ते एने, एम, गुणदेखाडेबेआत्माछे तेने जन्म मर्ण नथी ने ते निराकार
 छे ने ममे एटळ, पाप करे तोपण तेने दोष न लागे एवो एने गुण वस्तावीने भगवाननी मुक्तिमा
 आकारनु खंडन करीनखे, त्यारे एनेए मोटु विन्न धयु, केमजे भगवाननी मुक्तिमांथी पडि गयो
 माटे ए वेदांतीनो संग वधारयनकरवो. ने ए वेदांती तो महा दुष्टछे ने भगवाननी भक्ति मार्ग
 मां एवु कोइ मोटु विन्न नथी. एटली वार्त्ता करीने श्रीजी महाराज पाछा दादास्वाचरना दर
 बारमां पधार्या ने उगमपणा बारनाओरडानेओसरिये होलिया उपरवेसीनेएम वार्त्ताकरी जेअमे
 सर्व शास्त्रने सांभळीने ए सिद्धांत कयोंछे अने अस्मेआ पृथ्वीमां सर्व ठेकाणे फर्या नेतेने विपे

वशाक सिद्ध दिवाछे। एम कहिने गोपाळदासजी आदिक साधुनी वालो करी देखडीने पछे
 एम बोल्या जे हुं तो एम ज्ञानुद्ध जे भगवाननी मुक्तिनी जे उपासना ने ध्यान ते विना जे
 आत्माने देखवो ने ब्रह्म जे देखवो ते तो धायज नहि, ने उपासना ए करीने जे आत्मा देखाय, ब्र
 ह्म देखाय, पण ते विना तो देखायज नहि, ने उपासना विना आत्मा ब्रह्मने देखाने इच्छुं ते
 कमछे तो जेम आकाशने जीभे करीने सो बरस सुधि चाटियो तो पुण क्यायेय खोटो खोरो
 स्वात आवेज नहि तेम भगवानती मुक्तिनी उपासना विना आत्मा ब्रह्म देखायज नहि, ते ग
 मे एटलुं जतन करे तो पण न देखाय अने निर्विज। एवा जे सांख्य ने योग तेणे करीने जे
 आत्मानु दर्शन साख्यमां कह्युछे ते भले कह्युछे, पुण अमे एवो कोइ दिठो नथी ने अनुभवमां
 पण ए वात्ता मळती आवती नथी माटे एवात्ता खोटीछे। इतिवचनमृतम् ॥ ३६ ॥ २७० ॥

संवत् १८८५ ना वैशाख सुदी ३ त्रिजने दिवसे स्वामी श्री सहजानंदजी महाराज
 श्री गढडा मध्ये दादा खाचरना दरबारमा उत्तरादे वार ओरडांनी ओशरीए चाकळडि
 पर विराजमान होता ने सर्व श्रेष्ठ वृक्ष धारण कर्यो हता, ने पोताना मुखार्विदनी आगळ
 पर्महंस तथा देश देशाः हरिगस्तनी सभा भराइने बेठी हती पछे श्रीजी महाराजे साधु तथा

सर्व हरभक्त प्रत्ये एम वार्त्ता करी जे जेने भगवानना स्वरूपनु यथार्थ ज्ञान एकवार थयुं हे ने पछे तेने देश, काळ, क्रिया, संग विशर्म थइ जाय तोरण ते ज्ञाने लेश जाय नां त्या दृष्टांत छे! जेमु कीइके मोटो राजा होय, अथवा मोटो लखेशेरी साहुकार हाय ने ने-प्रावधानुसारे! ते अधिकार छुटो गयी ने दरिद्रपणु आबी गयुं तेणे करिनि खड धान र वा मळे, अथवा दोडीनी भाजी मळे, तथा कोठा, बोरान, बाफेकी पोपरथो इत्यादिक जे खावा मळे सारे तेने खाय, पण मोरे अ पोते भारे भारे मेवा खाधा होय तथा भारे मूल व ली धिजु कीइने न मळे एवीमगावीने खाधी होय ते सर्वे संधरी आवे ने मनमां एम वाट न रे जे एवी एवी भारे चिजु ने हुं भारे, खोतो ने हवे हुं आवुं जेधुं तेवुं अन्न खाउं छे एवी रीत ब्यारे ब्यारे खाय द्यारे ते! साभरी आवे ने जे प्रथमयीज जेधुं तेवुं अन्न खातो होय! ने तेने दरिद्र पणु वधुं आवे द्यारे पण तेज खाय, द्यारे तेने शुं साभरे? तेम जेणे भगवानना स्वरूप नु सुख तथा भगवानना भजननु सुख पोताना मनमां एकवार यथार्थ पणे! जाण्युं छे ने तेने प छे समागमनो! बोगा न एहो ने वाहेर निकळी गयो तो पण ते सुखने संभारतो! धकोज सुख दुखने! प्रावधानुसारे! भागवत पण ते सुखने मुली न जाय अने जेणे भगवाननु सुख जाण्युं नेथी

ને તેની અનુભવ થયો નથી તેને શું સંભરે એતો પશું જોવો છે. હવે તે ભગવાનનું જે સ્વરૂપે તેનું જ્ઞાનકાહિયેછોએ ભગવાનનો જે આકાર છે તેવો આકાર વિજા દેવમનુષ્યાદિકે પ્રકૃતિમાંથી આકાર થયા છે તે કોઈનો નથી ને ભગવાન વિના વિજા સર્વેને કાઢ મક્ષણ કરી જાય છે ને ભગવાનના સ્વરૂપમાં કાઢનું સાર્થ પણ નથી ચાલતું એવા ભગવાન છે. ને ભગવાન જોવાનો એક ભગવાન જ છે તેનો આકાર પણ ભગવાન જોવે છે તો પણ તે પુરુષ છે ને ભગવાન પુરુષોત્તમ છે ને તે સર્વેમાં એટલે ને એમને ઉપાસ્ય છે ને એ સર્વેના સ્વામી છે ને એ ભગવાનના મહિમાનો કોઈ પાર પામતા નથી. એવા દિવ્ય મૂર્તિ જે ભગવાન તે નિર્ગુણ છે ને ધ્યેય છે ને એનું જે ધ્યાન કરે છે તે નિર્ગુણ થઈ જાય છે એવું ભગવાનનું સ્વરૂપ છે. અને એ ભગવાન છે તે પોતાના ધામ રૂપ એક દેશને વિષે રહ્યા ધકાજ અન્વય પણે અનેક વ્રહ્માંડને વિષે રહ્યા જે સર્વે જીવના સમૂહ તેમને વિષે તેમના યથા યોગ્ય કર્મ ફલ પ્રદાતા પણે અંતર્યામી રૂપે કરીને રહ્યા છે, અને સર્વે જીવનાં જીવન છે ને એ વિના એ જીવ કાંઈ કરવાને ને ભોગવવાને સમર્થ નથી થાનો, અને એ જે ભગવાન તે સીંદે ખરે છે એમ કોઈક સિદ્ધિવાણી પુસ્ત્ર હોય તે આહિયાં વેળો થકો વ્રહ્માના કોકમાં પદા-

धं होय तेने आ हाये करीने ग्रहण करी ले तेम भगवान एक देशमां रह्या थकाज पोतानी
योग कळाना सामर्थ करीने सर्व क्रियाने करेछे, अने जेम आग्ने भे ते काष्ठने विपे ने पापाण
ने विपे रह्योछे ते अग्निनु स्वरूप विजि रितनुछे ने काष्ठ पापाणनु स्वरूप विजी रितनुछे तेम
भगवान सर्व जीवने विपे रह्याछे ते भगवाननु स्वरूप विजी रितनुछे. अने एवी रीतना अनेत
एवर्थे लुक्त एवा जे ए भगवान तेज पोते जीवुना कल्याणने अर्थे मनुष्य जेवा थार्येछे ते
भगवानना स्वरूपनु ज्ञान जेते आवी रीते थयुं होय ने ते भगवाननी भक्ति करी होय ने ते ज्ञान
भक्तिना सुखनो पोताना। जीवमां अनुभव एकवार थयार्थ थयो होय तो तेनी विस्मृति क्यारिय
याय नहि. ने गमे तेनु सुख दुख पडे तोपण तेने विपे ते भगवानना स्वरूपना सुखनो जे अनु
भव ते विसरी जाय नहि. जेम ते राजाने प्रथमनु पोतानु सुख ते दारिद्र पणामां पण विसरतुं
नथी. अने आ वार्त्ताशा सारु करियेछीए तो आबो सत्संगनो जोग हमणां तो छे पणकदा
चित देशकाल प्रार्थना विश्रामपणा थकी एवो जोग न रहे तो जो आवी वार्त्ता समजी रा
खि होय तो तेना जीवनु कल्याण घाय ने एने. एवो दृढ निश्च होय
तो एने क्यारिय एम. न समजय ने मारुं क्यारिय. अकल्याण थारो अने आबो जोग रहेवो

તો દૂર્લભ છે આવી રીતે દેહે વર્તેનું પણ દૂર્લભ છે કેમજે કોઈદિવસ બાહર નિકલ્લી જવાય ત્યારે આ દેહે ન વર્તાય તો પણ આ વાર્તા સમજી રાखी હોય તો एना जीवनें बहु सां धाय मोटे आ वार्ता करी છે. इतिवचनामृतम्॥ ૩૭॥ ૨૭૨

સંવત ૨૮૮૫ના વૈશાખ શુદ્ધિ ૨૪ ચતુર્દશને દિવસ સ્વામી શ્રીસહજાનંદજી મહારાજ શ્રી ગઢડા મધ્યે દાદાલાચરના દરવારમાં શ્રી ગોપીનાથજીના મંદિરને વિષે વિરાજમા ન હતા ને સર્વે શ્વેત વસ્ત્રધારણ કરચાંહતાં ને પોતાના મુર્તિવિદની આગલ ગમંહસ તથા તેજ દેશના હરિભક્તની સભા ભરાઈને બેઠી હતી. પછે શ્રીજી મહારાજ બોલ્યા અમે સંખ્યાત્મિક શાસ્ત્રના વિચારે કરીને એમ નિશ્ચે કર્યોછે જે માયાના કારજમાંથી ઉત્પન્ન થયાજે આકાર માત્ર તે સર્વે મિથ્યા છે કેમજે એ સર્વે આકાર કાલે કારીને નાશ પામેછે અને ભગવાનના અક્ષરધામેને વિષે જે ભગવાનનો આકાર છે તથા તે ભગવાનના પાપેદ જે મુક્ત તેમના જે આકાર છે તે સર્વે સચ્ચે ને સર્વે દિવ્યછેને અતિશે પ્રકાશે જુકછે અને તે ભગવાનને જે તે મુક્તનો જે આકાર તે પુસ્પના જેવો દ્વિબુજછે ને સચ્ચિદાનંદરૂપછે અને તે અક્ષરધામેને વિષે રહ્યા જે એમ જ્ઞાન તે જે તે મુર્તિ પુરુષ તેમણે દિવ્ય એવા જે નાના પ્રકારના ઉપચાર તેણે કરીને સંખ્યા

धका ते मुक्त पुरुष ने परम आनंदने उर्पजावता थका विराजमान छे. अने एवा सर्वोपरि
 जे पुरुषोत्तम भगवान तेज दयाये करीने बीवना कल्याणने अर्थे आ पृथ्विने विषे प्रगट थया
 थका सर्वे जनना नयय गोचर वत्तेछे ने तमारा इष्टदेवछे ने तमारी श्रोत्राने अंगीकार करे छे
 ने एवाजे प्रत्यक्ष पुरुषोत्तम भगवान तेना स्वरूपमां ने अक्षरगंधावने विषे रह्या एवाजे भगवान
 ते स्वरूपमां कांइ पण भेद नथी ए ने एकज छे अने एवा जे आ प्रत्यक्ष पुरुषोत्तम
 भगवान ते - अक्षरादिक सर्वना नियंता छे ने इश्वरना पण इश्वर छे ने
 सर्व कारणना पण कारण छे ने सर्वो परि वत्ते छे ने सर्व अवतारना अवता
 रिछे ते तमारें सर्वेने एकांतिक भवे करीने उपासना करवा योग्यछे, अने आ भगवानना जे
 पूर्व वणाक अवतार थयाछे ते पण नमस्कार करवा योग्यछे ने पूजवा योग्यछे अने वळी श्री
 जी महाराजे एम वार्त्ता करी जे एक द्रव्यादिकनो लोभ तथा मूर्खनि विषे बेठा उठयानि
 वासना तथा रसने विषे बिन्हानि आसकि तथा देहाभिमान, तथा कुसंगीमां
 हेत रहिजाय तथा संबंधिमां हेत होय ए 'छ वानां जेने होय तेने कोइ दिवस
 जीव तेने मरीने पण सुखतो क्यारेय थायज- नहि माटे जेने सुख इच्छुं होय तेने एवा

स्वभाव होय तो टाळवाने निवृत्ति पर धावुने ब्रोजरियांनी सोवत न शिक्वी ने । देहाभि
माने रहितने वैराग्ये जुळने भगवाननु अल्प वचन होय तेमां फेर पडेतो ते महत्तत्त्वचनमां फेर
पडयो होय तेम मानतो होय एवा जे भगवानना भक्त मोटा साधु ते संवाये पोताना जीवने जे
डी देवतेना वचनमी मन क्रम वचने वर्तवुने विषयना संबंधी तो छेजे रहेवु पण एनी सं-
बंध पोतना नियमनो त्याग करीने थावा देवो नहि ने जो विषयनो संबंध करवा मंडितो एनोठा
रहेज नहि ए सिद्धांत वात्ता छे ॥ इति वचनामृतम् ॥ ३८ ॥ २७२ ॥

संवत् १८८६ ना अशाड वदि १० दशमीने दिवस श्रीजी महाराज श्री ग
ठडां मध्ये दादाखाचरना दरबारमां उगमणे बार ओरडानी ओसरिये विराजमान ता, ने सर्वे
थेत वन्न धारण कर्या हतां, ने पोताना मुखविंदनी आगळ पर्भंस तथा देश देशना हरि
भक्तनी सभा भराइने वेठी होती पछे श्रीजी महाराजि सर्वे प्रमहंस तथा सत्संगी आंगळ
वात्ता करी जे भगवाननी माया ते केइछे तो देहने विप्रे ब्रह्मबुद्धिने देहना संबंधि पदार्थने विप्रे
प्रमत्त्व बुद्धि एज मायछि ते ए मायजे टाळवीने ए मायाने जेणे टाळी ते मायाने तयो केवाय
ने ए मायाने मेलीने भगवानमां प्रीति करवी एटलुं सर्व शांखनु सिद्धांतिले तेने आज समजो

के धरो दिवसे करीने समजो, अने हुनुमान नारद प्रह्लाद ए जे मोटा मोटा भुगवानना भ-
 क तेमणे पण भगवान पासे एमज मागुंछे जे अहं ममत्व रुप माया थकी रक्षा करजो ने
 तमारि विषे प्रिति थाजो ने ए मायाने तर्था होय ने तमारि विषे प्रितिवाळा होय एवा जे साधु
 तेनो संग थाजो ने ए साधुने विषे हेत ने ममत्व थाजो माटे आपणे पण एम करवुं ने एम
 मागुं ने एनो श्रवण मनन निदीध्यास करवो अने ए भगवाननो जे भक्त होय तेने आत्मनिष्ठा
 नुं बळ तथा भगवानना महात्मनुं बळ एवे बळ जोइये ते आत्मनिष्ठा ते शू तो पोताना आ
 त्माने देहधी प्रथक जाणवो अने साधुभेळा रहेता होइये तेमां परस्पर कोइक निमित्ते बोला
 चालीधाय तथा कोइक जातने अहंममत्व धायतथा मान कोधस्वाद लेभकाममच्छरइर्षाएअ
 दिकजेअवगुणनीप्रवृत्तिथायसोरेजोआत्मापोतानेनजाणतोहोइयेतोसाधुनोअवगुणआवेतेमांथिएनुव
 हु भुंङ्गुधायमाटे पोताने देहधी प्रथक आत्मा जाणवोनेतेआत्माछेतेआत्मणनधी,श्रत्रीनधी,कणजी
 नधी, कोइनो दिकरो नधी, कोइनो बाप नधी, एनी कोइ जात नधी; नास नधी, एवो छे
 अने ए आत्मा तो सूर्य तथा अग्नि जेवो तेबस्वी छे ने जाणपणे जुक्त छे ने अग्निनी ज्वा
 ला तथा सूर्यना किरण ते तो जड छे केमजे तेने आंगळी अडांडीएतोखुसे नाहे ने किडीहोय

ને તેને આંગળી અડાડીએ તો યક્ષને અવળી ચાલે માટે આત્મા તે જાણેણે બુક્ત છે ને એને
 સૂર્ય અગ્નિ જેવો કહીએ હીએ તે તો એનો આકાર એવો તેજસ્વી છે તે માટે કહીએ હીએ. અને
 એ આત્મા અનેક યોનીને પામ્યો છે, અને એમ કહેવાય છે કે જેટલું સમુદ્રનું પાણી છે, તેટલું એ
 જિવ પોતાની માતાનું દુધ ધાવ્યો છે અને ત્યાંસાંતો અનેક પ્રકારે મરાણો છે તો પણ મર્યો નથી,
 જેવો છે તેવોને તેવો જ છે ને એ અજ્ઞાન અવસ્થામાં પોતાને દેહ રૂપે માનતો હતો ત્યારે પણ નમ
 યો તો હવે આપણે એનું જ્ઞાન થયું ત્યારે તો એ કેમ મરણો એવો કે આત્મા તેને પોતાનું સ્વરૂપ
 માનવું, અને ભગવાનનું માહાત્મ્ય કેમ જાણવું તો ભગવાન છે તે અનેક બ્રહ્માંડના રાજાધિરાજ
 છે અને જે બ્રહ્માંડના એ રાજા છે તે બ્રહ્માંડની પણ ગણતી નથી તે કહ્યું છે કે. ॥ ધૃપતયએવને
 તેયયુરંતમનંતયા ॥ અને તે એકેક બ્રહ્માંડમાં બ્રહ્મા વિષ્ણુ શિવ છે તથા સાત દ્વિપતથા સાતસમુદ્ર
 મેઠુ લોકાલોક આદિક પર્વત તેણે જુગ પૃથ્વીની રચના છે તથા ચૌદ લોકની રચના છે.
 તથા અષ્ટ આવરણની રચના છે ઇત્યાદિક સાંમગ્રિયો સેતાં કે અનેક બ્રહ્માંડ તેના રાજા ભગ
 વાન છે કેમ આ પૃથ્વીનો ચક્રવર્તિ રાજા હોય ને તે રાજાનાં કે ગાંમડાં તે તો ગણાય એવાં
 હોય તો પણ એની કેટલી મોટપ જાણ્યામાં આવે છે ને ભગવાનને તો આ બ્રહ્માંડની પણ ગણતી

નોથે મોટે ભગવાનની તો વહુજ મોટપછે અને તે બ્રહ્માંડને વિષે આ જીવેછે તે ભગવાનની આ
 ગઠ શા લેખામાંછે કાંઈ નથી અતિતુચ્છે. અનેતે ભગવાને એ બ્રહ્માંડને વિષે પંચ વિષય સં-
 વંધી જીવુંને આપ્યુંછે તે સુખ કેવુંછે તો એ સુખને સારુ કેટલાંક પોતાનાં ગાંધાં કર્યાવેછે એવું
 મહા દુર્લભ જેવું જણાયેછે સારે પોતાનાં મુત્તિમાં તથા પોતાનાં ધામમાં જે સુખેછે તે તો વહુ
 મારેછે અને પ્રાકૃત વિષય સુખેછે તેતો અન્ય પદાર્થને આગરિને રહ્યુંછે તથા પ્રથમ પ્રથકેછે અને
 જે ભગવાનનેતે સર્વ સુખમાત્રના રાશિએને ભગવાન સંવાંધે સુખેછે તે અવિનાશિએને મહા અલોકિક
 છે, અને જેમ કોઈક મારે ધનદ્રવ્ય ગ્રહસ્થ હોય તે પોતાનાં ઘરમાં અનેક પ્રકારનાં ભોજન જમતો
 હોય ને તે જમીને ડબ્બિટ કાંઈક વટકું રોટલો વધે તે કુતરાને નાંખે સારે તે અતિશય મુન્છ
 કેહેવાય ને પોતે જમતો હોય તે મહા સુખમય કેહેવાય તેમ ભગવાને બ્રહ્માંડને વિષે અનેક જીવુંને
 પંચ વિષય સંવાંધી સુખ આપ્યુંછે તેતો કુતરાને નાંખ્યો જે વટકું રોટલો તેની પેટે અતિ મુન્છે
 ને પોતાને વિષે જે સુખેછે તે તો મહા મોટુંછે અને વહીં સુખની અવસ્થાને વિષે એ જીવને ભગન
 ન મોટું સુખ પમાડેછે ને ગમે તેવી વેદના ધે હોય તે મુખમાં જાય સારે મુખિયો થઈ જાય
 છે અને વહીં એ ભગવાનના ચરણ કમળનો રજને બ્રહ્મા, શિવ, લક્ષ્મીજી, રાધિકાજી, નારદ

સુક સનકાદિક નવ જોગેશ્વર એવા મોટાછે તે પણ પોતાના મસ્તક ઉપર ચઢાવેછે ને
 માનને મુકીને એ ભગવાનનો નિરંતર ભક્તિ કર્યા કરેછે, અને વઢી એ ભગવાને જગતંબદ્ધ વિચિ
 ત્ર સૃષ્ટિ કેવી કરી છે ને તેમાં કેવું હાપણ કર્યુંછે જે જુવો ને માણસમાંથી નાણસ ધાયછે પ-
 શુમાંથી પશુ થાય છે, જાડમાંથી જાડ થાય છે કિડામાંથી કિડો થાય છે ને માણસના અં
 ગમાંથી કોઈક અંગનો ભંગ થઈ ગયો હોય ને ગમે તેવો ડાહ્યો હોય તો તે અંગને તેવું કરવાને
 સમર્થ કોઈ રીતે નજ થાય, ઇત્યાદિક અનેક કઠા ભગવાનમાં રહિ છે. એવી રીતે ભગવાનનું
 માહાત્મ જાણીને તથા ભગવાનને સુખમય મુક્તિ જાણીને વિજ્ઞાં સર્વે પદાર્થમાં વૈરાગ્ય થાય છે,
 ને એક ભગવાનમાંજ પ્રીતિ થાય છે. અને એવી રીતે પ્રથમ કહ્યું જે પોતાના જિવાત્માનું જ્ઞાન તથા
 ભગવાનના માહાત્મનું જ્ઞાન એ બે જોને સિદ્ધ થયાં હોય ને તે જો ગમે તેવાં પંચ વિષય સંવંધી
 સુખમાં કઠાચિત વંધાઈ ગયો હોય તોપણ તેમાં વંધાઈ રહે નહિ તેને તોડીને નિકઢેજ રહે છે.
 અને જે વિપયના સુખનો સ્વાગ કરીને વર્તતો હોય ને તે ન વંધાય એમાં તે જુ કહેવું, માટે એ
 જો પ્રકારના જ્ઞાને સાંભળીને એનો પોતાના મનમાં વેગ લગાડી દેવો જેમ કોઈક સૂરીરને
 ડૂંચાકરો માણસ હોય ને તેનો કોંઈ પ્રતિપક્ષી હોય તેણે તેનો બાપ મારી નાખ્યો હોય તો તેની

तेने बहु दाऊयाए नेते दाऊयाती होय ने वळी ते नोदिकरो मारी नाखे ने वळी भाइने मारी नाखे
 ने वळी बायंडीने लेइ जाय ने वळी माने लेइने मसलमानने आपणे वळी ग्रामगरास लुटीले
 एवी रीते जेम एनी पराभव करे तेम एनेबहु मनमां दाऊयाय ने जाग्रत स्वप्नमांसर्व कळि एने
 ए वातने जे आलोच रहे. तेम जेने आ वे वातनो निरंतर आलोच रहे सार एने ए ज्ञान सि
 द्ध थाय, अने एने गमे तेवो आपतकाळ पडे तो तेने विषे एनी सहाय करे अने जेम विशालपकराणि
 उपाधि लावीने हनुमान जिये रामचंद्रने पीवाडो सार, बे देहमां शल्य लागीं हातां ते सर्वे एनी
 मेळे देहधी बाहेर निकळी गयां. तेम जेने आ वे वात मनमां लागी गइ होय तेने इंद्रियोने वि-
 पय भोगनी इच्छा रहिछे ए शल्यछे ते सर्वे निकळी जाय केतां विषय भोगमांथी एनी इंद्रियो
 नि वृती निकळीने एक भगवानमां वळगे अने सुत्सर्ग पण एनेज कहिये. केम जे सत्यरूप एवो
 जे पोतानो आत्मा तथा सत्यरूप एवा जे भगवान तेनो जेने आर्वा रीते संग ध्यो तेने सत्सं-
 गी कहिये. अने आ वे प्रकार जे वात्सलि तेने देवी जीवि सांभळे सार तेना हृदयमां लागीने
 रग रगमां प्रार्ति जाय ने जे आसुरी जीवि होय ने ते सांभळे सार तेने तो कानधी बाहेर ज
 निकळी जाय पण हृदयमां उतरे नहि जेम श्वान होय ने ते खिर खाय ते तेना पेटमां रहेज

नहि वमन थइ जाय ने खिर जेवु कोइ भोजन सरस न केवाय. तोपण ते श्वानना पेटमां र-
हिने रगरगमां प्रवर्त ने ते खिरने माणस खाय सार तेने पेटमां रहे ने रग रगमां प्र-
वर्त ने बहु सुख थाय. तेम श्वान जेवा जे आसुरी जीव तेना हृदयमां तो आ वात
पेसेज नहि ने माणस जेवा देवी जिव तेना हृदयमां उतरे ने रग रगमां व्या-
पी जाय, अने वल्ली जे भगवानछे ते जेवो तो ए एकजछे ने भगवानने भजे भजिने घणाक भ-
गवानना साधर्म पणाने पाम्याछे तोपण ते भगवान जेवा तो थाताज नथी ने जो ए भगवान
जेवाज थाय तो तो भगवान घणाक थाय सार तो जगतनी स्थिति ते एक जातनी न रहे
कैमजे एक भगवान कहेशो हुं जगतनी उत्पत्ति करीश ने विजो केहेशो हुं जगतनी प्रलय करी-
श, अने वल्ली एक भगवान कहेशो हुं वरसात करीश ने विजो कहेशो हुं नाहि करुं ने एक
कहेशो हुं माणसना धर्म पशुमां करीश ने विजो कहेशो हुं पशुना धर्म माणसमां करीश,
एवी रीते स्थिति न रहे. अने अतो जेवोने जगतमां केवी रीते बराबर अदल प्रमाणे
सर्व क्रियांनी प्रवर्त धायछे पण तलभार पण फेर पडतो नथी. माटे सर्व क्रियांना
प्रवर्तनाराने स्वना स्वामी एकज भगवानछे, तथा भगवान संघाथे विजाने दाव बंधाय

સ્વામીનારાણના ધર્મમાં વીજા પ્રાકૃત ગ્રંથો કરતાં આ ગ્રંથ વધારે માનવા અને મહુસો લાવવા લાયક ગણાય છે તેથી તેને મેઝવવાને મને ઘંણા વર્ષથી ઉત્કંઠા હતી અને તેજ પ્રમાણે તે ધર્મના વીજા ઘણાંઓને થતી અને યાય છે, પણ મંદીરમાંથી ઘણું કરી પ્રહસ્યોને તેમોનાં દશ વચનામૃત આપ્યાં એવી આજ્ઞા છે. મ કહી વધારે આપતા નહીં. પૂર્ણ પૂ. વાવત માહારી જાણાસા તેથી શાંત થયાને વદલે તે મેઝવવાને વધારે થવાથી માહારો ઉદ્યોગ ચલાવ્યો અને તેમ કરતાં તેમાં હું ફતે પામ્યો. મેં જો પ્રત નેઝગી હતી તે વડતાલના સાધુ શુક્રમુની વાવરતા હતા તે પરની હતી. પરતુ અમદાવાદમાં મેં વપરાય છે તેનાથી તેમાં કેટલાક તફાવત અને વધઘટ પાછાંથી મને માલમ પડી, તે પરથી વધારે તપાસ કરતાં મને માલમ પડ્યું કે એ ધર્મના મુખ્ય પુરુષ સહજાનંદજીએ એ અને મત્ત ચૌતામળી એ વે પુસ્તકોની પ્રથમ એક એક મત્ત કરાવી રઘુવીરજી અને અયોધ્યાપ્રસાદજીને આપી હતી, અને તે ઉપરથી બીજી મત્તો સાધુ અને વ્રહ્મવારીઓને કરાવીને આપણી હતી. આથી રોતેની એકજ માણસ વે મત્તો બનાવે, તેમાં વચનામૃતની સંખ્યામાં અને વચનામૃતની મતલબમાં મને ફેર લાગવાથી માહારા મનને એમ નિશ્ચય થયો કે એ મૂક પ્રતની અંદર વડતાલપાછાં ઘટારો કીધો હશે, અથવા અમદાવાદપાછાં વધારો કીધો હશે. અમદાવાદની પ્રતમાં કુલ ૨૭૩ વચનામૃત છે, અને તેમાં અમદાવાદનાં ૮, અશલાલીનું ૧ અને જેતલપૂરનાં ૨ વચનોમૃત છે. તેના વડલામાં વડતાલની પ્રતમાં ફક્ત અમદાવાદનાં ૩ છે અને અશલાલી તથા જેતલપૂરનું એક પણ નથી. કે જે ફેરફાર મા વચનામૃત પછીથી છે. આમ થવાનું કારણ શું છે એ સમજાતું નથી. ત્યાંનીમાં તપાસ કરતાં અમદાવાદપાછાં

કહે છે કે તે મૂલ પ્રતમાં હતાં પણ વડતાલ વાઝાળ તે કહાડી નાખ્યાં છે. તેમ વડતાલ વાઝાથી અન્યો અન્ય પુછપરછ કરતાં કહે છે કે મૂલમાં જ તે નહોતા, પણ અમદાવાદ વાઝાળ તે નવાં બનાવી દાખલ કર્યાં છે. આ વેમાં કોની તરફ વધારે સત્તા છે એ સોધવાનું કામ ઘણું કઠણ છે તો પણ તેમાં તેમ થયું છે એવો એ કારણને લીધે નક્કી છે.

દુનિયાની સામાજિક રીત પ્રમાણે જ્યાં દ્રવ્યની વાત આવી ત્યાં ધર્મ, ધર્મણિયાની, મંદિરો, મંદિરો, અને વાપ દિગ્ગજની વચે લોભની જાત દેશ થયા વગર રહેતો નથી. કનક અને કાંતા સૂર્ય સૂર્યથી આવું જન વિંટાળેલું છે, અને તેનું જીવન આશા છે; તેથી જ આ જનમાં લોકો પોતપોતાનો ઉદ્યોગ કરે છે. કેટલાંક માણસ પોતાની લોભ સ્વીકારી પુરી પાડવાને ધર્મ અને દેશનો પણ ડૂર રાખતા નથી. તેથી જ જૂનું દુરાચરી યદ્યપણ મહોટા ગુનાહ દેશમાં બને છે.

મા વચનામૃતથી તે મા વચનામૃતમાં જોતા તેમને કેવળ “નરનારાયણનું નામ પ્રધાનપણે કરીને આવે છે કે જે અમદવાદની પ્રતમાં છે, અને વાંદનામાં શ્રી કૃષ્ણનું નામ પ્રધાનપણે છે. અમદવાદમાં નરનારાયણની મૂર્તિ છે અને વડતાલમાં શ્રી કૃષ્ણની અથવા રાજા રાણીની મૂર્તિ છે. સામાજિક રીતે જોતાં મનુષ્ય પોતાનો લોભ પુરો પાડવાની વાતને વધારે ફેલાવે, તેમાં નવાઈ નથી. અને તે કારણને લીધે આમાં આ મુજબનો ફેરફાર થયેલો હશે એ ધારી શકાય છે.

આ ઠેકાણે ઘણી દિલગીરતાથી જણાવું પડે છે કે એક પુરુષે ચલાવેલા ધર્મમાં આ પ્રમુખનો યોગદાન વસ્તુમાં ધર્માચાર્ય જેવા ગણતા પુરુષોમાં ફેરફાર એક લોભ જેવા નીચા ગુણથી જણાય એ વેશક દેશમાં કુસવનું જબરા મૂલની નિશાની વતેલું છે. હિંદુસ્તાન કુસંપતીય પાપમાલ યયો છે અને યતો જાય છે, તેવો નાશકારક બનાવ ધર્માચાર્યની પક્તમાં ગણતા અને માઈ તેમાં વડી માઈમાં આવા પ્રકારની યોજના થાય એ અતિશય દુઃખદાયક છે. આ કટાક્ષા ભરેલી દુઃખ દાયક હકીકતને વધારે નહિ જણાવતાં તે આટલેથી વંધ કરું છું.

મને એક પ્રત મેળવતાં જે સરચ અને મુશ્કેલ પડી તે ઉપરથી મેં એવો નિશ્ચય કરીધો કે એ પ્રત જેમ બને